

MINISTERSTWO
ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej

• na lata **2023-2027**

listopad 2021 rok, Warszawa •

Spis treści

ROZDZIAŁ 1 DEKLARACJA STRATEGICZNA	10
ROZDZIAŁ 2 OCENA POTRZEB I OPIS STRATEGII INTERWENCJI	20
2.1 Analizy SWOT oraz zidentyfikowane potrzeby do każdego celu szczegółowego i przekrojowego WPR	20
2.2 Podsumowanie analizy SWOT oraz opis strategii interwencji.....	22
ROZDZIAŁ 3 SPÓJNOŚĆ STRATEGII I KOMPLEMENTARNOŚĆ	142
3.1 Przegląd interwencji, które przyczyniają się do zapewnienia spójnego i zintegrowanego podejścia do zarządzania ryzykiem.....	142
3.2 Przegląd architektury środowiskowej i klimatycznej	145
3.3 Przegląd interwencji sektorowych	173
3.4 Uproszczenie i zmniejszenie obciążeń administracyjnych	175
3.5 Warunkowość.....	179
ROZDZIAŁ 4 ELEMENTY WSPÓLNE DLA KILKU INTERWENCJI	180
4.1. Definicje i minimalne wymagania	180
4.2. Opis korzystania z pomocy technicznej.....	185
4.3. Opis krajowej sieci Wspólnej Polityki Rolnej	187
4.4. Informacja dotycząca spójności Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 z innymi instrumentami i politykami UE oraz możliwej synergii między tymi instrumentami	191
4.5. Instrumenty finansowe	195
4.6. Elementy wspólne dla rodzajów interwencji w zakresie rozwoju obszarów wiejskich	197
4.6.1 Wykaz niekwalifikujących się inwestycji.....	197
4.6.2 Definicja obszaru wiejskiego i możliwość zastosowania	198
4.6.3 Dodatkowe elementy wspólne dla interwencji sektorowych i interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich	198
ROZDZIAŁ 5. OPIS INTERWENCJI: PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE, INTERWENCJE SEKTOROWE I INTERWENCJE NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH	199
5.1. Opis interwencji w formie płatności bezpośrednich	199
Podstawowe wsparcie dochodu	199
Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu	202
Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników	204
Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi.....	206
Ekoschemat - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt	209
Ekoschemat - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe	212
Ekoschemat - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia.....	216
Ekoschemat - Zróżnicowana struktura upraw	220
Ekoschemat - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji	223

Ekoschemat - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, tj. w formie aplikacji doglebowej	226
Ekoschemat - Uprozczone systemy uprawy	229
Ekoschemat - Utrzymanie zadrzewień śródpolnych.....	233
Ekoschemat - Utrzymanie systemów rolno-leśnych.....	237
Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	241
Ekoschemat - Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne	245
Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	248
Ekoschemat - Biologiczna ochrona upraw.....	253
Ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne	256
Ekoschemat – Dobrostan zwierząt	265
Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów	285
Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła	290
Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec	296
Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz	300
Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych.....	304
Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu.....	308
Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu	313
Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych.....	317
Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów.....	321
Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek	325
Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych.....	329
Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych	333
Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno	337
5.2. Opis interwencji sektorowych	341
Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej	341
Interwencja w sektorze pszczelarskim – inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych.....	343
Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi.	345
Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej.....	347
Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół	349
Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze	351
Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych	353
Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Poprawa infrastruktury wykorzystywanej do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej	

produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw	355
Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw	358
Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw	361
Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania mające na celu zapobieganie kryzysom oraz zarządzanie kryzysowe na rynku owoców i warzyw	363
Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu	365
Interwencja w sektorze owoców i warzyw – Badania i rozwój	369
5.3 Opis interwencji II filaru	371
Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	371
Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	376
Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	381
Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	384
Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	387
Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	391
Wieloletnie pasy kwietne	394
Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne	397
Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000	400
Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	403
Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone	406
Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020	409
Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)	412
Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)	416
Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)	421
Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	424
Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	426
Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	428
Rozwój małych gospodarstw	431

Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	435
Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie	439
Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	442
Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem ...	446
Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym.....	449
Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu.....	452
Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	454
Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi	457
Zalesianie gruntów rolnych.....	460
Tworzenie zadrzewień śródpolnych	464
Zakładanie systemów rolno-leśnych	467
Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych	470
Premie dla młodych rolników	473
Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	478
Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych	480
LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	483
Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych.....	495
Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności.....	499
Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	505
Współpraca Grup Operacyjnych EPI.....	510
Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych.....	515
Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności.....	517
Doskonalenie zawodowe rolników	519
Kompleksowe doradztwo rolnicze.....	524
Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	528
Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych.....	537
ROZDZIAŁ 6.CELE I PLAN FINANSOWY	541
6.1 Tabele Finansowe	542
Budżet interwencji I filara WPR.....	542
Interwencje sektorowe.....	543
Budżet interwencji II filara WPR.....	544

ROZDZIAŁ 7. OPIS SYSTEMU ZARZĄDZANIA I KOORDYNACJI PLANU (art. 107 i 123)	546
7.1 Wyznaczenie organów zarządzających oraz wyznaczenie i określenie roli podmiotów pośredniczących i wdrażających	546
7.2 Opis systemu monitorowania i sprawozdawczości	547
7.3 Systemy kontroli oraz kar (art. 59-87 rozporządzenia horyzontalnego)	548
7.4. Opis systemu kontroli i kar w ramach warunkowości (art. 83-86 rozporządzenia horyzontalnego)...	553
7.5. Warunkowość społeczna	554
7.5.1 Opis systemu kontroli warunkowości społecznej	554
7.5.2 Opis systemu kar w ramach warunkowości społecznej	555
ROZDZIAŁ 8. MODERNIZACJA I UPROSZCZENIE WPR	556
8.1 Modernizacja w zakresie AKIS	556
8.2. Współpraca doradztwa, nauki i sieci obszarów wiejskich	559
8.3. Zapewnienie doradztwa rolniczego zgodnie z wymogami art. 15.....	561
8.4. Zapewnienie wsparcia innowacji, współpracy pomiędzy doradztwem, nauką, KSOW+ w ramach Planu	562
8.5 Strategia cyfryzacji	563
8.6 Jakie jest podejście do unikania/łagodzenia podziałów cyfrowych między regionami, rodzajami przedsiębiorstw i grupami społecznymi?	564

Wykaz skrótów

AKIS	Agricultural Knowledge and Innovation System
ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
CDR	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
EFRG	Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EPI	European Innovation Partnership - grupa operacyjna EPI
DKR (ang. GAEC)	Normy Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (Standards for good agricultural and environmental condition of land) – normy opisane w załączniku III oraz Art. 11 i 12 projektu rozporządzenia o planach strategicznych WPR
GHG	Greenhouse gas – gazy cieplarniane pochodzące z rolnictwa
IACS	The Integrated Administration and Control System - Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli (ZSZiK)
ICT	technologie informacyjno-komunikacyjne
IF	instrument finansowy
JC	jednostka centralna
JST	jednostki samorządu terytorialnego
KAS	Krajowa Administracja Skarbowa
KE	Komisja Europejska
KSOW+	Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+
LGD	Lokalna Grupa Działania
LPIS	System Identyfikacji Działek Rolnych (ang. LPIS)
LSR	Lokalna Strategia Rozwoju
MOL	działalność marginalna, ograniczona, lokalna
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MŚP	Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa
ODR	ośrodek doradztwa rolniczego
ONW	obszary z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami
OSI	obszary strategicznej interwencji
OZE	odnawialne źródła energii
PE	Parlament Europejski
Plan	Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
PROW 2014-2020	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
PS	Polityka Spójności
RHD	rolniczy handel detaliczny
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
RR	Linia kredytowa przeznaczona dla gospodarstw rolnych, działów specjalnych produkcji rolnej i rybactwa śródlądowego na inwestycje w rolnictwie i rybactwie z dopłatami do oprocentowania
SFC	System for Fund Management in the European Union
SIR	Sieci na rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich
SMR	wymogi podstawowe w zakresie zarządzania (<i>Statutory Management Requirements - SMR</i>)
SZRWRiR	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa -2030

TUZ	trwałe użytki zielone
-----	-----------------------

PROJEKT

LISTA ZAŁĄCZNIKÓW

załącznik nr 1 - Analizy SWOT oraz Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce
- materiał sporządzony na podstawie wspólnych wskaźników kontekstu

załącznik nr 2 - Identyfikacja potrzeb przeprowadzona w oparciu o analizy SWOT

załącznik nr 3 – Normy DKR (*ang. GAEC*) określone na poziomie krajowym w ramach warunkowości

załącznik nr 4 - Przejściowe wsparcie krajowe (PWK)

PROJEKT

ROZDZIAŁ 1 DEKLARACJA STRATEGICZNA

Wstęp

Plan strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej będzie wspierać zrównoważony rozwój polskiego rolnictwa, przyczyni się do poprawy dochodów rolniczych, aby je zbliżyć do dochodu w gospodarce narodowej, wesprze poprawę konkurencyjności i odporność na ryzyka klimatyczne i rynkowe gospodarstw rolnych oraz efektywność gospodarowania.

Wzmocniona zostanie pozycja rolników na rynku, co umożliwi pełne wykorzystanie ich potencjału. Wprowadzone będą zachęty dla młodych rolników do pozostania w zawodzie.

WPR będzie promować zrównoważone metody gospodarowania, przyjazne klimatowi i środowisku. Będzie też wspierać ochronę zasobów naturalnych takich jak woda, gleba i powietrze, oraz produkcję i wykorzystanie zrównoważonej energii. Sukces tych działań będzie warunkował możliwości zachowania bazy dla rozwoju rolnictwa i utrzymania jakości życia na wsi, w najbliższych latach i dla przyszłych pokoleń.

Plan będzie wspierać rozwój obszarów wiejskich, żeby były atrakcyjnym miejscem do mieszkania i pracy, wyposażonym w potrzebną infrastrukturę, posiadającym sieć inteligentnych usług. Plan będzie rozwijać różnorodność gospodarczą, w tym biogospodarkę oraz aktywność zawodową i społeczną mieszkańców obszarów wiejskich, szczególnie osób wykluczonych.

Żywność będzie produkowana w sposób przyjazny środowisku, przy ograniczonej ilości dodatków chemicznych. Ograniczone zostaną straty żywności i jej marnowanie. Priorytetem będzie wysoka jakość żywności, jej wartości odżywcze i poprawa dobrostanu zwierząt.

Upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania naukowe i innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe na obszarach wiejskich i w rolnictwie. W tym celu wykorzystany będzie System Wiedzy i Innowacji Rolniczej.

Szczególnie istotne będą działania związane z przygotowaniem sektora do zielonej i cyfrowej gospodarki. Powyższe cele nie będą możliwe do realizacji bez sprawnego systemu doradztwa oraz efektywnej i dostosowanej do potrzeb wymiany wiedzy. Konieczne jest szerokie włączenie polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich w rewolucję przemysłu 4.0 oraz wdrożenie gospodarki obiegu zamkniętego.

I. Charakterystyka rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce.

Na obszarze Polski tereny rolne zajmują blisko 52 % powierzchni Polski; zaś obszary definiowane jako wiejskie to 85% powierzchni. Tereny wiejskie zamieszkuje około 15 milionów ludzi, czyli 38% ogółu ludności Polski.

Rolnictwo w Polsce charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem zarówno jeśli chodzi o typy produkcji, jak i wielkość ekonomiczną gospodarstw. Cechą charakterystyczną polskiego rolnictwa jest duży udział gospodarstw małych (o powierzchni 1-5 ha UR), wynoszący w 2017 r. 50,7% ogólnej liczby gospodarstw i użytkujących jedynie 12,6% UR. Natomiast obserwowany jest powolny wzrost udziału gospodarstw o powierzchni przekraczającej 50 ha UR. Wraz ze wzrostem udziału gospodarstw powyżej 20 ha UR, zwiększał się udział ziemi w ich użytkowaniu, który w 2017 r. wyniósł 52,4%, gdy w 2012 r. było to – 49,9%. Te zmiany wskazują na zachodzący, powolny proces koncentracji. Pomimo zachodzących zmian liczba gospodarstw funkcjonujących w Polsce to około 1,4 mln.

Jako dział gospodarki narodowej rolnictwo pełni ważne funkcje społeczne i gospodarcze, w tym m.in.:

- **ekonomiczne** (daje miejsca pracy, wpływa na dochód narodowy kraju, dostarcza surowce do wymiany handlowej),
- **społeczne** (źródło utrzymania dla ludzi, dostarcza żywności ludziom i paszę dla zwierząt),
- **przestrzenne** (kształtuje krajobraz naturalny, wprowadza zmiany środowiska przyrodniczego).

Powierzchnia użytkowanych użytków rolnych ogółem (*ang. Utilised Agricultural Area UAA*) w Polsce wyniosła 14 497,6 tys. ha. W ogólnej powierzchni tych użytków rolnych w Polsce przeważały grunty orne (75,3%), zaś trwale użytki zielone i uprawy trwale stanowiły odpowiednio 21,9% i 2,7%¹.

Kierownicy gospodarstw rolnych w Polsce byli przeciętnie lepiej wyszkoleni do pracy w rolnictwie niż zarządzający gospodarstwami w UE-28. Jednakże w każdej z grup wiekowych, odsetek osób kierujących gospodarstwami rolnymi i posiadającymi tylko praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu był znaczący

PKB na głowę mieszkańca na obszarach wiejskich wynosi zaledwie 41% poziomu PKB na osobę według cen bieżących w całej Unii i jest niższy niż średnia krajowa 60%. Odnotowuje się dużą dysproporcję pomiędzy dochodami w miastach i na wsi. Jednocześnie występują duże dysproporcje pomiędzy dochodami w gospodarstwach rolnych, także w układzie regionalnym.

W Polsce dochód przedsiębiorcy rolnego w latach 2005–2018 wynosił około 53 % przeciętnego wynagrodzenia w całej gospodarce.

Udział sektora rolnego w tworzeniu GVA jest w Polsce wyższy, niż w wielu innych krajach unijnych. Ponadto, co warto podkreślić, udział ten w latach 2015-2017 wzrósł okresowo o 0,7 p.p. Znaczenie rolnictwa dla tworzenia wartości dodanej jest tym samym w Polsce większe, niż w wielu innych krajach unijnych.

Dochód z czynników produkcji (*factor income*) w rolnictwie Polsce w latach 2012-2019, mimo wahań, charakteryzował się tendencją wzrostową i w 2019 r., przekroczył wartość 12,3 mld euro, tj., był większy o ponad 21% w porównaniu z 2012 rokiem. Równocześnie dochód z czynników produkcji w przeliczeniu na ekwiwalent pełnozatrudnionych w rolnictwie zwiększył się z 5,3 do 7,4 tys. euro/AWU. Jednak w porównaniu z poziomem obserwowanym w państwach członkowskich UE dochody na pełnozatrudnionego w rolnictwie w Polsce należą do najniższych, co jest związane z wysokimi nakładami pracy.

Całkowita produktywność czynników produkcji (*Total Factor Productivity, TFP*) w rolnictwie w Polsce charakteryzuje się tendencją wzrostową i wzrosła z 113% w 2012 r. do 132% w 2018r., tj. o ponad 19 p.p w odniesieniu do roku 2005. Wysoka dynamika wzrostu produktywności czynników produkcji w rolnictwie w Polsce była wynikiem wdrażania postępu technicznego i towarzyszącego ograniczania nakładów pracy w rolnictwie.

Pomimo wzrostu wydajności pracy w rolnictwie nadal rozpiętość pomiędzy Polską a krajami UE jest bardzo duża a rolnictwo charakteryzuje się jedną z najniższych wydajności w Europie. W przemyśle spożywczym również odnotowywana jest niższa niż średnia UE wydajność pracy, choć wskaźnik wydajności znacząco się poprawił po przystąpieniu Polski do UE i zwiększeniu dynamiki procesów koncentracji i internacjonalizacji przemysłu przetwórczego.

W latach 2012-2019 wartość polskiego eksportu (łącznie do UE i poza UE) produktów rolno-spożywczych (działy 01-24 klasyfikacji HS) zwiększyła się z 17,9 mld euro do **31,8 mld euro**, tj. o 77,5%. Wartość importu (łącznie z UE i spoza UE) wzrosła zaś z 13,6 mld euro w 2012 r. do **21,3 mld euro** w 2019 r., tj. o 56,9%. Oznacza to, że w latach 2013-2019 w wymianie handlowej odnotowano nadwyżkę eksportową.

Najważniejszymi sektorami pod względem wartości produkcji w Polsce w 2017 r. są sektory: mleczarski, zbóż, trzody chlewnej, drobiu, warzyw i ogrodnictwa. W 2017 r. Polska wygenerowała ponad 10 % produkcji unijnej pod względem wartości trzody chlewnej, drobiu i jaj.

Pozycja rolników w łańcuchu dostaw (*wyrażona jako udział w wartości dodanej*) w latach 2008–2013 nieznacznie wzrosła. Sytuacja ta jednak zmieniła się po 2013 r. i od tego czasu udział rolników zmalał. Niemniej jednak udział wartości dodanej przypadający na rolników, który w 2016 r. wynosił 37,9 %, jest w Polsce nadal wyższy od średniej unijnej, choć nie przekłada się to bezpośrednio na silniejszą pozycję polskich rolników w łańcuchu dostaw żywności.

¹ European Commission, Cap context indicators 2014-2020, 18, Agricultural area, 2018 update, s. 2.

Wynika to ze specyficznej struktury polskiego rynku spożywczego – ogromna część produktów rolnych nie jest przetworzona lub jest przetworzona w niewielkim stopniu.

Rolnictwo ekologiczne, zarówno pod względem powierzchni użytków rolnych, jak i liczebności stanowi niewielką część rolnictwa w Polsce. W ostatnich kilku latach dostrzegany jest regres w odniesieniu do liczby gospodarstw oraz ich powierzchni. W 2017 r. ich liczba zmniejszyła się o 24%, a powierzchnia o 26%, w porównaniu do roku 2013 – najbardziej korzystnego pod względem rozwoju rolnictwa ekologicznego. Istnieją duże perspektywy rozwoju rynku żywności ekologicznej w Polsce przez następne dekady, ale obecnie jest on ciągle we wstępnej fazie rozwoju. Problemem, który ogranicza rozwój rynku żywności ekologicznej jest m.in. niska świadomość konsumentów odnośnie zasad rolnictwa ekologicznego, zalet produktów ekologicznych i sposobów ich oznaczania. Główną barierą zakupu żywności certyfikowanej jest cena.

Polska charakteryzuje się dużym, ponad 58%, udziałem obszarów z ograniczeniami, w tym obszary górskie 1,7%, ponad 47% stanowią obszary inne niż górskie a 10% obszary z ograniczeniami społecznymi. W większości przypadków ograniczenia te wynikają z właściwości gleb. Udział ten jest nieco większy od średniej w Unii Europejskiej (dla 28 państw) wynoszącej 57,4%.

Liczba zwierząt gospodarskich w Polsce wyrażona w jednostkach przeliczeniowych LSU wynosi 9,44 mln (2016). Obecnie obsada zwierząt zmienia się i jest porównywalna z rokiem 2005. Aspekt regionalny ma szczególne znaczenie w tym kontekście. Znaczna część gospodarstw rezygnuje z produkcji zwierzęcej, co jest wynikiem uwarunkowań rynkowych, jak i organizacyjnych związanych z nakładochłonnością tego kierunku produkcji rolniczej. Zaniechanie produkcji zwierzęcej przekłada się na potrzebę substytucji nawożenia naturalnego.

W Polsce zużycie wody na cele rolnicze jest niewielkie, ale stale rosnące. Ubogie zasoby wodne powodują, że niezależnie od niskiego zużycia wody na cele rolnicze sytuacja w Polsce jest trudna i grozi niedoborem wody.

W zakresie zanieczyszczenia wód azotanami obserwuje się dobrą sytuację w kontekście wód podziemnych oraz złą w zakresie wód powierzchniowych. Zawartość materii organicznej w glebie w Polsce jest stabilna natomiast przeciętna zawartość węgla organicznego w glebie w Polsce jest znacząco niższa w stosunku średniej wartości dla UE. Malejące wyniki bilansu fosforu skłaniają do optymalizacji nawożenia tym pierwiastkiem względem potrzeb uprawianych roślin oraz stanu jego rezerw w środowisku. Ujemne salda bilansu fosforu są szczególnie niekorzystne na glebach o niskiej zasobności w ten składnik.

W Polsce rolnictwo i leśnictwo dostarcza łącznie ponad 80% (81,6%) całkowitej energii ze źródeł odnawialnych. Co ważne, obserwuje się dużą dynamikę jej produkcji z rolnictwa. Trzeba ponadto dodać, że charakterystyczną cechą produkcji energii odnawialnej w Polsce jest w niej duży udział biomasy stałej, który w 2016 r. wyniósł 71,1%. W Polsce w 2016 r. zużycie energii w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym ogółem stanowiło 5,8% zużycia energii pierwotnej w kraju.

Udział rolnictwa, w tym gruntów uprawnych i użytków zielonych, w całkowitych emisjach gazów cieplarnianych netto był stosunkowo stabilny w latach 1990–2018, a w 2018 r. osiągnął ok. 8 % i pozostaje poniżej średniej UE (13%).

Wartość wskaźnika odporności gospodarstw i ich potencjału adaptacyjnego do zmian klimatu jest ujemna i wynosi -0,32. Wskazuje to na niską odporność gospodarstw i ich niski potencjał adaptacyjny do zmian klimatu.

Na terenach przeważająco wiejskich w Polsce, obserwuje się, podobnie jak w większości państw UE-28, proces starzenia się populacji. Procesy starzenia populacji wiejskich i wyludniania się obszarów wiejskich są szczególnie widoczne w obszarach peryferyjnych (*przy granicach województw*). W latach 2000-2012 powierzchnia obszarów wiejskich w Polsce zmniejszyła się (o 4,7%). Zmiany te były większe niż przeciętnie w państwach EU-28, natomiast powierzchnia naturalnych użytków zielonych pozostawała bez zmian.

Nadal występuje problem braku dostępności lub słabo rozwiniętej i przestarzałej infrastruktury na obszarach wiejskich. Szczególnie problem ten dotyczy gospodarki wodno-ściekowej, dróg lokalnych a także dostępu do internetu szerokopasmowego.

W przeważającej większości prowadzona na obszarach wiejskich działalność gospodarcza powiązana jest bezpośrednio z rolnictwem lub leśnictwem, przetwórstwem rolno – spożywczym oraz agroturystyką i turystyką.

Należy podkreślić, iż wprowadzenie elektronicznego monitoringu obrotu antybiotykami w Polsce umożliwiło poznanie trendów i preferencji stosowania przeciwdrobnoustrojowych PLW przez lekarzy weterynarii w Polsce i określenie na przyszłość celów ograniczania stosowania PLW u zwierząt wykorzystywanych do produkcji żywności zgodnie z wytycznymi Europejskiej Agencji Leków (*European Medicines Agency - EMA*) oraz KE. Trendy te dla poszczególnych grup przeciwdrobnoustrojowych PLW w Polsce w latach 2011 – 2018 na tle Europy przedstawiają się podobnie, jednakże wyraźnie od 2016 roku w Polsce jest przeciwnie niż w Europie trend wzrostowy całkowitej sprzedaży przeciwdrobnoustrojowych PLW.

Stosowanie pestycydów w Polsce jest niższe niż średnia dla krajów UE. Głównymi czynnikami wzrostu ilości stosowanych środków ochrony roślin są: rosnąca siła nabywcza rolników oraz zmiany w strukturze zasiewów i agrotechnice. Zauważony wzrost stosowania ŚOR nie jest jednocześnie związany z niebezpieczeństwem dla konsumentów.

II. Zidentyfikowane kluczowe potrzeby głównych celów WPR i sposób ich zaadresowania.

Wsparcie inteligentnego, odpornego i zróżnicowanego sektora rolnictwa przy zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego

W ramach przeprowadzonych analiz SWOT oraz analiz sektorowych dla celów szczegółowych 1, 2 i 3 zidentyfikowano kluczowe potrzeby sektora rolno – spożywczego. W pierwszej kolejności wskazania analiz kierunkują potrzeby na poprawę dochodów gospodarstw rolnych, szczególnie mniejszych. Jednocześnie ważne jest podnoszenie konkurencyjności polskich gospodarstw i zwiększania ich odporności. Także Komisja Europejska zwróciła uwagę na konieczność poprawy dochodów gospodarstw rolnych i budowania ich odporności. Zakłada się, że trwałej poprawie dochodowości działalności rolniczej będą **sprzyjały interwencje WPR:**

- **poprawiające dochodowość** gospodarstw rolnych, szczególnie tych o mniejszej wielkości ekonomicznej – płatności bezpośrednie,
- poprawiające **zdolność** gospodarstw **do zapobiegania zniszczeniu potencjału produkcyjnego** gospodarstw a także umożliwiające zmniejszanie strat spowodowanych zmianami koniunktury na rynkach, katastrofami naturalnymi, czy chorobami instrumenty zarządzania ryzykiem,
- wspierające **restrukturyzację i modernizację** gospodarstw,
- modernizujące i **poprawiające konkurencyjność** gospodarstw, w tym zwiększające ich innowacyjny charakter.

Biorąc pod uwagę, że duża część gospodarstw w Polsce prowadzi produkcję mieszaną (produkcja zwierzęca i roślinna) ważnym elementem wsparcia, który będzie miał wpływ na podnoszenie konkurencyjności i odporności takich gospodarstw będą inwestycje służące modernizacji warunków i procesów w produkcji zwierzęcej, a także wsparcie zwiększające odporność gospodarstw na pojawiające się zagrożenia w związku z chorobami zwierzęcymi szczególnie ASF.

Wsparcie mniejszych gospodarstw umożliwi w powiązaniu z rozwojem rynków lokalnych i tworzeniem warunków dla budowy samowystarczalności miast i miejscowości, zwiększenie udziału żywności produkowanej lokalnie. Dodatkowo

skrócenie łańcucha dostaw umożliwi ograniczenie wzrostu cen produktów żywnościowych na rynkach lokalnych. Kwestie te zostały odnotowane także w rekomendacjach KE dla Polski.

Jednocześnie zapewnienie wsparcia inwestycyjnego, w zakresie zwiększenia udziału innowacji w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym, ucyfrowienia procesów produkcji i przetwarzania a także poprawiających organizację łańcuchów dostaw, sprzyjać będzie poprawie pozycji rolników i przetwórców w łańcuchach dostaw a także może przyczynić się do ograniczenia negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko naturalne i klimat. Istotnym elementem wsparcia będzie zapewnienie pomocy dla samoorganizacji rolników w ramach różnych form współpracy. Zarówno w analizach SWOT jak i w rekomendacjach KE kwestia niskiego zorganizowania rolników została zidentyfikowana. Poprawa w tym obszarze umożliwi z jednej strony na lepszą organizację wprowadzania produktów rolnych do obrotu, poprawi warunki współpracy sektora produkcji i przetwórstwa, a także umożliwi bardziej efektywne wdrożenie innowacji w sektorze rolno-spożywczym. Zakłada się, że skracanie łańcuchów dostaw i poprawa organizacji łańcucha dostaw będzie realizowane poprzez następujące działania:

- **na rzecz rozwoju sektora pszczelarstwa** poprzez inwestycje poprawiające ich odporność i konkurencyjność oraz rozwijające kapitał ludzki,
- rozwijające **różne formy współpracy rolników i producentów rolnych** a także **wzmacniające współpracę nauki i praktyki**. Kompleksowe wsparcie planowane jest w ramach interwencji sektorowych dla sektora owoców i warzyw – w celu zapewnienia poprawy łańcuchów dostaw i optymalizacji produkcji w tym sektorze,
- wspierające szczególnie **mniejsze gospodarstwa w podejmowaniu działalności gospodarczej** z zakresu małego przetwórstwa, rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz MOL,
- wzmacniające **powiązanie producentów z podmiotami przetwórstwa rolno-spożywczego** poprzez inwestycje modernizujące i rozwijające zakłady przetwórcze,
- wspierające **działania informacyjno - promocyjne** w zakresie żywności produkowanej w unijnych i krajowych systemach jakości.

Dodatkowo istotne jest zapewnienie odpowiedniej organizacji przestrzeni produkcyjnej, która ograniczy czas pracy i odpowiednie zarządzanie gruntami w gospodarstwie. Dlatego poprzez wsparcie **poprawy struktury agrarnej** i procesów ograniczających czasochłonność pracy w gospodarstwie – scalania gruntów rolnych w ramach Planu zostanie zapewnienie wzmocnienia konkurencyjności gospodarstw rolnych.

Komplementarnie do interwencji Planu w zakresie organizacji łańcuchów dostaw, cyfryzacji w rolnictwie, a także w obszarze poszukiwania innowacyjnych rozwiązań dla sektora rolno-spożywczego, które może mieć wpływ na poprawę konkurencyjności i innowacyjności polskiego rolnictwa, będzie mogło być realizowane w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO) oraz w ramach programów finansowanych ze środków Polityki Spójności. Szczególnie warto odnotować, że dla efektywnego przeprowadzenia procesu cyfryzacji w rolnictwie istotne będzie wsparcie w zakresie budowy sieci internetu szerokopasmowego. Z kolei proponowane w ramach KPO programy wspierające inwestycje w infrastrukturę cyfrową w gospodarstwach i w zakresie platform sprzedażowych umożliwią sprawne wdrożenie procesów cyfrowych.

Zwiększenie troski o środowisko, w tym w zakresie różnorodności biologicznej oraz intensyfikacja działań w dziedzinie klimatu, aby przyczynić się do realizacji unijnych celów związanych ze środowiskiem i klimatem, w tym jej zobowiązań wynikających z Porozumienia Paryskiego.

Główne identyfikowane potrzeby w obszarze klimatu i środowiska koncentrują się wokół wody, jej jakości i dostępności. Kolejne ważne obszary to stan gleb i powietrza. Kwestie zanieczyszczeń gleby, wód, przede wszystkim powierzchniowych a także powietrza, szczególnie poprzez emisje gazów cieplarnianych, pokazują m.in. jak duże zmiany, w tym zwiększenie presji rolnictwa na środowisko obserwujemy w Polsce. Zwiększenie intensywności produkcji zwierzęcej, dążenie do poprawy produktywności w produkcji roślinnej poprzez trend wzrostowy w zakresie wykorzystania

nawozów i pestycydów, wymagają wdrożenia odpowiednich instrumentów umożliwiających ograniczenie wpływu tych zmian na stan środowiska i klimat. Komisja Europejska w rekomendacjach dla Polski zwróciła uwagę na ww. problemy, podkreślając szczególnie obszar dostępności wody, jakości wody, stanu gleb, konieczności przeciwdziałania zanieczyszczeniom wody, gleb i powietrza a także zachowania i wzmocnienia bioróżnorodności m.in. poprzez promowanie odpowiednich praktyk i zapewnienie wsparcia na inwestycje poprawiające stan środowiska i przeciwdziałające zmianom klimatu. Plan ma również przyczynić się do osiągania wyznaczonych celów Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii „Od pola do stołu” i strategii na rzecz różnorodności biologicznej.

Podejście strategiczne przyjęte w Planie ma na celu zapewnienie zrównoważonego wdrożenia zachęt do stosowania w produkcji rolniczej praktyk poprawiających dobrostan zwierząt i zmniejszających presję rolnictwa na środowisko, w tym na stan wody, gleb i powietrza. Proponowane rozwiązania mają przyczynić się do ograniczenia niekorzystnego wpływu produkcji zwierzęcej na środowisko i klimat poprzez poprawianie warunków utrzymania zwierząt a z drugiej promowanie produkcji o wysokiej jakości. W przypadku produkcji zwierzęcej i roślinnej Polska będzie dążyć do odwrócenia negatywnych trendów w zakresie zanieczyszczenia wód, gleby i powietrza. Uzupełnieniem będą interwencje, wspierające realizację niezbędnych dla poprawienia stanu środowiska w Polsce, inwestycji. Planuje się, że w zakresie potrzeb związanych z ochroną środowiska oraz przeciwdziałania zmianom klimatu wdrożone zostaną interwencje, które sprzyjać będą:

- **zachęcaniu rolników do stosowania praktyk poprawiających stan gleb, wody i powietrza a także ograniczających zanieczyszczenia w wyniku stosowania nawozów i pestycydów** – ekoschematy, oraz **inwestycje z zakresu rolnictwa precyzyjnego,**
- **poprawiających stan środowiska naturalnego** poprzez zwiększenie roli terenów leśnych, stosowanie praktyk zwiększających zawartość węgla drzewnego w glebie, poprawiających retencję wodną gleb,
- **poprawiających właściwe gospodarowanie zasobami naturalnymi** m.in. poprzez ograniczenie zużycia wody i energii a także wdrożenie inwestycji z zakresu retencji wodnej i zastosowania energii odnawialnej, w tym z biomasy w procesie produkcyjnym – inwestycje OZE, mała retencja, biogazownie,
- **zapobiegających degradacji krajobrazu wiejskiego i chroniących środowisko naturalne** na obszarach wiejskich poprzez ochronę cennych siedlisk ptaków krajobrazu rolniczego, wdrożenie praktyk odnawiających i ochraniających pasy kwietne, łąki a także inne elementy krajobrazu. Dodatkowo **wspierane będzie rolnictwo ekologiczne.**

Osiągnięcie ambitnych celów środowiskowo – klimatycznych wyznaczonych dla Wspólnej Polityki Rolnej wymaga także zapewnienia odpowiedniego transferu wiedzy i działań informacyjno-edukacyjnych. Takie działania realizowane będą poprzez szkolenia dedykowane dla rolników oraz zapewnienie odpowiednich usług doradczych, umożliwiających planowanie rozwoju gospodarstw z uwzględnieniem zachowania i ochrony środowiska naturalnego i ograniczania zmian klimatu. Komplementarnie szersze akcje informacyjne i edukacyjne kierowane do mieszkańców obszarów wiejskich oraz całego społeczeństwa, podnoszące wiedzę w zakresie roli rolnictwa w obszarze ochrony środowiska mogą być realizowane poprzez podejście Leader, Krajową Sieć na rzecz Wspólnej Polityki Rolnej a także w oparciu o inne środki krajowe, UE i bilateralne, ukierunkowane na działania wspierające ochronę środowiska w Polsce.

Warto wskazać, że kwestie związane z poprawą stanu gleb, wód i powietrza oraz przeciwdziałające niekorzystnym zmianom środowiska naturalnego i zmianom klimatu planowane są do realizacji w programach Polityki Spójności, w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO) oraz w politykach krajowych na poziomie samorządów lokalnych i regionalnych.

Wzmocnienie struktury społeczno-ekonomicznej obszarów wiejskich i rozwiązywanie problemów społecznych

Wzmocnienie struktury społeczno – ekonomicznej obszarów wiejskich w Polsce jest uzależnione od wielu czynników w tym m.in. od poprawy stanu infrastruktury technicznej, poprawy dostępności ludności wiejskiej do podstawowych usług publicznych z zakresu ochrony zdrowia, opieki społecznej ale także odpowiednich usług związanych z zakładaniem

działalności gospodarczej, mobilnością a także dostępem do usług wolnego czasu. Uwarunkowane jest to też wzmocnieniem rozwoju przedsiębiorczości a także odwróceniem trendów związanych ze starzeniem się społeczeństwa i wyludnianiem się obszarów peryferyjnych. Wymiana pokoleniowa w rolnictwie, która wzmacnia strukturę społeczno – gospodarczą terenów wiejskich wymaga zapewnienia dostępu dla młodych rolników do kapitału i ziemi a także do odpowiednio dostosowanego transferu wiedzy i innowacji. Ważnym problemem społecznymi identyfikowanym poprzez analizy SWOT jest produkcja bezpiecznej zdrowej żywności. Tu istotne jest optymalizowanie wykorzystania w produkcji zwierzęcej antybiotyków a w produkcji roślinnej nawożenia i pestycydów. Dodatkowo rozwój rolnictwa ekologicznego, a także udział rolników w systemach jakości produkcji żywności będzie przyczyniać się do zwiększenia dostaw bezpiecznej i produkowanej prozdrowotnymi metodami żywności. W swoich rekomendacjach także Komisja Europejska podkreśliła wagę tych potrzeb dla rozwoju żywotnych i odpornych na kryzysy obszarów wiejskich. Realizacji tych potrzeb będą sprzyjać interwencje ukierunkowane na:

- **wsparcie osób podejmujących po raz pierwszy działalność rolniczą** – wsparcie dla młodych rolników zarówno w formie premii oraz płatności bezpośrednich,
- wsparcie **inwestycji w infrastrukturę techniczną**, w szczególności związaną z zagospodarowaniem wód opadowych, przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz kształtowaniem przestrzeni publicznej,
- działania **aktywizujące społeczności lokalne** do zaspokajania swoich potrzeb bytowych, związanych z zachowaniem tradycji kulturowych i historycznych, a także ze spędzaniem wolnego czasu – podejście Leader,
- wsparcie **dla tworzenia nowych miejsc pracy i rozwoju działalności gospodarczej** na obszarach wiejskich,
- wsparcie **w zakresie bezpieczeństwa produkcji i wysokiej jakości żywności** poprzez wdrożenie **praktyk z zakresu dobrostanu zwierząt, ograniczenia użycia pestycydów i antybiotyków w procesie produkcji** a także zapewnienie odpowiednich instrumentów wsparcia dla **rozwoju rolnictwa ekologicznego**. Dodatkowo poprzez działania Krajowej Sieci WPR prowadzone będą **przedsięwzięcia na rzecz podnoszenia wiedzy i świadomości konsumentów** w Polsce na temat metod produkcji i wartości odżywczych żywności.

Plan stanowi jedynie uzupełnienie działań, które planowane są do realizacji w ramach programów finansowanych z funduszy strukturalnych, ukierunkowanych na wsparcie obszarów marginalizowanych. Odpowiednie narzędzia wsparcia zaprojektowano także w Krajowym Planie Odbudowy. Środki te umożliwią bardziej kompleksowe podejście do rozwiązywania społecznych i technicznych problemów małych miejscowości wiejskich. Będą znaczącym wzmocnieniem dla realizacji polityk krajowych, regionalnych i lokalnych zapewniając rozwój nowych miejsc pracy, modernizując infrastrukturę techniczną a także zapewniając dostęp do usług publicznych małym społecznościom wiejskim. Wsparcie rozwoju lokalnego ma kluczowe znaczenie zarówno dla realizacji celów związanych z poprawą dochodowości i wzrostem konkurencyjności polskich gospodarstw, jak i z modernizowaniem i poprawianiem jakości życia i pracy na terenach wiejskich. Istotne jest także wspieranie różnych form aktywizowania społeczności lokalnych a także promowania działań na rzecz lepszych powiązań pomiędzy społecznościami miejskimi i wiejskimi w celu współpracy na rzecz efektywnego rozwoju lokalnego. Tu warto wskazać na potrzebę rozwoju lokalnych rynków zbytu żywności, poprzez z jednej strony prowadzenie działań na rzecz budowy odpowiedniej infrastruktury, także cyfrowej a z drugiej na podnoszeniu wiedzy konsumentów w zakresie metod stosowanych w produkcji żywności.

Należy także podkreślić, że w większym stopniu będzie realizowane podejście Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, które umożliwi realizację w sposób kompleksowy, lokalnych strategii rozwoju, przy wykorzystaniu różnych funduszy.

Do osiągnięcia tych celów szczególnie będą przyczyniać się różne formy działań informacyjno-edukacyjnych prowadzonych m.in. na poziomie regionalnym zarówno poprzez aktywności Krajowej Sieci na rzecz WPR, jak i w ramach innych programów edukacyjnych realizowanych ze środków krajowych i UE (np.: kampanie informacyjne dotyczące OZE, zdrowej diety, gospodarowania odpadami komunalnymi itp.).

Wspieranie i rozpowszechnianie wiedzy, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich

Realizacja 9 celów szczegółowych WPR wymaga zapewnienia odpowiedniego **transferu wiedzy i innowacji**. Transfer powinien być realizowany zarówno poprzez odpowiednio ukształtowane struktury dysponujące kanałami dystrybucji wiedzy i informacji do rolników (AKIS), jak i poprzez **zapewnienie wsparcia szkoleniowo – doradczego** zarówno dla rolników, jak i doradców co zapewni odpowiednią jakość dostarczanych rolnikom usług. Dodatkowo **konieczne jest wzmocnienie procesu transformacji cyfrowej w rolnictwie**. W celu zapewnienia efektywnej realizacji celów środowiskowo-klimatycznych konieczne jest **zapewnienie promowania postaw prośrodowiskowych i podnoszenia wiedzy społeczeństwa na temat zachowań prośrodowiskowych oraz przeciwdziałających zmianom klimatu**.

Interwencje służące realizacji tych potrzeb będą ukierunkowane na:

- **kompleksowe wsparcie doradcze** dla rolników,
- **zapewnienie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe rolników** oraz **rozwój szkoleń demonstracyjnych**, umożliwiających dostarczenie praktycznych umiejętności,
- **wsparcie szkoleń dla doradców**, w celu podnoszenia i poszerzania ich kwalifikacji zawodowych oraz umiejętności doradczych.

Komplementarnie do powyższego w ramach Polityki Spójności realizowana będzie gama działań szkoleniowych z zakresu przekwalifikowania zawodowego oraz wsparcie w realizacji działań informacyjnych na temat środowiska i klimatu dla społeczności lokalnych.

III. Sposób realizacji rekomendacji Komisji Europejskiej w Planie Strategicznym WPR na lata 2023-2027

Komisja Europejska przekazała Polsce 15 rekomendacji dotyczących sposobu rozwiązywania identyfikowanych problemów w ramach trzech głównych celów WPR oraz w celu przekrojowym. Analiza wytycznych KE pokazuje, że wiele z identyfikowanych, na podstawie analiz SWOT, potrzeb zostało trafnie wskazanych. Także instrumenty wsparcia, które zostały zaprojektowane odpowiadają propozycjom Komisji. Wszystkie rekomendacje KE są adresowane poprzez Plan a także poprzez krajowe programy/instrumenty wsparcia finansowego. Komplementarnie szczególnie aspekty rozwoju lokalnego (rozwój przedsiębiorczości, zapewnienie dostępu do usług publicznych, prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych dla społeczności lokalnych w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu, profilaktyka zdrowia społeczeństwa oraz rewitalizacja terenów marginalizowanych) będą realizowane w ramach polityki spójności. W odniesieniu do cyfryzacji sieci szerokopasmowe oraz niektóre aspekty cyfryzacji w rolnictwie i w łańcuchach dostaw żywności będą wspierane poprzez Krajowy Plan Odbudowy i politykę spójności.

W ramach Planu Strategicznego WPR na lata 2023 – 2027 realizacja rekomendacji przedstawia się następująco.

1) Wsparcie inteligentnego, odpornego i zróżnicowanego sektora rolnictwa przy zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego.

W ramach tego celu zaprojektowano szereg instrumentów wspierających dochodowość i odporność, szczególnie mniejszych gospodarstw. Poza płatnościami bezpośrednimi zaprojektowano także wsparcie inwestycyjne a także wsparcie w zakresie instrumentów zarządzania ryzykiem i zapobiegania ASF. Wsparcie dedykowane jest także poprawie organizacji łańcuchów dostaw poprzez skracanie łańcuchów dostaw, rozwój małego przetwórstwa, wsparcie uczestnictwa w krajowych i unijnych systemach jakości produkcji żywności a także przemysłu przetwórczego i wprowadzania produktów do obrotu.

2) Zwiększenie troski o środowisko oraz intensyfikacja działań w dziedzinie klimatu, aby przyczynić się do realizacji unijnych celów związanych ze środowiskiem i klimatem

W obszarze związanym z ochroną środowiska i przeciwdziałaniem zmianom klimatu zaprojektowano przede wszystkim szereg interwencji zachęcających rolników do stosowania podwyższonych norm w produkcji rolniczej, stosowania przyjaznych środowisku metod produkcji, ograniczających emisje gazów cieplarnianych, poprawiających stan gleb, retencję wodną a także do wdrożenia inwestycji ograniczających zużycie wody i energii w produkcji, w tym m.in. poprzez rozwój instalacji energii odnawialnych, czy rozwój biogospodarki. Jednocześnie wspierane będą przedsięwzięcia służące zwiększaniu lesistości kraju oraz poprawie stanu lasów w Polsce, a także zachowanie i poprawa stanu różnorodności biologicznej.

3) Wzmocnienie struktury społeczno-ekonomicznej obszarów wiejskich i rozwiązywanie problemów społecznych

Komplementarnie do realizowanych w ramach programów krajowych oraz w KPO i polityce spójności instrumentów wsparcia, które mogą przyczynić się do poprawy warunków życia i pracy na obszarach wiejskich a także zapewnić rozwój przedsiębiorczości, dostęp do usług publicznych także dla mieszkańców małych miejscowości wiejskich, w ramach Planu będą realizowane interwencje zachęcające młode osoby do podejmowania działalności rolniczej. W ramach podejścia Leader wspierane będzie tworzenie i rozwój działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Wsparcie będzie też adresowane na budowę samowystarczalności małych miejscowości wiejskich poprzez wdrożenie koncepcji smart villages, w tym rozwój biogospodarki. Wsparcie otrzymają też samorządy lokalne na modernizację i rozwój infrastruktury technicznej mniejszej skali.

W ramach tego celu wsparcie będzie także dotyczyć poprawy w zakresie produkcji zdrowej żywności, w tym ograniczenie użycia pestycydów, poprawy warunków w zakresie dobrostanu zwierząt, a także ograniczenia stosowania antybiotyków w produkcji zwierzęcej. W zakresie ograniczenia stosowania antybiotyków główne działania związane z poprawą monitoringu i systemu kontroli będą realizowane w oparciu o narzędzia prawne i finansowe krajowe oraz w oparciu o programy KPO. Przewiduje się ponadto, w ramach sieci KSOW+ prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie zdrowych zasad żywienia i edukacji dotyczącej zdrowych metod produkcji żywności dla konsumentów. Dodatkowo w ramach innych programów krajowych i UE mogą być realizowane kampanie społeczne w tym zakresie. Z kolei w ramach interwencji z zakresu doradztwa i szkoleń dla rolników realizowane będą programy szkoleniowo doradcze podnoszące świadomość i umiejętności rolników w zakresie prowadzenia produkcji żywności, przy wykorzystaniu metod i technik umożliwiających ograniczenie wykorzystania niebezpiecznych dla zdrowia substancji.

4) Wspieranie i rozpowszechnianie wiedzy, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich

Cel przekrojowy będzie realizowany w Planie poprzez działania z zakresu transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie a także poprzez inwestycje służące wdrożeniu technologii cyfrowych. Komplementarnie do zaprojektowanych w Planie interwencji realizowane będą mogły być inwestycje z zakresu gospodarki 4.0 oraz internetu szerokopasmowego w ramach KPO i programów polityki spójności.

Szczegółowe opisy zaadresowania rekomendacji Komisji Europejskiej zostały przedstawione pod adresem <https://www.gov.pl/web/wprpo2020/propozycja-realizacji-zalecen-ke-w-sprawie-planu-strategicznego-wpr>

IV Uzasadnienie dla budżetu Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027

Całkowita alokacja z budżetu WPR to łączna kwota środków publicznych 25,125 mld euro. Budżet I filara, po przesunięciu 30% z drugiego filara to 17 325 mln euro. Natomiast alokacja II filara to 7 798 mln euro.

W oparciu o analizy SWOT i zidentyfikowane potrzeby opracowano szereg interwencji realizujących cele ogólne i szczegółowe WPR. Na podstawie analiz kosztów związanych z inwestycjami a także na podstawie dotychczasowych doświadczeń z wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich określono stawki wsparcia w ramach poszczególnych interwencji.

Przy opracowywaniu budżetu dla I filara brano pod uwagę cele związane z poprawą dochodowości w rolnictwie poprzez ograniczenie dysproporcji w dochodach rolników i pracujących w innych sektorach gospodarki oraz dysproporcji pomiędzy mniejszymi i większymi gospodarstwami. Instrumentami, które stabilizują dochody rolników i poprawiają dochodowość są płatności bezpośrednie, stąd podjęto decyzję - wzorem poprzedniej perspektywy - o przesunięciu środków EFRROW do I filara w maksymalnej wysokości. Środki te (odpowiadające 30% środków EFRROW) dodatkowo umożliwią dalsze wyrównywanie dopłat w Polsce do średniej UE.

Ponadto I filar obejmuje interwencje sektorowe dla sektora produkcji pszczelarskiej i owoców i warzyw. Alokacja na wsparcie obu sektorów była kalkulowana w oparciu o dotychczasowe doświadczenia z wdrażania programów sektorowych w perspektywie finansowej 2014-2020, a także na podstawie danych dotyczących cen rynkowych usług i dostaw, które znacząco wzrosły w Polsce w okresie ostatnich dwóch lat (2020 i 2021).

W odniesieniu do budżetu II filara kalkulacja alokacji dokonana została na podstawie analizy kosztów poszczególnych typów inwestycji, jakie planowane są do wsparcia a także w oparciu o ceny rynkowe usług i dostaw. Przy opracowywaniu budżetów poszczególnych interwencji brano także pod uwagę wysokie koszty związane z inwestycjami środowiskowo-klimatycznymi oraz dotychczasowe doświadczenia z wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich.

Wypracowany kształt budżetu Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 zapewnia realizację wyznaczonych dla WPR celów ogólnych i szczegółowych, przy zachowaniu ustalonych w przepisach UE ringfencingów środowiskowo – klimatycznych, wielkości wydatków na wsparcie młodych rolników a także zapewnienie odpowiednich środków na rozwój małych miejscowości wiejskich z aktywnym udziałem społeczności lokalnych (*8% całości budżetu przeznaczone jest na realizację podejścia Leader*).

V. Zachowanie równości płci i niedyskryminacja

Plan Strategiczny WPR na lata 2023-2027 ukierunkowany jest na realizację wyznaczonych przez prawo UE celów w zakresie poprawy dochodowości i konkurencyjności gospodarstw rolnych, poprawę organizacji łańcuchów dostaw żywności, przeciwdziałanie negatywnym zmianom środowiska naturalnego i klimatu a także na wsparcie rozwoju lokalnego, w tym wymiany pokoleniowej w rolnictwie, rozwoju przedsiębiorczości i modernizowanie małych miejscowości wiejskich m.in. poprzez budowanie ich samowystarczalności w zaspokajaniu potrzeb lokalnych społeczności. Przyjęte dla poszczególnych interwencji warunki udzielania pomocy i kryteria wyboru operacji do realizacji oparte są o zasady UE dotyczące równego dostępu i nie dyskryminowania grup mniejszości społecznych. Wsparcie oferowane w Planie skierowane jest do wszystkich grup społecznych i zapewnia potencjalnym beneficjentom równy dostęp do pomocy. Jednocześnie założenia działań informacyjnych realizowanych poprzez sieć KSOW+ i w zakresie transferu wiedzy obejmują szeroki katalog odbiorców.

ROZDZIAŁ 2 OCENA POTRZEB I OPIS STRATEGII INTERWENCJI

Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich

Opis aktualnej sytuacji sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce został opracowany przez zespół pracowników jednostek naukowych². Opracowanie to bazowało na 48, **jednolitych dla wszystkich Państw Członkowskich UE**, wskaźnikach kontekstu. Należy podkreślić, że jego rolą było przedstawienie aktualnego (*w oparciu o dostępne dane*) stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce. Z uwagi na ograniczony zakres, skupiający się określonych wskaźnikach kontekstu, nie może być traktowany jako kompleksowa diagnoza. Materiał został przygotowany w celu wsparcia procesu opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Wraz z innymi dostępnymi materiałami diagnostycznymi³ oraz analizami SWOT dla 9 celów szczegółowych oraz 1 celu przekrojowego WPR został wykorzystany do identyfikacji najważniejszych potrzeb w zakresie projektowania pomocy publicznej w odniesieniu do rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce.

Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce - materiał sporządzony na podstawie wspólnych wskaźników kontekstu stanowi **załącznik nr 1**.

2.1 Analizy SWOT oraz zidentyfikowane potrzeby do każdego celu szczegółowego i przekrojowego WPR

Analizy SWOT zostały opracowane dla każdego z 9 celów szczegółowych WPR oraz dla celu przekrojowego. Stanowią podstawę identyfikacji głównych potrzeb rolnictwa i obszarów wiejskich oraz zaprojektowania interwencji Planu. Wykonanie projektów analiz SWOT powierzono instytutom badawczym przy współpracy z MRiRW. Zaktualizowane i uzupełnione analizy SWOT stanowią **załącznik nr 1**.

W trakcie prac nad Planem zidentyfikowano łącznie 85 potrzeb w tym potrzeby w zakresie transferu wiedzy. Mając na uwadze, że potrzeby zdefiniowane na podstawie analiz SWOT są bardzo szerokie i wymagają nakładów inwestycyjnych znacznie przekraczających możliwości jakie daje budżet Planu, tylko część z nich będzie mogła być sfinansowana ze środków WPR. Pozostałe potrzeby lub ich część będą finansowane ze środków polityki spójności, Krajowego Planu Odbudowy, środków krajowych i innych źródeł finansowania.

Z uwagi na zróżnicowaną liczbę potrzeb w każdym celu szczegółowym/celu przekrojowym WPR, a w konsekwencji liczbę przyznanych punktów zdecydowano, że potrzeby w ramach każdego celu zostały podzielone na trzy kategorie wykorzystując w tym statystyczne miary położenia (*kwartyle*) tj.

1. potrzeby **krytyczne** (*stanowiące 25% potrzeb o największej liczbie punktów - powyżej trzeciego kwartyla*), które muszą być zrealizowane, bez ich realizacji nie ma gwarancji osiągnięcia danego celu szczegółowego;
2. potrzeby **wymagane** stanowiące 50% wszystkich potrzeb (*położonych centralnie w rozkładzie, wzrost kwartylny - potrzeby znajdujące się między pierwszym a trzecim kwartylem*), które muszą być zrealizowane, mają istotny wpływ,

² W tym pracownicy Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w Warszawie, we współpracy z pracownikami naukowymi Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach, Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego - PIB w Falentach, Instytutu Ochrony Roślin – PIB w Poznaniu, Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – PIB w Puławach, Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – PIB w Radzikowie, Instytutu Zootechniki – PIB w Krakowie, Instytutu Ogrodnictwa - PIB w Skierniewicach oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

³ Chodzi o: 16 diagnoz regionalnych dot. rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa opracowanych przez wojewódzkie Zespoły analizujące szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich w województwach do 2030 r. oraz Krajową diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej rolnictwa, obszarów wiejskich i rybactwa w Polsce przygotowane na etapie aktualizacji Strategii zrównoważonego rozwoju wsi rolnictwa i rybactwa 2030. [[Dokumenty, analizy SZRWIR 2030 - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](#)]

bez nich realizacja celu będzie niepełna. Są one tak samo istotne jak potrzeby krytyczne, chociaż mogą być one nie tak kluczowe jak krytyczne;

3. potrzeby **pożądane** (stanowiące 25% potrzeb o najniższej liczbie punktów - poniżej pierwszego kwartyła), dobrze byłoby je realizować, ale nie mają one tak istotnego wpływu na realizację danego celu jak krytyczne i wymagane.

Przyjęto również założenie, że potrzeby związane z transferem wiedzy zostaną wyłączone z procesu priorytetyzacji dla 9 celów szczegółowych. Jest to konieczne ze względu na kluczowe znaczenie potrzeb związanych z AKIS. **Są one „dźwignią”, która pozwoli zrealizować pozostałe potrzeby.** Uznano je za kluczowe i nie poddawano procesowi oceny ważności. Jednocześnie realizacja tych potrzeb szczególnie związanych z podnoszeniem wiedzy rolników będzie odbywać się poprzez interwencje Planu związane z transferem wiedzy (kod interwencji I.14), które zostały przypisane do Celu 10 (przekrojowy) pn. Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie rolników do korzystania z nich poprzez lepszy dostęp do badań, innowacji, wymiany wiedzy i szkoleń.

Ze względu na konieczność realizacji wszystkich dziewięciu celów szczegółowych i celu przekrojowego Planu przyjęto, iż priorytetyzacja potrzeb przeprowadzona zostanie w ramach poszczególnych celów. Uznano, że potrzeby, które w rankingu uzyskały najwyższy status tj. potrzeby **krytyczne** o największej liczbie punktów, ze względu, że muszą być zrealizowane bo bez ich realizacji nie ma gwarancji osiągnięcia danego celu szczegółowego, jednocześnie będą stanowiły główne potrzeby Planu.

Lista zidentyfikowanych potrzeb ich uzasadnienie oraz opis metodyki oceny ważności potrzeb Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 znajduje się w **załączniku nr 2**.

2.2 Podsumowanie analizy SWOT oraz opis strategii interwencji

2.2.1 Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii (art. 6 ust. 1 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.1.1. Skróć analizy SWOT dla celu szczegółowego 1 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)⁴

W Polsce notowana jest rosnąca dochodowość pracy w rolnictwie po akcesji do UE (w 2019 r. roczna zmiana dochodu z czynników produkcji rolniczej na roczną jednostkę pracy wzrosła o 4,6%), niemniej wyzwaniem pozostają niskie dochody rodzin utrzymujących się z prowadzenia małych i średnich gospodarstw rolnych. Pomimo pozytywnych zmian w wysokości dochodów z rolnictwa, kształtują się one znacznie poniżej średniego wynagrodzenia w Polsce. Dysparytet dochodowy pracujących w rolnictwie pogłębia się. Jest to efekt znacznie szybszego wzrostu wynagrodzeń w gospodarce narodowej w porównaniu ze wzrostem dochodu z gospodarstwa rolnego i procesem zmniejszania nakładów pracy rodziny rolniczej.

W 2020 roku w Polsce przeciętny dochód na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta był o 28% wyższy niż na wsi. Nierówności dochodowe występują mimo, że wiejskie gospodarstwa domowe, licząc od okresu przedakcesyjnego, odczuły znaczny wzrost dochodów – większy niż wzrost dochodów miejskich gospodarstw domowych. W latach 2002-2016 dochód wiejskich gospodarstw domowych zwiększył się nominalnie o 130,3%, a przeciętnego gospodarstwa w mieście o 117,5%. **Potrzeba: Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych.**

Grupa gospodarstw pomiędzy 2,5 - 25 ha UR osiąga zdecydowanie najniższe dochody (poniżej dochodu parytetowego) z działalności rolniczej, nawet po uwzględnieniu płatności bezpośrednich i ONW, a te posiadające 25-50 ha UR w gospodarstwie uzyskują dochody parytetowe tylko dzięki płatnościom.

Wykształciła się wprawdzie grupa gospodarstw charakteryzująca się znacząco lepszymi wynikami od przeciętnych i dochodami równymi bądź większymi od przeciętnych w gospodarce narodowej, o zdolności do konkurencyjności na rynku unijnym i potencjałem do wdrażania innowacyjnych technologii, niemniej wśród gospodarstw odpowiedzialnych za produkcję towarową w Polsce prawie 80% stanowią gospodarstwa bardzo małe i małe. Mimo niskiej produktywności i dochodowości odpowiedzialne są one za ponad 34% wartości produkcji gospodarstw towarowych i gospodarują na blisko 50% użytków rolnych. Są zatem istotnym elementem gospodarki żywnościowej i znaczącym użytkownikiem zasobów ziemi rolniczej. Wyzwaniem jest choć częściowe zrekomensowanie tej różnicy. **Potrzeba: Zmniejszenie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych.**

Istotne jest, że płatności bezpośrednie pozwalają na utrzymanie stabilności dochodów rolników; na utrzymanie względnie niskich cen żywności, spełniającej wysokie wymagania jakościowe oraz na utrzymanie rodzinnych gospodarstw rolnych, narażonych na silną konkurencję produktów importowanych. **Potrzeba: Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa**

⁴ Pełna wersja analizy SWOT dla celu 1 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu.

Wśród gospodarstw produkcyjnych następuje coraz silniejsza specjalizacja gospodarstw rolnych, a w następstwie także ich modernizacja. Jednak w ostatnich latach zmniejszyła się przeciętna aktywność inwestycyjna w gospodarstwach towarowych, co w przyszłych okresach będzie skutkowało pogorszeniem możliwości generowania dochodów. Obserwuje się malejącą opłacalność produkcji rolnej, co jest powiązane z kosztami rosnącymi szybciej niż wartość jednostki produkcji oraz zróżnicowany regionalnie udział gruntów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. W warunkach niskiego potencjału produkcyjnego ziemi rolniczej w rejonach o niekorzystnych warunkach glebowych i klimatycznych, dochody rolnicze kształtują się na relatywnie niskim poziomie, co może skłaniać rolników do zaniechania zrównoważonych praktyk rolniczych przyjaznych dla środowiska, a w skrajnych przypadkach wychodzenia z produkcji rolnej. **Potrzeba: Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji. Potrzeba: Utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa i przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej na obszarach peryferyjnych i o niekorzystnych warunkach gospodarowania.**

Nasilają się w ostatnich latach niekorzystne zjawiska atmosferyczne, takie jak susze, huragany czy nawałnice spowodowane zmianami klimatu oraz postępuje ograniczenie bioróżnorodności związane głównie z koncentracją produkcji zwierzęcej. Wyzwaniem jest również szerzenie się chorób zakaźnych zwierząt takich jak ASF, grypa ptaków czy salmonelloza dodatkowo przyczyniając się do silnych wahań dochodów. Szkody w produkcji roślinnej z tytułu wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych zgodnie z danymi wojewodów wyniosły w 2018 r. – 8,9 mld zł, w 2019 r. 10,8 mld zł, w 2020 r. – blisko 2 mld zł. **Potrzeba: Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin).**

W polskim rolnictwie występuje duży udział gospodarstw rolnych z kierownikami w wieku „młodego rolnika” w porównaniu ze średnią unijną (ponad 20% przy średniej UE ok. 12%). Degradacja zasobów naturalnych wykorzystywanych w rolnictwie (skażenie środowiska pochodzenia przemysłowego) oraz niewłaściwe agrotechniki prowadzą do obniżenia jakości surowców rolnych (np. Inu, który jest wrażliwy na niedobór w glebie miedzi, boru i cynku, czy buraków cukrowych, które mają duże wymagania pokarmowe) i niskich plonów, np. roślin strączkowych, co przekłada się na małe zainteresowanie ich uprawą.

W ostatnich latach wzrasta liczba gospodarstw bezinwentarzowych. Obecnie w Polsce blisko 50% powierzchni trwałych użytków zielonych znajduje się w gospodarstwach nieposiadających zwierząt, co negatywnie rzutuje na właściwości gleb. **Potrzeba: Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej.**

Nawożenie organiczne korzystnie oddziałuje na właściwości fizyczne gleby, ogranicza rozwój patogenów. Niedostatek obornika powoduje zmniejszanie się zawartości próchnicy w glebie i skutkuje znacząco niższymi wynikami produkcji roślinnej w warunkach suszy. **Potrzeba: Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego, zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do wysokiej jakości i przystępnej cenowo żywności.**

Wraz z konsolidacją i specjalizacją w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym następuje koncentracja produkcji, która nierzadko niesie ze sobą nadmierną intensyfikację lub występowanie dużych monokultur upraw zbożowych w miejsce dotychczasowej działalności łączącej ekstensywną produkcję zwierzęcą z roślinną. Wzrost średniej powierzchni

użytków rolnych (UR) przypadającej na 1 gospodarstwo rolne wyniósł ok. 13%, tj. z 9,8 ha w 2010 r. do 11,1 ha w 2020 r. W wielu kategoriach produkcji rolnej (*np. w produkcji zwierzęcej*) dominują duże i wyspecjalizowane gospodarstwa.

Nastąpiła poprawa struktury gospodarstw rolnych - zmalał udział gospodarstw najmniejszych o powierzchni do 5 ha użytków rolnych z 54,0% w 2010 r. do 52,5% w 2020 r. (*o 1,5 pkt. procentowego*), a jednocześnie wzrósł udział gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych z 13,0% w 2010 r. do 15,8% w 2020 r. (*o 2,8 pp.*).

Realizacja wsparcia w zakresie dopłat do ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich od wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych z dopłatami wyłącznie z budżetu krajowego umożliwia objęcie ochroną ubezpieczeniową ponad 3 mln ha. Wprowadzenie możliwości dotowania z budżetu UE i krajowego ubezpieczenia chorób zwierząt oraz tworzenia funduszy wzajemnościowych wpłynie na stabilizację dochodów producentów rolnych z produkcji rolniczej oraz zwiększy liczbę ubezpieczonych gospodarstw rolnych, zapewni powszechność ubezpieczeń. Digitalizacja usprawni procesy zarządzania ryzykiem. **Potrzeba: Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem. Potrzeba: Rozwijanie technologii cyfrowych w zarządzaniu ryzykiem i platform wdrażających kontrakty.**

2.2.1.2. Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 1

Przeprowadzona analiza SWOT wskazała na kluczowe wyzwania w obszarze dochodowości gospodarstw rolnych i ich odporności na kryzysy środowiskowo-klimatyczne i gospodarcze.

Permanentny dysparytet dochodowy rolnictwa w porównaniu do innych działów gospodarki jest szczególnie widoczny w Polsce, gdzie niespełna 3% rolników osiąga dochody z działalności rolniczej równe bądź wyższe od przeciętnego rocznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Kolejne 5% gospodarstw osiąga ten poziom tylko dzięki wsparciu bezpośredniemu, a pozostałym 92% rolników płatności bezpośrednie pomagają jedynie częściowo zmniejszyć dystans, jaki dzieli ich od reszty sektorów gospodarki. Jednocześnie diagnozowane są znaczące różnice w dochodach większych i mniejszych gospodarstw. Dodatkowo niskie dochody z rolnictwa nie zachęcają do prowadzenia działalności rolniczej. Wpływ na dochody rolników mają także skutki zmian klimatycznych, częste występowanie chorób zwierząt i roślin, a także zmiany popytu i cen produktów rolnych na rynkach, będące konsekwencją globalizacji. Zjawiska te mają wpływ na zwiększanie ryzyka dla prowadzących gospodarstwa rolne i dużą zmienność ich dochodów. Dodatkowo tylko 24 % gospodarstw rolnych korzysta z ubezpieczeń.

Warto także wskazać, że w rekomendacjach dla Polski Komisja Europejska zwróciła uwagę na potrzebę ograniczania różnic w dochodowości małych i większych gospodarstw rolnych, a także na potrzebę przyspieszenia procesu wyrównywania średnich dochodów w sektorze rolnym i innych sektorach gospodarki. Wskazano też na potrzebę zwiększenia odporności gospodarstw rolnych na kryzysy gospodarcze, klimatyczne i wynikające z pandemii, nie tylko poprzez zapewnienie godziwych dochodów i ich stabilizację, ale także poprzez zapobieganie stratom w potencjale produkcyjnym i wdrożenie na szerszą skalę ubezpieczeń w rolnictwie.

Odpowiedzią na zidentyfikowane w Celu 1 potrzeby będą realizowane w ramach Planu instrumenty płatności bezpośrednich stanowiące stabilną część dochodów rolników, niezależną od wielkości bieżącej produkcji ani sytuacji na rynku, pozwalające ograniczać skutki ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (*zmienności sytuacji rynkowej*), jak i poziomu plonowania (*zmienności warunków pogodowych*). Istotne jest też zapewnienie odpowiedniego wsparcia zwiększającego dochody małych i średnich gospodarstw poprzez niwelowanie różnic w ich dochodach względem jednostek większych.

W ramach planowanych do realizacji interwencji zapewnia się wsparcie, które umożliwi przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta. W tym celu wdrożony zostanie instrument w formie wsparcia dochodów związanego z wielkością produkcji. Równoległe, aby przeciwdziałać zanikowi sektorów

wrażliwych pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym, znajdujących się w trudnej sytuacji, proponuje się stosować inne (poza zwierzęcymi) płatności związane z produkcją. Te sektory to: rośliny wysokobiałkowe, buraki cukrowe, ziemniaki skrobiowe, pomidory, truskawki, chmiel, len i konopie włókniste. Sprzyjać to będzie utrzymaniu wielokierunkowej, zróżnicowanej działalności rolniczej.

W zakresie zwiększania odporności gospodarstw rolnych na kryzysy wywołane zjawiskami przyrodniczo-klimatycznymi, zmianami trendów na rynkach rolnych oraz koniunktury gospodarczej, konieczne staje się zwiększenie udziału rolników korzystających z różnych instrumentów zarządzania ryzykiem w tym ubezpieczeń oraz dofinansowania funduszy wzajemnościowych. Instrumenty te będą stanowić uzupełnienie dla instrumentów wsparcia inwestycyjnego dla gospodarstw rolnych. Ważnym narzędziem do zwiększania odporności gospodarstw będą płatności bezpośrednie. Tak ukształtowane instrumenty wsparcia w sposób bardziej sprawiedliwy zapewnią odpowiedni dochód wszystkim rodzajom gospodarstw, a także poprawią ich rentowność i odporność.

Dodatkowo, aby zwiększyć odporność szczególnie małych i średnich gospodarstw realizowane będzie wsparcie w zakresie różnych form współpracy rolników, co zwiększy ich elastyczność i odporność na kryzysy na rynkach rolnych. Pomoc w formie dofinansowania Funduszy Wzajemnościowych zgodnie z przyjętymi założeniami ma być skierowana do funduszy, które będą zapewniały producentom rolnym uzyskanie dochodu z produkcji rolniczej w przypadku wystąpienia strat w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników. Natomiast uwzględniając wielkość środków jaka w ramach Planu Strategicznego może zostać przeznaczona na zarządzanie ryzykiem przyjęto, że pomocą w formie dopłat do składek ubezpieczeniowych objęte zostanie ryzyko wystąpienia chorób u zwierząt gospodarskich. Instrumenty te będą stanowić uzupełnienie dla instrumentów wsparcia inwestycyjnego dla gospodarstw rolnych oraz oferowanych już instrumentów krajowych. Należy bowiem zauważyć, że w Polsce od kilkunastu lat wdrażany jest program pomocy krajowej dopłat do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia:

- upraw zbóż, kukurydzy, rzepaku, rzepiku, chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych, drzew i krzewów owocowych, truskawek, ziemniaków, buraków cukrowych lub roślin strączkowych, od zasiewu lub wysadzenia do ich zbioru, od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę, suszę, ujemne skutki przezimowania oraz przymrozki wiosenne i
- bydła, koni, owiec, kóz, drobiu lub świń od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę oraz w wyniku uboju z konieczności.

Aktualnie na powyższą pomoc zaplanowane są środki, które powinny umożliwić zawarcie umowy ubezpieczenia z dotacją z budżetu państwa wszystkim zainteresowanym producentom rolnym z wybranym zakładem ubezpieczeń, który oferuje dany zakres ubezpieczeń.

Ważnym elementem Planu będzie również wsparcie bezpieczeństwa biologicznego, ze względu na obecność w Polsce wirusa ASF. W ostatnich latach ogniska tej choroby wykryto we wszystkich wschodnich województwach, a w 2019 roku pojawiły się również na zachodzie kraju. Pojawienie się wirusa stwarza poważny problem ekonomiczny dla producentów, a także przemysłu mięsnego. Aktualnie na tę chorobę świń nie ma ani szczepionki ani metod leczenia, dlatego też najbardziej skuteczną dostępną metodą ograniczenia ryzyka jest bioasekuracja. Od początku pojawienia się wirusa w Polsce podejmowane są działania mające na celu zapobieganie przenoszeniu się ASF na teren gospodarstw utrzymujących świnię. Od 2018 roku wszystkich hodowców trzody chlewnej, bez względu na to czy ich gospodarstwa znajdują się w obszarach objętych ograniczeniami w związku z ASF, obowiązują zaostrzone regulacje dotyczące zabezpieczania gospodarstw przed rozprzestrzenieniem się wirusa. Przykładowo, w gospodarstwach położonych na terytorium Polski obowiązują nakazy, m.in. (i) utrzymywania świń w odrębnych, zamkniętych pomieszczeniach, (ii) zabezpieczenia budynku, w którym są utrzymywane świnię, przed dostępem zwierząt wolnożyjących i domowych i inne. Dodatkowo, na obszarach objętych ograniczeniami I, II i III nakazuje się m.in. wyłożenie mat dezynfekcyjnych

odpowiednio przed wejściami oraz wjazdami do gospodarstwa, w którym są utrzymywane świnie, i wyjściami oraz wjazdami z tego gospodarstwa.

W 2021 r. opracowany został „[Program wsparcia gospodarstw utrzymujących świnie](#)”, który jest zintegrowanym programem finansowego wsparcia dla rolników i hodowców świń w związku z ASF. Pomoc ze środków EFRROW, jako element tego programu, w tym *Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF*, stanowi część kompleksowego podejścia do bezpieczeństwa biologicznego w Polsce, a katalog inwestycji możliwych do zrealizowania jest ograniczony do operacji niefinansowanych w ramach innych form pomocy. Wsparcie to zapewnia wprowadzenie fizycznej bariery jako środka bioasekuracji, ponieważ przewiduje realizację inwestycji polegających na budowie ogrodzenia, które zabezpieczy obszar przeznaczony do obsługi świń wraz z budynkami służącymi do utrzymania świń – przed przedostaniem się zwierząt dzikich stanowiących rezeruar i źródło przenoszenia ASF. Wspierane są inwestycje polegające na wyposażeniu gospodarstw w szczelne pomieszczenia magazynowe do przechowywania paszy dla świń lub magazyny na słomę, co ogranicza mechaniczne przeniesienie wirusa do świń. Dodatkowo, biorąc pod uwagę, że jednym ze skutecznych sposobów na uniknięcie przenoszenia wirusa jest higiena, wspierane są inwestycje związane z dezynfekcją osób zajmujących się obsługą świń, jak również dezynfekcją pojazdów i sprzętu używanego do obsługi świń.

Równolegle w ramach dostosowania gospodarstw do wymogów bioasekuracji przewidziano pomoc *de minimis* m.in. na zakup (i) mat dezynfekcyjnych, (ii) sprzętu do wykonania zabiegów dezynfekcyjnych, dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych oraz produktów biobójczych, środków dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych, czy (iii) odzieży ochronnej i obuwia ochronnego (bieżące środki służące bioasekuracji).

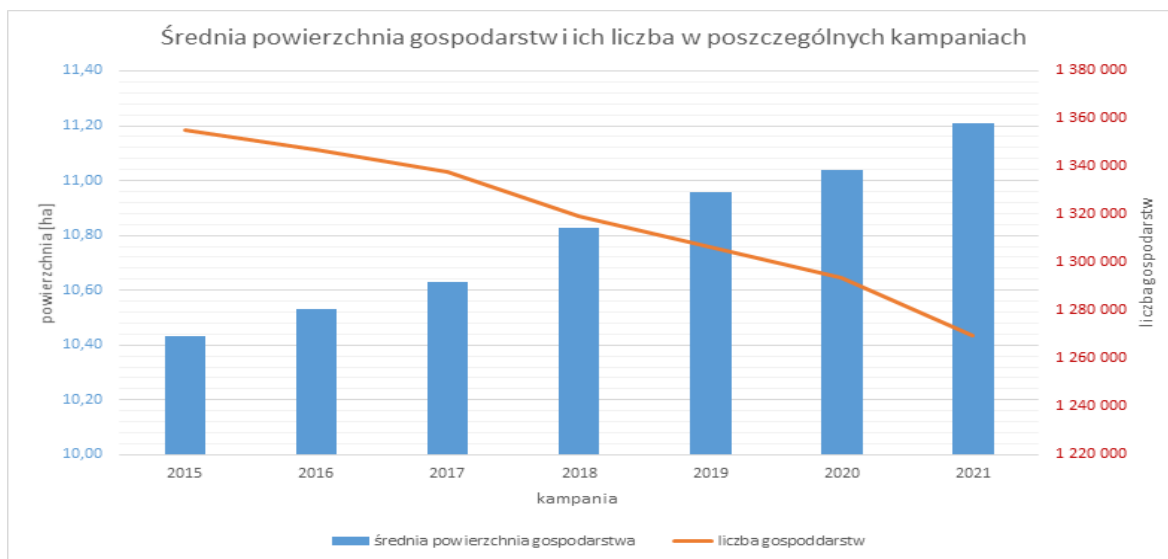
Na terytorium Polski zarejestrowano wszystkie gospodarstwa utrzymujące świnie z zamiarem wprowadzenia na rynek (*komercyjne*). Na obszarach szczególnie narażonych na ASF wprowadzane są także nakazy zgłaszania miejsc, w których przebywają zwierzęta z gatunków wrażliwych na ASF do powiatowych lekarzy weterynarii. Wokół ognisk choroby prowadzone są też perlustracje gospodarstw. Każdy podmiot (zakład) utrzymujący świnie w celach niekomercyjnych (*bez zamiaru wprowadzenia na rynek*) podlega także rejestracji zgodnie z przepisami nowego Prawa o zdrowiu zwierząt (AHL)^[1]. Polska prowadzi aktualnie zintensyfikowane działania w celu wykonania postanowień tego aktu w krajowym prawodawstwie. Sukcesywnie – wszystkie zakłady w Polsce, niezależnie od profilu produkcji zostaną zarejestrowane.

Strategia dotycząca bardziej sprawiedliwego i lepiej ukierunkowanego wsparcia dochodu w ramach Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027

Zapewnienie godziwych dochodów rolnikom jest jednym z podstawowych celów I filaru WPR. Należy podkreślić, że produkcja żywności dodatkowo powinna odbywać się w sposób zrównoważony środowiskowo. Z tego względu, a także ze względów społecznych, celem WPR nie powinno być dążenie do zwiększania wielkości produkcji oraz do tworzenia wielkoobszarowych, najczęściej monokulturowych gospodarstw rolnych. W ostatnich latach notuje się zwiększanie powierzchni gospodarstw wraz ze zmniejszaniem się ich liczby (wykres 1).

Wykres 1. Średnia powierzchnia gospodarstw w poszczególnych kampaniach.

^[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające i uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt („Prawo o zdrowiu zwierząt”) (Dz. Urz. UE L 84 z 31.3.2016, str. 1, z późn. zm.).

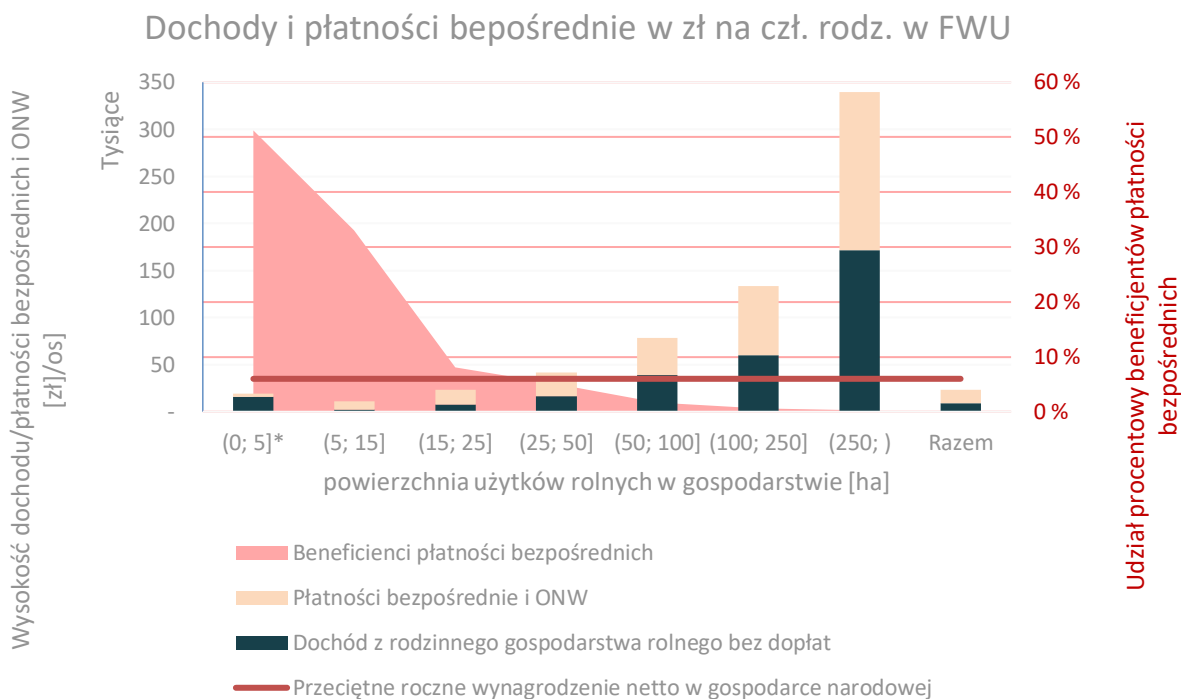

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Sytuacja dochodowa gospodarstw jest w Polsce znacznie zróżnicowana w zależności od ich wielkości. W grupie gospodarstw o powierzchni UR do 25 ha dochody kształtują się na poziomie znacznie niższym niż dochód parytetowy nawet po uwzględnieniu płatności bezpośrednich i płatności ONW, mimo iż w przedziale tym występują gospodarstwa specjalistyczne charakteryzujące się znacznymi dochodami bez konieczności posiadania ziemi. Gospodarstwa o powierzchni UR między 25 a 50 ha nieznacznie przekraczają ten poziom dopiero po uwzględnieniu wsparcia bezpośredniego i ONW. Gospodarstwa największe, a więc te powyżej 50 ha UR, charakteryzują się dochodem z działalności rolniczej (bez płatności) przewyższającym dochód parytetowy (wykres 2).

Wykres 2. Dochody z działalności rolniczej i wysokość płatności bezpośrednich oraz płatności ONW w poszczególnych grupach gospodarstw.

* zawiera gospodarstwa specjalistyczne charakteryzujące się dużymi dochodami bez konieczności posiadania ziemi
Źródło: opracowanie własne na podstawie FADN (2016-2018) i danych ARiMR (2018)

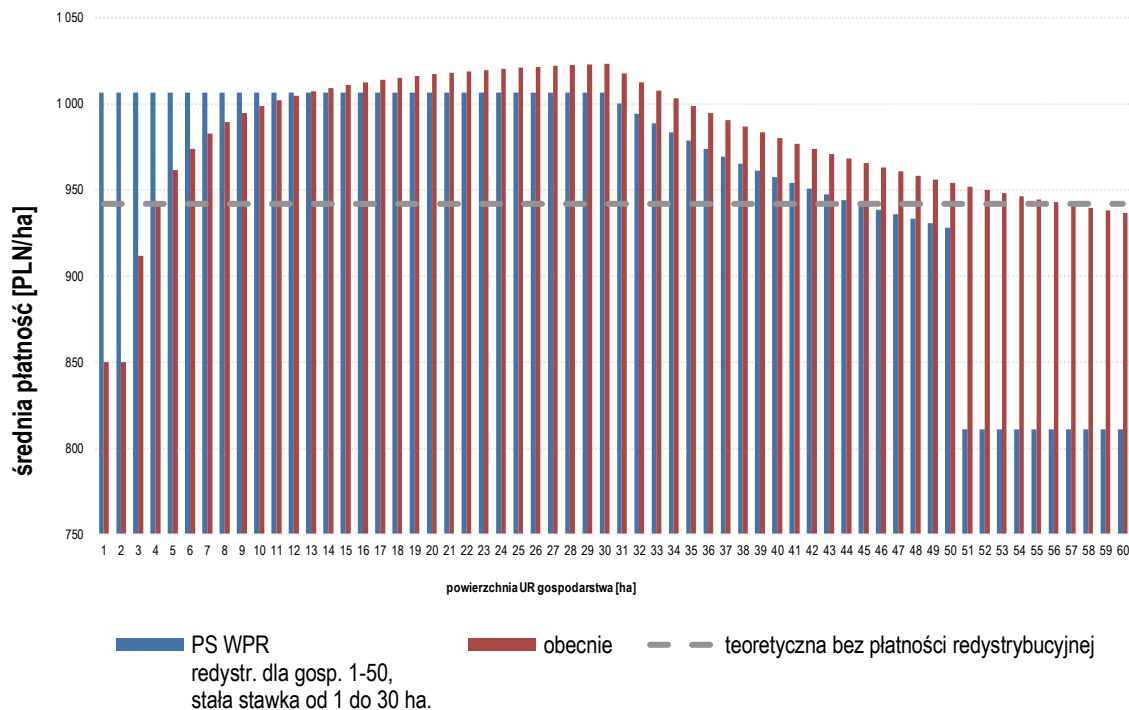
Dlatego należy wspierać małe i średnie gospodarstwa rolne (mające szanse na rozwój w warunkach globalizacji rynków i zmian oczekiwań konsumentów), będące gwarantem prowadzenia działalności rolniczej w sposób zrównoważony środowiskowo. Należy stosować instrumenty wsparcia dochodu takich gospodarstw ze względu na występujące w nich większe koszty jednostkowe produkcji w porównaniu do gospodarstw większych, korzystających z efektu skali i tym samym mających przewagę konkurencyjną.

Jednocześnie mając na uwadze cel WPR dotyczący sprawiedliwszego rozdziału środków wspólnotowych poprzez niwelowanie różnic w dochodach małych i średnich gospodarstw względem jednostek większych, proponuje się realizację następujących interwencji i mechanizmów:

1. Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów. Dotychczas przeznaczano na ten rodzaj płatności 8,3% budżetu płatności bezpośrednich, przyznając wsparcie do maksymalnie 27 ha wszystkim gospodarstwom o powierzchni powyżej 3 ha (faktyczne korzyści z jej stosowania osiągnęli rolnicy gospodarujący na powierzchni od 6 do 53 ha). W Planie Strategicznym WPR na lata 2023-2027 proponuje się skierowanie wsparcia do maksymalnie 30 ha gospodarstwom o powierzchni od 1 ha do 50 ha. Faktyczną korzyść z tej interwencji osiągną rolnicy posiadający gospodarstwa o powierzchni od 1 ha do ok. 45 ha (wykres 3).

Wykres 3. Średnia płatność na ha w zależności od powierzchni gospodarstwa z uwzględnieniem płatności redystrybucyjnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR (2020)

2. Redukcja (*capping*) płatności w odniesieniu do podstawowego wsparcia dochodu (płatności BISS). Celem tego mechanizmu jest zapobieganie przyznawaniu nieproporcjonalnie wysokich kwot płatności stosunkowo małym gospodarstwom, które osiągają dodatkowe korzyści ze skali prowadzonej działalności. W związku z powyższym płatność podstawowa będzie redukowana w następujący sposób:

- kwota z przedziału 60 tys. EUR – 100 tys. EUR będzie redukowana o maksymalny dopuszczony przepisami poziom 85%,
- kwota przekraczająca 100 tys. EUR nie będzie wypłacana.

Podstawa kwoty redukowanej będzie pomniejszana o ponoszone koszty pracy.

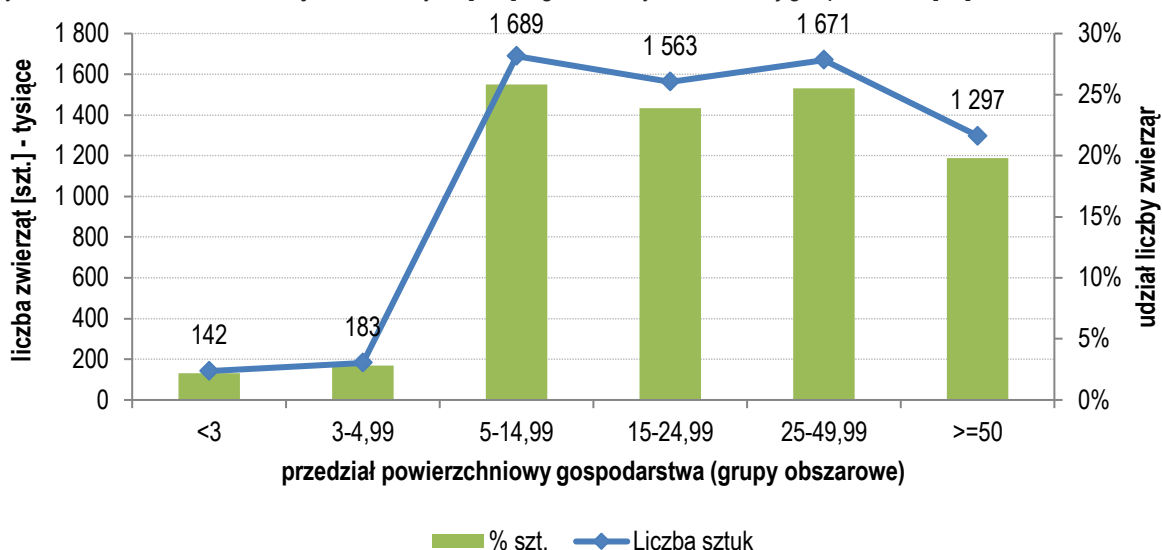
3. Uzupelniające wsparcie dochodu dla młodych rolników. Choć celem tej interwencji nie jest ukierunkowanie wsparcia dla małych i średnich gospodarstw zakłada się, że będzie ona w większości wypłacana gospodarstwom małym ze względu na obserwowaną niższą średnią powierzchnię gospodarstw młodych rolników korzystających dotychczas z tego działania (niecałe 9 ha), niższą niż średnia powierzchnia gospodarstwa w kraju (11 ha). Szacuje się, że pomoc z tego tytułu trafi do ok. 65% młodych rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni do 10 ha, do ok. 20% młodych rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni od 10 ha do 20 ha, do 7% młodych rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni od 20 ha do 30 ha i do ok. 4% młodych rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni od 30 ha do 50 ha. Pozostałe ok. 4% młodych rolników – beneficjentów interwencji posiada gospodarstwa o powierzchni powyżej 50 ha.

4. Wsparcie związane z produkcją do zwierząt. Jak wynika z dostępnych danych, 80% zwierząt trawożernych jest utrzymywanych w gospodarstwach do 50 ha (wykres 4). Z uwagi na ustanowione limity 20 szt. zwierząt, do których rolnik może otrzymać płatności związane z produkcją do młodego bydła oraz do krów, wsparcie to promuje

gospodarstwa małe i średnie z niewielką produkcją. Ponadto w województwach, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest niższa od średniej krajowej (11 ha) (tj. lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, śląskiego i świętokrzyskiego) rolnicy będą mogli ubiegać się o płatność do młodego bydła lub krów posiadając tylko 1 szt. kwalifikujących się zwierząt (w przypadku pozostałych województw – co najmniej 3 szt.)

Wykres 4. Liczebność zwierząt trawożernych [szt.] wg struktury obszarowej gospodarstw [ha]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR (2018)

Dodatkowo, oprócz podstawowych celów (tj. utrzymanie produkcji rolnej, rekompensata za utratę dochodu i zapobieganie porzucaniu gruntów), funkcję redystrybucyjną pełnić będzie także wsparcie do obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW). Jak wynika z dostępnych danych, ok. 65% powierzchni wspieranej ONW jest w posiadaniu gospodarstw o powierzchni mniejszej niż 25 ha, a kolejne 18% w posiadaniu gospodarstw o powierzchni od 25 ha do 50 ha. Funkcję redystrybucyjną płatności ONW zwiększać będzie stosowana degresywność płatności: do 25 ha – wypłacane 100% płatności, dla przedziału 25,01 ha - 50 ha – wypłacane 50% płatności, dla przedziału 50,01 ha - 75 ha – 25% płatności, powyżej 75 ha płatność nie będzie wypłacana.

Stopień redystrybucji środków WPR odzwierciedla wskaźnik rezultatu R.6, którego wartość dla Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 szacuje się na ok. 101%. Oznacza to, że gospodarstwa do 11 ha (średnia krajowa powierzchnia gospodarstwa), do których udzielono wsparcie otrzymują średnio więcej niż gospodarstwa powyżej średniej. Należy jednak zauważyć, że wartość wskaźnika z definicji liczona jest w odniesieniu do gospodarstw o powierzchni poniżej średniej krajowej. Tymczasem, w przypadku Polski priorytetem we wsparciu działalności rolniczej w ramach Planu Strategicznego są gospodarstwa małe i średnie, posiadające ok. 25-30 ha albowiem one, nawet przy uwzględnieniu uzyskiwanego wsparcia z WPR, nie osiągają dochodu na poziomie dochodu parytetowego w gospodarce narodowej. Dlatego też płatność redystrybucyjna została ukierunkowana na gospodarstwa o powierzchni do 50 ha jednak wsparcie wypłacane będzie do maksymalnie 30 ha – czyli gospodarstwa o powierzchni 30 ha w największym stopniu (jeśli chodzi o średnią płatność na ha w gospodarstwie) skorzystają z tego typu płatności. Gdyby zatem do obliczenia wartości tego wskaźnika, zamiast średniej powierzchni gospodarstwa w kraju, przyjąć powierzchnię wynoszącą 30 ha, to wówczas poziom redystrybucji byłby większy.

Wskaźniki rezultatu dla celu 1

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.4	Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości	97,66%
R.5	Zarządzanie ryzykiem: odsetek gospodarstw stosujących objęte wsparciem narzędzia zarządzania ryzykiem WPR	0,99%
R.6	Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)	100,71%
R.7	Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)	104,12%
R.8	Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości	25,00%

R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

Podstawowym warunkiem przyznania wsparcia w ramach płatności bezpośrednich w pełnej wysokości oraz interwencji obszarowych w ramach II filaru WPR jest spełnienie przez beneficjenta wymogów warunkowości na gruntach zgłoszonych do płatności. Na system warunkowości składają się wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska wymienione w załączniku III do rozporządzenia w sprawie planów strategicznych. Wymogi te zostały podzielone na następujące obszary: (i) środowisko, zmiana klimatu oraz utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej, (ii) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin, (iii) dobrostan zwierząt. Zgodnie z nowym modelem wdrażania, państwo członkowskie ma większą elastyczność w zakresie określania poszczególnych wymogów kierując się m.in. przeprowadzoną analizą SWOT i oceną potrzeb.

Jednocześnie w analizie SWOT dla celów 1 i 5 jako słabe strony wskazano m.in. degradację zasobów naturalnych, presję rolnictwa na jakość wód, występowanie obszarów, na których zanika jakakolwiek działalność rolnicza, skutkujące zjawiskiem porzucania gruntów i ich trwałego wycofania z produkcji, natomiast za zagrożenia uznane zostały m.in.: zaprzestanie działalności rolniczej na glebach najsłabszych o najgorszych naturalnych warunkach gospodarowania, pogorszenie jakości i dostępności wód.

W związku z powyższym zakłada się, że powiązanie uzyskiwania płatności ze spełnianiem wymogów warunkowości przyczyni się do minimalizowania ww. słabych stron i zagrożeń, a jednocześnie przyczyni się do zapewnienia płynności finansowej gospodarstw poprzez amortyzację ryzyka cenowego i produkcyjnego. Jak wynika z analizy SWOT dla celu 1, dochody polskich rolników w dużym stopniu kształtowane są przez poziom wsparcia bezpośredniego.

Większość gospodarstw rolnych w Polsce bez wsparcia z WPR nie osiąga dochodów parytetowych w gospodarce narodowej. Zachodzi zatem potrzeba wdrożenia instrumentów mających na celu zmniejszenie różnicy między przeciętnym dochodem z pracy w gospodarstwie rolnym a przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej oraz

wsparcie dochodu wobec malejącej opłacalności produkcji rolnej w związku z szybciej rosnącymi kosztami w relacji do wartości produkcji.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.1 Podstawowe wsparcie dochodu
2. I.2 Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu
3. I.3 Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników
4. I.4 Ekoschematy
5. I.5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
6. I.5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
7. I.5.3 Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
8. I.5.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
9. I.5.5 Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
10. I.5.6 Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
11. I.5.7 Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
12. I.5.8 Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
13. I.5.9 Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
14. I.5.10 Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
15. I.5.11 Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych
16. I.5.12 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
17. I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno
18. I.9 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Dodatkowo w Planie Strategicznym zidentyfikowano potrzeby m.in. związane z rozwojem produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego oraz zapewnieniem bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do wysokiej jakości i przystępnej cenowo żywności, która spełniana będzie przez beneficjentów wsparcia bezpośredniego.

Ponadto wsparcie gospodarstw mające na celu wyrównanie dochodów (w tym utrzymanie produkcji oraz zapobieganie zjawisku porzucania gruntów) odpowiadać będzie na zidentyfikowane potrzeby do realizacji w ramach Planu, tj.:

- zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych,
- zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych,
- utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa i przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej na obszarach peryferyjnych i o niekorzystnych warunkach gospodarowania,
- zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin),
- przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej.

Wskaźnik ten wyrażony jest powierzchnią wspartą w ramach interwencji podlegających warunkowości w stosunku do ogólnej powierzchni UR w PL (14 550 350 ha - EUROSTAT 2019).

W celu uniknięcia podwójnego naliczania, jako punkt odniesienia przyjęto powierzchnię Podstawowego wsparcia dochodu zakładając, że pozostałe interwencje będą realizowane na tej samej powierzchni, co płatność podstawowa.

Powyższe działania pozwolą na wsparcie corocznie ok. 14 209 713 ha (wartość na poziomie powierzchni, do której udzielono wsparcia podstawowego (JPO) w 2020 r.), co stanowi 97,66% powierzchni użytków rolnych w Polsce w 2019 r. (wskaźnik kontekstowy). Oznacza to, że prawie cała powierzchnia użytków rolnych w Polsce będzie objęta warunkowością.

R.5 Zarządzanie ryzykiem: odsetek gospodarstw stosujących objęte wsparciem narzędzia zarządzania ryzykiem WPR

Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych jest jednym z najważniejszych celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 1 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.10.3 Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF

Jedną ze zidentyfikowanych potrzeb celu 1 jest zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków występowania chorób zwierzęcych. W związku z tym, że ASF ma poważny wpływ na populację świń i rentowność hodowli, powodując zakłócenia w przemieszczaniu przesyłek zwierząt i pozyskanych od nich lub z nich produktów w Unii Europejskiej oraz w wywozie do państw trzecich, ukierunkowano wsparcie na inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF. Czynniki chorobotwórczy może rozprzestrzeniać się między gospodarstwami, w których utrzymywane są świny oraz wśród dzików, dlatego też bioasekuracja jest skutecznym sposobem na uniknięcie przenoszenia wirusa.

Wsparcie w ramach Planu Strategicznego WPR jest kontynuacją wsparcia udzielanego na inwestycje dotyczące bioasekuracji w PROW 2014 – 2020. Według danych z Systemu Rejestracji Zwierząt w I połowie 2021 r. było zarejestrowanych 25 554 stad świń, których liczebność uprawniała rolnika do ubiegania się o przyznanie pomocy. Wsparcie na bioasekurację w ramach PROW 2014-2020 pozwoli na zrealizowanie około 5 tys. projektów co będzie oznaczać, że 20,3% stad będzie zabezpieczonych przez wirusem. Zakłada się, że porównywalna liczba stad zostanie zabezpieczona ze środków Planu Strategicznego WPR. Szacuje się, że pomoc pozwoli na zrealizowanie 5 190 projektów.

2. I.12.1. Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich

Analiza SWOT wykazała, że zapewnienie producentom rolnym możliwości uzyskania ubezpieczenia produkcji rolnej od wielu ryzyk obejmującego tradycyjne i nowe ryzyka w ramach jednej umowy ograniczy zagrożenie utraty płynności finansowej gospodarstw rolnych oraz umożliwi planowanie rozwoju gospodarstw rolnych obejmujących wprowadzanie innowacji lub dostosowywanie modelu biznesowego do nowych rozwiązań zewnętrznych. Wsparcie ubezpieczenia produkcji zwierzęcej od ryzyka wystąpienia chorób w ramach Planu Strategicznego WPR jest kontynuacją wsparcia udzielanego w okresie przejściowym dla producentów drobiu, bydła i świń w ubezpieczeniu ryzyka strat ponoszonych w wyniku wystąpienia ognisk Salmonelli. W ramach PS WPR zaproponowano subwencjonowanie składek ubezpieczeniowych dla zwierząt gospodarskich na poziomie 70%, co jest uzasadnione z kilku powodów. Od strony popytowej, producenci rolni mają ograniczone możliwości pokrycia wysokich kosztów kompleksowego ubezpieczenia

zwierząt od ryzyka wystąpienia chorób, zwłaszcza na początku wdrażania systemu, kiedy zainteresowanie jest małe i trzeba zachęcić do korzystania z tego typu rozwiązań. Od strony podażowej dopłaty stanowią zachęty dla firm ubezpieczeniowych, ponieważ umożliwiają pokrycie nieprzewidywalnych strat oraz wysokich kosztów administracyjnych i operacyjnych obsługi produkcji zwierzęcej.

3. I 12.2 Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych

Rosnący popyt na ubezpieczenia gospodarcze wynika ze zwiększonej świadomości części rolników o konsekwencjach pojawienia się ryzyka, zwłaszcza rolników prowadzących gospodarstwa towarowe. Taka sytuacja powoduje wzrost zainteresowania nowymi instrumentami (funduszami wzajemnościowymi), które mogłyby wypełnić lukę w zakresie ubezpieczenia sektora produkcji rolnej od nieubezpieczalnych w danym rejonie ryzyk. Jednakże realne wdrożenie nowych rozwiązań bez wsparcia w celu zredukowania finansowego zaangażowania w zapewnienie ochrony ubezpieczenia dochodów nie byłoby możliwe.

Wsparcie ze środków PS WPR obu interwencji (I 12.1 oraz I 12.2) umożliwi ubezpieczenie docelowo 41 644 producentów rolnych od ryzyka utraty dochodów spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych lub chorób zwierząt, co stanowi ok. 3 % ogółu gospodarstw rolnych potencjalnie mogących otrzymać wsparciem w ramach tych interwencji.

R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)

Zgodnie z analizą SWOT dla celu 1, dochody polskich rolników w dużym stopniu kształtowane są przez poziom wsparcia bezpośredniego. Jak wskazano w ww. analizie, do czynników wpływających na niższe dochody w polskim rolnictwie zaliczyć należy m.in. rozdrobnioną strukturę gospodarstw, zmienność dochodów uwarunkowaną koniunkturą, poziom dochodu niższy niż parytetowy szczególnie w gospodarstwach mniejszych.

Większość gospodarstw rolnych w Polsce, bez wsparcia z WPR, nie osiąga dochodów parytetowych w gospodarce narodowej. Stosowanie płatności redystrybucyjnej (dodatkowej) wzmacnia to wsparcie szczególnie w gospodarstwach małych i średnich będąc jednocześnie bodźcem do kontynuowania działalności rolniczej.

Zachodzi zatem potrzeba wdrożenia instrumentów mających na celu zmniejszenie różnicy między przeciętnym dochodem z pracy w gospodarstwie rolnym a przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej oraz wsparcie dochodu wobec malejącej opłacalności produkcji rolnej w związku z szybciej rosnącymi kosztami w relacji do wartości produkcji. Potrzeba wsparcia dochodu występuje w szczególności w małych gospodarstwach dominujących w strukturze gospodarstw w Polsce, w przypadku których prowadzenie działalności jest najbardziej ryzykowne

W rezultacie przyjętych rozwiązań (m.in. zwiększenie koperty płatności redystrybucyjnej z dotychczasowych 8,3% do 11,6% koperty I filaru) w latach 2023-2027 poziom redystrybucji zostanie zwiększony w porównaniu do wcześniejszych lat wraz ze zwiększeniem powierzchni wspieranej w małych i średnich gospodarstwach. Aktualnie wsparcie przysługuje do powierzchni gruntów mieszczącej się w przedziale 3,01-30 ha (maksymalnie do powierzchni 27 ha na gospodarstwo). W Planie Strategicznym planuje się udzielanie wsparcia od 1 ha do 30 ha (maksymalnie do 30 ha), dla gospodarstw posiadających maksymalnie 50 ha. Wobec zwiększenia koperty na płatność redystrybucyjną oraz powierzchni wspieranej, nieznacznemu zwiększeniu ulegnie również stawka płatności - z aktualnie średnio ok. 41 EUR/ha do średnio ok. 44 EUR/ha.

Te i inne zabiegi w pozostałych interwencjach powodować będą większe skierowanie pomocy do gospodarstw małych i średnich realizując tym samym ideę redystrybucji płatności i zwiększając wartość wskaźnika R.6 z aktualnego poziomu 93% (2019 r.) do 101%.

Ze względu na to, że średnia powierzchnia gospodarstw młodych rolników jest zbliżona do średniej krajowej (10 ha w por. do 11 ha), wsparcie w ramach tego instrumentu również będzie wpływać na realizację celu, jakim jest zwiększenie redystrybucji środków na rzecz gospodarstw małych i średnich.

Na wartość wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

- I.1 Podstawowe wsparcie dochodu
- I.2 Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu
- I.3 Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników
- I.4 Ekoschematy
- I.5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
- I.5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
- I.5.3 Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
- I.5.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
- I.5.5 Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
- I.5.6 Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
- I.5.7 Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
- I.5.8 Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
- I.5.9 Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
- I.5.10 Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
- I.5.11 Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych
- I.5.12 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
- I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno

Wsparcie gospodarstw mające na celu wyrównanie dochodów odpowiadać będzie zatem na zidentyfikowane potrzeby do realizacji w ramach Planu, tj.:

- zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych,
- zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych,
- zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin).

Należy zauważyć, że wartość wskaźnika liczona jest w odniesieniu do gospodarstw o powierzchni poniżej średniej krajowej. Tymczasem, w przypadku Polski, priorytetem we wsparciu działalności rolniczej w ramach Planu Strategicznego są gospodarstwa małe i średnie, posiadające do ok. 25-30 ha albowiem one, nawet przy uwzględnieniu uzyskiwanego wsparcia z WPR, nie osiągają dochodu na poziomie dochodu parytetowego w gospodarce narodowej. Dlatego też np. płatność redystrybucyjna została ukierunkowana na gospodarstwa o powierzchni do 50 ha jednak wsparcie wypłacane będzie do maksymalnie 30 ha – czyli gospodarstwa o powierzchni 30 ha w największym stopniu

(jeśli chodzi o średnią płatność na ha w gospodarstwie) skorzystają z tego typu płatności. Gdyby zatem do obliczenia wartości tego wskaźnika, zamiast średniej powierzchni gospodarstwa w kraju, przyjąć powierzchnię wynoszącą 30 ha, to wówczas poziom redystrybucji byłby większy.

Wskaźnik wyrażony jako iloraz:

- 1) średniej płatności/ha dla beneficjentów z gospodarstwami poniżej średniej krajowej (11ha) oraz
- 2) średniej płatności/ha dla wszystkich beneficjentów

Ad 1)

Stosunek wspieranej powierzchni gospodarstw <11 ha w Polsce (4,15 mln ha) w stosunku do powierzchni wspieranej we wszystkich gospodarstwach wynosi 29%.

Stosunek powierzchni gospodarstw młodych rolników <11 ha w Polsce (0,3 mln ha) w stosunku do powierzchni wszystkich gospodarstw młodych rolników (1,2 mln ha) wynosi 27,8%.

Powierzchnia UR w gospodarstwach poniżej 11 ha (do płatności redystrybucyjnej) wynosi ok. 4,2 mln ha.

Średnia płatność / ha dla gospodarstw <11 ha została obliczona następująco:

- 29% z koperty Podstawowego wsparcia dochodu,
- iloczyn przewidywanej średniorocznej stawki Uzupełniającego redystrybucyjnego wsparcia dochodu/ha (44 EUR/ha) i powierzchni Uzupełniającego redystrybucyjnego wsparcia dochodu w tych gospodarstwach (4,2 mln ha),
- 27,8% z koperty na Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników,
- 29% z koperty Ekoschematów,
- 29% z koperty Wsparcia dochodów związanego z produkcją (przyznawanego do powierzchni),
- dla Wsparcia dochodów związanego z produkcją (przyznawanego do zwierząt) obliczono udział zwierząt wspieranych w gospodarstwach <11 ha w zwierzętach wspieranych ogółem w danym typie lub rasie (krowy 21,9%, młode bydło 25,7%, owce 36,4%, kozy 55,5%) i przemnożono przez przewidywaną kopertę na dany typ płatności.

Ad 2)

Budżet I filaru WPR podzielony przez powierzchnię wspieraną UR w Polsce (14,2 mln ha).

Wartość tak obliczonego wskaźnika wynosi 100,71%.

R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)

Płatności dla gospodarstw zlokalizowanych na obszarach o szczególnych potrzebach, na których występują ograniczenia naturalne lub inne szczególne ograniczenia w prowadzeniu działalności rolniczej, są dodatkowym źródłem dochodów i narzędziem stabilizowania oraz dywersyfikowania dla dużej liczby gospodarstw, wpływając pozytywnie na opłacalność produkcji rolnej. Dzięki zwiększeniu wsparcia na tych obszarach, rolnicy wnioskując o płatności nie zaniechają m.in. prowadzenia działalności rolniczej oraz stosowania zrównoważonych praktyk rolniczych przyjaznych dla środowiska.

Na wartość wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.1 Podstawowe wsparcie dochodu
2. I.2 Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu
3. I.3 Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników
4. I.4 Ekoschematy
5. I.5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
6. I.5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
7. I.5.3 Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
8. I.5.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
9. I.5.5 Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
10. I.5.6 Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
11. I.5.7 Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
12. I.5.8 Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
13. I.5.9 Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
14. I.5.10 Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
15. I.5.11 Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych
16. I.5.12 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
17. I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno
18. I.9 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Analiza SWOT dla celu 1 potwierdza, że objęcie rolnictwa polskiego Wspólną Polityką Rolną wpłynęło na poprawę dochodów rolniczych, przy czym rola tego wsparcia była największa w odniesieniu do gospodarstw rolnych o małej i średniej wielkości. Zgodnie z analizą SWOT dla celu 1, dochody polskich rolników, w dużym stopniu kształtowane są przez poziom wsparcia bezpośredniego, które stanowi też główny składnik amortyzowania ryzyka cenowego i produkcyjnego oraz płynnościowego. W szczególności dopłaty dla gospodarstw położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania są ważnym narzędziem kompensowania strat w dochodach rolniczych i jednocześnie mogą warunkować dalsze funkcjonowanie tych gospodarstw.

Doświadczenia z realizacji płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami wskazują, że pomimo malejącej opłacalności produkcji rolnej, związanej m.in. z rosnącymi szybciej kosztami w stosunku do wartości jednostki produkcji oraz zróżnicowania regionalnego gruntów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, powierzchnia gospodarstw, które prowadzą działalność rolniczą na obszarach ONW, utrzymuje się na stabilnym poziomie. Wynika z tego, że stosowanie wsparcia dla tych gospodarstw skutecznie zapobiega zjawisku porzucania gruntów.

Wsparcie dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach odpowiadać będzie zatem na następujące potrzeby zidentyfikowane do realizacji w ramach Planu Strategicznego:

- zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych,
- utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa i przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej na obszarach peryferyjnych i o niekorzystnych warunkach gospodarowania,
- zapobieganie porzucaniu gruntów.

Wskaźnik wyrażony jako iloraz:

1. średniej płatności/ha dla beneficjentów z gospodarstwami położonymi na obszarach ze specyficznymi potrzebami oraz
2. średniej płatności/ha dla wszystkich beneficjentów.

Ad 1)

Stosunek powierzchni deklarowanej pod ONW oraz ogólnej powierzchni wspartej w ramach płatności podstawowej wynosi ok. 67%. Uznano, że taka część płatności I filaru WPR wypłacana będzie dla gospodarstw położonych na obszarach ONW. Średnią płatność / ha dla obszarów ONW obliczono jako iloraz sumy przewidywanych płatności I filaru i ONW oraz powierzchni wspieranej ONW.

Ad 2)

Budżet I filaru WPR podzielony przez powierzchnię wspieraną UR w Polsce (14,2 mln ha).

Wartość tak obliczonego wskaźnika wynosi 104,12%.

R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

Wsparcie związane z produkcją ma duże znaczenie w systemie wsparcia gospodarstw rodzinnych, a także dla utrzymania różnorodności unijnej produkcji rolnej, utrzymania miejsc pracy w rolnictwie oraz zrównoważonych systemów produkcji. Jedną z potrzeb zidentyfikowanych w ramach Celu 1 jest *Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji.*

Dodatkowo analiza SWOT dla Planu Strategicznego zidentyfikowała potrzebę utrzymania produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji.

Ponadto przeprowadzone analizy wykazały konieczność dalszego wspierania sektorów, które objęte były dobrowolnym wsparciem związanym z produkcją od 2017 r. Ogółem na ten cel Polska planuje przeznaczyć maksymalny dopuszczony limit, tj. 15% środków na płatności bezpośrednie.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
2. I.5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
3. I.5.3 Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
4. I.5.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
5. I.5.5 Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
6. I.5.6 Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
7. I.5.7 Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
8. I.5.8 Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
9. I.5.9 Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
10. I.5.10 Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
11. I.5.11 Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych

12. I.5.12 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
13. I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno

Szacuje się, że wsparciem w ramach ww. instrumentów objętych zostanie ok. 352 tys. rolników (co stanowi ok. 25% ogółu gospodarstw wg danych Eurostatu za 2016 r.) oraz że zatrzymany zostanie trend malejący, który pokazuje, że spada zainteresowanie rolników mniej atrakcyjnymi i bardziej pracochłonnymi kierunkami produkcji. Odchodzenie od zróżnicowanej produkcji rolnej w kierunku monokultur m.in. z uwagi na nieadekwatną wysokość uzyskiwanego zysku (wynagrodzenia) do poniesionego kosztu (wkładu pracy), może skutkować negatywnymi konsekwencjami środowiskowymi (degradacja gleby, wzrost liczby patogenów), jak i rynkowymi (podaż nienadążająca za popytem, np. w przypadku produktów ekologicznych, naturalnych). Dlatego istotne jest zatrzymanie tego trendu (lub ewentualnie jego spowolnienie).

Wydaje się to być możliwe dzięki corocznemu zwiększaniu puli środków na płatności bezpośrednie w Polsce, w tym na płatności związane z produkcją, w wyniku: konwergencji zewnętrznej oraz transferu środków z II filaru WPR w wysokości 30%, a także w wyniku utrzymania szerokiego zakresu wsparcia.

Przy określaniu wartości wskaźnika pod uwagę brano również ewentualny wpływ zmiany sposobu ukierunkowania wsparcia w ramach płatności do bydła i płatności do krów, tj. przyznawanie wsparcia od 1 sztuki w wybranych województwach.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 1 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.2.2 Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację, (art. 6 ust. 1 lit. b) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.2.1. Skróć analizy SWOT dla celu szczegółowego 2 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)⁵

Polski sektor rolno-spożywczy przeszedł proces głębokich przemian restrukturyzacyjnych i modernizacyjnych na wszystkich etapach łańcucha dostaw. Procesy nie zostały jednak zakończone, a struktura podmiotowa gospodarstw rolnych i przemysłu spożywczego jest nadal bardzo rozdrobniona w porównaniu z głównymi konkurentami w UE. Przemiany strukturalne i modernizacyjne powinny być kontynuowane w rolnictwie, żeby poprawić efektywność wykorzystania i produktywność czynników wytwórczych. Niska wydajność pracy oraz niska produktywność ziemi i kapitału nie gwarantują budowy trwałych przewag konkurencyjnych w przyszłości. Niewielka siła ekonomiczna i brak ukierunkowania na rynek dużej części gospodarstw rolnych, w tym gospodarstw pasiecznych, uniemożliwia czerpanie korzyści z efektów skali oraz wartości dodanej. Istotnym zagadnieniem w tym zakresie będzie proces scalania gruntów, umożliwiający poprawę struktury przestrzennej i organizacji gospodarstw rolnych oraz wdrożenie zrównoważonych technologii i wzrost efektywności produkcji. Koncentracja struktury gospodarstw rolnych, ze względu na warunki środowiskowe i oczekiwania społeczne powinny być realizowane w zrównoważony sposób. Polska posiada duży potencjał produkcyjny w produkcji zwierzęcej. Zmiany strukturalne, które wiązały się z likwidacją małych stad zwierząt doprowadziły do znaczącego zmniejszenia pogłowia. Ten kierunek produkcji stworzy możliwość efektywniejszego wykorzystania zasobów pracy i zorientowania produkcji na rynek, a w konsekwencji zwiększenie dochodów gospodarstw rolnych. Również zasadne staje się podniesienie efektywności gospodarstw pasiecznych poprzez wsparcie wdrażania innowacyjnych rozwiązań także do prowadzenia racjonalnej gospodarki wędrowniej, zakupu wyselekcjonowanych matek, pakietów i odkadłów pszczelich, zwalczanie chorób i pasożytów pszczół oraz analiz jakościowych miodu.

Kolejnym, kluczowym działaniem związanym z restrukturyzacją rolnictwa powinno być zrównoważenie zatrudnienia, gdyż polskie rolnictwo z jednej strony wykazuje nadwyżkę zasobów pracy, ale z drugiej strony, gospodarstwa rolne zgłaszają duże niedobory zatrudnienia w okresie sezonowych prac. W niektórych regionach pilnego rozwiązania wymagają również problemy tzw. „technologicznego bezrobocia”, które jest konsekwencją postępującej mechanizacji i automatyzacji prac w dużych podmiotach. **Potrzeba: Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony.**

W Polsce obserwowany jest niski poziom innowacyjności gospodarstw rolnych w tym pszczelarskich, niewystarczające stosowanie nowoczesnych technologii w rolnictwie oraz wolne tempo absorpcji skomplikowanych rozwiązań technologicznych. Sytuacja ta spowodowana jest małą otwartością i brakiem zaufania do innowacji, przywiązaniem do dotychczasowych metod produkcji oraz zbyt małą wiedzą na temat postępu w rolnictwie. Również ważnym powodem tego jest rozdrobniona struktura producentów rolnych. Małe i średnie gospodarstwa rolne nie dysponują odpowiednim potencjałem gospodarczym, aby prowadzić inwestycje innowacyjne i wdrażać zaawansowane technologie. Potwierdzeniem tego są: mały udział kwalifikowanego materiału siewnego⁶, mała liczba krów utrzymywana w oborach

⁵ Pełna wersja analizy SWOT dla celu 2 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

⁶ IERiGŻ-PIB, MRiRW. 2019. *Rynek środków produkcji dla rolnictwa. Stan i perspektywy*. Warszawa.

pod kontrolą użytkowości mlecznej⁷ oraz mały udział technologii cyfrowych⁸ i rolnictwa precyzyjnego⁹. W Polsce transfer innowacji odbywa się także na podstawie współpracy krajowych instytucji badawczych oraz realizacji programów naukowo-badawczych służących wdrażaniu nowych rozwiązań w rolnictwie w tym pszczelarstwie. **Potrzeba: *Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej***

Polski sektor rolno-żywnościowy charakteryzuje się niskim poziomem innowacyjności i zastosowania nowoczesnych technologii, w tym pro-środowiskowych. Przede wszystkim gospodarstwa rolne powinny aktywniej wdrażać innowacje produktowe, procesowe, organizacyjne i marketingowe. Proces modernizacji podmiotów sektora będzie wymagał jednak dużych nakładów inwestycyjnych w innowacyjne rozwiązania, w tym przede wszystkim inwestycji w kapitał trwały. Kluczowym wyzwaniem realizacji wymienionych celów będzie zagwarantowanie rolnikom dostępu do kapitału umożliwiającego przeprowadzenie koniecznych inwestycji. W szczególności dotyczy to gospodarstw rolnych o niewielkiej sile ekonomicznej, które nie dysponują odpowiednimi zasobami finansowymi na pokrycie wkładu własnego w projektach wspierających modernizację w tym istotnego ze względu na środowisko a także wartości prozdrowotne dla konsumentów sektora pszczelarskiego. **Potrzeba: *Ułatwienie dostępu do kapitału szczególnie na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie.***

Działania restrukturyzacyjne i modernizacyjne w gospodarstwach rolnych mogą prowadzić do wzrostu dochodowości również poprzez odpowiednie zarządzanie ryzykiem produkcyjnym i handlowym. Cel ten można osiągnąć poprzez modernizację bazy logistyczno-magazynowej w gospodarstwach rolnych, która umożliwi efektywne przechowywanie produktów, a także odpowiednie przygotowanie produktów do sprzedaży. Nowe technologie w tym zakresie umożliwiają utrzymanie wysokiej jakości produktów rolnych podczas przechowywania i redukcję strat, która negatywnie wpływa na dochodowość produkcji. Dodatkową możliwość zwiększenia dochodów rolników generuje wstępnie przetworzenie surowców rolnych, które skutkuje bezpiecznym dla konsumenta przedłużeniem trwałości artykułów żywnościowych, a następnie ich sprzedaż bezpośrednia. **Potrzeba: *Zwiększanie dochodowości poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowywanie oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej).*** Poza wsparciem z WPR, działania te będą wspierane także z Krajowego Planu Odbudowy.

Konsumenci oczekują coraz lepszej jakościowo żywności. Dotyczy to żywności ekologicznej a także wytwarzanej z użyciem niskoemisyjnych metod produkcji. Wzrost popytu na takie produkty otwiera nowe możliwości dla gospodarstw rolnych. Produkcja jakościowa, np. ekologiczna i przetwórstwo, także w gospodarstwach rolnych, nie tylko stanowi możliwość poprawy efektywności i osiągania lepszych dochodów, ale również jest elementem lokalnego (regionalnego) rozwoju. Uwarunkowania agro-klimatyczne i walory środowiska naturalnego na obszarach wiejskich oraz struktura gospodarstw rolnych w Polsce stwarzają korzystne perspektywy produkcji i przetwórstwa wysokiej jakości surowców rolnych, w tym także ekologicznych artykułów żywnościowych. Bariery dynamicznego rozwoju rynku żywności ekologicznej pozostają niewykształcone kanały rynkowe, relatywnie wysokie ceny oraz niższa siła nabywcza i świadomość krajowych konsumentów w porównaniu z krajami Europy Zachodniej. W związku z tym kluczowym czynnikiem determinującym rozwój rynku żywności ekologicznej będzie zwiększenie popytu na krajowym rynku, które można osiągnąć poprzez równoczesne działania promocyjne kształtujące zrównoważony model konsumpcji oraz

⁷ PFHBiPM. 2019. *Ocena hodowlana bydła mlecznego. Dane za 2018 r.*, http://pfhb.pl/fileadmin/user_upload/OCENA/publikacje/publikacje_2019/biuletyn_2018_calosc_na_www_02.pdf, Warszawa.

⁸Kosior K. 2019. *Ekonomiczne i etyczne aspekty cyfryzacji w sektorze rolno-spożywczym*, seminarium IERiGŻ-PIB, www.ierigz.waw.pl/aktualnosci/seminaria-i-konferencje/23427,40,3,0,seminarium-ekonomiczne-i-etyczne-aspekty-cyfryzacji-w-sektorze-rolno-spozywczym.html.

⁹ Krzyżanowski J. 2019. *Rolnictwo precyzyjne - możliwości aplikacyjne i badawcze*, seminarium IERiGŻ-PIB, www.ierigz.waw.pl/aktualnosci/seminaria-i-konferencje/23370,40,3,0,1571394910.html.

wsparcie procesów dostosowawczych w gospodarstwach rolnych do zmieniających się potrzeb konsumentów. **Potrzeba: *Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości w tym produkcji ekologicznej.***

Polski sektor rolno-żywnościowo produkuje znacznie więcej surowców rolnych i artykułów żywnościowych niż wynosi zapotrzebowanie na rynku wewnętrznym, a w konsekwencji jest on dużym eksporterem netto. Utrzymanie dobrej pozycji konkurencyjnej sektora na rynkach zewnętrznych będzie wymagało kontynuacji procesów dostosowawczych do zmieniających się uwarunkowań popytowych na rynku unijnym i światowym oraz aktywnych i skutecznych działań promocyjnych. Handel zagraniczny ma duży udział w bilansach rynkowych większości branż sektora rolno-żywnościowego, a eksport pozostaje głównym czynnikiem determinującym rozwój wielu branż (np. drobiarskiej, wołowej, mleczarskiej, owocowo-warzywnej). **Potrzeba: *Zapewnienie promocji produktów żywnościowych i nieżywnościowych (pochodzących z rolnictwa) na rynkach światowych.***

Realizacja celów modernizacyjnych i związanych z nimi wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań i technologii będzie wymagała pokonania licznych ograniczeń związanych z niewielką skalą produkcji gospodarstw rolnych, które utrudniają wdrażanie nowoczesnych technologii oraz modeli organizacyjnych i biznesowych. Promocja działań kooperacyjnych gospodarstw rolnych stwarza szansę zwiększania siły ekonomicznej takich podmiotów (np. grup i organizacji producentów). Wdrożenie innowacji produktowych, procesowych, organizacyjnych i marketingowych wymaga systematycznego podnoszenia kwalifikacji rolników oraz powszechnego dostępu do nowoczesnego doradztwa rolniczego. **Potrzeba: *Pokonanie ograniczeń rozwoju, związanych z niewielką skalą produkcji gospodarstw rolnych, utrudniającą przejmowanie najnowszych technologii i stosowanie nowych modeli organizacyjnych i biznesowych, w tym poprzez promocję współdziałania.***

Zdiagnozowana niska innowacyjność i zaawansowanie technologiczne produkcji rolnej wynikający z niedostatecznego poziomu wiedzy technologicznej rolników, w tym pszczelarzy, prowadzi do sytuacji, w której brak wiedzy uniemożliwia wdrażanie nowoczesnych i innowacyjnych technologii, a to z kolei ogranicza motywację do zdobywania wiedzy i transferu innowacji. Tymczasem duże tempo zmian wymaga ciągłego uczenia się oraz zdobywania nowych kwalifikacji. Dużą barierą do zmiany jest niski poziom umiejętności cyfrowych. Niedostateczna wiedza, kompetencje i umiejętności rolników pozostają istotną barierą zmiany modelu zarządzania, który skutkowałby poprawą jakości produktów, wzrostem produktywności czynników wytwórczych i redukcją kosztów. **Potrzeba: *Podnoszenie kwalifikacji, w szczególności cyfrowych, rynkowych i technologicznych przez rolników oraz łatwo dostępne i profesjonalne wsparcie doradcze.***

2.2.2.2. Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 2

Wyniki analizy SWOT dla drugiego celu szczegółowego WPR wskazują, że jednym z kluczowych wyzwań w obszarze konkurencyjności gospodarstw jest niższa, niż w Europie, produktywność i innowacyjność sektora rolno-spożywczego w Polsce. Choć obserwowany trend wykazuje, że wskaźnik produktywności polskich gospodarstw poprawia się, jednak nadal jest on jednym z niższych w UE. Wynika to m.in. z rozdrobnionej struktury gospodarstw rolnych, niskiej produktywności (szczególnie mniejszych gospodarstw), niskiej wydajności pracy oraz małego poziomu do współdziałania.

W Polsce wśród gospodarstw towarowych dominują (blisko 80%) jednostki bardzo małe i małe, tj. o wielkości ekonomicznej nieprzekraczającej 25 000 euro. Podmioty te odpowiadają jedynie za 34% wartości produkcji wprowadzanej na rynek i gospodarują na blisko 50% użytków rolnych w Polsce. Za pozostałą produkcję towarową odpowiadają większe gospodarstwa (*ponad 25 tys. euro standardowej produkcji*), które są także ważnym ogniwem dla wymiany handlowej Polski oraz UE. W latach 2003-2018 eksport artykułów rolno-spożywczych zwiększył się z 4,1 do 29,7 mld EUR, a import z 3,6 do 20,0 mld EUR. Dodatkowo saldo wymiany handlowej zwiększyło się w tym okresie z 0,5 do 9,7 mld EUR. Wskazuje to na konieczność odpowiedniego zaadresowania dobrze dostosowanych do poszczególnych

grup gospodarstw instrumentów wsparcia inwestycyjnego. Na poprawę konkurencyjności będą miały wpływ instrumenty wsparcia inwestycyjnego. Biorąc pod uwagę zidentyfikowane potrzeby przede wszystkim w zakresie dostępu do kapitału niezbędnego do realizacji inwestycji, szczególnie w sektorach o dużej czasochłonności pracy oraz w gospodarstwach gdzie procesy produkcyjne wymagają dużych nakładów finansowych zapewnione zostaną środki, które umożliwią przeprowadzenie planów inwestycyjnych optymalizujących produkcję i poprawiających bezpieczeństwo i jakość produkcji żywności. Inwestycje będą kompleksowe i obejmowały aspekty związane z transformacją w kierunku cyfrowej i zielonej gospodarki. Wsparcie będzie ukierunkowane także na inwestycje zwiększające efektywność wykorzystania środków do produkcji rolnej (m.in. dzięki wdrożeniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego). Takie podejście jest spójne z rekomendacjami KE dla Polski, które wskazują na deficyty związane z czynnikami produkcji, a także na potrzebę zapewnienia odpowiednich środków dla rozwoju inteligentnego rolnictwa, z uwzględnieniem różnic pomiędzy gospodarstwami, zarówno w zakresie ich wielkości, jak i typów produkcji rolniczej.

Biorąc pod uwagę zidentyfikowane potrzeby dotyczące wzrostu efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, ułatwienia dostępu do kapitału oraz rozwoju produkcji wysokiej jakości, proponuje się kontynuowanie wsparcia inwestycyjnego dla gospodarstw rolnych, którego celem będzie zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności wspieranych gospodarstw. Wspierane będą operacje, które przyczynią się do realizacji tego celu poprzez m.in. racjonalizację technologii produkcji, wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii, zmianę profilu produkcji, poprawę jakości produkcji, zwiększenie wartości dodanej produktu.

Formę i wysokość wsparcia dostosowuje się do wielkości ekonomicznej gospodarstw rolnych. Gospodarstwom o wielkości wynoszącej co najmniej 25 tys. euro i nie więcej niż do 250 tys. euro zaoferowane zostanie wsparcie w postaci refundacji części poniesionych kosztów operacji. Gospodarstwa o tej wielkości mają możliwość skutecznej rywalizacji i szansę na uzyskanie satysfakcjonujących dochodów z działalności rolniczej. A dzięki temu poszerzenia grupy silnych, trwałych podmiotów gospodarki rolnej w Polsce. Równocześnie do gospodarstw o małym potencjale ekonomicznym – jednostki o wielkości poniżej 25 tys. euro standardowej produkcji - kieruje się pomoc na inwestycje wspierające ich orientację rynkową w formie kwoty ryczałtowej. Zgodnie ze strukturą klas wielkości ekonomicznej stosowaną na potrzeby Polskiego FADN gospodarstwa o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro uznawane są za bardzo małe oraz małe. Co do zasady gospodarstwa te w Polsce są grupą bardzo zróżnicowaną. Część z nich charakteryzuje się prorozwojowymi cechami (np. odpowiednie zasoby pracy, ziemi, miejsce położenia, lokalny rynek), które mogą być wykorzystane tylko dzięki odpowiedniemu wsparciu inwestycyjnemu. To doprowadzi do poprawy orientacji rynkowej tych gospodarstw, a w rezultacie konkurencyjności. Operacje będą mogły dotyczyć produkcji lub przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, rolniczego handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej oraz dostaw bezpośrednich. Pozwoli to wykorzystać potencjał tych podmiotów na rynku lokalnym poprzez skracanie łańcuchów dostaw żywności.

Ponadto, do gospodarstw rolnych niezależnie od ich wielkości ekonomicznej zostanie skierowane pomoc na inwestycje w formie instrumentu finansowego, co umożliwi podmiotom nieposiadającym kapitału własnego na prowadzenie niezbędnych inwestycji zwiększających ich zorientowanie na rynek a w konsekwencji konkurencyjność.

Inwestycje w gospodarstwach pasiecznych, ze względu na specyfikę sektora – duże rozdrobienie i na ogół relatywnie małą wielkość ekonomiczną, w ramach interwencji w sektorze pszczelarskim będą włączone do wsparcia inwestycyjnego bez względu na wielkość ekonomiczną.

Przede wszystkim zauważalna jest potrzeba inwestowania w budowę lub modernizację budynków/budowli wraz z ich wyposażeniem służących produkcji zwierzęcej. Niezbędna jest redukcja emisji gazów cieplarnianych, zanieczyszczeń powietrza czy odorów z sektora rolno-spożywczego (szczególnie produkcji zwierzęcej), co wymusza dodatkowo konieczność wprowadzenia kosztownych zmian m.in. w zakresie organizacji produkcji czy stosowania nowych niskoemisyjnych technologii. Dodatkowo w sektorze produkcji zwierzęcej, konieczne jest wprowadzanie innowacyjnych

rozwiązań w zakresie technologii linii produkcyjnych, cyfryzacji procesów produkcyjnych oraz automatyzacji pozwalających zmniejszyć nakłady pracy. Jest to uzasadnione w obliczu luki popytowej na rynku pracy w rolnictwie i konieczności zahamowania odpływu młodych pracowników z obszarów wiejskich. W interwencjach ukierunkowanych na inwestycje w gospodarstwach rolnych przewidziane zostały preferencje dla inwestycji innowacyjnych lub cyfrowych, lub dla rozwiązań z zakresu ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu (np. rozwiązania ograniczające ilość odpadów, poprawiające oszczędność energii, czy wodę).

Wpływ na efektywność wykorzystania czynników wytwórczych mają niewątpliwie inwestycje w nowoczesne maszyny. Inwestycje wykonywane w obszarze zbioru produktów rolnych przyczynią się do usprawnienia prac związanych ze zbiorem, optymalizacji zbioru i wpłyną na poprawę jakości zbieranych produktów. Ponadto, przyczynią się do zmniejszenia strat, które ponoszone są na tym etapie procesu produkcji (np. w wyniku np. przekroczenia terminu zbioru).

Przewiduje się również wsparcie inwestycji w zakresie bezpiecznego dla konsumenta i efektywnego przedłużania trwałości produktów, przechowywania oraz lepszego przygotowywania do sprzedaży produktów. Działania w tym zakresie pomogą wzmocnić pozycję rynkową rolników i przyczynią się do uzyskania wyższych cen za produkty. Ze względu na to, iż jest to ważny obszar przyczyniający się do orientacji rynkowej gospodarstw, pomoc na inwestycje związane z tym obszarem będzie dostępna dla gospodarstw korzystających z różnych form wsparcia przewidzianych w interwencjach celu 2. Ponadto, przewiduje się preferowanie tego typu inwestycji w przyznawaniu pomocy na inwestycje realizowane przez gospodarstwa ekologiczne.

Ponadto biorąc pod uwagę założenia Strategii "Od pola do stołu" oraz potencjał polskich gospodarstw w zakresie produkcji żywności ekologicznej założono również wsparcie w zakresie inwestycji realizowanych przez gospodarstwa ekologiczne. Zarówno w ramach wyodrębnionego obszaru wsparcia kierowanego do gospodarstw o wielkości ekonomicznej wynoszącej co najmniej 25 tys. euro, jak i poprzez preferowanie inwestycji w tego typu gospodarstwach wśród jednostek poniżej tej wartości – gospodarstw małych. Z kolei w gospodarstwach o wielkości co najmniej 25 tys. euro, w których prowadzi się produkcję rolną w inny sposób niż ekologiczny lub w przypadku, kiedy operacja nie będzie dotyczyła budowy lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji zwierzęcej, racjonalizacja technologii produkcji, wprowadzenie nowych technologii lub innowacji, zmiana profilu produkcji, wzrost skali produkcji lub poprawa jakości produkcji, ze względu na ograniczony budżet Planu, będą wspierane z wykorzystaniem instrumentów finansowych. Takie podejście daje również szanse na rozwój gospodarstw rolnych specjalizujących się w konwencjonalnej produkcji roślinnej, gdzie realizowane inwestycje pozwalają łączyć wzrost produktywności (plony) i odporności z poprawą efektywności środowiskowej (np. ochrona gleby, gospodarka nawozowa, oszczędność energetyczna).

Przy pomocy interwencji zaprogramowanych w celu 2 wspierane będą rozwiązania innowacyjne oraz cyfrowe dostosowane do potrzeb i możliwości ich wykorzystania w gospodarstwach. Dofinansowane będzie wykorzystanie nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych i niskoemisyjnych, w budynkach lub budowlach służących do produkcji zwierzęcej, a także rozwiązań Rolnictwa 4.0. W niektórych interwencjach inwestycje innowacyjne lub cyfrowe mogą być preferowane przy przyznawaniu pomocy. Wspieranie innowacji w rolnictwie, zastosowania w gospodarstwie innowacyjnych rozwiązań, rozwiązań cyfrowych, rolnictwa precyzyjnego przewidziane jest również w interwencjach realizujących inne cele Planu, np. cel 4 i 5.

Istotny ze względu na środowisko a także wartości prozdrowotne dla konsumentów sektor pszczelarski będzie wspierany poprzez interwencje sektorowe, gdzie zapewnione zostaną środki na działania niezbędne dla poprawy konkurencyjności rozdrobnionych gospodarstw pszczelarskich, zarówno na rozwój kapitału ludzkiego (*szkolenia dla producentów sektora pszczelarskiego*) i inwestycje w tym rozwiązania innowacyjne i cyfrowe, a także dostępne będzie wsparcie na badania

naukowe i badania jakości produktów pszczelarskich. Wsparcie pośrednio będzie się przyczyniać do poprawy stanu środowiska naturalnego, a co za tym idzie realizować będzie także cele Europejskiego Zielonego Ładu.

W związku z rozdrobnioną strukturą użytków rolnych i ich niekorzystnym rozłogiem planuje się realizację interwencji z zakresu scalania gruntów, w tym m.in. prace z zakresu zagospodarowania poscaleniowego, które wprowadzą rozwiązania ułatwiające prace w gospodarstwach rolnych poprzez m.in. ograniczenie czasu dojazdu do pól. Jednakże z uwagi na diagnozowane potrzeby w zakresie poprawy gospodarki wodnej w rolnictwie proponuje się aby preferowane były operacje przyczyniające się do zwiększenia retencji wodnej na gruntach rolnych (*mała retencja wodna - tworzenie lub odtworzenie śródpolnych oczek wodnych i mokradeł czy małych zbiorników wodnych*) oraz zawierających rozwiązania ukierunkowane na ochronę przyrody i ochronę środowiska (*utrzymywanie zadarnionych skarp oraz utrzymywanie lub wyznaczanie pasów ochronnych o charakterze zakrzewień lub zadrzewień śródpolnych, wyznaczenie granicy polno-leśnej czy strefy buforowej zapobiegającej znoszeniu i spływowi środków ochrony roślin i nawozów wokół cieków*).

Proponowane instrumenty wsparcia są zgodne z rekomendacjami Komisji Europejskiej dla obszaru konkurencyjność sektora rolnego. Dodatkowo zaprogramowane interwencje będą się przyczyniać do realizacji celu przekrojowego w zakresie innowacji i cyfryzacji w rolnictwie a także pośrednio do realizacji celów środowiskowo – klimatycznych.

Wskaźniki rezultatu dla celu 2

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.9	Modernizacja gospodarstw rolnych: odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami.	1,86%
R.35	Wspieranie utrzymywania pni pszczelich: Udział pni pszczelich wspieranych w ramach WPR	28,07%

R.9 Modernizacja gospodarstw: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia na inwestycje w restrukturyzację i modernizację, w tym w bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

Wzrost konkurencyjności polskich gospodarstw rolnych jest jednym z najważniejszych celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 2 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność - dotacja

Analiza SWOT wykazała, że pomimo trwającego procesu modernizacji, sektor rolny nadal wymaga dużych nakładów inwestycyjnych w innowacyjne rozwiązania, w tym przede wszystkim inwestycji w kapitał trwały, a kluczowym wyzwaniem w tym zakresie będzie zagwarantowanie rolnikom dostępu do kapitału umożliwiającego przeprowadzenie koniecznych inwestycji. Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, że wsparcia inwestycyjnego w celu dalszego zwiększenia konkurencyjności oraz wzmocnienia pozycji przetargowej w łańcuchu marketingowym w największym stopniu wymagają gospodarstwa rolne o wielkości ekonomicznej od 25 tys. euro - o profilu produkcji zwierzęcej oraz gospodarstwa produkujące żywność ekologiczną. W Polsce funkcjonuje obecnie około 100 tys. takich gospodarstw. W

ramach realizacji potrzeb związanych ze wzrostem efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, wzmocnieniem innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej, ułatwieniem dostępu do kapitału oraz rozwojem produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej, **założono, że wsparcie otrzyma około 4,6 tys. gospodarstw rolnych.**

2. I.10.5 Rozwój małych gospodarstw

W Polsce wśród gospodarstw towarowych dominują (blisko 80%) jednostki bardzo małe i małe, tj. o wielkości ekonomicznej nieprzekraczającej 25 000 euro. Podmioty te odpowiadają jedynie za 34% wartości produkcji wprowadzanej na rynek i gospodarują na blisko 50% użytków rolnych w Polsce. Z analizy potrzeb wynika, że gospodarstwa te wymagają wsparcia w celu: pokonania ograniczeń rozwoju, związanych z niewielką skalą produkcji, wzrostu efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, ułatwienia dostępu do kapitału oraz rozwoju produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej. W celu redukcji powyższych barier rozwoju **wsparcie otrzyma około 16 000 gospodarstw, co stanowi około 3 % ogółu gospodarstw będących w tym przedziale wielkości ekonomicznej w Polsce.**

3. I.10.8 Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym

Zidentyfikowane w ramach analizy SWOT wyzwania, tj. wysokie rozdrobnienie pól i działek rolnych oraz duże znaczenie kształtowania się rozłogu gospodarstw dla kosztów uprawy i transportu determinują zasadność kontynuacji działań w zakresie scaleń gruntów rolnych. Pomimo, że w latach 2004-2020, w ramach realizowanych programów wsparcia obszarów wiejskich (SPO 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020) postępowaniami scaleniowymi objęto łącznie około 60 tys. gospodarstw rolnych a powierzchnia gruntów objętych postępowaniem scaleniowym wyniosła 250 tys. ha, nadal identyfikuje się potrzebę poprawy efektywności gospodarowania poprzez projekty scaleniowe. **Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na realizację 48 projektów scaleniowych, które obejmą swoim zakresem około 4 400 gospodarstw rolnych.** Wsparcie to w znaczący stopniu przyczyni się więc do realizacji zidentyfikowanej w ramach analizy SWOT potrzeby wzrostu efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie w sposób zrównoważony.

4. I.10.1.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność - Instrumenty finansowe

Ponadto planuje się również wsparcie około **1 330 gospodarstw** rolnych w ramach inwestycji w gospodarstwach rolnych zwiększających konkurencyjność, poprzez instrumenty finansowe.

Powyższe działania pozwolą na wsparcie łącznie 26 192 gospodarstw rolnych, co stanowi 1,86% ogółu gospodarstw rolnych potencjalnie objętych wsparciem¹⁰ w ramach powyższych działań.

R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR

Polski sektor rolno-spożywczy przeszedł proces głębokich przemian restrukturyzacyjnych i modernizacyjnych. Procesy nie zostały jednak zakończone, dlatego, przemiany strukturalne i modernizacyjne powinny być kontynuowane w rolnictwie, żeby poprawić efektywność wykorzystania i produktywność czynników wytwórczych. Zakłada się, że trwale

¹⁰ Za Poczta 2021 przyjęto 730 911 gospodarstw rolnych są to jednostki wytwarzającą poniżej 10% standardowej produkcji. Szczegółowa referencja do danych. Informacja o liczbie gospodarstw pochodzi z Wyników standardowych FADN 2019, s.44, tab. 4.2-1. Wyniki są dostępne na stronie [www.fadn.pl](http://fadn.pl/publikacje/wyniki-standardowe-2/wyniki-standardowe-srednie-wazone/?rok=2019) (ścieżka dostępu: <http://fadn.pl/publikacje/wyniki-standardowe-2/wyniki-standardowe-srednie-wazone/?rok=2019>)

poprawie dochodowości działalności rolniczej będą sprzyjać interwencje na rzecz rozwoju sektora pszczelarstwa poprzez inwestycje poprawiające ich odporność i konkurencyjność oraz rozwijające kapitał ludzki.

Jedną z przyczyn słabej kondycji sektora pszczelarskiego jest jego słabe zorientowanie na rynek oraz słabe ukierunkowanie na badania naukowe, technologie i cyfryzację. Dlatego, istotny ze względu na środowisko sektor pszczelarski będzie wspierany poprzez interwencje sektorowe, gdzie zapewnione zostaną środki na działania niezbędne dla poprawy konkurencyjności rozdrobnionych gospodarstw pszczelarskich, zarówno na rozwój kapitału ludzkiego (szkolenia dla producentów sektora pszczelarskiego) i inwestycje w tym rozwiązania innowacyjne i cyfrowe, a także dostępne będzie wsparcie na badania naukowe i badania jakości produktów pszczelarskich. Wsparcie pośrednio będzie się przyczyniać do poprawy stanu środowiska naturalnego, a co za tym idzie realizować będzie także cele Europejskiego Zielonego Ładu. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 2 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.6.1 Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc techniczna, wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej

Analiza SWOT dla Celu 2 wskazuje, że niedostateczny poziom wiedzy technologicznej jest pochodną i przyczyną niskiej innowacyjności i zaawansowania technologicznego krajowej produkcji rolnej.

W tym przypadku mamy do czynienia z negatywnym sprzężeniem zwrotnym polegającym na tym, że brak wiedzy uniemożliwia wdrażanie nowoczesnych i innowacyjnych technologii, a to z kolei ogranicza motywację do zdobywania wiedzy i transfer innowacji. Największe bariery występują w grupie najmniejszych gospodarstw rolnych o małym potencjale ekonomicznym, które nie widzą perspektyw na wdrożenie innowacji. Dużą grupę stanowią także gospodarstwa rolne, których właścicielami są starsze osoby, które nie są zainteresowane wdrożeniem nowoczesnych metod produkcyjnych. W tym przypadku występuje bariera psychologiczna i silne przywiązanie do tradycyjnych metod wytwórczych.

Wsparcie jest nakierowane na podnoszenie poziomu wiedzy pszczelarskiej w zakresie, między innymi, prowadzenia gospodarki pasiecznej (również wędrowniej), chorób pszczół i ich zwalczania oraz zapobiegania, ekonomiki gospodarki pasiecznej oraz marketingu i pozycjonowania na rynku produktów pszczelich.

Zgodnie z danymi Instytutu Ogrodnictwa - PIB Zakładu Pszczelnictwa w Puławach, w 2020 r. w Polsce funkcjonowało ponad 82 tys. gospodarstw pasiecznych posiadających blisko 1,766 mln pni pszczelich. Blisko 40 tys. pszczelarzy jest zrzeszonych w około 100 organizacjach pszczelarskich. Mając na uwadze dostępny budżet Planu – Cel 2, zakłada się objęcie wsparciem pszczelarzy posiadających łącznie 110 tys. pni pszczelich w skali roku.

2. I.6.2 Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc techniczna, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych

W analizie SWOT dla Celu 2 wskazano na niską innowacyjność i zaawansowanie technologiczne produkcji rolnej. Innowacyjne technologie produkcyjne stosują przede wszystkim duże i wyspecjalizowane gospodarstwa rolne. Głównym powodem tego jest rozdrobniona struktura producentów rolnych. W ramach niniejszego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na modernizację gospodarstw pasiecznych.

Biorąc pod uwagę dostępny budżet Planu – Cel 2, zakłada się objęcie wsparciem pszczelarzy posiadających łącznie ponad 186 tys. pni pszczelich w skali roku.

3. **1.6.3 Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi**

W analizie SWOT dla Celu 2 wskazano na stosunkowo niską efektywność wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie. W przypadku działalności pszczelarskiej jednym z istotniejszych czynników ograniczającym efektywność wykorzystania czynników wytwórczych jest powszechne występowanie choroby pszczoł, warrozy. W ramach tego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na walkę z tą chorobą w formie refundacji leków warrozoobójczych. Zakłada się, że w skali roku wsparciem objęci zostaną pszczelarze posiadający łącznie ponad 474,9 tys. pni pszczelich.

4. **1.6.4 Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej**

Powyższy rodzaj interwencji wychodzi naprzeciw stosunkowo niskiej efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, wskazanej w analizie SWOT dla Celu 2. Jednym ze sposobów podniesienia efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w produkcji pasiecznej jest wykorzystanie możliwie największej liczby pożytków pszczelich. Takiemu działaniu sprzyja prowadzenie gospodarki wędrownej umożliwiającej przemieszczanie pni pszczelich na pożytki. W ramach powyższego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej.

Biorąc pod uwagę dostępny budżet Planu – Cel 2, zakłada się, że w skali roku wsparciem objęci zostaną pszczelarze posiadający łącznie 11 993 pnie pszczele.

5. **1.6.5 Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczoł**

Powyższy rodzaj interwencji wychodzi naprzeciw stosunkowo niskiej efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, wskazanej w analizie SWOT dla Celu 2, oraz, przeciwdziała spadkowi liczby rodzin pszczelich po zimowli. Przyjmuje się, że naturalny osyp rodzin pszczelich po zimowli wynosi do 10% liczby rodzin pszczelich w pasiece. Powyższy rodzaj interwencji służy również odbudowaniu tych strat. Nie bez znaczenia jest również to, że pomoc ogranicza się do refundacji pszczoł o znanej wartości użytkowej. Takie podejście pozytywnie wpływa na poprawę wartości użytkowej pszczoł. Biorąc pod uwagę dostępny budżet Planu – Cel 2, zakłada się, że w skali roku wsparciem objęci zostaną pszczelarze posiadający łącznie 39 424 pnie pszczele.

6. **1.6.6 Interwencja w sektorze pszczelarskim - wsparcie naukowo-badawcze**

W analizie SWOT dla Celu 2 wskazano na niski poziom nakładów na badania i prace rozwojowe w rolnictwie. Wskazano również na niską innowacyjność i zaawansowanie technologiczne produkcji rolnej, oraz, niedostateczny poziom wiedzy technologicznej rolników. W ramach tego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na wykonywanie wdrożeń, badań stosowanych oraz innych analiz, które będą miały pozytywny wpływ na prowadzenie gospodarki pasiecznej i jakość produktów pszczelich.

Wyniki tych analiz będą dostępne dla wszystkich pszczelarzy co powinno się przełożyć na lepsze decyzje gospodarcze i przyczynić do poprawy ogólnych warunków prowadzenia gospodarki pasiecznej.

Przewiduje się, że w skali roku z wyników badań stosowanych oraz wdrożeń i analiz będą mogli skorzystać wszyscy pszczelarze. W 2020 r. w posiadaniu pszczelarzy było łącznie ponad 1,766 mln pni pszczelich.

7. **1.6.7 Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacji miodów odmianowych**

Powyższy rodzaj interwencji wychodzi naprzeciw stosunkowo niskiej efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, wskazanej w analizie SWOT dla Celu 2. Istotnym elementem poprawy efektywności

wykorzystania czynników wytwórczych jest produkcja produktów wyższej jakości, a w przypadku produkcji pasiecznej zwiększenie udziału w sprzedaży miodów odmianowych, droższych na rynku od miodów wielokwiatowych.

Takiemu działaniu sprzyja wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacji miodów odmianowych. W ramach powyższego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na tego rodzaju badania. Biorąc pod uwagę dostępny budżet Planu – Cel 2, zakłada się, że w skali roku wsparciem objęci zostaną pszczelarze posiadający łącznie 12 000 pni pszczelich.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 2 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

PROJEKT

2.2.3 Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości, (art. 6 ust. 1 lit. c) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.3.1. Skrót analizy SWOT dla celu szczegółowego 3 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)¹¹

W polskim sektorze rolno-spożywczym obserwuje się słabnącą pozycję rolników w łańcuchu żywnościowym. Dominującą pozycję zajmują dwa ogniwa: przetwórstwo spożywcze i handel (sieci detaliczne), które podlegają szybkim procesom koncentracji podmiotowej i kapitałowej, co związane jest z malejącym udziałem zarówno MŚP jak i lokalnych łańcuchów dostaw. Te dwa ogniwa w przeważającym stopniu określają warunki funkcjonowania całego łańcucha. Determinują także oczekiwania co do jakości produktów rolniczych, warunki dostawy/odbioru, terminy płatności, a w części także warunki uprawy oraz chowu itd. Taki układ sprawia, że relacje jakie kształtują się pomiędzy poszczególnymi uczestnikami łańcucha wartości są często oparte na dominacji, a nie współdziałaniu. Zdecydowanie relacje te układają się na niekorzyść rolników. Słaba pozycja producentów rolnych w stosunku do pozostałych podmiotów gospodarczych, w tym przede wszystkim pośredników oraz sieci dyskontów i hipermarketów rodzi ryzyko nieuczciwego jej wykorzystywania. Przeciwdziałanie nieuczciwym praktykom handlowym w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych jest zadaniem publicznym określonym w nowych przepisach UE (implementowanych już do prawa krajowego) realizowanym przez UOKiK.

Przyczyną słabej pozycji rolnictwa jest także jego duże rozdrobnienie i niski poziom zorganizowania i współpracy, m.in. w formie grup producentów rolnych, organizacji producentów oraz spółdzielni. Dlatego też, jednym z rozwiązań dotychczas już stosowanym są zachęty do konsolidacji działalności producentów rolnych. Zakłada się, że wspólne struktury gospodarcze (w postaci w postaci grup producentów rolnych i ich związków, spółdzielni, spółdzielni rolników, uznanych organizacji producentów i ich zrzeszeń, organizacji międzybranżowych) pozwolą na optymalizację kosztów, przyspieszą zmiany technologiczne, ułatwią dostęp do nowych kanałów rynkowych i wzmocnią ich pozycję wobec kolejnych uczestników łańcucha wartości, tym samym, zwiększając dochody gospodarstw rolnych w Polsce, poprawiając ich trwałość ekonomiczną, i przyczyniając się do zapewniania bezpieczeństwa żywnościowego. Potrzeba: **Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji.**

Duża liczba ogniw łańcucha rynkowego wydłuża drogę produktów żywnościowych „od pola do stołu”. Z kolei niski poziom współpracy i słaba organizacja rolników ma znaczący wpływ na ich pozycję przetargową w relacjach handlowych zarówno z sektorem środków produkcji, jak i przetwórstwa oraz handlu produktami rolnymi. Potrzeba silniejszej współpracy między rolnikami a sektorem przetwórstwa oraz zwiększania roli (udziału w rynku) krótkich łańcuchów dostaw, w szczególności w odniesieniu do małych gospodarstw i produktów wysokiej jakości. Duży potencjał rozwoju związany jest również z bezpośrednim wchodzeniem rolników w dalsze fazy łańcucha żywnościowego poprzez rozpoczynanie działalności związanej z wytwarzaniem żywności i podejmowanie działalności gospodarczej, w tym: rolniczy handel detaliczny (RHD), działalność marginalna, lokalna i ograniczona (MOL), sprzedaż bezpośrednia. Ważnym i zyskującym na znaczeniu obszarem potencjalnej poprawy pozycji rolników w łańcuchach dostaw jest rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym w ramach systemów jakości. Potrzeba: **Wspieranie alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości.**

Dotychczasowe ustalenia na poziomie krajowym wskazują na potrzebę kontynuowania wsparcia dla sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w celu m.in. stymulowania dobrych praktyk wśród przetwórców rolno-spożywczych w zakresie zrównoważonego przetwarzania żywności, sposobów jej sprzedaży i budowania dobrych relacji z dostawcami

¹¹ Pełna wersja analizy SWOT dla celu 3 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

surowców rolnych. Dotyczy to w szczególności MŚP, dla których koszty dostosowań do nowych standardów produkcji (związanych m.in. z realizacją założeń Europejskiego Zielonego Ładu) będą stanowić duże wyzwanie, co z kolei może sprzyjać dalszej koncentracji podmiotowej ogniwa przetwórstwa. Zgodnie z założeniami Strategii „Od pola do stołu”, przetwórstwo spożywcze powinno wyznaczać dobre standardy, zwiększając dostępność produktów i przystępność cenową zdrowej i zrównoważonej żywności, aby zmniejszyć ogólny ślad środowiskowy systemu żywnościowego. Kluczową kwestią w kontekście zagospodarowania rolniczej produkcji ekologicznej pozostaje sektor przetwórstwa ekologicznego. Jego dalszy rozwój w obliczu wyzwań związanych z realizacją strategii „Od pola do stołu” wydaje się niezbędny dla zachowania spójności działań dotyczących całego łańcucha żywnościowego, przede wszystkim w zakresie wsparcia stosowania metod przetwarzania, które gwarantują przestrzeganie zasad produkcji ekologicznej i utrzymanie zasadniczych cech produktu na wszystkich etapach produkcji.

Potrzeba: Rozwój współpracy w łańcuchu wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych oraz poprawa jego konkurencyjności i innowacyjności.

W warunkach postępującej liberalizacji polityki rolnej i handlowej Unii Europejskiej utrzymanie stabilności dochodów w rolnictwie wymaga udostępnienia podmiotom działającym w sektorze rolno-spożywczym narzędzi, za pomocą których będą w stanie koncentrować podaż, uzyskiwać przewagę w kontaktach handlowych, a dzięki temu również stabilizować własne dochody. Odpowiedzią na te problemy jest ukierunkowanie wsparcia na sprzedaż produktów rolnych za pośrednictwem platform handlowych, centrów dystrybucji produktów rolnych, rynków lokalnych i hurtowych. Udrożnienie dostępności producentom rolnym do tego typu kanałów dystrybucji umożliwi pozyskanie szerokiego grona odbiorców finalnych i/lub detalicznych i wzmocni pozycję rolników w łańcuchu wartości poprzez skracanie łańcucha żywnościowego. **Potrzeba: Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu.**

W celu stworzenia pełnego zakresu wsparcia, nie tylko w odniesieniu do wsparcia inwestycyjnego, ale również w zakresie know-how, konieczne jest zapewnienie dostępu do profesjonalnego doradztwa, coachingu i współpracy z liderami środowisk naukowo-biznesowych. Stąd istotne jest rozwijanie profesjonalnego wsparcia eksperckiego dla rolników w ww. zakresie. Pozwoli to na poszerzenie wiedzy przez rolników i zdobycie nowych doświadczeń niezbędnych w zakresie rozpoczynania i rozwoju działalności w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych. Powyższe można osiągnąć poprzez rozwój systemu wiedzy rolniczej AKIS. **Potrzeba: Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych.**

Nawiązanie trwałych relacji z odbiorcami (zakładami przetwórczymi) w formie umów kontraktacji czy umów na dostawy w gospodarce wolnorynkowej jest ważnym sposobem na poprawę pozycji rynkowej producentów rolnych. Istotnym elementem efektywnej pionowej integracji gospodarstw rolnych z przemysłem spożywczym jest wdrożenie systemu długoterminowych umów kontraktacyjnych na dostawę surowców rolnych. Poprawi to współpracę w łańcuchu żywnościowego poprzez wzmocnienie najsłabszego ogniwa jakim jest producent rolny i włączanie go w kolejne etapy organizacji rynku. Dlatego ważne jest promowanie tej formy umów na dostarczanie produktów rolnych zarówno wśród rolników jak i podmiotów nabywających produkty rolne. Istotne jest również, aby umowy długoterminowe zawierane były na zasadach równoprawnego partnerstwa biznesowego, w związku z tym należy zwiększać świadomości rolników w tym zakresie. **Potrzeba: Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym.**

Rozwój nowych technologii cyfrowych stwarza nowe możliwości optymalizacji procesów produkcyjnych (gospodarstwa, podmioty przetwórstwa i handlu) ale także w zakresie funkcjonowania łańcuchów dostaw umożliwiając, m.in. szybszy przepływ informacji „od pola do stołu” o pochodzeniu żywności i zastosowanych technologiach produkcji. Duże nadzieje wiąże się z potencjałem tych technologii w zakresie skrócenia łańcuchów dostaw oraz pokonywania tradycyjnych ograniczeń decydujących o efektach skali w rolnictwie (dostęp do informacji, wiedzy etc.) co niewątpliwie może być dużą szansą dla rozdrobnionego rolnictwa jakie dominuje w Polsce. Nowe technologie teleinformatyczne obejmują m.in. łańcuch bloków/blockchain, Internet rzeczy/Internet of Things czy chmurę obliczeniową/cloud computing. Nowe technologie ICT będą prowadziły również do rozbudowy potencjału produkcyjnego, a tym samym do dalszego wzrostu

konkurencyjności producentów i dostawców. Dostęp do elektronicznych platform handlu produktami rolnymi i żywnościowymi zwiększa możliwości bezpośredniego zawierania transakcji przez producentów rolnych oraz wzmacnia ich siłę przetargową w marketingowych łańcuchach żywnościowych. **Potrzeba: Wykorzystanie technologii cyfrowych w dostępie do usług finansowych, informacji rynkowych oraz poprawie łańcucha dostaw.**

2.2.3.2. Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 3

Małe i średnie gospodarstwa rolne wykazują także niskie zainteresowanie pionową integracją (powiązaniem umownymi/kontraktowymi i kapitałowymi) z przemysłem spożywczym. Konieczne jest zatem promowanie współpracy między rolnikami (w tym wspólnych przedsięwzięć) oraz takiej struktury podmiotowej poszczególnych branż, która będzie sprzyjać konkurencyjnym zachowaniom względem pozostałych uczestników rynku i rozwojowi lokalnych łańcuchów dostaw. Środkami realizacji tych zadań będzie zarówno wsparcie finansowe wspólnych działań, pojedynczych projektów (uwarunkowane zawieraniem umów z pozostałymi uczestnikami rynku), jak i odpowiednie doradztwo w tym zakresie. Analizy pokazują też, że szczególnie w sektorze produkcji żywności wysokiej jakości występuje niewiele podmiotów przetwórczych. Skala małego przetwórstwa, opartego na zasobach gospodarstwa rolnego również jest niewielka. Taka organizacja rynku rolno-spożywczego utrudnia rozwój rynków lokalnych oraz bezpośrednie dotarcie przez rolnika do konsumenta. Dalszej modernizacji, w tym transformacji w kierunku bardziej zielonej i cyfrowej gospodarki wymagają małe i średnie zakłady przetwórcze. Jednym z priorytetów Strategii „Od pola do stołu” jest skracanie łańcuchów dostaw żywności poprzez poprawę pozycji rolnika w łańcuchu oraz integrację poziomą i pionową wszystkich uczestników łańcucha. Poprawa pozycji rolnika w łańcuchu dostaw żywności a także wsparcie konkurencyjności podmiotów sektora przetwórstwa będzie kontynuowane poprzez interwencje związane z zakładaniem działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa przez rolników, rolniczym handlem detalicznym (RHD), rozwojem działalności w zakresie przetwórstwa i wprowadzania produktu do obrotu przez zorganizowane formy rolników (grupy producentów rolnych, spółdzielnie i inne), a także wsparcie inwestycyjne dla zakładów przetwórczych (mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa) na realizację inwestycji o większej skali, prowadzących działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania (w tym zyskującego na znaczeniu sektora przetwórstwa ekologicznego oraz produkcji pasz na bazie wysokobiałkowych surowców pochodzenia krajowego i innych państw UE). Wsparcie w formie instrumentów finansowych przewidziane jest również dla dużych przedsiębiorstw przetwórczych na ich modernizację związaną z rosnącymi wymaganiami w zakresie ochrony środowiska (w tym: „Zielonego Ładu”, „Od pola do stołu”, czy wytwarzania pasz bez GMO) co ma kluczowe znaczenie dla całego sektora przetwórczego oraz gospodarki ze względu na dużą skalę produkcji i wielkość emisji wytwarzanych przez duże przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorstwa w sektorze pierwotnego przetwarzania produktów rolnych (Załącznik 1 do Traktatu) w znaczący sposób decydują o zagospodarowaniu surowca rolniczego na rynkach lokalnych. Dzięki obowiązkowi zawierania długoterminowych umów na dostawy surowców, wpływa to również na wzrost i stabilizację dochodów producentów rolnych, przewidywalność dostaw do zakładów, a następnie produktów spożywczych na rynek dla konsumentów.

Jak wynika z analizy SWOT, współpraca rolników jest sposobem na zwiększenie efektywności gospodarowania (konkurencyjności) gospodarstw oraz poprawę pozycji rynkowej producentów, niemniej jednak w Polsce mamy wciąż niewielki udział rolników współpracujących ze sobą w formalnych strukturach, także zależny od sektora. Dotychczas, w ramach wdrażanych programów rozwoju obszarów wiejskich, realizowano mechanizm wsparcia dedykowany powstawaniu grup producentów rolnych, a także organizacji producentów. W ramach tego mechanizmu, ryczałtowym wsparciem objęto ok. 1700 grup producentów rolnych, zrzeszających ok. 21 000 producentów, praktycznie we wszystkich sektorach. Szacuje się, że około połowa grup, które uzyskały wsparcie w przeszłości, kontynuuje współpracę, przy czym tylko ok. 1/3 w sposób formalny (uznana grupa, organizacja, producentów). Należy zauważyć, że pomimo wprowadzenia do prawa krajowego przepisów dotyczących uznawania organizacji producentów, także na rynkach

innych niż sektor owoców i warzyw, nie powstała dotychczas żadna taka organizacja. Tego typu podmioty funkcjonują w Polsce jedynie w sektorze owoców i warzyw.

Z uwagi na duże potencjalne korzyści jakie wynikają ze współpracy producentów rolnych w ich funkcjonowaniu na rynku, doświadczenia we wdrażaniu działań promujących taką współpracę, a także nowe możliwości i uwarunkowania wynikające z nowych przepisów UE, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przeprowadziło szereg spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami wszystkich branż sektora rolno-żywnościowego, w ramach których dokonano diagnozy sytuacji, identyfikacji barier i potrzeb gospodarczego organizowania się rolników. Nie tylko uczestnicy rynku ale także ewaluator ex-ante wskazali na (i) niską skłonność rolników do podejmowania takiej współpracy, (ii) konieczność kontynuowania wysiłków w tym zakresie ze względu na oczywiste przesłanki ekonomiczne oraz (iii) potrzebę kompleksowego podejścia do realizacji tej potrzeby obejmującego zarówno zachęty finansowe (w formie dedykowanej jak i preferencji w dostępie do różnych działań Planu) jak i upowszechnianie wiedzy i doradztwo. Stwierdzono także, że docelową preferowaną formą współpracy także w innych sektorach niż owoce i warzywa powinna być uznana organizacja producentów mająca teoretycznie większy potencjał ekonomiczny i uprawnienia określone w przepisach UE.

W związku z powyższym, projekt Planu Strategicznego WPR ma na celu zwiększenie stopnia zorganizowania rolników poprzez:

- (i) **kontynuowanie wsparcia „na start” dla nowych grup i organizacji,**
- (ii) wprowadzenie wymogów dla beneficjentów ww. wsparcia **dla nowych grup i organizacji, które zapewnią większą ich trwałość** a jednocześnie będą stanowiły element edukacyjny – przygotowujący do angażowania się w przyszłości w bardziej złożone przedsięwzięcia finansowe (m.in. interwencje sektorowe). Taki charakter ma wymóg realizacji planu biznesowego oraz obowiązek przeznaczenia przez organizacje producentów przynajmniej 30% otrzymanego wsparcia na środki trwałe (wspólne inwestycje),
- (iii) zróżnicowanie wysokości wsparcia w sposób **preferujący formę organizacji producentów** tak, aby w najbliższej perspektywie WPR powstała pewna liczba takich podmiotów, uzasadniająca wprowadzenie w przyszłości wsparcia w formie interwencji sektorowych,
- (iv) objęcie grup, organizacji, a także spółdzielni w sektorze rolno-spożywczym (i ich członków) **preferencjami w zakresie dostępu do innych mechanizmów** wsparcia w ramach Planu (w szczególności dotyczy to takich interwencji jak Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność czy Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości) oraz Krajowego Planu Odbudowy (działanie Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu).
- (v) zintensyfikowanie **działań edukacyjno-informacyjnych na temat korzyści** związanych ze współpracą rolników oraz rozwijających umiejętności, wiedzę niezbędną do podejmowania i prowadzenia takiej współpracy jako elementu systemu AKIS.

Część spotkań konsultacyjnych poświęcono zasadności realizacji interwencji sektorowych w sektorach innych niż obowiązkowe, tj. poza sektorem owoców i warzyw oraz pszczelarstwa. Wnioski płynące z tych spotkań wskazują, że na chwilę obecną nie ma w tym zakresie wystarczającego potencjału, przede wszystkim ze względu na brak organizacji producentów w sektorach innych niż owoce i warzywa. Producenci rolni w trakcie konsultacji wskazywali głównie na potrzebę wspierania zorganizowanych form współpracy rolników poprzez działania dedykowane nowym i rozwijającym się grupom producentów rolnych i organizacjom producentów w formie wsparcia ryczałtowego. W projekcie Planu

Strategicznego WPR przewidziano więc realizację interwencji sektorowych w zakresie obligatoryjnym dla państwa członkowskiego, tj. w sektorach owoców i warzyw oraz w pszczelarstwie.

Z kolei w pozostałych sektorach, w tym sektorze wieprzowiny, podstawowym instrumentem dedykowanym promowaniu współpracy rolników będzie ryczałtowe, przejściowe, wsparcie dla grup producentów rolnych oraz organizacji producentów, z wyraźną preferencją organizacji producentów. Już w okresie 2014–2020 sektor wieprzowiny jest wspierany w ramach działania 9 PROW 2014–2020 i ten właśnie sektor ma najwyższy udział w liczbie beneficjentów (ponad 50%) tego instrumentu.

Jednocześnie, w ramach interwencji na rynku owoców i warzyw przewiduje się kontynuację dotychczasowego podejścia, które było wdrażane od 2010 r. w oparciu o *Strategię krajową dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2018-2022*. Dodatkowo, planowane jest rozszerzenie zakresu interwencji powiązanej z zapobieganiem kryzysom oraz zarządzaniem kryzysowym. W sektorze owoców i warzyw obserwujemy wciąż niewielkie zainteresowanie tworzeniem organizacji producentów i realizacją programów.

W przypadku krajowego sektora owoców i warzyw nadal wartość produkcji kierowanej na rynek za pośrednictwem organizacji producentów owoców i warzyw, w tym organizacji producentów należących do zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw pozostaje relatywnie niska. Zgodnie z danymi przedstawionymi w sprawozdaniu rocznym skierowanym do Komisji Europejskiej w roku 2020 polskie organizacje producentów owoców i warzyw, w tym organizacje należące do zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw sprzedały produkcję o wartości **3 282 204 924,00 zł**, co stanowiło ok. **21,57%** wartości produkcji rynkowej tego sektora. W roku 2017 tj. na etapie poprzedzającym wdrożenie *Strategii krajowej dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2018-2022*, wskaźnik ten wyniósł ok. **24,35%**, przy czym wartość łącznej krajowej produkcji owoców, warzyw, grzybów oraz ziół wyniosła **14 178 164 000,00 zł**.

Stosownie do ww. strategii wśród słabych stron krajowego sektora owoców i warzyw wskazano m.in. silne rozdrobnienie produkcji rolnej w tym sektorze, niedostateczny stopień zorganizowania producentów w organizacjach producentów owoców i warzyw, brak wystarczającego zaplecza handlowego gospodarstw produkujących owoce i warzywa, powolny postęp we wdrażaniu nowoczesnych technologii, systematyczny spadek konkurencyjności krajowej produkcji owoców i warzyw. Wśród wskazanych w ww. strategii zagrożeń, z jakimi mierzył się sektor owoców i warzyw wymieniono wzrost cen środków produkcji oraz słaba pozycja handlowa producentów owoców i warzyw względem skoncentrowanego popytu reprezentowanego przez przetwórstwo oraz handel detaliczny. Podobne problemy zostały zidentyfikowane w odniesieniu do całego sektora produkcji rolnej w analizie SWOT dotyczącej niniejszego Planu Strategicznego w zakresie Celu 3. Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości.

Ponadto, w związku z dobrymi efektami dotychczas realizowanych krajowych programów wsparcia pszczelarstwa, w ramach aktualnie planowanej interwencji w tym sektorze przewiduje się wsparcie głównie dla pszczelarzy, za pośrednictwem organizacji zrzeszających pszczelarzy.

Kontynuowane będzie wsparcie inwestycyjne dla podmiotów przetwórstwa rolno spożywczego. Wsparcie kierowane będzie również do grup, organizacji oraz związków i zrzeszeń tych podmiotów, w celu zapewnienia odpowiedniej pomocy inwestycyjnej dla poprawy systemów przygotowania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych. Nadal wspierani będą rolnicy, którzy chcą rozpocząć prowadzenie działalności przetwórczej. Tu szczególnie mniejsze gospodarstwa rolne będą mogły skorzystać ze wsparcia inwestycyjnego przygotowując do sprzedaży na rynkach lokalnych produkty wysokiej jakości. W tym zakresie oferowane będzie wsparcie premiowe na rozwój działalności przetwórczej i rolniczego handlu detalicznego (RHD). Komplementarnie, aby zwiększyć dynamikę procesu rozwoju rynków lokalnych producenci rolni produkujący w ramach krajowych i UE systemów jakości będą mogli realizować wspólne projekty i otrzymać

wsparcie na tworzenie grup producentów żywności wysokiej jakości oraz zorganizowanych form współpracy w ramach systemów jakości żywności. Skracanie łańcuchów dostaw poprzez organizowanie wspólnej sprzedaży przez rolników będzie mogłoby być wspierane również w ramach podejścia LEADER. W tym celu zostaną wykorzystane doświadczenie z okresu programowania 2014-2020, w tym związane z wdrażaniem projektów tzw. e-skrzynek rolniczych.

Wskaźniki rezultatu dla celu 3

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.10	Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości	1,24%
R.39	Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, które powstały dzięki wsparciu w ramach WPR	722

R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości

Przyczyną słabej pozycji rolnictwa jest także jego duże rozdrobnienie i niski poziom zorganizowania i współpracy, m.in. w formie grup producentów rolnych, organizacji producentów oraz spółdzielni. Dlatego też, jednym z rozwiązań dotychczas już stosowanym są zachęty do konsolidacji działalności producentów rolnych. Zakłada się, że wspólne struktury gospodarcze (w postaci grup producentów rolnych i ich związków, spółdzielni, spółdzielni rolników, uznanych organizacji producentów i ich zrzeszeń, organizacji międzybranżowych) pozwolą na optymalizację kosztów, przyspieszą zmiany technologiczne, ułatwią dostęp do nowych kanałów rynkowych i wzmocnią pozycję rolników wobec kolejnych uczestników łańcucha wartości. Dzięki temu zwiększą się dochody gospodarstw rolnych w Polsce, poprawi się ich trwałość ekonomiczną, co z kolei przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 3 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.7 Interwencja w sektorze owoców i warzyw

W analizie SWOT wskazano, że kluczowe jest zwiększanie siły przetargowej rolników poprzez postępującą koncentrację potencjału produkcyjnego w rolnictwie, w tym w szczególności poprzez wzrost zakresu współpracy rolników. Działania zmierzające do osiągnięcia tego celu powinny być zatem ukierunkowane na stymulowanie procesów koncentracji w rolnictwie prowadzące do koncentracji podaży produktów rolniczych, poprawy konkurencyjności gospodarstw oraz dostosowania produkcji do popytu zwłaszcza pod względem jakości i ilości. Stąd też w ramach celu „Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości” zidentyfikowano silną potrzebę do stymulowania wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji.

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE od wielu lat wspierane są organizacje producentów poprzez dofinansowanie ze środków UE wdrażanych przez te podmioty programów operacyjnych. Zakłada się że w całym okresie

realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR w ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie objętych **ok. 1,1 tys. gospodarstw rolnych** będących członkami organizacji producentów owoców i warzyw, **co stanowi 0,37 %** wszystkich gospodarstw uprawiających owoce i warzywa w Polsce.

2. **I.10.6.1 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie**

Analiza SWOT dla Celu 3 wskazuje na potrzebę ukierunkowania wsparcia dla łańcucha żywnościowego (w tym m.in. dla rolników i zorganizowanych form ich współpracy) i wprowadzania do obrotu produktów rolnych – ze względu na konieczność zagospodarowania tych produktów na poziomie lokalnym i zapewnienia rolnikom możliwości wyboru odbiorców ich produktów. Jest to działanie poprawiające konkurencyjność sektora jako całości, a także pośrednio gospodarstw rolnych poprzez konieczność zawierania umów długoterminowych. Wsparcie jest nakierowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową rolników/przedsiębiorców, a także wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywności. Planowane jest wsparcie inwestycji w zakresie rolniczego handlu detalicznego (RHD), wchodzenie rolników w sektor działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa (w tym działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej - MOL) oraz rzeźnie rolnicze. Pomoc udzielana będzie na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) oraz wytwarzania produktów nierolnych.

Zgodnie z danymi Inspekcji Weterynaryjnej i Głównego Inspektoratu Sanitarnego w 2020 r. działalność w zakresie RHD w Polsce, w tym zakresie przetwórstwa, prowadziło ponad 10 000 podmiotów, zaś działalność MOL – 2 148 przedsiębiorstw. Dlatego mając na uwadze obecne założenia budżetowe, w ramach Planu – Cel 3, zakłada się objęcie wsparciem **1 434 rolników** rozpoczynających lub rozwijających działalność RHD w ramach oraz rozpoczynających działalność gospodarczą, w tym MOL i **114 firm** rozwijających działalność przetwórczą tj. mikroprzedsiębiorstw (korzystających z własnych surowców rolnych) i MOL.

3. **I.10.6.2 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - Instrumenty finansowe – w gospodarstwie**

Analiza SWOT wskazuje na potrzebę poprawy pozycji rolnika w łańcuchach dostaw żywności, a także wsparcie konkurencyjności podmiotów sektora przetwórstwa. Brak wystarczającego zabezpieczenia, ogranicza dostęp do kredytowania zewnętrznego, a tym samym środków inwestycje w gospodarstwach rolnych przetwórstwa i kanałów sprzedaży.

W związku z powyższym planowane jest wsparcie zwrotne w zakresie inwestycji dotyczących rolniczego handlu detalicznego (RHD), wchodzenia rolników w sektor działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa (w tym działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej – MOL), przetwarzania produktów rolnych i nierolnych, przetwarzania odpadów żywnościowych i produktów ubocznych przetwórstwa, inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”.

Planuje się wsparcie **150 gospodarstw rolnych** w zakresie rozwoju współpracy w ramach łańcucha wartości - w gospodarstwie.

4. **I.13.2 Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych**

Jak zostało szczegółowo opisane w analizie SWOT, postępujące procesy integracji poziomej jak i pionowej celem wzmocnienia producenta w łańcuchu dostaw żywności są powolne i ograniczone. Polscy rolnicy wciąż sygnalizują niechęć do form zrzeszania się i współpracy.

Pomimo wielu zalet i zachęt wiążących się z funkcjonowaniem w ramach zorganizowanej formy współpracy rolników, jakimi są organizacje producentów i grupy producentów rolnych, dynamika i tempo tego procesu są wciąż niezadowolające. Mimo niewątpliwych korzyści polscy producenci są wciąż niedostatecznie zorganizowani i nadal istnieje duży opór ze strony rolników, którzy nie chcą łączyć się w tego typu struktury.

Jak podkreślono w analizie SWOT, proces zrzeszania się rolników jest szczególnie trudny w warunkach polskich, gdzie okres gospodarki socjalistycznej i przymusowa kooperacja pozostawiły wśród rolników uraz do jakichkolwiek form współpracy na rzecz działania indywidualnego. Konieczne jest zatem dalsze zachęcanie do współpracy, co wymaga działań na rzecz przełamania braku zaufania rolników polskich do współpracy produkcyjnej i rynkowej. Należy też podkreślać i promować istniejące pozytywne przykłady wspólnego działania a także mieć na uwadze nowe pokolenia rolników, którzy nie pamiętają praktyk przeszłości i wykazują bardziej otwartą postawę na współpracę. Zwiększony udział w różnych formach kooperacji i współdziałania jest bowiem ważnym kierunkiem wzmocnienia konkurencyjnej pozycji rolników na rynku a kluczową formą takiej kooperacji są organizacje producentów i grupy producentów rolnych.

Na podstawie wysokości środków finansowych, jakie są aktualnie dostępne dla realizacji tej interwencji, a także szacowanej liczby producentów, którzy będą zrzeszeni w ramach wspieranych form współpracy założono, że możliwe będzie wsparcie **4 809 rolników**.

5. I.13.3 Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności

Jak wskazuje analiza SWOT, aby zwiększyć dynamikę procesu rozwoju rynku produktów wytwarzanych w ramach krajowych i unijnych systemów jakości żywności konieczne jest tworzenie grup producentów żywności wysokiej jakości oraz zorganizowanych form współpracy w ramach systemów jakości żywności. Możliwość realizacji przez grupy operacji o charakterze informacyjnym, marketingowym i promocyjnym dotyczących produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości w znacznym stopniu przyczyni się do osiągnięcia zidentyfikowanej w ramach analizy SWOT potrzeby wspierania alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości

Dzięki możliwości przeprowadzenia operacji o charakterze informacyjnym, marketingowym i promocyjnym możliwe będzie poinformowanie potencjalnych konsumentów o ponadstandardowych cechach produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości, a tym samym na wzrost zapotrzebowania na te produkty na rynku. Jednocześnie przewiduje się, iż tego rodzaju działania będą miały wpływ na poziom aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi oraz na profil prowadzonej produkcji, co będzie sprzyjało poprawie pozycji rolników w łańcuchu wartości.

W ramach realizacji potrzeb założono, że wsparciem zostanie objętych ok. **141 rolników**, będących członkami grup realizujących operacje informacyjne, promocyjne i marketingowe ze środków przedmiotowego instrumentu.

6. I.13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności

Analiza SWOT wykazała, że w perspektywie ostatnich lat obserwuje się rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji prowadzonej w ramach systemów jakości – która jest ważnym i stale zyskującym na znaczeniu obszarem umożliwiającym poprawę pozycji rolników w łańcuchach dostaw. Wynika to z faktu, iż prowadzenie tego rodzaju produkcji pozwala na zmianę kierunku konkurencji polegającą na poprawie jakości towarów dostarczanych na rynek. Podejście to zakłada, iż zamiast wytwarzania dużej ilości konwencjonalnych produktów o standardowych cechach, lepsze wyniki ekonomiczne daje wprowadzanie do obrotu towarów objętych systemami jakości. Jednakże, prowadzenie tego rodzaju produkcji wiąże się z koniecznością ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z dostosowaniem gospodarstwa rolnego do wymogów konkretnego systemu jakości, a także obowiązkiem poddawania gospodarstwa urzędowym

kontrolom, po przeprowadzeniu których wydawane są certyfikaty zgodności lub świadectwa jakości. Znajduje to odzwierciedlenie w kosztach produkcji, które mogą stanowić barierę w rozpoczęciu wysokojakościowej produkcji w gospodarstwie.

W celu poprawy pozycji rolników w łańcuchach dostaw konieczne jest umożliwienie rolnikom przezwycięzenie ograniczeń związanych z rozwojem wysokojakościowej produkcji poprzez zrehabilitowanie im wyższych kosztów produkcji objętej systemami jakości żywności. Wsparcie to w znaczącym stopniu przyczyni się więc do realizacji zidentyfikowanej w ramach analizy SWOT potrzeby wspierania alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości. W ramach instrumentu **wsparcie otrzyma około 7 613 gospodarstw rolnych**. Dodatkowo, w zakresie zobowiązań wieloletnich, które przejdą z okresu Programowania 2014–2020 w ramach poddziałania 3.1 „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości”, wsparcie ze środków tego instrumentu będzie wypłacane dodatkowo dla 266 beneficjentów. W związku z tym, łącznie wsparcie otrzyma ok. 7 879 rolników.

R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, które powstały dzięki wsparciu w ramach WPR

Wskaźnik R.39 powiązany jest zarówno z celem 3 jak i z celem 8.

Polski sektor rolno-spożywczy przeszedł proces głębokich przemian restrukturyzacyjnych i modernizacyjnych na wszystkich etapach łańcucha żywnościowego. Procesy te nie zostały jednak zakończone, a struktura podmiotowa gospodarstw rolnych i przemysłu spożywczego w Polsce jest nadal bardzo rozdrobniona w porównaniu z głównymi konkurentami w UE. Dla wzmocnienia konkurencyjności polskiego sektora rolno-spożywczego konieczna jest kontynuacja działań wspierających inwestycje dostosowawcze w przetwórstwie do: nowych uwarunkowań prawnych i klimatyczno-środowiskowych, tj. realizacji założeń strategii „Od pola do stołu”, Zielony Ład (przetwórstwo ekologiczne, krajowe pasze bez GMO, rozwój biogospodarki, inne dostosowania do wymogów prawnych strategii „Od pola do stołu”). Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które pozwolą zaspokoić zidentyfikowane w celu 3 potrzeby i realizację szans i wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

W ramach celu 3 na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.10.7.1 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem

Zidentyfikowane w ramach analizy SWOT wyzwania wskazały na potrzebę ukierunkowania wsparcia dla łańcucha żywnościowego (w tym mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa – MŚP oraz zorganizowane formy współpracy rolników – grupy producentów, spółdzielnie). Wsparcie jest nakierowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową sektora MŚP na obszarach wiejskich (na rynkach lokalnych), wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywnościowego, a także promować współpracę w ramach łańcucha wartości poprzez obowiązek podpisywania umów na dostawy produktów rolnych pomiędzy rolnikami a zakładami przetwórczymi. Dotychczasowe diagnozy prowadzone na potrzeby ukierunkowania wsparcia dla łańcucha żywnościowego w Planie wskazują na potrzebę kontynuowania wsparcia dla firm przetwórczych, które są głównym kanałem zbytu/zagospodarowania surowca rolnego. Takie wsparcie przeciwdziałać będzie skutkom dalszej koncentracji sektora wynikającej z rosnącego udziału w obrocie firm dużych (przejmowanie firm sektora MŚP), a tym samym zwiększaniu przewagi kontraktowej i i pozycji rolników w łańcuchu rynkowym. W ostatnich latach liczba MŚP sektora przetwórczego wzrosła o 5,5% do 16,6 tys. przedsiębiorstw. Podkreślić należy, że firmy MŚP – to lokalne przedsiębiorstwa bardziej skłonne do budowania trwałych

relacji z producentami. W Planie, przy obecnie ustalonej alokacji budżetowej zakłada się wsparcie **92 przedsiębiorstw MŚP**. Z danych Agencji Płatniczej (ARiMR) wynika, iż w dotychczas realizowanych programach dla sektora przetwórczego, instrumenty pomocowe spotkały się z dużym zainteresowaniem o czym świadczy znacząca liczba ponad 1 tys. zawartych dotychczas umów o przyznanie pomocy w sektorze MŚP.

2. I.10.7.2 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - Instrumenty finansowe - poza gospodarstwem

Głównymi czynnikami determinującymi popyt na finansowanie w ramach instrumentów finansowych (IF) są potrzeby modernizacji zakładów produkcyjnych i poprawa standardów produkcji (w tym uwzględniające wymagania w zakresie ochrony środowiska i klimatu), rozwój nowych produktów, uzyskanie dostępu do nowych rynków oraz koncentracja na bardziej efektywnym wykorzystaniu kluczowych czynników produkcji. Brak wystarczającego zabezpieczenia, głównie w przypadku mikro, małych i średnich przedsiębiorstw ogranicza dostęp do kredytowania zewnętrznego, a tym samym środków na inwestycje w obszarze przetwórstwa.

W związku z powyższym planowane jest wsparcie zwrotne w zakresie inwestycji dotyczących, przetwarzania produktów rolnych i nierolnych, przetwarzania odpadów żywnościowych i produktów ubocznych przetwórstwa, inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”.

Wsparcie w formie instrumentów finansowych przewidziane jest również dla dużych przedsiębiorstw przetwórczych na ich modernizację związaną z rosnącymi wymaganiami w zakresie ochrony środowiska i klimatu, realizacją celów Strategii „Od pola do stołu” czy wytwarzania pasz bez GMO.

Planuje się wsparcie **130** podmiotów w zakresie rozwoju współpracy w ramach łańcucha wartości- poza gospodarstwem.

Pozostałe interwencje, wpisujące się w wskaźnik R.39 opisane są szczegółowo w ramach celu 8.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 3 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.2.4 Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii, (art. 6 ust. 1 lit. d) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.4.1. Skrót analizy SWOT dla celu szczegółowego 4 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)¹²

W Polsce występuje znaczące zróżnicowanie rolnictwa, widoczne w skali i koncentracji produkcji, mnogości kierunków oraz sposobów jej realizacji, a wynikające ze zmienności warunków środowiskowych i dostępu do zasobów.

Polskie rolnictwo odpowiedzialne jest za około 9% krajowej emisji gazów cieplarnianych, wśród których największe znaczenie ma emisja podtlenku azotu z gleby w wyniku nawożenia azotem i emisja metanu z produkcji zwierzęcej. Produkcja roślinna przyczynia się zarówno do emisji gazów cieplarnianych jak i do sekwestracji węgla, a działania prowadzone w jej ramach uwzględniają praktyki związane z użytkowaniem gruntów i z uprawą oraz zarządzaniem glebą i składnikami pokarmowymi. Potencjał mitygacyjny praktyk możliwych do zastosowania w produkcji roślinnej jest obciążony znaczną niepewnością wynikającą m.in. z już stosowanych działań w gospodarstwach rolnych oraz z ich odwracalnością.

Źródłem emisji gazów cieplarnianych z produkcji zwierzęcej jest fermentacja jelitowa oraz zarządzanie i gospodarka nawozami naturalnymi. Zmienność warunków i metod produkcji zwierzęcej sprawia, że część technik redukcyjnych obciążona jest dużym współczynnikiem niepewności, co oznacza że uznane metody produkcji intensywnej niekoniecznie będą miały ten sam efekt w małych i średnich gospodarstwach rodzinnych, i vice versa. Jednym z podstawowych i najważniejszych celów Europejskiego Zielonego Ładu jest osiągnięcie neutralności klimatycznej w 2050 r. W tej perspektywie przeciwdziałanie zmianom klimatu będzie również udziałem i wyzwaniem dla rolnictwa. **Potrzeba Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa.**

Duże zróżnicowanie naturalnych uwarunkowań i dobrze rozwinięta sieć obszarów chronionych o znacznej wartości przyrodniczej, w tym siedlisk hydrogenicznym stanowią mocną pozycję wyjściową do szeregu planowych działań mających na celu mitygację, sekwestrację GHG oraz generalną poprawę jakości powietrza. Silne powiązanie gospodarstw z warunkami naturalnymi, występującymi bezpośrednio w ich sąsiedztwie, stwarza również lepsze i precyzyjniejsze możliwości szybszej ich adaptacji do zmian klimatu.

Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie oraz posiadającym zbiorniki retencyjne o małej pojemności. Jednocześnie cechą charakterystyczną klimatu Polski jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego i niedostatecznego uwilgotnienia, co powoduje duże straty w rolnictwie. Wzrost częstości i intensywności susz spowoduje dalszy wzrost zapotrzebowania na wodę do nawadniania upraw rolniczych, a także niesie negatywne skutki dla lasów np. poprzez zagrożenie pożarowe.

Obserwowany wzrost częstości występowania zjawisk ekstremalnych - gradu, huraganowych wiatrów, powodzi i suszy, a także nakładania się tych zjawisk, przyczynia się do coraz większych zniszczeń w produkcji rolnej i leśnej. Skutkuje również porzucaniem produkcji rolniczej na terenach szczególnie podatnych na straty z powodu przebiegu niekorzystnych warunków agro-klimatycznych. Ponadto nie ma możliwości całkowitej adaptacji gospodarstw, do czego przyczyniają się braki planów operacyjnych realizujących strategię adaptacji. Bardzo istotne jest identyfikowanie zjawisk niekorzystnych i ich prognozowanie, co pozwala określić działania adaptacyjne. System monitoringu skutków zjawisk

¹² Pełna wersja analizy SWOT dla celu 4 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

ekstremalnych, efektów mitygacyjnych oraz monitoring efektywności działań adaptacyjnych w rolnictwie jest słaby i wymaga rozwoju.

Pomimo wypracowania różnych polityk sektorowych i wzrostu znaczenia polityki klimatycznej w Polsce, dopiero integracja podejścia do realizacji polityki rolnej, klimatycznej i energetycznej będzie stanowić o sukcesie neutralności klimatycznej.

Rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz nierównomierne rozłożenie zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego w Polsce utrudnia opracowanie i wdrażanie rozwiązań w zakresie zmian klimatu. W strukturze gospodarstw przewagę stanowią małe gospodarstwa (udział gospodarstw o powierzchni UR do 5 ha stanowi ponad 50%), które cechuje duża zmienność profilu i warunków produkcji. Mała skala produkcji ogranicza efekt nakładów środowiskowych, a mniej dochodowe gospodarstwa i przetwórnice, nie podejmują też ryzyka zmian organizacyjno-technologicznych na rzecz klimatu i środowiska. Rozdrobnienie powoduje również utrudnienia w obrocie ziemią do celów produkcyjnych i konieczność przekształcania potencjalnie cennych siedlisk. Jednocześnie małe i średnie gospodarstwa, najczęściej rodzinne, słabiej reagują na makroekonomiczne wymogi intensyfikacji, co powoduje że w produkcji korzystają z zasobów w sposób zrównoważony i są zwolennikami dobrych praktyk, chroniących naturalne siedliska, czy dobrostan zwierząt. W naturalny sposób stanowią one bazę dla rozwoju systemów produkcji żywności wysokiej jakości, a wiele z nich jest w stanie w pełni dopasować produkcję rolną do potrzeb konsumentów, wnosząc wkład w ochronę środowiska przyrodniczego i klimatu.

Polskie gospodarstwa rolne, a w szczególności małe i średnie, cechuje słabe zaplecze kapitałowe, zwłaszcza w kontekście modernizacji oraz zakupu nowego sprzętu i technologii. Inteligentne i precyzyjne rozwiązania cechuje wysoki koszt zakupu powiązany z kompleksowością rozwiązań w postaci całych linii technologicznych, co ogranicza ich dostępność. Dodatkowo brak stabilizacji na rynkach rolnych wpływa niekorzystnie na inwestycje w gospodarstwach rolnych, szczególnie inwestycje służące przeciwdziałaniu zmianom klimatu. ***Potrzeba Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych.***

W Polsce występuje duży zasób gleb lekkich o niskim pH, co determinuje charakter produkcji. Występuje przewaga i rosnący udział gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych, co ogranicza możliwości wzrostu zawartości substancji organicznej w glebie i sekwestrację węgla. Dodatkowo występuje znaczny stopień przekształcenia warunków wodnych i przeobrażenia gleb organicznych siedlisk hydrogenicznych. Z kolei na innych obszarach pojawia się zagrożenie erozją wietrzną oraz mineralizacją gleb uprawnych, co generuje potrzeby ochrony tych gleb.

Z drugiej strony występuje znaczący potencjał w sekwestracji węgla organicznego w glebie. Ogromne znaczenie w tym obszarze mają gospodarstwa charakteryzujące się dużym udziałem lasów i trwałych użytków zielonych. Są to przede wszystkim gospodarstwa rolne na obszarach Natura 2000, które obejmują ok. 1/5 obszaru lądowego Polski. Lasy odgrywają ważną rolę w procesie pochłaniania dwutlenku węgla z atmosfery i trwałego jego magazynowania w postaci węgla w biomase drzewnej. Istotne są zatem zalesienia gruntów o niskiej produktywności oraz działania, które przyczyniają się do zwiększania potencjału ekosystemów leśnych. Warto również wspierać alternatywne rozwiązania tj.: systemy rolno-leśne, zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne. ***Potrzeba Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów.***

Polskie rolnictwo dysponuje znacznymi zasobami biomasy i produktów ubocznych pochodzenia rolniczego lub przetwórstwa rolno-spożywczego, które nie są wszechstronnie i efektywnie wykorzystywane. Największe z nich to trwałe nadwyżki produkcji słomy zbóż i rzepaku ponad zapotrzebowanie w rolnictwie i które mogą być poznaczone na cele pozarolnicze (energetyczne i inne). Przeciętnie nadwyżka słomy na terenie kraju wynosi około 13 mln ton w zależności od plonów zbóż w danym roku. Ponadto część gruntów przeznaczana jest pod uprawy wieloletnie, takie jak zagajniki

o krótkiej rotacji (brzoza, wierzba i topola), które potencjalnie mogą być wykorzystane jako surowiec energetyczny. Rozwój nowych technologii powinien uwzględniać potrzeby poszczególnych sektorów, w zakresie zarówno zaopatrzenia w energię, jak i zagospodarowania tych rodzajów biomasy, które powstają jako produkt uboczny z sektora rolno-spożywczego. Sposób zagospodarowania tego rodzaju biomasy powinien przyczyniać się do zachowania zrównoważonego rozwoju rolnictwa (utrzymanie żyzności gleb – poziomu próchnicy, gospodarki wodnej, itp.), jak również do rozwoju zrównoważonej biogospodarki w obiegu zamkniętym, co wpłynie korzystnie m.in. na stan zasobów, na bilans emisji. **Potrzeba: *Rozwój biogospodarki w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej.***

Dla obszarów wiejskich bardzo ważny jest rozwój energetyki odnawialnej, zwłaszcza ze względu na występujące problemy energetyczne oraz dostęp do różnego rodzaju zasobów odnawialnych. Obszary wiejskie muszą mierzyć się z rosnącym zużyciem energii, jak również z przerwami w dostawach prądu spowodowanych koniecznością przesyłu energii na znaczne odległości oraz zły stan sieci lub ich brak. Jedną ze specyficznych właściwości instalacji OZE jest ich oparcie na lokalnym charakterze, wynikającym z miejscowych zasobów biomasy, specyfiki i ukierunkowania wiatrów, nasłonecznienia, ukształtowania terenu itp. Wyzwaniem dla obszarów wiejskich jest też zmiana sposobów ogrzewania w celu ograniczenia niskiej emisji.

Polska od 2016 r. odnotowuje jeden z najdynamiczniejszych wzrostów instalacji OZE w UE, realizujących model energetyki rozproszonej w głównej mierze w oparciu o instalacje prosumenckie, powstałe w większości na obszarach wiejskich. Technologia, która rozwiązuje wiele problemów na obszarach wiejskich jest wytwarzanie energii elektrycznej, ciepłej oraz gazu w biogazowniach rolniczych. Biogazownie rolnicze, jako stabilne źródła energii odnawialnej przyczyniają się do poprawy jakości dostaw energii na obszarach wiejskich, a także z uwagi na wykorzystywane substraty stanowią sposób na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa. Szczególną rolę upatruje się w rozwoju mikroinstalacji wykorzystujących odchody zwierząt, z uwagi na stabilność dostaw substratów powstających w danym gospodarstwie rolnym oraz brak konieczności transportu substratów na znaczne odległości.

Rozwój instalacji wykorzystujących energię wody ma znaczenie dla obszarów wiejskich nie tylko w związku z produkcją energii elektrycznej z odnawialnego źródła, ale również z uwagi na lokalizację takich instalacji na obiektach piętrzących wodę, sprzyjających rozwojowi małej retencji. Jest to stabilne źródło energii, niewymagające bilansowania nadmiarów i niedoborów energii przez źródła tradycyjne. W dodatku z uwagi na pozytywny wpływ na retencionowanie wody, małe elektrownie wodne mają też znaczenie dla zapobiegania skutkom powodzi i suszy.

Rozwój instalacji fotowoltaicznych w oparciu o instalacje prosumenckie jest najdynamiczniej rozwijającym się sektorem OZE w Polsce. Głównym czynnikiem rozwoju tych instalacji jest możliwość uzyskania dofinansowania inwestycji ze środków publicznych, ale także rozwój sektora usług w tym zakresie, stosunkowo niskie ceny inwestycji w porównaniu do innych technologii, rosnące ceny energii elektrycznej.

Bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej, wykorzystanie lokalnych zasobów odnawialnych oraz ograniczanie niskiej emisji na obszarach wiejskich powinno być wspierane i kontynuowane, szczególnie w sytuacji obserwowanego niewielkiego zainteresowania rolników OZE w zakresie biogazu rolniczego. **Potrzeba: *Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii.***

Nadal niewystarczająca jest świadomość środowiskowa producentów rolnych w zakresie potrzeb rolnośrodowiskowych, w tym na temat stanu i potrzeb gleby, gospodarowania wodą, stanu fitosanitarnego. Niewystarczająca dostępność do najnowszych technologii, szkoleń i akcji uświadamiających powoduje, że nadal widoczne są braki wiedzy w zakresie gospodarowania wodą czy glebą. Ograniczenia w systemie wymiany wiedzy wpływają również negatywnie na tworzenie innowacji w zakresie postępu hodowlanego, rozwoju techniki i technologii produkcji oraz współpracę w tym zakresie pomiędzy nauką a praktyką. Na stan rzeczy wpływa także utrudniona sytuacja finansowa jednostek naukowych

i jednostek doradztwa rolniczego, co skutkuje niedostateczną liczbą doświadczeń wdrożeniowych dotyczących zmiany klimatu, gospodarowania na siedliskach hydrogenicznych. Potrzeba: **Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich.**

2.2.4.2 Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 4

Zmiany klimatu przejawiające się w anomaliach i ekstremalnych warunkach pogodowych mają istotny wpływ na wydajność produkcji rolnej. Niedobór wody, fale upałów i obfite opady deszczu przyczyniają się do erozji gleby. Ekstremalne warunki pogodowe i klimatyczne wpływają negatywnie na wysokość i jakość plonów, a w konsekwencji dostępność dobrej jakościowo i przystępnej cenowo żywności na rynku. Z drugiej strony rolnictwo jest współodpowiedzialne za emisje gazów cieplarnianych i w pętli sprzężenia zwrotnego wpływa na zmiany klimatu i stan planety. Produkcja roślinna przyczynia się zarówno do emisji, głównie w wyniku nawożenia azotem, jak i do sekwestracji węgla w glebie, natomiast produkcja zwierzęca jest źródłem emisji metanu z fermentacji jelitowej i następstw związanych z niewłaściwym zarządzaniem nawozami naturalnymi.

Rolnictwo dysponuje ograniczonymi możliwościami redukcji emisji gazów cieplarnianych, co wynika ze specyfiki procesów biologicznych oraz konieczności utrzymania bezpieczeństwa żywnościowego. W tym kontekście istotne są koszty działań redukcyjnych i ewentualny negatywny wpływ na rozwój (poziom) produkcji rolnej, szczególnie zwierzęcej.

Polska posiada duży potencjał (sprzyjające uwarunkowania) w produkcji zwierzęcej. Stwarza to możliwość efektywniejszego wykorzystania zasobów, w tym ziemi i pracy, ale przede wszystkim zorientowania produkcji na rynek (wzrost towarowości), a w konsekwencji – zwiększenia dochodów gospodarstw rolnych. Z tego powodu w Planie strategicznym WPR przewidziano interwencje, które pozwolą utrzymać potencjał produkcyjny w tym sektorze, a także dostosować ją do oczekiwań społecznych i środowiskowych poprzez inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność, jak również inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, wybrane ekoschematy oraz wymogi obowiązkowe.

Niezależnie od tego konieczne jest podejście dwutorowe, związane z podejmowaniem działań **adaptacyjnych**, umożliwiających gospodarstwom rolnym lepsze dostosowanie się do zmian klimatu oraz działań prowadzących do **ograniczenia emisji** gazów z gleb i gospodarki nawozami, przy czym należy uwzględnić istniejące ograniczenia w postaci konieczności zapewnienia produktu wysokiej jakości i jego dostępności na rynku.

Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, a także potrzeba adaptacji rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu będzie realizowana w pierwszej kolejności poprzez spełnienie wymogów warunkowości, a zatem zgodności z obowiązkowymi normami, dotyczącymi m.in. środowiska i zmiany klimatu, tj. DKR 1 - utrzymanie użytków zielonych na określonym poziomie w całym kraju (trwałe użytki zielone przyczyniają się do sekwestracji dwutlenku węgla, a tym samym wpływają na poprawę bilansu emisji gazów cieplarnianych), DKR 2 - ochrona torfowisk i terenów podmokłych (torfowiska i tereny podmokłe mają duży potencjał pochłaniania dwutlenku węgla i stanowią „magazyn” substancji organicznej), oraz DKR 3 - zakaz wypalania gruntów rolnych (zapobieganie emisjom dwutlenku węgla). Wymogi te wpływają zatem na bilans emisji gazów cieplarnianych poprzez ochronę zasobów węgla tj. utrzymanie materii organicznej w glebie, jak również ograniczenie procesów spalania i związanych z tym emisji dwutlenku węgla i pyłów.

Istotnym elementem przeciwdziałania emisjom, ale także stratom wody będzie promowanie ekoschematów mających na celu utrzymanie wody na trwałych użytkach zielonych oraz zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla w glebie, dzięki utrzymaniu zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych. Cele klimatyczne związane z ograniczeniem negatywnej presji produkcji zwierzęcej na środowiskowo realizowane będą poprzez ekoschematy

dotyczące w szczególności stosowania planów nawozowych, rolnictwa ekologicznego, a także i niskoemisyjnej gospodarki nawozami, tj. dogłębne sposoby aplikacji nawozów naturalnych czy obowiązku wymieszania obornika na gruntach ornych w ciągu 12 h od zastosowania. Ekoschematy pozwolą również na adaptację rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu, dzięki stosowaniu uproszczonych systemów upraw, a zatem bazujących na wspieraniu naturalnych procesów biologicznych w glebie, gdzie wszelkiego rodzaju zabiegi uprawowe są zredukowane do niezbędnego minimum. Wymiar ochrony klimatu mają też działania rolnośrodowiskowo-klimatyczne, zapewniające zachowanie trwałych użytków zielonych, w tym cennych siedlisk hydrogenicznych.

W trakcie opracowywania jest również kalkulator efektywności klimatycznej dla potrzeb certyfikowania systemu produkcji wieprzowiny i wołowiny. Komputerowy program do kalkulacji efektów i kosztów stosowania niskoemisyjnych metod produkcji będzie stanowił jednocześnie zbiór wymagań dla uczestnictwa w systemie i uzyskiwania redukcji emisji gazów cieplarnianych na odpowiednim poziomie.

Ograniczenie emisji GHG realizowane będzie również poprzez wymogi krajowe tj. zakaz stosowania mocznika w formie granulowanej, z wyłączeniem stosowania mocznika w formie granulowanej zawierającego inhibitor ureazy albo powłokę biodegradowalną - wprowadzony ustawą o nawozach i nawożeniu.

Realizacja dobrowolnych praktyk, wdrażanych w ramach ekoschematów wzmocniona będzie dzięki wsparciu **inwestycji oraz usług** przyczyniających się do ochrony klimatu m.in. w zakresie właściwego przechowywania nawozów naturalnych, uprawy bezorkowej, precyzyjnej aplikacji nawozów, zarządzaniem stadem, w szczególności w zakresie żywienia, dobrostanu i zdrowotności. Istotne będą również inwestycje związane z leśnictwem i zadrzewieniami, jak zalesianie gruntów rolnych, tworzenie zadrzewień śródpolnych, zakładanie systemów rolno-leśnych, czy zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych. Interwencje te przyczynią się do łagodzenia zmian klimatu oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych. Dla adaptacji rolnictwa do zmian klimatu niezwykle istotne będą również inwestycje w oszczędne gospodarowanie wodą oraz promowanie odpowiednich praktyk rolniczych takich jak: zachowanie oczek wodnych, zmianowanie upraw, ochrona i zwiększenie zawartości próchnicy w glebie np. poprzez uprawę uproszczoną, retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Ponadto, ze względu na potrzeby sektora rolnego w zakresie dostępności wody realizowane będą inwestycje w zakresie wyposażenia w zbiorniki gromadzące wody opadowe i roztopowe, instalacje do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej. Inwestycje te przyczynią się do realizacji Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, który określa, w jaki sposób w najbliższych latach podejmowane będą działania, dotyczące zarządzania zasobami wodnymi, zarządzania kryzysowego i szacowania strat spowodowanych suszą.

Istotny element wsparcia będzie stanowił transfer wiedzy poprzez odpowiednie doradztwo i szkolenia w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą na poziomie gospodarstwa.

Komplementarnie w ramach Krajowego Planu Odbudowy realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich”, którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów. Pomoc w ramach przedmiotowego zakresu ma na celu wsparcie niewielkich inwestycji wodnych w zakresie zwiększenia retencji wodnej. W ramach projektu finansowane będą prace związane z budową, przebudową, odbudową, rozbudową urządzeń melioracji wodnych, w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania. Jednocześnie planowane jest wsparcie inwestycji związanych z odtworzeniem byłych i istniejących małych zbiorników wodnych oraz infrastruktury kulturowej w postaci młynów wodnych.

Wprowadzone w 2021 r. zmiany w PROW 2014-2020 (podziałanie 4.3 i 5.1) będą przyczyniać się do łagodzenia zmian klimatu i przystosowanie się do niej. Głównym celem realizowanych operacji będzie zarządzanie wodami opadowymi

(np. z deszczy nawalnych) w zlewniach rzecznych na terenach rolnych poprzez modernizację istniejących urządzeń wodnych i hydrotechnicznych. W efekcie tego zwiększy się ilość retencjonowanej wody oraz opóźni się spływ wody powierzchniowej. Takie działania pośrednio wpłyną będą na objętość retencjonowanej wody w profilu glebowym oraz w elementach krajobrazu rolniczego (np. mokradła, oczka wodne, zagłębienia śródpolne). Zostanie wzmocniony naturalny proces obiegu wody w środowisku glebowym w którym nie będą wykorzystywane systemy nawodnień rolniczych (deszczownie szpulowe, nawodnienia kropłowe i mikrozaszace, itp). Przyjęto założenie, że retencja glebowa powinna być realizowana nie tylko poprzez odpowiednie praktyki w zakresie gospodarowania gruntami ale także pośrednio dzięki budowie i odbudowie urządzeń wodnych, wspomagających gromadzenie wody. Operacje realizowane w ramach tego działania będą służyły poprawie bilansu wodnego danego terenu. Polega to na zatrzymaniu odpływu wody w ciekach wodnych, kanałach i rowach melioracyjnych. Wzrost poziomu wód gruntowych, poprawi mikroklimat i bioróżnorodność przy zachowaniu przepływów środowiskowych w okresach niżówkowych w ciekach. Wilgotność gleby ma także bezpośredni związek z podatnością gleb na suszę. Nawet częściowe spowolnienie odpływu wody może znacząco przyczynić się do poprawy retencji na obszarach rolnych. Należy podkreślić, że zmagazynowana woda w urządzeniach melioracyjnych będzie w sposób naturalny przenikać w głąb profilu glebowego i w ten sposób zwiększać wilgotność gleb co spowoduje, że dotychczasowe urządzenia melioracyjne zmienią swoją funkcję na nawadniająco-odwadniająca.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich. Każde partnerstwo swoim zasięgiem obejmować będzie obszar powiatu, jako struktury zajmującej wystarczająco duże obszary geograficzne do podejmowania skutecznych działań dla poprawy gospodarki wodnej.

Dodatkowo, preferencje w zakresie inwestycji w technologie cyfrowe przyczynią się do osiągania nie tylko celów związanych z transformacją cyfrową, ale również celów klimatycznych. Planowane inwestycje cyfrowe będą miały charakter kompleksowy. Komplementarnie do wsparcia oferowanego w Krajowym Planie Odbudowy i Odporności będą mogły też stanowić uzupełnienie przeprowadzonych w ramach Planu inwestycji. Zakres inwestycji będzie obejmował m.in. zakup urządzeń do aplikacji nawozów, pasz, wody czy pozyskiwania energii, sterowanych cyfrowo, zakup oprogramowania i komputerów oraz innych urządzeń mobilnych umożliwiających sterowanie na odległość. Tak realizowana pomoc przyniesie efekt większej skali w zakresie transformacji cyfrowej w rolnictwie.

Potrzeby rozwoju biogospodarki w oparciu o nieżywnościowe zastosowanie biomasy oraz wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii będą realizowane poprzez interwencje inwestycyjne w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, w ramach których będą wykorzystywane odpady i pozostałości z produkcji rolniczej. Chodzi o wyposażenie gospodarstw w mikroinstalacje produkujące energię z wody lub biogazu rolniczego oraz systemy odzyskiwania ciepła wydalanego z budynków inwentarskich czy termomodernizację budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej. W tym kontekście szczególnie ważny jest rozwój mikrobiogazowni dostosowanych do potrzeb produkcji rolniczej w małych i średnich gospodarstwach rodzinnych. Powinno być to traktowane jako część krajowego systemu energetyki rozproszonej, biogospodarki oraz wkład rolnictwa w przeciwdziałanie zmianom klimatu i poprawę gospodarki zasobami. Zagospodarowanie odchodów z produkcji zwierzęcej w mikrobiogazowniach pozwoli nie tylko na pokrycie potrzeb energetycznych gospodarstw, ale również poprzez nawozowe wykorzystanie produktu pofermentacyjnego zmniejszy oddziaływanie rolnictwa na środowisko naturalne (zmniejszenie emisji, mniejsze zużycie nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin), co jest istotne w związku z realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu.

Opisane powyżej podejście pozwoli realizować cele wskazane w Strategii „Od pola do stołu” oraz wymogi wynikające z przepisów dotyczących klimatu i środowiska określone w załączniku XIII rozporządzenia o planach strategicznych.

Postępujące zmiany klimatyczne przyspieszają degradację środowiska naturalnego, powodując min. susze, powodzie i pożary lasów, a także zubożają różnorodność biologiczną m.in. poprzez gradacje chorób i szkodników. Z drugiej strony niezrównoważona eksploatacja środowiska naturalnego jest czynnikiem wywołującym zmianę klimatu oraz wpływającym negatywnie na stan siedlisk i gatunków. Zależności te obrazują, jak cele szczegółowe WPR z zakresu środowiska i klimatu (d, e, f) są ze sobą ściśle powiązane. Stąd działania podejmowane dla realizacji celu d) mają wpływ na stan wody, gleby i powietrza (cel e) oraz bioróżnorodność (cel f), a działania podejmowane dla ochrony stanu zasobów naturalnych (cel e) oraz ochrony bioróżnorodności (cel f) wpływają na realizację celu związanego z klimatem (cel d). Komplementarność działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów środowiskowych i klimatycznych WPR została opisana w rozdziale 3.2.2.

Wskaźniki rezultatu dla celu 4:

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.12	Przystosowanie się do zmiany klimatu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu	8,86%
R.16	Inwestycje związane z klimatem: odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy	0,30%
R.17	Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie	20 660
R.26	Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne	0,54%
R.29	Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję	3,52% - w konwersji – 2,03% - po konwersji – 2,71%

R.12 Przystosowanie się do zmiany klimatu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu

Z analizy SWOT wynika, że rolnictwo odpowiedzialne jest za około 9% krajowej emisji gazów cieplarnianych (GHG), wśród których największe znaczenie ma emisja podtlenku azotu z gleby, w wyniku nawożenia azotem i emisja metanu z produkcji zwierzęcej. Rolnictwo jest również zasadniczym źródłem emisji amoniaku (NH₃). Wskazano jednocześnie, że ograniczenie emisji GHG i amoniaku możliwe jest m.in. poprzez optymalizację produkcji, realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz wdrażanie innowacji i nowych metod produkcji. Jednocześnie powiązanie gospodarstw z warunkami naturalnymi, występującymi bezpośrednio w ich sąsiedztwie, wymaga dostosowania prowadzonej przez gospodarstwa rolne produkcji do ochrony zasobów naturalnych i obserwowanych zmian klimatu w celu minimalizowania negatywnych skutków tych zmian. Tym samym zaproponowane interwencje związane z właściwym zarządzaniem nawozami naturalnymi, w sposób komplementarny przyczynią się do realizacji założeń

Krajowego Programu Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP) i tym samym realizacji celów określonych w Dyrektywie NEC¹³. Ponadto dzięki zadrzewieniom, systemom rolno-leśnym oraz ograniczeniu zabiegów uprawowych wzmacniany będzie potencjał pochłaniania sektora: użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa tzw. LULUCF.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.4.6 Ekoschemat - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji

W analizie SWOT wskazano, że w Polsce w bilansie emisji amoniaku 94% pochodzi z rolnictwa, w tym udział emisji z utrzymywania zwierząt i gospodarki odchodami zwierzęcymi wynosi 83%, a pozostałe 17% emisji związane jest z zużyciem nawozów mineralnych. Zgodnie z dyrektywą NEC¹⁴ Polska jest zobowiązana do ograniczenia emisji amoniaku na poziomie 1% w latach 2020-2029 oraz 17% od 2030 roku w stosunku do roku 2005. W przypadku stosowania stałych nawozów naturalnych na gruntach ornych redukcję emisji amoniaku oraz GHG z rolnictwa można osiągnąć poprzez jak najszybsze wymieszanie nawozów z glebą w celu maksymalnego wykorzystania zawartych w nich składników odżywczych przez rośliny. Przykrycie nawozów glebą zapobiega również stratom składników nawozowych w wyniku splotu, erozji lub ulatniania się, które dodatkowo zredukowane jest poprzez przykrycie obornika na przymach. Istotne jest zatem wsparcie praktyk polegających na wymieszaniu obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, jak również przykrywanie obornika w miejscu składowania. Dzięki tej interwencji bezpośrednio realizowana jest potrzeba ograniczania zanieczyszczeń powietrza oraz emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 1 250 tys. ha.**

2. I.4.7 Ekoschemat - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, tj. w formie aplikacji doglebowej

Zgodnie ze przywołanym w analizie SWOT *Kodeksem doradczym dobrej praktyki rolniczej dotyczącym ograniczenia emisji amoniaku*, jedną z praktyk prowadzących do ograniczenia NH₃ oraz GHG jest rozlewanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo. Właściwe ich rozprowadzanie pozwala na minimalizowanie strat amoniaku. Najskuteczniejszą metodą jest m.in. bezpośrednie ich wprowadzenie do gleby. Metody te, z agronomicznego punktu widzenia, umożliwiają też bardziej jednolitą i precyzyjną aplikację gnojowicy, ograniczając tym samym ryzyko jej splotowania. Dzięki tej interwencji bezpośrednio realizowana jest potrzeba ograniczania zanieczyszczeń i emisji GHG z rolnictwa. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 40 tys. ha.**

3. I.4.9 Ekoschemat - Utrzymanie zadrzewień śródpolnych

Z analizy SWOT wynika, że w Polsce występuje znaczący potencjał sekwestracji węgla organicznego w glebie. Istotne znaczenie w tym obszarze odgrywają gospodarstwa charakteryzujące się dużym udziałem lasów i trwałych użytków zielonych oraz stosowane alternatywne rozwiązania tj. systemy rolno-leśne, zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne. Dzięki utrzymaniu i pielęgnacji zadrzewień śródpolnych zachowany zostanie ich potencjał redukcyjny CO₂ (łagodzenie zmian klimatu). Interwencja przyczynia się również do zwiększania retencji wodnej, ograniczenia skutków suszy i zapobiegania erozji (przystosowanie do zmian klimatu). Wdrażanie ekoschematu przyczyni się do długotrwałego utrzymania realizacji celów środowiskowo-klimatycznych, w tym mitygacji i adaptacji do zmian klimatu. Zakłada się, że w pierwszym roku wsparciem zostanie objętych 368 ha.

¹³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylecia dyrektywy 2001/81/WE

¹⁴ ibidem

W każdym kolejnym roku wsparcie będzie stanowiło sumę powierzchni zadrzewień zakładanych w poprzednich latach. Docelowo **planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,6 tys. ha.**

4. I.4.10 Ekoschemat - Utrzymanie systemów rolno-leśnych

W analizie SWOT wskazano, że konieczne jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla. Utrzymanie systemów rolno-leśnych pozwala na użytkowanie gruntu rolnego, na którym drzewa lub krzewy są zintegrowane z uprawą rolną, na tym samym obszarze. Jest to wielofunkcyjne użytkowanie gruntu przynoszące korzyści środowiskowo-klimatyczne. Systemy rolno-leśne przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększania zawartości materii organicznej w glebie. Wpływają na poprawę zasobów wodnych, poprzez zwiększenie infiltracji, ochronę wód powierzchniowych oraz zapobiegają erozji. Tym samym interwencja przyczynia się do zidentyfikowanych potrzeb w zakresie zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie, ograniczania emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, jak również adaptacji rolnictwa do zmian klimatu. Docelowo **planuje się, że wsparciem objętych będzie około 3,9 tys. ha.**

5. I.4.8 Ekoschemat - Uproszczone systemy uprawy

Analiza SWOT wskazuje, że rolnictwo jest jednym z sektorów, które przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych, z czego największy udział w emisji gazów cieplarnianych wyrażonej pod postacią CO₂ są gleby rolnicze (pochodna produkcji roślinno-polowej) – ok. 46%. Dodatkowo Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie. Jednocześnie cechą charakterystyczną klimatu Polski jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego i niedostatecznego uwilgotnienia, co powoduje duże straty w rolnictwie. Obserwowany jest także wzrost częstości występowania zjawisk ekstremalnych, m.in. powodzi i suszy.

Celem ekoschematu jest wsparcie systemów uprawy korzystnych w sytuacji zachodzących zmian klimatu. Prowadzenie upraw uproszczonych przyczynia się do przeciwdziałania degradacji gleby związanej z występowaniem niekorzystnych zjawisk: erozji wodnej i wietrznej. Ponadto poprawia strukturę i porowatość gleby, wpływa na lepsze zatrzymywanie wody w glebie i zwiększanie zawartości substancji organicznej (próchnicy) w wierzchniej warstwie gleby, ogranicza parowanie wody z gleby. Jednocześnie ulegają zmianom nakłady ponoszone na produkcję roślinną, m.in. poprzez mniejsze zużycie paliwa, większość wydajność pracy maszyn i narzędzi uprawowych. Ponadto ograniczenie zabiegów uprawowych przekłada się także na zmniejszenie emisji CO₂ i N₂O do atmosfery. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie co rocznie około 775 tys. ha.**

R.16 Inwestycje związane z klimatem: odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.7.5 Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE od początku funkcjonowania mechanizmu wsparcia dla organizacji producentów, organizacje te są wspierane również w zakresie celów środowiskowych, w tym ochrony klimatu, które są elementem obowiązkowym w realizowanych programach operacyjnych. Zgodnie z przepisami PS WPR

organizacje producentów zapewniają, że co najmniej 15% wydatków realizowanych w ramach zatwierdzonych programów operacyjnych będzie przeznaczanych na co najmniej 3 działania powiązane z celem dotyczącym przyczyniania się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej.

Proponowana interwencja stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane potrzeby w ramach celu 4:

- a. ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa
- b. adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych
- c. rozwój biogospodarki w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej
- d. wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii.

Zakłada się że w całym okresie realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR w ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie objętych **ok. 1,1 tys. gospodarstw rolnych** będących członkami organizacji producentów owoców i warzyw realizujących program operacyjny, **co stanowi 0,37%** wszystkich gospodarstw uprawiających owoce i warzywa w Polsce.

2. I.10.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

W ramach analizy SWOT zidentyfikowano problemy energetyczne oraz dostęp do różnego rodzaju zasobów odnawialnych na obszarach wiejskich. Zatem rozwój energetyki odnawialnej dla tych regionów jest kwestią kluczową.

Mając na uwadze działania adaptacyjne do zmian klimatu, a także potencjał polskiego rolnictwa, koniecznym wydaje się wykorzystanie biomasy pochodzenia rolniczego do produkcji energii, a także rozwój instalacji wykorzystujących energię wody. Szczególnym znaczeniem, biorąc pod uwagę słabe zaplecze kapitałowe rolników, będą inwestycje w systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej.

Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na realizację **231 projektów** związanych z inwestycjami z zakresu produkcji energii z wody lub biogazu rolniczego. W ramach tej interwencji możliwe będą także inwestycje w systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej, które obejmą swoim zakresem **około 3 471 gospodarstw rolnych**. Łączna ilość wspartych gospodarstw wyniesie **ok. 4 800** co stanowi **0,30%** wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce.

Będzie to odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT dla celu 4 jakim jest potrzeba ograniczania emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii, a także rozwój biogospodarki w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej.

Ponadto zakres ww. interwencji jest komplementarny z innymi programami. Działania inwestycyjne z zakresu OZE wykorzystujące do produkcji energii wiatr, słońce oraz biomasę przewidziane są również w innych programach współfinansowanych ze środków UE oraz środków krajowych, np. w Polityce Spójności, Programie FEnIKS, Mój Prąd, Agroenergia, co powinno wzmocnić realizację ww. potrzeb na obszarach wiejskich.

R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie

W analizie SWOT wskazano, że istotne możliwości sekwestracji CO₂ w Polsce związane są z ok. 30 % udziałem lasów w powierzchni kraju oraz dużym arealem gruntów zadrzewionych i zakrzewionych w sąsiedztwie użytków rolnych, a także znacznym potencjałem do zalesienia gruntów o niskiej produktywności. W analizie SWOT podkreśla się, że

adaptacja do zmian klimatu wymaga również działań na rzecz zwiększenia bioróżnorodności w lasach prywatnych. Z tego względu w ramach Planu Strategicznego na lata 2023-2027 wspierane będą inwestycje leśne i zadrzewieniowe w sposób bezpośredni przyczyniające się do realizacji celów wskazanych w Europejskim Zielonym Ładzie, polegających m.in. na poprawie jakości obszarów leśnych w Unii Europejskiej oraz zasadzeniu 3 mld drzew w UE do 2030 r. Interwencje przyczyniać się będą do realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL), w ramach którego przewiduje się wzrost lesistości polski do 30% w 2020 roku i 33% w roku 2050. Tym samym realizować będą cele związane z pochłanianiem określone dla Sektora: użytkowanie gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (tzw. LULUCF).

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.10.14 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych

Z analizy SWOT wynika, że lasy prywatne w Polsce charakteryzują się niską bioróżnorodnością (dominują w nich gatunki iglaste), co wpływa na ograniczenie ich odporności oraz funkcji przyrodniczych, zdolności do wiązania węgla, ochrony wód oraz gleb. Stwierdzono więc potrzebę zwiększania różnorodności biologicznej w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację ich struktury oraz składu gatunkowego. Konieczne są również, zwłaszcza w aspekcie adaptacji do zmian klimatu, inwestycje zwiększające odporność i zdrowotność drzewostanów. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 11,4 tys. ha.**

2. I.10.11 Zalesianie gruntów rolnych

W analizie SWOT wskazano, że lasy odgrywają ważną rolę w procesie pochłaniania CO₂ z atmosfery i trwałego jego magazynowania w postaci węgla w biomase drzewnej. Podkreślono potrzebę zalesień gruntów o niskiej produktywności, które szczególnie narażone są na erozję i pogorszenie stosunków wodnych. Tworzenie zalesień na gruntach rolnych odpowiada na zidentyfikowaną w Planie Strategicznym WPR potrzebę zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie. Dodatkowo zalesienia przyczyniają się do łączenia rozdrobnionych kompleksów leśnych w zwarte i ciągłe struktury krajobrazu. **Planuje się, że w ramach interwencji zalesionych zostanie ok. 2,5 tys. ha.**

3. I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Zgodnie z analizą SWOT istotnym problemem polskiego rolnictwa są coraz częściej występujące susze rolnicze. Wskazano, że ochrona przed wyparowaniem wody wymaga zastosowania kompleksowego zestawu działań, w tym m.in. tworzenia zadrzewień śródpolnych. W zidentyfikowanych potrzebach wskazano, że zakładanie zadrzewień śródpolnych jest szczególnie istotne w kontekście przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu oraz ochrony i różnicowania krajobrazu wiejskiego w tym m.in. ochrony zapylaczy. **Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 1,9 tys. ha.**

4. I.10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych

W analizie SWOT wykazano, że systemy rolno-leśne należą do praktyk mitygacyjnych, posiadających znaczący potencjał sekwestracji węgla. W ramach zidentyfikowanych potrzeb wskazano, że wsparcie praktyk agroleśnych, w ramach których drzewa i krzewy są zintegrowane z uprawą rolną, w sposób bezpośredni przyczynia się do zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie. Systemy rolno - leśne w istotny sposób wpływają również na zwiększenie bioróżnorodności, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew i krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających. **Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 4,9 tys. ha.**

R.26 Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne

Wskaźnik R.26 odnosi się zarówno do realizacji celu 4 jak i celu 5 oraz 6. Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.7.5 Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE od początku funkcjonowania mechanizmu wsparcia dla organizacji producentów, organizacje te są wspierane również w zakresie celów środowiskowych, w tym ochrony klimatu, które są elementem obowiązkowym w realizowanych programach operacyjnych. Zgodnie z przepisami PS WPR organizacje producentów zapewniają, że co najmniej 15% wydatków realizowanych w ramach zatwierdzonych programów operacyjnych będzie przeznaczanych na co najmniej 3 działania powiązane z celem dotyczącym promowania, rozwoju i wdrażania: metod i technik produkcji, które są przyjazne dla środowiska; praktyk uprawy odpornych na szkodniki i przyjaznych dla środowiska; standardów zdrowia i dobrostanu zwierząt wykraczających poza minimalne wymogi ustanowione na mocy prawa unijnego i krajowego; przyjaznego dla środowiska stosowania produktów ubocznych i odpadów oraz gospodarowania nimi, w tym ich ponownego wykorzystania i waloryzacji; zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych, w szczególności ochrona wody, gleby i powietrza, jak również działania na rzecz różnorodności biologicznej. Proponowana interwencja stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane potrzeby w ramach celu 5:

- a) poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich
- b) ograniczanie zanieczyszczeń powietrza

Zakłada się że w całym okresie realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR w ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie objętych **ok. 1,1 tys. gospodarstw rolnych** będących członkami organizacji producentów owoców i warzyw realizujących program operacyjny, **co stanowi 0,37%** wszystkich gospodarstw uprawiających owoce i warzywa w Polsce.

2. I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, iż rozdrobniona struktura agrarna skutkuje niską produktywnością i w konsekwencji niedoinwestowaniem gospodarstw rolnych. W efekcie nie mogą one realizować przedsięwzięć służących racjonalnej gospodarce zasobami wody, gleby i powietrza.

Ponadto, rolnictwo jest sektorem, w którym produkcja w bardzo dużym stopniu jest uzależniona od warunków przyrodniczych (głównie gleba i agroklimat). Zmiany tych warunków przekładają się w sposób bezpośredni na ukierunkowanie produkcji i jej intensywność oraz efektywność.

Dzięki wykorzystaniu nowych technologii możliwe jest przeciwdziałanie i zapobieganie następstwom niekorzystnych zjawisk klimatycznych. Szczególnie ważne jest wdrażanie działań, które w dłuższej perspektywie mogą ograniczyć dynamikę zmian klimatycznych i zrationalizować wykorzystanie zasobów. Można to osiągnąć m.in. poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz amoniaku do atmosfery czy racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi. Niestety większość tego typu technologii, ze względu na innowacyjny charakter, charakteryzuje się wysokimi

kosztami. Konieczne jest więc wypracowanie mechanizmów ograniczający negatywny wpływ barier o charakterze ekonomicznym.

Analiza SWOT wykazała, że potrzebne jest zapewnienie wsparcia dla gospodarstw rolnych w celu ograniczenia wpływu zmian klimatu na prowadzoną w gospodarstwach produkcję (roślinną lub zwierzęcą) z jednoczesnym zmniejszeniem niekorzystnego oddziaływania tej produkcji na środowisko. W związku z tym przyjęto, że wsparcie w celu realizacji potrzeb związanych z adaptacją gospodarstw rolnych do zmian klimatu oraz ograniczeniem ich presji na środowisko otrzyma ok. 8 tys. producentów rolnych, co stanowi 0,54% wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce.

Będzie to odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT dla celu 4 i 5, jakim jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu, poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich, ograniczanie zanieczyszczeń powietrza oraz zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.

R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję

Wskaźnik składa się z trzech wskaźników specyficznych:

1. Udział UR wspieranych przez WPR w ramach rolnictwa ekologicznego
2. Udział UR wspieranych przez WPR w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne
3. Udział UR wspieranych przez WPR po okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Wskaźnik liczony jest jako liczba hektarów, do których zostały przyznane płatności ekologiczne w ramach ekoschematu – Rolnictwo ekologiczne w stosunku do całkowitej powierzchni użytków rolnych w Polsce (14 550 350 ha - EUROSTAT 2019).

Wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego w Polsce jest istotnym obszarem nowej WPR i wpisuje się w cele strategii *Od pola do stołu* oraz Strategii na rzecz Bioróżnorodności tj. osiągnięcia do 2030 r. 25% udziału UR objętych ekologicznymi metodami produkcji w skali UE.

Cel ten będzie realizowany poprzez stały rozwój sektora rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej, w tym m.in. poprzez wsparcie producentów ekologicznych w ramach interwencji ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne.

Interwencja ta wpisuje się w potrzeby WPR zidentyfikowane jako ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa - w celu 4.

Zakłada się, że ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne przyczyni się do zniwelowania zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń, tj. w celu 4 – ograniczone możliwości efektywnego wdrażania rozwiązań proklimatycznych przy dużym rozdrobnieniu gospodarstw oraz sprzeczności celów: ochrona funkcji siedlisk, bioróżnorodności mitygacji GHG (sekwestracja węgla/redukcja CO₂) vs. utrzymanie poziomu produkcji/dochodowości oraz zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego.

Na realizację wskaźnika wpływ ma:

1. I.4.15 Ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne

Analiza SWOT dla celu 4 wskazuje, że rolnictwo jest jednym z sektorów, które przyczyniają się do emisji gazów cieplarnianych, z czego największy udział w emisji gazów cieplarnianych wyrażonej pod postacią CO₂e, mają 2 sektory: gleby rolnicze (pochodna produkcji roślinno-polowej) i fermentacja jelitowa (pochodna produkcji zwierzęcej).

Zakłada się, że m.in. dzięki wdrażaniu ekoschematu - Rolnictwo ekologiczne możliwe będzie zmniejszenie w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji (m.in. nawozów, pestycydów), co z kolei powinno przełożyć się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko, w tym cenne jego elementy takie jak woda, gleba i powietrze. Ponadto, stosowanie w ramach systemu rolnictwa ekologicznego m.in. płodozmianu, międzyplonów, jak również zaniechanie stosowania syntetycznych nawozów i środków ochrony roślin wpłynie na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery.

Wsparcie finansowe producentów ekologicznych w ramach ekoschematu - Rolnictwo ekologiczne jest jednym z elementów mogących mieć wpływ na rozwój i atrakcyjność systemu rolnictwa ekologicznego (rozumianego jako system jakości żywności) i powinno przełożyć się na wzrost liczby rolników ekologicznych i powierzchni objętej ekologicznymi metodami produkcji. Tym samym wdrożenie tego ekoschematu powinno przyczynić się do realizacji celu, którym jest osiągnięcie do 2030 r. 25% udziału UR objętych ekologicznymi metodami produkcji.

W szacowaniu wskaźnika rezultatu wykorzystano dotychczasowe doświadczenia z wdrażania działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 m.in. w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni objętych wsparciem oraz poziomu obsady zwierząt w gospodarstwach realizujących to działanie. Natomiast w odniesieniu do nowych form wsparcia jak np. małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oparto się na prognozach własnych.

Powierzchnie upraw prowadzonych metodami ekologicznymi są wspierane w Polsce w ramach WPR już od 2004 r. (tj. w ramach PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020). W 2004 r. wsparciem tym objęte było ok. 68 tys. ha (tj. ok. 0,42% UR w Polsce), natomiast w 2012 r. odnotowano największą powierzchnię upraw, do których przyznano płatności ekologiczne - ok. 581 tys. ha, co stanowiło ok. 4% UR w Polsce.

Prawdopodobnie ze względu na wprowadzone zmiany w zasadach przyznawania płatności ekologicznych mających na celu lepsze ukierunkowanie wsparcia, od 2013 r. obserwowany był spadek wielkości powierzchni objętej tym wsparciem. Trend spadkowy w tym zakresie utrzymywał się do 2017 r., kiedy to wsparciem było objęte ok. 357,08 tys. ha (tj. ok. 2,46% UR w Polsce). Od 2018 r. nastąpił natomiast nieznaczny wzrost powierzchni objętej wsparciem (o ok. 0,25% w porównaniu do 2017 r.) do ok. 358 tys. ha. Natomiast w 2021 r. na podstawie złożonych wniosków zanotowano już bardziej zauważalny wzrost o ok. 16,4% (w porównaniu do 2020 r.), co oznacza, że wsparciem prawdopodobnie zostanie objęte ok. 446 tys. ha (ok. 3,07% UR w Polsce). Może to być związane ze zwiększeniem (od 2021 r.) o ok. 27% stawek płatności w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020.

W przypadku wsparcia powierzchniowego dla rolnictwa ekologicznego w ramach WPR istotna jest relacja pomiędzy całkowitą powierzchnią ekologicznych UR w ramach rolnictwa ekologicznego rozumianego jako system jakości żywności, a powierzchnią takich UR wspieranych w ramach WPR. Dane w tym zakresie z lat 2015-2020 wskazują, że średnio ok. 27% powierzchni objętej systemem rolnictwa ekologicznego nie jest objęta wsparciem powierzchniowym dla rolnictwa ekologicznego z budżetu WPR.

W świetle powyższego szacuje się, że w ramach ekoschematu - Rolnictwo ekologiczne wsparte zostanie **ok. 512 649 ha UR**, co stanowi **ok. 3,52% całkowitej powierzchni użytków rolnych w kraju** (w okresie konwersji: 2,03%, po okresie konwersji: 2,71%).

Szacunki dotyczące wielkości powierzchni objętej wsparciem (tj. ok. 512 649 ha UR - ok. 3,52% UR w Polsce) zostały przeprowadzone m.in. w oparciu o liczbę nowych wniosków i objęte tymi wnioskami powierzchnie upraw prowadzonych metodami ekologicznymi, złożonych w 2021 r. w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020. Zakładając, że zaobserwowany w 2021 r. wzrost wielkości powierzchni objętej wsparciem w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 spowodowany był m.in. przez zwiększenie stawek płatności ekologicznych, to od 2023 r. (przy kolejnym wzroście tych stawek o ok. 29%) – należy spodziewać się kolejnego wzrostu wielkości powierzchni. Z tego też względu, w szacunkach założono, że w 2023 r. powierzchnia objęta wsparciem wzrośnie o ok. 10% w porównaniu do powierzchni z 2021 r.

Dotychczasowe doświadczenia z wdrażania działań w zakresie wsparcia powierzchniowego dla rolnictwa ekologicznego i oparte na nich przyjęte założenia i szacunki (dotyczące spodziewanego zwiększenia powierzchni objętej takim wsparciem), które uwzględniają również inne uwarunkowania rozwoju systemu rolnictwa ekologicznego, wskazują, że szacowana powierzchnia objęta wsparciem określona na poziomie 3,52% UR jest najbardziej prawdopodobną obecnie wartością docelową. Niemniej jednak zaproponowane rozwiązania wsparcia rolnictwa ekologicznego poprzez ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne przyczynią się do zniwelowania niektórych ww. zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń i tym samym potrzeby wynikające z tej analizy dla celu 4 będą realizowane.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 4 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.2.5 Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych (art. 6 ust. 1 lit. e) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.5.1. Skrót analizy SWOT dla celu szczegółowego 5 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)¹⁵

Polska na tle innych krajów UE charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem intensywności rolnictwa, wyrażonym m. in. relatywnie niskim zużyciem nawozów mineralnych, środków ochrony roślin. Ograniczeniu negatywnej presji rolnictwa na zasoby naturalne sprzyja wielokierunkowy i mieszany profil produkcji. Pomimo ciągle zachodzących w polskim rolnictwie przemian strukturalnych, charakteryzuje się ono nadal rozdrobnioną strukturą agrarną oraz dużą różnorodnością elementów krajobrazu (trwale użytki zielone stanowią ok. 22% wszystkich użytków rolnych; znaczący jest również udział użytków rolnych na obszarach NATURA 2000).

Polska znajduje się w strefie klimatycznej charakteryzującej się niskimi opadami i stosunkowo wysoką ewapotranspiracją. Zmiany klimatu w warunkach dużego udziału gleb lekkich i braku lub niezadowalającego stanu infrastruktury hydrotechnicznej i melioracyjnej przyczyniają się do coraz częstszych susz rolniczych. W celu ochrony zasobów wodnych potrzebne są zatem działania związane z promocją praktyk rolniczych służących poprawie efektywności gospodarowania zasobami wodnymi, odtworzeniem i zachowaniem obiektów zwiększających retencyjność, w tym naturalnych elementów krajobrazu (np. zadrzewienia i oczka wodne). Konieczne jest dostosowanie agrotechniki i technologii uprawy roślin, w tym m.in. zmiana struktury zasiewów, wykorzystanie postępu biologicznego, zmiany w technice uprawy roli oraz racjonalne nawożenie i użycie środków ochrony roślin. Ważne jest również wdrażanie narzędzi rolnictwa precyzyjnego i systemów wspomaganie decyzji oraz rozwój nowoczesnych systemów nawadniania roślin uprawnych. **Potrzeba: Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.**

Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi realizowana jest m.in. poprzez system rolnictwa ekologicznego. Jego rozwój (stanowiący jeden z celów Strategii na rzecz bioróżnorodności i Strategii „Od pola do stołu”) zależy m.in. od działań na rzecz zwiększenia popytu na produkty ekologiczne w łańcuchu dostaw żywności, sprzedaży bezpośredniej oraz wzrostu poziomu wiedzy społeczeństwa o relacjach rolnictwo-środowisko, który przekłada się na zmianę zwyczajów konsumenckich.

Zjawiskiem, które generuje zagrożenie wymywania składników nawozowych do wód powierzchniowych i gruntowych jest regionalna koncentracja produkcji zwierzęcej. Z aktualnych danych wynika, że w Polsce stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych azotanami uległ poprawie w stosunku do lat 2012-2015 lub utrzymywał się na stabilnym poziomie. Zostało to osiągnięte dzięki wdrażaniu programu azotanowego, realizacji PROW 2014 - 2020 oraz innych działań o charakterze ochronnym oraz rosnącemu zainteresowaniu rolników systemami wspomaganie decyzji w zakresie racjonalnej gospodarki składnikami nawozowymi. Obecny i przewidywany trend poprawy jakości wód wpłynie korzystnie na stan Morza Bałtyckiego. W celu realizacji celów Strategii na rzecz bioróżnorodności i „Od pola do stołu” należy kontynuować działania na rzecz dalszego ograniczenia zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych poprzez wsparcie odpowiednich inwestycji i praktyk rolniczych (dotyczących zarówno agrotechniki, jak i utrzymania elementów krajobrazu, które zapobiegają przedostawaniu się zanieczyszczeń do wód). **Potrzeba: Poprawa jakości wód.**

Jedną z zasadniczych presji rolnictwa na środowisko jest rosnące (choć w Polsce, na tle innych państw członkowskich niezbyt wysokie) zużycie środków ochrony roślin. Na odwrócenie tego trendu (i realizację celów Strategii „Od pola do stołu” oraz bioróżnorodności) może wpłynąć rozwój: rolnictwa ekologicznego, Integrowanej Produkcji Roślin (krajowy

¹⁵ Pełna wersja analizy SWOT dla celu 5 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

system jakości żywności), nowych metod uprawy i racjonalnego stosowania chemii rolnej. Równolegle nasilenie występowania chorób i szkodników (także w związku ze zmianami klimatu) może wpłynąć na zwiększenie zużycia środków ochrony roślin.

Potencjał produkcyjny gleb w Polsce jest stosunkowo niski. Dominują gleby lekkie, a ponad 70% powierzchni użytków rolnych Polski stanowią gleby o odczynie kwaśnym. Niezadowalająca jest również zasobność gleb w przyswajalnym magnezie. Zagrożeniem dla gleb w Polsce jest też erozja wodna powierzchniowa. Istotne są zatem działania przyczyniające się do poprawy pH gleby, wzrostu zawartości materii organicznej i wzmocnienie funkcji biologicznych gleb oraz zapobiegające erozji. **Potrzeba: Ochrona zasobów i poprawa jakości gleb.**

Zjawiskiem, które może nieść za sobą szereg niekorzystnych następstw środowiskowych i ekonomicznych wynikających z zaniechania tradycyjnego, rolniczego charakteru użytkowania jest porzucanie gruntów, na które szczególnie narażone są obszary o niskiej jakości gleb, w szczególności - górskie i podgórskie. Dla zachowania tradycyjnego krajobrazu i walorów środowiskowych ważne jest utrzymanie w tych regionach produkcji opartej głównie na ekstensywnym użytkowaniu pastwiskowym trwałych użytków zielonych. **Potrzeba: Zapobieganie porzucaniu gruntów.**

Rolnictwo w Polsce może w przyszłości odczuć skutki globalnej tendencji pogorszenia jakości powietrza, którego stan warunkowany jest głównie działalnością pozarolniczą. Emisja gazów cieplarnianych (GHG) z rolnictwa na przestrzeni 30 lat znacząco zmniejszyła się. Rolnictwo jest nadal zasadniczym źródłem emisji amoniaku; gaz ten pochodzi z hodowli zwierząt gospodarskich (78%), a za pozostałe 22% emisji odpowiada zużycie mineralnych nawozów azotowych. Ograniczenia emisji GHG i amoniaku możliwe jest m.in. poprzez optymalizację produkcji, realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz wdrażanie innowacji i nowych metod produkcji. **Potrzeba: Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza.**

Szansą na zwiększenie dbałości o środowisko jest rozwój nowych technik i technologii w rolnictwie. Szczególnie istotne jest wykorzystanie rozwiązań z obszaru IT i rozwój rolnictwa precyzyjnego. Nowe możliwości stwarzają innowacje w zakresie w agrotechniki. Kluczowym elementem jest rozwój i wykorzystanie postępu biologicznego, który pozwoli na wprowadzenie do produkcji plennych i odpornych na stresy biotyczne i abiotyczne odmian roślin i ras zwierząt. Nowe odmiany, a nawet gatunki roślin, powinny efektywnie wykorzystywać potencjał plonotwórczy gleb oraz oszczędnie gospodarować wodą.

Jednocześnie możliwość ochrony środowiska stwarza modernizacja gospodarstw ukierunkowana na technologie niskoemisyjne i energooszczędne oraz wykorzystanie OZE.

Kluczowym elementem umożliwiającym ochronę wód, gleb i powietrza pozostaje nadal rozwój badań, a także skuteczny transfer wyników badań z nauki do praktyki poprzez efektywny system doradztwa rolniczego, dzięki któremu już obecnie obserwuje się wyraźny wzrost dbałości rolników o zasoby naturalne. **Potrzeba: Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych – wody, gleby, powietrza.**

2.2.5.2. Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 5

Zachowanie zasobów naturalnych: wody, gleby i powietrza jest jednym z priorytetów Polski. W kontekście Wspólnej Polityki Rolnej wiąże się to głównie z dążeniem do długookresowego zachowania i rozwoju możliwości produkcyjnych rolnictwa. Kwestie dotyczące ochrony tych zasobów należy postrzegać kompleksowo ze względu na ich wzajemną komplementarność i synergię.

W kraju dominują gleby lekkie, kwaśne o niskiej zawartości próchnicy, a więc o niskiej żyzności i zdolności magazynowania wody, wrażliwe na susze i erozję. Wpływa to istotnie na warunki produkcji rolnej, zwłaszcza w sytuacji narastających zmian klimatu, które przejawiają się zwiększonymi wahaniami temperatury i niedostatkiem opadów w okresie wzrostu roślin. Coraz częściej występują ciepłe i niemal bezśnieżne zimy, przez co już wiosną gleba wykazuje przesuszenie, związane również ze słabą pojemnością wodną. Zmiany klimatu w warunkach dużego udziału gleb lekkich i braku lub niezadowalającego stanu infrastruktury hydrotechnicznej i melioracyjnej przyczyniają się do coraz częstszych susz rolniczych.

Bardzo istotny jest również problem jakości wód w Polsce. Regionalne nadwyżki azotu i fosforu w glebie prowadzą do zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych oraz nasilenia eutrofizacji Morza Bałtyckiego. Polska stanowi główne źródło dopływu biogenów pochodzenia rolniczego. Pomimo, iż dotychczasowe działania spowodowały zmniejszenie zanieczyszczenia azotanami, nadal konieczne jest realizowanie obligatoryjnych wymogów (programu azotanowego) oraz dobrowolnych dla rolników działań w celu dalszego zmniejszenia zanieczyszczenia wód Bałtyku.

Potrzeby w zakresie poprawy jakości wód oraz zwiększenia próchnicy glebowej, która wpływa na pojemność wodną gleby, realizowane będą m.in. poprzez wymogi obowiązkowe określone w ramach warunkowości. Dla poprawy jakości wody tym samym ograniczenia zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego duże znaczenie będzie miała ochrona torfowisk i terenów podmokłych (DKR 2), ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych (DKR 4) i wykorzystanie gruntów ornych na obszary nieprodukcyjne (DKR 8). Istotne będą wymogi polegające na przeciwdziałaniu zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu (SMR 1 i 2) oraz dotyczące środków ochrony roślin (SMR 7 i 8). Ponadto wymóg dotyczący minimalnej pokrywy glebowej (DKR 6) w najbardziej newralgicznych okresach będzie istotny dla ograniczenia spływu nawozów i związków biogenych do wód. Tym samym praktyki takie będą sprzyjały utrzymaniu jakości wód i gleb.

Na ochronę gleb wpłynie: (1) utrzymywanie trwałych użytków zielonych na określonym poziomie w całym kraju (DKR 1), co niewątpliwie przyczynia się do ochrony zasobów węgla oraz (2) utrzymanie obszarów podmokłych i torfowisk (DKR 2), celem magazynowania węgla w glebie i tym samym zapobiegania emisji dwutlenku węgla do atmosfery. Zrównoważone gospodarowanie glebą, wpływające na zmniejszenie ryzyka ich degradacji oraz przeciwdziałanie erozji, realizowane będzie poprzez: (1) wymóg minimalnej pokrywy gleby w najbardziej newralgicznych okresach (DKR 6), (2) właściwe zarządzanie orką na gruntach położonych na stokach (DKR 5), niezwykle istotne dla przeciwdziałania erozji oraz (3) zmianowanie upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, w tym dywersyfikacja upraw (DKR 7).

Powyższe wymogi określone w ramach warunkowości (w szczególności DKR 4, DKR 5, DKR 6 oraz SMR 2), pozwolą na wypełnianie niektórych wymogów określonych w Dyrektywie Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (tzw. dyrektywie azotanowej). Jej cele realizowane są poprzez Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (tzw. program azotanowy) ustanowiony rozporządzeniem Rady Ministrów w 2020 r. Obowiązujące w nim przepisy określają m.in. terminy stosowania nawozów i okresy (warunki) w jakich wykorzystanie nawozów jest niewłaściwe, warunki jakie muszą być zachowane przy stosowaniu nawozów na stokach lub w pobliżu wód, warunki składowania nawozów naturalnych i kiszzonek, określenie dawek stosowania nawozów, wymogi w zakresie sporządzania planów i dokumentowania nawożenia azotem. Zgodnie z wymogami dyrektywy azotanowej opracowany został Zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej mający na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Zawiera on porady dotyczące gospodarowania w sposób sprzyjający ograniczeniu zanieczyszczeń wód azotem ze źródeł rolniczych. Zalecenia te ułatwiają rolnikom racjonalne i zgodne z przepisami gospodarowanie nawozami. Część zalecanych praktyk

została uwzględniona przy projektowaniu ekoschematów promujące niskoemisyjne techniki stosowania i przechowywania nawozów naturalnych (o których mowa poniżej) lub interwencji inwestycyjnych przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu m.in. w zakresie właściwego przechowywania nawozów naturalnych i kiszzonek, precyzyjnej aplikacji nawozów i ich przetwarzania (np. poprzez suszenie, granulowanie, itp.) oraz inwestycji dotyczących rozwoju usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Ochrona zasobów naturalnych realizowana będzie również poprzez praktyki dobrowolne dla rolników (ekoschematy), dotyczące w szczególności zwiększenia zawartości próchnicy w glebie, co w sposób bezpośredni wpływa na możliwości retencjonowania wody przez grunty rolne. W ramach ekoschematów rolnicy zachęceni będą do retencjonowania wody na trwałych użytkach zielonych, co przyczyni się zachowania siedlisk hydrogenicznych oraz zwiększenia próchnicy w glebie tym samym ograniczy emisję (rozkład materii organicznej). Ponadto wdrażane będą ekoschematy zachęcające do zwiększonego (w stosunku do wymogu określonego w DKR 6) pokrycia gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych w celu lepszej ochrony gleb przed erozją i wymywaniem składników do wód. Dzięki promowaniu różnicowania struktury upraw i zwiększeniu udziału upraw mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej nastąpi poprawa jakości gleby. Do poprawy bilansu materii organicznej w glebach i zmniejszenia erozji przyczynią się również praktyki polegające na zagospodarowaniu resztek poźniwnych.

Ważnym czynnikiem poprawy jakości gleb (a pośrednio wód i powietrza) będzie wsparcie dla ich zrównoważonego nawożenia i odkwaszania, które realizowane będzie w ramach ekoschematu związanego opracowaniem i przestrzeganiem planu nawożenia, uwzględniającego również poprawę odczynu gleby. Przeciwdziałanie zakwaszeniu gleb jest szczególnie istotne z uwagi na fakt, iż ponad 90% obszaru Polski zajmują gleby polodowcowe lekkie i bardzo lekkie, wytworzone z kwaśnych skał osadowych, dlatego wdrażany jest (od 2019 r.) Ogólnopolski program środowiskowej regeneracji gleb poprzez ich wapnowanie. Kontynuacja tego rodzaju wsparcia w ramach planowanego ekoschematu, obejmującego także, opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, opartego na bilansowym ustalaniu dawek składników pokarmowych oraz chemicznej analizie gleby, pozwoli na efektywne gospodarowanie nawozami tj. dostosowanie wielkości ich zużycia do potrzeb poszczególnych upraw przy wykorzystaniu odpowiednich metod i terminów aplikacji. Niesie to zarówno korzyści dla środowiska - przyczynia się do ochrony gleby, powietrza oraz jakości wód, zarówno powierzchniowych (także w aspekcie ochrony Morza Bałtyckiego), jak i podziemnych oraz sprzyja realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu.

Dodatkowo prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, zgodnie z metodykami, pod nadzorem podmiotów certyfikujących, zmniejszy zużycie środków ochrony roślin oraz zapewni racjonalizację wykonywanych zabiegów ochronnych. Efektem takich działań będzie większa dbałość o organizmy pożyteczne oraz zmniejszenie depozycji środków ochrony roślin do gleby i wód. Dlatego, w ramach ekoschematów, proponuje się wsparcie produkcji zgodnie z tym krajowym system jakości.

Ważną rolę odegra również rolnictwo ekologiczne. Jego rozwój, wspierany w ramach ekoschematu, przyczyni się do zmniejszenia w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji (m.in. nawozów, pestycydów), co z kolei przełoży się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko.

Kontynuowane będzie również wsparcie dla gospodarstw położonych na obszarach z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW), zmniejszając tym samym ryzyko porzucania tych gruntów. W efekcie zachowane zostaną zasoby ziemi uprawnej.

Na ograniczenie strat składników nawozowych do wód i powietrza wpływ będą miały ekoschematy promujące niskoemisyjne techniki stosowania i przechowywania nawozów naturalnych - szybkie wymieszanie obornika z glebą jak również stosowanie innych niż rozbryzgowe metod aplikacji nawozów naturalnych. Przełoży się to bezpośrednio na

zmniejszenie emisji amoniaku z rolnictwa. Praktyki te, stanowią odpowiedź na działania określone w Krajowym Programie Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP) implementującym przepisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchycenia dyrektywy 2001/81/WE (tzw. dyrektywą NEC). W KPOZP w celu ograniczenia emisji amoniaku oprócz działań dotyczących nawozów naturalnych, (które zaprojektowano w ramach ww. ekoschematów), wskazano na konieczność przestrzegania wymogów określonych w programie azotanowym, jak również zakaz stosowania nawozów zawierających węglan amonu oraz mocznika granulowanego bez zastosowania powłoki biodegradowalnej lub inhibitora ureazy. W tym zakresie zostały ustanowione przepisy krajowe zakazujące stosowania nawozów amonowo-węglanowych oraz mocznika w formie granulowanej bez inhibitora ureazy albo powłoki biodegradowalnej. Dodatkowo w celu wypełnienia zaleceń KPOZP został opracowany i upowszechniony wśród rolników Kodeks doradczy dobrej praktyki rolniczej dotyczącej ograniczania emisji amoniaku” (tzw. kodeks amoniakowy). Określono w nim szereg zalecanych praktyk rolniczych odnoszących się do technik nawożenia, przechowywania nawozów naturalnych, warunków utrzymania i żywienia zwierząt. Do realizacji działań zawartych w KPOZP oraz w kodeksie amoniakowym przyczynią się również inwestycje wspierające zakup urządzeń do składowania lub aplikacji nawozów oraz budownictwo inwentarskie sprzyjające redukcji zanieczyszczeń powietrza. KPOZP formułuje też zakaz spalania pozostałości zbiorów i odpadów rolniczych w celu zapobieżenia emisjom pyłów (PM 2.5). Na realizację tego działania w ramach sektora rolnego wpłynie zakaz wypalania ściernisk określony w ramach warunkowości (norma DKR 3).

Jednocześnie należy podkreślić, że za nieodpowiedni stan jakości powietrza powodowany innymi zanieczyszczeniami niż amoniak odpowiada w Polsce zjawisko tzw. niskiej emisji, pochodzącej z sektora bytowo-komunalnego oraz z transportu. Tym samym działania w tym zakresie prowadzone będą w ramach Krajowego Programu Ochrony Powietrza (tzw. KPOP) przy udziale innych funduszy niż WPR. Realizacja KPOP ma na celu ograniczenie zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym w atmosferze (PM_{2,5}, PM₁₀), dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, tlenkami azotu, tlenkami węgla, ołowiem, benzenem oraz ozonem. Z tego względu sektor rolnictwa nie jest bezpośrednio wskazany w KPOP jako źródło zanieczyszczeń powietrza tym związkami. Niemniej jednak w celu zwiększenia efektywności i zasięgu prowadzonych działań w ramach innych sektorów (finansowanych m.in. w ramach Polityki Spójności), w Planie Strategicznym planuje się realizację niskoemisyjnych inwestycji w sposób pośredni przyczyniających się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza, tj. np.: zakup nowych maszyn, instalacji lub urządzeń do produkcji rolnej, budowę elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, w tym zakup i instalację urządzeń do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych oraz dofinansowanie wymiany systemów ogrzewania w szklarniach i tunelach.

Rola próchnicy glebowej jest nieoceniona. Wpływa ona na pojemność wodną gleby. W celu zwiększenia wody w profilu glebowym, a tym samym poprawy zdolności magazynowania składników pokarmowych w glebie, wdrażane będą inwestycje związane z: pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej, instalacjami do powtórnego obiegu wody, wyposażaniem służącym ochronie upraw przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi, gospodarowaniem na trwałych użytkach zielonych oraz precyzyjnym nawadnianiem, melioracjami nawadniająco-odwadniającymi i oszczędnymi systemami nawodnienia.

W ramach rolnictwa precyzyjnego wspierane będą inwestycje wykorzystujące technologie cyfrowe związane ze stosowaniem nawozów lub środków ochrony roślin (np. niskoemisyjna aplikacja nawozów, precyzyjne stosowanie środków ochrony roślin, zrównoważone zarządzaniem wodą). Działania te, umożliwią gospodarstwom rolnym spełnianie warunków technicznych, pozwalających na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne. Zwiększenie

zainteresowania rolników systemami racjonalnej gospodarki składnikami nawozowymi stanowić będzie istotny wkład w zapobieganie zanieczyszczeniom wód, gleb i powietrza.

Zapobieganie przedostawaniu się zanieczyszczeń do wód gruntowych oraz przeciwdziałanie erozji realizowane będzie również poprzez działania oparte na zasobach przyrody, tj.: zalesianie gruntów rolnych, zakładanie zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych, które przyczyniają się niewątpliwie do zwiększania retencji wodnej, ograniczania ewapotranspiracji na gruntach ornych, ochrony zlewni źródłowych, a także przeciwdziałania erozji gleby. Długookresowy efekt realizacji ww. działań wzmocniony zostanie poprzez wieloletnie premie zalesieniowe.

Realizacja celu dotyczącego wspierania zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze będzie wymagała również zapewnienia odpowiednich usług doradczych i szkoleniowych dla rolników, w szczególności poprzez odpowiednie doradztwo i szkolenia w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi na poziomie gospodarstwa.

Zakres planowanych działań jest spójny z rekomendacjami KE dla Polski w zakresie stosowania zabiegów agrotechnicznych zwiększających zdolności retencyjne gleb, przystosowania praktyk rolniczych do ograniczonych zasobów wodnych, zapewnienia wsparcia dla gospodarstw rolnych, które umożliwi ograniczenie presji na środowisko, z jednoczesnym wykorzystaniem technologii przyjaznych środowisku, a także umożliwiających wykorzystywanie w większym stopniu metod cyfrowych, poprawiających znacząco precyzję praktyk rolniczych.

Planowane wsparcie będzie przyczyniać się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu, Strategii „Od pola do stołu” i Strategii na rzecz różnorodności biologicznej oraz zobowiązań wynikających z przepisów, dotyczących klimatu i środowiska, określonych w załączniku XIII rozporządzenia o planach strategicznych.

Niezrównoważona eksploatacja środowiska naturalnego jest czynnikiem wywołującym zmianę klimatu oraz wpływającym negatywnie na stan siedlisk i gatunków. Z drugiej strony postępujące zmiany klimatyczne przyspieszą degradację środowiska naturalnego, powodując min. susze, powodzie i pożary lasów, a także zubożają różnorodność biologiczną m.in. poprzez gradacje chorób i szkodników. Zależności te obrazują jak cele szczegółowe WPR z zakresu środowiska i klimatu (d, e, f) są ze sobą ściśle powiązane. Stąd działania podejmowane dla ochrony stanu zasobów naturalnych mają wpływ na realizację celu związanego z klimatem (cel d) oraz celu dot. zachowania bioróżnorodności (cel f), a działania realizujące cele związane z klimatem oraz ochroną bioróżnorodności mają wpływ na stan wody, gleby i powietrza. Komplementarność działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów środowiskowych i klimatycznych WPR została opisana w rozdziale 3.2.2.

Wskaźniki rezultatu dla celu 5

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.7	Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)	104,12%
R.17	Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie	20 660
R.19	Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, płodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)	6%
R.20	Poprawa jakości powietrza: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku	8,85%
R.22	Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi	20,55%
R.23	Zrównoważone użytkowanie wody: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz poprawy bilansu wodnego	2,47%
R.26	Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne	0,54%
R.27	Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	1 325
R.29	Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję	3,52% - w konwersji – 2,03% - po konwersji – 2,71%

R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.7 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celu 5. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie

Wskaźnik R.17 odnosi się zarówno do realizacji celu 4 jak również celu 5 oraz 6. Wskaźnik ten został szczegółowo opisany pod celem 4.

R.19 Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, płodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)

W analizie SWOT wykazano, że istotne znaczenie dla ochrony gleb może mieć szereg kompleksowych działań służących poprawie jej żyzności i wartości przyrodniczej. Zidentyfikowano potrzeby w zakresie promowania praktyk służących zachowaniu materii organicznej w glebie, dbaniu o właściwy odczyn gleby, zasobność w składniki pokarmowe i bioróżnorodność środowiska glebowego. Do Planu Strategicznego włączono zatem praktyki w sposób komplementarny przyczyniające się do zrównoważonego gospodarowania glebami w rolnictwie, również odnoszących się do adaptacji agrotechniki i technologii uprawy roślin do zmian klimatu. Zaproponowane interwencje uwzględniają różnorodne funkcje gleby, ich złożoność oraz różne procesy degradacji, jakim gleba może podlegać, tym samym przyczyniają się do realizacji celów wskazanych w Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 Przywracanie przyrody do naszego życia, związanych z odbudową ekosystemów gleby, jak również postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów, implementowanych do prawa krajowego poprzez ustawę z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2020 r. poz. 2097, z późn. zm.). Przedstawione instrumenty wsparcia będą miały wpływ na implementację zapisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.4.3 Ekoschemat - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe

W analizie SWOT dla celu 5, jako szansę na ograniczenie procesu ubytku materii organicznej w glebie, zwiększenie efektywności wykorzystania nawożenia oraz ograniczenie wymycia biogenów do wód powierzchniowych wskazano m.in. uprawę poplonów i międzyplonów, szczególnie w okresie jesienno-zimowym. Działania te mogą także w konsekwencji zwiększać pochłanianie CO₂ w rolnictwie, poprzez wiązanie go w materii organicznej. Międzyplony mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych, narażonych na erozję i wymywanie składników do wód podziemnych. W taki cel poprawy stanu gleby wpisany został ekoschemat Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe utrzymywane w postaci wsiewek roślin bobowatych drobnonasiennych lub mieszanek z roślinami bobowatymi drobnonasiennymi) w uprawę główną lub międzyplonów ozimych. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 240 tys. ha.

2. I.4.5 Ekoschemat - Zróżnicowana struktura upraw

Zgodnie z analizą SWOT, w Polsce występuje znaczny udział gleb o niskiej zawartości próchnicy.

Szansą na ograniczenie procesu ubytku materii organicznej w glebie, zwiększenie efektywności wykorzystania nawożenia oraz ograniczenie wymycia biogenów do wód powierzchniowych może być także wprowadzenie

zróżnicowanych płodozmianów ze zwiększonym wykorzystaniem m.in. roślin bobowatych. Ekoschemat Zróżnicowana struktura upraw stanowi odpowiedź na cel, którym jest poprawa jakości gleby i potrzeba odbudowy materii organicznej, poprzez obowiązek posiadania w strukturze zasiewów zwiększonej powierzchni upraw roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej. Zawartość próchnicy jest podstawowym wskaźnikiem żyzności gleby, stabilizuje ona strukturę gleby, zmniejsza podatność gleby na zagęszczenie oraz erozję wodną i wietrzną. Realizacja podstawowego celu interwencji, jakim jest utrzymanie, ewentualnie poprawa dodatniego bilansu materii organicznej w glebie umożliwia poprawę retencji wodnej gleb i jednocześnie zwiększa sekwestrację węgla organicznego w glebie. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 500 tys. ha.

3. I.4.8 Ekoschemat - Uproszczone systemy uprawy

Analiza SWOT wskazuje, że rolnictwo jest jednym z sektorów, które przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych, z czego największy udział w emisji gazów cieplarnianych wyrażonej pod postacią CO₂ są gleby rolnicze (pochodna produkcji roślinno-polowej) – ok. 46%. Dodatkowo Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie. Jednocześnie cechą charakterystyczną klimatu Polski jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego i niedostatecznego uwilgotnienia, co powoduje duże straty w rolnictwie. Obserwowany jest także wzrost częstości występowania zjawisk ekstremalnych, m.in. powodzi i suszy.

Celem ekoschematu jest wsparcie systemów uprawy korzystnych w sytuacji zachodzących zmian klimatu. Prowadzenie upraw uproszczonych przyczynia się do przeciwdziałania degradacji gleby związanej z występowaniem niekorzystnych zjawisk: erozji wodnej i wietrznej. Ponadto poprawia strukturę i porowatość gleby, wpływa na lepsze zatrzymywanie wody w glebie i zwiększanie zawartości substancji organicznej (próchnicy) w wierzchniej warstwie gleby, ogranicza parowanie wody z gleby. Jednocześnie ulegają zmianom nakłady ponoszone na produkcję roślinną, m.in. poprzez mniejsze zużycie paliwa, większość wydajność pracy maszyn i narzędzi uprawowych. Ponadto ograniczenie zabiegów uprawowych przekłada się także na zmniejszenie emisji CO₂ i N₂O do atmosfery. Planuje się, że wsparciem objętych będzie co rocznie około 775 tys. ha.

4. I.4.13 Ekoschemat- Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

W analizie SWOT dla celu 5, jako mocną stroną wskazano prowadzenie produkcji roślinnej zgodnie z zasadami integrowanej ochrony. Jednocześnie wykazano, że szansą dla poprawy ochrony środowiska wodnego w kontekście stosowania środków ochrony roślin, ale i nawozów jest rozwój systemu Integrowanej Produkcji Roślin. Jest to system jakości żywności, wykorzystujący w sposób zrównoważony postęp techniczny i biologiczny w uprawie, ochronie roślin i nawożeniu, którego zasadniczym celem jest dbałość o jakość żywności, zdrowie ludzi i środowisko. Wsparcie w ramach tej interwencji udzielane będzie do prowadzenia upraw zgodnie z metodykami integrowanej produkcji dla danego rodzaju uprawy, potwierdzone certyfikatem krajowego systemu jakości. Przyczyni się do realizacji potrzeby dotyczącej ochrony zasobów i poprawy jakości gleby, gdyż prowadzenie uprawy zgodnie z metodyką integrowanej produkcji pozwala na ograniczenie stosowania środki ochrony roślin oraz zapewnia racjonalizację wykonywania zabiegów ochronnych, dzięki monitorowaniu agrofagów i stosowaniu metod niechemicznych ochrony roślin (metody biologiczne, agrotechniczne). Wymogiem uczestnictwa w systemie integrowanej produkcji jest także racjonalne nawożenie oparte na faktycznych potrzebach roślin. Zakłada się, że w pierwszym roku wsparciem zostanie objętych 17,9 tys. ha i z każdym rokiem powierzchnia ta będzie wrastała. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 28 tys. ha.

5. I.8.9.3. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Analiza SWOT dla celu 5 wskazuje na znaczny udział gleb o niskiej zawartości próchnicy, kwaśnym lub bardzo kwaśnym odczynie oraz niskiej zasobności w fosfor, potas i magnez.

Wsparcie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone promuje przede wszystkim przeciwdziałanie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie dywersyfikację upraw, stosowanie odpowiedniego płodozmiaru, stosowania praktyk zwiększających zawartość substancji organicznej w glebie (międzyplonu, przyorania słomy lub przyorania obornika). Przedmiotowy pakiet jest odpowiedzią na powyższe wyzwania. Planuje się że z budżetu z Planu Strategicznego zostanie wsparte około 70 tys. ha.

R.20 Poprawa jakości powietrza: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.4.6 Ekoschemat - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji

W analizie SWOT wskazano, że w Polsce w bilansie emisji amoniaku 94% pochodzi z rolnictwa, w tym udział emisji z utrzymywania zwierząt i gospodarki odchodami zwierzęcymi wynosi 83%, a pozostałe 17% emisji związane jest z zużyciem nawozów mineralnych. Zgodnie z dyrektywą NEC[2] Polska jest zobowiązana do ograniczenia emisji amoniaku na poziomie 1% w latach 2020-2029 oraz 17% od 2030 roku w stosunku do roku 2005. W przypadku stosowania stałych nawozów naturalnych na gruntach ornych redukcję emisji amoniaku oraz GHG z rolnictwa można osiągnąć poprzez jak najszybsze wymieszanie nawozów z glebą w celu maksymalnego wykorzystania zawartych w nich składników odżywczych przez rośliny. Przykrycie nawozów glebą zapobiega również stratom składników nawozowych w wyniku splotu, erozji lub ulatniania się, które dodatkowo zredukowane jest poprzez przykrycie obornika na pryzmach. Istotne jest zatem wsparcie praktyk polegających na wymieszaniu obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, jak również przykrywanie obornika w miejscu składowania. Dzięki tej interwencji bezpośrednio realizowana jest potrzeba ograniczania zanieczyszczeń powietrza oraz emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa. Planuje się, że wsparciem objętych będzie **corocznie około 1 250 tys. ha.**

2. I.4.7 Ekoschemat - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, tj. w formie aplikacji doglebowej

Zgodnie ze przywołanym w analizie SWOT Kodeksem doradczym dobrej praktyki rolniczej dotyczącym ograniczenia emisji amoniaku, jedną z praktyk prowadzących do ograniczenia NH₃ oraz GHG jest rozlewanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo. Właściwe ich rozprowadzanie pozwala na minimalizowanie strat amoniaku. Najskuteczniejszą metodą jest m.in. bezpośrednie ich wprowadzenie do gleby. Metody te, z agronomicznego punktu widzenia, umożliwiają też bardziej jednolitą i precyzyjną aplikację gnojowicy, ograniczając tym samym ryzyko jej splotowania. Dzięki tej interwencji bezpośrednio realizowana jest potrzeba ograniczania zanieczyszczeń i emisji GHG z rolnictwa. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 40 tys. ha.

R.22 Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi

W analizie SWOT wskazuje się na pozytywne zjawisko wyraźnego wzrostu dbałości rolników o zasoby naturalne, wyrażające się zwiększonym zainteresowaniem badaniami gleb oraz przygotowywaniem planów nawożenia. Analiza SWOT wykazała jednocześnie, że ponad 70% powierzchni gleb rolnych Polski jest w różnym stopniu zakwaszonych. Osłabia to ich potencjał produkcyjny oraz niesie za sobą szereg niekorzystnych następstw środowiskowych polegających na wymywaniu składników nawozowych, które nie są efektywnie wykorzystywane przez rośliny i w wyniku tego zwiększają zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych. Istotne jest zatem włączenie do Planu Strategicznego instrumentu wsparcia ukierunkowanego na poprawne zarządzanie składnikami pokarmowymi w gospodarstwie. Jego wdrożenie będzie miało wpływ na realizację celów Dyrektywy azotanowej, wykraczając jednocześnie poza obowiązki zawarte w Programie działań oraz ustawie Prawo wodne. Interwencja przyczyni się do wypełnienia założeń Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 Przywracanie przyrody do naszego życia, polegających na ograniczeniu zanieczyszczeń azotem i fosforem z nawozów poprzez zmniejszenie strat tych składników i ograniczenie nawożenia.

Wskaźnik zostanie zrealizowany dzięki wdrażaniu:

1. I.4.4 Ekoschematu - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

Plan nawożenia jest jednym z najbardziej efektywnych sposobów gospodarowania nawozami, co niesie za sobą zarówno korzyści dla środowiska, jak i wymierne efekty ekonomiczne. Jednocześnie, w analizie SWOT wskazuje się, że w warunkach klimatyczno-glebowych Polski, szansą na przeciwdziałanie zakwaszeniu gleb jest ich wapnowanie. Właściwie przeprowadzony zabieg wapnowania (na podstawie badania pH gleby oraz stosowania się do zaleceń nawozowych) może sprzyjać sekwestracji CO₂. Tak więc niniejsza interwencja stanowi odpowiedź na potrzeby związane z poprawą zarządzania składnikami pokarmowymi. Służyć temu będzie opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, opartego na bilansowym ustalaniu dawek azotu oraz chemicznej analizie gleby określającej dawki składników pokarmowych (P, K, Mg oraz potrzeby wapnowania), jak również wariant rozszerzający interwencję o wapnowanie w przypadku, gdy wyniki próbek gleby wskazują na taką potrzebę. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około **2,99 mln ha**.

R.23 Zrównoważone użytkowanie wody: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz poprawy bilansu wodnego

Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami wodnymi jest jednym z celów WPR, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Cel ten będzie realizowany poprzez interwencję (ekoschemat), która odpowiada na potrzebę, zidentyfikowaną na podstawie analizy SWOT, dotycząca poprawy gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Interwencje przypisane do tego wskaźnika przyczynią się do realizacji celów wymienionych w:

- Dyrektywie 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej,
- ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

1. I.4.11 Ekoschemat-Retencjonowanie wody na TUZ

Zidentyfikowane w ramach analizy SWOT problemy tj. niewielkie zasoby wodne oraz okresowe deficyty opadów determinują zasadność wspierania praktyk rolniczych służących poprawie efektywności gospodarowania zasobami wodnymi. Jedną z usług publicznych, jakie mogą świadczyć gospodarstwa rolne, jest ochrona zasobów wodnych poprzez zatrzymywanie wody na gruntach rolnych i przeciwdziałanie jej spływom. Wskazana interwencja promować będzie retencjonowanie wody, a także przyczyni się do poprawy gospodarki wodnej oraz zachowania siedlisk hydrogenicznych. Płatność przyznawana będzie rolnikom udostępniającym trwałe użytki zielone na cele związane z retencjonowaniem wody. Założono, że wsparciem objętych będzie corocznie około 360 tys. ha. Podjęte w ramach interwencji działania przyczynią się do realizacji zidentyfikowanej w ramach SWOT 5 potrzeby w zakresie poprawy gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

R.26 Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne

Wskaźnik R.26 odnosi się zarówno do realizacji celu 4 jak i celu 5 oraz 6. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 4.

R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

Wskaźnik R.27 odnosi się zarówno do realizacji celu 5 jak i celu 10.

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

1. I.10.9.1 Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu

Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, iż rozdrobniona struktura agrarna skutkuje niską produktywnością i w konsekwencji niedoinwestowaniem gospodarstw rolnych. W efekcie nie mogą one realizować przedsięwzięć służących racjonalnej gospodarce zasobami wody, gleby i powietrza. Wynika to głównie ze znacznie większych nakładów, jakie tego typu gospodarstwa muszą ponieść na wytworzenie jednostki produktu finalnego, a kluczowym wyzwaniem w tym zakresie będzie umożliwienie rolnikom dostępu do usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Ponadto, potrzeba zwiększonej dbałości o środowisko stymuluje rozwój nowych technik i technologii w rolnictwie. W większości oprócz poprawy wyników produkcyjnych zmniejszają one wydatnie presję rolnictwa na środowisko oraz pozwalają efektywniej gospodarować zasobami. Wpisują się również w paradygmat rozwoju zrównoważonego. Nowe technologie będą wykorzystywać w coraz większym stopniu rozwiązania z obszaru IT i wspierać rozwój rolnictwa precyzyjnego, w tym m.in. stosowania precyzyjnych technik nawożenia czy aplikacji środków ochrony roślin.

Analiza SWOT wykazała, że potrzebne jest zapewnienie wsparcia dla gospodarstw rolnych, które umożliwią ograniczenie presji na środowisko, z jednoczesnym wykorzystaniem technologii przyjaznych środowisku, a także umożliwiających wykorzystywanie w większym stopniu metod cyfrowych poprawiających znacząco precyzję stosowanych zabiegów agrotechnicznych. Równocześnie konieczność zwiększania efektywności produkcji rolniczej (w warunkach wprowadzania ambitnych celów środowiskowych i klimatycznych) zwiększa popyt na usługi rolnicze z wykorzystaniem wydajnych i zawansowanych technologicznie maszyn i urządzeń rolniczych. Dlatego też w warunkach

relatywnie bardzo wysokich kosztów zakupu i eksploatacji maszyn i urządzeń często bardziej racjonalne od zakupu wydaje się być korzystanie z usług podmiotów świadczących usługi.

W ramach realizacji potrzeb związanych z wdrażaniem narzędzi rolnictwa precyzyjnego i systemów wspomaganie decyzji na poziomie gospodarstw rolnych założono, że wsparcie otrzyma około 1,3 tys. podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (jako mikro- lub małe- przedsiębiorstwo) w ramach świadczenia usług rolniczych dotyczących ochrony środowiska z wykorzystaniem technologii cyfrowych. Będzie to odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT dla celu 5 jakim jest potrzeba poprawy gospodarki wodnej na obszarach wiejskich oraz ograniczanie zanieczyszczeń powietrza.

R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję

Wskaźnik R.29 odnosi się do realizacji celu 4, 5, 6 oraz celu 9.

Wskaźnik składa się z trzech wskaźników specyficznych:

1. Udział UR wspieranych przez WPR w ramach rolnictwa ekologicznego
2. Udział UR wspieranych przez WPR w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne
3. Udział UR wspieranych przez WPR po okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Wskaźnik liczony jest jako liczba hektarów, do których zostały przyznane płatności ekologiczne w ramach ekoschematu – Rolnictwo ekologiczne w stosunku do całkowitej powierzchni użytków rolnych w Polsce (14 550 350 ha - EUROSTAT 2019).

Wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego w Polsce jest istotnym obszarem nowej WPR i wpisuje się w cele strategii Od pola do stołu oraz Strategii na rzecz Bioróżnorodności tj. osiągnięcia do 2030 r. 25% udziału UR objętych ekologicznymi metodami produkcji w skali UE.

Cel ten będzie realizowany poprzez stały rozwój sektora rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej, w tym m.in. poprzez wsparcie producentów ekologicznych w ramach interwencji ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne.

Interwencja ta wpisuje się w potrzeby WPR zidentyfikowane jako ochrona zasobów i poprawa jakości gleby oraz Poprawa jakości wód - w celu 5.

Zakłada się, że **ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne** przyczyni się do zniwelowania zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń, tj. w celu 5 - niedostateczny poziom wdrożenia praktyk zrównoważonego gospodarowania glebami oraz wodą w rolnictwie, również odnoszących się do adaptacji agrotechniki i technologii uprawy roślin do zmian klimatu; spadek liczby rolników uczestniczących w systemie rolnictwa ekologicznego; pogorszenie jakości i dostępności wód.

Na realizację wskaźnika wpływ ma **I.4.15 Ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne**, który został szczegółowo opisany w ramach celu 4.

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano, że obserwuje się spadek liczby beneficjentów korzystających ze wsparcia w ramach rolnictwa ekologicznego finansowanego z funduszy unijnych (z 21,3 tys. beneficjentów w 2015 r. do 16,1 tys. w 2019 r.). Dodatkowo w analizie SWOT dla celu 5 wskazano, że jednym z głównych zagrożeń zwiększających ryzyko nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych i pogorszenia ich jakości jest intensyfikacja produkcji rolniczej.

Zaproponowane rozwiązania wsparcia rolnictwa ekologicznego poprzez ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne przyczynią się do zniwelowania niektórych ww. zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń i tym samym potrzeby wynikające z tej analizy dla celu 5 będą realizowane.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 5 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

PROJEKT

2.2.6 Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu, (art. 6 ust. 1 lit. f) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.6.1. Skróć analizy SWOT dla celu szczegółowego 6 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)¹⁶

Obszary wiejskie w Polsce charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem krajobrazu, ekosystemów naturalnych i półnaturalnych zależnych od rolnictwa i leśnictwa oraz gatunków flory i fauny, co związane jest w głównej mierze z rozdrobnieniem gospodarstw, rodzajem produkcji rolniczej, intensywnością gospodarowania, występowaniem lub nagromadzeniem obiektów pełniących funkcje ekologiczne. Urozmaicony strukturalnie krajobraz przyczynia się do wzrostu bioróżnorodności agroekosystemu. Niestety, procesy takie jak postępująca intensyfikacja rolnictwa, poszerzanie areалу gruntów ornych kosztem areálu trwałych użytków zielonych lub porzucanie działalności rolniczej negatywnie wpływają na siedliska przyrodnicze, różnorodność biologiczną, krajobraz i usługi ekosystemowe. Należy propagować działania mające na celu różnicowanie krajobrazu poprzez zachowanie jego elementów, takich jak np. oczka, miedze i zadrzewienia śródpolne, stanowiące miejsce bytowania, rozwoju, schronienia oraz pozyskiwania pokarmu dla wielu gatunków zwierząt. Potrzeba: **Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego.**

Proces intensyfikacji rolnictwa, z którym związane jest stosowanie środków ochrony roślin, nawozów, mechanizacja, uprawa monokultur wpływa negatywnie na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Konieczne jest zatem podejmowanie przez rolników działań pozwalających w sposób zrównoważony korzystać z zasobów naturalnych. Dlatego też ważne jest promowanie ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i nawozów, aby zapobiec degradacji zasobów naturalnych, od których stanu zależne jest zachowanie różnorodności biologicznej oraz zapewnienie usług ekosystemowych poprzez np. zwiększanie areálu gruntów rolnych zajmowany przez rolnictwo ekologiczne i integrowaną produkcję roślin. Potrzeba: **Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.**

Zagrożeniem dla różnorodności biologicznej, siedlisk i krajobrazu jest także ekstensyfikacja produkcji prowadząca do całkowitego zaniechania użytkowania. Najczęstszym bezpośrednim rezultatem zaprzestania użytkowania jest spontaniczna sukcesja wtórna prowadząca do całkowitej degradacji ekosystemów półnaturalnych ze specyficznym zestawem gatunków fauny i flory, w tym gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych. Często obserwowane jest także wkraczanie gatunków obcych geograficznie – inwazyjnych. Odtworzenie pierwotnych układów o zbliżonych walorach przyrodniczych jest zadaniem czasochłonnym, kosztownym i o trudnych do przewidzenia rezultatach. Dlatego też kontynuacja tradycyjnego, rolniczego wykorzystania gruntów o niskiej produktywności oraz cennych przyrodniczo jest bardzo istotnym czynnikiem zachowania krajobrazu i bioróżnorodności. Należy również promować działania mające na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się roślinności inwazyjnej. Potrzeby: **Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony oraz potrzeba Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych.**

Istotnym elementem składającym się na różnorodność biologiczną terenów użytkowanych rolniczo są zasoby genowe roślin uprawnych i towarzyszących uprawom, a także zasoby genowe przydomowych sadów, które zachować można dzięki utrzymywaniu tradycyjnego typu gospodarki rolnej. Zdominowanie produkcji rolnej przez odmiany roślin przeznaczone do produkcji intensywnej powodują spadek różnorodności biologicznej. Stan taki stanowi zagrożenie dla

¹⁶ Pełna wersja analizy SWOT dla celu 6 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

bezpieczeństwa produkcji rolnej, gdyż obecnie masowo wykorzystywane odmiany roślin mogą nie sprostać możliwym w przyszłości presjom takim jak zmiany klimatu, nowe rodzaje lub mutacje patogenów. Podtrzymywanie zróżnicowania zasobów genetycznych roślin stanowi bazę dla produkcji rolnej, a także umożliwia zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, pozwalając na odtwarzanie i zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych. **Potrzeba: Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie. Potrzeba: Zwiększenie różnorodności upraw.**

Słabą stroną polskiego rolnictwa w kontekście zachowania bioróżnorodności jest zdominowanie produkcji zwierzęcej przez rasy przeznaczone do produkcji intensywnej. Rodzime rasy zwierząt gospodarskich, które ze względu na predyspozycje (np. mniejsze wymagania żywieniowe, większa odporność na warunki atmosferyczne) mogą być skutecznie wykorzystywane w działaniach związanych z ochroną siedlisk i gatunków oraz podtrzymaniem produkcji zwierzęcej w małych, rodzinnych gospodarstwach, w tym w gospodarstwach ekologicznych. Rodzime rasy zwierząt stanowią bezcenną bazę produkcyjną dla małych i średnich przedsiębiorstw wytwarzających lokalne, regionalne wyroby tradycyjne. Niezbędne jest zatem propagowanie zachowania zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. **Potrzeba: Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.**

Lasy zwiększają bioróżnorodność, wspomagając utrzymanie w krajobrazie wielu gatunków flory i fauny oraz są kanałami migracji zwierząt dziko żyjących. Analiza dostępnych danych w zakresie leśnictwa w Polsce pokazuje, że niska jest efektywność ekosystemowa lasów prywatnych w aspekcie wiązania węgla, ochrony wód, gleb i różnorodności biologicznej. Dlatego też istotne jest wsparcie działań obejmujących kształtowanie nowych zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych. Rozwój takich elementów krajobrazu w warunkach Polski wydaje się szczególnie istotny w kontekście przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu, erozji wodnej i wietrznej, wymywaniu składników pokarmowych i środków ochrony roślin z gleby, utracie bioróżnorodności, znacznej powierzchni marginalnych gruntów, rosnącego zapotrzebowania na bioenergię, zachowania lokalnych elementów krajobrazu o wysokiej wartości przyrodniczej i kulturowej. **Potrzeba: Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów.**

Słabą stroną polskiego rolnictwa jest niewystarczający poziom wiedzy rolników o walorach przyrodniczych występujących w gospodarstwie, najbliższym sąsiedztwie, regionie oraz wiedzy o znaczeniu praktyk rolniczych ukierunkowanych na ekstensyfikację gospodarowania w celu ochrony różnorodności biologicznej, siedlisk i krajobrazu. Brakuje także szczegółowej inwentaryzacji zasobów przyrodniczych, w tym zwłaszcza poza obszarami chronionymi. Realizacja celów dot. ochrony różnorodności biologicznej, wzmocnienia usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu wymaga rozwoju i upowszechnienia wiedzy na temat istniejącej sytuacji, problemów i zagrożeń oraz możliwych i niezbędnych metod działania. Kluczową rolę pełnią w tym zakresie i doradztwo rolnicze, jednostki naukowe, organizacje pozarządowe oraz administracja. Niezbędne jest szerokie dotarcie z informacją nie tylko do rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich, ale do wszystkich obywateli, gdyż przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom środowiska zależy od powszechnej świadomości ekologicznej, oczekiwań społecznych i aktywności ludzi. **Potrzeba: Rozwój zasobów wiedzy i informacji o środowisku, jej upowszechnianie i wzrost świadomości społeczeństwa.**

2.2.6.2. Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 6

O walorach przyrodniczych krajobrazu wiejskiego w Polsce decyduje zróżnicowanie siedlisk oraz ich użytkowania, a także cechy gospodarstw rolnych, związane ze strukturą działek rolnych, rozdrobnieniem gospodarstw, rodzajem produkcji rolniczej, intensywnością gospodarowania, występowaniem lub nagromadzeniem obiektów pełniących funkcje ekologiczne. Zarówno intensyfikacja jak i zaprzestanie działalności rolniczej (czego skutkiem jest m.in. rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych) zagrażają bioróżnorodności i zapewnieniu usług ekosystemowych. Jednocześnie grunty nieużytkowane rolniczo i przekształcone w wyniku sukcesji naturalnej wzbogacają krajobraz i sprzyjają bytowaniu różnych gatunków zwierząt i roślin. Urozmaicony strukturalnie krajobraz przyczynia się do wzrostu bioróżnorodności agroekosystemu.

Konieczne jest podejmowanie przez rolników działań pozwalających w sposób zrównoważony korzystać z krajobrazu. Należy propagować działania mające na celu różnicowanie krajobrazu poprzez zachowanie lub tworzenie elementów, takich jak np. oczka, miedze i zadrzewienia śródpolne, stanowiące miejsce bytowania, rozwoju, schronienia oraz pozyskiwania pokarmu dla wielu gatunków zwierząt. Wsparcie powinno być ukierunkowane na utrzymanie istniejących elementów krajobrazu, a także na tworzenie nowych elementów i odpowiednie zarządzanie nimi. Jednocześnie należy koncentrować wsparcie na obszarach, na których elementy krajobrazu występują w ograniczonym stopniu, aby lepiej łączyć siedliska rolnicze oraz przywracać i utrzymywać ich właściwy stan ochrony. Na poziomie warunkowości na zachowanie elementów krajobrazu wpływ będą miały DKR 1 (utrzymanie trwałych użytków zielonych), DKR 8 (obszary i obiekty nieprodukcyjne) i DKR 9 (zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000). Ponadto, Plan zakłada wsparcie w ramach ekoschematów gospodarstw przeznaczających co najmniej 10% powierzchni UR w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne, oraz płatności z tytułu utrzymania zadrzewień śródpolnych, systemów rolno-leśnych i obszarów z roślinami miododajnymi. Natomiast w ramach II filara w celu ochrony i urozmaicenia krajobrazu zaproponowano interwencje polegające na zakładaniu i utrzymaniu wieloletnich pasów kwietnych oraz zachowaniu sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych będących charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów. Na urozmaicenie krajobrazu rolniczego będzie miał również wariant dot. zakładania i utrzymania ogródków bioróżnorodności w ramach interwencji Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie. Interwencje II filara związane z zalesieniem gruntów rolnych, tworzeniem zadrzewień śródpolnych oraz zakładaniem systemów rolno-leśnych wpłyną na poprawę bioróżnorodności poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych oraz wzbogacanie krajobrazu o nowe elementy.

Zagrożeniem dla bioróżnorodności jest zarówno intensyfikacja jak i zaprzestanie działalności rolniczej (czego skutkiem jest m.in. rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych). Ekstensywne użytkowanie gruntów, prowadzone często w tradycyjny sposób, zapobiega degradacji zasobów naturalnych, wpływa korzystnie na różnorodność biologiczną a jednocześnie zapobiega sukcesji wtórnej prowadzącej do całkowitej degradacji ekosystemów półnaturalnych ze specyficznym zestawem gatunków fauny i flory, w tym gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych oraz wkraczaniu gatunków obcych geograficznie – inwazyjnych. Ponadto, w rekomendacjach dla Polski KE zwraca uwagę na potrzebę powstrzymania trendu spadkowego w zakresie różnorodności biologicznej w siedliskach związanych z rolnictwem, w szczególności w siedliskach murawowych. Na poziomie warunkowości wpływ na powyższe potrzeby będą miały DKR 2 (ochrona terenów podmokłych i torfowisk), DKR 9 (zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000), SMR 3 i 4 (ochrona dzikiego ptactwa oraz siedlisk fauny i flory). Wsparcie w ramach Planu zarówno na obszarach Natura 200 jak i poza tymi obszarami obejmie ochronę cennych siedlisk przyrodniczych (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, murawy, półnaturalne

łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, torfowiska) oraz siedlisk lęgowych ptaków (rycyka, kszczyka, krwawodzioba, czajki, dubelta, kulika wielkiego, wodniczki, derkacza), których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej. Są to często siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolniczej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich. Ich trwałość tych siedlisk jest zależna od wykonywania ekstensywnych zabiegów agrotechnicznych. W ramach interwencji beneficjenci zobowiązani będą do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu dostosowanych do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych (odpowiednia liczba i terminy pokosów, ekstensywny wypas zwierząt w określonym terminie). Działania te będą zgodne działaniami ochronnymi określonymi w szczególności w PO i PZO dla danego obszaru Natura 2000 oraz będą szczegółowo określone przez ekspertów przyrodniczych zgodnie ze stwierdzonym stanem siedliska. Aby zapobiec zanikaniu łąk i pastwisk oraz przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewnić dogodne warunki bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej zaprojektowano interwencję dot. ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000.

Działania niezbędne do wykonania na terenie obszarów Natura 2000 w celu poprawy lub zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt zostały opisane w dokumencie „Priorytetowe ramy działań (PAF) dla sieci Natura 2000 w Polsce dla Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027”. Dokument ten wskazuje potencjalne źródła finansowania konkretnych działań, w tym źródła krajowe (NFOŚiGW, WFOŚiGW, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Budżet Państwa) oraz inne dostępne finansowanie ze środków UE (np. EFFROW, LIFE, FS, itp.).

Koncentracja, intensyfikacja i specjalizacja produkcji rolnej stanowi istotne zagrożenie dla różnorodności biologicznej. Stan i liczebność fauny i flory występującej na danym obszarze uzależniony jest od procesów zachodzących w glebie i wodzie. Dlatego też konieczne jest wspieranie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i nawozów mających wpływ jakość środowiska. Na poziomie warunkowości największe znaczenie w tym zakresie będą miały praktyki w ramach DKR 4 (zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych), DKR 5 (zarządzenie orką), DKR 6 (minimalna pokrywa glebowa) i DKR 7 (dywersyfikacja upraw) oraz SMR 1 i SMR 2 (dotyczące przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu) oraz SMR 7 i SMR 8 (dot. środków ochrony roślin). Praktyki te mają na celu poprawę jakości wód poprzez zmniejszenie ich zanieczyszczenia nawozami i środkami ochrony roślin oraz ochronę gleb przed erozją i utratą materii organicznej. Natomiast z zakresu ekoschematów wdrażane będą interwencje premiujące opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, opartego na bilansowym ustalaniu dawek składników pokarmowych oraz chemicznej analizie gleby określającej dawki nawozów, jak również prowadzenie produkcji roślinnej zgodnie z zasadami integrowanej ochrony. Na ograniczenie strat składników nawozowych do wód i powietrza wpływ będą miały ekoschematy promujące niskoemisyjne techniki stosowania i przechowywania nawozów naturalnych. Planowana jest też interwencja polegająca na wspieraniu produkcji roślin z wykorzystaniem biologicznych metod ochrony, co przyczyni się do ograniczenia stosowania chemicznych środków ochrony roślin i będzie miało pozytywny wpływ na zachowanie równowagi biologicznej. Ważną rolę odegra również wsparcie dla rolnictwa ekologicznego. Jego rozwój przyczyni się do zmniejszenia w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji (m.in. nawozów, pestycydów), co z kolei przełoży się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko oraz bioróżnorodność.

W ramach II filara obowiązywać będzie ograniczenie/zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin w zaprogramowanych interwencjach rolno-środowiskowo-klimatycznych tj; Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000, Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000,

Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000, Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, Wieloletnie pasy kwietne.

Komplementarnie, w ramach rolnictwa precyzyjnego wspierane będą inwestycje wykorzystujące technologie cyfrowe związane ze stosowaniem nawozów lub środków ochrony roślin (np. niskoemisyjną aplikacją nawozów, precyzyjnym stosowaniem środków ochrony roślin, zrównoważonym zarządzaniem wodą).

Cele związane z poprawą zasobów naturalnych (wody, gleby i powietrza), które mają wpływ na stan bioróżnorodności realizowane będą również poprzez wsparcie inwestycyjne przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, związane z przechowywaniem nawozów naturalnych, stosowaniem nawozów, co ułatwi gospodarstwom rolnym spełnianie warunków technicznych pozwalających na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne, od którego uzależniona jest bioróżnorodność.

Zachowanie bioróżnorodności oznacza także ochronę zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich. Odmiany roślin i rasy zwierząt ukształtowane w przeszłości przez pokolenia rolników i hodowców były przystosowane do warunków rolnictwa ekstensywnego. Obecnie produkcja roślinna i zwierzęca opiera się na wysokowydajnych genotypach dostosowanych do współczesnych w technologii produkcji, wobec czego uprawa dawnych gatunków i odmian roślin oraz chów tradycyjnych ras zwierząt nie znajduje uzasadnienia ekonomicznego. Aby nie utracić istniejących zasobów genetycznych (stanowiących rezerwuar wewnętrznego zróżnicowania i bogactwa gatunków) gromadzi się je w bankach genów. W odniesieniu do zwierząt ras zachowawczych realizowane są w Polsce programy ochrony (koordynowane przez Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy), których kluczowym uzupełnieniem jest i musi pozostać system wsparcia hodowców poprzez WPR (interwencja Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie stanowiąca kontynuację działań dotychczas wdrażanych programów II filara WPR, rozbudowana o komponent płatności do samców zarodowych).

W zakresie promocji uprawy roślin gatunków i odmian tradycyjnych proponuje się kontynuację wsparcia ekstensywnych sadów tradycyjnych (wieloodmianowych lub wielogatunkowych, złożonych z drzew starych odmian) z uwzględnieniem nieobjętych dotychczas pomocą sadów nowonasadzonych. Również proponuje się aby utrzymać wsparcie dla upraw na obszarach wiejskich gatunków roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną o bardzo małym areale uprawy oraz odmian regionalnych i/lub amatorskich wpisanych do Krajowego Rejestru. Ponadto, proponuje się nowe rozwiązanie w postaci ogródków dla bioróżnorodności, które będą zakładane w celach edukacji i promocji bioróżnorodności roślin uprawnych.

Zaproponowane interwencje dotyczące zachowania bogactwa genetycznego roślin uprawnych będą służyć ochronie zaniechanych w uprawach odmian gatunków roślin uprawnych, przyczyniać się do utrzymywania istniejących zasobów genowych roślin uprawnych in situ. Mają też wymiar wzbogacania krajobrazu i bioróżnorodności organizmów dzikich.

Kolejnym elementem zwiększającym bioróżnorodność są lasy, które wspomagają różnicowanie krajobrazu, są miejscem bytowania wielu gatunków flory i fauny oraz kanałami migracji zwierząt dziko żyjących. Na potrzebę zwiększenia różnorodności biologicznej lasów wskazują się również w Unijnej Strategii na rzecz różnorodności biologicznej 2030 stanowiącej element realizacji Europejskiego Zielonego Ładu. Dlatego wsparcie w zakresie ochrony bioróżnorodności lasów będzie obejmowało z jednej strony zalesianie (tworzenie nowych elementów krajobrazu) a z drugiej zrównoważone wsparcie dla pielęgnacji i ochrony terenów leśnych, obejmujące wsparcie dla lasów prywatnych.

Komplementarnie do instrumentów wsparcia bezpośredniego i działań rolno-środowiskowo-klimatycznych i zalesieniowych realizowane będzie wsparcie inwestycyjne na rzecz usług dla środowiska i klimatu. MŚP realizujące usługi dla gospodarstw rolnych i leśnych będą mogły ubiegać się o wsparcie na zakup urządzeń i technologii cyfrowych

przyjaznych środowisku w celu świadczenia usług dla gospodarstw rolnych i leśnych przyczyni się do zapewnienia rolnikom usług, które nie będą negatywnie wpływać na stan środowiska naturalnego.

Opisane powyżej podejście pozwoli realizować cele Europejskiego Zielonego Ładu, w tym Strategii „Od pola do stołu” oraz Strategii na rzecz bioróżnorodności oraz wymogi wynikające z przepisów dotyczących klimatu i środowiska określone w załączniku XIII rozporządzenia o planach strategicznych.

Wskaźniki rezultatu dla celu 6

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.17	Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie	20 660
R.25	Realizacja celów środowiskowych w sektorze produkcji zwierzęcej: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, do których mają zastosowanie otrzymujące wsparcie zobowiązania na rzecz poprawy zrównoważenia środowiskowego	0,45%
R.26	Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne	0,54%
R.30	Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej: odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i gospodarowania usługami ekosystemowymi	0,42%
R.31	Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej	13,05%
R.33	Poprawa zarządzania siecią Natura 2000: odsetek łącznego obszaru Natura 2000 objętego otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami	6,62%
R.34	Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami	2,17%
R.24	Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów	12,8%
R.29	Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję	3,52% - w konwersji – 2,03% - po konwersji – 2,71%

R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie

Wskaźnik R.17 przyczynia się zarówno do realizacji celu 4 jak również celu 5 oraz 6. Wskaźnik ten został szczegółowo opisany pod celem 4.

R.25 Realizacja celów środowiskowych w sektorze produkcji zwierzęcej: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, do których mają zastosowanie

Jednym z celów WPR jest zachowanie różnorodności biologicznej. Analiza SWOT wskazała, że dla realizacji tego celu oznacza to, że potrzebna jest m.in. ochrona lokalnych ras zwierząt gospodarskich. Wsparcie zostało ukierunkowane na interwencję, która w największym stopniu pozwoli na zaspokojenie zidentyfikowanej w celu 6 potrzeby i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT. Interwencja ta przyczyni się do realizacji celów wymienionych w:

- Światowej Strategii Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich,
- Krajowej Strategii zrównoważonego użytkowania i ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich,
- Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

1. I.8.6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Analiza SWOT wykazała, że różnorodność genetyczna zwierząt gospodarskich jest zagrożona ze względu na coraz większą koncentrację, intensyfikację i specjalizację występującą w nowoczesnej produkcji zwierzęcej. Produkcja intensywna, metodami przemysłowymi, oparta jest na niewielkiej liczbie wysoko wydajnych ras, które były intensywnie selekcyjonowane w kierunku jednostronnej użyteczności. Tempo, w jakim intensywne systemy wkraczają do produkcji zwierzęcej, stanowi zagrożenie dla zachowania lokalnych ras, odznaczających się niższą użytecznością jednostkową, ale przystosowaniem do warunków chowu ekstensywnego i miejscowych warunków środowiskowych. Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika konieczność propagowania zachowania zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. Założono, że wsparciem objętych będzie około 32,5 tys. DJP zwierząt.

R.26 Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne

Wskaźnik R.26 odnosi się zarówno do realizacji celu 4 jak i celu 5 oraz 6. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 4.

R.30 Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej: odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i gospodarowania usługami ekosystemowymi

Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne przyczyniają się do utrzymania różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, wzmocnienia usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu. Utrzymanie i pielęgnacja zalesień pozwala na zachowanie ich potencjału redukcji emisji CO₂, wpływa na zwiększanie retencji wodnej, ograniczenie skutków suszy i zapobieganie erozji. Młode lasy są miejscem bytowania wielu organizmów i bazą pokarmową m.in. dla ptaków i owadów zapylających, wspomagając tym samym utrzymanie równowagi ekologicznej na obszarach wiejskich. Zalesienia stwarzają warunki do przemieszczania się zwierząt, co wpływa na wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów

leśnych poprzez łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych w zwarte i ciągle struktury krajobrazu. Interwencja w sposób bezpośredni przyczynia się do realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL), w ramach którego przewiduje się wzrost lesistości polski do 30% w 2020 roku i 33% w roku 2050 oraz celi związanych z pochłanianiem określonych m.in. dla Sektora: użytkowanie gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (tzw. LULUCF).

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.8.8 Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne

W analizie SWOT wskazano, że właściciele lasów prywatnych często nie dysponują wystarczającymi środkami w celu właściwej i zrównoważonej pielęgnacji młodych drzewostanów. Jednocześnie zidentyfikowano potrzebę zwiększenia różnorodności biologicznej w lasach prywatnych. Odpowiedzią na te problemy jest wsparcie właścicieli nowo założonych lasów oraz gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej poprzez wypłatę im premii pielęgnacyjnych, które przyczyniają się do wzmocnienia trwałości i odporności młodych lasów poprzez rekompensatę kosztów związanych z ich pielęgnacją, jak również zapewniają ochronę i trwałość zalesień powstałych naturalnie. Dodatkowo do zalesionych gruntów rolnych, przez 12 lat wypłacane będą premie zalesieniowe, które stanowią rekompensatę utraconego dochodu z działalności rolniczej. Premie zalesieniowe, przez 5 lat przyznawane będą również do gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej, jako rekompensata utraconego dochodu w wyniku podjętego zobowiązania. W ten sposób, w dłuższej perspektywie, zapewniona będzie ochrona lasów i usług ekosystemowych w lasach prywatnych.

Powierzchnia objęta zobowiązaniami zalesieniowymi jest uzależniona od realizacji inwestycji zalesieniowych (zakładania nowych upraw leśnych). Szacuje się, że co roku, w ramach interwencji pt. Zalesianie gruntów rolnych PS 2023-2027 przybywać będzie ok. 500 ha upraw leśnych. Dodatkowo wspierane będą grunty z sukcesją naturalną (ok. 200 ha rocznie). W efekcie, w latach 2023-2029 zobowiązaniami objętych będzie ok. 3,5 tys. ha. Udział zalesianych powierzchni w stosunku do wszystkich lasów w Polsce (9 489 tys. ha) nie będzie znaczący. Wynika to ze struktury własnościowej lasów w Polsce, gdzie dominują lasy publiczne (80,7%), a powierzchnia lasów prywatnych wynosi ok. 1 787 tys. ha (w tym osób fizycznych 1 681 tys. ha). Premie zalesieniowe w ramach WPR przyznawane są natomiast rolnikom – właścicielom gruntów rolnych. Jednocześnie do zalesień przeznaczane są jedynie grunty orne i odlogowane - nieprzydatne do produkcji rolniczej tj. gleby niskiej klasy bonitacji. Dodatkowo, w celu ochrony obszarów cennych przyrodniczo, z zalesień wyłączono torfowiska, bagna, mokradła, tereny podmokłe i użytki zielone oraz wprowadzono dodatkowe wymogi i ograniczenia, w przypadku zalesień na obszarach chronionych. W wyniku tych czynników zmniejszył się potencjalny areal gruntów do zalesienia. Ponadto od wielu lat w Polsce obserwowany jest brak zainteresowania zalesieniami, który wynika z uwarunkowań społeczno-gospodarczych, które spowodowały znaczny spadek podaży gruntów do zalesienia oraz wzrost ich cen.

2. I.8.10 Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020

W analizie SWOT wskazano na dużą rolę zalesień wykonanych w ramach PROW 2004-2006, 2007-2013, 2014-2020 w łagodzeniu zmian klimatu. Jednocześnie zidentyfikowano potrzebę zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów. Warunkiem trwałości zrealizowanych inwestycji zalesieniowych jest właściwe ich utrzymanie i pielęgnacja. Dopiero wówczas realizowany jest nadrzędny cel zalesień czyli sekwestracja CO₂ z atmosfery. Zobowiązania zalesieniowe przyczyniają się również do ochrony gleb i wód oraz sprzyjają zachowaniu ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych. Planuje się, że z budżetu PS 2023-2027 wsparciem objętych będzie około 66 tys. ha zalesień założonych w ramach poprzednich okresów programowania.

R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej

Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu jest jednym z głównych celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Cel ten będzie realizowany poprzez szereg interwencji odpowiadających na potrzeby (określone na podstawie analizy SWOT) dotyczące promowania ekstensywnego użytkowania rolniczego, wspierania bioróżnorodności upraw i ochrony krajobrazu wiejskiego.

Interwencje przypisane do tego wskaźnika przyczynią się do realizacji celów wymienionych w:

- Dyrektywie 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa oraz dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,
- Priorytetowych Ramach Działań dla sieci Natura 2000 (PAF),
- Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030,
- Ustawie o ochronie przyrody.

Wymogi interwencji zostały zaprojektowane tak, aby w komplementarny sposób realizować cel związany z ochroną różnorodności biologicznej, a tym samym osiągnąć zakładaną wartość wskaźnika R31.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

- 1. I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.1. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) -Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000**

Wskazane w analizie SWOT wyniki monitoringu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków Natura 2000 w Polsce wskazują, że jedynie niewielki odsetek siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków roślin i zwierząt z nimi związanych jest w stanie właściwym, pozwalającym na zachowanie zasobów przyrodniczych i usług ekosystemowych. Tym samym konieczne jest podejmowanie bądź kontynuowanie działań ukierunkowanych na poprawę kondycji zarówno siedlisk przyrodniczych, jak i zagrożonych gatunków fauny i flory na obszarach Natura 2000. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około **260 tys. ha**, a w ramach I.8.9.1 około **65 tys. ha**. Wsparcie to w znaczącym stopniu przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej potrzeby ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.

- 2. I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.2. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000**

Analiza SWOT wskazuje na niezadawalający stan części siedlisk przyrodniczych oraz kondycji populacji roślin i zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa oraz na utratę różnorodności biologicznej poza obszarami Natura 2000 w przypadku skoncentrowania wsparcia na ostojach ptasich i siedliskowych. Z analizy potrzeb natomiast wynika, że konieczne jest promowanie tradycyjnego, rolniczego wykorzystania gruntów o niskiej produktywności oraz cennych przyrodniczo jako czynnika zachowania krajobrazu i bioróżnorodności. Proponowana interwencja wspierać będzie utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk lęgowych ptaków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej, poza obszarami Natura 2000. Wsparciem objęte będą również siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolnej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich (np. murawy). Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.2 około **350 tys. ha**, a w ramach I.8.9.2 około **57 tys. ha**.

3. I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Analiza SWOT określiła zagrożenia dla bioróżnorodności wynikające zarówno z intensyfikacji rolnictwa jak i ekstensyfikacji produkcji prowadzącej do całkowitego zaniechania użytkowania gruntów. Istotą ekstensywnego użytkowania rolniczego na trwałych użytkach zielonych jest zapobieganie zanikaniu łąk i pastwisk oraz przeciwdziałanie intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewnienie dogodnych warunków bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej. Planowane w ramach interwencji wsparcie przyznawane będzie do powierzchni trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000, na których prowadzone jest ekstensywne użytkowanie rolnicze łąk i pastwisk. Zakładane wsparcie w ramach tej interwencji obejmie około 31 tys. ha. Wsparcie to w znacznym stopniu przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej potrzeby dot. ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.

4. I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Jednym z zagrożeń wykazanych w analizie SWOT w kontekście spadku różnorodności biologicznej jest zdominowanie produkcji rolnej przez odmiany przeznaczone do produkcji intensywnej. Również analiza zidentyfikowanych potrzeb wskazuje dużą rolę propagowania działań mających na celu zwiększenie różnorodności upraw oraz zachowania zasobów genetycznych roślin w rolnictwie. Istotnym elementem składającym się na różnorodność biologiczną terenów użytkowanych rolniczo są przydomowe sady, które zachowały się dzięki utrzymywaniu tradycyjnego typu gospodarki rolnej. Interwencja polegać będzie na ochronie dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny. Sady złożone z tradycyjnych odmian drzew owocowych zwiększają różnorodność upraw, stanowią cenne dziedzictwo i zasób genetyczny oraz są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 600 ha sadów tradycyjnych.

5. I. 8.5 Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Spadek różnorodności biologicznej wynikający ze zdominowania produkcji rolnej przez odmiany przeznaczone do produkcji intensywnej jest jednym z problemów wskazanych w analizie SWOT.

Wyzwaniem jest zatem podtrzymywanie zróżnicowania zasobów genetycznych rodzimych odmian roślin oraz dywersyfikacja upraw, co sprzyja zwiększaniu bioróżnorodności oraz wpływa korzystnie na różnorodność krajobrazu wiejskiego. Kwestie zachowania zasobów genetycznych roślin w rolnictwie oraz zwiększenie różnorodności upraw zostały również wyodrębnione w ramach identyfikacji potrzeb. Odpowiedzią na powyższe wyzwania jest interwencja polegająca na zachowaniu tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a

także dawnych odmian oraz miejscowych populacji i ekotypów uprawianych na terenie Polski. Założono, że wsparciem zostanie objętych około 7,5 tys. ha.

6. I.8.7 Wieloletnie pasy kwietne (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Procesy takie jak postępująca intensyfikacja rolnictwa, poszerzanie areалу gruntów ornych kosztem areálu trwałych użytków zielonych lub porzucanie działalności rolniczej negatywnie wpływają na różnorodność biologiczną. W przypadku gdy następuje utrata różnorodności biologicznej zanikają także specyficzne usługi ekosystemowe (np. zapylanie). Kwestie ochrony i różnicowania krajobrazu wiejskiego oraz utrzymania usług ekosystemowych zostały wskazane zarówno w analizie SWOT oraz wśród zidentyfikowanych potrzeb. Planowana interwencja odpowiada na potrzebę wzbogacenia bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienia miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających i ptaków krajobrazu rolniczego. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 700 ha.

7. I.4.1 Ekoschemat-Obszary z roślinami miododajnymi

Jedną ze zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron jest zanikanie populacji owadów zapylających. Jednocześnie, proces zapylania realizowany w warunkach geograficznych Polski głównie przez owady, jest jedną z kluczowych usług ekosystemowych warunkujących utrzymanie produkcji rolniczej. Ekoschemat wychodzi naprzeciw zagrożeniu, jakim jest niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości tej usługi ekosystemowej, poprzez zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwale, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających; obszary takie przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 3 tys. ha.

8. I.4.2 Ekoschemat-Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt

Z analizy SWOT wynika, że zagrożeniem dla różnorodności biologicznej, siedlisk i krajobrazu jest ekstensyfikacja produkcji prowadząca do całkowitego zaniechania użytkowania. Najczęstszym bezpośrednim rezultatem zaprzestania użytkowania jest spontaniczna sukcesja wtórna prowadząca do całkowitej degradacji ekosystemów półnaturalnych ze specyficznym zestawem gatunków fauny i flory. Niekorzystnym zjawiskiem jest także utrzymanie trendu zmniejszania pogłowia zwierząt gospodarskich w małych i średnich gospodarstwach, co prowadzi do całkowitego zaprzestania użytkowania wartościowych przyrodniczo siedlisk łąkowych i murawowych, a tym samym do ich degradacji.

W Polsce od lat obserwowane są dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych – podczas, gdy w niektórych regionach obsada zwierząt wzrasta, w innych następuje jej zmniejszanie lub wręcz całkowity zanik. Ponad 40% powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych we wnioskach o przyznanie płatności zgłaszana jest przez osoby nieposiadające zwierząt. Zjawisko to należy uznać za niekorzystne nie tylko ze względu na niepełne wykorzystanie krajowych zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego. Celem ekoschematu jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej. Jednocześnie, przyznanie wsparcia gospodarstwom z określoną, ekstensywną obsadą zwierząt trawożernych pozwoli na utrzymanie tych gospodarstw w gotowości produkcyjnej, będzie promowało zamknięty obieg materii w obrębie gospodarstwa oraz przyczyni się do wykorzystania potencjału paszowego TUZ. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 582 tys. ha.

9. I.4.5 Ekoschemat-Zróznicowana struktura upraw

W analizie SWOT wskazano, że zjawiskiem, które stanowi zagrożenie dla różnorodności biologicznej, siedlisk, krajobrazu są zmiany systemu uprawy oraz tendencja do przechodzenia z ekstensywnego na intensywny sposób gospodarowania. Wśród obserwowanych zjawisk zwraca uwagę również powstawanie gospodarstw wysoko

wyspecjalizowanych, co powoduje rozpowszechnianie upraw wielkopowierzchniowych. Naprzeciw temu wychodzi ekoschemat Zróżnicowana struktura upraw, odpowiadając jednocześnie na wskazaną w analizie SWOT potrzebę zwiększenia różnorodności upraw. Konieczność zwiększenia udziału różnych upraw w gospodarstwie przyczyni się do ochrony różnorodności biologicznej. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 500 tys.ha.

10. I.4.9 Ekoschemat - Utrzymanie zadrzewień śródpolnych

W analizie SWOT wskazano, że wsparcie zadrzewień śródpolnych przyczynia się do zachowania ich funkcji ochronnej w krajobrazie rolniczym i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Wśród zidentyfikowanych potrzeb podkreślano propagowanie działań mających na celu różnicowanie krajobrazu wiejskiego poprzez zachowanie jego elementów, takich jak m.in. zadrzewienia śródpolne, stanowiące miejsce bytowania, rozwoju oraz schronienia dla wielu gatunków zwierząt, dlatego oprócz zachowania naturalnych zadrzewień śródpolnych istotna jest pielęgnacja i utrzymanie nowo założonych zadrzewień na gruntach ornych, zlokalizowanych często w miejscach dotychczas pozbawianych tego typu elementów krajobrazu. Dzięki płatnościom udzielanym w zakresie ekoschematu zapewniona zostanie trwałość zadrzewień utworzonych w ramach interwencji pt. Tworzenie zadrzewień śródpolnych PS 2023-2027. Wsparcie wypłacane w ramach ekoschematu zachęcać będzie do długotrwałego zachowania zadrzewień śródpolnych, a tym samym spełnienia przez nie szeregu funkcji środowiskowych, w tym m.in. zachowania różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich. Docelowo planuje się, że w latach 2023-2027 wsparciem objętych będzie około 1,6 tys. ha.

11. I.4.10 Ekoschemat - Utrzymanie systemów rolno-leśnych

Jednym z zagrożeń wykazanych w analizie SWOT jest koncentracja gruntów i łączenie pól, które powoduje upraszczanie krajobrazu, a tym samym istotnie zagraża różnorodności biologicznej siedlisk i krajobrazu, jak również negatywnie oddziałuje na usługi ekosystemowe. Z analizy potrzeb wynika, że należy propagować działania mające na celu różnicowanie krajobrazu obszarów wiejskich. Istotne jest zatem wsparcie działań obejmujących tworzenie, a następnie zachowanie systemów rolno-leśnych, czyli praktyk rolniczych, gdzie drzewa i krzewy w sposób celowy są zintegrowane z uprawą rolniczą. Utrzymanie w ramach ekoschematu systemów rolno-leśnych, założonych w ramach interwencji pt. Zakładanie systemów rolno-leśnych, w istotny sposób wpływa na różnorodność biologiczną, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew i krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających. Utrzymanie systemów rolno-leśnych przyczyni się również do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększania zawartości materii organicznej w glebie. Wpływać będzie na poprawę zasobów wodnych poprzez zwiększenie infiltracji oraz ochronę wód powierzchniowych, zapobiegając erozji. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 3,9 tys. ha.

R.33 Poprawa zarządzania siecią Natura 2000: odsetek łącznego obszaru Natura 2000 objętego otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami

Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu jest jednym z głównych celów WPR, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Na podstawie analizy SWOT stwierdzono m. in. potrzebę wsparcia ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony. Wsparcie zostało ukierunkowane na interwencję, która w największym stopniu pozwoli na zaspokojenie zidentyfikowanej potrzeby. Interwencja ta przyczyni się do realizacji celów wskazanych w:

- Dyrektywie 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa oraz dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,
- Priorytetowych Ramach Działań dla sieci Natura 2000 (PAF),
- Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030,

- Ustawie o ochronie przyrody.

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.1. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) -Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Wskazane w analizie SWOT wyniki monitoringu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków Natura 2000 w Polsce wskazują, że jedynie niewielki odsetek siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków roślin i zwierząt z nimi związanych jest w stanie właściwym, pozwalającym na zachowanie zasobów przyrodniczych i usług ekosystemowych. Tym samym konieczne jest podejmowanie bądź kontynuowanie działań ukierunkowanych na poprawę kondycji zarówno siedlisk przyrodniczych, jak i zagrożonych gatunków fauny i flory na obszarach Natura 2000. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około **260 tys. ha**, a w ramach I.8.9.1 około **65 tys. ha**. Wsparcie to w znaczącym stopniu przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej potrzeby ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.

R.34 Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami

Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu jest jednym z głównych celów WPR, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Zidentyfikowana na podstawie SWOT potrzeba dotycząca ochrony i różnicowania krajobrazu wiejskiego będzie realizowana poprzez szereg interwencji wspierających gospodarstwa utrzymujące na swoim terenie i wzbogacające zróżnicowanie elementów krajobrazu.

Interwencje przypisane do tego wskaźnika przyczynią się do realizacji celów wymienionych w:

- Ustawie o ochronie przyrody,
- Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Wymogi interwencji zostały zaprojektowane tak, aby w komplementarny sposób realizować cel dotyczący elementów krajobrazu, a tym samym osiągnąć zakładaną wartość wskaźnika R.34.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Jednym zagrożenia wykazanych w analizie SWOT jest duże tempo zanikania tradycyjnych elementów krajobrazu, co jest wynikiem procesów zachodzących w produkcji rolnej. Również analiza zidentyfikowanych potrzeb wskazuje dużą rolę propagowania działań mających na celu różnicowanie krajobrazu poprzez zachowanie jego elementów. Istotnym elementem składającym się na różnorodność biologiczną terenów użytkowanych rolniczo są przydomowe sady, które zachowały się dzięki utrzymywaniu tradycyjnego typu gospodarki rolnej. Sady złożone z tradycyjnych odmian drzew owocowych zwiększają różnorodność upraw oraz są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu

na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 600 ha sadów tradycyjnych.

2. I.8.7 Wieloletnie pasy kwietne (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Jednym z zagrożeń wykazanych w analizie SWOT jest duże tempo zanikania tradycyjnych elementów krajobrazu, co jest wynikiem procesów zachodzących w produkcji rolnej. Również analiza zidentyfikowanych potrzeb wskazuje dużą rolę propagowania działań mających na celu różnicowanie krajobrazu poprzez zachowanie jego elementów. Planowana interwencja polegać będzie na zakładaniu na gruntach ornych i utrzymaniu śródpolnych, wieloletnich pasów kwietnych stanowiących miejsce bytowania, rozwoju, schronienia oraz pozyskiwania pokarmu dla wielu gatunków zwierząt - wzbogacając tym krajobraz wiejski. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 700 ha.

3. I.4.12 Ekoschemat - Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne

Analiza SWOT wśród zagrożeń wymienia niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości usług ekosystemowych w związku z utratą różnorodności biologicznej w krajobrazie wiejskim. Wskazuje również na zagrożenie związane z zachowaniem walorów krajobrazowych, jakim jest zanikanie tradycyjnych elementów krajobrazu. Celem interwencji jest zachęcenie rolników do utrzymywania w gospodarstwie obszarów nieprodukcyjnych, w tym elementów krajobrazu, które korzystnie oddziałują na środowisko, w szczególności na ochronę i zwiększenie różnorodności biologicznej. Wsparciem zostaną objęte elementy krajobrazu występujące na wszystkich typach użytków rolnych, tzn. na gruntach ornych, trwałych użytkach zielonych i w uprawach trwałych. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 300 000 ha.

4. I.4.1 Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnym

Jedną ze zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron jest zanikanie populacji owadów zapylających. Jednocześnie, proces zapylania realizowany w warunkach geograficznych Polski głównie przez owady, jest jedną z kluczowych usług ekosystemowych warunkujących utrzymanie produkcji rolniczej. Ekoschemat wychodzi naprzeciw zagrożeniu, jakim jest niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości tej usługi ekosystemowej, poprzez zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających; obszary takie przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 3 tys. ha.

5. I.4.9 Ekoschemat - Utrzymanie zadrzewień śródpolnych

W analizie SWOT wskazano, że wsparcie zadrzewień śródpolnych przyczynia się do zachowania ich funkcji ochronnej w krajobrazie rolniczym i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Wśród zidentyfikowanych potrzeb podkreślano propagowanie działań mających na celu różnicowanie krajobrazu wiejskiego poprzez zachowanie jego elementów, takich jak m.in. zadrzewienia śródpolne, stanowiące miejsce bytowania, rozwoju oraz schronienia dla wielu gatunków zwierząt, dlatego oprócz zachowania naturalnych zadrzewień śródpolnych istotna jest pielęgnacja i utrzymanie nowo założonych zadrzewień na gruntach ornych, zlokalizowanych często w miejscach dotychczas pozbawianych tego typu elementów krajobrazu. Dzięki płatnościom udzielanym w zakresie ekoschematu zapewniona zostanie trwałość zadrzewień utworzonych w ramach interwencji pt. Tworzenie zadrzewień śródpolnych PS 2023-2027. Wsparcie wypłacane w ramach ekoschematu zachęcać będzie do długotrwałego zachowania zadrzewień śródpolnych, a tym samym spełnienia przez nie szeregu funkcji środowiskowych, w tym m.in. zachowania różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich. Zakłada się, że w pierwszym roku wsparciem zostanie objętych około 360 ha. W każdym kolejnym roku wsparcie będzie stanowiło sumę powierzchni zadrzewień zakładanych w poprzednich latach. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,6 tys. ha.

6. I.4.10 Ekoschemat - Utrzymanie systemów rolno leśnych

Jednym z zagrożeń wykazanych w analizie SWOT jest koncentracja gruntów i łączenie pól, które powoduje upraszczanie krajobrazu, a tym samym istotnie zagraża różnorodności biologicznej siedlisk i krajobrazu, jak również negatywnie oddziałuje na usługi ekosystemowe. Z analizy potrzeb wynika, że należy propagować działania mające na celu różnicowanie krajobrazu obszarów wiejskich. Istotne jest zatem wsparcie działań obejmujących tworzenie, a następnie zachowanie systemów rolno-leśnych, czyli praktyk rolniczych, gdzie drzewa i krzewy w sposób celowy są zintegrowane z uprawą rolniczą. Utrzymanie w ramach ekoschematu systemów rolno-leśnych, założonych w ramach interwencji pt. Zakładanie systemów rolno-leśnych, w istotny sposób wpływa na różnorodność biologiczną, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew i krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających. Utrzymanie systemów rolno-leśnych przyczyni się również do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększenia zawartości materii organicznej w glebie. Wpływać będzie na poprawę zasobów wodnych poprzez zwiększenie infiltracji oraz ochronę wód powierzchniowych, zapobiegając erozji. Zakłada się, że corocznie wsparciem zostanie objętych około 975 ha. W każdym kolejnym roku wsparcie będzie stanowiło sumę powierzchni systemów rolno-leśnych zakładanych w poprzednich latach. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 3,9 tys. ha.

R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

Stosowanie środków ochrony roślin wpływa negatywnie na różnorodność biologiczną. Dlatego ważne jest promowanie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i minimalizowanie ich negatywnego wpływu na środowisko. Analiza SWOT zidentyfikowała zagrożenie dla bioróżnorodności wynikające z powszechnego stosowania środków ochrony roślin i w konsekwencji – potrzebę wsparcia praktyk rolniczych wiążących się z ograniczeniem zużycia tych środków. W zakres Planu Strategicznego włączono dwie interwencje promujące metody produkcji prowadzące do zmniejszenia stosowania pestycydów i stosowania biologicznych metod ochrony upraw.

Niżej wymienione interwencje przyczynią się do realizacji:

- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów oraz implementującej ją ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin,
- Krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022,
- Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030,
- Strategii Farm to Fork.

Wymogi tych interwencji zostały zaprojektowane tak, aby w komplementarny sposób realizować wskaźnik R.24.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.4.13 Ekoschemat-Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

Proces intensyfikacji rolnictwa, z którym związane jest stosowanie środków ochrony roślin wpływa negatywnie na różnorodność biologiczną. Analiza SWOT dla celu 6 wykazała problem wzrostu zużycia środków ochrony roślin oraz niewielki areał gruntów rolnych zajmowany przez integrowaną produkcję roślin. Przedmiotowa interwencja jest odpowiedzią na powyższe wyzwania. Wsparcie w ramach tej interwencji udzielane będzie do prowadzenia upraw zgodnie z metodykami integrowanej produkcji dla danego rodzaju uprawy, potwierdzone certyfikatem krajowego systemu jakości - Integrowana Produkcja. Określone w metodykach sposoby prowadzenia uprawy ograniczają dostępną do stosowania paletę środków ochrony roślin oraz zapewniają racjonalizację wykonywania zabiegów ochronnych, dzięki monitorowaniu agrofagów i stosowaniu metod niechemicznych ochrony roślin (metody biologiczne, agrotechniczne). Wsparcie to przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej w ramach analizy SWOT potrzeby dot. zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów). Zakłada się, że w pierwszym roku wsparciem zostanie objętych 17,9 tys. ha i z każdym rokiem powierzchnia ta będzie wrosła. Docelowo **planuje się, że wsparciem objętych będzie około 28 tys. ha.**

2. I.4.14 Ekoschemat-Biologiczna ochrona upraw

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona

w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. Planowana interwencja polega na wspieraniu produkcji roślin z wykorzystaniem biologicznych metod ochrony, co przyczyni się do ograniczenia stosowania chemicznych środków ochrony roślin i będzie miało pozytywny wpływ na zachowanie równowagi biologicznej.

Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 5 tys. ha.

3. I.4.15 Ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne

Analiza SWOT dla celu 6 wskazała, że zagrożeniem dla bioróżnorodności jest obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Dodatkowo w ramach SWOT dla celu 6 wskazano, że słabą stroną jest stosunkowo niewielki areał zajmowany przez rolnictwo ekologiczne. Zakłada się, że m.in. dzięki wdrażaniu ekoschematu - Rolnictwo ekologiczne możliwe będzie zmniejszenie w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji (m.in. pestycydów), co z kolei powinno przełożyć się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko, w tym na bioróżnorodność i usługi ekosystemowe.

Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie ok. 500 tys. ha

4. I.4.1 Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnym

Jedną ze zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron jest zanikanie populacji owadów zapylających. Jednocześnie, proces zapylania realizowany w warunkach geograficznych Polski głównie przez owady, jest jedną z kluczowych usług ekosystemowych warunkujących utrzymanie produkcji rolniczej. Ekoschemat wychodzi naprzeciw zagrożeniu, jakim jest niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości tej usługi ekosystemowej, poprzez zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających; obszary takie przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 3 tys. ha.**

5. I.4.3 Ekoschemat - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe

Międzyplony mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych, narażonych na erozję i wymywanie składników do wód podziemnych. W taki cel poprawy stanu gleby wpisany został ekoschemat Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe utrzymywane w postaci wsiewek roślin bobowatych drobnonasiennych lub mieszanek z roślinami bobowatymi drobnonasiennymi) w uprawę główną lub międzyplonów ozimych. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 240 tys. ha.**

6. I.4.12 Ekoschemat - Przeznaczenie 7% powierzchni UR w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne

Analiza SWOT dla celu 6 wskazała, że zagrożeniem dla bioróżnorodności i stanu siedlisk jest postępująca intensyfikacja rolnictwa. Ekoschemat zachęci rolników do utrzymywania w gospodarstwie obszarów nieprodukcyjnych tj: gruntów ugorowanych, w tym ugorów z roślinami miododajnymi, bez stosowania środków ochrony roślin, żywopłotów, pasów zadrzewionych, zadrzewień liniowych i pojedynczych drzew, rowów, zagajników śródpolnych, oczek wodnych, miedz śródpolnych, stref buforowych, pasów gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (bez produkcji) bez stosowania środków ochrony roślin, „luk skowronkowych” utworzonych w uprawach. Praktyki te będą pozytywnie wpływać na środowisko, w szczególności na ochronę i zwiększenie różnorodności biologicznej.

Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 300 tys. ha.

7. I 8.1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/ I.8.9.1. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) -Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. W ramach Interwencji ograniczone będzie stosowanie środków ochrony roślin. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około 260 tys. ha, a w ramach I.8.9.1 około 65 tys. ha.**

8. I 8.2. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000)/ I.8.9.2. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. W ramach interwencji ograniczone będzie stosowanie środków ochrony roślin. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.2 około 350 tys. ha, a w ramach I.8.9.2 około 57 tys. ha.**

9. I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. W ramach interwencji ograniczone będzie stosowanie środków ochrony roślin. **Zakładane wsparcie obejmie około 31 tys. ha.**

10. I.8.4. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. Interwencja polega na ochronie dawnych odmian drzew owocowych. W ramach interwencji ograniczone będzie stosowanie środków ochrony roślin. **Zakładane wsparcie obejmie około 600 ha.**

11. I. 8.5 Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. Jednym z wariantów interwencji będą Ogródki

Bioróżnorodności z zakazem stosowania herbicydów. **Założono, że wsparciem w ramach interwencji zostanie objętych około 7,5 tys. ha.**

12. I.8.7. Wieloletnie pasy kwietne

Jedną ze zidentyfikowanych w analizie SWOT dla celu 6 słabych stron jest zanikanie populacji owadów zapylających. Jednocześnie, proces zapylania realizowany w warunkach geograficznych Polski głównie przez owady, jest jedną z kluczowych usług ekosystemowych warunkujących utrzymanie produkcji rolniczej. Ekoschemat wychodzi naprzeciw zagrożeniu, jakim jest niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości tej usługi ekosystemowej, poprzez zachęcenie rolników do zakładania i utrzymania wieloletnich pasów kwietnych, na których nie będą stosowane środki ochrony roślin. **Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 700 ha.**

R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję

Wskaźnik R.29 powiązany jest z realizacją celu 4, 5, 6 oraz celu 9.

Wskaźnik składa się z trzech wskaźników specyficznych:

1. Udział UR wspieranych przez WPR w ramach rolnictwa ekologicznego
2. Udział UR wspieranych przez WPR w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne
3. Udział UR wspieranych przez WPR po okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Wskaźnik liczony jest jako liczba hektarów, do których zostały przyznane płatności ekologiczne w ramach ekoschematu – Rolnictwo ekologiczne w stosunku do całkowitej powierzchni użytków rolnych w Polsce (14 550 350 ha - EUROSTAT 2019).

Wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego w Polsce jest istotnym obszarem nowej WPR i wpisuje się w cele strategii Od pola do stołu oraz Strategii na rzecz Bioróżnorodności tj. osiągnięcia do 2030 r. 25% udziału UR objętych ekologicznymi metodami produkcji w skali UE.

Cel ten będzie realizowany poprzez stały rozwój sektora rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej, w tym m.in. poprzez wsparcie producentów ekologicznych w ramach interwencji ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne.

Interwencja ta wpisuje się w potrzeby WPR zidentyfikowane jako zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów - w celu 6.

Zakłada się, że ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne przyczyni się do zniwelowania zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń, tj. w ramach celu 6 - niewielki areał gruntów rolnych zajmowany przez rolnictwo ekologiczne i integrowaną produkcję roślin; wzrost zużycia środków ochrony roślin.

Na realizację wskaźnika wpływ ma I.4.15 Ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne, który został szczegółowo opisany w ramach celu 4.

Zarówno z analizy SWOT dla celu 6 wynika, że obserwowany jest systematyczny wzrost sprzedaży środków ochrony roślin (od 2005 r. sprzedaż środków ochrony roślin zwiększyła się o 73,6%). Dodatkowo w ramach SWOT dla celu 6 wskazano, że słabą stroną jest stosunkowo niewielki areał zajmowany przez rolnictwo ekologiczne, które ze względu na sposób produkcji postrzegane jest jako działalność rolnicza sprzyjająca ochronie środowiska przyrodniczego. Wskazano

tam, że w 2018 r. powierzchnia upraw ekologicznych w Polsce stanowiła 3,3% użytków rolnych. Zaproponowane rozwiązania wsparcia rolnictwa ekologicznego poprzez ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne przyczynią się do zniwelowania niektórych ww. zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń i tym samym potrzeby wynikające z tej analizy dla celu 6 będą realizowane.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 6 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

PROJEKT

2.2.7 Cel 7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwianie zrównoważonego rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, (art. 6 ust. 1 lit. g) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.7.1. Skrót analizy SWOT dla celu szczegółowego 7 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)¹⁷

Poziom przedsiębiorczości jest na wsi, nadal niski, przy znacznej przewadze mikroprzedsiębiorstw. Występują ograniczenia w dostępie do nowoczesnych usług świadczonych dla rolnictwa i leśnictwa. W przypadku rolników, nie jest możliwe zwiększenie skali produkcji w krótkim czasie. Dlatego szukają oni innych źródeł dochodu. Liczba przedsiębiorstw na wsi, w tym gospodarstw agroturystycznych odnotowuje wzrost. W związku z tym zidentyfikowana została **potrzeba poprawy dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem oraz dywersyfikacją dochodów gospodarstw rolnych m.in. poprzez rozwój nowych modeli biznesowych.**

W przypadku gospodarstw młodych rolników, dostęp do kapitału jest czynnikiem o szczególnym znaczeniu dla urzędzenia i przyszłego funkcjonowania gospodarstwa, w tym innowacyjności działalności produkcyjnej. Zwiększone jest zapotrzebowanie na środki inwestycyjne. Możliwość skorzystania przez młodych rolników z kredytów lub pożyczek ogranicza jednak zbyt duże ryzyko inwestycji, brak historii kredytowej oraz odpowiedniego zabezpieczenia. Także, niski poziom rentowności, szczególnie w początkowych latach rozwoju gospodarstw rolnych, utrudnia spłatę kredytów. Kluczowe znaczenie ma wsparcie finansowe w momencie „instalacji” młodych osób, jak również wsparcie inwestycyjne. Wobec powyższego zidentyfikowano **potrzebę dostępu do kapitału.**

Polska dysponuje znacznym arealem gruntów rolnych¹⁸, co jest korzystne do rozwoju produkcji rolniczej. Barierą dla niej stanowi jednak duże rozdrobnienie obszarowe i znaczna liczba gospodarstw małych. Udział młodych rolników w użytkowaniu tego arealu spada, a ich gospodarstwa są relatywnie mniejsze. Do skutecznej konkurencji na rynku zdolne są gospodarstwa większe. Problemy z zakupem lub dzierżawą gruntu zgłasza ponad 40% rolników. Utrudnieniem są wysokie ceny gruntów, słaba dostępność ziemi oraz niechęć starszych rolników do przejścia na emeryturę. Dlatego liczba transakcji kupna-sprzedaży ziemi sukcesywnie spada. Możliwość dzierżaw z Zasobu¹⁹ jest ograniczona, wzrasta natomiast zainteresowanie dzierżawami prywatnymi. Większość dzierżaw ma jednak charakter nieformalny, co stanowi barierą dla inwestycji. Zidentyfikowano zatem **potrzebę dostępu do ziemi.**

Ważny jest **dostęp młodych rolników do wiedzy** i innowacji, osób rozpoczynających prowadzenie działalności rolniczej i planujących rozwój przedsięwzięć o wysokiej wartości dodanej. Barierą ograniczającą inwestowanie jest powszechne nieprowadzenie rachunkowości, co powoduje brak narzędzi do oceny korzyści ekonomicznej. Utrudnieniem w transferze wiedzy mogą być problemy publicznego doradztwa zmagającego się z niedoborami kadr i niewystarczającym w stosunku do wyzwań poziomem finansowania zadań. Młodzi rolnicy jako źródło wiedzy preferują formy internetowe, media społecznościowe. Generalnie na obszarach wiejskich obserwuje się niezadowolający poziom innowacyjności. Gospodarstwa rolne i przedsiębiorstwa wiejskie rzadko wprowadzają w swojej działalności nowe rozwiązania biznesowe.

Ryzyko związane z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie jest wysokie. Zwiększeniu konkurencyjności gospodarstw może sprzyjać wyższy poziom zorganizowania rynkowego rolników. Możliwe są dwie ścieżki wzajemnie uzupełniające się: (1) poprzez organizacje produkcyjne i quasi-produkcyjne, jak grupy producentów rolnych, spółdzielnie, uznane organizacje producentów oraz różne formy kooperacji rolników, a także (2) za

¹⁷ Pełna wersja analizy SWOT dla celu 7 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

¹⁸ w 2017 roku w gospodarstwa rolne w Polsce dysponowały 14,6 mln ha UR, które stanowiły ok. 8,3% ogółu UR w UE-28. Pod względem obszaru gruntów rolnych Polska zajmuje 5 miejsce w UE-28.

¹⁹ Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa

pośrednictwem silnych branżowych organizacji rolniczych. W warunkach polskich zarówno jedna, jak i druga możliwość wykorzystywana jest w minimalnym stopniu.

Rolnicy szukają też innych rozwiązań, pozwalających ograniczyć ryzyko. Do takich można zaliczyć rosnące stopniowo w ostatnich latach zainteresowanie polskich rolników tzw. łańcuchami alternatywnymi (krótkie łańcuchy, łańcuchy lokalne). Ważne jest zatem wsparcie w zakresie **zmniejszenia ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie**.

Wyniki badań wskazują, że dochody młodych rolników charakteryzują się dużą zmiennością w czasie, a przeciętne dochody są niższe od średniego dochodu rolniczego. Młodzi rolnicy mają utrudniony dostęp do finansowania. Także niższa niż w innych sektorach dochodowość jest jedną z głównych barier zniechęcających do wejścia do sektora rolnictwa. Czynnikiem niwelującym tę gorszą pozycję i przyciągającym młodych rolników do sektora rolnictwa jest zewnętrzne wsparcie finansowe, będące uzupełnieniem dochodów rolniczych oraz źródłem finansowania przedsięwzięć na start oraz inwestycyjnych, mających na celu rozwój gospodarstw. Polska przeznacza z WPR ok. 2% płatności bezpośrednich na dedykowane płatności dla młodych rolników oraz zapewnia premie dla młodych rolników i dalsze wsparcie inwestycyjne. Oferowane są też kredyty rolnicze oraz ulgi inwestycyjne w podatku rolnym. Zidentyfikowano **potrzebę poprawy dochodów młodych rolników**.

Wymianę pokoleniową w rolnictwie ograniczają przede wszystkim starzenie się populacji i procesy migracyjne. Procesy te będą postępować. W 2016 r. wskaźnik odzwierciedlający sytuację demograficzną rolników (stosunek procenta osób do 35 lat do odsetka osób w wieku co najmniej 55 lat) dla Polski wynosił 0,27 (0,09 w UE). Jednak według Eurostat wśród ogółu rolników największą grupę (51,3%) stanowią osoby w wieku 35-54 lata. Natomiast osoby najmłodsze, do 35 roku życia, stanowią grupę najmniejszą. Podobnie jak w większości państw członkowskich UE, w ostatniej dekadzie udział młodych rolników w ogólnej liczbie kierowników gospodarstw zmniejszył się. Tymczasem, potencjał i wielkość ekonomiczna gospodarstw są pozytywnie powiązane ze strukturą wieku i wykształceniem kierujących. Osoby młode i odpowiednio wykształcone są bardziej skłonne do powiększania wielkości i potencjału gospodarstw. **Potrzeba** zatem wpływać na **poprawę struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi**.

Zapewnienie usług społecznych, a także możliwości rozwoju indywidualnego w różnych sferach życia związana jest z dostępem do technologii informacyjno-komunikacyjnych, a zwłaszcza do internetu. Rozwój technologii, w tym taniej infrastruktury połączeń internetowych, a także duże zainteresowanie społeczeństwa nowymi technologiami, szczególnie wśród osób młodych, daje szansę na rozpowszechnienie nowych form działalności biznesowej, waloryzacji wiejskiego kapitału, a także zwiększenia aktywności zawodowej, poprzez nowe formy świadczenia pracy, takiej jak praca zdalna oparta na technologiach informacyjnych i telekomunikacyjnych.

Malejąca możliwość korzystania z podstawowej infrastruktury i usług na obszarach wiejskich, analogicznych do tych, jakie są dostępne dla młodych osób w miastach, takich jak sieci szerokopasmowe, przedszkola, szkoły, usługi transportowe i pocztowe, służba zdrowia i edukacyjne, stanowi zagrożenie dla demografii obszarów wiejskich w Polsce, zwłaszcza dla miejscowości zlokalizowanych peryferyjnie i słabo zaludnionych. Potrzebny jest dalszy **rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu na obszarach wiejskich**.

Przegląd strategii wymiany pokoleń

Korzystna struktura wiekowa właścicieli gospodarstw rolnych jest jednym z kluczowych elementów mogących mieć wpływ na konkurencyjność rolnictwa i żywotność obszarów wiejskich. Należy zwrócić uwagę, że pomimo wyraźnej poprawy sytuacji materialnej gospodarstw domowych w Polsce, przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w grupie zawodowej rolników wciąż jest na jednym z najniższych poziomów w porównaniu do innych grup zawodowych. Relatywnie niska dochodowość sektora rolnego może zatem w sposób zasadniczy ograniczać

atrakcyjność zawodu rolnika. Podniesienie atrakcyjności zawodu rolnika musi wiązać się więc z podniesieniem konkurencyjności i rentowności rolnictwa, dając osobom z nim związanym również satysfakcję finansową.

Osobom związanym z rolnictwem należy zatem zapewnić odpowiednie wynagrodzenie za ich pracę. Równocześnie konieczne jest realizowanie działań, które poprawią standard życia i pracy na obszarach wiejskich poprzez m.in. modernizowanie i rozwijanie sieci infrastruktury technicznej, poprawę dostępu do usług publicznych, w tym do kultury a także zapewnienie odpowiednio wysokiej jakości usług dla rolników. Dostęp do dobrej jakości podstawowych usług publicznych, a także profesjonalnych usług na rzecz rolnictwa umożliwiających realizację planów w zakresie produkcji czy wchodzenia w nowe sektory gospodarki (np. biogospodarka, rolnictwo cyfrowe) jest z całą pewnością argumentem za wejściem, bądź pozostaniem młodej osoby w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Rolnictwo charakteryzuje się dużą kapitałochłonnością, stąd obok barier związanych z dostępem do gruntów rolnych, również koszt wyposażenia technicznego gospodarstwa rolnego stanowi ogromny wysiłek finansowy. Wsparcie procesu modernizacji gospodarstw rolnych jest więc elementem niezbędnym, przy czym w przypadku młodego rolnika, rozpoczynającego działalność rolniczą po raz pierwszy wsparcie to ma szczególne znaczenie.

Według aktualnych danych statystycznych, struktura wieku rolników w Polsce jest nadal stosunkowo korzystna na tle innych państw Unii Europejskiej. Jednak w ostatniej dekadzie udział młodych rolników w ogólnej liczbie kierowników gospodarstw zmniejszył się, podczas gdy udział rolników powyżej 55 roku życia wzrósł.

Z perspektywy wpływu uwarunkowań demograficznych na sytuację ekonomiczną i społeczną na obszarach wiejskich istotne są zmiany w strukturze wieku ogółu ludności wiejskiej, w tym przede wszystkim/ także zmiany w strukturze wieku rolników.

W 2016 roku wskaźnik odzwierciedlający sytuację demograficzną grupy kierowników gospodarstw rolnych (stosunek odsetka osób do 35 lat do odsetka osób w wieku co najmniej 55 lat) dla Polski wynosił 0,27. Poziom tego indeksu należał do najwyższych w UE-28 i był wynikiem ukształtowanych w przeszłości pozytywnych zjawisk demograficznych, a także dużej roli rodzinnej formy użytkowania gruntów rolnych (wskaźnik struktury wieku kierowników gospodarstw dla wszystkich państw członkowskich UE wynosił 0,09). Pomimo korzystnej struktury wieku, należy wskazać na zwiększającą się grupę osób w wieku produkcyjnym nieaktywnym oraz poprodukcyjnym, a co za tym idzie powoli zmieniające się relacje pomiędzy liczbą młodych oraz starszych kierowników gospodarstw.

Należy jednak zauważyć, że struktura wieku rolników w poszczególnych województwach różni się. Zgodnie z raportem Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Monitoring rozwoju obszarów wiejskich najbardziej niekorzystna sytuacja demograficzna występuje w gminach peryferyjnych, położonych na styku województw we wschodniej i centralnej Polsce. Natomiast najmłodsze wsie znajdują się w Małopolsce i na Kaszubach; jednak tempo starzenia się ludności wiejskiej jest obecnie większe na zachodzie niż na wschodzie kraju.

Natomiast Wyniki Badania Struktury Gospodarstw Rolnych 2016 r. GUS wskazują, że najmniej korzystna struktura wieku rolników występuje w województwach: dolnośląskim, lubuskim, małopolskim, podkarpackim i śląskim.

Ważnym czynnikiem determinującym proces wymiany pokoleniowej w rolnictwie jest skłonność kierujących do przekazywania gospodarstw następcom naturalnym lub poprzez sprzedaż.

Brak wspomnianej skłonności powoduje, że młodzi rolnicy planujący rozpoczęcie prowadzenia gospodarstwa lub powiększenie gospodarstwa, napotykać na trudności, które zniechęcają ich do podejmowania działalności rolniczej lub ograniczają możliwość dalszego rozwoju gospodarstwa.

Dotychczas w Polsce narzędzia finansowego wsparcia młodych rolników obejmują następujące elementy.

1. Pomoc krajowa - kredyt z częściową spłatą kapitału na zakup użytków rolnych przez młodych rolników (linia MRcsk). Dodatkowo na ogólnych zasadach również młodzi rolnicy mogą korzystać z kredytów preferencyjnych na inwestycje w rolnictwie i w rybactwie śródlądowym (linia RR), a także z poręczeń i gwarancji kredytowych.
2. Wsparcie w ramach płatności bezpośrednich w I filarze WPR - Płatność dla młodych rolników na podstawie art. 50 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013. Celem płatności jest wsparcie dochodu młodych rolników rozpoczynających działalność rolniczą, aby ułatwić im zakładanie działalności i dostosowanie strukturalne ich gospodarstw rolnych po rozpoczęciu działalności. Płatność przyznawana jest maksymalnie przez okres pięciu lat począwszy od pierwszego złożenia wniosku o tę płatność i przysługuje do powierzchni gruntów objętych jednolitą płatnością obszarową, nie większej jednak niż 50 ha.
3. Wsparcie młodych rolników w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 jest związane z rozpoczynaniem prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym o odpowiedniej wielkości ekonomicznej. Wsparcie dotyczy rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także przygotowania do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych. Wsparcie skierowane jest wyłącznie do osób młodych (nie więcej niż 40 lat), o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, które po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego jako kierujący.
4. Preferencje dla młodych rolników w zakresie instrumentów wsparcia inwestycyjnego.
5. Poza instrumentami finansowymi służącymi wsparciu młodych rolników, w ustroju prawnym Polski funkcjonuje szereg narzędzi ustawowych, które wprowadziły wiele preferencji w nabywaniu przez młodych rolników gruntów rolnych i powiększaniu gospodarstw rodzinnych (np.: przetargi ograniczone na dzierżawę gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, pierwokup, brak ograniczeń w nabywaniu gruntów rolnych przez rolników indywidualnych i ograniczenia przy nabywaniu gruntów rolnych przez inne podmioty). Wspomniane regulacje ustawowe umożliwiają nabywanie gruntów stanowiących nie tylko Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa, ale również własność osób prywatnych. Narzędzia te służą również osobom posiadającym kwalifikacje rolnicze, które chcą utworzyć rodzinne gospodarstwa rolne.

W toku prac nad Planem, w oparciu o wyniki analiz SWOT, wnioski wynikające ze Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, sprawozdania specjalnego Europejskiego Trybunału Obrachunkowego „Unijne wsparcie dla młodych rolników powinno być lepiej ukierunkowane, tak aby zapewniało rzeczywisty wkład w wymianę pokoleń”²⁰, a także analiz i raportów, zidentyfikowano trzy główne potrzeby dotyczące młodych rolników w zakresie celu szczegółowego 7:

- dostęp do kapitału,
- dostęp do ziemi,
- dostęp do wiedzy i innowacji.

Biorąc pod uwagę trendy demograficzne, wyludnianie się obszarów peryferyjnych (przygraniczne obszary województw oraz przy zewnętrznych granicach kraju szczególnie województwa wschodnie) oraz duże rozdrobnienie gruntów, a także wysokie koszty produkcji, w tym inwestycyjne (m.in. związane z zakupem ziemi) i niską dochodowość w rolnictwie, ukierunkowanie wsparcia powinno przyczyniać się z jednej strony do znoszenia barier, a z drugiej powinno stanowić zachętę dla osób młodych do podejmowania decyzji o prowadzeniu działalności związanej z rolnictwem. W pierwszej kolejności instrumenty wsparcia powinny zapewniać odpowiedni dostęp do kapitału i zachęcać do przeprowadzenia inwestycji restrukturyzujących w przejmowanym lub tworzoną gospodarstwie, tak aby poprawić jego pozycję

²⁰ <https://www.eca.europa.eu/pl/Pages/NewsItem.aspx?nid=8557>

konkurencyjną na rynku. Dodatkowo takie narzędzia wsparcia powinny być łatwo dostępne, tak aby osoby rozpoczynające po raz pierwszy działalność rolniczą nie zniechęcały się nadmiernymi obciążeniami administracyjnymi.

W ramach I filaru proponuje się kontynuację wsparcia w postaci uzupełniającego wsparcia dochodów dla młodych rolników w kształcie obowiązującym obecnie z rozszerzeniem wypłaty pomocy na całą powierzchnię gospodarstwa, przy czym finalne ustalenia dotyczące wysokości tego wsparcia będą podjęte w toku dalszych prac. Ten dodatkowy strumień wsparcia zmniejszy finalnie ryzyko związane z działalnością inwestycyjną i operacyjną w tych gospodarstwach.

Proponuje się także kontynuowanie wsparcia w formie premii w ramach II filara WPR, które jak wynika z dotychczasowych doświadczeń (odpowiada na wyzwania stojące przed młodymi rolnikami) jest istotną zachętą do podejmowania działalności rolniczej.

Ponadto wprowadzono preferencje dla rolników, którzy nie ukończyli 40. roku życia w zakresie instrumentów wsparcia inwestycyjnego. Duża skłonność młodych osób do wdrażania rozwiązań innowacyjnych, a także większa świadomość w zakresie ochrony środowiska i adaptacji oraz przeciwdziałania zmianom klimatu, będzie miała wpływ na podwyższone koszty realizowanych przez nich inwestycji. Zatem wsparcie w ramach instrumentów z zakresu inwestycji w gospodarstwach rolnych, wsparcia uczestnictwa w systemach jakości, czy inwestycji z zakresu małego przetwórstwa i RHD powinno uwzględniać preferencje dla przedsięwzięć, zgłaszanych do realizacji przez młode osoby. Równie ważnym będzie realizacją wsparcia dla młodych rolników w formie instrumentów finansowych.

Podejście strategiczne musi obejmować również narzędzia transferu wiedzy i informacji odpowiednio dostosowane do potrzeb tej grupy docelowej. Rozwiązania w tym obszarze powinny uwzględniać rozwiązania cyfrowe umożliwiające kształcenie na odległość oraz szybką wymianę wiedzy z innymi rolnikami lub doradcami. Zapewnienie dostępności różnych form doskonalenia zawodowego, w tym w zakresie praktyk rolniczych przyjaznych środowisku, uwzględniających dobrostan zwierząt a także doskonalących wiedzę rolnika na temat produkcji żywności o wysokich walorach odżywczych i zdrowotnych. Ponadto istotne jest udostępnienie narzędzi i kanałów dystrybucji wiedzy w zakresie doskonalenia umiejętności cyfrowych, które będzie miało znaczenie m.in. w zakresie transformacji cyfrowej w rolnictwie. Uzupełniająco do wsparcia w ramach Planu niezbędne jest zapewnienie również instrumentów finansowych krajowych, a także regulacji prawnych, które ułatwiałyby dostęp do kapitału i ziemi.

2.2.7.2. Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 7

Wyniki analizy SWOT dla celu 7 wskazują, że struktura wiekowa wśród kierujących gospodarstwami jest lepsza niż w innych państwach Europy. Niemniej również w Polsce uwidaczniają się procesy starzenia się populacji rolników. Trend ten jest spowodowany z jednej strony procesem starzenia się społeczeństwa a z drugiej trudnymi warunkami pracy w rolnictwie, niską dochodowością działalności rolniczej oraz wyższymi dochodami w innych sektorach gospodarki, wysokim ryzykiem prowadzenia działalności rolniczej, ograniczonym dostępem do kapitału²¹ i ziemi, co utrudnia modernizację i rozwój gospodarstw. Istotnym czynnikiem powodującym małe zainteresowanie działalnością rolniczą wśród młodych osób jest również słabo rozwinięta, szczególnie na obszarach bardziej oddalonych od dużych miast, infrastruktura techniczna oraz słabo rozwinięta sieć usług dla rolnictwa również stanowi barierę w efektywnym prowadzeniu gospodarstwa.

Z tego powodu młodzi rolnicy potrzebują wsparcia inwestycyjnego oraz podnoszenia ich kompetencji i umiejętności (m.in. poprzez korzystanie z usług doradztwa rolniczego).

²¹ brak odpowiednich zabezpieczeń na etapie ubiegania się o finansowanie rozwoju gospodarstwa; brak historii kredytowej, oraz doświadczenia w zarządzaniu gospodarstwem

Także w rekomendacjach Komisji Europejskiej odnotowano te bariery dla przejmowania gospodarstw rolnych i wskazano na potrzebę zapewnienia odpowiedniego wsparcia technicznego i szkoleniowo – doradczego, które umożliwi efektywną wymianę pokoleń w rolnictwie.

Realizacja celu będzie się odbywać poprzez szeroki katalog interwencji ukierunkowanych na stabilizację dochodów młodych rolników oraz ułatwienie im rozpoczęcia gospodarowania. Kontynuowana będzie płatność dla młodych rolników w ramach płatności bezpośrednich a także wsparcie przy podejmowaniu działalności rolniczej poprzez premie dla osób po raz pierwszy podejmujących taką działalność. Kontynuowane będzie także wsparcie usług dla rolnictwa. Celem interwencji jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Uzupełnieniem tych interwencji będzie zabezpieczanie młodym rolnikom dostępu do odpowiedniej wiedzy i doradztwa co powinno przełożyć się na większą skłonność do pozostania na wsi i rozpoczęcia prowadzenia działalności rolniczej.

Możliwość zastosowania innowacyjnych rozwiązań technologicznych, w tym cyfrowych, w gospodarstwach rolnych młodych rolników, będzie realizowana w oparciu o wsparcie inwestycyjne na modernizację gospodarstw rolnych.

Rozwój infrastruktury poprawiającej warunki życia i pracy na wsi jest jednym z kluczowych elementów niezbędnych do osiągnięcia tego celu. Kompleksowe rozwiązania w tym zakresie, w tym rozwój Internetu szerokopasmowego będą wspierane w ramach programów Polityki Spójności

Wskaźniki rezultatu dla celu 7

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.36	Wymiana pokoleniowa: liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, w tym z podziałem na płeć	93 190

R.36 Wymiana pokoleniowa: liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, w tym z podziałem na płeć

Wymiana pokoleniowa jest jednym z ważniejszych celów realizowanych w ramach Planu Strategicznego WPR. Wsparcie zostało ukierunkowane na interwencje z zakresu zarówno I, jak i II filaru WPR, które w największym stopniu przyczynią się do zaspokojenia zidentyfikowanych w celu 7 potrzeb oraz realizację strategii wymiany pokoleń i wyzwań wskazanych w analizie SWOT. Ponadto, zgodnie z art. 95 ust. 4 projektu rozporządzenia o planach strategicznych WPR na interwencje przyczyniające się do realizacji celu 7 dotyczącego przyciągania i utrzymania młodych rolników w Polsce zostały zarezerwowane minimalne kwoty określone w Załączniku nr XII do tego rozporządzenia.

Analiza SWOT wykazuje w Polsce większy, od średniej unijnej, udział gospodarstw rolnych z kierownikami w wieku do 40 lat (ponad 20% przy średniej UE ok. 12%). Obserwuje się jednak malejącą z roku na rok liczbę młodych rolników. Z drugiej strony, zauważa się rosnącą liczbę gospodarstw z kierownikami w wieku powyżej 50 lat - jedna ze słabych stron polskiego rolnictwa stwierdzonych w SWOT dla Planu Strategicznego, dlatego istnieje potrzeba zatrzymania malejącego trendu liczby młodych rolników w Polsce.

Wobec powyższego w Planie Strategicznym przewidziano udzielanie pomocy inwestycyjnej na rozpoczęcie działalności w ramach II filaru oraz maksymalnie pięcioletnie wsparcie do powierzchni w gospodarstwach młodych rolników w ramach I filaru.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe interwencje:

1. I.11 – Premie dla młodych rolników

Ze względu na to, że potencjał i wielkość ekonomiczna gospodarstw są powiązane ze strukturą wieku i wykształceniem kierujących (osoby młode i odpowiednio wykształcone są bardziej skłonne do powiększania wielkości i potencjału gospodarstw) w ramach celu 7 zidentyfikowano potrzebę dotyczącą poprawy struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi. Analiza SWOT wykazała, że choć struktura wieku rolników w Polsce jest korzystna na tle innych państw Unii Europejskiej, to jednak podobnie jak w innych państwach członkowskich UE, udział młodych rolników w ogólnej liczbie kierowników gospodarstw spada. Aby zachęcić młodych rolników do przejmowania gospodarstw i rozpoczynania prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący niezbędny jest przede wszystkim dostęp do kapitału niezbędnego zwłaszcza w początkowej fazie prowadzenia gospodarstwa (kluczowa potrzeba zidentyfikowana w ramach celu 7). W celu zniwelowania negatywnych tendencji dotyczących zmian w strukturze wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi w Polsce założono, że wsparcie finansowe w wysokości 200 tys. zł, zapewniające dostęp do kapitału niezbędnego dla rozpoczynania i rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, otrzyma około 12 750 młodych rolników. Należy jednak założyć, że wszyscy beneficjenci „Premii dla młodych rolników” będą jednocześnie beneficjentami „Uzupełniającego wsparcia dochodu dla młodych rolników”. A zatem to liczba beneficjentów uzupełniającego wsparcia dochodu dla młodych rolników wyznacza w głównej mierze wartość wskaźnika rezultatu dotyczącego wymiany pokoleniowej.

2. I.3 Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników

Wyniki badań wskazują, że dochody rolników charakteryzują się dużą zmiennością w czasie, a przeciętne dochody gospodarstw małych i średnich (w tym młodych rolników, których średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi mniej niż średnia krajowa) są niższe od średniego dochodu rolniczego. Młodzi rolnicy mają utrudniony dostęp do finansowania. Także niższa niż w innych sektorach dochodowość jest jedną z głównych barier zniechęcających do wejścia do sektora rolnictwa. Czynnikiem niwelującym tę gorszą pozycję i przyciągającym młodych rolników do sektora rolnictwa jest zewnętrzne wsparcie finansowe, będące uzupełnieniem dochodów rolniczych oraz stanowiące źródło finansowania przedsięwzięć podejmowanych na początkowym etapie prowadzenia gospodarstwa. Planuje się zwiększenie stawki płatności średnio do ok. 60 EUR/ha (w latach 2015-2021 średnio ok. 52 EUR/ha), co będzie bodźcem zachęcającym do rozpoczęcia działalności rolniczej, i jednocześnie elementem stabilizującym dochody młodych rolników.

Wsparcie młodych rolników w ramach I filaru WPR odpowiadać będzie zatem na zidentyfikowane w SWOT potrzeby związane z dostępem do kapitału, poprawy dochodów młodych rolników, zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej oraz poprawę struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi.

Zakłada się, że realizacja celu związanego z „przyciąganiem i utrzymaniem młodych rolników” przy założonej liczbie młodych rolników rozpoczynających działalność ze wsparciem WPR - beneficjentów „Premii dla młodych rolników” i „Uzupełniającego wsparcia dochodu dla młodych rolników” spowoduje, że negatywne tendencje dotyczące struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi oraz liczby gospodarstw kierowanych przez młodych rolników zostaną wyhamowane.

Należy jednak podkreślić, że instrumenty wsparcia młodych rolników oferowane w ramach WPR mają ograniczone możliwości oddziaływania ze względu na istniejące trendy demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 7 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.2.8 Cel 8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu gospodarczego, równouprawnienia płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym, i zrównoważonego leśnictwa, (art. 6 ust. 1 lit. h) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.8.1. Skrót analizy SWOT dla celu szczegółowego 8 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)²²

Utrudnieniem dla rozwoju obszarów wiejskich jest niedostateczny dostęp do Internetu o wysokiej przepustowości (od 30 Mb/s.), który przekłada się na gorszy dostęp do łączności, do usług świadczonych na odległość, rynku pracy, doradztwa oraz na wykluczenie społeczne. Istotną potrzebą jest **poprawa dostępu do internetu o wysokiej wydajności**. Należy inwestować w nowoczesną infrastrukturę naziemną oraz rozwój umiejętności cyfrowych mieszkańców obszarów wiejskich. Ważne będzie zapewnienie synergii i komplementarności między funduszami unijnymi i krajowymi.

Nadal odczuwalny jest niedostateczny rozwój infrastruktury publicznej typu drogi lokalne. Utrudnienia z dostępem do miejsca pracy, usług zdrowotnych, usług opiekuńczych czy też usług rehabilitacyjnych, związane są przede wszystkim z oddaleniem (przestrzennym i czasowym). Zły stan dróg samorządowych jest czynnikiem obniżającym aktywność gospodarczą, inwestycyjną oraz konkurencyjność regionów i ośrodków gospodarczych. Tam gdzie poprawia się stan infrastruktury drogowej i rozpowszechnienie indywidualnych środków transportu, wrasta dostępność komunikacyjna obszarów wiejskich. A lepsza dostępność komunikacyjna, w tym systemy transportowe, sprzyja mobilności ludności, towarów i usług, co jest korzystne z punktu widzenia przede wszystkim zwiększenia aktywności zawodowej i ograniczenia wykluczenia społecznego. stąd wyodrębniono **potrzebę Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: drogi**. Ważne będzie zapewnienie synergii i komplementarności między funduszami unijnymi i krajowymi.

Niewystarczający jest rozwój infrastruktury typu wodociągi i kanalizacja. Zaopatrzenie wiejskich jednostek osadniczych m. in. w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną stanowi o możliwości ich dalszego rozwoju społeczno-ekonomicznego. Na koniec 2018 r., w Polsce, stopień skanalizowania, wyniósł 36,95 %. Nie wszędzie zastosowanie infrastruktury sieciowej jest możliwe, nie zawsze też jest najlepszym rozwiązaniem, ze względów technicznych i ekonomicznych. W ostatnich lat rośnie wyposażenie gospodarstw domowych w indywidualne systemy oczyszczania ścieków. W odniesieniu do bieżącej wody, na koniec 2018 r. w Polsce stopień zwodociągowania wyniósł 83,13%. Duża część istniejących urządzeń do zaopatrzenia mieszkańców wsi w wodę wymaga przeprowadzenia modernizacji. Z tego względu zdefiniowana została **potrzeba: Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: wod-kan**. Ważne będzie zapewnienie synergii i komplementarności między funduszami unijnymi i krajowymi.

Znacząca część obszarów wiejskich obejmuje tereny cenne przyrodniczo i turystycznie. Wysokie walory kulturowe, środowiskowe i turystyczne obszarów wiejskich oraz znaczące obszary leśne umożliwiają m. in. rozwój ekonomii czasu wolnego i gospodarki doświadczeń²³, turystyki wiejskiej i agroturystyki. Poziom rozwoju infrastruktury rekreacyjno-sportowej jest niedostateczny. Poprawa dostępności, jak również odpowiednie wykorzystanie unikalnego zaplecza przyrodniczego i przestrzeni rekreacyjnej, jest czynnikiem rozwoju lokalnego wsi, zwiększającym nie tylko jakość i poziom życia jej mieszkańców, ale także atrakcyjność turystyczną, wypoczynkową i rekreacyjną. Stąd **potrzeba Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej**.

Polska wieś zmaga się z poważnymi dysproporcjami w zakresie dostępu ludzi do infrastruktury transportowej, edukacji i usług wyższego rzędu. Transport publiczny jest ważną determinantą zaspokajania potrzeb społecznych

²² Pełna wersja analizy SWOT dla celu 8 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

²³ Nowy sposób myślenia na temat nowego typu konsumenta, określanego mianem prosumenta. Chodzi o zaspokojenie jego potrzeb w czasie wolnym, przy czym konsument uczestniczy w procesie projektowania i wytwarzania produktów i usług, Trend ten nazywany jest gospodarką doświadczeń. Na wsi lokalizowane są także przedsięwzięcia z zakresu turystyki społecznej (gospodarstwa opiekuńcze, gospodarstwa społeczne) oraz prozdrowotnej.

i gospodarczych mieszkańców obszarów wiejskich. Główne z nich są związane z pracą i edukacją. Brakuje właściwej oferty usług transportowych związanych z zakupami oraz w celach zdrowotnych²⁴. Mimo, że na wsi auto posiada ponad 85% rodzin, jednak osoby najstarsze, samotne, kobiety, są często bez samochodu, co wiąże się ograniczeniem ich mobilności bądź ze swoistym uzależnieniem od pozostałych członków rodziny lub osób trzecich, w razie potrzeby przemieszczenia się. Jest zdecydowanie za mało kursów autobusowych, a utrzymanie wielu połączeń jest dużym wydatkiem dla samorządów. Rozwiązaniem może być przyjęcie niestandardowych, inteligentnych rozwiązań dla sektora transportowego. Zdefiniowano potrzebę **Poprawa dostępu do usług transportu publicznego**. Ważne będzie zapewnienie synergii i komplementarności między funduszami unijnymi i krajowymi.

Na obszarach wiejskich występują utrudnienia związane z dostępem do usług zdrowotnych, usług opiekuńczych obejmujących opiekę nad najmłodszymi dziećmi, usług skierowanych do seniorów czy też usług rehabilitacyjnych, które związane są przede wszystkim z oddaleniem tych placówek od miejscowości wiejskich. Tymczasem dywersyfikacja gospodarki wiejskiej wymaga rozwoju wielu sektorów m. in. „srebrnej gospodarki”, turystyki wiejskiej, promowania kultury i dziedzictwa kulturowego, działań związanych z ekonomią wolnego czasu. Stąd potrzeba: **Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego**.

Usługi na obszarach wiejskich stanowią większość działalności gospodarczej oraz zapewniają większość miejsc pracy na obszarach wiejskich. Usługi te obejmują: zarówno usługi publiczne, jak i usługi komercyjne związane z potrzebami bytowymi mieszkańców wsi, a także usługi dla firm (finanse, consulting itd.). Ich poziom zależy od liczby ludności i miejsc pracy w innych sektorach. Jest też jednym z podstawowych warunków utrzymania gęstości zaludnienia. W celu zachęcenia mieszkańców wsi do pozostania na obszarach wiejskich konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zniwelowania różnic rozwojowych miasto-wieś poprzez zauważalną poprawę warunków życia. Zdiagnozowano potrzebę **Poprawa dostępu do usług niepublicznych (komercyjnych)**.

Badania kapitału społecznego obszarów wiejskich wykazują wzrost aktywności społecznej mieszkańców wsi. Istotne jest dalsze wspieranie tego procesu oraz zachęcanie do podejmowania współpracy, która pozwala zmniejszyć koszty działalności gospodarczej i społecznej oraz wzmocnić pozycję współpracujących podmiotów na rynku. Zdefiniowana potrzeba: **Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich oraz ich rozwój w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym**.

Poziom przedsiębiorczości na obszarach wiejskich jest niski, prowadzi tam działalność ok. 30% wszystkich przedsiębiorstw. Działalność gospodarcza na terenach wiejskich jest ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego oraz stanowi siłę napędową gospodarki wiejskiej, dzięki której przezwyciężyć można niekorzystne zjawiska, takie jak: bezrobocie i marginalizacja wsi, niskie dochody rodzin rolniczych oraz monofunkcyjność obszarów wiejskich. Taka działalność dywersyfikuje źródła dochodów na wsi. Ważnym kierunkiem rozwoju jest sektor biogospodarki. Zdiagnozowana potrzeba: **Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie sprzyjających warunków do dywersyfikacji gospodarki, w tym biogospodarki, oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy na obszarach wiejskich**.

Na obszarach wiejskich występują swoiste obszary wykluczenia społecznego, ludność defaworyzowaną na rynku pracy, seniorzy, osoby niepełnosprawne, osoby opiekujące się dziećmi, osobami niepełnosprawnymi lub starszymi, kobiety, osoby ubogie, emigranci czy też mniejszości narodowe. Zapewnienie odpowiedniego wsparcia dla tych grup jest poważnym wyzwaniem finansowym dla samorządów, przy jednoczesnym wzroście potrzeb w zakresie infrastruktury i usług nakierowanych na te grupy. Sposobami minimalizacji ryzyka wykluczenia społecznego są, zyskujące coraz większą popularność, inicjatywy oddolne i innowacje społeczne, polegające na samoorganizacji członków społeczności

²⁴Tomasz Kwarciański Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytet Szczeciński Rola publicznego transportu zbiorowego w zaspokajaniu potrzeb transportowych mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce. 166/2018 s. 77–89 Szkoła Główna Handlowa w Warszawie Oficyna Wydawnicza SGH ZESZYTY NAUKOWY 166 kolegia.sgh.waw.pl.

lokalnej, wolontariacie, aktywności społecznej czy dzieleniu się m.in. w ramach rozwoju ekonomii społecznej i gospodarstw opiekuńczych. Zdiagnozowana potrzeba **Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich**. Konieczne będzie uzupełnienie oferty funduszu EFRR przez działania polityki spójności.

Rozwój lokalny odbywa się przy wykorzystaniu potencjału społecznego, posiadanych zasobach lokalnych (ludzkich, środowiskowych, kulturowych itp.) oraz określonym budżecie. Postęp w innowacyjnych metodach zarządzania i digitalizacja poszerzają natomiast możliwości rozwojowe lokalnych społeczności. Podstawą jest oddolna inicjatywa mieszkańców którzy podejmują różne inicjatywy, aby znaleźć praktyczne rozwiązania problemów, z jakimi się mierzą na co dzień i chcą wykorzystać nowe możliwości do ich wyeliminowania. (np. biogospodarka, cyfryzacja, OZE). Ważne kierunki działania to poszerzenie rynku pracy, rozwój usług czy reintegracja zawodowa i społeczna mieszkańców. Zdefiniowana potrzeba: **Stymulowanie rozwoju lokalnego przez zastosowanie rozwiązań innowacyjnych, w tym cyfrowych oraz z wykorzystaniem potencjału endogenicznego**.

Na obszarach wiejskich w Polsce zaznacza się wysoki poziom kapitału społecznego. Świadczy o tym duża liczba nieformalnych i formalnych organizacji oraz instytucji działających na rzecz lokalnych wspólnot. Podmioty te stanowią przestrzeń realizacji publicznych i prywatnych celów społecznych, gospodarczych, kulturalnych. Jest on jednak nadal niedostateczny. Zasoby te dla części młodych osób, zamieszkujących obszary wiejskie mogą stanowić istotny czynnik decydujący o pozostaniu na wsi. Zatem, **zaangażowanie osób młodych w życie lokalnych społeczności, w tym uczestnictwo w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności**, jest kolejną ze zidentyfikowanych potrzeb.

Zmienia się świadomość, zarówno konsumentów, jak i producentów żywności, doceniane są dbałość o środowisko przyrodnicze, racjonalne wykorzystywanie zasobów, przywiązywanie wagi do zdrowia i jakości życia. Ten proces sprzyja poprawie dochodów rolników, rozwojowi przetwórstwa i działalności pozarolniczej, nowych sektorów gospodarki, specyficznych dla obszarów wiejskich (m.in. biogospodarka, zielona gospodarka, OZE, gospodarka społeczna czy usługi wolnego czasu). Tym samym, nieodzowne jest zapewnienie możliwości podnoszenia wiedzy społeczności w tym zakresie. Potrzeba: **Rozwój wiedzy i umiejętności w zakresie: wykorzystania rozwiązań cyfrowych, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, zrównoważonego gospodarowania zasobami (żywność, woda, energia itp.), wiedzy konsumenckiej (czytanie etykiet, świadome zakupy)**.

Potencjał obszarów wiejskich to przede wszystkim ludzie. Udział mieszkańców wsi w populacji jest bardzo zróżnicowany obszarowo i wynika z uwarunkowań historycznych oraz stopnia rozwoju ośrodków miejskich. Przekłada się to na zróżnicowanie gospodarcze, które determinuje potencjał endogeniczny obszarów wiejskich oraz na deficyt wolnych miejsc pracy, niski poziom przedsiębiorczości i kwalifikacje mieszkańców obszarów wiejskich. Na wsi i w rolnictwie występują nadwyżki zasobów pracy, oraz notuje się jej powolny przepływ do innych sektorów gospodarki. Poza wyludnianiem poważnym wyzwaniem jest starzenie się obszarów wiejskich. Stąd potrzeba **Reorientacja zawodowa mieszkańców wsi (w tym reorientacja zawodowa rolników i przebranżowienie przedsiębiorców)**. Wsparcie dla mieszkańców wsi jest konieczne ze środków polityki spójności.

Regionalne rozbieżności w dynamice zmian społeczno-gospodarczych przekładają się na zróżnicowaną jakość życia społecznego ludności wiejskiej: dostępność do usług, wysokość i źródła dochodów, poziom wykształcenia oraz strukturę i miejsce aktywności zawodowej, a także na możliwości rozwojowe poszczególnych obszarów np. przez wpływ na przyciąganie nowych partnerów biznesowych, oraz rozpowszechnianie innowacji, *know-how* czy nowych umiejętności. Dlatego bardzo istotne jest wsparcie eksperckie oraz współpraca, która może przebiegać na różnych płaszczyznach, począwszy od wymiany doświadczeń i przenoszenia dobrych praktyk, następnie na wspólnych działaniach a nawet sformalizowaniu wspólnej działalności. Realizacja przedsięwzięć, szczególnie w formie współpracy, charakteryzuje się występowaniem dodatkowych trudności (konflikty, wypalenie, brak wiedzy na dalszych etapach rozwoju formy współpracy), co niekorzystnie wpływa na efektywność i trwałość partnerstw. Konieczne jest zapewnienie wsparcia

ekspertów w rozwiązywaniu tych problemów tj. mediatorów, psychologów, prawników, itp. także po zakończeniu realizowanych projektów/inwestycji. Stąd potrzeba: **Wsparcie eksperckie dla beneficjentów wsparcia, także po zakończeniu projektu, szczególnie dla podmiotów realizujących projekty w partnerstwie (PES, w tym spółdzielnie, klastry, sieci)**. Wsparcie dla mieszkańców wsi jest konieczne ze środków polityki spójności.

2.2.8.2. Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 8

Zdiagnozowane na obszarach wiejskich skumulowane niekorzystne czynniki w postaci niedostatecznej jakości oraz dostępności infrastruktury prowadzą do deprywacji materialnej mieszkańców obszarów wiejskich z powodu niskich płac, polaryzacji w rozwoju obszarów wiejskich oraz niekorzystnych zmian demograficznych na tych obszarach. W szczególności chodzi tu o infrastrukturę techniczną (drogi – głównie gminne i powiatowe, infrastruktura wodno-ściekowa, infrastruktura umożliwiająca korzystanie z szybkiego i stabilnego łącza sieci Internet), społeczną i zdrowotną oraz sportowo-rekreacyjną a także utrudniony dostęp do niej oraz do usług publicznych (szczególnie transportowych, opieki zdrowotnej, kultury). Czynnikiem niekorzystnie wpływającym na rozwój obszarów wiejskich jest również mała liczba wysokiej jakości i stabilnych miejsc pracy poza sektorem rolniczym.

Równocześnie obszary wiejskie dysponują dużym potencjałem rozwojowym m.in. w zakresie lokowania inwestycji, rozwoju sektora wypoczynku i wolnego czasu, produkcji energii odnawialnej (a tym samym zielonych miejsc pracy), a także gospodarki obiegu zamkniętego czy pozainstytucjonalnych usług opiekuńczych.

W swoich rekomendacjach Komisja Europejska zwróciła uwagę na potrzebę inwestowania w modernizację i rozwój infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, w tym m.in. na rozwój sieci wodno-kanalizacyjnych i Internetu szerokopasmowego w celu poprawy potencjału tych obszarów dla inwestowania.

Inwestycje w szerokopasmowy Internet są obecnie współfinansowane ze środków Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (2014-2020). W nowej perspektywie finansowej przewiduje się wsparcie zarówno w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) jak i krajowych oraz regionalnych programów operacyjnych współfinansowanych ze środków polityki spójności (PS). Wsparciem będą objęte m.in. inwestycje związane z:

- zapewnieniem dostępu do szybkiego Internetu na obszarach białych plam (KPO) oraz dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw (PS),
- zapewnieniem gigabitowego dostępu do Internetu dla miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego (PS),
- rozwojem infrastruktury telekomunikacyjnej najnowszych generacji (PS),
- rozwojem e-usług publicznych (KPO, PS),
- rozwojem infrastruktury danych przestrzennych (PS)

Konieczny dla zapewnienia żywotności obszarów wiejskich proces modernizacji i rozwoju infrastruktury dróg lokalnych i sieci wodno-kanalizacyjnych jest wspierany obecnie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, a także w ramach wydłużonego okresu wdrażania Programu. Dodatkowym źródłem finansowania dla inwestycji w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną będą środki Polityki Spójności (dla gmin objętych obszarem aglomeracji miejskich) oraz KPO. W ramach KPO, w Komponentie B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności” zaplanowano do realizacji Inwestycje w zrównoważoną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich. Szczegółowy zakres operacji finansowanych z KPO obejmował będzie budowę, rozbudowę lub modernizację systemów zaopatrzenia w wodę lub odprowadzania ścieków na terenach wiejskich. Możliwe będzie również finansowanie operacji związanych z promocją racjonalnej gospodarki wodą i ściekami, a także infrastruktury wykorzystującej rozwiązania cyfrowe jak np.

montaż/wymiana wodomierzy na urządzenia pozwalających na zdalne odczyty, tworzenie systemów teleinformatycznych do zarządzania gospodarką wod.-kan. Preferencje przy wyborze operacji dotyczyć będą gmin charakteryzujących się najniższymi wskaźnikami zwodociągowania oraz tych, których zdolność inwestycyjna jest niewystarczająca do samodzielnej realizacji inwestycji. Co istotne, inwestycje te ukierunkowane są na obszary wiejskie poza aglomeracjami.

Z kolei w przypadku dróg lokalnych od lat funkcjonują już programy finansowane ze środków krajowych (w tym w ramach środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg - dawniej Fundusz Dróg Samorządowych, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych).

Dodatkowo od 2021 roku realizowany jest program Polski Ład, którego częścią jest Polski Ład dla Polskiej Wsi. W ramach tego programu wspiera się inwestycje, gdzie beneficjentami są gminy, również gminy wiejskie. W ramach Programu Inwestycji Strategicznych, Bank Gospodarstwa Krajowego oferuje bezzwrotne dofinansowanie inwestycji publicznych. Program został podzielony na 4 priorytety. Zakres priorytetów został przedstawiony poniżej:

Priorytet 1 (95 % dofinansowania):

- budowa lub modernizacja infrastruktury drogowej
- budowa lub modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni
- budowa lub modernizacja źródeł ciepła sieciowego zeroemisyjnego
- budowa lub modernizacja indywidualnych źródeł ciepła zeroemisyjnego
- budowa lub modernizacja infrastruktury gospodarki odpadami, w tym spalarnie, przetwarzanie biologiczne, segregacja
- odnawialne źródła energii

Priorytet 2 (90 % dofinansowania):

- tabor z napędem zeroemisyjnym
- budowa lub modernizacja źródeł ciepła sieciowego niskoemisyjnego
- budowa lub modernizacja sieci ciepłowniczej
- budowa lub modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej, w tym oświetleniowej
- cyfryzacja usług publicznych i komunalnych
- poprawa efektywności energetycznej budynków i instalacji publicznych
- innowacyjne rozwiązania w elektroenergetyce
- rewitalizacja obszarów miejskich
- budowa lub modernizacja infrastruktury kulturalnej i turystycznej
- budowa lub modernizacja infrastruktury sportowej

Priorytet 3 (85 % dofinansowania):

- budowa lub modernizacja infrastruktury technicznej drogowej
- budowa lub modernizacja infrastruktury tramwajowej, w tym zajezdni
- budowa lub modernizacja infrastruktury kolejowej, w tym stacji utrzymaniowo-naprawczej
- budowa lub modernizacja infrastruktury transportu wodnego
- tabor transportu kolejowego
- tabor transportu tramwajowego
- tabor z napędem niskoemisyjnym
- budowa lub modernizacja kanalizacji deszczowej
- gospodarka wodna, w tym melioracja, retencja, osuszanie
- budowa lub modernizacja indywidualnych źródeł ciepła niskoemisyjnego

- budowa i modernizacja infrastruktury społecznej
- budowa lub modernizacja infrastruktury edukacyjnej
- rewitalizacja obszarów i/lub budynków zdegradowanych i/lub przemysłowych

Priorytet 4 (80 % dofinansowania):

- tabor zbiorowego transportu drogowego
- tabor zbiorowego transportu wodnego
- budowa lub modernizacja infrastruktury telekomunikacyjnej
- budowa i organizacja inkubatorów przedsiębiorczości
- budowa i organizacja parków naukowo-technologicznych
- inne, mające na celu przeciwdziałanie COVID-19, o których mowa w art. 2 ust. 2 Ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Program jest otwarty dla wszystkich gmin, przy czym każda gmina ma możliwość złożenia w jednym naborze maksymalnie 3 wniosków, tak aby wykorzystanie środków było równomiernie rozłożone w całej Polsce.

Finansowanie infrastruktury publicznej na obszarach wiejskich jest możliwe także ze środków funduszu sołeckiego. Fundusz sołecki został ustanowiony w roku 2009 r. Jest formą budżetu partycypacyjnego. Fundusz sołecki to środki finansowe wyodrębnione w budżecie gminy, które są zagwarantowane dla sołectw na wykonanie przedsięwzięć które są zadaniami własnymi gminy, służą poprawie warunków życia mieszkańców i są zgodne ze strategią rozwoju gminy. Decyzja o utworzeniu funduszu sołeckiego pozostaje w gestii rad gmin, jednak to zebranie wiejskie – czyli mieszkańcy danego sołectwa podejmują decyzje na co mają zostać wykorzystane ww. środki finansowe. Zasady tworzenia i realizacji funduszu sołeckiego oraz zasady zwrotu (z budżetu państwa) części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego (obecnie wysokość zwrotu wynosi 20, 30 i 40%, najwyższy zwrot dostają gminy najuboższe, a najmniejszy te najbogatsze) – reguluje ustawa o funduszu sołeckim (ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz. U. poz. 301, z późn. zm.)). Wysokość środków przeznaczonych na zwroty z budżetu państwa części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego w latach 2022 i 2023 wynosi średnio 150 mln zł na rok.

Obszarem deficytowym mający najmniej możliwości wsparcia ze środków UE pozostaje sektor transportu wiejskiego, który coraz bardziej będzie odbiegał od standardów w miastach tak pod względem bezpieczeństwa w ruchu drogowym (niedostatek ciągów pieszo – rowerowych), jak i możliwości rozwoju niskoemisyjnego transportu (brak punktów ładowania pojazdów elektrycznych, niedobory w dostępności do zbiorowego transportu). Lukę będą częściowo wypełniały środki:

- KPO, gdzie planuje się zakup autobusów nisko lub zero – emisyjnych dla terenów wykluczonych pod względem transportu zbiorowego
- Polityki Spójności – rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru na obszarach miejskich (projekty wynikające ze strategii ZIT) w celu powiązania obszarów peryferyjnych z lokalnymi/ regionalnymi centrami wzrostu (drogowe przewozy subregionalne – projekty wynikające z Regionalnych Planów Transportowych; publiczne punkty ładowania paliwami alternatywnymi; wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym inwestycje w infrastrukturę i nowoczesny tabor szynowy (tramwaje, metro)).

- Funduszu Sprawiedliwej Transformacji - inwestycje w inteligentną i zrównoważoną mobilność lokalną, w tym dekarbonizację sektora transportu lokalnego i jego infrastruktury).

W ramach interwencji „**Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi**”, mając na uwadze szeroki zakres wsparcia inwestycji publicznych w ramach innych programów (KPO, Polski Ład) zaproponowano jedynie wsparcie uzupełniające, które nie jest uwzględnione w tych programach. Mowa tu o budowie przydomowych oczyszczalni ścieków, które od lat wspierane jest w ramach EFRROW. Dodatkowo w celu wsparcia innowacyjnych rozwiązań na rzecz rozwoju lokalnego z poszanowaniem środowiska i klimatu, wykorzystującym w szczególności OZE, przewiduje się finansowanie kilkunastu koncepcji inteligentnych wiosek, która będą stanowić pilotaż oraz wzorzec do naśladowania przez inne miejscowości.

W przypadku interwencji „**LEADER**” przewiduje się bardzo ograniczone wsparcie na operacje infrastrukturalne, kwalifikowalne tylko wtedy gdy będą one ściśle powiązane z innym projektami wdrażanymi w ramach LSR. Oznacza to, że wsparcie w tym zakresie będzie miało charakter uzupełniający do projektowanego w ramach innych programów (finansowanych z innych funduszy). Analogiczne podejście przewiduje się w przypadku inwestycji w zakresie dziedzictwa lokalnego i ochrony zabytków.

W ramach podejścia „**LEADER**” kontynuowane będzie wsparcie finansowe na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, w szczególności tych które swoją działalność opierają na wykorzystaniu lokalnego potencjału przyrodniczego, historycznego i kulturowego. Dodatkowo, w związku ze starzeniem się populacji zamieszkującej obszary wiejskie oraz ze zmianą struktury zapotrzebowania na usługi lokalne w zakresie świadczenia usług opiekuńczych (również w gospodarstwach rolnych), rehabilitacyjnych, zdrowotnych itp. (rozwój srebrnej gospodarki), pomoc będzie udzielana dla przedsięwzięć związanych z tworzeniem podmiotów oferujących usługi komercyjne w tym zakresie.

Analogiczne podejście planowane jest w zakresie dostępu do usług kulturalnych – brak w dostępie do publicznych usług kulturalnych planuje się zrównoważyć ofertą lokalnych przedsiębiorców. Jest to szczególnie ważne z uwagi na to, że jednym z powodów niekorzystnych zmian demograficznych na obszarach wiejskich (depopulacja) jest odpływ ludzi młodych do miast, które charakteryzują się lepszym dostępem do usług publicznych, komercyjnych oraz rynku pracy. Sposobem przeciwdziałania temu zjawisku jest tworzenie korzystnych warunków do życia na obszarach wiejskich. Równolegle należy zabiegać o zainteresowanie rozwojem lokalnym ludzi młodych oraz włączyć ich w oddolny proces zarządzania tym rozwojem poprzez zachęcanie ich do członkostwa w organizacjach pozarządowych, w tym aktywnego udziału w działalności LGD albo partnerstwach przygotowujących lub wdrażających koncepcje inteligentnej wsi. Aktywne uczestnictwo w życiu społeczności buduje poczucie sprawczości, tożsamości lokalnej oraz wzmacnia relacje z jej członkami, co pośrednio przekłada się na odłożenie ewentualnej decyzji o zmianie miejsca zamieszkania (migracje).

Oprócz tworzenia atrakcyjnych warunków życia ograniczenie depopulacji możliwe jest dzięki bezpośredniemu wsparciu tworzenia nowych miejsc pracy. W perspektywie 2013-2027 planuje się zatem utrzymanie oferty w postaci premii na złożenie działalności gospodarczej w ramach interwencji „**LEADER**”. Jest to podyktowane dobrymi wynikami osiągniętymi w ramach PROW 2014-2020 gdzie do końca sierpnia 2021 r. utworzono 11 225 w ramach podziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” (LEADER). Operacje finansowane w ramach LEADER są bardziej dopasowane do potrzeb lokalnych, a tym samym ich wdrożenie jest bardziej efektywne i daje lepsze rokowanie pod kątem trwałości jego efektów. W związku z tym, w nowej perspektywie, zdecydowano się na wsparcie tworzenia miejsc pracy tylko poprzez podejście LEADER, zwiększając jednocześnie alokację na podejście LEADER z 5 do 8% środków EFRROW na II Filar.

Ponadto, z uwagi na zintegrowany charakter podejścia LEADER, zdecydowano o szerszym niż dotychczas wsparciu pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych. Prócz wsparcia gospodarstw opiekuńczych planuje się objęcie pomocą

także operacje w zakresie działalności dodatkowej do rolniczej, tj. m.in. agroturystyki, zagród edukacyjnych oraz operacji w zakresie przetwarzania żywności oraz skracania łańcuchów dostaw. Nieodzownym elementem wymagającym wsparcia w ramach interwencji LEADER są operacje w zakresie wspólnej promocji oraz wspólnej oferty sprzedaży żywności oraz budowy marek lokalnych (partnerstwo). Poza tym przewiduje się również finansowanie promocji obszaru, obejmującej nie tylko wspólną promocję produktów rolno -spożywczych z obszaru objętego daną LSR, ale także promocję lokalnego dziedzictwa, w tym kulinarnego i przyrodniczego oraz wspólną promocję usług oferowanych na tym obszarze (w tym usług turystycznych).

Należy jednak pamiętać, że interwencja LEADER ma charakter lokalny i w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i tworzenia miejsc pracy może jedynie stanowić uzupełnienie dla innych programów i funduszy. I tak w ramach KPO przewidziane jest .in.: wsparcie rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, programy wsparcia inwestycyjnego umożliwiające w szczególności, rozwój działalności, zwiększenie udziału w realizacji usług społecznych, podniesienie jakości reintegracji w podmiotach ekonomii społecznej, tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3. Z kolei w ramach Polityki Spójności przewidziana jest m.in. aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji pracowników, tworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, zapewnienie systemu wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej, zapewnienie bieżącego funkcjonowania miejsc opieki dla dzieci do lat 3.

Wsparcie w ramach ww. programów jest kluczowe wobec wyraźnej tendencji spadku liczby mieszkańców obszarów wiejskich utrzymujących się z rolnictwa.

Nowym instrumentem realizowanym w ramach interwencji LEADER oraz „Infrastruktura na obszarach wiejskich wspierającym rozwój miejscowości położonych na obszarach wiejskich są inteligentne wioski. Mają one stanowić odpowiedź na potrzebę stymulowania rozwoju lokalnego przez zastosowanie rozwiązań innowacyjnych (w tym cyfrowych) oraz z wykorzystaniem potencjału endogenicznego. Celem tworzonej koncepcji rozwoju inteligentnych wiosek jest wykorzystanie wiedzy lub innowacji w poszukiwaniu rozwiązań na rzecz poprawy jakości życia, ograniczenia depopulacji, niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska lokalnego, niewystarczającej ilości miejsc pracy czy wykluczenia cyfrowego.

Realizacja idei inteligentnych wsi może wykorzystywać także potencjał drzemący w biogospodarce, bowiem ta istotna gałąź lokalnej gospodarki, może skutecznie rozwijać rynek pracy, produkcji i usług, przy jednoczesnej dbałości o środowisko. Szczególnie, że koncepcja biogospodarki preferowana będzie w interwencji **Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi**, a także **Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa**, gdzie przewiduje się podniesienie poziomu przedsiębiorczości w zakresie usług leśnictwa. Komplementarnymi działaniami wdrażającymi koncepcję biogospodarki jest produkcja biomasy na cele nierolnicze dla przemysłu chemicznego czy farmaceutycznego, które przewidziane są w interwencjach zakładających wsparcie dochodów z **produkcji lnu, konopi włóknistych, ziemniaków skrobiowych**. Dodatkowo promocja produkcji wysokobiałkowego materiału paszowego, który może zastąpić pasze importowane oparte na soi projektowane jest w interwencji **Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno**, które to również wpisują się do założeń biogospodarki i przewidziane są dla **celu 1**. Rozwój biogospodarki będzie się odbywał poprzez zagospodarowanie biomasy odpadowej z przemysłu spożywczego, które zakładane są dla **celu nr 3** dzięki **wspieraniu rozwoju współpracy w ramach łańcucha dostaw wartości (dotacja) - w gospodarstwie oraz poza gospodarstwem oraz rozwoju współpracy w ramach łańcucha wartości - instrumenty finansowe – w gospodarstwie i poza gospodarstwem**. Żeby zapewnić osiągnięcie celu jako kryterium wyboru przyjęto przetwarzanie odpadów żywności na biokomponenty dla sektora nieżywnościowego lub

przetwarzanie produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych np.: na bioprodukty czy biogaz. Umożliwi to optymalne wykorzystanie odpadów biomasowych z przemysłu spożywczego.

Ważnym kierunkiem wsparcia rozwoju biogospodarki będą także **Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej**. Jednym z podstawowych źródeł energii odnawialnej będzie biomasa, która stanowi produkt uboczny z rolnictwa a także możliwym będzie wykorzystanie odpadów przemysłowych np.: z produkcji spożywczej.

Wskaźniki rezultatu dla celu 8

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.38	Zasięg inicjatywy LEADER: odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego	82,55%
R.39	Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki, które powstały przy wsparciu w ramach WPR	722
R.41	Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	23,38%

R.38 Zasięg inicjatywy LEADER: odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego

Wylonione potrzeby wynikające z analizy SWOT do celu 8. są potrzebami powszechnymi tj. występującymi na obszarze niemal całego kraju, przy czym potrzeby te są szczególnie istotne na obszarach wiejskich. Tym samym w przyjętej wartości wskaźnika R 38 jako podstawę wyliczeń wzięto pod uwagę przede wszystkim liczbę ludności zamieszkującej na obszarach wiejskich. Należy jednak mieć na uwadze specyfikę podejścia LEADER, które jest kierowane do społeczności zamieszkujących na obszarach powiązanych funkcjonalnie zarówno wiejskich i miejskich. Dlatego w przypadku Interwencji LEADER jako definicję obszarów wiejskich przyjęto obszar całego kraju z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców. Powyższa definicja jest kontynuacją rozwiązania stosowanego w okresie programowania 2014-2020, które w ocenie państwa członkowskiego jest adekwatne do oczekiwań interesariuszy podejścia LEADER oraz szerzej RLKS. Zastosowanie tego rozwiązania jest uzasadnione także wysokim poziomem zaangażowania ludności wiejskiej w realizację podejścia LEADER w latach 2007 -2020, które przekładało się na pokrycie obszaru uprawnionego do wsparcia sięgającego nawet 90%. Zgromadzony potencjał, zarówno w LGD finansowanych z EFRROW oraz innych funduszy(EFRM, EFS oraz EFRR) jest wartością istotną, zasobem o który trzeba dbać oraz z którego należy korzystać planując rozwój obszarów wiejskich szczególnie w zakresie potrzeb społeczno-gospodarczych, na których skupia się Cel 8. Przyjęcie powyższego rozwiązania, w postaci odmiennej niż w pozostałych interwencjach, rozszerzonej definicji obszarów wiejskich, miało jednak zdecydowany wpływ na wartości przyjęte do wyliczeń szacunkowej wartości przedmiotowego wskaźnika, bowiem liczba ludności uprawnionej do wsparcia w ramach interwencji zdecydowanie wzrosła.

Innym czynnikiem determinującym jego wysokość jest dostępność środków w planie strategicznym WPR. Przewiduje się przeznaczenie 8% środków II filara na wdrażanie podejścia LEADER, co oznacza, zmniejszenie poziomu finansowania względem okresu poprzedniego, co bezpośrednio przekłada się na konkurencję w dostępie do wsparcia LSR oraz możliwość wystąpienia obszarów pozbawionych wsparcia. Tym samym procentowa wartość ludności objętej strategiami prawdopodobnie również ulegnie zmniejszeniu względem poprzedniego okresu programowania.

Biorąc powyższe pod uwagę planowany poziom pokrycia w wysokości 82,5% uzyskano poprzez obliczenie stosunku szacowanej liczby mieszkańców objętych planowanymi strategiami (rozróżnienie 12 grup strategii różniących się

wielkością liczby ludności objętej daną strategią oraz oszacowanie ilości strategii w danej grupie) oraz liczby mieszkańców obszarów wiejskich (stosując wyżej opisaną definicję obszarów wiejskich).

Biorąc pod uwagę powyższe czynniki oraz dane dotyczące liczby ludności objętej LSR-ami w latach poprzednich wartość wskaźnika R 38 określono na poziomie 82,5%.

R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, które powstały dzięki wsparciu w ramach WPR

Wskaźnik R.39 powiązany jest zarówno z realizacją celu 3 jak i celu 8.

Wspieranie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, włączając w to biogospodarkę i zrównoważoną gospodarkę leśną jest jednym z celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 8 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

1. I.10.9.2 Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa - Instrumenty finansowe

Poziom przedsiębiorczości na obszarach wiejskich jest niski, prowadzi tam działalność ok. 30% wszystkich przedsiębiorstw. Działalność gospodarcza na terenach wiejskich jest ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego oraz stanowi siłę napędową gospodarki wiejskiej, dzięki której przezwyciężyć można niekorzystne zjawiska, takie jak: bezrobocie i marginalizacja wsi, niskie dochody rodzin rolniczych oraz monofunkcyjność obszarów wiejskich. Taka działalność dywersyfikuje źródła dochodów na wsi. Ważnym kierunkiem rozwoju jest sektor biogospodarki.

Mając na uwadze nadwyżki zatrudnienia w rolnictwie, wzrost liczby osób poszukujących pracy poza sektorem rolnym oraz niedostateczną liczbę atrakcyjnych pozarolniczych miejsc pracy konieczne jest wspieranie rozwoju wszelkiego rodzaju działalności gospodarczej. Wsparcie w tym zakresie pozwoli nie tylko na poprawę struktury zatrudnienia, ale pozwoli także na wykorzystanie endogenicznego potencjału oraz zróżnicowanie gospodarki wiejskiej. Ponadto wzrost możliwości podjęcia działalności gospodarczej lub zatrudnienia pozwoli na zwiększenie dochodów w gospodarstwach domowych, także rodzin posiadających małe gospodarstwa rolne, których kondycja ekonomiczna nie pozwala na uzyskanie dochodów pozwalających godną egzystencję. W tym celu niezbędne jest zapewnienie możliwości przekwalifikowania się (reorientacja zawodowa).

Planuje się wsparcie 500 podmiotów w ramach rozwoju usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa. Jako forma wsparcia zostały zaproponowane instrumenty finansowe, ze względu na nie wystarczający kapitał na inwestycje.

Polski sektor rolno-spożywczy przeszedł proces głębokich przemian restrukturyzacyjnych i modernizacyjnych na wszystkich etapach łańcucha żywnościowego. Procesy te nie zostały jednak zakończone, a struktura podmiotowa gospodarstw rolnych i przemysłu spożywczego w Polsce jest nadal bardzo rozdrobniona w porównaniu z głównymi konkurentami w UE. Dla wzmocnienia konkurencyjności polskiego sektora rolno-spożywczego konieczna jest kontynuacja działań wspierających inwestycje dostosowawcze w przetwórstwie do: nowych uwarunkowań prawnych i klimatyczno-środowiskowych, tj. realizacji założeń strategii „Od pola do stołu”, Zielony Ład (przetwórstwo ekologiczne, krajowe pasze bez GMO, rozwój biogospodarki, inne dostosowania do wymogów prawnych strategii „Od pola do stołu”). Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które pozwolą zaspokoić zidentyfikowane w celu 3 potrzeby i realizację szans i wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR

Rozwój lokalny na obszarach wiejskich jest jednym z celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR i jednocześnie wpłynie na ograniczenie wyłączenia społecznego. Wsparcie zostało ukierunkowane na te obszary, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie potrzeb zidentyfikowanych w celu 8 jak również w celu 4 oraz realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT. Na realizację tego wskaźnika bezpośredni wpływ ma wyłącznie instrument I 10.10. Infrastruktura na obszarach wiejskich.

Analiza SWOT wskazała, że Polska jest krajem o małych zasobach wodnych. W naszej strefie klimatycznej potrzeby wodne roślin są zaspokajane głównie wodami opadowymi. Jednocześnie cechą charakterystyczną tego klimatu jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego i niedostatecznego uwilgotnienia. Prognozuje się także, że w najbliższych latach skutki zmian klimatu mogą stać się bardziej odczuwalne i mogą m.in. obejmować większą intensywność opadów mogącą powodować powodzie o każdej porze roku a także częstsze występowanie susz. Wyzwaniem pozostaje zatem okresowe przeciwdziałanie powodziom oraz skutkom suszy w małych miejscowościach na obszarach wiejskich w tym wykorzystanie wód opadowych i roztopowych, jak również urządzenie przestrzeni publicznej mające na celu przeciwdziałanie „betonowaniu”.

Ponadto z analizy SWOT wynika, że stan zasobów dziedzictwa kulturowego jest w Polsce bardzo zróżnicowany. W relatywnie dobrym stanie znajdują się kościoły pozostające nieprzerwanie w kulcie, z kolei szczególnej troski, w odniesieniu do poprawy ich stanu, wymagają obiekty symbolizujące tzw. dziedzictwo bez dziedziców, takie jak np. synagogi i cmentarze żydowskie.

Przewiduje się, iż równie skutecznym narzędziem stosowanym w rozwoju obszarów wiejskich może być koncepcja inteligentnej wsi, których tworzenie wykorzystuje lokalny potencjał by w sposób oddolny aktywnie kreować rozwój lokalny. Cechami koncepcji inteligentnej wsi jest innowacyjność i oddolność, która zapewnia najlepsze dopasowanie nowego sposobu rozwiązywania zidentyfikowanych lokalnych problemów przy wykorzystaniu posiadanych zasobów.

Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na realizację 16 projektów związanych z wdrażaniem elementów koncepcji inteligentnej wsi oraz 639 projektów w ramach pozostałych elementów wsparcia. Szacuje się, że projekty te pozwolą na lepszy dostęp do usług i infrastruktury dla 4 755 300 osób zamieszkujących obszary wiejskie, co stanowi 23,38% całej ludności zamieszkującej na obszarach wiejskich.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 8 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.2.9 Cel 9 Poprawa reakcji unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym wysokiej jakości, bezpiecznej i bogatej w składniki odżywcze żywności, produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności a także poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe (art. 6 ust. 1 lit. i) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.9.1. Skrót analizy SWOT dla celu szczegółowego 9 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)²⁵

W związku z narastającym zjawiskiem antybiotykooporności, w celu osiągnięcia celu EZŁ dotyczącego ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych i biorąc pod uwagę wzrost sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych powyżej średniej UE, podjęto szereg działań zmierzających do ograniczenia stosowania tych środków. Oprócz wdrożenia prawa UE, przeprowadzane są działania krajowe, które obejmują podnoszenie świadomości publicznej na temat ryzyka rozwoju oporności, poprzez edukację, komunikację i szkolenia. Ośrodki Doradztwa Rolniczego przeprowadzają szkolenia dla rolników. Planowane są szkolenia dla lekarzy weterynarii i dla doradców rolniczych. Podjęta została współpraca z ekspertami. Zaplanowana jest digitalizacja monitorowania zużycia środków przeciwdrobnoustrojowych w poszczególnych gospodarstwach, z podziałem na gatunki zwierząt. **Potrzeba: *Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich wg zasady „tak mało jak to konieczne” w tym digitalizacja procesu monitorowania tego procesu.*** Poza środkami WPR potrzeba będzie realizowana ze środków krajowych.

Szczególną kategorią żywności wysokiej jakości jest żywność pochodząca ze zwierząt lub od zwierząt utrzymywanych w warunkach poprawiających dobrostan tych zwierząt. W dzisiejszych czasach europejscy konsumenci nie postrzegają chowu zwierząt jedynie jako sposobu produkcji żywności, lecz także w kontekście innych kluczowych celów społecznych, związanych z jej bezpieczeństwem i jakością, ochroną środowiska oraz etycznym traktowaniem zwierząt. Konsumenci w coraz większym stopniu uznają dobrostan zwierząt za aspekt wizerunku produktu i jego jakości, a podwyższone warunki utrzymania zwierząt mogą być traktowane jako element wyróżniający dany produkt od innych. Rodzi to potrzebę wsparcia ***produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt.***

Prowadzony monitoring potwierdza utrzymującą się negatywną presję rolnictwa na środowisko. Polska podejmuje działania ograniczające ryzyko wynikające ze stosowania środków ochrony roślin. Prowadzone jest upowszechnienie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin oraz zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin. Podstawowym modelem ochrony jest integrowana produkcja roślin. W ostatnich latach obserwuje się także wzrost dbałości rolników o zasoby naturalne, który wyraża się zwiększonym zainteresowaniem badaniami gleb, przygotowaniem planów nawożenia, stosowania precyzyjnych technik nawożenia. Niezbędna jest kontynuacja tych działań. **Potrzeba *Zrównoważone stosowanie przemysłowych środków produkcji w rolnictwie.***

Decyzje zakupowe względem żywności wysokiej jakości opierają się na szeregu czynników, których wspólnym mianownikiem jest chęć wsparcia przez konsumentów producentów żywności wytwarzanej lokalnie, z poszanowaniem środowiska i dobrostanu zwierząt, produkowanej metodami zrównoważonymi, pochodzącej z konkretnych regionów, lub też charakteryzującej się tradycyjną metodą produkcji. Obecnie wielu konsumentów ma niedostateczną wiedzę o cechach produkcji wysokiej jakości, a podejmowane decyzje zakupowe nie zawsze odzwierciedlają ich cele. Bariery rozwoju produkcji w ramach systemów jakości żywności jest niewielka liczba oraz niewielkie znaczenie gospodarcze zrzeczeń producentów/grup producentów uczestniczących w systemach jakości żywności. W niskim stopniu wykorzystywane są możliwości współpracy z samorządami lokalnymi i wojewódzkimi oraz otoczeniem biznesowym i naukowym. Znaczna część producentów żywności w systemach jakości, w szczególności rolników, ma niezadawalającą

²⁵ Pełna wersja analizy SWOT dla celu 9 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

poziom oraz niedostateczny poziom wiedzy zarządczej, handlowej i marketingowej. Należy zwrócić także uwagę na rozdrobnienie podaży surowców i produktów. Wspieranie budowy grup producentów pozwoli na ułatwienie prowadzenia działań wspólnych przez uczestników systemów jakości żywności i wzmocnienie ich w relacjach z rynkiem. ***Potrzeba-
Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych pomiędzy producentami, grupami i otoczeniem***

Na rynku polskim i unijnym obserwowane są rosnące oczekiwania konsumentów co do jakości i bezpieczeństwa żywności. Skłaniają one do poszukiwania coraz to lepszych rozwiązań dotyczących produkcji zdrowej i bezpiecznej żywności, charakteryzującej się dodatkowymi cechami jakościowymi, co potwierdzają stosowne certyfikaty oraz oznakowania. Oczekiwaniom tym odpowiadają unijne systemy jakości żywności: rolnictwo ekologiczne, system chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz krajowe systemy jakości żywności, w tym system integrowanej produkcji roślin. W Polsce obserwuje się niski stopień wykorzystania potencjału produkcyjnego żywności wysokiej jakości. Znajduje to odzwierciedlenie w stosunkowo niewielkiej liczbie podmiotów (rolników i przetwórców) uczestniczących w systemach jakości żywności. Z tego powodu konieczne jest zapewnienie producentom wsparcia służącego zwiększeniu wolumenu produkcji żywności wysokiej jakości w gospodarstwach rolnych. ***Potrzeba - Zapewnienie dostępności żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności - żywności ekologicznej, posiadającej oznaczenia geograficzne, wytwarzanej w ramach integrowanej produkcji roślin, a także w ramach krajowych systemów jakości żywności.***

Konsumenci posiadają niedostateczną wiedzę i świadomość społeczną dotyczącą jakości żywności oraz miejsca i sposobu jej produkcji. Konieczne jest umożliwienie im zapoznania się, z informacjami na temat miejsca pochodzenia produktu oraz sposobu jego wytwarzania, w tym podwyższonych standardów produkcji. Może to mieć wpływ na decyzje dotyczące zakupu żywności wysokiej jakości, mimo wyższej ceny. Należy podnosić wiedzę na temat rozpoznawania oraz specyficznych cech poszczególnych systemów jakości. Ze względu na stosunkowo niski stopień uczestnictwa rolników w systemach jakości żywności konieczne jest również podnoszenie wiedzy producentów na temat cech poszczególnych systemów oraz korzyści wynikających z uczestnictwa w tych systemach. ***Potrzeba - Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów żywnościowych.***

W Polsce marnuje się ok. 4,8 mln ton żywności. Produkcja rolnicza odpowiada za 15,5% marnowanej żywności w całym łańcuchu żywnościowym, a przetwórstwo za 16%, natomiast konsumenci za ok. 60%. Poziom ponoszonych strat zależy m.in. od typu sektora i rodzaju surowca. Niezbędne są kampanie informujące o praktykach, które będą sprzyjać poprawie sytuacji. Stąd ***potrzeba Podnoszenie wiedzy producentów żywności oraz konsumentów mające na celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności.***

Zmiany w metodach produkcji rolniczej w kierunku większego zrównoważenia, zarówno w chowie zwierząt jak produkcji roślinnej, wymagają współpracy rolników, dostarczenia im nowej wiedzy i przełamania niechęci do stosowania nietradycyjnych metod produkcji. Mimo, że duża część rolników już skutecznie realizuje wymagania integrowanej, zrównoważonej produkcji, ale tempo w jakim zmienia się wiedza na temat presji rolnictwa na środowisko oraz stwierdzane przypadki przekroczeń dopuszczalnych poziomów pozostałości związków chemicznych w środowisku i w żywności, wymagają efektywnej edukacji producentów rolnych. ***Potrzeba: Podnoszenie wiedzy producentów rolnych o zrównoważonym stosowaniu antybiotyków, nawozów oraz integrowanej ochrony roślin.***

Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 9

Głównymi wyzwaniem diagnozowanymi w ramach analizy SWOT dla celu 9 są kwestie związane ze stosowaniem antybiotyków oraz środków ochrony roślin szczególnie w intensywnej produkcji rolniczej. Ponadto rosnące oczekiwania konsumenta co do jakości i bezpieczeństwa żywności skłaniają do poszukiwania coraz to lepszych rozwiązań dotyczących produkcji zdrowej i bezpiecznej żywności, charakteryzującej się dodatkowymi cechami jakościowymi, co potwierdzają stosowne certyfikaty/oznakowania. Oczekiwaniom tym odpowiadają unijne systemy jakości żywności: rolnictwo ekologiczne, system chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz krajowe systemy jakości żywności, w tym system integrowanej produkcji roślin. Zidentyfikowano konieczność wspierania uczestnictwa producentów w ramach systemów jakości żywności, a także wspierania zorganizowanych form współpracy systemów jakości zarówno w formie wertykalnej, jak i horyzontalnej. Aby zwiększyć dostępność żywności produkowanej w ramach systemów jakości żywności konieczne jest wspieranie działań informacyjno-promocyjnych o tych produktach i systemach.

Komisja Europejska w swoich rekomendacjach zwróciła uwagę na potrzebę zapewnienia dobrostanu zwierząt oraz ograniczenie stosowania antybiotyków i pestycydów a także na konieczność zapewnienia odpowiedniej informacji dla konsumentów.

W Strategii „Od pola do stołu” wyznaczono ambitne cele w zakresie ograniczenia zużycia antybiotyków, środków ochrony roślin, nawozów a także obniżania emisji gazów cieplarnianych i zwiększenia udziału upraw ekologicznych w rolnictwie. Realizacja tych ambitnych celów wymaga m.in. wdrożenia efektywnych instrumentów wsparcia ukierunkowanych na pomoc w finansowaniu inwestycji (sprzęt i urządzenia do produkcji rolniczej, budowa przebudowa budynków inwentarskich oraz w zakresie rozwiązań, w tym cyfrowych poprawiających precyzję w produkcji zwierzęcej i roślinnej) służących, zmniejszeniu presji rolnictwa na środowisko oraz ograniczających intensywność produkcji.

Dla zmniejszenia stosowania pestycydów planowane jest dwutorowe realizowanie celów: poprzez przepisy krajowe dotyczące środków ochrony roślin²⁶, oraz poprzez interwencje WPR opisane w Planie Strategicznym.

Postanowienia dyrektywy 2009/128/WE zostały transponowane do prawa krajowego²⁷. W drugim krajowym planie działania na lata 2018-2022 ustalono, że najważniejszymi celami Polski są: upowszechnienie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin oraz zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin.

Podobnie jak w krajowym planie działania na lata 2013-2017, w nowym dokumencie duży nacisk położony został na ochronę owadów zapylających oraz środowiska wodnego. Rozwijany jest także monitoring obecności środków ochrony roślin w wodach powierzchniowych.

Rozwijana i doskonalona jest Platforma sygnalizacji agrofagów - www.agrofagi.pl, jako podstawowe narzędzie transferu wiedzy do praktyki. Na Platformie udostępniane są aktualne programy ochrony roślin, uwzględniające niechemiczne metody ochrony, metodyki integrowanej ochrony roślin oraz systemy wspomagania decyzji w ochronie roślin. Publikowane są także komunikaty prezentujące aktualne, istotne informacje z zakresu ochrony roślin.

²⁶w tym działania opisane w krajowym planie działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin, wypełniającym zobowiązania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów.

²⁷przepisami ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin, przepisami której zobowiązano ministra właściwego do spraw rolnictwa do opracowania krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin, przy uwzględnieniu uwarunkowań krajowych w zakresie produkcji roślinnej oraz stosowania środków ochrony roślin, a także mając na względzie skutki ujętych w tym planie działań na zdrowie ludzi, środowisko oraz warunki społeczno-gospodarcze.

Krajowy plan działania jest realizowany we współpracy z instytutami naukowymi, ośrodkami doradztwa rolniczego, a także Ministerstwem Zdrowia oraz Ministerstwem Klimatu i Środowiska. Realizacja planu pozwala nie tylko na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne, ochronę jego zasobów i zmniejszanie zużycia chemicznych środków ochrony roślin, ale także przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa produkowanej w Polsce żywności.

Z kolei zaplanowane w Planie Strategicznym WPR interwencje na rzecz zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin oraz redukcji ryzyka to ekoschemat dotyczący ochrony biologicznej, integrowanej produkcji, rolnictwa ekologicznego, roślin miododajnych oraz upraw: międzyplony i wsiewki. Na obszarach Natura 2000 chronione będą cenne siedliska i zagrożone gatunki oraz ekstensywnie używane łąki i pastwiska. Wspierane będą tradycyjne odmiany owocowe, zasoby genetyczne roślin w rolnictwie oraz wieloletnie pasy kwietne. Wspierane będą na obszarze całego kraju inwestycje oraz usługi rolnictwa precyzyjnego a także interwencja w sektorze owoców i warzyw - wszystkie przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu.

Interwencje te są ukierunkowane na zachęcanie do stosowania alternatywnych, niechemicznych lub precyzyjnych metod ochrony roślin, czyli racjonalizowania ochrony roślin, a także podejmowania działań na rzecz zwiększania bioróżnorodności biologicznej środowiska rolniczego oraz wykorzystywania gruntów w sposób niewymagający zabiegów chemicznych.

Wskazane interwencje wspierać będą zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin, oparte na faktycznej potrzebie podejmowania działań zwalczających agrofagi (tj. na podstawie analizy danych meteorologicznych, systemów wspomaganie decyzji w ochronie roślin), z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony roślin. Wsparciem będą objęte rozwiązania na rzecz ochrony środowiska wodnego, jak strefy buforowe czy rozwiązania zapobiegające znoszeniu środka ochrony roślin podczas zabiegu.

Przewidziane są także inwestycje na rzecz budowy bezpiecznych miejsc napełniania i mycia opryskiwaczy, celem ograniczenia ryzyka powstawania skażeń punktowych i w konsekwencji zanieczyszczenia wód podziemnych, jak również wód powierzchniowych.

Zaprezentowane powyżej dwutorowe podejście powinno zapewnić większą efektywność w dążeniu do wypełnienia celów strategii „Od pola do stołu”, oraz „Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030”.

Polska posiada powierzchnie uprawne, które mogą, z korzyścią, być przeznaczone na rolnictwo ekologiczne. Biorąc pod uwagę dane, potencjał nie jest dostatecznie wykorzystywany. W 2018 r. kontrolą objętych było 19 207 gospodarstw ekologicznych o powierzchni 484 676 ha. Dane za rok 2020 r. wskazują, że liczba gospodarstw ekologicznych wyniosła 18 575, a powierzchnia objęta systemem rolnictwa ekologicznego była równa 509 291,27 ha. Ostatnie lata pokazują znaczne zmiany w strukturze upraw – wzrost powierzchni zbóż, zarówno ekologicznej jak i w okresie konwersji, wzrosła także wydajność upraw. Ważną kwestią jest fakt, iż mimo niewielkiego wzrostu powierzchni upraw ekologicznych w ciągu ostatnich kilku lat znacznie wzrosła towarowość gospodarstw. Przyrost ich liczby, w ciągu dwóch lat, między rokiem 2018 a 2020 wyniósł prawie 3% podczas gdy ich towarowość, czyli łączna uzyskana masa produktów z upraw ekologicznych wzrosła o 29%. Wymagającym zaznaczenia jest także znaczny wzrost wartości rynku produktów ekologicznych w Polsce. Szacowana wartość rynku żywności ekologicznej wyrażona w cenach detalicznych brutto wynosi 1,3 mld złotych według danych za rok 2018.

Jednocześnie trendy konsumenckie z ostatnich lat wskazują, że coraz częściej poszukiwana jest żywność produkowana przyjaznymi dla środowiska metodami. Wysokie koszty przekształcenia produkcji, a także wciąż niewielki w stosunku do żywności produkowanej metodami konwencjonalnymi popyt powodują, że rolnicy nie planują takich działań restrukturyzacyjnych w swoich gospodarstwach. Aby osiągnąć ambitne cele wyznaczone przez Strategię „Od pola do stołu” konieczne jest z jednej strony odpowiednie wsparcie rolników rekompensujące także koszty ponoszone w związku

z przekształceniem gospodarstwa na produkcję ekologiczną, uczestnictwem w systemie integrowanej produkcji roślin lub innych systemach jakości żywności, a z drugiej strony realizacja szerokich kampanii informacyjno-promocyjnych informujących konsumentów o walorach tak wytwarzanej żywności wynikających z zastosowanych metod produkcji. Prowadzenie działań informacyjnych wśród konsumentów, zwiększających świadomość konsumentów powinno przełożyć się na wzrost popytu a co za tym idzie na wzrost dochodów gospodarstw ekologicznych.

Polityka w zakresie rozwoju rolnictwa ekologicznego przewiduje oddziaływanie nie tylko na powierzchnię upraw poprzez ekoschemat - *Rolnictwo ekologiczne*, ale będzie także oddziaływać na kondycję ekonomiczną gospodarstw, wspieranie popytu i budowanie zaufania konsumentów. Plan strategiczny WPR będzie realizował szereg interwencji dla gospodarstw ekologicznych. Są to działania zwiększające ich potencjał rynkowy poprzez inwestycję w rozwój gospodarstwa ekologicznego, przetwórstwo ekologiczne, skracanie łańcuchów dostaw, a także poszerzanie działań podnoszących świadomość konsumentów oraz wiedzę rolników i doradców na temat zasad produkcji ekologicznej i korzyści płynących z rolnictwa ekologicznego. Przewiduje się interwencje wspierające operacje w rolnictwie ekologicznym, przyczyniające się do ochrony środowiska i poprawy dobrostanu zwierząt, rekompensujące koszty certyfikacji w rolnictwie ekologicznym, wspierające integrację branży i podnoszące poziom inwestycji. W tym celu realizowane będzie interwencja pn. Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności, Interwencja w sektorze owoców i warzyw, Rozwój małych gospodarstw, Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, Premie dla młodych rolników, Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych, Współpraca na rzecz innowacji w rolnictwie i Grupy Operacyjne EPI.

Wzmocnieniem tych rozwiązań będą działania w [Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021-2027](#). Dokument ten przewiduje działania w zakresie transferu wiedzy, innowacji w produkcji ekologicznej, wsparcia producentów oraz utrzymania zaufania do systemu rolnictwa ekologicznego. Również zakłada działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne realizowane przez producentów, bądź przez Ministra Rolnictwa i jednostki współpracujące. Planowane są programy nauczania dla szkół oraz bardziej szczegółowe, dla szkół rolniczych a także szkolenia z PROW 2014-2020 na temat nowych przepisów oraz działania demonstracyjne. Przygotowane zostaną rozwiązania legislacyjne umożliwiające wzrost podaży środków do produkcji ekologicznej. Ma powstać Kompleksowa Baza Informacji o rolnictwie ekologicznym oraz Okienko dla rolnika, zaplanowane w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności. Z tego funduszu planuje się także wsparcie gospodarstw ekologicznych inwestujących w Rolnictwo 4.0. Prowadzone będą badania na rzecz rolnictwa ekologicznego finansowane z dotacji MRiRW. Centrum Doradztwa będzie rozwijać „przetwórstwo małej skali” w systemie rolnictwa ekologicznego.

Skumulowany efekt tych działań zwiększy podaż produktów ekologicznych na rynek, a także zwiększy popyt.

W Polsce ważnym zagadnieniem staje się kwestia dobrostanu zwierząt. Utrzymywanie zwierząt w warunkach przewyższających minimalne, określone w przepisach wymogi, bardzo często związane jest z wyższymi kosztami produkcji związanymi m.in. z mniejszą wydajnością, koniecznością zmniejszenia obsady w budynkach oraz zwiększonymi nakładami pracy.

W Planie kontynuowane będą płatności z zakresu dobrostanu zwierząt, ponieważ zwiększa się liczba konsumentów produktów pochodzenia zwierzęcego zwracająca uwagę na warunki utrzymania tych zwierząt i uwzględniająca ten czynnik w podejmowanych decyzjach zakupowych. Oczekiwania społeczne w tym zakresie zostały wskazane również w Strategii „Od pola do stołu”, jako jeden z argumentów dla pilnej potrzeby poprawy dobrostanu zwierząt, który poprawia zdrowie zwierząt i jakość żywności, zmniejsza zapotrzebowanie na leki i może pomóc w zachowaniu różnorodności biologicznej.

W związku z narastającym zjawiskiem antybiotykoodporności i koniecznością realizacji celu EZŁ dotyczącego ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych i biorąc pod uwagę wzrost sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych powyżej średniej UE, podjęto szereg działań zmierzających do ograniczenia stosowania tych środków. Oprócz wdrożenia prawa UE²⁸, przeprowadzane są działania ze środków WPR a także ze środków krajowych.

Przeprowadzane będą działania podnoszące świadomość publiczną na temat ryzyka rozwoju oporności, poprzez edukację, komunikację i szkolenia. Ośrodki Doradztwa Rolniczego przeprowadzają i będą przeprowadzać szkolenia dla rolników z funduszy planu strategicznego. Ważna, poza dostarczeniem wiedzy, będzie zmiana mentalności producentów. Planowana tematyka szkoleń to m. in.: higiena, dobrostan, promocja dobrych praktyk, nowe metody chowu, immunoprofilaktyka, szczepienia. Program szkolenia dla uczestników z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków w produkcji zwierzęcej obejmie panel wiedzy z zakresu zagadnień dotyczących stosowania antybiotyków w grupach zwierząt o największym potencjale redukcyjnym, do których należą przede wszystkim drób i świnie. Planowane jest również szkolenie w zakresie innych grup zwierząt tj. konie i przeżuwacze.

Planowane są szkolenia dla lekarzy weterynarii, w tym lekarzy wolnych praktyk prowadzących działalność w ramach zakładu leczniczego dla zwierząt i świadczących usługi lekarsko weterynaryjne w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta z których, lub od których, pozyskuje się środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego i dla doradców rolniczych, umożliwiające dalsze szkolenia kaskadowe.

Podjęta została współpraca z ekspertami. Powołano Grupę Ekspertów ds. Oporności na Środki Przeciwdrobnoustrojowe do której zadań należeć będzie przygotowanie stanowisk, opinii, polityk, strategii i propozycji rozwiązań dotyczących oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.

Zaplanowana jest digitalizacja monitorowania zużycia środków przeciwdrobnoustrojowych w poszczególnych gospodarstwach, z podziałem na gatunki zwierząt. Digitalizacja finansowana będzie ze środków unijnych oraz krajowych. Komplementarne do ww. działań będą interwencje dotyczące dobrostanu zwierząt.

Kluczowym czynnikiem, który ma wpływ na osiągnięcie założonych w Strategii „Od pola do stołu” celów jest zapewnienie odpowiedniej wiedzy i informacji dla konsumentów. Kampanie informacyjne zachęcające do nabywania żywności wysokiej jakości, powinny być uzupełnieniem dla systemowych rozwiązań m.in. w zakresie informacji o metodach stosowanych przy produkcji danego produktu. Takie działania będą podejmowane w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+. Cele Strategii „Od pola do stołu” znacząco wykraczają poza instrumenty Wspólnej Polityki Rolnej i działania z zakresu m.in. ograniczenia użycia antybiotyków, a także szerokie kampanie konsumenckie będą musiały być realizowane ze środków budżetowych ale także przy udziale środków prywatnych podmiotów dystrybuujących żywność do konsumentów.

W analizie SWOT dla celu szczegółowego 9 odnotowano trendy w zakresie zachowań konsumentów w odniesieniu do preferowanych diet i poszukiwania na rynku żywności produkowanej bezpiecznymi dla zdrowia metodami. Pomimo prowadzonych od 2004 roku działań edukacyjnych i informacyjnych na temat znaczenia żywienia i stylu życia dla zdrowia populacji trend dotyczący występowania otyłości i związanych z nią chorób jest wzrostowy. Głównymi tego czynnikiem są nieprawidłowy sposób odżywiania się polegający m.in. na: (1) nadmiernej konsumpcji produktów żywnościowych bogatych w tłuszcze, cukier i sól, w tym wyrobów cukierniczych, wyrobów ciastkarskich i napojów dosładzanych; (2) częstym spożywaniu żywności typu fast food oraz (3) spadku spożycia owoców i warzyw, mleka i przetworów mlecznych oraz ryb i przetworów rybnych oraz (4) brak aktywności fizycznej. Trend ten został jeszcze wzmocniony przez pandemię

²⁸ Na poziomie krajowym planowane jest podjęcie prac legislacyjnych w celu wdrożenia nowych rozporządzeń UE dotyczących leków weterynaryjnych i pasz leczniczych.

COVID-19. Dodatkowo wpływ na problemy zdrowotne związane z preferowaniem niezdrowych diet mają czynniki cywilizacyjne (m.in. szybkie tempo życia) oraz wzrost cen produktów żywnościowych i mała świadomość konsumentów w zakresie zasad zdrowego żywienia i bezpiecznych metod produkcji żywności, w tym m.in. negatywny wpływ nadmiernego wykorzystywania antybiotyków i środków ochrony roślin w produkcji żywności.

W oparciu o analizę SWOT zidentyfikowano potrzeby obejmujące przede wszystkim prowadzenie działań edukacyjnych i podnoszących świadomość w zakresie zasad zdrowego żywienia oraz metod, w tym komponowania diet żywieniowych ograniczających występowanie otyłości w populacji. Ponadto zidentyfikowane potrzeby dotyczą także prowadzenia działań informacyjnych umożliwiających konsumentom podejmowanie świadomych wyborów przy zakupach żywnościowych, w tym m.in. podnoszenie świadomości w zakresie metod produkcji żywności i zawartości czynników odżywczych w poszczególnych produktach.

W Polsce realizowane są programy, w tym edukacyjne, których celem jest podniesienie wiedzy i praktycznych umiejętności w komponowaniu diety korzystnej dla zdrowia oraz promuje się programy służące propagowaniu zdrowego stylu życia, w tym aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Od 2004 roku w polskich szkołach wdrażany jest program „Szkłanka mleka” a od 2009 także program „Owoce i warzywa w szkole”, których celem jest zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do zdrowych posiłków. Programy te dodatkowo mają walor edukacyjny. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizuje szereg programów promujących polską żywność o podwyższonej jakości. Pod hasłem „Kupuj świadomie” realizowane są kampanie informacyjne na temat żywności wysokiej jakości i jej wartości odżywczych oraz na temat unijnych systemów jakości: rolnictwa ekologicznego oraz systemu chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności.

W Programie Operacyjnym Pomoc Żywnościowa 2014-2022, zarządzanym przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej realizowane są m.in. projekty edukacyjno-informacyjne z zakresu upowszechniania wiedzy o zasadach zdrowego żywienia np. warsztaty dietetyczne i dotyczące zdrowego żywienia.

Działania legislacyjne realizowane w tym zakresie także mają wpływ na odwrócenie niektórych trendów. Wprowadzenie wyższej akcyzy na produkty z dużą zawartością cukru ograniczyło spożycie takich produktów w Polsce.

Obecnie prowadzone są prace nad wypracowaniem systemu etykietowania produktów żywnościowych, który zapewni konsumentom rzetelną i wiarygodną informację o metodach produkcji danego produktu i właściwościach odżywczych.

Równocześnie Ministerstwo Nauki i Edukacji wprowadziło do programu szkolnego na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym wytyczne w zakresie konieczności przeprowadzenia zajęć z zakresu zdrowego stylu życia, w tym zasad zdrowego żywienia człowieka.

Z kolei Ministerstwo Zdrowia prowadzi od 10 lat szeroką akcję informacyjną na temat metod profilaktyki wstępnej w zwalczaniu chorób. Jednym z elementów tych działań informacyjnych jest przekazywanie informacji o dietach, które mogą mieć wpływ na występowanie lub nie chorób m.in. raka, chorób układu krążenia, cukrzycy itd. Działania edukacyjne realizowane są poprzez placówki podstawowej opieki medycznej a od dwóch lat także poprzez portal e-pacjent.

Uzupełnieniem tych działań, w Planie Strategicznym WPR, mają być działania edukacyjne i informacyjne z zakresu promowania produktów żywnościowych na poziomie regionów. W ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich + będą podejmowane działania poświęcone wymianie wiedzy i informacji w zakresie produkcji zdrowej żywności na poziomie lokalnym, obrotu nią i spożycia. Także inicjatywa Leader czy współpraca w zakresie promowania żywności

wyprodukowanej w systemach jakości mogą być instrumentami skutecznie upowszechniającymi zasady zdrowego żywienia a także podnoszącymi wiedzę i świadomość konsumentów.

Komplementarnie do działań finansowanych z budżetu krajowego, budżetów samorządów terytorialnych i z Planu Strategicznego WPR, możliwa jest też realizacja szerokich kampanii informacyjno-edukacyjnych, także przez organizacje pozarządowe działające w obszarze zdrowia publicznego, w ramach programów Polityki Spójności.

Wskaźniki rezultatu dla celu 9

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.24	Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów	12,8%
R.44	Poprawa dobrostanu zwierząt: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych wspieranymi działaniami służącymi poprawie dobrostanu zwierząt	23,69%
R.29	Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję	3,52% - w konwersji – 2,03% - po konwersji – 2,71%

R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

Wskaźnik R.24 powiązany jest z realizacją zarówno celu 6 jak i celu 9. Wskaźnik R.24 powiązany jest w głównej mierze z realizacją celu 6, w związku z czym został on opisany pod celem 6.

R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu Wskaźnik R.29 odnosi się do realizacji celu 4, 5, 6 oraz celu 9.

Wskaźnik składa się z trzech wskaźników specyficznych:

1. Udział UR wspieranych przez WPR w ramach rolnictwa ekologicznego
2. Udział UR wspieranych przez WPR w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne
3. Udział UR wspieranych przez WPR po okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Wskaźnik liczony jest jako liczba hektarów, do których zostały przyznane płatności ekologiczne w ramach ekoschematu – Rolnictwo ekologiczne w stosunku do całkowitej powierzchni użytków rolnych w Polsce (14 550 350 ha - EUROSTAT 2019).

Wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego w Polsce jest istotnym obszarem nowej WPR i wpisuje się w cele strategii Od pola do stołu oraz Strategii na rzecz Bioróżnorodności tj. osiągnięcia do 2030 r. 25% udziału UR objętych ekologicznymi metodami produkcji w skali UE.

Cel ten będzie realizowany poprzez stały rozwój sektora rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej, w tym m.in. poprzez wsparcie producentów ekologicznych w ramach interwencji ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne.

Interwencja ta wpisuje się w potrzeby WPR zidentyfikowane jako zrównoważone stosowanie przemysłowych środków produkcji w rolnictwie - w celu 9.

Zakłada się, że ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne przyczyni się do zniwelowania zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń, tj. W celu 9 - wzrost zużycia środków ochrony roślin; skażenie środowiska i żywności środkami ochrony roślin.

Na realizację wskaźnika wpływ ma I.4.15 Ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne, który został szczegółowo opisany w ramach celu 4.

R.44 Poprawa dobrostanu zwierząt: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych wspieranymi działaniami służącymi poprawie dobrostanu zwierząt

Wskaźnik ten wyrażony jest liczbą DJP, za które dokonano płatności w stosunku do całkowitej liczby DJP - (całkowita liczba DJP wg EUROSTAT 2016 - 9 443 240 DJP).

Wzrost liczby zwierząt, którym zapewniono polepszone warunki bytowe (poprawiony dobrostan) jest szczególnie istotnym obszarem nowej WPR i wpisuje się w cele strategii Od pola do stołu. Cel ten będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR poprzez ekoschemat Dobrostan zwierząt. Interwencja ta w największym stopniu pozwoli na zaspokojenie potrzeby zidentyfikowanej w tym zakresie w celu 9 (Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt), jak również wpłynie na realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT (tj. mała liczba gospodarstw zapewniających podniesiony dobrostan, nowe trendy konsumenckie (na żywność wysokiej jakości)).

Na realizację wskaźnika wpływ ma:

1. I.4.16 Ekoschemat – Dobrostan zwierząt

Z analizy SWOT dla celu 9 wynika, że z jednej strony w Polsce istnieje duża liczba gospodarstw posiadających zwierzęta (w 2016 r. było to 798 tys.), a z drugiej - istnieje stosunkowo mała liczba gospodarstw zapewniających podniesiony dobrostan. Z tego też względu zasadne jest wsparcie finansowe gospodarstw zapewniających taki podwyższony dobrostan zwierząt. Jest to ważne zarówno ze względu na potrzebę poprawienia warunków bytowych zwierząt gospodarskich, jak również w kontekście zmieniających się trendów konsumenckich oraz tego, że obecnie celem nie jest już jedynie dostarczenie wystarczającej ilości pożywienia, ale dostarczenie pożywienia odpowiedniej jakości, wytworzonego z zapewnieniem odpowiedniego poziomu dobrostanu utrzymywanym zwierzętom gospodarskim.

Doświadczenia z dwóch lat wdrażania działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 wskazują na zainteresowanie rolników zapewnieniem zwierzętom podwyższonych warunków bytowych. W 2020 r. wsparciem objęto ok. 42,2% populacji krów w Polsce (ponad 1 mln DJP) i ok. 1,3% populacji loch i tuczników (ok. 50 tys. DJP). Natomiast na podstawie wniosków złożonych w 2021 r. szacuje się, że wsparcie dobrostanowe obejmie ok. 43% populacji krów w

Polsce (ponad 1 mln DJP), ok. 1,8% populacji loch i tuczników (ok. 68 tys. DJP) oraz ok. 43% populacji owiec (ponad 9 tys. DJP).

W odniesieniu do ww. gatunków/grup zwierząt założono, że poziom zainteresowania wsparciem w zakresie poprawy dobrostanu zwierząt (w ramach ekoschematu – Dobrostan zwierząt) zostanie utrzymany na poziomie odnotowywanym w ramach PROW 2014-2020. Dodatkowo zakłada się również niewielki wzrost liczby zwierząt objętych wsparciem w latach 2023-2025.

Natomiast w odniesieniu do gatunków/grup zwierząt nieobjętych wsparciem w ramach działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 szacuje się, że w latach 2023-2027 w przypadku kur niosek, kurcząt brojlerów i indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa płatnościami dobrostanowymi zostanie objętych średnio ok. 20% populacji każdej z tych grup zwierząt, w przypadku bydła opasowego ok. 33% populacji, a w przypadku koni i kóz odpowiednio: 30% i ok. 40% populacji tych zwierząt.

Na bazie dotychczasowych doświadczeń z wdrażania działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 w zakresie liczby zwierząt objętych wsparciem i liczby beneficjentów, a w przypadku gatunków/grup zwierząt nieobjętych dotychczas wsparciem w zakresie dobrostanu zwierząt – prognoz własnych, szacuje się, że w ramach ekoschematu - Dobrostan zwierząt wsparciem objęte zostanie maksymalnie ok. 3 461 797 DJP.

Objęcie płatnościami dobrostanowymi ok. 23,69% populacji gatunków/grup zwierząt objętych wsparciem jest realne do osiągnięcia i będzie odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT tj. mała liczba gospodarstw zapewniających podniesiony dobrostan i nowe trendy konsumenckie. Tym samym realizowana będzie zidentyfikowana w analizie SWOT dla celu 9 potrzeba wsparcia produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt.

Z analizy SWOT dla celu 9 wynika, że obserwowany jest systematyczny wzrost sprzedaży środków ochrony roślin (od 2005 r. sprzedaż środków ochrony roślin zwiększyła się o 73,6%). Zaproponowane rozwiązania wsparcia rolnictwa ekologicznego poprzez ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne przyczynią się do zniwelowania niektórych ww. zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń i tym samym potrzeby wynikające z tej analizy dla celu 9 będą realizowane.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 9 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.2.10 Cel 10 (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie rolników do korzystania z nich poprzez lepszy dostęp do badań, innowacji, wymiany wiedzy i szkoleń, (art. 6, ust. 2) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)

2.2.10.1. Skróć analizy SWOT dla celu szczegółowego 10 (art. 108, lit. a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych)²⁹

Istniejąca struktura polskiego AKIS spełnia kryteria podejścia zapewniającego uczestnictwo dużej liczby partnerów, jednakże poszczególni partnerzy realizują przede wszystkim swoje własne cele, w ograniczonym stopniu podejmując współpracę z innymi partnerami AKIS. Istniejące więzi współpracy mają najczęściej incydentalny charakter. **Niezbędne są doskonalenie metod i sposobów współpracy oraz poprawa sprawności funkcjonowania AKIS w Polsce, wzmocnienie powiązań pomiędzy partnerami systemu AKIS, w szczególności w zakresie dostępu do wiedzy i upowszechniania rozwiązań innowacyjnych (również cyfrowych) oraz tworzenia warunków do ich powstawania i wykorzystania w gospodarstwach rolnych.** Szans należy upatrywać we wprowadzeniu mechanizmów motywujących partnerów do współpracy, wzroście nakładów na prowadzenie badań naukowych ukierunkowanych na innowacyjność i wymianę wiedzy w sektorze rolno-żywnościowym, czy szerszym udziale w projektach międzynarodowych, których doświadczenia mogłyby zostać wykorzystane w procesie wymiany wiedzy i zacieśniania współpracy pomiędzy nauką a praktyką.

Procesy innowacyjne w polskim rolnictwie zachodzą w wolnym tempie, a kompleksowe rozwiązania innowacyjne dla produkcji rolniczej pozostają w dużej mierze niedostępne dla słabszych ekonomicznie małych i średnich gospodarstw rolnych. Skok technologiczny i wejście w erę przemysłu 4.0 jest jednak szansą również dla takich gospodarstw na włączenie się w procesy transformacji systemów żywnościowych. Coraz więcej rozwiązań cyfrowych jest przystępnych cenowo oraz możliwych do wykorzystania również w małych gospodarstwach rolnych, a przełomowe innowacje pojawiające się na rynku w krótkim czasie stają się rozwiązaniami powszechnymi. **Nie zawsze można jednak je wdrożyć, z uwagi na brak podstawowej infrastruktury sieciowej gwarantującej odpowiedni dostęp do sieci Internet na obszarach wiejskich oraz niedostatecznie rozwinięte e-usługi i dostęp do danych satelitarnych.**

Barierą innowacyjności gospodarstw jest ich kondycja finansowa, statystycznie niższy poziom wykształcenia producentów rolnych/kierowników gospodarstw, niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej i sceptyczne nastawienie do zmian i nowinek technologicznych. Wśród przyczyn ograniczających powstawanie innowacji dla rolnictwa na pierwszy plan wysuwa się natomiast niechęć do ponoszenia ryzyka oraz oczekiwanie krótkiego czasu zwrotu z inwestycji, co jeszcze bardziej wzmocniła pandemia COVID-19.

Analiza szans pokazuje jednocześnie, że **można znacznie poprawić obecną sytuację przez zwiększenie wiedzy i świadomości rolników co do wpływu innowacyjnych rozwiązań (w tym również cyfrowych) na realizację celów indywidualnych gospodarstwa** oraz ułatwienie rolnikom w sprostaniu wymogów wynikających celów nakreślonych w dokumentach strategicznych – krajowych i UE. **Również kadry rolnicze, w tym dostawcy usług doradczych i szkoleniowych muszą podnosić swoją wiedzę i umiejętności, rozwijać i dostosowywać organizację i metody pracy w celu zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb** i wsparcia ich w realizacji działań stanowiących odpowiedź na wyzwania wynikające z dokumentów strategicznych UE, w tym poprzez wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań. Szansą w tym kontekście jest podniesienie rangi zagadnień związanych z globalnymi wyzwaniami dla rolnictwa w programach kształcenia i doskonalenia zawodowego.

²⁹ Pełna wersja analizy SWOT dla celu 10 wraz z szerszym opisem potrzeb znajduje się w załączniku nr 1 i nr 2.

Rozproszone źródła danych i informacji utrudniają dostęp zwiększając koszty ich wykorzystania, przy jednoczesnym niewystarczającym wykorzystaniu technologii cyfrowych, wskazują na **potrzebę rozwoju platform i innych narzędzi ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz w nawiązywaniu kontaktów i współpracy bez ograniczeń terytorialnych jak również tworzenia wystandaryzowanych dużych zbiorów otwartych danych publicznych**, które będą mogły być powszechnie wykorzystywane w celu modernizacji sektora rolnego. **Szans w tym kontekście należy upatrywać w rozwoju nowoczesnej i taniej infrastruktury połączeń internetowych przy jednoczesnym rozwoju i zwiększeniu dostępności szerokiej oferty e-usług na obszarach wiejskich oraz rozwoju na tych obszarach procesu otwierania danych publicznych.**

2.2.10.2. Opis strategii interwencji dla celu szczegółowego 10

Zarówno analizy SWOT, jak i zidentyfikowane potrzeby wskazują na konieczność podejmowania działań stymulujących wymianę wiedzy pomiędzy partnerami AKIS. W trakcie prowadzonych analiz SWOT dla 9 celów szczegółowych WPR zdiagnozowano szeroki katalog potrzeb szkoleniowo-doradczych dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, w tym m.in. w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi, technologii produkcji w rolnictwie w kontekście ochrony środowiska i klimatu, stosowania innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie (w tym cyfrowych), poprawy konkurencyjności, produkcji żywności wysokiej jakości czy skracania łańcucha żywnościowego. Ponadto analizy wskazały na potrzebę podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadry doradczej, jak również wspierania różnych form działań ukierunkowanych na wymianę wiedzy i innowacji oraz realizacji projektów z udziałem różnych partnerów. Na rynku polskim funkcjonuje również wiele firm i prywatnych jednostek naukowych prowadzących wysoce innowacyjną działalność w obszarze rolnictwa inteligentnego. Dzięki ich aktywności w kontekście zmian klimatu i jakości powietrza, już obecnie dostępna jest szeroka oferta handlowa, zoptymalizowanych procesów zarządzania produkcją i innych metod inteligentnego rolnictwa. Rozwiązania te chętnie podejmowane są przez większe gospodarstwa, gdyż nie tylko optymalizują koszty środowiskowe, ale również poprawiają ekonomiczną efektywność produkcji. Ponadto rozwijane jest wykorzystanie teledetekcji satelitarnej, dzięki której można oceniać wielkość upraw, nawodnienia, występowania skutków nadmiernych zjawisk atmosferycznych (powódź, susza rolnicza).

Komisja Europejska w rekomendacjach dla Polski wskazała na potrzebę

- realizację celu Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie dostępu szerokopasmowego poprzez dalszy rozwój sieci szerokopasmowych, celem niwelowania różnic w dostępie do łączności na obszarach wiejskich i oddalonych. Równoległe inwestowanie w rozwój umiejętności cyfrowych. W tym kontekście ważne będzie zapewnienie synergii i komplementarności między funduszami unijnymi i krajowymi.
- inwestowanie w dobrze rozwinięty system wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa oraz dalszą integrację informacji, wiedzy, doradztwa, innowacji i umiejętności cyfrowych poprzez wspieranie lepszych powiązań między doradcami publicznymi i prywatnymi oraz inwestowanie w ich szkolenie i umiejętności. Podmioty świadczące usługi doradcze powinny być przygotowane do reagowania na rosnące potrzeby gospodarstw rolnych (w tym małych gospodarstw) na informacje na temat aspektów gospodarczych, środowiskowych i społecznych, a także powinny być w stanie zapewniać wsparcie w zakresie innowacji.

Mając na uwadze konieczność dotarcia z informacją do szerokiego grona odbiorców, proponuje się kontynuację wsparcia w zakresie szkoleń dla rolników związanych z prowadzeniem działalności w oparciu o zasoby gospodarstwa, jak i wsparcia usług doradztwa rolniczego. W celu zapewnienia wysokiego poziomu usług doradczych, kontynuowane będzie wsparcie podnoszenie kwalifikacji doradców. Uruchomienie tych interwencji powinno nastąpić na wczesnym etapie wdrożenia Planu a nawet w okresie przed uruchomieniem interwencji np. inwestycyjnych, tak aby umożliwić jak

najlepsze przygotowanie rolników i innych potencjalnych beneficjentów do korzystania z oferowanego w ramach Planu wsparcia w sposób najbardziej efektywny.

Dobrze funkcjonujący system wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa powinien zapewniać sprawny przepływ wiedzy między jego partnerami, odpowiadając na rosnące potrzeby rolników w zakresie informacji. W ramach Planu wspierane będą różnego rodzaju działania na rzecz wymiany wiedzy i współpracy pomiędzy partnerami systemu AKIS, a w szczególności pomiędzy nauką a praktyką, w tym poprzez wsparcie tworzenia i przygotowania projektów grup operacyjnych EPI, w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), jak również wsparcie funkcjonowania grup operacyjnych EPI i realizacji przez nie projektów w ramach interwencji „Współpraca”. Upowszechnianie wyników projektów GO EPI, organizację działań sieciujących z udziałem grup operacyjnych i innych partnerów, w tym partnerów zaangażowanych w realizację projektów w programie Horyzont 2020 i Horyzont Europa, planowane jest w szczególności poprzez działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (SIR).

Doradcy rolniczy zarówno z doradztwa publicznego jak i prywatnego włączani będą w wydarzenia organizowane w ramach Krajowej Sieci WPR, takie jak konferencje, wyjazdy studyjne itp., oraz w szkolenia dla doradców w ramach interwencji „I.14.3 Doskonalenie zawodowe kadr doradczych” podobnie jak w obecnej perspektywie finansowej.

Niezbędne jest również zapewnienie wsparcia wykorzystania narzędzi ICT w doradztwie rolniczym. W tym zakresie planowane jest wykorzystanie środków z różnych źródeł, w tym KPO, polityki spójności, pomocy technicznej PS WPR oraz środków krajowych. Projekt utworzenia Zintegrowanej Platformy Doradczej, którego nadrzędnym celem jest poprawa efektywności procesu transferu wiedzy i innowacji pomiędzy nauką, rolnikami, doradztwem rolniczym i podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa i na obszarach wiejskich, został zgłoszony do Krajowego Planu Odbudowy. System informatyczny zintegrowanej platformy doradczej będzie oparty od strony technologicznej o platformę doradczą dla rolnictwa eDWIN - Internetowa Platforma Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Zintegrowanej Ochronie Roślin, objętej wsparciem w ramach PO Polska Cyfrowa.

Analizy SWOT wskazują również na potrzebę zapewnienia transferu wiedzy w obszarze ochrony środowiska i kompetencji cyfrowych dla mieszkańców obszarów wiejskich. Proponuje się, aby w tym zakresie podnoszenie świadomości i ogólnej wiedzy mieszkańców było wspierane ze środków ramach Polityki Spójności. Podobnie szkolenia i doradztwo dla mieszkańców obszarów wiejskich np. w zakresie planowania i zakładania działalności gospodarczej powinno być zapewnione poprzez programy realizowane z polityki spójności.

Rozwój infrastruktury szerokopasmowej będzie realizowany przy pomocy europejskich i krajowych instrumentów wsparcia innych niż Plan. Jednym z instrumentów będzie Krajowy Plan Odbudowy i zwiększania odporności (KPO), w którym zgłoszono inwestycję w zakresie rozbudowy internetu szerokopasmowego na obszarach wiejskich, którego głównym celem jest likwidacja tzw. „białych plam”. Dodatkowe środki na ten cel planuje się przeznaczyć w ramach Polityki Spójności, z Programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC), a ze środków krajowych w ramach Funduszu Szerokopasmowego.

Wskaźniki rezultatu dla 10

Symbol	Nazwa wskaźnika	Wartość
R.1	Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	123 695
R.27	Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	1 325

R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. I.14.1 Doskonalenie zawodowe rolników
2. I.14.2 Kompleksowe doradztwo rolnicze
3. I.14.3 Doskonalenie zawodowe kadr doradczych
4. I.14.4 Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych
5. I.13.5 Współpraca na rzecz innowacji w rolnictwie i Grupy Operacyjne EPI

W związku z wynikami analizy SWOT dla celu przekrojowego wskazującymi na niedostateczną wiedzę, kompetencje i umiejętności producentów rolnych, oraz potrzebami w tym zakresie diagnozowanymi w ramach poszczególnych celów szczegółowych PS WPR, wspierane będzie prowadzenie szkoleń dla rolników, kompleksowego doradztwa rolniczego i działań demonstracyjnych (obejmującego różne formy i tematykę, dostosowane do bieżących potrzeb). Zapewniony zostanie dostęp do szkoleń związanych z produkcją rolniczą i przetwórstwem w gospodarstwie dla 62 500 rolników, natomiast doradztwem w zakresie obejmującym zagadnienia związane z realizacją celów PS WPR, wpisującym się w zakres zadań doradczych określonych w art. 15 rozporządzenia PE i Rady UE w sprawie planów strategicznych WPR, objętych zostanie 29 910 rolników w ramach doradztwa indywidualnego i 1 920 rolników w ramach doradztwa grupowego. Aby zapewnić możliwość udziału rolników w praktycznych formach zdobywania wiedzy i umiejętności, przewidziano organizację wizyt w gospodarstwach demonstracyjnych dla 19 250 uczestników oraz możliwość dofinansowania kosztów wzmocnienia bazy gospodarstw demonstracyjnych prowadzonych przez 108 rolników.

Dla zapewnienia profesjonalnych i wysokiej jakości ww. szkoleń i usług, niezbędne jest stałe kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadr doradczych. Przewidziano objęcie szkoleniami ok. 6,7 tys. doradców, sfinansowanie studiów podyplomowych dla 900 doradców, objęcie programami mentoringu 1000 „młodych” doradców rolniczych oraz organizację praktyk dla 820 doradców rolniczych.

Rozwój systemu AKIS wymaga zwiększenia powiązań pomiędzy jego aktorami, co będzie możliwe dzięki realizacji projektów wielopodmiotowych w ramach interwencji: „Współpraca Grup Operacyjnych EPI” (art. 77). Poprzez wsparcie,

w systemie AKIS wzrośnie liczba grup operacyjnych EPI realizujących innowacyjne operacje odpowiadające na zapotrzebowanie rynkowe, zmierzające do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności, w tym ukierunkowane na badania naukowe, technologię i cyfryzację.

Analiza SWOT wykazuje niski poziom innowacyjności i zastosowania nowoczesnych technologii w sektorze rolno-żywnościowym. Gospodarstwa rolne powinny aktywniej wdrażać innowacje produktowe, procesowe, organizacyjne i marketingowe. Proces wdrożenia innowacyjnych rozwiązań w gospodarstwach rolnych wymaga dużych nakładów inwestycyjnych oraz pokonania licznych ograniczeń związanych z niewielką skalą produkcji gospodarstw rolnych, które utrudniają wdrażanie nowoczesnych technologii oraz modeli organizacyjnych i biznesowych. Działania kooperacyjne gospodarstw rolnych stwarzają szansę zwiększania siły ekonomicznej takich podmiotów.

Niezbędne jest zawiązywanie interdyscyplinarnej współpracy w zakresie opracowywania i wdrażania rozwiązań innowacyjnych (również cyfrowych) oraz tworzenia warunków do ich powstawania i wykorzystania w gospodarstwach rolnych. Szans należy upatrywać we wprowadzeniu mechanizmów motywujących partnerów do współpracy, możliwości prowadzenia badań naukowych ukierunkowanych na innowacyjność i wymianę wiedzy w sektorze rolno-żywnościowym, zacieśniania współpracy pomiędzy nauką a praktyką. W ramach wsparcia współpracy grup operacyjnych EPI założono, że wsparcie otrzyma około 558 partnerów w ramach EPI.

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 10 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

Wskaźnik R.27 odnosi się zarówno do realizacji celu 5 jak i celu 10. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 5.

ROZDZIAŁ 3 SPÓJNOŚĆ STRATEGII I KOMPLEMENTARNOŚĆ

3.1 Przegląd interwencji, które przyczyniają się do zapewnienia spójnego i zintegrowanego podejścia do zarządzania ryzykiem

Interwencje w zakresie zarządzania ryzykiem w rolnictwie mają zwiększyć ochronę dochodów producentów rolnych poprzez uzupełnienie podejmowanych przez nich działań zapobiegawczych. Działalność rolnicza uważana jest za wyjątkowo ryzykowną. Wysoka zmienność uzyskiwanych wyników ekonomicznych w istotny sposób odróżnia rolnictwo od większości pozostałych rodzajów działalności wytwórczej w gospodarce. Decyduje o tym wiele różnorodnych przyczyn, jednak zdecydowanie największe znaczenie spośród nich odgrywa ściśle uzależnienie uzyskiwanych przez rolników wyników produkcyjnych od czynników klimatycznych. Dotychczasowe sposoby ograniczania strat produkcyjnych (zmianowanie, dobór roślin do warunków glebowych, klimatycznych itp.), choć coraz doskonalsze, nie są w stanie wyeliminować wszystkich zagrożeń. Dofinansowanie składek do ubezpieczenia określonych ryzyk oraz dofinansowanie kosztów założenia, funkcjonowania i wypłaty odszkodowań z funduszy ubezpieczeń wzajemnych istotnie wpłynie na korzystanie przez rolników z instrumentu w postaci ubezpieczeń. Znajomość praktyk zarządzania ryzykiem (na poziomie gospodarstwa rolniczego) przez kierujących szczególnie dotyczy podmiotów towarowych oraz producentów rolnych tworzących grupy lub zrzeszonych w innych formach rolników, co istotnie przyczynia się do zwiększonego zapotrzebowania na wdrażanie nowych instrumentów zarządzania ryzykiem. Jednocześnie, w ramach usług doradczych i transferu wiedzy będą prowadzone szkolenia w zakresie zarządzania ryzykiem. Rosnące zapotrzebowanie na transfer ryzyka jest także wynikiem wzrostu automatyzacji, mechanizacji i kapitałochłonności prowadzenia produkcji rolnej w nieprzewidywalnych warunkach atmosferycznych.

Zidentyfikowanie poziomów ryzyk występujących w rolnictwie wymaga odmiennych sposobów reakcji:

- normalna zmienność produkcji, cen i warunków pogodowych, która nie wymaga szczególnego reagowania ze strony polityki rolnej. Zmienność taka może być bezpośrednio kontrolowana przez rolników w ramach normalnej strategii prowadzenia działalności rolniczej, przez dywersyfikację produkcji, stosowanie odpowiednich praktyk i technologii, które zmniejszają wahania plonów, akumulowanie oszczędności itp.,
- ekstremalne, katastroficzne zdarzenia o charakterze klęsk żywiołowych (jak rozległe susze, wystąpienie chorób zwierząt itp.), które mogą dotknąć znaczną liczbę, a nawet wszystkich rolników w danym regionie. Tego typu zdarzenia nie mogą być kontrolowane przez rolników lub rynek. W takich przypadkach może okazać się konieczna interwencja publiczna. Interwencje takie mogą również dotyczyć ekstremalnych zakłóceń na rynku i w handlu,
- ryzyko „zbywalne”, które kształtuje się pomiędzy wymienionymi wcześniej rodzajami ryzyka. Można je kontrolować za pomocą takich narzędzi rynkowych, jak ubezpieczenia i rynki terminowe (*futures*), fundusze wzajemne zakładane i finansowane przez rolników. Przykładami ryzyk zbywalnych są np. te wynikające ze zdarzeń pogodowych oraz niektóre zmiany cen rynkowych.

Obniżenie stopnia oddziaływania ryzyka na funkcjonowanie gospodarstwa i podejmowanie optymalnych decyzji na poziomie gospodarstwa rolnego oraz na poziomie instytucjonalnym (możliwość przeniesienia ryzyka na rynek) następuje w ramach działań podejmowanych na **poziomie gospodarstwa rolnego**:

1. w zakresie ograniczania ryzyka produkcyjnego:
 - a. organizacja gospodarstw – wykorzystanie najprostszych działań ograniczających m.in. ryzyko pogodowe/klimatyczne i ryzyko chorób roślin i zwierząt. Wśród nich wymienić należy: technologie uprawy roślin (zmianowanie, dobór roślin do warunków glebowych, klimatycznych, dostosowanie terminów poszczególnych prac polowych do długookresowych obserwacji pogodowych itp.), stosowanie odpowiednich zabiegów uprawowych w tym m.in. rolnictwo precyzyjne; inwestycje w nowoczesne urządzenia np. deszczownie, chłodnie, maszyny; zachowanie odpowiednich standardów sanitarnych i żywieniowych zwierząt, działania ograniczające zmiany klimatyczne np. zwiększanie zacienień - ograniczanie suszy);

- b. dywersyfikacja struktury produkcji - zastosowanie różnych upraw, w celu zwiększenia bioróżnorodności i ograniczenia chorób roślin, zrównoważenie gospodarstw rolnych poprzez łączenie produkcji roślinnej i zwierzęcej;
 - c. działania edukacyjne - edukacja rolników na temat zmian klimatycznych, technik rolniczych przyjaznych klimatowi, rolnictwa inteligentnego, korzyści finansowych z podejmowania działań ograniczających ryzyko;
2. w zakresie ograniczania ryzyka rynkowego:
- a. organizacja produkcji – podejmowane działania powinny dotyczyć m.in.: dywersyfikacji różnych kierunków produkcji, w celu zmniejszenia ryzyka na rynku produktów rolnych;
 - b. dywersyfikacja dochodów – mająca na celu wykorzystanie zasobów ziemi, kapitału i pracy do prowadzenia działalności innej niż rolnicza np. agroturystyka, pszczelarstwo, rozwój usług, przetwórstwo produktów pochodzących z gospodarstwa rolnego.

Działania podejmowane na **poziomie instytucjonalnym**:

1. w zakresie ograniczania ryzyka produkcyjnego:
 - a. przenoszenie ryzyka – zastosowanie instrumentów ubezpieczeniowych (otwarty rynek ubezpieczeń komercyjnych, rynek ubezpieczeń majątkowych, funkcjonowanie obowiązkowego systemu ubezpieczeń nieruchomości w gospodarstwie), rozwój rynku ubezpieczeń dotowanych upraw i zwierząt gospodarskich poprzez subwencjonowanie składek ubezpieczeniowych. Działanie polegające na dotowaniu ubezpieczeń powinno pomagać rolnikom w pokrywaniu składek płaconych na ubezpieczenie a także pomagać w tworzeniu funduszy wspólnego inwestowania i rekompensat wypłacanych rolnikom z takich funduszy za straty wynikające z niekorzystnych zjawisk klimatycznych, z wystąpienia chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub incydentów środowiskowych;
 - b. interwencje - szybki i sprawny dostęp do preferencyjnych kredytów na wznowienie produkcji rolnej po klęskach, pomoc państwa dla gospodarstw na wypadek wystąpienia klęsk żywiołowych, subwencjonowanie nasion odpornych na zmiany klimatu;
 - c. monitoring niekorzystnych zjawisk pogodowych – poprawa jakości i dostępności danych meteorologicznych poprzez rozwój infrastruktury i technologii np. rozwój Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej oraz prognozowaniem sytuacji pogodowej dla celów rolniczych.
2. W zakresie ograniczania ryzyka rynkowego:
 - a. interwencje polityki rolnej – zastosowanie instrumentów ograniczających ryzyko cenowe i dochodowe m.in. dopłat bezpośrednich i realizowanych przez nie funkcji amortyzatora ryzyka cenowego i dochodowego; interwencje rynkowe (cła itp.); ulgi w podatku rolnym oraz w składkach KRUS i w czynszach dzierżawnych z tytułu gospodarowania mieniem Skarbu Państwa; tworzenie funduszy wspólnego inwestowania w celu zapewnienia wsparcia rolnikom doświadczającym poważnego spadku dochodów;
 - b. dzielenie się ryzykiem przez rynek - zastosowanie takich działań, jak: kontraktacje, kontrakty terminowe, ingerencja pozioma (wsparcie dla powstawania i rozwoju grup producenckich) i pionowa (tworzenie trwałych łańcuchów dostaw).

Biorąc pod uwagę zidentyfikowane potrzeby producentów rolnych w zakresie transferu ryzyka związanego z występującymi coraz częściej i w coraz większym zakresie chorobami zwierząt w szczególności ASF, grypa ptaków czy salmonelloza uruchomiona zostanie interwencja w zakresie dopłat do umów ubezpieczenia zwierząt od chorób. Zmniejszenie ryzyka szkód spowodowanych chorobami zwierząt powinno wpłynąć na zapewnienie płynności finansowej gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą. Ponadto uwzględniając zmiany klimatyczne i zagrożenia dla produkcji rolnej planowane jest uruchomienie pomocy w zakresie tworzenia funduszy wzajemnościowych oraz dofinansowanie wypłacanych przez te fundusze odszkodowań tytułu szkód w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub strat spowodowanych przez działania podjęte zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczania lub powstrzymania chorób roślin lub szkodników lub skutku incydentu środowiskowego. Fundusze wzajemnościowe umożliwiają wspólne zabezpieczenie się producentów rolnych przed negatywnymi skutkami zdarzeń losowych w rolnictwie przy zachowaniu swobody członkostwa, demokracją i zarządzaniu tymi funduszami jednocześnie mają wpływ na obniżenie kosztów ubezpieczenia w porównaniu do ubezpieczeń komercyjnych realizowanych przez zakłady ubezpieczeń. Zawarcie umowy

ubezpieczenia nie ma charakteru obowiązkowego i nie będzie warunkiem niezbędnym do aplikowania o pomoc w ramach pozostałych interwencji.

Proponowane rozwiązania powinny wpłynąć na zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw rolnych poprzez łagodzenie skutków ryzyka produkcyjnego oraz upowszechnienie ubezpieczeń oraz dzielenie ryzyka poprzez fundusze wzajemnościowe jako instrumenty zarządzania ryzykiem.

Ubezpieczenie produkcji zwierzęcej od utraty dochodów na skutek wystąpienia chorób zwierząt umożliwi zmniejszenie ryzyka drastycznego zmniejszenia dochodów ze sprzedaży produktów zwierzęcych w roku wystąpienia choroby i w okresie kwarantanny.

Dodatkowo postrzeganie przez producentów rolnych zasady dobrej kultury rolnej oraz bioasekuracji wspieranych w innych działaniach powinno się przyczynić do ograniczenia strat w produkcji rolnej powodowanych przez niekorzystne zjawiska atmosferyczne oraz szerzenie się zakaźnych chorób zwierząt.

PROJEKT

3.2 Przegląd architektury środowiskowej i klimatycznej

3.2.1. Opis ogólnego wkładu warunkowości w realizację celów szczegółowych związanych ze środowiskiem i klimatem, określonych w art. 6 ust. 1 lit. d), e) i f)

Realizacji celów WPR z zakresu środowiska i klimatu (d, e, f) służą liczne regulacje dotyczące zasad i ograniczeń w zakresie sposobu prowadzenia działalności rolniczej, służące jej dostosowaniu do potrzeb w zakresie ochrony środowiska. Zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, przyznanie płatności obszarowych w ramach WPR w pełnej wysokości uzależnione jest od spełnienia przez beneficjenta szeregu podstawowych norm i wymogów związanych przede wszystkim z ochroną środowiska i klimatu. Obowiązki te tworzą podstawowy poziom tzw. zielonej architektury WPR zwany warunkowością. Normy DKR, jakie obowiązywać będą beneficjentów ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności obszarowe w ramach II filaru WPR przedstawiono w załączniku 3. Ponieważ cele WPR z zakresu środowiska i klimatu są ze sobą powiązane, większość wymogów określonych w ramach warunkowości będzie miała bezpośredni lub pośredni wpływ na realizację więcej niż jednego z celów środowiskowo-klimatycznych WPR.

Cel szczegółowy WPR (d) *przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii* będzie realizowany poprzez następujące normy:

- DKR 1 Utrzymanie trwałych użytków zielonych na określonym poziomie w całym kraju oraz DKR 9 Zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000 – trwałe użytki zielone przyczyniają się do sekwestracji dwutlenku węgla, a tym samym wpływają na poprawę bilansu emisji gazów cieplarnianych. Poprzez retencjonowanie wody mają też wpływ na adaptację do zmian klimatu
- DKR 2 Ochrona torfowisk i terenów podmokłych – ma duże znaczenie dla ograniczenia i zapobiegania emisji gazów cieplarnianych. Torfowiska i tereny podmokłe mają duży potencjał pochłaniania dwutlenku węgla i stanowią „magazyn” substancji organicznej, której rozkład, w przypadku przekształcenia tych terenów, powodowałby wysokie emisje GHG
- DKR 3 Zakaz wypalania gruntów rolnych – w aspekcie ochrony klimatu ma na celu przede wszystkim zapobieganie emisjom dwutlenku węgla (związanym zarówno ze spalaniem substancji organicznych zawartych w biomasie, jak i w glebie) i pyłów. Dodatkowo zakaz wypalania ściernisk sprzyja ograniczeniu zagrożenia pożarowego, co jest szczególnie istotne w warunkach zmiany klimatu i występujących w związku z tym susz.

Podsumowując, praktyki DKR 1, DKR 2, DKR 3 i DKR 9 w dużym stopniu przyczynią się do utrzymania poziomu materii organicznej gleby, zwiększenia pochłaniania dwutlenku węgla oraz zapobiegania jego emisji do atmosfery, i tym samym posłużą realizacji celu klimatycznego (d) WPR.

Cel szczegółowy WPR (e) *wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze* będzie realizowany poprzez praktyki:

- DKR 4 Zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych. Ta norma ma bardzo istotny wpływ na jakość wód, gdyż ogranicza spływ substancji mineralnych, w tym biogenów powodujących eutrofizację, a także zanieczyszczanie wody środkami ochrony roślin. Zapobieganie, poprzez utrzymanie stref buforowych, utracie składników pokarmowych roślin przyczynia się przede wszystkim do ochrony wód gruntowych i powierzchniowych przed zanieczyszczeniami.
- DKR 5 Zarządzenie orką – to praktyka dotycząca prowadzenia, na gruntach położonych na stokach, zabiegów uprawowych w odpowiedni sposób, tj. z wyłączeniem upraw wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku, zakazie utrzymywania tych gruntów w formie ugoru czarnego w okresie jesienno-zimowym, itd.; zakazy te mają na celu przeciwdziałanie erozji i spływowi biogenów.

- DKR 6 Minimalna pokrywa glebowa – obowiązek utrzymania na określonej powierzchni gruntów ornyc w gospodarstwie okrywy roślinnej w okresie jesienno-zimowym przeciwdziała erozji oraz wymywaniu substancji mineralnych z gleby do wód powierzchniowych i podziemnych. Tym samym praktyki takie sprzyjają utrzymaniu jakości wód i gleb.
- DKR 7 Dywersyfikacja upraw – ma na celu przeciwdziałanie (wynikającemu ze względów ekonomicznych i organizacyjnych) trendowi do ograniczania liczby uprawianych roślin i powstawaniu monokultur. Tym samym pozytywnie wpłynie to na poprawę żyzności i strukturę gleby.
- SMR 1 - zaprojektowany na podstawie wdrożenia do przepisów prawa krajowego wybranych artykułów ramowej dyrektywy wodnej. Wymogi będą dotyczyły kontroli pozwoleń na pobór i piętrzenie wód. Ten element warunkowości przyczyni się do dbałości o zasoby wodne.
- SMR 2 - wiąże się z przestrzeganiem szeregu wymogów wynikających z dyrektywy azotanowej. Racjonalna gospodarka nawozowa regulująca kwestie bezpiecznego stosowania i dawkowania nawozów zawierających azot oraz określająca sposoby przechowywania nawozów naturalnych pozytywnie wpływa na stan jakościowy wód gruntowych i powierzchniowych oraz jakość gleby.

Wymienione wyżej wymogi mają zasadnicze znaczenie dla ograniczenia presji produkcji rolnej na środowisko oraz zachowania jego zasobów na przyszłość. Wpływają na poprawę jakości wód poprzez zmniejszenie ich zanieczyszczenia nawozami i środkami ochrony roślin oraz ochronę gleb przed erozją i utratą materii organicznej.

Dodatkowo do realizacji celu (e) przyczynią się, poprzez swój wpływ na zachowanie materii organicznej i retencjonowanie wody, wymienione wcześniej praktyki DKR 1, DKR 2, DKR 3 i DKR 9.

Cel szczegółowy WPR (f) *przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmocnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu* będzie realizowany poprzez praktyki:

- DKR 8 Obszary i obiekty nieprodukcyjne - praktyka składa się z dwóch elementów: zachowania określonych elementów krajobrazu oraz zapewnieniu występowania w gospodarstwie obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych na określonym poziomie. Praktyka ta, której zasadniczym elementem jest utrzymywanie w gospodarstwie elementów krajobrazu (np. ugory, zadrzewienia, małe zbiorniki wodne), ma kluczowe znaczenie dla wzbogacenia zapewnienia warunków do życia licznych gatunków roślin i zwierząt, a więc zachowania bioróżnorodności.
- DKR 9 Zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000. Sieć Natura 2000 – stanowi podstawowy instrument ochrony cennych w skali Europy siedlisk przyrodniczych i siedlisk ptasich. Proponowany w ramach normy obowiązek przyczynia się do zachowania i ochrony tych siedlisk.
- SMR 3 i SMR 4 doskonale wpisują się w ochronę różnorodności biologicznej i ochronę siedlisk przyrodniczych. Wymogi zostały określone na podstawie przepisów dyrektywy ptasiej i dyrektywy siedliskowej. Rolnicy którzy posiadają gospodarstwa rolne położone na obszarze Natura 2000 muszą przestrzegać wymagań obligatoryjnych określonych w Planach Zadań Ochronnych lub Planach Ochrony. Określone co do danego siedliska wymagania, dają możliwość pogodzenia sposobów prowadzenia gospodarki rolnej z ochroną najcenniejszych siedlisk przyrodniczych. Dodatkowo poza obszarami Natury 2000 obowiązują wymogi związane z ochroną ptaków. Dotyczą one zakazu niszczenia siedlisk i ostoi będących obszarem ich rozrodu, odpoczynku, żerowania czy migracji, jak również wycinania drzew czy też zmian stosunków wodnych w strefach ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków.

Powyższe normy i wymogi przyczynią się do zachowania różnorodności krajobrazu, wzmocnienia sieci siedlisk przyrodniczych, płatów i korytarzy ekologicznych, a przez to – zachowania różnorodności gatunkowej roślin i zwierząt.

Cel (f) - ochrony bioróżnorodności realizowany będzie także przez inne normy warunkowości, o których mowa była w powyżej. Występowanie i stan poszczególnych gatunków i ekosystemów jest uzależniony od całokształtu kondycji

środowiska i klimatu, w związku z czym wszelkie modyfikacje warunków środowiskowych (np. wynikające ze sposobu prowadzenia produkcji rolnej) wpływają na stan bioróżnorodności. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na znaczenie dla bioróżnorodności DKR 1 i 2 (wpływają na zachowanie siedlisk łąkowo - pastwiskowych i hydrogenicznych), DKR 3 (zapobiega niszczeniu siedlisk i gatunków w wyniku wypaleń i pożarów), DKR 4 (chroni ekosystemy poprzez wpływ jakości wód, bezpośrednio oddziałuje na bioróżnorodność w strefach buforowych) oraz DKR 6 i 7 (wpływają na jakość środowiska glebowego).

3.2.2. Przegląd komplementarności między odpowiednimi wymogami, o których mowa w art. 31 ust. 5 i art. 70 ust. 5, warunkowością i interwencjami ukierunkowanymi na cele związane ze środowiskiem i klimatem

Rolnictwo to sektor gospodarki, który oddziałuje na środowisko, ale jest także w dużym stopniu od niego uzależnione. Zielona architektura WPR określa szereg środków w ramach obu filarów, które mają zachęcić rolników do stosowania prośrodowiskowych praktyk rolniczych.

Warunkowość składa się z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania (wymogi SMR) oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (normy DKR), wymienionych w załączniku nr III do rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, odnoszących się do następujących obszarów: (a) klimat i środowisko, (b) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin, (c) dobrostan zwierząt. Są to wymogi obowiązkowe, które muszą spełniać rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie (wymienione w art. 16) oraz płatności w ramach interwencji II filara realizowanych na podstawie art. 70, 71 i 72. W przypadku ich niewypełnienia przez rolnika dokonywane będzie odpowiednie zmniejszenie przyznawanych płatności.

Ekoschematy to dobrowolne dla rolników systemy płatności za realizację praktyk korzystnych dla środowiska i klimatu, które wykraczają ponad wymogi określone w warunkowości. Instrument ten został tak zaprojektowany, aby w jak największym stopniu realizować korzyści środowiskowe, a zarazem zachęcić rolników do aktywnego zaangażowania się w realizację działań na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Wieloletnie zobowiązania pro-środowiskowe są kolejnym i najambitniejszym elementem zielonej architektury WPR realizowanym przez interwencje zaprogramowane w oparciu o art. 70 projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych. Wymogi tych interwencji wykraczają ponad warunkowość oraz odpowiednie prawodawstwo krajowe i unijne i nie nakładają się na zakres praktyk objętych ekoschematami. Będą one dobrowolne dla rolnika.

Dopełnieniem interwencji o charakterze płatności do powierzchni (lub zwierząt) będą **interwencje II filara WPR o charakterze inwestycyjnym, współpracy i transferu wiedzy, cyfryzacji oraz sektorowe** (sektor owoców i warzyw).

Poszczególne poziomy tzw. zielonej architektury Planu strategicznego dla WPR (warunkowość – ekoschematy - interwencje II filara WPR) zaprojektowano w sposób zapewniający spójność i uzupełnianie się projektowanych interwencji tak, aby w sposób kompleksowy zapewnić realizację celów środowiskowych i klimatycznych realizowanych poprzez WPR. Jednocześnie wzięto pod uwagę zróżnicowaną sytuację i potrzeby sektora rolnego w Polsce starając się ułatwić szeroki udział beneficjentów w planowanych działaniach, który zapewni stosowanie zalecanych praktyk w dużej skali.

Cel szczegółowy WPR (d) *przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii* na poziomie bazowym realizowany będzie przez praktyki DKR 1, DKR 2, DKR 3 i DKR 9 (por. rozdz. 3.2.1 i zał. 4). Dla realizacji tego celu zaprojektowano też, na podst. art. 31, szereg instrumentów wspierających realizację przez rolników zobowiązań ponadstandardowych w zakresie ograniczenia zanieczyszczenia GHG takich jak:

- Uproszczone systemy uprawy – ekoschemat promuje nowe technologie uprawy gleby polegające na ograniczeniu orki, co przekłada się na mniejsze emisje GHG i mniejsze zużycie paliwa. Uprawa uproszczona zapobiega także erozji wodnej i wietrznej, utracie wody, zwiększenia zawartości próchnicy w glebie. Ekochemat realizuje więc zarówno cel (d), jak i (e).
- Utrzymanie zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych – przyczynia się w sposób bezpośredni do ograniczenia emisji GHG oraz łagodzenia negatywnych skutków zmian klimatu oraz zwiększenia bioróżnorodności. Ekoschematy te zaprojektowano, jako uzupełnienie interwencji inwestycyjnej, dotyczącej zakładania zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych w celu zapewnienia rolnikom wsparcia w z tytułu kosztów pielęgnacji nasadzeń i rekompensaty utraconych dochodów ze względu na ograniczenie produkcji rolnej na działkach częściowo przeznaczonych pod nasadzenia. Takie wsparcie zapewni trwałość inwestycji, a w konsekwencji - realizację celów środowiskowych i klimatycznych. Ekochemat realizują więc zarówno cel (d), jak i (e oraz f).
- Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych - ten ekoschemat ma wpływ na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych (w odwodnionych glebach dochodzi do rozkładu materii organicznej, co powoduje emisje GHG) i tym samym wpisuje się w cel klimatyczny (d), ale również realizuje cel (e) i (f) i został szczegółowo opisany przy celu (e).
- Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, tj. w formie aplikacji doglebowej oraz Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji – obie te praktyki mają na celu ograniczenie emisji amoniaku i lepsze wykorzystanie substancji pokarmowych zawartych w nawozach naturalnych, w związku z czym przyczyniają się do ochrony powietrza w tym m.in. GHG i sprzyjają racjonalizacji nawożenia realizując zarówno cel (e), jak również pośrednio cel (d).

Komplementarnymi interwencjami realizującymi cel klimatyczny (d) będą:

- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, które pozwolą wdrażać przez gospodarstwa praktyki ograniczyć emisje N₂O, a także zwiększające sekwestrację CO₂. Chodzi o doposażenie gospodarstw a następnie wykorzystywanie przez nie m.in (i) urządzenia lub maszyny np. do precyzyjnej aplikacji nawozów naturalnych, mineralnych i wapniowych, aplikacji doglebowej nawozów, uprawy bezorkowej, (ii) płyty lub zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych. Jednocześnie z uwagi na postępujące zmiany klimatu przewidziano inwestycje na rzecz adaptacji rolnictwa do tych zmian (np. zbiorniki gromadzące wody opadowe i roztopowe, instalacje do zagospodarowania wody deszczowej oraz powtórnego obiegu wody, instalacje związane z wentylacją budynków inwentarskich lub obniżające temperaturę, infrastruktura przeciwwgradowa, rozwiązania przeciwpromrozkowe),
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej - realizacja tej interwencji przyczyni się do zmniejszenia presji działalności rolniczej na klimat, poprzez wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (z wody lub biogazu rolniczego), właściwe zagospodarowanie odpadów i produktów ubocznych z rolnictwa (biogazownie rolnicze) oraz poprawę efektywności energetycznej (termomodernizacja budynków inwentarskich). Zakładanym efektem będzie m.in. ograniczenie emisji metanu oraz zmniejszenie zapotrzebowania na nawozy mineralne, zakup energii elektrycznej oraz ciepłej przez gospodarstwa,
- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu, która zakłada, jednak w sektorze owoców i warzyw, realizację operacji pozwalających na wdrożenie systemów przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery oraz produkujących energię z odnawialnych źródeł energii wykorzystywaną dla potrzeb związanych z działalnością organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw, infrastruktury przyczyniającej się do zmniejszenia ilości wody zużywanej przez istniejące systemy nawadniania, instalacji do powtórnego obiegu wody, instalacji do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej. zbiorników retencyjnych gromadzących wody opadowe i roztopowe,

- Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu, w ramach którego planuje się wspierać podmioty oferujące usługi precyzyjnego dawkowania m.in. nawozów oraz optymalizacji żywienia zwierząt. Powinno zmniejszyć to emisję gazów cieplarnianych z sektora rolniczego.

Ze względu na potencjał absorpcji dwutlenku węgla przez tereny leśne i zadrzewienia do realizacji celu klimatycznego przyczynią się interwencje związane z zalesianiem i zadrzewianiem gruntów rolnych. Są to uzupełniające się wzajemnie interwencje:

- Zalesianie gruntów rolnych, Tworzenie zadrzewień śródpolnych, Zakładanie systemów rolno-leśnych– tj. interwencje inwestycyjne (art. 73 rozporządzenia), dotyczące nasadzeń lasów, drzew i krzewów na terenach rolnych,
- Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne, (art. 70 rozporządzenia) mają komplementarny charakter z interwencją Zalesienie gruntów rolnych, umożliwiając utrzymanie i pielęgnację zalesień założonych na gruntach rolnych.

Interwencje te, poza wymiarem klimatycznym wpływają na bioróżnorodność (cel f) oraz ochronę zasobów środowiska: gleby, wody i powietrza (cel e).

Cel szczegółowy WPR (e) *wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze* na poziomie bazowym realizowany będzie przez normy DKR 4, 5 6 i 7 oraz SMR 1 i 2 (por. rozdz. 3.2.1 i zał. 4). Na podstawie art. 31 rozporządzenia o planach strategicznych zaprojektowano szereg uzupełniających praktyk w ramach ekoschematów, które wykraczają poza ww. normy i wymogi:

- Międzyplony ozime/wsiewki śródpolonowe – Interwencja wpłynie na poprawę żyzności i ochronę gleb przed erozją, i (poprzez zapobieganie wymywaniu substancji mineralnych) będzie dodatkowo oddziaływać na jakość wód.
- Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – ten ekoschemat ukierunkowany jest na wzmocnienie ochrony gleb i wód poprzez zachęcenie rolników do racjonalizacji nawożenia i odkwaszania gleb w celu zwiększenia ich żyzności. Dodatkowo racjonalne nawożenie sprzyja ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych i wpisuje się w realizację celu (e).
- Zróżnicowana struktura upraw to ekoschemat zaprojektowany ponad normę DKR 7, promujący uprawę w gospodarstwie wielu różnych gatunków/ grup roślin i uwzględnienie w zmianowaniu aspektu poprawy zawartości materii organicznej w glebie. Interwencja wykracza poza normy DKR 3 (dot. zakazu wypalania gruntów ornych) oraz DKR 7 (w zakresie obowiązku zmianowania upraw lub innych praktyk mających na celu zachowanie potencjału gleby). Ten instrument wsparcia przede wszystkim służy zachowaniu i poprawie jakości gleb, wpływa też na zachowanie bioróżnorodności i może mieć przełożenie na zmniejszenie potrzeb stosowania chemii rolnej.
- Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych - ten ekoschemat wynagradzać będzie usługę ekosystemową jaką jest utrzymywanie nadmiaru wody na trwałych użytkach zielonych. Ten rodzaj retencji pozwala na zatrzymanie w krajobrazie dużych ilości wody i tym samym zapobiega jej utracie (spływowi), ogranicza ryzyko suszy i wpływa na lokalny mikroklimat. Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych, wykracza poza normę DKR 1 (utrzymanie trwałych użytków zielonych). Wysoki poziom uwodnienia gruntu jest jednocześnie czynnikiem ochrony terenów podmokłych (na poziomie warunkowości odpowiada za to DKR 2). Ma też wpływ na ograniczania emisji gazów cieplarnianych (w odwodnionych glebach dochodzi do rozkładu materii organicznej, co powoduje emisje GHG) i tym samym wpisuje się w cel klimatyczny (d). Ponadto deficyt wody w siedliskach hydrogenicznym powoduje ich degradację i spadek bioróżnorodności, stąd omawiany ekoschemat jest istotny dla realizacji celu (f).
- Rolnictwo ekologiczne jest systemem produkcji w największym stopniu podporządkowanym minimalizacji presji na środowisko. System produkcji ekologicznej wyklucza stosowanie syntetycznych nawozów i środków ochrony roślin, wymaga też stosowania złożonego płodozmianu i zabiegów chroniących glebę (np. poplonów, wsiewek), co pozytywnie wpływa na jakość gleb (w tym jej różnorodności mikrobiologicznej, ograniczanie erozji, przeciwdziałanie

przesuszeniu gleb co ma przełożenie na lepsze efekty produkcji rolnej) i wód (ograniczenie bądź całkowita eliminacja stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenie nawożenia - zrównoważone i racjonalne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów). Poprzez „domykanie” obiegu materii w gospodarstwie wpływa na zwiększenie zawartości materii organicznej w glebie i jest korzystne dla klimatu (cel (e)). Rolnictwo ekologiczne ma pozytywny wpływ na bioróżnorodność i zachowanie tradycyjnych roślin rolniczych i zwierząt; stare odmiany i rasy są szczególnie cenne w produkcji w systemie ekologicznym (cel (f)). Wnosi również wkład w utrzymanie bądź tworzenie elementów szczególnie ważnych dla różnorodności krajobrazu wiejskiego/rolniczego, w tym elementów produkcyjnych (tj. co do zasady różnorodności upraw), jak i nieprodukcyjnych, ograniczanie niekorzystnego przekształcania TUZ (cel (d)). Produkcja ekologiczna realizuje oczekiwania społeczne w zakresie jakości produkcji, jej przyjazności środowisku i dobrostanu zwierząt (cel (i)).

Równocześnie jako komplementarne dla ww. interwencji zaproponowano operacje dotyczące:

- Inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu, w ramach których wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze będzie odbywało się poprzez doposażenie gospodarstw, a następnie stosowanie przez nie m.in. urządzeń lub maszyny np. do precyzyjnej aplikacji nawozów naturalnych, mineralnych, wapniowych, aplikacji dogłębowej nawozów, stosowania środków ochrony roślin z rozwiązaniami ograniczającymi ryzyko ich zniesienia, uprawy bezorkowej, międzyplonów, płyty lub zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych, stanowiska do mycia oraz napełniania opryskiwaczy, robotów czyszczących ruszty w budynkach inwentarskich, urządzenia służące do uprawy, pielęgnacji lub zbioru z trwałych użytków zielonych,
- Rozwoju usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu - stosowanie korzystnych praktyk np. niskoemisyjna aplikacja nawozów czy precyzyjne stosowanie środków ochrony roślin o ile ogranicza emisję związku azotu czy zanieczyszczeń gleby i wody pestycydami wymaga posiadania specjalistycznego sprzętu oraz umiejętności stosowania tych technologii przez wykwalifikowanych pracowników. Rozwiązania te nie zawsze mogą być z powodzeniem stosowane przez mniejsze obszarowo gospodarstwa rolne. Ponadto, w ramach interwencji wspierane będą inwestycje związane z zrównoważonym zarządzaniem wodą, np. monitoring warunków klimatycznych i wilgotności gleby, stacje meteo oraz dostosowanie zużycia wody do rzeczywistych potrzeb roślin.
- Inwestycji w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej - realizacja tej interwencji przyczyni się do zmniejszenia presji działalności rolniczej na środowisko poprzez ograniczenie uciążliwości stosowania nawozów naturalnych (szczególnie gnojowicy). Będzie to miało nie tylko istotne znaczenie w skali regionalnej gdzie występuje nadwyżka nawozów naturalnych, ale również ograniczenia zanieczyszczenia wód Bałtyku. Ważną kwestią jest także fakt, że podczas produkcji biogazu następować będzie ograniczenie zanieczyszczenia powietrza (odory) oraz redukcja patogenów w trakcie procesu fermentacji.
- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu, która zakłada w sektorze owoców i warzyw realizację operacji pozwalających na wdrożenie rozwiązań dotyczących kompostowania bioodpadów wraz z infrastrukturą zabezpieczającą przed przedostawaniem się odcieków do gleby i wód gruntowych, stacji meteorologicznych, systemów wspomaganie decyzji w ochronie roślin, w tym sprzętu teleinformatycznego, stanowisk do napełniania opryskiwaczy oraz konstrukcji do ich mycia, systemu oczyszczania ścieków lub płynnych pozostałości po zabiegach ochrony roślin; urządzeń do niskoemisyjnej aplikacji nawozów, precyzyjnego stosowania środków ochrony roślin, uprawy bezorkowej, do mechanicznego niszczenia chwastów i szkodników

Cel szczegółowy WPR (f) *przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu*, jak opisano poprzednio (rozdz. 3.2.1.) na poziomie bazowym realizowany będzie przez normy DKR 8 i 9 oraz wymogi SMR 3 i 4. Natomiast na poziomie interwencji zaprogramowanych na podstawie art. 31 będzie realizowany poprzez ekoschematy, które wykraczają poza ww. obowiązki:

- Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt

Celem ekoschematu jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej.

- Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne

Ekoschemat jest bezpośrednim rozwinięciem praktyki DKR 8 - ramach tej interwencji premiowane będą gospodarstwa, w których określoną część powierzchni gruntów ornych zajmują elementy krajobrazu. Ta interwencja jest szczególnie istotna dla ochrony bioróżnorodności, gdyż promuje obecność na terenach rolniczych enklaw stanowiących miejsce życia dzikich gatunków roślin i zwierząt.

- Obszary z roślinami miododajnymi

Interwencja wspierająca przeznaczenie gruntów ornych na cele nieprodukcyjne, tj. pod wysiew mieszanek składających się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych, pozwala na stworzenia bazy pokarmowej i miejsca schronienia zapylaczy, i tym samym wspiera utrzymanie i rozwój tej grupy organizmów na terenach rolnych.

- Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

Interwencja polega na premiowaniu prowadzenia uprawy zgodnie z metodyką integrowanej produkcji roślin dla danej uprawy (krajowy system jakości), co zapewnia racjonalizację wykonywania zabiegów ochronnych oraz nawożenia poprzez właściwą agrotechnikę, płodozmian i stosowanie nie chemicznych metod ochrony roślin. Efektem takich działań będzie większa dbałość o organizmy pożyteczne w pobliżu uprawy poprzez zarośla śródpolne, pasy kwietne, ustawianie domków dla murarek, kopców dla trzmieli, stworzenie odpowiednich warunków do obecności ptaków drapieżnych oraz zmniejszenie depozycji środków ochrony roślin i nawozów do gleby i wód. Praktyka stanowi uzupełnienie SMR 2 (stosowanie nawozów zawierających azot), SMR 7 i 8 (dot. środków ochrony roślin) oraz DKR 7 (w zakresie obowiązku zmianowania upraw lub innych praktyk mających na celu zachowanie potencjału gleby w tym dywersyfikacji upraw). Praktyka będzie również realizować cel e) i i)

- Biologiczna ochrona upraw

Interwencja wspiera stosowanie zabiegów z wykorzystaniem biologicznej ochrony roślin przy użyciu preparatów mikrobiologicznych, dzięki czemu ograniczone będzie stosowanie chemicznych środków ochrony roślin. Interwencja pozytywnie wpłynie na ochronę różnorodności biologicznej poprzez ograniczenie narażenia organizmów pożytecznych na kontakt z nieselektywnymi środkami ochrony roślin i zmniejszy depozycję chemicznych środków ochrony roślin do środowiska (tym samym realizować będzie cele (e) i (i)). Praktyka stanowi uzupełnienie, SMR 7 i 8 (dot. środków ochrony roślin).

- Utrzymanie zadrzewień śródpolnych oraz Utrzymanie systemów rolno-leśnych

Te dwa ekoschematy zaprojektowano jako uzupełnienie interwencji inwestycyjnej dotyczącej zakładania zadrzewień oraz systemów rolno – leśnych w celu zapewnienia rolnikom wsparcia w z tytułu kosztów pielęgnacji nasadzeń i rekompensaty utraconych dochodów ze względu na ograniczenie produkcji rolnej na działkach częściowo przeznaczonych pod drzewa. Takie wsparcie zapewni trwałość inwestycji, a w konsekwencji - realizację celów środowiskowych i klimatycznych.

Cel ochrony bioróżnorodności (f) będzie realizowany w szerokim zakresie w ramach II filara WPR, a zwłaszcza interwencji zaprojektowanych zgodnie z art. 70. W pierwszym rzędzie należy tu wymienić interwencje dotyczące ochrony trwałych użytków zielonych. Na poziomie bazowym zachowaniu tych gruntów służą DKR 1 i DKR 9 oraz (w odniesieniu do obszarów hydrogenicznych) – DKR 2. W ramach ekoschematów, mając na względzie znaczenie powiązania produkcji

zwierzęcej (chów zwierząt trawożernych) i gospodarki na TUZ, zaproponowano opisany wyżej ekoschemat Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. W ramach II filara zaprojektowano 3 interwencje:

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000
- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Zróżnicowanie i bogactwo przyrodnicze siedlisk łąkowo – pastwiskowych zależy bezpośrednio od ich ekstensywnego użytkowania rolniczego, stąd w ramach tych interwencji określone zostaną szczegółowo (na poziomie krajowym) wymogi dotyczące w szczególności intensywności i rodzaju użytkowania oraz terminów koszenia lub wypasu zwierząt. Wymogi te, w przypadku interwencji przyrodniczych zostały dostosowane do konkretnych rodzajów siedlisk/ gatunków. W przypadku interwencji dot. ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk, dostępnej na obszarach Natura 2000 tam, gdzie nie stwierdzono występowania konkretnych siedlisk/ gatunków, stosowane będą wymogi uproszczone, niespecyficzne. Ważne uzupełnienie powyższych interwencji będzie stanowił ekoschemat dot. retencjonowania wody na trwałych użytkach zielonych promujący poprawę gospodarki wodnej oraz zachowanie siedlisk hydrogeniczných.

Inne interwencje II filara WPR zaplanowane w ramach art. 70 rozporządzenia o planach strategicznych i realizujące cel związany z ochroną bioróżnorodności to:

- Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych – interwencja promująca ochronę dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny. Takie sady są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów. Produkty z ich uprawy będą odpowiedzią na rosnący popyt konsumentów na tradycyjną żywność charakteryzującą się wyjątkowymi walorami (cel i).
- Wieloletnie pasy kwietne – interwencja premiująca zakładanie (mieszanki wielogatunkowe) i utrzymanie śródpolnych pasów kwietnych na gruntach ornych. Pasy te utworzą korytarze ekologiczne i ostoje dla wielu gatunków zwierząt, w tym zapylaczy, a także będą elementem różnicującym krajobraz wiejski. Interwencja będzie komplementarna z ekoschematem dot. obszarów z roślinami miododajnymi.

Działania związane z zachowaniem bioróżnorodności realizowane będą w zakresie realizacji potrzeby dot. zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie poprzez interwencje zaprojektowane na podstawie art. 70 rozporządzenia o planach strategicznych. Zaplanowano interwencję:

- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, w ramach której hodowcy ras zachowawczych bydła, świń, koni, owiec i kóz będą uzyskiwali wsparcie w związku z utrzymywaniem zwierząt zakwalifikowanych do odpowiednich programów ochrony. Produkcja zwierzęca w oparciu o tradycyjne polskie rasy jest w obecnych warunkach nieopłacalna, toteż w celu zachowania tych ras (i potencjalnie cennych na przyszłość ich cech genetycznych) niezbędne jest wprowadzenie odpowiedniego wsparcia.

W obszarze związanym z zachowaniem zasobów genetycznych roślin zaplanowano interwencję:

- Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - wspierając zachowanie tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a także dawnych odmian oraz miejscowych populacji i ekotypów uprawianych na terenie Polski, skutkiem czego będzie dywersyfikacja upraw sprzyjająca zwiększaniu bioróżnorodności na gruntach ornych. Zakładane w ramach interwencji ogródki bioróżnorodności wzbogacą krajobraz. Interwencja nawiązuje do DKR 7 Płodzmian na gruntach ornych oraz stanowi uzupełnienie ekoschematu dot. zróżnicowanej struktury upraw.

Komplementarnymi interwencjami będą także działania inwestycyjne w tym:

- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, które będą przyczyniać się także do ochrony różnorodności biologicznej, wzmocnienia usług ekosystemowych czy ochrony siedlisk i krajobrazu. Aby to mogło być wykonane niezbędne są inwestycje w maszyny lub urządzenia dotyczące uprawy, pielęgnacji lub zbioru z trwałych użytków zielonych, precyzyjnej aplikacji nawozów naturalnych, mineralnych, precyzyjnego stosowania środków ochrony roślin, czy rozwiązań ograniczających ryzyko zniesienia pestycydów, stanowiska do mycia oraz napełniania opryskiwaczy, urządzenia do mechanicznego niszczenia szkodników i chwastów w uprawach rolniczych.
- Rozwoju usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu – stosowanie precyzyjnych dawek środków ochrony roślin pozwala na dostosowanie ilości stosowanych środków ochrony roślin faktycznych potrzeb.

Ponadto cel (f) będzie realizowany poprzez inwestycje w lasach prywatnych w ramach art. 73. W ramach interwencji Zwiększanie bioróżnorodności lasów prowadzone będą nasadzenia zwiększające różnorodność biologiczną w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację struktury leśnej oraz składu gatunkowego drzewostanów.

3.2.3. Wyjaśnienie, w jaki sposób zostanie osiągnięty większy ogólny wkład określony w art.105

Wspólna polityka rolna po 2020 roku oparta jest na dziewięciu kluczowych celach, spośród których trzy dotyczą bezpośrednio środowiska i klimatu:

- przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii,
- wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze,
- przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.

Państwa członkowskie zobligowane są do przeznaczania co najmniej 40% całkowitego budżetu WPR na klimat i 30% alokacji II filara na środowisko.

Kolejnym aspektem ukierunkowującym przyszłe interwencje WPR na cele środowiskowe i klimatyczne jest Europejski Zielony Ład i wynikające z niego strategie, w tym Strategia bioróżnorodności oraz „Od pola do stołu”. Wyznaczają one liczne i ambitne cele środowiskowo-klimatyczne, których osiągnięcie zależne jest w dużej mierze od działań podejmowanych w rolnictwie.

Powyższe założenia podwyższają ambicje środowiskowe i klimatyczne Planu Strategicznego WPR 2023-2027 w stosunku do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Zwiększone ambicje w zakresie środowiska i klimatu znajdują odzwierciedlenie w nowej zielonej architekturze WPR (zarówno I jak i II filar WPR). Wzmocniona zostaje obowiązkowa warunkowość oraz wprowadzony zostaje nowy środowiskowy element w ramach filaru I – ekoschematy. Najambitniejszym elementem będą prośrodowiskowe instrumenty wsparcia – wieloletnie zobowiązania prośrodowiskowe (art. 70 ww. projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych) realizowane w ramach II filaru WPR.

Tak jak dotychczas w ramach zasady wzajemnej zgodności, w nowej warunkowości będą obowiązywały normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR, ang. GAEC) - jednakże poszerzone o nowe elementy i wymogi podstawowe w zakresie zarządzania (SMR). Wszystkie normy DKR i niektóre wymogi SMR dotyczące środowiska, będą miały znaczący wpływ na kwestie związane z wodą, glebą, różnorodnością biologiczną, zrównoważonym stosowaniem środków ochrony roślin, ograniczeniem emisji GHG z rolnictwa oraz jego przystosowaniem do obserwowanych zmian klimatu.

W celu zapewnienia większych korzyści środowiskowo-klimatycznych zostaną wprowadzone nowe normy DKR a część już obowiązujących zostanie wzmocniona. I tak w ramach łagodzenia skutków zmian klimatycznych wymagana będzie m.in. ochrona terenów podmokłych i torfowisk, ponieważ obszary te stanowią duży rezerwuar węgla (który uwolniony do

atmosfery mógłby przyczynić się do zmiany klimatu). Dla ochrony jakości wód i przeciwdziałania jej zanieczyszczeniu istotne znaczenie będzie miało utrzymywanie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych, na których będą ograniczenia związane nie tylko z ze stosowaniem nawozów zawierających azot, ale ze stosowaniem wszystkich rodzajów nawozów i środków ochrony roślin. Natomiast gleba jako niezbędny zasób do produkcji, będzie chroniona poprzez normę: (i) przeciwdziałającą erozji i degradacji na gruntach położonych na stokach; w tym przypadku zostanie powiększony obszar gruntów ornych, które będą podlegały ochronie, (ii) przeciwdziałającą erozji i utracie materii organicznej poprzez stosowanie okrywy ochronnej gleby w okresie jesienno – zimowym; norma zostanie rozszerzona na teren całego kraju, (iii) wpływającą na zachowanie potencjału gleby poprzez przerywanie upraw monokulturowych jako jednego z czynników wpływających na degradację gleb; norma jest kontynuacją praktyk realizowanych w ramach zazielenienia, ale znacznie bardziej oddziałująca na glebę ponieważ więcej gospodarstw będzie zobowiązanych do jej realizacji oraz zmniejszone zostały wielkości progowe jakie mogą zajmować poszczególne uprawy w gospodarstwie. W kontekście zachowania i ochrony bioróżnorodności dotychczasowa norma zostanie rozszerzona o obowiązek przeznaczania w gospodarstwie 4% powierzchni gruntów ornych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne. W stosunku do zazielenienia normę tę będzie musiało realizować więcej gospodarstw, a w przypadku zadeklarowania do wypełnienia tego zobowiązania międzyplonów lub upraw wiążących azot będzie wymagany większy 7 % udział tych obszarów na gruntach ornych, z czego co najmniej 3 % powierzchni gruntów ornych będzie musiało być przeznaczone na obiekty i obszary nieprodukcyjne.

W zakresie SMR zaprojektowano włączenie w zakres warunkowości dwóch ważnych dyrektyw środowiskowych - ramowej dyrektywy wodnej i dyrektywy w sprawie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin. Obie wymienione dyrektywy poprzez wprowadzenie nowych wymogów do warunkowości przyczyniają się m.in. do ochrony jakości wody, różnorodności biologicznej organizmów wodnych i lądowych. A co najważniejsze poprzez wzmocnioną kontrolę przestrzegania przepisów regulujących stosowanie i postępowanie z środkami ochrony roślin przyczynią się do ochrony zdrowia ludzi, zwierząt i roślin.

Wymogi warunkowości stanowią podstawę do określenia wymagań dla dodatkowo płatnych, dobrowolnych działań w ramach ambitniejszych elementów zielonej architektury - takich jak ekoschematy, czy pro-środowiskowe płatne zobowiązania wieloletnie w ramach II filaru.

Nowym elementem WPR 2023-2027 będą dobrowolne dla rolników systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt, tzw. ekoschematy – co do zasady płatności roczne. Ich celem jest stworzenie zachęt dla rolników do realizacji korzystnych praktyk dla środowiska i klimatu, a jednocześnie wykreowanie możliwości ukierunkowania wsparcia na przejście na bardziej zrównoważone i przyjazne środowisku rolnictwo. Ekoschematy będą miały charakter dobrowolnej dla rolników, ale obowiązkowej do wprowadzenia w Planie, rocznej płatności. Państwa członkowskie będą zobowiązane do przeznaczania na ten instrument co najmniej 25% płatności bezpośrednich. Instrument ten będzie tak zaprojektowany aby w jak największym stopniu realizować korzyści środowiskowe i potrzeby rolników, a także aby zapewnić absorpcję środków, które muszą być zagospodarowane w ramach tego celu.

W ramach ekoschematów proponuje się wdrożyć m.in.: (i) praktyki polegające na ekonomicznym i racjonalnym nawożeniu, które jednocześnie wpłyną na ochronę wód przed eutrofizacją (opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt), (ii) praktyki związane z wzbogacaniem gleby w materię organiczną, czy też jej ochroną przed erozją (zróżnicowana struktura upraw, międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe, uproszczone systemy uprawy), (iii) praktyki związane z ochroną różnorodności biologicznej (obszary z roślinami miododajnymi, prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, biologiczna ochrona upraw, przeznaczenie 7% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne, czy też (iv) praktyki na rzecz ochrony powietrza (praktyki ograniczające emisję amoniaku: wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godz. od aplikacji, stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo tj. w formie aplikacji doglebowej). Ponadto, z uwagi na pozytywny wpływ systemu rolnictwa ekologicznego na glebę, wodę i bioróżnorodność

proponuje się, aby w ramach ekoschematów promowane były również takie praktyki (w postaci płatności powierzchniowych do upraw ekologicznych).

Dodatkowo przewiduje się, iż w ramach ekoschematów będzie można ubiegać się o wsparcie na utrzymanie zadrzewień i systemów rolno-leśnych, które zostaną zrealizowane jako inwestycje leśne i zadrzewieniowe w ramach II filaru WPR.

Niekorzystne warunki hydrologiczne i zmiany klimatu powodują, że szczególnej wagi nabiera kwestia retencjonowania wody. Jedną z usług publicznych, jakie mogą świadczyć gospodarstwa rolne, jest ochrona zasobów wodnych poprzez zatrzymywanie wody na gruntach rolnych i przeciwdziałanie jej spływowi. Spowalnianie krążenia wody w środowisku jest korzystne dla ochrony klimatu i jako takie powinno być wspierane, zwłaszcza, że nadmierne (z punktu widzenia optymalizacji warunków produkcyjnych) uwilgotnienie gleby wiąże się ze stratami w produkcji rolnej. Proponuje się więc uruchomienie takiego wsparcia w ramach odpowiedniego ekoschematu (retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych).

Najambitniejszym pod względem środowiskowym są wieloletnie zobowiązania prośrodowiskowe (art. 70 ww. projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych) realizowane w ramach II filara WPR. Zgodnie z projektowanymi przepisami UE, i tak jak w obecnym okresie programowania, mają one mieć charakter dobrowolny dla rolnika. Zobowiązania pro-środowiskowe w II filarze WPR muszą wykraczać ponad warunkowość oraz odpowiednie prawodawstwo krajowe i unijne i nie mogą nakładać się na zakres praktyk objętych ekoschematami.

Celem interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych będzie promowanie praktyk rolniczych przyczyniających się do zachowania cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków, utrzymania tradycyjnych odmian drzew owocowych, ochrony organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających oraz ochrony różnorodności krajobrazu.

W stosunku do obecnie realizowanego Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020 planowane jest wdrożenie nowych schematów pomocowych, w tym interwencji *Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000*, (ii) *Wieloletnie pasy kwietne*.

Zaprojektowane na podstawie art. 70 wieloletnie interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne to:

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000,
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000,
- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000,
- Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych,
- Wieloletnie pasy kwietne

Zachowaniu zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich służyć będzie kontynuacja działań podejmowanych w ramach PROW 2014–2020:

- Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie,
- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

W ramach interwencji *Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych* zaproponowano nowy wariant *Młode sady odmian tradycyjnych* oraz w ramach interwencji *Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie* nowy wariant *Ogródki bioróżnorodności* interwencji.

Powyższe interwencje zaprogramowane na podstawie art. 70 zostały zaprojektowane tak, by wykraczały m.in. ponad odpowiednie elementy warunkowości, odpowiednie prawodawstwo krajowe i unijne w tym minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin, a także w taki sposób, by nie nakładały się z projektowanymi ekoschematami (art. 31). Interwencje te będą realizowały wszystkie cele środowiskowe WPR a więc będą przyczyniały się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu, będą wspierały zrównoważony rozwój i wydajne gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze. Przyczyniały się będą także do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niego.

Kolejnymi interwencjami, które będą realizowały cele środowiskowe i klimatyczne będą interwencje leśne i zadrzewieniowe. Będą to inwestycje przyczyniające się do łagodzenia zmian klimatu oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez m.in. łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych w zwarte i ciągle struktury krajobrazu, tzw. korytarze ekologiczne. Tworzenie zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych będzie miało znaczący wpływ na zatrzymywanie wody w profilu glebowym oraz poprawę jakości wód. Przyczyniać się będzie również do zwiększenia bioróżnorodności na obszarach wiejskich, gdyż drzewa i krzewy stanowią miejsce bytowania wielu organizmów i bazę pokarmową m.in. dla ptaków i owadów zapylających. Dzięki inwestycjom w istniejącym lasach, polegającym na przebudowie drzewostanu lub zmianie jego struktury, zwiększana będzie bioróżnorodność oraz odporność ekosystemów leśnych na zmiany klimatu. Natomiast w celu łagodzenia tych zmian, realizowane będą odnowienia w drzewostanach uszkodzonych w wyniku czynników abiotycznych i biotycznych jak również realizowane będą cięcia pielęgnacyjne mające na celu podnoszenie odporności i zdrowotności młodszych drzewostanów.

Rozwiązaniem nowym (w *PROW 2014-2020 stosowano jedynie preferencje dla części inwestycji*) wzmocniającym ambicje środowiskowo-klimatyczne jest interwencja pn. *Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu oraz Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej*. Pierwsza interwencja ma umożliwić ochronę zasobów naturalnych i klimatu, a także adaptację do zmian klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne. Przykładowo, pomoc będzie polegać na dofinansowaniu wyposażenia gospodarstw w (i) płyty i zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych, (ii) instalacje, w tym zamknięte zbiorniki, do pozyskania i zagospodarowania wody deszczowej i roztopowej, (iii) instalacje do powtórnego obiegu wody, (iv) maszyny i urządzenia do aplikacji nawozów lub środków ochrony roślin (np. *niskoemisyjna aplikacja nawozów, precyzyjne stosowanie środków ochrony roślin, przygotowanie miejsc do mycia opryskiwaczy lub utylizowania resztek cieczy użytkowej*), (v) niskoemisyjnej uprawy gleby, w tym uprawy bezorkowej, (v) infrastrukturę techniczną pod kątem adaptacji do niekorzystnych warunków pogodowych, w tym wiaty dla zwierząt, wodopoje, instalacje związane z wentylacją budynków inwentarskich lub obniżające temperaturę, infrastruktura przeciwnadcienna, rozwiązania przeciwpromrozkowe, biofiltry, (vi) urządzenia i maszyny służące do uprawy, pielęgnacji lub zbioru z trwałych użytków zielonych. Druga interwencja pozwoli zmniejszyć presję działalności rolniczej na klimat, poprzez wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, właściwe zagospodarowanie odpadów i produktów ubocznych z rolnictwa oraz poprawę efektywności energetycznej. Inwestycje w tym zakresie będą dotyczyć budowy lub zakupu nowych urządzeń do produkcji energii z wody albo biogazu rolniczego do 50 kW lub systemów poprawiających efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej [systemów odzyskiwania ciepła np. z mleka, budynków inwentarskich, oświetlenie LED, termomodernizacja]. Tak przyjęty zakres wsparcia pozwala zachować komplementarność z innymi interwencjami Planu. Przykładowo w Planie przewidziano ekoschemat pn. *Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, tj. w formie aplikacji doglebowej, Uproszczone systemy uprawy jednocześnie* w interwencjach inwestycyjnych zabezpieczono finansowanie maszyn i urządzeń, które pozwalają realizować te ekoschematy. Ponadto w warunkach relatywnie wysokich kosztów zakupu i eksploatacji takich maszyn i urządzeń racjonalnym staje się korzystanie z usług w tym zakresie. Z tego powodu zapewniono również wsparcie podmiotów świadczących usługi środowiskowo-klimatyczne. W omawianych interwencjach przewidziano również wysoką intensywność pomocy (*pierwsza interwencja do 80%, druga interwencja do 65%*).

Ważną interwencją, która pozwoli osiągnąć większy wkład Planu w realizację celów środowiskowo - klimatycznych są *Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)*, w ramach których wyodrębniono dodatkowy obszar wsparcia dotyczący rolnictwa ekologicznego. Będą wspierane inwestycje w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną. Interwencja przewiduje także procentowe podwyższenie poziomu wsparcia dla rolników ekologicznych (oraz rolników, którzy nie ukończyli 40 roku życia) względem pozostałych beneficjentów. Ponadto założono, że inwestycje związane z budynkami/budowlami służącymi do produkcji ekologicznej lub zwierzęcej powinny wykorzystywać technologie ograniczające szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko oraz być energooszczędne i niskoemisyjne.

Podniesiono także ambicje jeżeli chodzi o dostępność dla gospodarstw usług rolniczych. W Planie wyodrębniono nową (w porównaniu z PROW 2014-2020) kategorię usług, które dotyczą jedynie ochrony środowiska i klimatu jednak z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych. Chodzi o interwencję pn. *Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu*. Usługi będą związane z obszarami, na które wskazuje strategia „Od Pola do Stołu”, w tym dotyczącymi stosowania nawozów lub środków ochrony roślin (np. *niskoemisyjna aplikacja nawozów, precyzyjne stosowanie środków ochrony roślin*), zrównoważonego zarządzania zasobami, w tym wodą i glebą, zarządzania stadem bydła, w szczególności w zakresie żywienia, dobrostanu, zdrowotności.

Zwiększenie ambicji środowiskowo-klimatycznych nastąpi także poprzez wdrożenie nowych rozwiązań w ramach interwencji pn. *Scalenie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym*. Poza poprawą rozłogu gruntów gospodarstw inwestycje te muszą przyczynić się do zwiększenia retencji wodnej na gruntach rolnych (mała retencja wodna, w tym tworzenie lub odtworzenie śródpolnych oczek wodnych i mokradel czy małych zbiorników wodnych). Ponadto realizowane inwestycje muszą zawierać rozwiązania ukierunkowane na ochronę przyrody i ochronę środowiska (*zachowanie zadarnionych skarp oraz zachowanie lub wyznaczenie pasów ochronnych o charakterze zakrzewień lub zadrzewień śródpolnych, wyznaczenie granicy polno-leśnej czy strefy buforowej*). W PROW 2014-2020 rozwiązania mające wpływ na poprawę stanu środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych były jedynie preferowane.

Także większe ambicje środowiskowo - klimatyczne (względem PROW 2014-2020) będą realizowane poprzez interwencje (*Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność, Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa oraz Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości*) finansowane w formule instrumentów finansowych. Co do zasady instrument finansowy jest przewidziany w postaci gwarancji. Natomiast jeżeli inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu założono do 50% dotację do spłaty odsetek.

Ważnym elementem realizacji większych ambicji środowiskowych jest również interwencja pn. *Infrastruktura na obszarach wiejskich*, która przyczynia się do poprawy warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej na wsi. Jednocześnie zakłada się m.in. realizację operacji dotyczących systemów zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi w tym ich retencji oraz systemów indywidualnego oczyszczania ścieków.

Wdrożenie przedstawionej powyżej architektury wsparte będzie poprzez interwencje w zakresie współpracy oraz transferu wiedzy i innowacji. Z tego powodu przewiduje się wsparcie w ramach Planu doradztwa rolniczego, szkoleń, działań demonstracyjnych i kampanii informacyjnych w powyższym zakresie. Dodatkowo wspierane będzie powstawanie innowacji oraz wdrożenia innowacyjnych rozwiązań na poziomie gospodarstwa rolnych (w ramach interwencji *Współpraca EPI* oraz *Mój pomysł dla rolnictwa*).

W ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw przewiduje się m.in. realizację interwencji powiązanych z celami środowiskowymi lub bezpośrednio odnoszących się do tych celów. W szczególności proponowane interwencje zostaną skierowane na działania z zakresu ekologii, ochrony środowiska naturalnego, zrównoważonej produkcji, efektywnej gospodarki wodą, ściekami i odpadami, których efektem będzie zrównoważona i przyjazna dla środowiska naturalnego produkcja rolna, ochrona różnorodności biologicznej.

Instrumenty interwencji rynkowych w zakresie zrównoważonej produkcji będą skutkowały zrównoważonym wykorzystywaniem zasobów naturalnych (woda, gleba, powietrze), łagodzeniem negatywnych zmian klimatu i jednocześnie umożliwią podmiotom sektora dostosowanie się do tych zmian.

W przypadku sektora owoców i warzyw organizacje producentów realizujące programy operacyjne będą zobligowane do wydatkowania co najmniej 15% swojego funduszu operacyjnego na działania powiązane z celami środowiskowo-klimatycznymi. W ramach interwencji w tym sektorze będą mogły zostać częściowo pokryte koszty systemów przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, zakupu i montażu urządzeń i instalacji związanych z wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych, w tym z wykorzystaniem produktów ubocznych i odpadów z produkcji rolnej (np. biogazownie, elektrownie wodne, piece na biomase). Ponadto w

dobie problemów z suszą i narastającym brakiem wody planowane jest w ramach interwencji pokrycie kosztów zakupu i montażu urządzeń przyczyniających się do zmniejszenia ilości wody zużywanej przez istniejące systemy nawadniania oraz pokrycie kosztów zakupu i montażu zamkniętych obiegów wody.

Kolejnym, istotnym elementem architektury środowiskowej w zakresie interwencji w zakładach przetwórczych (MŚP) są operacje na rzecz zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko, w zakresie oszczędności wody, energii, w zakresie gospodarki odpadami, zmniejszenia hałasu, ograniczenia wykorzystania plastiku oraz używania mniej obciążających środowisko czynników chłodniczych.

Przedstawione powyżej podejście (warunkowość, ekoschematy, wieloletnie zobowiązania pro-środowiskowe, instrumenty leśne i zadrzewieniowe, inwestycje służące ochronie środowiska i klimatu, interwencje sektorowe, transfer wiedzy i innowacji) obrazuje wysoki poziom ambicji środowiskowo-klimatycznych WPR 2023-2027. Nowa zielona architektura została zaprojektowana tak, aby zapewnić synergię między różnymi poziomami, w szczególności warunkowości i ekoschematów oraz interwencji prośrodowiskowych II filara, a także obejmować środki horyzontalne, takie jak współpraca, wymiana wiedzy i informacji.

Kwestie związane z wkładem Planu w realizację zamierzeń Polski co do wzmocnienia ochrony środowiska i klimatu przedstawiono w pkt. 3.2.3.

3.2.4 Kwestie związane z wkładem Planu w realizację zamierzeń Polski co do wzmocnienia ochrony środowiska i klimatu przedstawiono w pkt. 3.2.3.

3.2.5 Identyfikacja odpowiednich (elementów) Planu wynikających z instrumentów ustawodawczych, o których mowa w załączniku XIII do rozporządzenia w sprawie planu strategicznego WPR, które zostały uwzględnione w ocenie potrzeb Planu w odniesieniu do celów szczegółowych

Szereg instrumentów wsparcia WPR 2023-2027 zostało zaprojektowanych tak, aby przyczynić się do realizacji celów określonych w wymienionych w Zał. XIII rozporządzenia o planach strategicznych przepisach UE dotyczących klimatu i środowiska.

1. Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa oraz dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory nakładają na każdy kraj członkowski UE obowiązek m.in. wyznaczenia i objęcia ochroną obszarów, na których występują cenne siedliska i gatunki. Zgodnie z art. 8 Dyrektywy siedliskowej, państwa członkowskie są zobowiązane do określenia priorytetów i potrzeb finansowych bezpośrednio związanych z wdrażaniem określonych działań ochronnych ustanowionych dla przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, tzw. Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000 (PAF). Polski dokument PAF na lata 2021-2027 został zaakceptowany przez KE w 2021 r.

Analiza SWOT dla celu 6 wskazała jako zagrożenie niewystarczające działania na rzecz ochrony środowiska, w tym cennych siedlisk i krajobrazu. Wyodrębniona została potrzeba CS 6. P5. Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony. W celu realizacji tej potrzeby zaprojektowano interwencje:

- Ekoschemat dot. ekstensywnego użytkowania TUZ z obsadą zwierząt
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000
- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Bezpośrednio na realizację PAF wpływa interwencja Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000, w ramach której realizowane będą działania dedykowane określonym gatunkom lub siedliskom dostosowane do ich wymogów oraz realizujące założenia PZO/PO (dokumentów określających sposób ochrony konkretnych obszarów Natura 2000). Dodatkowo na stan siedlisk Natura 2000 wpływać będą inne interwencje z zakresu ochrony środowiska, spośród których wymienić należy pakiet retencyjny stanowiący zachętę do utrzymywania odpowiedniego uwilgotnienia siedlisk jako czynnika warunkującego zachowanie ich specyfiki przyrodniczej.

Ponadto, do realizacji ww. potrzeby przyczyni się m.in. DKR 9 (zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000) oraz SMR 3 (ochrona dzikiego ptactwa) i SMR 4 (ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory).

2. Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej zobowiązuje wszystkie państwa członkowskie do podjęcia działań na rzecz ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych. Obliguje ona państwa członkowskie do opracowania planów gospodarowania wodami dla każdego obszaru dorzecza (PGW) wyznaczonego w danym kraju. Obecnie prowadzone są prace zmierzające do opracowania II aktualizacji planów gospodarowania wodami (II aPGW, 3 cykl planistyczny, 2016-2021). Opracowywane dokumenty staną się podstawą do podejmowania działań mających wpływ na stan zasobów wodnych, a ponadto określą zasady gospodarowania wodami w trakcie kolejnego 6-letniego cyklu planistycznego.

Analiza SWOT dla celu 5 wskazała ryzyko nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych i pogorszenia ich jakości w wyniku intensyfikacji produkcji rolniczej.

W celu ochrony zasobów wodnych potrzebne są działania związane z poprawą efektywności gospodarowania zasobami wodnymi, odtworzeniem i zachowaniem obiektów zwiększających retencyjność, w tym naturalnych elementów krajobrazu. Zostało to odzwierciedlone w sformułowanych na podstawie analizy SWOT dla tego celu potrzebach tj. CS 5. P2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich oraz CS 5. P3. Poprawa jakości wód. W celu realizacji tych potrzeb zaprojektowano interwencje:

- Ekoschematy dot. retencjonowania wody na trwałych użytkach zielonych i opracowania i przestrzegania planu nawożenia
- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu
- Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Ponadto, do realizacji ww. potrzeb przyczyni się DKR 4 (strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych), SMR 1 i SMR 2 (dotyczące przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu).

1. Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego została implementowana poprzez ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia "Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu" (z późn. zmianami) Dodatkowo opracowano zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej.

Analiza SWOT dla celu 5 wskazała potrzebę kontynuowania działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych w tym poprawy jakości wód podziemnych oraz wód powierzchniowych, poprzez wsparcie odpowiednich inwestycji i praktyk rolniczych Wyodrębniona została potrzeba CS 5. P3. Poprawa jakości wód. W celu realizacji tej potrzeby zaprojektowano interwencje:

- Ekoschematy dot.: opracowania i przestrzegania planu nawożenia, wymieszania obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, stosowania płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbrzygowo, rolnictwa ekologicznego, uproszczonych systemów uprawy, utrzymania zadrzewień śródpolnych, utrzymania systemów rolno-leśnych, międzyplonów ozimych/wsiewek śródpłonowych, zróżnicowanej struktury upraw, prowadzenia produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, zagospodarowania resztek poźniowych w formie mulczu
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej
- Tworzenie zadrzewień śródpolnych
- Zakładanie systemów rolno-leśnych
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu
- Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (rolnictwo precyzyjne)
- Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu

Ponadto, do realizacji ww. potrzeby przyczyni się DKR 4 (strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych) oraz SMR 2 (przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu pochodzenia rolniczego).

4. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrza dla Europy (tzw. dyrektywa CAFE) obejmuje kwestie związane z pyłem zawieszonym w atmosferze (PM_{2,5}, PM₁₀), dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, tlenkami azotu, tlenkami węgla, ołowiem, benzenem oraz ozonem. Została transponowana do prawa polskiego poprzez przepisy ustawy prawo ochrony środowiska (POŚ) oraz odpowiednie akty wykonawcze do tej ustawy. Na podstawie ustawy POŚ, w 2015 roku został przyjęty Krajowy Program Ochrony Powietrza (KPOP) do roku 2020 roku (z perspektywą do roku 2030). Jest to dokument strategiczny, wyznaczający cele i kierunki działań jakie powinny zostać uwzględnione w szczególności na szczeblu lokalnym oraz w programach ochrony powietrza.

Analiza SWOT dla celu 5 wskazała, zgodnie z KPOP, że za nieodpowiedni stan jakości powietrza odpowiada w Polsce głównie zjawisko tzw. niskiej emisji, pochodzącej z sektora bytowo-komunalnego oraz z transportu. Wskazano, że rolnictwo w przyszłości również może odczuć skutki globalnej tendencji pogorszenia jakości powietrza. Podkreślono jednocześnie, że pogorszenie stanu powietrza w Polsce warunkowane jest głównie działalnością pozarolniczą.

Pomimo, że sektor rolnictwa nie jest bezpośrednio wskazany w KPOP jako źródło zanieczyszczeń powietrza, w celu zwiększenia efektywności i zasięgu prowadzonych działań w ramach innych sektorów (finansowanych m.in. w ramach Polityki Spójności), w Planie Strategicznym planuje się kontynuację realizacji niskoemisyjnych inwestycji w sposób pośredni przyczyniających się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza, tj. np.: poprzez zakup nowych maszyn, instalacji lub urządzeń do produkcji rolnej, budowę elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, w tym zakup i instalację urządzeń do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych oraz dofinansowanie wymiany systemów ogrzewania w szklarniach i tunelach. Inwestycje te możliwe będą w ramach interwencji:

- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej;
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu.

Ponadto, ww. potrzeba realizowane będzie poprzez DKR 3 (zakaz wypalania rżysk).

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE (tzw. dyrektywa NEC) ustanawia zobowiązania dla państw członkowskich dotyczących redukcji emisji antropogenicznych zanieczyszczeń do atmosfery, tj.: dwutlenku siarki (SO₂), amoniaku (NH₃), tlenków azotu (NO_x), niemetanowych lotnych związków organicznych (NMLZO) oraz pyłu drobnego (PM_{2,5}). Zgodnie z tą dyrektywą głównymi narzędziami skutecznego ograniczania emisji ww. zanieczyszczeń są środki i strategie

zawarte w Krajowym Programie Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP). W odniesieniu do rolnictwa wskazano w KPOZP : zakaz stosowania nawozów amonowo-węglanowych, wymóg przykrywania zbiorników z gnojowicą i gnojówką zgodnie z Programem azotanowym oraz propagowanie wśród rolników: aplikacji doglebowej nawozów na bazie mocznika, stosowania innych metod rozlewania gnojowicy niż rozbryzgowo, przyorywanie obornika w ciągu 12h od aplikacji na glebę.

Analiza SWOT dla celu 5 wykazała, że rolnictwo jest zasadniczym źródłem emisji amoniaku. Pochodzi on z chowu zwierząt gospodarskich (78%), a za pozostałe 22% emisji odpowiada zużycie mineralnych nawozów azotowych. Wskazano że ograniczenia emisji amoniaku możliwe jest m.in. poprzez optymalizację produkcji, realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz wdrażanie innowacji i nowych metod produkcji.

W związku z tym, w celu ograniczenia emisji amoniaku w Polsce ustanowiono zakaz stosowania nawozów amonowo-węglanowych oraz stosowania mocznika w formie granulowanej bez inhibitora ureazy albo powłoki biodegradowalnej.

W ramach Planu potrzebę zaprojektowano

- Ekoschematy dot. wymieszania obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji oraz stosowania płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo,
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Ponadto na ograniczenie zanieczyszczeń powietrza wpływa DKR 3 (zakaz wypalania rżysk) oraz SMR 2 (przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu pochodzenia rolniczego).

6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE określa się zobowiązania państw członkowskich w zakresie sektora użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa („LULUCF”), przyczyniające się do osiągnięcia celów Porozumienia paryskiego i do realizacji unijnego celu redukcji emisji gazów cieplarnianych w okresie od 2021 r. do 2030 r. Aktualnie nie ma dokumentu krajowego, który bezpośrednio implementuje postanowienia tego rozporządzenia. Planowane jest opracowanie *Strategii Rozwoju Niskoemisyjnego*, co jest wymogiem unijnego rozporządzenia nr 525/2013^[4]. Na mocy rozporządzenia nr 2018/841 wskazane jest, aby w *Strategii* tej umieścić trwające lub planowane szczególne środki mające na celu zapewnienie ochrony lub zwiększenia, stosownie do okoliczności, pochłaniaczy i rezerwuarów, jakimi są lasy. Informacja ta jest niezbędna, aby państwo członkowskie miało prawo do kompensowania emisji wykorzystując mechanizm elastyczności. Do tego czasu sektor rolnictwa na zasadach ogólnych będzie dążył do redukcji emisji poprzez realizację działań WPR oraz polityk krajowych.

Analiza SWOT dla celu 4 wskazała, że rolnictwo w Polsce jest współodpowiedzialne za emisję gazów cieplarnianych, wśród których największe znaczenie ma emisja podtlenku azotu z gleby oraz emisja metanu z produkcji zwierzęcej. Źródłem emisji gazów z produkcji zwierzęcej jest fermentacja jelitowa oraz gospodarka nawozami naturalnymi. Z uwagi na cel EZŁ dotyczący osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. przeciwdziałanie zmianom klimatu jest również udziałem rolnictwa. Na tej podstawie zidentyfikowano potrzebę CS 4. P 1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa. W celu realizacji tej potrzeby zaprojektowano interwencje:

- Ekoschematy dot. wymieszania obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, stosowania płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, uproszczonych systemów uprawy, rolnictwa ekologicznego
- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

- Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Analiza SWOT dla celu 4 wykazała również, że w Polsce występuje duży zasób gleb lekkich o niskim pH, co determinuje charakter produkcji. Występuje przewaga i rosnący udział gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych, co ogranicza możliwości wzrostu zawartości substancji organicznej w glebie i sekwestrację węgla. Z drugiej strony występuje znaczący potencjał w sekwestracji węgla organicznego w glebie. Ogromne znaczenie w tym obszarze mają gospodarstwa charakteryzujące się dużym udziałem lasów i trwałych użytków zielonych. Lasy odgrywają ważną rolę w procesie pochłaniania dwutlenku węgla z atmosfery i trwałego jego magazynowania w postaci węgla w biomase drzewnej. Istotne są zatem zalesienia gruntów o niskiej produktywności oraz działania, które przyczyniają się do zwiększania potencjału ekosystemów leśnych; jak również alternatywne rozwiązania tj.: systemy rolno-leśne, zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne. Na tej podstawie zidentyfikowano potrzebę CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów. W celu realizacji tej potrzeby zaprojektowano interwencje:

- Ekoschematy dot. utrzymania zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych;
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000;
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000
- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000;
- Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne;
- Zalesianie gruntów rolnych;
- Tworzenie zadrzewień śródpolnych;
- Zakładanie systemów rolno-leśnych;
- Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych.

Ponadto, ww. potrzeby realizowane będą poprzez DKR 1 (utrzymanie trwałych użytków zielonych), DKR 2 (ochrona torfowisk i terenów podmokłych) oraz DKR 3 (zakaz wypalania rżysk).

7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/842 w sprawie wiążących rocznych redukcji emisji gazów cieplarnianych przez państwa członkowskie od 2021 r. do 2030 r. przyczyniających się do działań na rzecz klimatu w celu wywiązania się z zobowiązań wynikających z Porozumienia paryskiego oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 wskazuje dla Polski cel redukcyjny w zakresie emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS. Aktualnie brak jest dokumentu krajowego, który bezpośrednio implementuje postanowienia tego rozporządzenia. Szczegółowe podejście do sposobu realizacji celu redukcyjnego w sektorach non-ETS będzie wynikać ze „Strategii zarządzania krajowym limitem”, która zostanie opracowana do 2022 r. i zatwierdzona przez Radę Ministrów na podstawie art. 21d ustawy o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji^[2]. Do tego czasu sektor rolnictwa na zasadach ogólnych będzie dążył do redukcji emisji poprzez realizację działań WPR oraz polityk krajowych. Podstawą wyznaczającą kierunki działań w tym obszarze są Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 oraz strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.

Analiza SWOT dla celu 4 wskazała, że rolnictwo w Polsce jest współodpowiedzialne za emisję gazów cieplarnianych, wśród których największe znaczenie ma emisja podtlenku azotu z gleby oraz emisja metanu z produkcji zwierzęcej. Źródłem emisji gazów z produkcji zwierzęcej jest fermentacja jelitowa oraz gospodarka nawozami naturalnymi. Z uwagi na cel EZŁ dotyczący osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. przeciwdziałanie zmianom klimatu jest również udziałem rolnictwa. Na tej podstawie zidentyfikowano potrzebę CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa. W celu realizacji tej potrzeby zaprojektowano interwencje:

- Ekoschematy dot. wymieszania obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, stosowania płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbrygowo, uproszczonych systemów uprawy oraz rolnictwa ekologicznego
- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu
- Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Analiza SWOT dla celu 5 wykazała, że rolnictwo jest zasadniczym źródłem emisji amoniaku. Gaz ten pochodzi z hodowli zwierząt gospodarskich (78%), a za pozostałe 22% emisji odpowiada zużycie mineralnych nawozów azotowych. Ograniczenia emisji amoniaku możliwe jest m.in. poprzez optymalizację produkcji, realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz wdrażanie innowacji i nowych metod produkcji. Na tej podstawie zidentyfikowano potrzebę CS 5. P 4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza. W celu realizacji tej potrzeby zaprojektowano interwencje:

- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu;
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Ponadto, ww. potrzeby realizowane będą poprzez DKR 1 (utrzymanie trwałych użytków zielonych), DKR 2 (ochrona torfowisk i terenów podmokłych) oraz DKR 3 (zakaz wypalania rżysk).

8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych jest na etapie wdrażania do polskiego porządku prawnego.

Analiza SWOT dla celu 4 jako szanse wskazała na zwiększanie zainteresowania instalacjami OZE na obszarach wiejskich poprzez rozwiązania prawne ułatwiające inwestowanie oraz rozwój badań, opracowanie nowych, w tym inteligentnych technologii i metod precyzyjnej produkcji, pozyskiwania OZE w celu optymalizacja technologii chowu zwierząt i uprawy gleby oraz ich powiązanie z racjonalizacją kosztów produkcji, poprawą jakości żywności i środowiska naturalnego, a także za mocną stroną uznano wykorzystanie dużego potencjału lokalnie występujących na terenach wiejskich zasobów OZE i rozwiązań energooszczędnych w rolnictwie. Na tej podstawie zidentyfikowano potrzebę CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, potrzebę CS 4. P 4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza oraz potrzebę CS 4. P5. Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii. W celu realizacji tych potrzeb zaprojektowano interwencje:

- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej.

9. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE została wdrożona do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej. Ustawa określa zadania jednostek sektora publicznego w zakresie efektywności energetycznej, zasady realizacji obowiązku uzyskania oszczędności energii, zasady przeprowadzania audytu energetycznego przedsiębiorstwa.

Celem regulacji zawartych w ustawie jest, aby każdy, kto spełni określone wymagania (audyt efektywności energetycznej dla określonej inwestycji), otrzymał korzyść w postaci praw majątkowych wynikających ze świadectw efektywności energetycznej (potocznie zwanych „białymi certyfikatami”).

Analiza SWOT dla celu 4 jako szanse wskazała na zwiększanie zainteresowania instalacjami OZE na obszarach wiejskich poprzez rozwiązania prawne ułatwiające inwestowanie oraz rozwój badań, opracowanie nowych, w tym

inteligentnych technologii i metod precyzyjnej produkcji, pozyskiwania OZE w celu optymalizacja technologii chowu zwierząt i uprawy gleby oraz ich powiązanie z racjonalizacją kosztów produkcji, poprawą jakości żywności i środowiska naturalnego, a także za mocną stronę uznano wykorzystanie dużego potencjału lokalnie występujących na terenach wiejskich zasobów OZE i rozwiązań energooszczędnych w rolnictwie. Na tej podstawie zidentyfikowano potrzebę CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, potrzebę CS 4. P 4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza oraz potrzebę CS 4. P5. Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii. W celu realizacji tych potrzeb zaprojektowano interwencje:

- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej.

10. Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylecia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 został przygotowany „Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030” (Krajowy plan). Określa on cele w rozbiciu na 5 obszarów: obniżenie emisyjności, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, wewnętrzny rynek energii, badania naukowe, innowacje i konkurencyjność.

Analiza SWOT dla celu 4 jako szanse wskazała na zwiększanie zainteresowania instalacjami OZE na obszarach wiejskich poprzez rozwiązania prawne ułatwiające inwestowanie oraz rozwój badań, opracowanie nowych, w tym inteligentnych technologii i metod precyzyjnej produkcji, pozyskiwania OZE w celu optymalizacja technologii chowu zwierząt i uprawy gleby oraz ich powiązanie z racjonalizacją kosztów produkcji, poprawą jakości żywności i środowiska naturalnego, a także za mocną stronę uznano wykorzystanie dużego potencjału lokalnie występujących na terenach wiejskich zasobów OZE i rozwiązań energooszczędnych w rolnictwie. Na tej podstawie zidentyfikowano potrzebę CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, potrzebę CS 4. P 4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza oraz potrzebę CS 4. P5. Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii. W celu realizacji tych potrzeb zaprojektowano interwencje:

- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej.

11. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów nakłada na każdy kraj członkowski UE obowiązek podjęcia działań na rzecz osiągnięcia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin, w tym zmniejszenia zagrożenia związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin oraz wpływu ich stosowania na zdrowie ludzi i środowisko, m.in. poprzez zachęcanie do wdrażania zasad integrowanej ochrony roślin oraz metod ochrony upraw alternatywnych dla chemicznych środków ochrony roślin. Zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/128/WE państwa członkowskie są zobowiązane do przyjęcia krajowych planów działania, określających cele ilościowe dotyczące zmniejszenia zagrożenia związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin, środki służące realizacji tych celów oraz harmonogramy ich osiągania. Drugi już dla Polski Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022 został przyjęty w lipcu 2018 r.

Analiza SWOT dla celu 5 wykazała jako jedno z zagrożeń dla środowiska wodnego wzrost sprzedaży środków ochrony roślin i na tej podstawie zidentyfikowano potrzebę CS 5. P 3. Poprawa jakości wód. Wzrost zużycia środków ochrony

roślin został także wyszczególniony wśród zagrożeń dla różnorodności biologicznej wymienionych w analizie SWOT dla celu 6. i na tej podstawie zidentyfikowano potrzeby: CS 6. P 2. Przede wszystkim jednak zagrożenia związane z niezrównoważonym stosowaniem środków ochrony roślin, niezgodnym z zasadami integrowanej ochrony roślin, wyszczególniono w analizie SWOT dla celu 9, identyfikując potrzeby: CS 9. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów, CS 9. P 4. Zapewnienie dostępności żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności - żywności ekologicznej, posiadającej oznaczenia geograficzne, wytwarzanej w ramach integrowanej produkcji roślin, a także w ramach krajowych systemów jakości żywności, CS 9. P 5. Zwiększenie świadomości i wiedzy konsumentów i producentów nt. systemów jakości żywności - produkcja ekologiczna, oznaczenia geograficzne, integrowana produkcja roślin, a także krajowe systemy jakości i CS 9. P 8. Podnoszenie wiedzy producentów rolnych o zrównoważonym stosowaniu antybiotyków, nawozów oraz integrowanej ochrony roślin.

W celu realizacji tych potrzeb zaprojektowano interwencje:

- Ekoschematy dot. stosowania biologicznych środków ochrony roślin, prowadzenia produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, rolnictwa ekologicznego, obszarów z roślinami miododajnymi, międzyplonów ozimych/wsieek śródplonowych
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000
- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000
- Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych
- Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
- Wieloletnie pasy kwietne
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu
- Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu
- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

Ponadto, ww. potrzeby realizowane będą poprzez SMR 7 i SMR 8 dot. środków ochrony roślin.

^[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie mechanizmu monitorowania i sprawozdawczości w zakresie emisji gazów cieplarnianych oraz zgłaszania innych informacji na poziomie krajowym i unijnym, mających znaczenie dla zmiany klimatu, oraz uchylające decyzję nr 280/2004/WE

^[2] Celem tej strategii jest określenie założeń i wytycznych dla rozliczania emisji w obszarze non-ETS z uwzględnieniem rzeczywistych i prognozowanych emisji GHG oraz sytuacji na rynku (podaż i popyt jednostek AEA - ang. *Annual Emission Allocation* 1 AEA = 1 t CO₂ ekw.). Źródło: *Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 przyjęty przez KSE w dniu 18 grudnia 2019 r.*

3.2.6 Spójność z celami Unii na 2030 r. określonymi w strategii "Od pola do stołu" i w unijnym programie na rzecz różnorodności biologicznej na 2030 r. oraz wkład w ich realizację.

3.2.6.1 Wkład Polski w realizację celu związanego z **ograniczeniem o 50% strat składników pokarmowych, przy jednoczesnym zapewnieniu braku pogorszenia żyzności gleby. Pozwoli to ograniczyć stosowanie nawozów o co najmniej 20% do 2030 r.**

Wskaźnik 1: Bilans azotu brutto w kilogramach na hektar wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych

Wskaźnik 2: Bilans fosforu brutto w kilogramach na hektar wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych

Wskaźnik 3: Odsetek stacji monitorowania wód podziemnych, gdzie stężenie azotanów przekracza 50 mg/l

Strategie realizujące założenia EZŁ tj. „od pola do stołu” i bioróżnorodności określają cel, jakim jest ograniczenie o 50% strat składników pokarmowych bez pogorszenia żyzności gleby, co ma pozwolić na ograniczenie stosowania nawozów o co najmniej 20% do 2030 r.

Do oceny realizacji ww. celu Komisja Europejska przewidziała następujące wskaźniki:

1. bilans azotu brutto w kilogramach na hektar wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (w stosunku do danych z okresu referencyjnego tj. 2012-2014);
2. bilans fosforu brutto w kilogramach na hektar wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (w stosunku do danych z okresu referencyjnego tj. 2012-2014);
3. odsetek stacji monitorowania wód podziemnych, gdzie stężenie azotanów przekracza 50 mg/l (w stosunku do danych z okresu referencyjnego tj. 2012-2015).

Należy wskazać, że metodyka bilansowa azotu i fosforu brutto, stosowana do raportowania danych do KE, nie uwzględnia wszystkich elementów mających wpływ na rzeczywiste ograniczanie strat składników pokarmowych do środowiska. Ponadto, IUNG-PIB przelicza bilans na użytki rolne (UR) w dobrej kulturze rolnej (14 mln ha), natomiast w ramach sprawozdawania z realizacji dyrektywy azotanowej wartości bilansów odnoszone są do całości UR (18 mln ha).

Według szacunków i przyjętych przez Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB założeń, m.in. dotyczących udziału rolnictwa ekologicznego do 7% pow. UR oraz działań/intervencji ujętych w ramach PS WPR na lata 2023-2027, przewiduje się:

- obniżenie wielkości stosowanych dawek azotu w **nawozach mineralnych** w roku 2030 o ok. **10,1 kg N/ha UR w dkr, tj. 12,8%** w porównaniu do lat 2012-2014 do poziomu 68,6 kg N/ha UR w dkr, a łączne zużycie może osiągnąć wielkość 943 tys. t N;
- zmniejszenie zużycia fosforu (wobec lat 2012-2014) w **nawozach mineralnych** o **3,2 kg P₂O₅/ha UR w dkr (o 12,6%)** do poziomu 22,2 kg P₂O₅/ha UR w dkr w roku 2030. Łączne zużycie wyniesie 305 tys. t P₂O₅ wobec 366 tys. t w latach 2012-2014, czyli 338 tys. t średnio w latach 2016-2019;
- wzrost zużycia azotu brutto w **nawozach naturalnych** do roku 2030 o 14,3% w odniesieniu do okresu lat 2012-2014, a w przeliczeniu na ha UR w dkr o 20%, tj. z 36 kg do 43,2;
- zwiększone zużycie fosforu w **nawozach naturalnych** w stosunku do okresu 2012-2014 o 16,1%, czyli do poziomu 19,3 z 15,7 kg P₂O₅/ha UR w dkr, tj. o 22,9%;
- **saldo bilansu azotu** brutto zmniejszy się w odniesieniu do lat 2012-2014 o 0,7 kg/ha UR w dkr (o 1,5%) i 5,4 kg/ha UR w dkr, tj. o 10,3% w odniesieniu do okresu 2017-2019, będzie się kształtować na poziomie **47,1 kg N**, a wskaźnik **efektywności wykorzystania azotu wyniesie ok. 63,7%**, po spadku o 0,1 p.p. wobec lat 2012-2014 i wzroście w stosunku do średniej z lat 2017-2019 o 3,0 p.p.;

- saldo bilansu fosforu do roku 2030 może znajdować się poniżej poziomu notowanego w ostatnich latach, tj. **2,5 kg P/ha UR w dkr** i będzie nieco niższe o 0,1 kg P/ha UR w dkr, tj. **1,5%**, niż w latach 2012-2014, a **efektywność wykorzystania będzie wynosić ok. 87%**.

Działania i propozycje interwencji na poziomie krajowym w ramach PS WPR, realizujące zakładany cel ograniczenia strat składników pokarmowych i zmniejszenie zużycia nawozów:

- Ekoschemat - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia;
- Ekoschemat - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji;
- Ekoschemat Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbrzygowo, tj. w formie aplikacji dogłębowej;
- Ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne;
- Ekoschemat - Uproszczone systemy uprawy;
- Ekoschemat - Utrzymanie zadrzewień śródpolnych;
- Ekoschemat - Utrzymanie systemów rolno-leśnych;
- Ekoschemat - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe;
- Ekoschemat - Zróżnicowana struktura upraw;
- Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin;
- Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (rolnictwo precyzyjne);
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej;
- Tworzenie zadrzewień śródpolnych;
- Zakładanie systemów rolno-leśnych;
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (miejsca do przechowywania nawozów naturalnych, urządzenia do przetwarzania nawozów naturalnych, sprzęt do precyzyjnego stosowania nawozów/wymieszania nawozów z glebą);
- Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu (Sprzęty wykorzystywane przy świadczeniu usług dla rolnictwa z uwzględnieniem odpowiedniej techniki aplikacji nawozów);
- Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych (w zakresie transferu wiedzy o niskoemisyjnych technik magazynowania i stosowania nawozów naturalnych);
- Doradztwo (AKIS).

Na realizację celu wpływają także działania realizowane poza PS WPR tj.: wynikające z wdrażania programu azotanowego; wprowadzony ustawą o nawozach i nawożeniu – zakaz stosowania mocznika w formie granulowanej z wyłączeniem stosowania mocznika w formie granulowanej zawierającego inhibitor ureazy albo powłokę biodegradowalną; rozwój biogazowni rolniczych.

3.2.6.2 Wkład Polski w realizację celu polegającego na **objęciu 10% powierzchni użytków rolnych UE elementami krajobrazu o wysokiej różnorodności**.

Wskaźnik: *Odsetek użytków rolnych z elementami krajobrazu o wysokiej różnorodności*

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności wskazuje na rolę zróżnicowania krajobrazu i potrzebę wzbogacenia terenów rolnych o elementy nieprodukcyjne jako miejsce bytowania różnych organizmów (roślin, grzybów, zwierząt – m. in. ptaków i bezkręgowców, w tym zapylaczy i gatunków istotnych dla kontroli agrofagów). Wyznaczony dla UE cel zapewnienia obecności na co najmniej 10% użytków rolnych elementów krajobrazu jest celem ambitnym.

W Polsce, **według danych UE (wskaźnik kontekstu I 20) 2,3% powierzchni użytków rolnych** zajmują elementy krajobrazu.

Dane ARiMR dotyczące ogółu gospodarstw rolnych korzystających z I filara WPR wskazują, że łączna powierzchnia elementów krajobrazu w tych gospodarstwach wynosi **3%** łącznej powierzchni użytków rolnych. Wartość ta przekracza przytoczoną wyżej wartość wskaźnika kontekstu.

Dane ARiMR uwzględniają jedynie te elementy krajobrazu, które potencjalnie kwalifikują się do płatności bezpośrednich jako tzw. EFA: ugory, zadrzewienia liniowe, zagajniki śródpolne, żywopłoty, pojedyncze drzewa, oczka wodne, rowy, miedze i strefy buforowe oraz pasy gruntów na obrzeżach lasów. W wyliczeniu nie są ujęte obiekty, które ze względu na swoją wielkość nie są zaliczane do EFA np. kępy zadrzewień/zakrzaceń większe niż 0,5 ha, oczka wodne o powierzchni przekraczającej 1 ha i wiele innych. Takie obiekty, zgodnie z obowiązującym obecnie podejściem, nie są zaliczane do EFA i nie były uwzględnione w wyliczeniach. Krajobraz wiejski w Polsce jest w znacznej mierze kształtowany przez takie właśnie elementy, bardzo istotne dla zachowania krajobrazu i bioróżnorodności. O skali ich występowania może świadczyć fakt, iż powierzchnia użytków rolnych wg GUS wynosi ok. 18 mln ha, podczas gdy powierzchnia deklarowana do płatności bezpośrednich (grunty w dobrej kulturze rolnej) wynosi ok. 14 mln ha. Różnica między tymi wartościami – ok. 4 mln ha (co odpowiada ok. 29 % powierzchni gruntów dobrej kulturze rolnej) to powierzchnia gruntów wyłączonych z produkcji i podlegających sukcesji naturalnej, stanowiących swego rodzaju ostoje bioróżnorodności o różnej wartości przyrodniczej. Na poziomie UE i krajowym konieczne jest wypracowanie podejścia do docelowego sposobu pomiaru wartości wskaźnika dotyczącego elementów krajobrazu i ewentualna modyfikacja definicji tych elementów, co zapewni możliwość sformułowania docelowej wartości wskaźnika i odpowiednie monitorowanie postępów w jego osiągnięciu.

Niezależnie od tego, dążenie do przeznaczenia znacznych powierzchni (wg propozycji EZŁ - 10%) obecnie użytkowanych gruntów ornych na elementy krajobrazu nie jest uzasadnione, gdyż w praktyce posiadamy w Polsce bardzo dużą powierzchnię gruntów rolnych wyłączonych z produkcji i w praktyce służących przyrodzie. Dlatego proponuje się docelową wartość **wskaźnika na poziomie 4%**, co odpowiada wartości wyznaczonej przez normę DKR 8 i przekracza powierzchnię wyjściową o 1 pkt procentowy.

W ramach WPR zaprogramowano szereg instrumentów sprzyjających zachowaniu bioróżnorodności, w tym w szczególności - wzbogacenia bioróżnorodności na użytkach rolnych. Kluczowymi instrumentami w tym zakresie są:

- DKR 8 tj. wymóg przeznaczenia co najmniej 4% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie na obszary i obiekty nieprodukcyjne (dotyczy gospodarstw o powierzchni gruntów ornych wynoszącej co najmniej 10 ha).
- Ekoschemat premiujący gospodarstwa rolne utrzymujące w swojej strukturze znaczny, ponad 7 %, udział elementów krajobrazu.
- Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.;
- Wsparcie (w ramach interwencji realizowanych na podstawie art. 70) zakładania i utrzymania wieloletnich pasów kwietnych.
- Interwencje inwestycyjne „Zadrzewienia śródpolne, systemy rolno-leśne i uzupełniające je wsparcie na pielęgnację tych elementów krajobrazu, przewidziane w ramach ekoschematów.
- Interwencja dotycząca upraw rzadkich, starych odmian roślin (wdrażana na podstawie art. 70 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych).

3.2.6.3 Wkład Polski w realizację celu polegającego na **objęciu 25% gruntów rolnych w UE rolnictwem ekologicznym**.

Wskaźnik: *Odsetek powierzchni użytków rolnych wykorzystywanych do upraw ekologicznych*

Po analizie możliwości rozwoju rolnictwa ekologicznego w ramach różnych dostępnych instrumentów finansowych skierowanych do sektora rolnictwa ekologicznego zakłada się, że działania te będą kształtowały obraz rolnictwa ekologicznego w Polsce dwutorowo. Będzie to wzrost wskaźnika powierzchniowego, który w największym stopniu zależny jest od bezpośredniego wsparcia w ramach *ekoschematu z zakresu rolnictwa ekologicznego* oraz wzrost towarowości gospodarstw, czyli ich kondycji ekonomicznej, w wyniku działań skierowanych na inwestycje, w których będą preferowani producenci ekologiczni.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że w Polsce jest inna niż średnia dla krajów UE struktura produkcji rolnej w gospodarstwach ekologicznych. Polska ma zdecydowanie mniej użytków zielonych, a znacznie więcej sadowniczych. Kolejną ważną kwestią jest fakt, iż mimo niewielkiego wzrostu powierzchni upraw ekologicznych w ciągu ostatnich kilku lat znacznie wzrosła towarowość gospodarstw. Przyrost ich liczby, w ciągu dwóch lat, między rokiem 2018 a 2020 wyniósł prawie 3% podczas gdy ich towarowość, czyli łączna uzyskana masa produktów z upraw ekologicznych wzrosła o 29%. Świadczy to o pozytywnym trendzie profesjonalizacji tej gałęzi produkcji, ale niestety nie spowodowało to wzrostu wskaźnika powierzchniowego.

Według analiz, największy wpływ na wzrost powierzchni upraw ekologicznych mają płatności bezpośrednie. W interwencji *Rolnictwo ekologiczne*, powierzchnia objęta wsparciem, czyli wskaźnik R.39 na koniec 2027 roku ma wynieść 3,52%, z 2,6% powierzchni, która jest objęta wsparciem obecnie. W porównaniu do 2020 r. powierzchnia objęta wsparciem wzrosła w 2021 r. o 11% tj. o ok. 41,6 tys. ha (z ok. 379,6 tys. ha do ok. 421,2 tys. ha). Wzrost ten był spowodowany podniesieniem od 2021 r. stawek płatności w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020, co pozwala zakładać wzrost zainteresowania rolników wejściem do systemu rolnictwa ekologicznego. Proponowane w Planie Strategicznym dla WPR wsparcie, będzie wyższe niż w PROW 2014-2020, dlatego przy zachowaniu wyższych stawek, można przyjąć utrzymanie 11% dynamiki wzrostu powierzchni upraw ekologicznych. Przewidywany wzrost zainteresowania systemem rolnictwa ekologicznego jest silnie uzależniony od wysokości wsparcia i utrzymania stawek płatności na odpowiednim poziomie. Trwały rozwój rolnictwa ekologicznego wymaga oddziaływania nie tylko na powierzchnię upraw, ale także a kondycję ekonomiczną gospodarstw, wspieranie popytu i budowanie zaufania konsumentów. Plan strategiczny będzie realizował szereg interwencji, które zakładają preferencje dla gospodarstw ekologicznych. Są to działania zwiększające ich potencjał rynkowy poprzez inwestycję w przetwórstwo i skracanie łańcucha dostaw, a także uwzględnia poszerzenie działań podnoszących świadomość konsumentów oraz wiedzę rolników i doradców. *Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021 – 2027 (RPD)*, to kolejne narzędzie, którego celem jest rozwój gospodarstw ekologicznych w sposób trwały. Zakłada się, że przedstawione działania mogą doprowadzić do podwojenia powierzchni upraw ekologicznych w Polsce do 2030 r. i osiągnięcia 7 % gruntów rolnych pod uprawami ekologicznymi w stosunku do ogólnej powierzchni użytków rolnych.

3.2.6.4 Wkład Polski w realizację celu polegającego na **ograniczeniu o 50% ogólnego stosowania pestycydów chemicznych i ryzyka związanego z nimi oraz ograniczeniu stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów.**

Wskaźnik 1: Zharmonizowany wskaźnik ryzyka 1 (HRI1)

Wskaźnik 2: Ilości sprzedaży pestycydów kwalifikujących się do zastąpienia

Zgodnie z unijnymi strategiami „od pola do stołu” (F2F) i bioróżnorodności, należy dążyć do „zmniejszenia ogólnego stosowania i ryzyka dotyczącego pestycydów chemicznych o 50% oraz stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów o 50% do 2030 r.”. Cele te zostały ustalone jako cele ambicjonalne, odpowiadające oczekiwaniom społecznym w zakresie bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska.

Do oceny realizacji ww. celów Komisja Europejska (KE) przewidziała następujące wskaźniki:

1. zmodyfikowany zharmonizowany wskaźnik ryzyka HRI-1 – wskaźnik ten bazuje na danych statystycznych dotyczących sprzedaży środków ochrony roślin, gdzie poszczególnym kategoriom tych preparatów przypisano różne wagi;
2. ograniczenie stosowania środków ochrony roślin zawierających substancje czynne kwalifikujące się do zastąpienia.

Okresem bazowym dla wyliczania ww. wskaźników są lata 2015-2017.

Według szacunków Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB (IERiGŻ) interwencje Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) mogą przyczynić się do ograniczenia stosowania środków ochrony roślin w Polsce o od 3 do 7,5%. Ocena ta została oparta na wytypowaniu gmin, w których uwarunkowania organizacyjne i przyrodnicze w największym stopniu sprzyjają realizacji interwencji ukierunkowanych na ograniczanie stosowania środków ochrony roślin. Przyjęto założenie, że gospodarstwa, które będą z dużym prawdopodobieństwem realizowały praktyki korzystne dla środowiska i klimatu związane z niestosowaniem środków ochrony roślin to gospodarstwa położone na obszarach o słabym potencjale rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Ponadto udział TUZ w powierzchni tych gospodarstw jest relatywnie wysoki.

Ocenę możliwości redukcji stosowania środków ochrony roślin przy zachowaniu produktywności rolnictwa przeprowadziły także wspólnie Instytut Ochrony Roślin - PIB i Instytut Ogrodnictwa - PIB. Ocena ta opierała się na analizie możliwości ograniczenia poszczególnych zabiegów ochronnych poprzez stosowanie alternatywnych metod ochrony roślin oraz racjonalizowanie stosowania chemicznych środków ochrony roślin. Według tych szacunków, maksymalny poziom redukcji stosowania środków ochrony roślin może wynieść od 3,11 do 7,48%. Wymagałoby to jednak przestrzegania przez wszystkich rolników zasad integrowanej ochrony roślin (co w praktyce oznacza przystąpienie do ekoschematu dedykowanego integrowanej produkcji roślin). Na potrzeby tego dokumentu proponuje się przyjąć wartość 5 % redukcji.

Na podstawie analogicznych założeń, z uwzględnieniem oceny możliwości wykluczenia ze stosowania środków ochrony roślin zawierających substancje czynne kwalifikujące się do zastąpienia, Instytut Ochrony Roślin - PIB i Instytut Ogrodnictwa - PIB podjęły się także dokonania oceny możliwości realizacji wskaźników wskazanych przez KE.

Wg dotychczasowych, niepełnych jeszcze wyliczeń możliwości maksymalnej redukcji wskaźnika HRI-1 określono na 16,46%. Jednocześnie jednak Instytuty przewidują pogorszenie tego wskaźnika. Pomimo możliwości redukcyjnych w użyciu tych substancji w kolejnych latach, obserwowany jest znaczny wzrost sprzedaży preparatów zawierających substancje kwalifikujące się do zastąpienia w roku 2020 i możliwe poziomy redukcji nie równoważą tego wzrostu.

Obecnie oba omawiane wskaźniki są nadal przeliczane i prezentowane wartości mogą ulec zmianom. Proponuje się, aby wyjściowa wartość tego składnika opiewała również na 5 %.

Prezentowane wartości stanowią maksymalny poziom redukcji, niemający wpływu na produktywność rolnictwa. Osiągnięcie takich wartości wymagałoby przystąpienia wszystkich rolników do ekoschematu dedykowanego systemowi integrowanej produkcji roślin. Jednocześnie dla wartości wskaźników przyjętych do monitorowania osiągania celów strategii „Od pola do stołu” duże znaczenie będzie miało wycofywanie zatwierdzenia dla substancji czynnych stosowanych w środkach ochrony roślin.

Cele redukcyjne będą realizowane głównie poprzez ekoschematy odnoszące się do integrowanej produkcji roślin oraz ochrony biologicznej, skierowane są do rolników prowadzących i chcących kontynuować intensywną produkcję roślin.

3.2.6.5 Wkład Polski w realizację celu polegającego na **zmniejszeniu o 50% sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych dla zwierząt hodowlanych i w akwakulturze.**

Wskaźnik: *Substancja czynna weterynaryjnych środków przeciwdrobnoustrojowych wprowadzanych do obrotu głównie z przeznaczeniem dla zwierząt, od których lub z których pozyskuje się żywność, w miligramach na korygowaną jednostkę populacyjną.*

Zgodnie z unijnymi strategiami F2F i bioróżnorodności, zakładającymi jako jeden z głównych elementów potrzebę ograniczania zjawiska antybiotykoodporności, należy dążyć do redukcji środków przeciwdrobnoustrojowych

przeznaczonych dla zwierząt gospodarskich. W przypadku tych środków zmniejszenie sprzedaży do 2030 roku powinno nastąpić do poziomu 50%.

Do oceny realizacji ww. celów KE przewidziała wskaźnik wielkości sprzedaży weterynaryjnych przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych (W1) wyrażony w mg na PCU (population correction unit - korygowana jednostka populacyjna). PCU jest wskaźnikiem wyrażonym w kg, określającym masę ubitych zwierząt wykorzystanych do produkcji żywności. Wskaźnik W1 powinien być wyliczany dla poszczególnych rodzajów produktów przeciwdrobnoustrojowych. Podejście takie zgodne jest z Rozporządzeniem Parlamentu i Rady UE 2019/6 w/s weterynaryjnych produktów leczniczych. Okresem bazowym dla wyliczania ww. wskaźnika są lata 2014-2020.

Na podstawie szacunku Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach możliwość redukcji stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych określono na **10%**. Ocena została oparta o:

- ✓ 3 grupy środków przeciwdrobnoustrojowych jak penicyliny, tetracykliny i fluorochinolony stosowane najczęściej w leczeniu chorób układu pokarmowego (np. enteropatie pokarmowe) oraz układu oddechowego u drobiu i trzody chlewnej (roczna wielkość sprzedaży tych 3 grup środków przeciwdrobnoustrojowych wynosi **63%** wielkości rocznej sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych w Polsce);
- ✓ 2 grupy zwierząt tj. drób i trzoda chlewna (roczna wielkość produkcji żywca rzeźnego drobiu i trzody chlewnej wynosi **84%** rocznej wielkości sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych w Polsce).

Cele redukcyjne realizowane będą głównie poza środkami PS WPR, co znajduje swoje odzwierciedlenie w projekcie planu strategicznego. Realizacja działań oparta będzie na:

- ✓ dostosowaniu przepisów prawa unijnego do krajowego w zakresie przepisów dotyczących leków weterynaryjnych (rozporządzenie 2019/6) i pasz leczniczych (rozporządzenie 2019/4);
- ✓ transferze wiedzy kierowanej do rolników i lekarzy weterynarii w zakresie immunoprofilaktyki (szkolenia);
- ✓ promowaniu sposobów prowadzenia produkcji w oparciu o rozwiązania ograniczające konieczność zastosowania antybiotyków
- ✓ poprawie higieny budynków inwentarskich oraz dobrostanu zwierząt;
- ✓ wprowadzeniu polityki stosowania antybiotyków (dobre praktyki lekarsko-weterynaryjne);

cyfryzacji (monitoring w produkcji zwierzęcej). Budowa elektronicznej bazy danych niezbędnej do monitorowania zużycia środków przeciwdrobnoustrojowych w poszczególnych gospodarstwach, z podziałem na gatunki zwierząt.

3.2.6.6 Wkład Polski w realizację celu w zakresie **upowszechnienia szybkiego, szerokopasmowego Internetu na obszarach wiejskich do 2025 r.**

Wskaźnik: *Odsetek gospodarstw domowych na obszarach wiejskich z dostępem nowej generacji (NGA) do sieci szerokopasmowej*

Cel EZŁ w zakresie dostępu do szerokopasmowego Internetu będzie realizowany przy pomocy krajowych instrumentów wsparcia. Jednym z instrumentów jest *Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania odporności (KPO)*, w którym zgłoszono inwestycję w zakresie rozbudowy internetu szerokopasmowego na obszarach wiejskich. Przysłuży się temu program pod nazwą *Telekomunikacja*, którego budżet wynosi 1,4 mld euro, a jego głównym celem jest likwidacja tzw. „białych plam”.

Dodatkowe środki na ten cel planuje się przeznaczyć w ramach Polityki Spójności. Projekt Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 przewiduje, iż wspierane będą inwestycje umożliwiające gigabitowy dostęp do Internetu zarówno dla miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego jak i na obszarach gorzej rozwiniętych. Program

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) przewiduje dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s z możliwością jej modyfikacji do przepustowości mierzonej w gigabitach.

Dzięki różnym programom na rzecz rozwoju internetu szerokopasmowego zblizamy się do osiągnięcia do końca 2025 r. celu *Narodowego Planu Szerokopasmowego*, który zakłada, że wszystkie gospodarstwa domowe, zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich, będą miały dostęp do internetu o przepustowości dla łącza „w dół” wynoszącej co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do przepustowości mierzonej w gigabitach.

Dostęp do internetu szerokopasmowego jest podstawowym elementem m.in. do rozpowszechnienia usług cyfrowych oraz wykorzystywanym do pracy zdalnej.

Przewiduje się, że w roku 2025 odsetek gospodarstw domowych będących w zasięgu dostępu do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s będzie wynosił **87%**. Wartość ta wiąże się z tym, że budowa infrastruktury telekomunikacyjnej jest procesem długotrwałym i skomplikowanym, a przedsiębiorcy telekomunikacyjni często nie są zainteresowani budową sieci telekomunikacyjnych na terenach wiejskich, ze względu na niewielkie możliwości uzyskania zwrotu poniesionych inwestycji. W przypadku budowy ruchomych publicznych sieci telekomunikacyjnych, przedsiębiorcy telekomunikacyjni nierzadko spotykają się z dużym oporem ludności wiejskiej przeciwko budowie stacji bazowych (obawy przed promieniowaniem elektromagnetycznym), bądź mierzą się z brakiem akceptacji mieszkańców dla stawiania słupów czy przeprowadzenia światłowodów przez ich prywatne posesje.

3.3 Przegląd interwencji sektorowych

Z uwagi na duże potencjalne korzyści jakie wynikają ze współpracy producentów rolnych w ich funkcjonowaniu na rynku, doświadczenia we wdrażaniu działań promujących taką współpracę a także nowe możliwości i uwarunkowania wynikające z nowych przepisów UE, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przeprowadziło szereg spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami wszystkich branż sektora rolno-żywnościowego. W trakcie tych prac zdiagnozowana została potrzeba kompleksowego podejścia do celu promowania współpracy rolników, w tym ukierunkowanego doradztwa. W związku z powyższym, projekt Planu Strategicznego WPR przewiduje istotne zwiększenie stopnia zorganizowania rolników, zarówno poprzez działania dedykowane temu celowi, jak i poprzez spójne kierunkowanie wybranych innych interwencji, m.in. w formie preferencji w dostępie do wsparcia finansowego dla zorganizowanych form współpracy rolników oraz ich członków. W szczególności zidentyfikowano potrzebę zwiększenia roli działań edukacyjno-doradczych.

Część spotkań konsultacyjnych poświęcono zasadności realizacji interwencji sektorowych w sektorach innych niż obowiązkowe, tj. poza sektorem owoców i warzyw oraz pszczelarstwa. Wnioski płynące z tych spotkań wskazują, że na chwilę obecną nie ma w tym zakresie wystarczającego potencjału, przede wszystkim ze względu na brak organizacji producentów utworzonych w oparciu o przepisy rozporządzenia 1308/2013 w sektorach innych niż owoce i warzywa. Producenci rolni w trakcie konsultacji wskazywali głównie na potrzebę wspierania zorganizowanych form współpracy rolników poprzez działanie dedykowane nowym i rozwijającym się grupom producentów rolnych i organizacjom producentów w formie wsparcia ryczałtowego. Z kolei w ocenie MRiRW oraz ARiMR, opartej także o doświadczenia z wdrażania podobnego mechanizmu w sektorze owoców i warzyw oraz w pszczelarstwie, rozszerzenie mechanizmu interwencji sektorowych na inne rynki wiązałoby się z wysokim ryzykiem niepełnego wykorzystania krajowej koperty finansowej (brak mechanizmu powrotu niewykorzystanych środków finansowych przeznaczonych na realizację interwencji sektorowych do koperty krajowej płatności bezpośrednich). Taka ocena wynika zarówno z obecnego braku uznanych organizacji jak i z dużej złożoności systemowych rozwiązań w przepisach UE, w tym z nowego systemu sprawozdawczości w nowym modelu wdrożeniowym WPR. W projekcie Planu Strategicznego WPR przewidziano realizację interwencji sektorowych w zakresie obligatoryjnym dla państwa członkowskiego, tj. w sektorach owoców i warzyw oraz w pszczelarstwie.

Z kolei w pozostałych sektorach, w tym sektorze wieprzowiny, podstawowym instrumentem dedykowanym promowaniu współpracy rolników jest ryczałtowe, przejściowe, wsparcie dla grup producentów rolnych oraz organizacji producentów, z wyraźną preferencją organizacji producentów (utworzonych w oparciu o przepisy rozporządzenia 1308/2013). Już w okresie 2014–2020 sektor wieprzowiny jest wspierany w ramach działania 9 PROW 2014–2020 i ten właśnie sektor ma najwyższy udział w liczbie beneficjentów (ponad 50%) tego instrumentu. W porównaniu do dotychczasowych zasad zaplanowano istotne modyfikacje tego mechanizmu, polegające m.in. na wprowadzeniu wymogu przeznaczenia min. 30 % wsparcia na zakup środków trwałych przez organizację producentów oraz uzależnieniu maksymalnej możliwej do uzyskania rocznej kwoty wsparcia przez grupę producentów rolnych od liczby członków grupy.

W ramach interwencji na rynku owoców i warzyw przewiduje się kontynuację dotychczasowego podejścia, które było wdrażane od 2010 r. w oparciu o Strategię krajową dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2018-2022. Jednocześnie planowane jest rozszerzenie zakresu interwencji powiązanej z zapobieganiem kryzysom oraz zarządzaniem kryzysowym.

W ramach interwencji w sektorze pszczelarstwie, w związku z dobrymi efektami dotychczas realizowanych krajowych programów (skokowy wzrost liczby pszczelarzy i liczby pni pszczelich w ostatnich 10 latach odpowiednio o 66,2% i 41,7%), w planowanej interwencji przewiduje się kontynuowanie dotychczasowych kierunków wsparcia pszczelarzy. Biorąc pod uwagę wnioski pojawiające się w toku konsultacji, a także nowe możliwości instytucjonalne, planuje się przypisanie ARiMR roli podmiotu wdrażającego wsparcie w tym sektorze. W celu poprawy dostępności wsparcia dla starszych pszczelarzy i na rzecz małych pasiek utrzymano możliwość ubiegania się pszczelarzy o wsparcie za

pośrednictwem organizacji pszczelarskich w obszarze modernizacji gospodarstw pasiecznych, walki z warrozą oraz odbudowy i poprawy wartości użytkowej pszczół. Ponadto, organizacje pszczelarskie będą beneficjentem interwencji poświęconej szkoleniom dla pszczelarzy.

Należy podkreślić, że wsparcie i promowanie rozwoju zorganizowanych form współpracy rolników będzie realizowane także poprzez inne mechanizmy wsparcia, zarówno w ramach Planu Strategicznego WPR (preferencje i podwyższony poziom pomocy), jak i Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, w którym jako jedną z grup docelowych wskazano m.in. spółdzielnie w sektorze rolno-spożywczym, grupy producentów rolnych i ich związki, organizacje producentów i ich zrzeszenia oraz organizacje międzybranżowe.

3.3.1 Interwencje sektorowe w sektorze owoców i warzyw

Projekt rozporządzenia o plan strategicznych WPR zakłada, że wdrażanie interwencji dla sektora owoców i warzyw w państwach członkowskich, gdzie funkcjonują organizacje producentów nadal będzie obowiązkowe. Wybór określonych rodzajów interwencji musi nastąpić z uwzględnieniem szczególnej sytuacji na danym obszarze, w następstwie przeprowadzenia oceny ex-ante, analizy SWOT oraz oceny potrzeb.

Przeprowadzona analiza sytuacji wyjściowej i analiza SWOT, w tym również analiza potrzeb wykazały brak istotnych różnic w porównaniu z dotychczas identyfikowanymi słabymi i mocnymi stronami sektora, jak też szansami i zagrożeniami. Przy wyborze interwencji istotnym jest podejmowanie dalszych wysiłków w następujących obszarach: poprawa jakości oraz wzrost i stabilizacja cen producentów, dostosowanie produkcji organizacji producentów do wymogów konkretnych rynków zbytu, skuteczne reagowanie w sytuacjach kryzysu na rynku, poprawa marketingu poprzez promocję i komunikację oraz ochrona środowiska naturalnego i klimatu. Dodatkowo w związku z występowaniem w ostatnich latach epizodów dużej destabilizacji na rynku owoców i warzyw (wybuch epidemii E. coli na warzywach, embargo Federacji Rosyjskiej na produkty sektora owoców i warzyw), jak również z uwagi na konieczność szybkiego reagowania na bieżącą niekorzystną sytuację spowodowaną spadkiem cen, należy rozważyć rozszerzenie zakresu dostępnych instrumentów związanych celem zapobieganie kryzysom i zarządzanie kryzysowe.

Mając na względzie powyższe, przedstawiono propozycje sześciu interwencji, które będą mogły być wdrażane w ramach programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw w nowej perspektywie finansowej na lata 2023-2027 i które odpowiadają celom szczegółowym zawartym w art. 6 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych jak też ustanowionym dla sektora owoców i warzyw.

3.3.2 Interwencje sektorowe w sektorze pszczelarskim

Projektowane interwencje sektorowe dotyczące sektora pszczelarskiego (art. 55) są kontynuacją dotychczas realizowanych krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce, opracowywanych na podstawie art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.).

W związku z pozytywnymi rezultatami dotychczas realizowanej pomocy w sektorze pszczelarskim, proponowana interwencja obejmuje siedem rodzajów interwencji w sektorze – o których mowa w art. 55 projektu rozporządzenia dotyczącego planów strategicznych WPR - wcześniej realizowanych, w obszarze :

1. szkoleń i konferencji
2. modernizacji gospodarstw pasiecznych,
3. walki z warrozą,
4. prowadzenia gospodarki wędrownej,
5. odbudowy pogłowia pszczół,
6. wsparcia naukowo-badawczego,
7. analiz miodu.

Proponowane działania w obszarze poszczególnych rodzajów interwencji zostały zaplanowane z uwzględnieniem środków budżetowych określonych w załączniku X projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych WPR.

Uwzględniając dotychczas realizowane kierunki wsparcia, Analizę sektorów produkcji rolnej opracowaną przez IERiGŻ, zachodzące zmiany w pszczelarstwie oraz oczekiwania branży pszczelarskiej, proponuje się poniższe rodzaje interwencji, które należy traktować jako jeden szerszy plan interwencyjny dla sektora pszczelarskiego tj.:□

- inwestycje w nowoczesny sprzęt pszczelarski oraz środki transportu, służących do utrzymywania pszczół, pozyskiwania produktów pszczelich oraz do prowadzenia racjonalnej gospodarki wędrowniej i dofinansowanie zakupu wyselekcjonowanych matek pszczelich, działania służące poprawie relacji pomiędzy rolnikiem a pszczelarzem,
- wsparcie w zakresie zwalczania chorób i pasożytów pszczół,
- wsparcie ośrodków i programów naukowo-badawczych służących wdrażaniu nowych rozwiązań w pszczelarstwie, ułatwiających wprowadzanie produktów na rynek, wpływających na wzrost wartości dodanej produktów i poprawę ich jakości. Oczekiwany efekt tych działań powinna być poprawa pozycji producentów produktów pszczelich w łańcuchu wartości i wzrost rentowności,
- wsparcie działalności dydaktycznej, szkoleniowej w odniesieniu do pszczelarzy, oraz osób planujących podjęcie tej działalności służącej zwiększeniu kompetencji tej grupy społecznej oraz lepszemu przygotowaniu do prowadzenia gospodarki pasiecznej
- wsparcie działań służących poprawie jakości produktów pszczelich poprzez analizy jakości handlowej i identyfikacje miodów odmianowych.

Na podstawie zgłoszeń organizacji pszczelarskich dotyczących potrzeb wsparcia, w ramach dotychczas realizowanych programów wsparcia pszczelarstwa, zidentyfikowano poniższe potrzeby wspierania (i) modernizacji gospodarstw pasiecznych, (ii) szkoleń i konferencji, przede wszystkim, z zakresu prowadzenia gospodarki pasiecznej, (iii) walki z chorobami pszczół, szczególnie z warrozą, (iv) wspieranie prowadzenia gospodarki wędrowniej, (v) odbudowy pogłowia rodzin pszczelich, (vi) wsparcie naukowo-badawcze, oraz (vii) działań prowadzących do poprawy jakości produktów pszczelich.

Powyższe potrzeby znajdują odzwierciedlenie w projektowanych rodzajach interwencji opisanych w rozdziale 5.

3.4 Uproszczenie i zmniejszenie obciążeń administracyjnych

Plan strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej przyczyni się do usprawnienia administracji publicznej działającej na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich oraz optymalizacji kosztów jej funkcjonowania jak także zmniejszenia obciążeń administracyjnych i kosztów działania beneficjentów Planu. Przy konstruowaniu przepisów krajowych brany będzie pod uwagę postulat zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla wnioskodawców/ beneficjentów, bez uszczerbku w zakresie naruszania przepisów czy też jakości projektów finansowanych w ramach poszczególnych interwencji.

W trakcie realizacji Planu strategicznego planuje się na bieżąco dokonywanie analizy obciążeń administracyjnych nałożonych na beneficjentów i w razie konieczności podjęcie działań mających na celu dalszą ich redukcję.

Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w zakresie wprowadzonych uproszczeń i zmniejszenia obciążeń administracyjnych przewiduje między innymi:

1. Wspólne definicje dla wszystkich interwencji zawartych w Planie.

Ujednolicenie definicji stosowanych na potrzeby wszystkich interwencji wpłynie na przejrzystość krajowych przepisów prawa oraz reguł przyznawania i wypłaty pomocy, podniesie zaufanie obywateli do organów administracji publicznej, pozwoli wykorzystywać w postępowaniach w sprawie przyznania pomocy tożsame informacje z różnych systemów teleinformatycznych, ograniczyć skalę kontroli/wizyt w miejscu realizacji operacji.

2. Ukształtowanie krajowych podstaw realizacji planu strategicznego w sposób bardziej spójny.

Przewiduje się szersze niż dotychczas wykorzystanie wytycznych Instytucji Zarządzającej jako miejsca określania wymogów mających zastosowanie przy realizacji planu strategicznego. Pozwoli to uprościć system realizacji planu strategicznego, zapewnić lepsze zrozumienie przed podmioty zobowiązane do stosowania wytycznych zasad jego realizacji oraz na elastyczne podejście do wprowadzania niezbędnych zmian.

3. System bezwnioskowy w przypadku interwencji dotyczących pomocy do zwierząt (przyznanie płatności do owiec i kóz).

Zmniejszenie obciążenia administracyjnego zarówno po stronie ARiMR jak i po stronie rolnika. Kontynuacja tego rozwiązania powoduje, że rolnicy nie będą musieli wraz z wnioskiem podawać numerów identyfikacyjnych ww. zwierząt, co wyeliminuje ewentualne błędy popełniane przez rolników. ARiMR posiada stosowny mechanizm w systemie IT, więc zmniejszą się koszty administracyjne związane z budową części systemu IT dot. ww. interwencji.

4. Szerokie wykorzystanie możliwości udzielania pomocy w oparciu o uproszczone formy kosztów (koszty jednostkowe, płatności ryczałtowe i stawki ryczałtowe).

Określenie kosztów realizacji operacji, które mogą być finansowane w oparciu np. o standardowe stawki jednostkowe zapewnia szybki mechanizm oceny inwestycji i wypłaty pomocy. Rozwiązanie uprości i przyspieszy proces przyznania i wypłaty pomocy.

5. Intensyfikacja działań w obszarze interoperatywności podmiotów, realizujących zadania publiczne.

Usprawnienie i przyspieszenie wymiany danych i dostępu do rejestrów publicznych, w celu zmniejszenia obciążeń dla wnioskodawców/beneficjentów, poprzez stworzenie możliwości weryfikacji określonych danych bezpośrednio przez agencję płatniczą, bez konieczności składania dokumentów przez podmioty ubiegające się o przyznanie pomocy/płatność.

6. Elektroniczne formularze wniosków o przyznanie pomocy/płatności dla interwencji Planu.

Dzięki aplikacji (elektroniczne formularze wniosków), wnioskodawca/ beneficjent będzie mógł złożyć wnioski w formie elektronicznej. Wykorzystanie aplikacji znacząco zmniejszy obciążenia administracyjne dla agencji płatniczej (etap wprowadzania danych, kontroli kompletności) i wpływa korzystnie na skrócenie czasu rozpatrzenia wniosku a także jego kompletność. Ułatwienie dla wnioskodawców/ beneficjentów poprzez skrócenie czasu na złożenie wniosku oraz zmniejszenie błędów we wnioskach.

7. Elektroniczny formularz wniosku o wpis do ewidencji producentów w celu uzyskania wpisu lub aktualizacji danych producenta.

Dzięki wdrożeniu aplikacji, rolnik będzie miał możliwość elektronicznego złożenia wniosku o wpis do ewidencji producentów oraz będzie miał zapewniony stały dostęp do swoich danych. Dane, które zostaną dostarczone do Agencji będą już wstępnie zweryfikowane, nie będzie konieczności manualnego ich wprowadzania, tradycyjnej archiwizacji oraz ponoszenia kosztów związanych z prowadzeniem korespondencji. Proces ten wpłynie również skutecznie na czas wpisu i aktualizacji danych.

8. Umożliwienie oraz udostępnienie w aplikacji Portal Usług Elektronicznych – ePUE

- wydania przez agencję płatniczą i elektronicznego odbioru przez wnioskodawcę pism, wezwań, decyzji/umów;
- przeglądu stanu realizacji płatności;
- wymiany korespondencji dwukierunkowej (rolnik, ARiMR);

- **statusów spraw w systemach dziedzinowych wskazujących na proces obsługi, udostępnianie pism, wezwań, decyzji.**

Możliwość elektronicznego wydawania stronie postępowania (wnioskodawcy) przez agencję płatniczą w aplikacji ePUE w wersji elektronicznej pism, wezwań, decyzji/umów skraca czas na wydanie dokumentów bez oczekiwania na standardową obsługę poczty, przyczyniając się również do skrócenia czasu prowadzonego postępowania przez agencję płatniczą. Jednocześnie zmniejszy koszty prowadzenia postępowania z uwagi na ograniczenie korzystania z usług pocztowych. Bieżący przegląd przez beneficjenta stanu realizacji płatności w ramach pozytywnie rozpatrzonych wniosków oraz dwukierunkowa wymiana pomiędzy rolnikiem a agencją płatniczą, pozwoli na ograniczenie kontaktu beneficjenta z agencją płatniczą.

9. Mobilna ARiMR-aplikacja umożliwiająca przesyłanie dokumentów i zdjęć działek/dokumentów bez konieczności wizyty w agencji płatniczej.

Dzięki aplikacji, rolnik może wykonać i przesyłać geotagowane zdjęcia działek i/lub dokumentów, tabliczek znamionowych, maszyn potrzebnych do rozpatrzenia konkretnej sprawy bez wizyty w agencji płatniczej. Taka forma komunikacji z agencją pozwoli na dostarczenie dowodu w sprawie i zaoszczędzi czas zarówno po stronie administracji, jaki i rolnika. Wpłynie znacząco na skrócenie czasu obsługi wniosków.

10. Wdrożenie w ARiMR nowego systemu finansowo-księgowego ERP z zaimplementowanymi nowoczesnymi rozwiązaniami informatycznymi umożliwiającymi ewidencję księgową zdarzeń gospodarczych, realizację płatności i rozliczeń finansowych w ramach wspólnej polityki rolnej finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) na rzecz beneficjentów pomocy unijnej w oparciu o dokumenty finansowo - księgowe przekazywane z systemów dziedzinowych wyłącznie drogą elektroniczną w określonych strukturach logicznych e-dokumentu.

Zastosowanie w nowym systemie finansowo-księgowym ERP elektronicznego obiegu dokumentów w określonych strukturach logicznych e-dokumentu oraz optymalizacja procesów finansowo-księgowych, a także możliwość elastycznego i szybkiego dostosowania do zmian prawodawstwa unijnego i krajowego znacząco usprawni proces realizacji płatności dla beneficjentów pomocy oraz proces rozliczeń finansowych.

11. Wykorzystanie SI Hurtowania Danych wraz z Business Intelligence (HD BI) do sprawozdawczości w zakresie realizowanych przez ARiMR interwencji.

Zmniejszenie obciążenia administracyjnego po stronie ARiMR poprzez zautomatyzowane monitorowanie realizacji celów dla poszczególnych interwencji. Możliwości analityczne HD BI pozwolą instytucjom na sprawne pozyskanie danych sprawozdawczych.

12. Wdrożenie Centralnego Systemu Obsługi Beneficjentów (CSOB).

Wdrożenie CSOB pozwoli na sprawną budowę kompleksowych usług cyfrowych procesów back office obsługi interwencji Planu Strategicznego. Zmniejszone zostaną obciążenia finansowe związane z koniecznością modyfikacji systemu na skutek zmieniających się przepisów prawa. Przedmiotowy system IT usprawni obsługę wniosków oraz zapewni automatyczne kontrole krzyżowe.

13. Elektroniczne formularze dokumentów w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Pozwoli to na zmniejszenie obciążeń administracyjnych po stronie posiadaczy zwierząt – zgłoszenia w zakresie IRZ będą dostarczane w wersji elektronicznej bez konieczności wizyty w agencji płatniczej. Taka forma komunikacji ułatwi realizację obowiązków w terminach wynikających z przepisów prawa poprzez skrócenie czasu od zdarzenia do powiadomienia agencji o tym fakcie. Dodatkowo posiadacze zwierząt mając dostęp do danych o swojej siedzibie stada i zwierzętach w stadzie, będą mieli możliwość pełnej kontroli nad procesem zarządzania stadem w obszarze identyfikacji

i rejestracji zwierząt, co usprawni proces aplikowania o pomoc w ramach interwencji Planu. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla rolników i agencji płatniczej.

14. Upublicznienie harmonogramu naborów wniosków.

Upublicznienie harmonogramu naborów wniosków przyczyni się do lepszego zaplanowania oraz przygotowania dokumentów przez wnioskodawców/ beneficjentów.

PROJEKT

3.5 Warunkowość

W nowej perspektywie finansowej UE, dotychczasowa zasada wzajemnej zgodności (*cross-compliance*) oraz praktyki zazielenienia zostały zastąpione tzw. systemem warunkowości.

Warunkowość składa się z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania (wymogi SMR) oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (normy DKR) wymienionych w załączniku III do projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, odnoszących się do następujących obszarów:

- a) klimat i środowisko;
- b) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin;
- c) dobrostan zwierząt.

Do przestrzegania systemu warunkowości będą zobowiązani beneficjenci ubiegający się o płatności bezpośrednie, o których mowa w art. 16 projektu rozporządzenia o planach strategicznych WPR oraz o wsparcie w ramach II filara, określone na podstawie art 70, 71 i 72 ww. projektu rozporządzenia (płatności analogicznych do obecnych, takich jak ONW czy płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne).

Wymogi SMR nie ustanawiają nowych obowiązków a jedynie wprost wynikają z przepisów krajowych wdrażających określone artykuły przepisów UE (m.in. dotyczących dyrektywy ptasiej, siedliskowej, ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywy azotanowej, dyrektywy ds. bezpieczeństwa żywności, dyrektyw ustanawiających minimalne normy ochrony świń i cieląt, dyrektywy dotyczącej ochrony zwierząt gospodarskich, itd.) wskazanych w załączniku III do rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

Natomiast w przypadku norm DKR państwa członkowskie zobowiązane są do ich określenia na poziomie krajowym lub regionalnym zgodnie z głównym celem norm, o którym mowa w załączniku III, biorąc pod uwagę szczególne cechy danych obszarów, w tym warunki glebowe i klimatyczne, istniejące systemy rolnicze, użytkowanie gruntów, zmianowanie upraw, praktyki rolnicze i struktury gospodarstw rolnych.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia z wdrażania norm, a także analizy i opinie jednostek naukowych, zaproponowano normy na poziomie krajowym wymagane zgodnie z projektem rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, które przedstawiono w **załączniku nr 3**.

ROZDZIAŁ 4 ELEMENTY WSPÓLNE DLA KILKU INTERWENCJI

4.1. Definicje i minimalne wymagania

Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, a także wnioski z przeprowadzonych analiz proponuje się następujące definicje, wymagane zgodnie z projektem rozporządzenia w sprawie planów strategicznych:

Działalność rolnicza:

- a) wytwarzanie produktów rolnych, w tym w ramach paludikultury, gdzie produkty rolne oznaczają produkty wymienione w załączniku I do *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)*, z wyjątkiem produktów rybołówstwa, a także bawełnę i zagajniki o krótkiej rotacji lub,
- b) utrzymywanie użytków rolnych w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy, bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza zwykłe metody rolnicze i zwykły sprzęt rolniczy.

Wytwarzanie produktów rolnych – hodowla lub chów zwierząt do celów gospodarskich, lub uprawa i hodowla roślin.

Utrzymywanie użytków rolnych w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy

- **na gruntach ornych** – obowiązek wykonania co najmniej jednego zabiegu agrotechnicznego mającego na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanego rośliności w terminie do dnia 31 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich. Możliwe będzie zastosowanie wyjątków od tej zasady z uwagi na cele środowiskowe.
- **dla upraw trwałych** – obowiązek wykonania co najmniej jednego zabiegu agrotechnicznego mającego na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanego rośliności w terminie do dnia 31 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich. Możliwe będzie zastosowanie wyjątków od tej zasady z uwagi na cele środowiskowe
- **na trwałych użytkach zielonych** – obowiązek wykonania co najmniej jednego zabiegu agrotechnicznego mającego na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanego rośliności w terminie do dnia 31 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich. Możliwe będzie zastosowanie wyjątków od tej zasady z uwagi na cele środowiskowe.

Użytek rolny – każdy obszar zajmowany przez grunty orne, uprawy trwałe i trwałe użytki zielone, również wtedy, gdy tworzą one na tym obszarze systemy rolno-leśne.

Grunty orne – grunty uprawiane w celu produkcji roślinnej lub obszary dostępne dla produkcji roślinnej, ale ugorowane; ponadto, na czas trwania zobowiązania, grunty uprawiane w celu produkcji roślinnej lub obszary dostępne dla produkcji roślinnej, ale ugorowane, które zostały odlogowane zgodnie z art. 31 lub 70 lub normą DKR 9 wymienioną w załączniku IV do rozporządzenia o planach strategicznych WPR lub art. 22, 23 lub 24 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 lub art. 39 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 lub art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013.

Uprawy trwałe – uprawy niepodlegające płodozmianowi, inne niż trwałe użytki zielone, które zajmują grunty przez okres pięciu lat lub dłużej i dają powtarzające się zbiory, w tym szkółki i zagajniki o krótkiej rotacji.

Szkółki – oznaczają obszary młodych drzewiastych (drzewnych) roślin uprawianych na otwartym powietrzu w celu późniejszego przesadzenia:

- szkółki winorośli oraz podkładek;
- szkółki drzew i krzewów owocowych;
- szkółki roślin ozdobnych;
- komercyjne szkółki drzew leśnych z wyłączeniem rosnących w lesie szkółek przeznaczonych na potrzeby własne gospodarstwa rolnego;

- szkółki drzew i krzewów do sadzenia w ogrodach, parkach, na poboczach dróg i na wałach (na przykład sadzonki żywopłotu, róże i inne krzewy ozdobne, ozdobne drzewa i krzewy iglaste), w tym we wszystkich przypadkach ich kłącza, rozłogi i młode sadzonki.

Zagajniki o krótkiej rotacji – oznaczają obszar obsadzony gatunkami:

- z rodzaju wierzba (*Salix* sp.) – maksymalny cykl zbioru 8 lat,
- z rodzaju topola (*Populus* sp.) – maksymalny cykl zbioru 8 lat,
- z rodzaju brzoza (*Betula* sp.) - maksymalny cykl zbioru 10 lat,

Trwałe użytki zielone – grunty, które nie były objęte płodozmiannem danego gospodarstwa rolnego przez okres najmniej pięciu lat, wykorzystywane do uprawy traw lub innych zielnych roślin pastewnych rozsiewających się naturalnie (samosiewnych) lub uprawianych (wysiewanych). Zaoranie, uprawa lub wysiew innego gatunku należącego do traw lub innych zielnych roślin pastewnych po uprawie lub zaoraniu nie powoduje zmiany klasyfikacji danego obszaru jako trwałego użytku zielonego, pod warunkiem, że nowo wysiana po uprawie lub zaoraniu okrywa roślinna nadal należy do traw lub innych zielnych roślin pastewnych.

Trawy lub inne zielne rośliny pastewne – wszystkie rośliny zielne, rosnące tradycyjnie na naturalnych pastwiskach i łąkach lub zazwyczaj zawarte w mieszankach nasion przeznaczonych do zasiewania pastwisk lub łąk.

Kwalifikujący się hektar pozostaje w dyspozycji rolnika w dniu 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności i obejmuje:

- wszelkie użytki rolne gospodarstwa rolnego, które w trakcie roku, na który wnioskuje się o wsparcie, są wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej – lub – w przypadku gdy te użytki rolne wykorzystywane są także do prowadzenia działalności pozarolniczej – są w przeważającej mierze wykorzystywane do celów działalności rolniczej;
 - obszar:
 - na którym występują elementy krajobrazu podlegające obowiązkowi zachowania zgodnie z normą DKR 8, o której mowa w załączniku III do rozporządzenia o planach strategicznych WPR;
 - na którym występują inne elementy krajobrazu, zaliczane do całkowitej powierzchni działki rolnej, takie jak: rowy, nieutwardzone drogi dojazdowe, pasy zadrzewień, żywopłoty oraz ściany tarasów, pod warunkiem, że całkowita szerokość tych elementów nie przekracza 2 m, a także oczka wodne oraz zadrzewienia śródpolne o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²;
 - na którym występują rozrzucone drzewa, o ile działalność rolniczą można prowadzić w podobny sposób jak na działkach bez drzew położonych na tym samym obszarze oraz liczba drzew na kwalifikujący się hektar co do zasady nie przekracza 100 drzew. Możliwe będzie zastosowanie wyjątków od tej zasady z uwagi na cele środowiskowe. Przykładem takiego odstępstwa będą mogły być np. grunty, na których wprowadzono zadrzewienia śródpolne i systemy rolno leśne w ramach interwencji inwestycyjnych oraz siedliska przyrodnicze (np. torfowiska porośnięte drzewami lub krzewami), które są objęte zobowiązaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi;
 - wykorzystywany do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczonych na elementy nieprodukcyjne zgodnie z normą DKR 8;
 - który, służy realizacji ekoschematów;
 - wszelkie użytki rolne gospodarstwa rolnego, które zapewniły prawo do płatności na podstawie tytułu III rozdział II sekcja 2 podsekcja 2 rozporządzenia o planach strategicznych WPR lub na podstawie systemu jednolitej płatności obszarowej określonego w tytule III rozporządzenia (UE) nr 1307/2013 i które nie są zgodne z definicją „kwalifikującego się hektara”:
- w wyniku stosowania na tym obszarze dyrektyw 92/43/EWG , 2009/147/WE lub 2000/60/WE;

- w wyniku interwencji obszarowych objętych zintegrowanym systemem, o którym mowa w art. 63 ust. 2 rozporządzenia (UE) horyzontalnego, pozwalających na wytwarzanie w ramach paludikultury produktów nieobjętych załącznikiem I do TFUE, pod warunkiem że interwencje te przyczyniają się do realizacji co najmniej jednego z celów szczegółowych określonych w art. 6 ust. 1 lit. d), e) i f) rozporządzenia o planach strategicznych WPR;
- w okresie trwania zobowiązania rolnika są zalesione zgodnie z art. 31 rozporządzenia (WE) nr 1257/1999, art. 43 rozporządzenia (WE) nr 1698/2005, art. 22 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 lub art. 70 i 73 rozporządzenia o planach strategicznych WPR, lub w ramach systemu krajowego, którego warunki są zgodne z art. 43 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia (WE) nr 1698/2005, art. 22 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 lub art. 65 i 68 rozporządzenia o planach strategicznych WPR;
- w okresie trwania zobowiązania rolnika są obszarem odlogowanym zgodnie z art. 22, 23 i 24 rozporządzenia (WE) nr 1257/1999, art. 39 rozporządzenia (WE) nr 1698/2005, art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 lub art. 70 rozporządzenia o planach strategicznych WPR.

Powierzchnie wykorzystywane do produkcji konopi stanowią kwalifikujące się hektary tylko wtedy, gdy stosowane odmiany zawierają maksymalnie 0,3% tetrahydrokanabinolu.

Rolnik aktywny zawodowo:

1. **Nie przyznaje się płatności bezpośrednich osobom fizycznym lub prawnym ani grupom osób fizycznych lub prawnych, które administrują portami lotniczymi, wodociągami, stałymi terenami sportowymi i rekreacyjnymi, jak również świadczą usługi przewozu kolejowego lub usługi w zakresie obrotu nieruchomościami.**
2. Osoby wskazane w punkcie 1 mogą zostać uznane za rolnika aktywnego zawodowo jeżeli:
 - a) posiadają zarejestrowane w IRZ zwierzęta zapewniające minimalną obsadę, lub
 - b) w CEIDG ich działalność rolnicza została wskazana jako główna, lub
 - c) dokumenty z KRS lub REGON potwierdzają, że wykonywana przez te osoby działalność rolnicza stanowi główną działalność gospodarczą, lub
 - d) udokumentują, że:
 - poniosły koszty na działalność rolniczą w minimalnej wysokości, lub
 - osiągnęły przychód ze sprzedaży produktów rolnych na minimalnym poziomie, lub
 - ich przychód z działalności rolniczej stanowi co najmniej 1/3 całego przychodu w gospodarstwie, lub
 - roczna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 5% całości przychodów z działalności pozarolniczej.
3. Punkty 1 i 2 nie mają zastosowania do osób, których kwota otrzymanych płatności bezpośrednich za rok poprzedni nie przekracza 5 000 EUR.

Jeżeli dany rolnik nie złożył wniosku o przyznanie pomocy dotyczącego płatności bezpośrednich w poprzednim roku obrotowym, łączną kwotę płatności bezpośrednich określa się mnożąc liczbę kwalifikujących się hektarów zgłoszonych przez tego rolnika w roku złożenia wniosku o przyznanie płatności przez średnią krajową płatność na hektar w ramach wsparcia bezpośredniego za poprzedni rok obrotowy.

Młody rolnik to osoba, która:

1. ma nie więcej niż 40 lat,
2. kieruje gospodarstwem rolnym, to znaczy prowadzi działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym osobiście (podejmuje decyzje), na własny rachunek i we własnym imieniu, ponosi koszty i czerpie korzyści w związku

z prowadzeniem tej działalności. Szczegółowe warunki jakie muszą spełniać osoby prawne i grupy osób fizycznych, aby mogły zostać uznane za kierującego gospodarstwem rolnym, mogą zostać określone w przepisach prawa krajowego,

3. posiada co najmniej:

- a) wykształcenie zasadnicze branżowe, średnie branżowe, średnie lub zasadnicze zawodowe w rozumieniu przepisów prawa oświatowego, lub
- b) 3-letni staż pracy w rolnictwie, przy czym za staż pracy w rolnictwie uznaje się okres, liczony do dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy, w którym wnioskodawca:
 - podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie jako rolnik lub domownik lub ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności rolniczej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) lub,
 - był zatrudniony w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę, na stanowisku związanym z prowadzeniem produkcji rolnej.

Minimalne wymagania do otrzymania płatności bezpośrednich :

- kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo
- w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.

Działka rolna oznacza zwarty obszar gruntu, zadeklarowany przez jednego rolnika i obejmujący nie więcej niż jedną grupę upraw, z tym że obszar gruntów zalesionych w ramach PROW po roku 2008 oraz zagajniki o krótkiej rotacji stanowią odrębne działki.

Las – definicja lasu określona w art. 3 ustawy o lasach, która stanowi, iż las to grunt:

- 1) o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) - drzewami i krzewami oraz runem leśnym - lub przejściowo jej pozbawiony:
 - a. przeznaczony do produkcji leśnej lub
 - b. stanowiący rezerwat przyrody lub wchodzący w skład parku narodowego albo
 - c. wpisany do rejestru zabytków;
- 2) związany z gospodarką leśną, zajęty pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Przetwórstwo produktów rolnych - oznacza czynności dokonywane na produkcie rolnym, których produktem końcowym jest również produkt rolny, wymieniony w załączniku I do Traktatu, lub produkt nierolny, z wyjątkiem produktów rybołówstwa i akwakultury wchodzących w zakres stosowania rozporządzenia (WE) nr 104/2000 oraz z wyjątkiem wykonywanych w gospodarstwach czynności niezbędnych do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży.

Przetwarzaniem produktów rolnych nie jest np. czyszczenie, mycie, sortowanie, czy pakowanie produktów rolnych w gospodarstwie rolnym, które to czynności nie stanowią przetwarzania, a są to czynności niezbędne do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży.

Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa („MŚP”) - oznaczają przedsiębiorstwa zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) 651/2014

Systemy jakości żywności – oznaczają rolnictwo ekologiczne, system chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz systemy jakości żywności uznane za krajowe.

Grupa Producentów Rolnych – przedsiębiorca, zarejestrowany przez ARiMR w rejestrze grup producentów rolnych, zgodnie z ustawą o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.

Związek Grup Producentów Rolnych – przedsiębiorca, zrzeszający Grupy Producentów Rolnych, zarejestrowany przez ARiMR w rejestrze związków grup producentów rolnych, zgodnie z ustawą o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.

Organizacja Producentów Rolnych – przedsiębiorca, zarejestrowany przez ARiMR zgodnie z przepisami Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 oraz właściwymi przepisami krajowymi.

Zrzeszenie Organizacji Producentów – przedsiębiorca, zrzeszający Organizacje Producentów, zarejestrowany przez ARiMR zgodnie z przepisami Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 oraz właściwymi przepisami krajowymi.

Inne warunki ogólne mające zastosowanie do więcej niż jednej interwencji:

Zaliczki – beneficjentom będzie można wypłacać zaliczki, o których mowa w art. 42 rozporządzenia (UE) horyzontalnego. Mając na uwadze że, w przypadku interwencji pozostających poza IACS, zaliczki, o których mowa w rozporządzeniu (UE) horyzontalnym, nie niwelują trudności beneficjentów spowodowanych koniecznością oczekiwania na wypłatę pomocy po rozliczeniu operacji (projektu), wdrożony zostanie dodatkowy system zaliczkowania na zasadach przewidzianych w przepisach krajowych.

4.2. Opis korzystania z pomocy technicznej

4.2.1. Cel wsparcia z pomocy technicznej

Celem pomocy technicznej jest wspieranie zarządzania Planem strategicznym WPR (Plan) i wdrażania określonych w nim interwencji, w tym utworzenia i funkcjonowania krajowej sieci WPR. W związku z tym, że dotychczasowa nazwa sieci jest dobrze rozpoznawalna w Polsce, zasadne jest, aby tej nazwy istotnie nie zmieniać, co przyczyni się pozytywnie do jej odbioru. Z tego względu oraz zważywszy na szerszy zakres spraw objętych siecią (również I filar WPR), na poziomie kraju będzie używana nazwa „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+”, w skrócie „KSOW+”. Dodany do nazwy znak „+” oznacza, że sieć obejmuje szerszy zakres spraw niż w latach 2014–2022.

4.2.2. Zakres działania pomocy technicznej

Pomoc techniczna zostanie wykorzystana do sfinansowania działań związanych z zarządzaniem i wdrażaniem interwencji w ramach I i II filaru WPR, jak również do utworzenia i funkcjonowania KSOW+.

Środki pomocy technicznej zostaną w szczególności przeznaczone na następujące działania:

1. przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocena, rozpatrywanie skarg oraz kontrola i audyt dotyczące realizacji Planu strategicznego WPR;
2. utworzenie i realizacja zadań KSOW+, w tym wsparcie systemu AKIS oraz informowanie beneficjentów o interwencjach określonych w Planie strategicznym WPR;
3. zmniejszenie obciążenia administracyjnego beneficjentów, w tym cyfryzację procesu ubiegania się o wsparcie i obsługi tego wsparcia w ramach interwencji Planu strategicznego WPR oraz wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego w zakresie zarządzania środkami i beneficjentów w zakresie efektywnego wykorzystania środków ;
4. związane z poprzednim okresem programowania w zakresie dotyczącym II filaru oraz kolejnym okresem programowania, w tym prace nad przygotowaniem Planu strategicznego WPR na kolejny okres programowania.

Udział partnerów społeczno-gospodarczych, organizacji pozarządowych itp. będzie finansowany ze środków pomocy technicznej w zakresie związanym z ich udziałem w pracach Komitetu Monitorującego, Komitetu Sterującego oraz grup, sieci roboczych i tematycznych KSOW+, zgodnie z regulaminem tych komitetów i grup.

Pomoc beneficjentom pomocy technicznej będzie udzielana w szczególności w formie: zwrotu faktycznie poniesionych kosztów kwalifikowalnych, kosztów jednostkowych, płatności ryczałtowych oraz stawek ryczałtowych.

W ramach pomocy technicznej realizowane będą dwa schematy:

- 1) Schemat I: Wsparcie wdrażania Planu strategicznego WPR oraz utworzenie i funkcjonowanie KSOW+
Celem tego schematu jest stworzenie warunków do zarządzania i wdrażania, monitorowania, oceny, rozpatrywania skarg oraz kontroli i audytu dotyczących realizacji Planu strategicznego WPR, jak również zapewnienie efektywnego i skutecznego funkcjonowania KSOW+. Osiągnięcie tego celu możliwe będzie przez wsparcie instytucji zaangażowanych w te procesy.
- 2) Schemat II: Wsparcie operacji realizowanych w ramach KSOW+.
Celem niniejszego schematu jest finansowanie operacji w ramach działań realizujących cele określone w art. 126 ust. 3 rozporządzenia o planach strategicznych. Środki na Schemat II będą mogły zostać wykorzystane na realizację operacji przez jednostki tworzące strukturę sieci, w tym we współpracy z partnerami sieci.

W ramach schematu II finansowane będą również działania w zakresie realizacji Strategii Komunikacji WPR 2023-2027.

4.2.3. Beneficjenci pomocy technicznej

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- samorządy województw;
- Ministerstwo Finansów;
- Urząd Zamówień Publicznych;
- Rządowe Centrum Legislacji;
- jednostki doradztwa rolniczego;

inni beneficjenci, którym instytucja zarządzająca deleguje zadania związane z wdrażaniem Planu.

4.2.4. Wskaźnik finansowania

Biorąc pod uwagę możliwość finansowania w okresie programowania 2023-2027 dodatkowo działań związanych z zarządzaniem i wdrażaniem interwencji w ramach I filaru WPR oraz utworzeniem i funkcjonowaniem KSOW+ obejmującej również I filar (zatem w szerszym zakresie niż miało to miejsce w poprzednich okresach programowania), na pomoc techniczną (w tym KSOW+) planuje się przeznaczyć 4,00 % całkowitego wkładu EFRROW określonego w Planie.

4.3. Opis krajowej sieci Wspólnej Polityki Rolnej

4.3.1. Krajowa sieć Wspólnej Polityki Rolnej = Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+ (KSOW+)

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+ (KSOW+), która jest krajową siecią WPR, o której mowa w art. 126 ust. 1 rozporządzenia o PS, zostanie utworzona w oparciu o istniejącą Krajową Sieć Obszarów Wiejskich (KSOW), w tym Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), umożliwiając wykorzystanie zbudowanego potencjału i zapewnienie ciągłości jej funkcjonowania, jednocześnie uwzględniając modyfikacje wynikające z dotychczasowych doświadczeń i szerszego jej zakresu w okresie programowania 2023-2027.

KSOW+ obejmować będzie całą Wspólną Politykę Rolną, tj. zagadnienia dotyczące I i II filaru WPR, a w związku z tym będzie podejmować działania w zakresie tworzenia sieci kontaktów w odniesieniu do wszystkich interwencji określonych w Planie i obejmować będzie szerszy zakres interesariuszy niż KSOW w latach 2014–2022.

4.3.2. Cele Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (KSOW+), w tym działania wspierające EPI i przepływ wiedzy w ramach AKIS

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+ (KSOW+) ustanawiana jest w celu stworzenia sieci kontaktów na szczeblu krajowym oraz wojewódzkim pomiędzy organizacjami i administracją, przedstawicielami sektora rolnictwa, doradcami, naukowcami, podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie innowacji i innymi podmiotami działającymi w obszarze rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich.

Utworzenie Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (KSOW+) będzie służyć następującym celom:

1. zwiększeniu zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron w przygotowanie i wdrażanie Planu strategicznego WPR, a także ułatwianiu wymiany wiedzy i doświadczeń w zakresie wdrażania Planu;
2. poprawie jakości wdrażania Planu strategicznego WPR;
3. informowaniu opinii publicznej i potencjalnych beneficjentów o WPR i możliwościach finansowania;
4. wspieraniu innowacyjności w rolnictwie i rozwoju obszarów wiejskich oraz włączeniu i interakcji między wszystkimi zainteresowanymi stronami w procesie wymiany i budowania wiedzy;
5. rozpowszechnianiu wyników realizacji Planu strategicznego WPR;
6. wspieraniu administracji państwa członkowskiego we wdrażaniu Planu strategicznego WPR i przechodzeniu na model realizacji oparty na wynikach;
7. wspieraniu zdolności monitorowania i oceny odpowiednich organów.

Powyższe cele zostaną osiągnięte przez realizację takich działań jak:

- gromadzenie, analiza i rozpowszechnianie informacji o działaniach i dobrych praktykach wdrażanych lub wspieranych w ramach Planu strategicznego WPR, a także analizę rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich związanych z celami szczegółowymi określonymi w art. 6 ust. 1 rozporządzenia o planach strategicznych;
- poprawa zdolności administracji państwa członkowskiego i innych podmiotów zaangażowanych we wdrażanie planów strategicznych WPR, w tym w zakresie procesów monitorowania i oceny;
- tworzenie platform, organizacji forów i wydarzeń ułatwiających wymianę doświadczeń między zainteresowanymi stronami i wzajemne uczenie się, w tym, możliwość wymiany z sieciami w państwach trzecich;
- gromadzenie informacji i ułatwianie ich rozpowszechniania, a także tworzenie sieci kontaktów w ramach finansowanych struktur i projektów, jak lokalne grupy działania i grupy operacyjne europejskiego partnerstwa innowacyjnego, a także równoważnych im struktur i projektów;
- wsparcie projektów współpracy między grupami operacyjnymi EPI, LGD lub podobnymi lokalnymi strukturami na rzecz rozwoju, w tym współpracy międzynarodowej;
- rozwijanie powiązań z innymi strategiami lub sieciami finansowanymi przez Unię Europejską;
- wkład w dalszy rozwój WPR i przygotowanie Planu strategicznego WPR na kolejny okres programowania;
- uczestnictwo w działaniach europejskiej sieci WPR i wnoszenie wkładu w jej działalność.

W ramach KSOW+ realizowane będą również działania informacyjno-promocyjne zgodnie ze Strategią Komunikacji. Dokument ten zostanie przygotowany przez instytucję zarządzającą w oparciu o unijne przepisy szczegółowe dotyczące stosowania wymogów w zakresie informacji, promocji oraz właściwej identyfikacji wizualnej operacji.

Strategia Komunikacji określać będzie cele i grupy docelowe podejmowanych działań, zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych, kanały i narzędzia komunikacji, instytucje zaangażowane w te działania, źródło finansowania oraz budżet.

Celem Strategii Komunikacji będzie m.in. zapewnienie rozpowszechniania informacji o planie strategicznym WPR, poprzez informowanie potencjalnych beneficjentów oraz wszystkich zainteresowanych podmiotów o możliwościach oferowanych przez plan strategiczny WPR i zasadach uzyskania dostępu do finansowania w ramach Planu, a także poprzez informowanie beneficjentów i ogółu społeczeństwa o wspieraniu przez Unię rolnictwa oraz rozwoju obszarów wiejskich za pomocą planu strategicznego WPR. Strategia Komunikacji uwzględni również udział Komisji Europejskiej jak również współpracę z instytucjami realizującymi Strategię Komunikacji dla innych programów oraz instrumentów UE w zakresie realizacji działań informacyjnych i promocyjnych

Strategia Komunikacji będzie obowiązywać wszystkie podmioty, które odpowiadają za wykorzystanie środków w ramach Planu.

Obowiązki informacyjne beneficjenta planu strategicznego WPR, w tym dot. właściwej identyfikacji wizualnej realizowanej operacji (w szczególności poprzez oznaczanie miejsca realizacji operacji oraz stosowanie odpowiednich logotypów) zostaną określone w Księdze wizualizacji planu strategicznego WPR przygotowanej przez IZ.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+ w ramach ww. działań wspierać będzie wymianę wiedzy i innowacji w rolnictwie pomiędzy partnerami systemu AKIS. Wsparcie to polegać będzie m.in. na:

- ułatwianiu wymiany wiedzy i nawiązywaniu kontaktów przez interesariuszy systemu (naukowców, doradców, przedsiębiorców, rolników i inne zainteresowane podmioty);
- zapewnieniu forum do wymiany wiedzy i współpracy, w tym w ramach grup lub sieci tematycznych;
- wsparciu nawiązywania współpracy, przygotowania i realizacji projektów interaktywnych, oraz funkcjonujących grup operacyjnych i ich współpracy;
- promowaniu dobrych praktyk w tworzeniu i wdrażaniu nowych lub innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie i obszarach wiejskich;
- podnoszeniu poziomu wiedzy i umiejętności interesariuszy systemu;
- tworzeniu lub utrzymaniu platform/forów wymiany wiedzy i informacji pomiędzy interesariuszami;
- upowszechnianiu informacji o realizowanych działaniach, innowacyjnych rozwiązaniach.

4.3.3. Struktura, zarządzanie i funkcjonowanie Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (KSOW+)

Strukturę organizacyjno-instytucjonalną KSOW+ (tj. jednostki wsparcia sieci) będą tworzyć: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, samorządy województw oraz jednostki doradztwa rolniczego. Sieć będzie wspierana przez Komitet Sterujący ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ stanowiący organ opiniotawczo-doradczy Ministra, a w realizację działań sieci oprócz jednostek wsparcia sieci będą zaangażowani również jej partnerzy, tj. podmioty aktywnie działające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, w tym wdrażające innowacje lub opracowujące innowacyjne rozwiązania.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizujące zadania instytucji zarządzającej będzie:

- opracowywać krajowe przepisy i wytyczne;
- nadzorować funkcjonowanie sieci;
- odpowiadać za przygotowanie (we współpracy z jednostkami wsparcia sieci) Planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ na lata 2023-2027 i Strategii Komunikacji WPR na lata 2023-2027;
- akceptować Plan operacyjny przygotowany przez jednostkę centralną (JC)
- realizować operacje w ramach KSOW+.

Komitet Sterujący ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ będzie wyznaczał kierunki działania sieci oraz przyjmował sprawozdania JC z wykonania zaplanowanych zadań. Na podstawie sprawozdania Komitet będzie mógł wydać rekomendacje dla jednostek wsparcia sieci. Komitet będą tworzyć: przedstawiciele administracji publicznej, nauki, doradztwa rolniczego, partnerów/organizacji społecznych i branżowych funkcjonujących w obszarze rolnictwa i obszarów wiejskich.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie będzie pełnił funkcję jednostki centralnej (JC), tj. koordynatora funkcjonowania całej sieci oraz realizatora jej zadań na poziomie krajowym poprzez realizację operacji.

Zadaniem JC będzie:

- opracowanie Instrukcji dot. zgłaszania operacji do Planu operacyjnego uwzględniającej kierunki działania sieci wyznaczone przez Komitet oraz zasady określone w Planie działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ na lata 2023-2027. Dokument ten będzie określał warunki jakie muszą spełniać operacje zgłaszane do Planu operacyjnego oraz kluczowe tematy operacji do realizacji przez sieć w najbliższych latach;
- weryfikacja operacji zgłoszonych do Planu operacyjnego pod kątem ich zgodności z Instrukcją;
- opracowanie Planu operacyjnego i przedstawienie do akceptacji przez IZ;
- wsparcie jednostek wsparcia sieci w realizacji celów sieci;
- monitoring realizacji operacji oraz sprawozdawczość ;
- przygotowanie sprawozdań i przedstawianie ich Komitetowi Sterującemu;
- identyfikacja podmiotów współpracujących w ramach KSOW+ (w tym prowadzenie bazy partnerów) i zapewnienie włączenia partnerów sieci w jej funkcjonowanie oraz aktywizacja partnerów do działania;
- obsługa Komitetu Sterującego ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+;
- w zależności od potrzeb, powoływanie sieci i grup tematycznych w celu realizacji zadań sieci;
- wsparcie współpracy i przepływu informacji pomiędzy jednostkami wsparcia sieci.
- Samorządy województw, jako jednostki regionalne, będą realizowały zadania sieciujące na poziomie wojewódzkim ukierunkowane na tematykę związaną z rozwojem obszarów wiejskich, poprzez realizację operacji , zgodnie z tematami wyznaczonymi przez Komitet Sterujący a opisanymi w Instrukcji na dany okres przez JC. Do zadań SW będzie należało również: udział i tworzenie regionalnych sieci i grup roboczych zgodnie z właściwością tematyczną;
- aktywizacja partnerów sieci do działania;
- współpraca z innymi jednostkami wsparcia sieci ;
- współpraca z lokalnymi punktami kontaktowymi funduszy europejskich w zakresie informacji o istniejących możliwościach wsparcia z funduszy ze środków krajowych i europejskich na rozwój obszarów wiejskich;
- diagnozowanie potrzeb województw w zakresie działań niezbędnych do podjęcia w kierunku poprawy wdrażania wspólnej polityki rolnej
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych dotyczących wdrażanych interwencji w ramach Planu Strategicznego, zgodnie ze Strategią Komunikacji WPR na lata 2023-2027.

Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego, jako jednostki regionalne, będą realizowały zadania sieciujące na poziomie wojewódzkim poprzez realizację operacji , zgodnie z tematami wyznaczonymi przez Komitet Sterujący a opisanymi w Instrukcji na dany okres przez JC.

Do zadań WODR będzie należało również:

- udział i tworzenie regionalnych sieci i grup roboczych zgodnie z właściwością tematyczną;
- aktywizacja partnerów sieci do działania;
- współpraca z innymi jednostkami wsparcia sieci;
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych dotyczących Planu strategicznego WPR, zgodnie ze Strategią Komunikacji na lata 2023-2027.

W ramach KSOW+ będą mogły być powoływane, wspierane sieci, grupy tematyczne, w tym SIR i Sieć Gospodarstw Demonstracyjnych.

Każdy beneficjent realizujący operacje zgłoszone do Planu operacyjnego będzie mógł je realizować przy udziale partnerów sieci, w zależności od potrzeby.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa będzie realizowała zadania w zakresie Strategii Komunikacji WPR na lata 2023-2027.

Utrzymanie struktury organizacyjnej KSOW+ będzie finansowane ze środków przeznaczonych na wsparcie funkcjonowania w ramach Schematu I pomocy technicznej.

Szczegółowy opis działań Sieci zostanie zawarty w dokumentach krajowych.

Na funkcjonowanie KSOW+ planuje się przeznaczyć nie mniej niż 15% budżetu zarezerwowanego na pomoc techniczną.

PROJEKT

4.4. Informacja dotycząca spójności Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 z innymi instrumentami i politykami UE oraz możliwej synergii między tymi instrumentami

WPR będzie realizowana w Polsce w latach 2023-2027 przy zapewnieniu synergii i komplementarności z innymi obszarami polityki WPR oraz pozostałymi funduszami UE. W szczególności zostanie zapewniona spójność interwencji Planu z inwestycjami wspieranymi w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz Europejskiego Instrumentu Odbudowy Next Generation EU. Prezentowane poniżej (tabela nr 2) zakresy możliwych obszarów spójności lub komplementarności powstały w oparciu o projekty programów współfinansowanych ze środków UE oraz treści wniosku dotyczącego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów ustanawiającego jednolite ramy wspólnych przepisów dla funduszy, takich jak: EFRROW, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Morski i Rybacki i inne oraz wybory strategiczne wynikające z kluczowych wyzwań jakie rysują się dla gospodarki polskiej wsi i rolnictwa do 2030 r.

Z myślą o maksymalizacji spójności i komplementarności wsparcia kierowanego do sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w ramach różnych funduszy UE w przygotowaniu dokumentów wdrożeniowych wykorzystano działania i projekty strategiczne wskazane w krajowych i wspólnotowych dokumentach strategicznych, w tym w szczególności: strategii *Europejski Zielony Ład*³⁰, Strategii „*Od pola do stołu*”, *Strategii bioróżnorodności*, *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*³¹ *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*³², *Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2030*³³.

Uwzględniono także ukierunkowanie środków UE na lata 2021-2027 na zieloną i cyfrową transformację gospodarki oraz zachowań społecznych. Przyjmuje się, że cyfrowa transformacja rolnictwa i obszarów wiejskich przyniesie dodatkowy impuls dla rozwoju tego sektora i obszarów wiejskich, których główną rolą niezmiennie jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego kraju.

Prezentowane wybory uwzględniają również nowe uwarunkowania wynikające z pandemii COVID-19. Zakłada się, że nie tylko w *Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności*, ale również w pozostałych dokumentach wdrożeniowych środków UE projektowanych po 2020 r. w sposób szczególny będzie położony nacisk na działania mające na celu naprawienie szkód gospodarczych i społecznych, a także odbudowę gospodarki i ochronę miejsc w związku z wystąpieniem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2.

Interwencje ujęte w Planie uwzględniają również wnioski płynące z Komunikatu Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego I Komitetu Regionów *Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE - W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.* (Bruksela, dnia 30.6.2021 r. COM(2021) 345 final).

Dlatego, mając na uwadze zaproponowany przez służby KE *Pakt na rzecz obszarów wiejskich* zakłada się również możliwość zmian w Planie w trakcie trwania jego wdrażania. Takie elastyczne podejście przyczyni się do zwiększenia synergii, komplementarności i spójności na szczeblu krajowym, regionalnym i terytorialnym między politykami i interwencjami, które mają wpływ na rozwój obszarów wiejskich. Ma to szczególne znaczenie w kontekście różnej dynamiki prac nad Planem i krajowymi oraz regionalnymi programami realizującymi Umowę Partnerstwa 2023-2027. Ewentualne zmiany w zakresie wsparcia jakie będzie objęte Planem będą wynikały również z bieżącego reagowania na skalę potrzeb i efekty wdrażania Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania Odporności.

³⁰ 11 grudnia 2019 r. Komisja opublikowała komunikat w sprawie europejskiego zielonego ładu. To nowo proponowana unijna strategia wzrostu, która ma przekształcić Unię w neutralne klimatycznie, sprawiedliwe i dostatnie społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce.

³¹ Została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r.

³² Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 15 października 2019 r.

³³ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 17 września 2019 r.

Tabela 2. Informacja dotycząca demarkacji i komplementarność Planu z innymi funduszami UE

OBSZAR	ZAKRES	WPR 2023-2027	POLITYKA SPÓJNOŚCI 2021-2027	KPO (RRF)
Bezpieczeństwo żywnościowe i bezpieczeństwo żywności (Cel 1 SZRWRiR 2030)	Wsparcie dochodów rolniczych dla zachowania bezpieczeństwa żywnościowego	✓		
	Wsparcie jakości i bezpieczeństwa żywności	✓		
	Stabilizacja i rozwój rynków rolnych, krótkich łańcuchów dostaw	✓		✓
Wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego (Cel 1 SZRWRiR 2030)	Modernizacja i wzrost innowacyjności gospodarstw rolnych, cyfryzacja gospodarstw rolnych, rolnictwo 4.0.	✓		✓
	Zielona transformacja gospodarstw rolnych i przetwórstwa rolno-spożywczego	✓		✓
	Innowacyjność przedsiębiorstw z obszarów wiejskich		✓	✓
	Infrastruktura B+R (również Instytutów nadzorowanych przez MRIW, GIJHARS)		✓	✓
	Badania naukowe z obszaru rolnictwa, przetwórstwa spożywczego i rozwoju obszarów wiejskich	✓	✓	
Rynek i zasoby pracy oraz przedsiębiorczość na obszarach wiejskich (Cel 3 SZRWRiR 2030)	Umiejętności i kompetencje rolników w zakresie realizacji zawodu i aktywności związanej z rolnictwem, w tym kompetencje cyfrowe	✓		
	Umiejętności i kompetencje mieszkańców wsi pracujących poza rolnictwem, w tym kompetencje cyfrowe		✓	✓
	Umiejętności i kompetencje osób z obszarów wiejskich pozostających poza rynkiem pracy lub odchodzących z rolnictwa		✓	✓
	Rozwój MŚP na obszarach wiejskich	✓	✓	✓
Bioróżnorodność i ochrona krajobrazu (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Działania w rolnictwie na rzecz bioróżnorodności i zachowania krajobrazu rolniczego	✓	✓	
	Pozarolnicze działania na rzecz bioróżnorodności i krajobrazu		✓	
	Zachowanie zasobów genowych w rolnictwie	✓		
Gospodarka o obiegu Zamkniętym (Cel 2 SZRWRiR 2030)	GOZ w gospodarstwie rolnym	✓		
	GOZ w przetwórstwie rolno-spożywczym	✓	✓	✓
	GOZ na obszarach wiejskich niezwiązana z rolnictwem		✓	✓
Zaopatrzenie w energię (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Elektroenergetyka, w tym przesył i dystrybucja		✓	✓
	Wytwarzanie OZE w gospodarstwie rolnym	✓	✓	✓
	Wytwarzanie OZE na obszarach wiejskich poza rolnictwem		✓	✓
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych		✓	✓
	Efektywność energetyczna budynków gospodarstw rolnych	✓		
Jakość powietrza na obszarach wiejskich (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Inwestycje w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym w zakresie ochrony powietrza	✓		
	Inwestycje w innych sektorach, pozarolniczej działalności gospodarczej i gospodarstwach domowych w zakresie ochrony powietrza		✓	✓
Zasoby wody i ich jakość ³⁴ (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Inwestycje w zakresie magazynowania wody i nawadniania w rolnictwie oraz odzyskiwania wody w gospodarstwach rolnych	✓		
	Inwestycje w zakresie retencji oraz przeciwdziałania powodziom i suszom	✓	✓	✓
	Dostęp do wody pitnej na obszarach wiejskich (inwestycje wodociągowe)			✓
Gospodarka komunalna na wsi (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Kanalizacja			✓
	Przydomowe oczyszczalnie ścieków	✓		
	Gospodarka odpadami przykładowo punkty zbierania odpadów rolniczych i instalacje do zagospodarowania odpadów		✓	
Dostępność terytorialna obszarów wiejskich (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Krajowa infrastruktura drogowa i kolejowa, TEN-T, drogi wojewódzkie, kolej wojewódzka i regionalna, transport intermodalny		✓	✓
	Infrastruktura lokalna (drogi powiatowe i gminne), ścieżki rowerowe		✓	✓

³⁴ Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w zakresie środowiska i gospodarki wodnej przyjęta uchwałą nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r.

OBSZAR	ZAKRES	WPR 2023-2027	POLITYKA SPÓJNOŚCI 2021-2027	KPO (RRF)
	Transport zbiorowy (w tym niskoemisyjny) i infrastruktura węzłów przesiadkowych		✓	✓
Cyfryzacja obszarów wiejskich i usług (Cel 1 i 2 SZRWRiR 2030)	Duża infrastruktura cyfrowa (w tym Internetu szerokopasmowego i 5G)		✓	✓
	E-usługi w rolnictwie			✓
	Cyfryzacja usług publicznych, e-administracja		✓	✓
	Dostępność sieci w przestrzeni publicznej (Hot-spoty), mała lokalna infrastruktura	✓	✓	
Infrastruktura i usługi publiczne, turystyka (Cel 2 i 3 SZRWRiR 2030)	Infrastruktura z zakresu zdrowia publicznego			✓
	Wpływ żywienia na zdrowie, w tym żywienie w szkołach	✓		
	Opieka nad dzieckiem od lat 3, edukacja na poziomie wczesnoszkolnym i szkolnym		✓	✓
	Edukacja (infrastruktura, edukacja wczesnoszkolna i edukacja szkolna, edukacja zawodowa, termomodernizacja budynków szkół)		✓	✓
	Sport i turystyka (infrastruktura i usługi na obszarach wiejskich)	✓		
	Odbudowa sektora turystycznego (infrastruktura, usługi, agroturystyka, MŚP)		✓	✓
	Usługi opiekuńcze i infrastruktura		✓	✓
Rewitalizacji wsi i małych miast (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Estetyka przestrzeni publicznej, w tym m.in. zieleń publiczna, rewitalizacja	✓	✓	✓
	Ochrona dziedzictwa kulturowego wsi i rolnictwa, termomodernizacja bibliotek, domów kultury	✓	✓	✓
	Kształowanie ład przestrzennego i strefy inwestycyjne			✓
Rozwój kierowany przez społeczność i współpraca (Cel 2 i 3 SZRWRiR 2030)	Wsparcie inicjatyw oddolnych i budowa kompetencji współpracy	✓	✓	
	Zawijazywanie partnerstw międzysektorowych	✓	✓	
	Rozwój współpracy i współdziałania w sektorze rolno-spożywczym	✓		

Plan stanowi uzupełnienie działań – w zakresie infrastruktury technicznej wsi - które będą finansowane w ramach programów finansowanych z budżetu krajowego oraz programów finansowanych z funduszy strukturalnych, Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) – finansowanego ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF).

W ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) budżet przewidziany do realizacji w ramach działań, dla których koordynatorem jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wynosi 2,3 mld euro.

Dodatkowo, szacuje się, że **w ramach polityki spójności może zostać przeznaczonych ok. 10 mld EUR w formie dedykowanych instrumentów we właściwych programach krajowych i regionalnych na działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich** (co stanowi 13,3% całości alokacji).

Szacunkowy podział 10 mld EUR na programy polityki spójności przedstawia się następująco:

- Programy regionalne – ok 5,6 mld EUR;
- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko – ok. 1,8 mld EUR;
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki – ok. 0,9 mld EUR;
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego – ok. 0,25 mld EUR;
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy – ok. 0,6 mld EUR;
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej – ok. 0,5 mld EUR;

- Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa – ok. 0,15 mld EUR;
- Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji – ok. 0,2 mld EUR.

Przyznana Polsce przez KE alokacja na Fundusz Spójności (po obowiązkowym transferze do CEF) - kluczowy w realizacji projektów transportowych, została w perspektywie 2021-2027 zmniejszona o prawie 60% w porównaniu z perspektywą 2014-2020. Jednakże ze względu na bardzo duże potrzeby inwestycyjne w zakresie rozwoju transportu w Polsce w Umowie Partnerstwa 2021-2027 została zwiększona alokacja możliwa do wykorzystania na transport poprzez wykorzystanie mechanizmu elastyczności i transfer maksymalnie dozwolonej kwoty z EFS+ do Funduszu Spójności. Pomimo maksymalnego dopuszczalnego przepisami w wysokości 20% alokacji EFS+, czyli prawie 3 mld euro, alokacja na Fundusz Spójności wciąż będzie o 45% niższa niż w perspektywie 2014-2020 i wyniesie około 12,3 mld euro. Przy tak znaczącej redukcji kosztów inwestycje w rozwój infrastruktury dróg gminnych na obszarach wiejskich będą ponoszone głównie w ramach programów krajowych, natomiast ze środków polityki spójności będą finansowane inwestycje umożliwiające włączenie obszarów wiejskich w sieć transportu ponadlokalnego. Uzupełniająco ze środków RRF finansowane będzie przywracanie połączeń komunikacji autobusowej na obszarach wiejskich zagrożonych wykluczeniem transportowym. Sektor transportu będzie wspierany w okresie 2021-2026 ze środków Krajowego Planu Odbudowy łącznie w kwocie ok 6,4 mld euro.

Ze środków polityki spójności finansowane będą również usługi publiczne, infrastruktura społeczna i komunalna, przedsiębiorczość, gospodarka o obiegu zamkniętym, czyste środowisko, infrastruktura telekomunikacyjna itd. i ze wszystkich tych działań będą korzystać beneficjenci ulokowani na obszarach wiejskich. **Programy polityki spójności (krajowe i regionalne) będą na preferencyjnych zasadach wspierać OSI tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją, do których należą przede wszystkim gminy wiejskie i miejsko-wiejskie.**

W zakresie **gospodarki wodno-kanalizacyjnej ze środków RRF (KPO)** wsparcie uzyska budowa, rozbudowa lub modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę lub odprowadzania ścieków na terenach wiejskich. Możliwe będzie również inwestycje związane z promocją racjonalnej gospodarki wodą i ściekami. W ramach inwestycji KPO możliwe będzie objęcie dofinansowaniem również infrastruktury wykorzystującej rozwiązania cyfrowe jak np. montaż/wymiana wodomierzy na urządzenia pozwalających na zdalne odczyty, tworzenie systemów teleinformatycznych do zarządzania gospodarką wod.-kan. Program będzie obejmować określenie zasad udzielania finansowania wymienionych inwestycji oraz trybu wyboru projektów do realizacji, przy założeniu, że wsparcie trafi do gmin charakteryzujących się najniższymi wskaźnikami zwodociągowania oraz tych, których zdolność inwestycyjna jest niewystarczająca do samodzielnej realizacji inwestycji. W ramach KPO wspierane będą projekty, których realizacja nie może uzyskać wsparcia finansowego w ramach innych środków pomocowych, takich jak Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (środki przejściowe 2022-2023), PS WPR 2023-2027 i programów finansowanych z polityki spójności. Ze środków polityki spójności Planuje się wspierać inwestycje wod.-kan. wyłącznie w obszarze aglomeracji z założeniem następującej linii demarkacyjnej: z nowego POliŚ inwestycje w aglomeracjach pow. 10 tys. mieszkańców, a z RPO inwestycje w aglomeracjach od 2 tys. do 10 tys. mieszkańców. Nie planuje się wspierać ze środków polityki spójności inwestycji wod.-kan. na obszarach wiejskich innych niż te, które są w obszarze aglomeracji.

W Planie finansowanie jedynie będą indywidualne oczyszczalnie ścieków.

4.5. Instrumenty finansowe

4.5.1. Opis instrumentów finansowych

Mając na względzie utrudniony dostęp rolników oraz przedsiębiorstw przetwórczych sektora rolno-spożywczego do zewnętrznego źródła finansowania działalności w ramach planu zaplanowano IF w ramach czterech interwencji - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność, Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – w gospodarstwie, Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości- poza gospodarstwem oraz Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa.

Główną przeszkodą w dostępie do finansowania gospodarstw rolnych i zakładów przetwórstwa rolno spożywczego są wysokie wymagania dotyczące zabezpieczeń, które są trudne do spełnienia przez ww. podmioty. W kontekście IF warto wskazać również potrzeby kapitału finansowego na start dla młodych rolników oraz dostęp do kapitału na zakup ziemi.

W związku ze zidentyfikowanymi potrzebami, zaprojektowano instrumenty finansowe, których zadaniem będzie ułatwienie dostępu do zewnętrznych zwrotnych źródeł finansowania.

Alokacja środków na IF w WPR 2023-2027 jest odpowiedzią na zdiagnozowaną w ramach oceny ex ante z 2019 r. lukę finansową, która wynosi ok 11,8 mld zł dla całego sektora rolno-spożywczego. Zgodnie z art. 68 rozporządzenia 2021/1060, wkład z programu może być przekazany na rzecz instrumentu finansowego, w tym gwarancji, pożyczek, inwestycji kapitałowych i quasi-kapitałowych. Dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu instrumentów finansowych w ramach PROW 2014-2020 i ocena ex ante dla instrumentów finansowych PROW 2014-2020 oraz aktualne analizy potwierdziły zasadność wdrażania instrumentu gwarancyjnego, który w przypadku wdrożonego pilotażu najlepiej odpowiadał na potrzeby ostatecznych odbiorców pomocy, dlatego też instrument gwarancyjny został w pierwszej kolejności rekomendowany do zastosowania w perspektywie 2023-2027.

Gwarancje są instrumentem zwrotnym o najwyższym współczynniku dźwigni finansowej rozumianej jako relacja wygenerowanego finansowania do zaangażowanych środków publicznych. Przewiduje się, że gwarancja nie będzie obejmować całości kredytu obrotowego lub inwestycyjnego, a tylko jego część (do 80% kapitału kredytu). Przejęcie przez fundusz gwarancyjny części ryzyka ponoszonego przez instytucje finansowe stworzy zachętę do angażowania się kapitału prywatnego w finansowanie działalności gospodarstw rolnych oraz MŚP w sektorze rolnym.

Instrument finansowy w formie gwarancji będzie możliwy w połączeniu z dotacją na spłatę odsetek. Dotacja na spłatę odsetek ma zachęcać m.in. młodych rolników oraz małe gospodarstwa do korzystania z instrumentów zwrotnych na rozwój gospodarstwa rolnego oraz pozostałych rolników oraz przedsiębiorstwa przetwórcze sektora rolno-spożywczego do realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu.

Warunki preferencyjne wprowadzane będą z myślą o wsparciu młodych rolników, w tym w zakupie gruntów lub wsparciu tych inwestycji, które przyczynią się do ochrony środowiska i klimatu, w tym będą realizować cele Europejskiego Zielonego Ładu oraz Strategii „Od pola do stołu”. Szczegółowe warunki wsparcia oraz dobór wskaźników produktu i rezultatu zawarte są w opisie interwencji dedykowanych poszczególnym działaniom.

Instrumenty finansowe będą mieć zastosowanie na terenie całego kraju. Celem wsparcia jest poprawa dostępu do kapitału oraz zwiększenie możliwości inwestycyjnych zarówno w gospodarstwach jak i w przedsiębiorstwach przetwórstwa produktów rolnych, a także rozwijanie współpracy w ramach łańcucha dostaw. Wsparcie można przeznaczyć na inwestycje materialne i niematerialne w powyższym obszarze. Instrumenty finansowe mogą też wspierać kapitał obrotowy zgodnie z art. 80 ust. 3 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR. Grupą docelową wsparcia są,

jak wspomniano wyżej rolnicy, w tym młodzi rolnicy, przedsiębiorstwa przetwórcze sektora rolno-spożywczego oraz podmioty świadczące usługi na rzecz rolnictwa i leśnictwa.

4.5.2. Struktura wdrażania, wybór podmiotu wdrażającego instrument finansowy oraz banków finansujących

Zgodnie z art. 59 ust. 3 rozporządzenia 2021/1060 instytucja zarządzająca powierzy bezpośrednio zadanie polegające na wdrożeniu instrumentów podmiotowi wdrażającemu instrumenty finansowe (bez funduszu funduszy).

Podmiot wdrażający instrument finansowy przeprowadzi procedurę selekcji w celu wyboru banków finansujących, które będą udzielać kredytów ostatecznym odbiorcom zabezpieczonych gwarancją z instrumentu finansowego, zgodnie z zasadami i regułami opisanymi w umowie o finansowaniu, zwanej dalej umową o finansowaniu.

4.5.3. Obowiązki zaangażowanych podmiotów

Sposób przekazywania środków do instrumentów finansowych, relacje pomiędzy instytucją zarządzającą i agencją płatniczą a podmiotem wdrażającym instrument finansowy lub bankami finansującymi, a także warunki wdrażania instrumentu finansowego będą uregulowane w umowie o finansowaniu. Instrumenty finansowe będą wdrażane przez podmiot wdrażający w oparciu o wyodrębniony system księgowy, umożliwiający prowadzenie odrębnej rachunkowości kosztów zarządzania instrumentem.

4.5.4. Opis instrumentu finansowego gwarancji

Płatności dla instrumentu finansowego będą dokonywane zgodnie z umową o finansowaniu. Wydatki będą deklarowane Komisji Europejskiej jako wydatki kwalifikowane zgodnie z art. 32 ust. 4. projektu rozporządzenia (UE) Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1306/2013.

Środki WPR 2023-2027 w ramach funduszu gwarancji portfelowych będą zabezpieczać portfel kredytów udzielonych przez banki finansujące do poziomu ustalonych w wyniku badania ex ante oceny ryzyka i wskazanych w umowie o finansowaniu.

Wsparcie udzielane ostatecznym odbiorcom będzie zgodne z obowiązującymi zasadami pomocy państwa.

Polityka kredytowa banków finansujących powinna uwzględniać powstanie transferu korzyści na rzecz ostatecznych odbiorców w wybranych formach m.in. w zakresie zmniejszenia oprocentowania kredytów udzielanych przez banki finansujące lub w zakresie zabezpieczenia kredytów lub okresów karencji spłaty kredytów lub długości okresów kredytowania.

W przypadku gwarancji korzyścią dla ostatecznego odbiorcy jest ograniczenie (całościowo lub w części) potrzeby przedstawienia przez kredytobiorców zabezpieczenia dla banków w celu uzyskania finansowania.

Dopuszczalna będzie możliwość łączenia instrumentu finansowego w formie gwarancji z dotacją na spłatę odsetek w ramach jednej operacji zgodnie z art. 58 ust. 5 rozporządzenia 2021/1060 oraz możliwość łączenia z dotacją w ramach odrębnych operacji

4.6. Elementy wspólne dla rodzajów interwencji w zakresie rozwoju obszarów wiejskich

4.6.1 Wykaz niekwalifikujących się inwestycji

Koszty niekwalifikowalne zostały określone w art. 73 ust. 3 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR. Dodatkowo w zakresie inwestycji realizowanych w ramach art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR oraz finansowanych w formie dotacji za niekwalifikowalne uznaje się :

1. **Koszty ogólne** niezwiązane z operacją.
2. **Koszty ogólne** związane z operacją w części przekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji, a w przypadku interwencji *Scalenie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniovym* w części przekraczającej 15% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji.
3. **Koszty remontu budynków lub budowli jeśli nie jest połączony z ich modernizacją.**
4. **Koszty dokończenia budowy lub modernizacji budynków lub budowli.**
5. **Koszty zakupu nieruchomości** z wyłączeniem zakupu gruntu stanowiącego element operacji polegającej na budowie budynku inwentarskiego do wysokości 10% kosztów kwalifikowalnych operacji w ramach interwencji Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność – dotacje.
6. **Koszty zakładania sadów i plantacji wieloletnich** oraz wymiany w nich nasadzeń.
7. **Koszty leasingu zwrotnego** oraz dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak marża finansującego i ubezpieczenie.
8. **Podatek od wartości dodanej (VAT)**
9. **Koszty zakupu używanych** (w tym również instalacji) maszyn, urządzeń, wyposażenia z wyłączeniem eksponatów w interwencji LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność.
10. **Koszty zakupu zwierząt, roślin jednorocznych** i ich sadzenia.
11. **Koszty zakupu samochodów-osobowych.**
13. **Koszty rozbudowy infrastruktury sieci 5G i sieci światłowodowej.**
14. **Koszty inwestycji w nawodnienia w gospodarstwie rolnym oraz związane z tym koszty budowy ujęć wody.**
15. **Koszty poniesione przed dniem, w którym został złożony wniosek o przyznanie pomocy, a w przypadku kosztów ogólnych – przed dniem 1 stycznia 2023 r.**
16. **Koszty zakupu kotłów do spalania słomy.**

Ponadto ze wsparcia w formie dotacji wyłączono:

1. Rolnika posiadającego gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 300 ha użytków rolnych, który ubiega się o wsparcie w ramach interwencji - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, Rozwój małych gospodarstw.
2. Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą wyłącznie w celach naukowo-badawczych.

3. Inwestycje mające na celu dostosowanie do norm lub wymogów unijnych, z wyjątkiem tych inwestycji, wspieranych na zasadach określonych w art. 73 ust. 5 rozporządzenia projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

W ramach inwestycji finansowanych w formie Instrumentów finansowych za niekwalifikowalne poza wskazanymi w art. 73 rozporządzenia w sprawie Planów Strategicznych WPR uznaje się:

1. Koszty zakupu, budowy lub modernizacji budynków lub pomieszczeń mieszkalnych;
2. Zakup udziałów/akcji w podmiotach gospodarczych (inwestycje kapitałowe)
3. Zakup używanych maszyn, urządzeń, sprzętu zmechanizowanego, starszego niż 5 lat

4.6.2 Definicja obszaru wiejskiego i możliwość zastosowania

Obszary wiejskie – co do zasady są to tereny położone poza granicami administracyjnymi miast, jednak w przypadku interwencji *Infrastruktura na obszarach wiejskich* przez obszary wiejskie rozumiane będą także obszary miast o liczbie ludności nie większej niż 5 tys., a w przypadku realizacji koncepcji inteligentnej wsi oraz interwencji *LEADER* - nie większej niż 20 tys.

4.6.3 Dodatkowe elementy wspólne dla interwencji sektorowych i interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Koszty ogólne to w szczególności koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi, opłaty za konsultacje, opłaty za doradztwo na temat zrównoważenia środowiskowego i gospodarczego w tym studia wykonalności.

ROZDZIAŁ 5. OPIS INTERWENCJI: PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE, INTERWENCJE SEKTOROWE I INTERWENCJE NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

5.1. Opis interwencji w formie płatności bezpośrednich

Kod interwencji	1.
Nazwa interwencji	Podstawowe wsparcie dochodu
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności (art. 21-22 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.4 Liczba hektarów objętych podstawowym wsparciem dochodów do celów zrównoważoności
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych. CS 1.P2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych. CS 1.P4. Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego, zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do wysokiej jakości i przystępnej cenowo żywności. CS 1.P5. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu. CS 1.P6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin).
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)
Opis wymagań interwencji, które	Brak kryteriów wyboru operacji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

zapewniają efektywny wkład w realizację celu szczegółowego	<p>Podstawowe wsparcie dochodu, udzielane rolnikom prowadzącym działalność rolniczą w minimalnym zakresie, stanowi instrument stabilizujący ich dochody, a co za tym idzie uodparnia na wahania rynkowe cen środków produkcji oraz produktów rolnych.</p> <p>Wsparcie przysługuje do każdego kwalifikującego się hektara zgłoszonego przez rolnika i zatwierdzonego do płatności.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą 2. Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. 3. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującego się hektara, jednolita w całym kraju. Szacowana stawka ok. 118 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Stawka jednostkowa stanowi iloraz budżetu rocznego interwencji i produktów (liczba kwalifikujących się ha) wynikających ze złożonych przez rolników wniosków w danym roku kalendarzowym.</p> <p>Kwota z przedziału 60 000 EUR – 100 000 EUR będzie redukowana o 85%.</p> <p>Kwoty płatności ponad 100 000 EUR nie będą wypłacane (capping). Podstawę redukcji będzie można zmniejszyć uwzględniając faktycznie poniesione koszty pracy najemnej (zatrudnienie, prace zlecone) oraz ryczałtowe koszty pracy własnej (ustalone na poziomie krajowym).</p>
Terytorializacja (BISS) - podstawowego wsparcia dochodów do celów zrównoważoności i zaokrąglona suma	<p>Wsparcie wdrażane jednolicie na terenie całego kraju.</p> <p>Poziom i struktura dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego wskazuje na duże zróżnicowanie gospodarstw w zależności od typu rolniczego, wielkości ekonomicznej i powierzchni użytków rolnych. Istotne różnice w strukturze społecznej i dynamice zmian istnieją również między obszarami wielofunkcyjnymi zurbanizowanymi a obszarami głównie rolniczymi.</p> <p>Analizy SWOT, ex-ante nie wykazały potrzeby regionalizacji Podstawowego wsparcia dochodu.</p> <p>Dodatkowo zróżnicowanie warunków gospodarowania (m.in.. glebowych i klimatycznych) zostało uwzględnione w ramach płatności ONW.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt - Liczba hektarów
I.1	Podstawowe wsparcie dochodu	8 206,63	14 209 713

PROJEKT

Kod interwencji	I 2.
Nazwa interwencji	Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu (<i>art. 29 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.7 Liczba hektarów objętych uzupełniającym redystrybucyjnym wsparciem dochodów
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych. CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych. CS 1.P 5. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu. CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin).
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Brak kryteriów wyboru operacji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania. Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu, będące uzupełnieniem Podstawowego wsparcia dochodu, udzielane rolnikom prowadzącym działalność rolniczą w minimalnym zakresie, stanowi instrument stabilizujący ich dochody, a co za tym idzie uodparnia przed wahaniem cen środków produkcji oraz produktów rolnych.

	Wsparcie przyznawane jako uzupełnienie Podstawowego wsparcia dochodu, do powierzchni od 1 ha do 30 ha.
Opis warunków kwalifikowalności	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powierzchnia gospodarstwa wynosząca 1-50 ha 2. Posiadanie gruntów, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodu 3. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującego się hektara, jednolita w całym kraju. Szacowana stawka ok. 44 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Stawka jednostkowa stanowi iloraz budżetu rocznego interwencji i produktów (<i>liczba kwalifikujących się ha</i>) wynikających ze złożonych przez rolników wniosków w danym roku kalendarzowym.</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (ha).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt - Liczba hektarów
I.2	Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu	2 004,10	9 306 670

Kod interwencji	I 3.
Nazwa interwencji	Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników (<i>art. 30 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.6 Liczba hektarów objętych uzupełniającym wsparciem dochodów dla młodych rolników
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	<p>Cel 7 Przyciąganie i utrzymanie młodych rolników oraz innych nowych rolników i ułatwianie zrównoważonego rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich</p> <p>Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii</p>
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>CS 7. P 2. Dostęp do kapitału</p> <p>CS 7. P 5. Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie</p> <p>CS 7. P 6. Poprawa dochodów młodych rolników</p> <p>CS 7. P 7. Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi</p> <p>CS 1.P 1.Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych</p> <p>CS 1.P 2.Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych</p> <p>CS 1.P 5. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu</p> <p>CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)</p>
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	<p>R.4 Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości</p> <p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.36 Wymiana pokoleniowa: liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, w tym z podziałem na płeć</p>

Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Brak kryteriów wyboru operacji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania. Płatność dla młodych rolników przyznawana do powierzchni, na której prowadzona jest działalność rolnicza, jest pewnym elementem dochodu młodego rolnika i stanowi zachętę do rozpoczęcia działalności rolniczej lub jej utrzymania jednocześnie ułatwiając prowadzenie tej działalności. Dodatkowa płatność do wszystkich gruntów objętych Podstawowym wsparciem dochodu dla rolników spełniających definicję młodego rolnika, wypłacana maksymalnie przez 5 lat.
Opis warunków kwalifikowalności	<ol style="list-style-type: none"> 1. Posiadanie gruntów, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodu. 2. Warunki szczególne związane z wcześniejszym rozpoczęciem działalności jako kierujący gospodarstwem (np. nie wcześniej niż 5 lat przed złożeniem wniosku o Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników. 3. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. 4. Wsparcie udzielane będzie również beneficjentom otrzymującym płatność dla młodych rolników w poprzedniej perspektywie finansowej przy założeniu, że spełniają warunki tej interwencji.
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do powierzchni, jednolita w całym kraju. Szacowana stawka ok. 60 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Stawka jednostkowa stanowi iloraz budżetu rocznego interwencji i produktów (liczba kwalifikujących się ha) wynikających ze złożonych przez rolników wniosków w danym roku kalendarzowym. Wysokość wsparcia dla beneficjenta obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (ha).
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box – Interwencja zgodna z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt - Liczba hektarów
I.3	Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników	185,31	715 466

Kod interwencji	I 4.1
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW (5.1)	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Mając na uwadze potrzebę ochrony różnorodności biologicznej, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 6. Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych; f) działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska;
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 6. P1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6 P2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6 P3. Zwiększenie różnorodności upraw
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.31. Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodnicze R.24. Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu

	<p>zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów</p> <p>R.34 Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami</p>
Opis interwencji	<p>Celem interwencji jest zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających; obszary takie przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej. Interwencja będzie polegała na tworzeniu obszarów z roślinami miododajnymi przez wysiew mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych z określonej listy, która nie obejmuje obcych gatunków inwazyjnych.</p> <p>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełnia się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym w szczególności innymi ekoschematami, m.in. Przeznaczeniem 7% powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne w zakresie ochrony i zwiększenia różnorodności biologicznej, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym, cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.</p> <p>Wsparcie w ramach ekoschematu z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych jest komplementarne w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru, w szczególności z interwencją Wieloletnie pasy kwietne.</p>
Opis wymagań ekoschematu	<p>Wymagania w ramach interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utworzenie obszaru z roślinami miododajnymi przez wysiew mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych z określonej listy. – Zakaz wypasu i koszenia w terminie do dnia 31 sierpnia. – Zakaz stosowania środków ochrony roślin. <p>Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
Opis warunków kwalifikowalności /specyficznych warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Zobowiązania w ramach ekoschematu wykraczają poza następujące normy i wymogi:

	<p>DKR 8: przeznaczenie co najmniej 4% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie na obszary lub obiekty nieprodukcyjne (w przypadku realizacji tego obowiązku poprzez ugory z roślinami miododajnymi)</p> <p>SMR 7: przestrzeganie wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, i podanych na etykietach</p> <p>SMR 8: przestrzeganie wymagań w zakresie (i) postępowania, przechowywania, utylizacji pozostałości środków ochrony roślin, (ii) ograniczeń stosowania środków ochrony roślin na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i przepisów dotyczących sieci Natura 2000</p> <p>Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin: (i) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097); (ii): § 1 ust. 1 pkt 1-4, 6 i 2 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097).</p> <p>Ekoschemat wykracza poza prawodawstwo krajowe i warunkowość, gdyż wprowadza obowiązek utrzymania mieszanek roślin miododajnych.</p> <p>W zakresie stosowania środków ochrony roślin ekoschemat wykracza ponad SMR 7, SMR 8 oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania.</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów ornych, na których realizowany jest ekoschemat. Szacowana stawka: 1 198 zł/ha.</p> <p>W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>Ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.</p>
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>
Ocena WTO	<p>Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt - Liczba hektarów
I.4.1	Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi	3,95	3 000

Kod interwencji	I 4.2
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 28 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	0.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW (5.1)	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Mając na uwadze znaczenie właściwego gospodarowania na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6. Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Obszar realizowany (art. 31, ust. 4)	a) łagodzenie zmiany klimatu, w tym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzących z praktyk rolniczych, a także utrzymanie istniejących rezerwuarów dwutlenku węgla i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla; e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych; g) działania na rzecz poprawy dobrostanu zwierząt lub zwalczania odporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 6. P 5. Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej

<p>Opis interwencji</p>	<p>W Polsce od lat obserwowane są dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych – podczas, gdy w niektórych regionach obsada zwierząt wzrasta, w innych następuje jej zmniejszanie lub wręcz całkowity zanik. Ponad 50% powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych we wnioskach o przyznanie płatności zgłaszana jest przez osoby nieposiadające zwierząt. Zjawisko to należy uznać za niekorzystne nie tylko ze względu na niepełne wykorzystanie krajowych zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego.</p> <p>Celem ekoschematu jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej. Wprowadzony dolny limit obsady zwierząt wypasanych na TUZ (na poziomie 0,3 DJP) ma na celu przeciwdziałanie negatywnemu trendowi jakim jest zaprzestawanie utrzymywania zwierząt trawożernych w gospodarstwach posiadających TUZ. Przyznanie wsparcia tym gospodarstwom pozwoli na utrzymanie ich w gotowości produkcyjnej, będzie promowało zamknięty obieg materii w obrębie gospodarstwa oraz przyczyni się do wykorzystania potencjału paszowego TUZ. Proponowany górny limit określony na poziomie 2 DJP pozwoli na realizację celu ekoschematu jakim jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie TUZ o niskiej wartości produkcyjnej, a dodatkowo będzie wspierał ograniczenie zagęszczenia zwierząt (co jest z kolei korzystne biorąc pod uwagę ilość azotu wprowadzanego do środowiska).</p> <p>Komplementarność z innymi interwencjami:</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie. Dzięki odniesieniu do obsady zwierząt trawożernych na TUZ jest ona również komplementarna z ekoschematem – Dobrostan zwierząt. Ekoschemat Dobrostan zwierząt ma na celu zapewnienie zwierzętom podwyższonych standardów bytowych, obejmując również wypas.</p> <p>Ponadto, z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych interwencja jest również komplementarna w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru (Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000).</p>
<p>Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych ekoschematem</p>	<p>Wymagania w ramach interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Obsada zwierząt trawożernych w gospodarstwie wynosi co najmniej 0,3 DJP/ha TUZ i maksymalnie 2 DJP/ha TUZ w okresie wegetacyjnym roślin. <p>Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik aktywny zawodowo</p>

Normy GAEC/SMR	<p>Zobowiązania w ramach ekoschematu Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt wykraczają poza normę:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DKR 1 (<i>utrzymania trwałych użytków zielonych</i>), - DKR 9 (<i>zakaz przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000</i>). <p>Norma DKR 1 nakłada obowiązek utrzymania powierzchni TUZ na określonym poziomie w skali kraju, natomiast DKR 9 wprowadza zakaz przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000. Dzięki powiązaniu z odpowiednią (niską) obsadą zwierząt ekoschemat zapewnia ochronę bioróżnorodności tych siedlisk poprzez ekstensywne użytkowanie.</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni trwałych użytków objętych ekoschematem.</p> <p>Szacowana stawka: 838 zł/ha.</p> <p>W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>Niemniej, ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.</p>
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>
Ocena WTO	<p>Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – Liczba hektarów
I.4.2	Ekoschemat - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt	535,88	582 000

Kod interwencji	I 4.3
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW (5.1)	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Mając na uwadze funkcje międzyplonów, wskazane jest wprowadzenie ich w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych. Cel 6. Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne; d) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby]; b) przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa CS 4. P 2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych CS 5. P 1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby. CS 5. P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich. CS 5. P 3. Poprawa jakości wód. CS 6 P2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.

<p>Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu</p>	<p>R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości</p> <p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.19. Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, plodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)</p> <p>R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów</p>
<p>Opis interwencji</p>	<p>Celem ekoschematu Międzyplony ozime / Wsiewki śródplonowe jest poprawa stanu i ochrona gleby. Międzyplony mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach nawałnicowych, narażonych na erozję, dzięki czemu ograniczają wymywanie składników do wód podziemnych. Posiadają one także znaczący wpływ na ochronę zasobów naturalnych gleb, w szczególności poprzez zwiększanie substancji organicznej w glebie. Uprawa międzyplonów oraz wsiewek śródplonowych może także zwiększać pochłanianie CO₂ w rolnictwie, poprzez wiązanie go w materii organicznej.</p> <p>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełnia się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym w szczególności innymi ekoschematami, m.in. Zróżnicowaną strukturą upraw w zakresie ochrony zasobów i poprawy jakości gleby, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym, cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.</p> <p>Wsparcie w ramach ekoschematu z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych jest komplementarne w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru.</p>
<p>Opis wymagań ekoschematu</p>	<p>Wymagania w ramach interwencji:</p> <p>1) utrzymywanie roślin w postaci:</p> <p>- wsiewek roślin bobowatych drobnonasiennych lub mieszanek z udziałem roślin bobowatych drobnonasiennych w uprawę główną lub</p>

	<p>- międzyplonów ozimych w formie mieszanek utworzonych z co najmniej 2 gatunków roślin w terminie do 1 października i utrzymywanych, co najmniej do 15 lutego następnego roku. W okresie utrzymania międzyplonu ozimego dopuszcza się jego mulczowanie, jednak nie wcześniej niż po 15 listopada. 2) Zakaz stosowania środków ochrony roślin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. na międzyplonach ozimych - przez okres ich utrzymania, 2. w przypadku wsiewek śródplonowych - od momentu zbioru uprawy głównej przez co najmniej 8 tygodni lub do momentu wysiewu kolejnej uprawy głównej. <p>Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności /specyficznych warunków kwalifikowalności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik aktywny zawodowo.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Zobowiązania w ramach ekoschematu wykraczają poza następujące normy i wymogi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. DKR 5. Zarządzanie orką w celu zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, biorąc pod uwagę nachylenie terenu w zakresie właściwego użytkowania na stokach o nachyleniu $\geq 20\%$ 2. DKR 6. Minimalna pokrywa glebowa w celu uniknięcia niepokrytej gleby w najbardziej newralgicznych okresach w zakresie obowiązku utrzymania określonej powierzchni okrywy ochronnej gleby w okresie jesienno-zimowym 3. DKR 8. Minimalny udział 7% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie w przypadku jeśli do wypełnienia obowiązku wykorzystywane są międzyplony lub uprawy wiążące azot, uprawiane bez środków ochrony roślin, przy czym co najmniej 3 % powierzchni gruntów ornych stanowią obszary lub obiekty nieprodukcyjne lub grunty ugorowane. <p>SMR 7: przestrzeganie wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, i podanych na etykietach.</p> <p>SMR 8: przestrzeganie wymagań w zakresie (i) postępowania przechowywania, utylizacji pozostałości środków ochrony roślin, (ii) ograniczeń stosowania środków ochrony roślin na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i przepisów dotyczących sieci Natura 2000.</p> <p>Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin: (i) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097); (ii): § 1 ust. 1 pkt 1-4, 6 i 2 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097).</p>

	Ekoschemat wykracza poza prawodawstwo krajowe i warunkowość w następujący sposób: wprowadza obowiązek utrzymania mieszanek roślin w postaci międzyplonu ozimego lub roślin, które są wsiewkami, w odróżnieniu od normy DKR 6. W zakresie stosowania środków ochrony roślin ekoschemat wykracza ponad SMR 7, SMR 8 oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów ornych, na których realizowany jest ekoschemat.</p> <p>Szacowana stawka: 786 zł/ha.</p> <p>W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia (tylko dla art. 31 ust. 7 lit b)	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów, związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>Niemniej, ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.3	Ekoschemat - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe	207,14	240 000

Kod interwencji	I 4.4.
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Mając na uwadze znaczenie efektywnego gospodarowania nawozami, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych Cel 4. Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	d) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby]; c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne; a) łagodzenie zmiany klimatu, w tym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzących z praktyk rolniczych, a także utrzymanie istniejących rezerwarów dwutlenku węgla i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla;
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 5. P 1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby. CS 5. P 3. Poprawa jakości wód. CS 4. P 1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)

	<p>R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.22. Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi</p>
<p>Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Celem ekoschematu jest właściwe zarządzanie nawożeniem dostosowanym do zasobności gleb w azot, fosfor, potas, magnez, wapń (N, P, K, Mg i Ca) i potrzeb roślin z wykorzystaniem analizy gleb i systemów wspomaganie decyzji w zakresie nawożenia.</p> <p>Badanie (analiza chemiczna) gleby umożliwi zastosowanie optymalnych ilości nawozów, co pozwoli na uniknięcie wprowadzenia zbyt dużej ich ilości do gleby oraz ograniczenie ich wymywania i przenikania do wód gruntowych. Wyniki analizy gleby posłużą do opracowania planu nawożenia, który wskaże ilości N, P, K, Mg i Ca do zastosowania w nawozach na danej działce rolnej.</p> <p>Racjonalne stosowanie nawozów może przyczynić się w sposób bezpośredni do zmniejszenia zużycia nawozów. Dodatkowo może wpłynąć na ograniczenie emisji tlenków azotu do atmosfery oraz zapobieganie przedostawaniu się zawartych w nawozach składników, szczególnie azotu i fosforu, do wód powierzchniowych i podziemnych.</p> <p>Interwencja zawiera wariant dotyczący wapnowania. Działanie ma przeciwdziałać zakwaszeniu gleb, które stanowi istotne zagrożenie dla środowiska. Zakwaszenie m.in. pogarsza strukturę gleby, osłabia kompleks sorpcyjny i zdolność zatrzymywania wody (co ma szczególne znaczenie w okresach suszy), zwiększa mobilność glinu i manganu oraz innych metali ciężkich, zmniejsza efektywność wykorzystania azotu i fosforu, przez co wpływa na pogorszenie jakości wód na skutek strat niewykorzystywanego przez rośliny azotu i fosforu, a także wpływa na jakość wód podziemnych (przenikanie azotu azotanowego).</p> <p>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym innych ekoschematów, np.: Wymieszaniem obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, czy Zróżnicowanej struktury upraw w zakresie ochrony zasobów i poprawy jakości gleby, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym, cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.</p> <p>Wsparcie w ramach ekoschematu z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych jest komplementarne w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.

	<ul style="list-style-type: none"> – Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
Opis wymagań ekoschematu	<p>Ekoschemat składa się z dwóch wariantów: wariantu podstawowego (bez wapnowania, w przypadku, gdy wyniki próbek gleby nie wskazują na potrzebę zastosowania wapnowania):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Opracowanie i przestrzeganie planu nawozowego do powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki składników pokarmowych (N, P, K i Mg oraz potrzeby wapnowania) oraz – Wariantu z wapnowaniem, który obejmuje opisany wyżej zakres podstawowy rozszerzony o zastosowanie wapnowania, którego potrzeba wynika z przeprowadzonych w ramach wariantu podstawowego badań gleby, przy czym wsparcie do wapnowania przysługuje do powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie o pH poniżej lub równej 5,5, na których wykonywany jest zabieg wapnowania. Wsparcie w zakresie wapnowania do poszczególnych działek rolnych przysługuje nie częściej niż raz na 4 lata. <p>Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	<p>Zobowiązania w ramach ekoschematu wykraczają poza następujące wymogi:</p> <p>SMR 2: przestrzeganie wymagań związanych ze stosowaniem nawozów zawierających azot; art. 105a ust. 1–3 oraz art. 105c ustawy Prawo wodne oraz rozdział 1.5 ust. 3 i 5–7 programu działań – wymogi dotyczące obowiązku wykonania planu nawożenia w zakresie stosowania nawozów zawierających azot.</p> <p>Zobowiązania w ramach ekoschematu Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, wykraczają poza wymogi SMR 2 (dot. obowiązków wynikających z art. 5 Dyrektywy azotanowej, zawartych w Programie działań oraz ustawie Prawo wodne) z uwagi na to, że dotyczą opracowania i przestrzegania planu nawozowego uwzględniającego nie tylko azot (N), czego dotyczy SMR 2, lecz również innych składników nawozowych takich, jak: fosfor, potas, magnez i wapń (P, K, Mg i Ca). Dodatkowo, w celu opracowania planu nawożenia, w ekoschemacie, obowiązkowe jest pobranie próbek gleby i wykonanie na tej podstawie analizy chemicznej na zawartość P, K i Mg oraz określenie odczynu gleby, a nie tylko za pomocą uproszczonego bilansu azotu.</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów ornych objętych ekoschematem.</p> <p>Szacowana stawka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wariant podstawowy 129 zł/ha – Wariant z wapnowaniem 649 zł/ha <p>W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.</p>

Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>Niemniej, ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.4	Ekoschemat - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia	714,02	2 989 400

Kod interwencji	I 4.5
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Zróżnicowana struktura upraw
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Mając na uwadze potrzebę dbałości o jakość gleby, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 6. Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych. Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	d) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby]; c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne; e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 5. P 1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby. CS 6. P 3. Zwiększenie różnorodności upraw. CS 4. P 2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)

	<p>R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.19 Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, płodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)</p> <p>R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej</p>
<p>Opis interwencji</p>	<p>Celem interwencji jest poprawa jakości gleby i potrzeba odbudowy materii organicznej poprzez wzbogacenie struktury upraw o gatunki, które wpływają na dodatni bilans materii organicznej, jak i na zwiększanie się różnorodności biologicznej.</p> <p>Ponadto, do ochrony różnorodności biologicznej wymóg udziału co najmniej trzech różnych upraw w gospodarstwie przyczyni się do ograniczania monokultur w uprawach.</p> <p>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym innych ekoschematów, np.: Opracowaniem i przestrzeganiem planu nawożenia, czy Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, w zakresie ochrony zasobów i poprawy jakości gleby, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym, cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.</p> <p>Wsparcie w ramach ekoschematu z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych jest komplementarne w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru.</p>
<p>Opis wymagań ekoschematu</p>	<p>Uprawa co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych w gospodarstwie, przy czym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – co najmniej 20% w strukturze zasiewów stanowią uprawy gatunków roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej (m.in. bobowate) oraz – udział zbóż i rzepaku nie przekracza 65%, – udział upraw mających ujemny wpływ na bilans materii organicznej (m.in.: okopowe) nie przekracza 30% <p>Za odrębną uprawę uznaje się uprawę zgodnie z definicją określoną w ramach normy DKR 7. Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu, do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.

	– Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Zobowiązania w ramach ekoschematu wykraczają poza następujące normy i wymogi: DKR 3. Zakaz wypalania gruntów rolnych. DKR 7. Gospodarstwa powyżej 10 ha gruntów ornych zobowiązane są do prowadzenia co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 65% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 90% gruntów ornych. Ekoschemat wykracza poza prawodawstwo krajowe i warunkowość w następujący sposób: wprowadza obowiązek posiadania nie tylko co najmniej 3 różnych upraw, ale dodatkowo, ściśle określa obowiązek uprawy określonych grup roślin w strukturze zasiewów, a mianowicie: co najmniej 20% upraw gatunków roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej (m.in. rośliny bobowate), oraz zbóż i rzepaku nie więcej niż 65%, i upraw gatunków roślin mających ujemny wpływ na bilans glebowej materii organicznej - nie więcej niż 30%.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna przyznawana do powierzchni wszystkich gruntów ornych objętych ekoschematem. Szacowana stawka: 339 zł/ha. W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia (tylko dla art. 31 ust. 7 lit b)	Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu. Niemniej, ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.5	Ekoschemat - Zróżnicowana struktura upraw	186,24	500 000

Kod interwencji	I 4.6
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Wymieszanie obornika na gruntach ornym w ciągu 12 godzin od aplikacji
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW (5.1)	NIE
Zakres terytorialny (5.1.1)	Cały kraj. Mając na uwadze potrzebę ograniczania emisji amoniaku do atmosfery, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe (5.1.2)	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych.
Obszar realizowany (art. 31, ust. 4)	c)ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne; d)zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby];
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja (5.1.3)	CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa CS 5. P4. Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)

	<p>R.12. Przystosowanie się do zmiany klimatu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu</p> <p>R.20. Poprawa jakości powietrza: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku</p>
<p>Opis interwencji (5.1.5)</p>	<p>Ograniczenie emisji amoniaku na etapie stosowania obornika na gruntach ornych można osiągnąć poprzez doskonalenie metod aplikacji nawozów naturalnych np. poprzez orkę lub płytką uprawę, niemniej jednak za najbardziej efektywną strategię ograniczania emisji amoniaku ze stosowania obornika uważa się skrócenie czasu jego pozostawienia na powierzchni pola. Wynika to z faktu, że większość amoniaku jest uwalniana z obornika w ciągu kilku godzin po rozrzuceniu na powierzchni ziemi.</p> <p>Celem ekoschematu jest ograniczenie emisji amoniaku do atmosfery poprzez działania polegające na wymieszaniu obornika w okresie maksymalnie 12 godzin od jego aplikacji na glebę. W znaczący sposób wpłynie to na ograniczenie emisji amoniaku a jednocześnie będzie możliwe do realizacji przez rolników ze względów organizacyjnych.</p> <p>Propagowanie nawożenia obornikiem (ekoschemat będzie dostępny również dla gospodarstw nieposiadających własnego obornika), przyczyni się do poprawy jakości gleb i zwiększenia sekwestracji węgla w glebie, a także będzie promować zrównoważoną produkcję w gospodarstwie.</p> <p>Komplementarność z przepisami krajowymi i innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Uchwała nr 34 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2019 r. w sprawie przyjęcia Krajowego programu ograniczania zanieczyszczenia powietrza (M.P. 2021, poz. 572) wskazuje, że w celu ograniczenia emisji amoniaku propagowane będą wśród rolników działania polegające na przyoraniu obornika w ciągu 12 godzin od aplikacji. Ekoschemat poprzez zachętę finansową bezpośrednio wpisuje się w realizację przyjętych założeń.</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.</p> <p>Interwencja jest komplementarna z interwencjami inwestycyjnymi II filaru ukierunkowanymi na ograniczenie emisji GHG i amoniaku.</p>
<p>Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych ekoschematem (5.1.5)</p>	<p>Wymagania w ramach interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wymieszanie określonej ilości obornika z glebą maksymalnie w ciągu 12 godzin od aplikacji na gruncie ornym; – Potwierdzenie realizacji tej praktyki za pomocą tzw. zdjęcia geotagowanego przy wykorzystaniu aplikacji udostępnionej przez ARiMR. <p>Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>

Opis warunków kwalifikowalności (5.1.5)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą 2. Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. 3. Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR (5.1.6)	<p>Zobowiązania w ramach ekoschematu wykraczają poza:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymogi SMR 2 wynikające z dyrektywy w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (dyrektywa azotanowa). <p>W odniesieniu do terenów o dużym nachyleniu, SMR 2 nakłada wymóg przyorania lub wymieszania z glebą obornika nie później niż następnego dnia po jego zastosowaniu. Ekoschemat wykracza poza ten wymóg, gdyż dotyczy wykonania zabiegu przyorania lub wymieszania obornika w terminie krótszym, tj. w ciągu 12 godzin od aplikacji na glebę, również na terenach nie posiadających spadków (wdrażanie na poziomie całego kraju).</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów ornych, na których realizowany jest ekoschemat.</p> <p>Szacowana stawka: 428 zł/ha.</p> <p>W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>Niemniej, ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.6	Ekoschemat - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji	586,89	1 248 000

Kod interwencji	I 4.7
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, tj. w formie aplikacji dogłębowej
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW (5.1)	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj Mając na uwadze potrzebę ograniczenia emisji amoniaku do atmosfery, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych.
Obszar realizowany (art. 31, ust. 4)	c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne; d) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby];
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa CS 5. P4. Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: wartość procentowa dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.12. Przystosowanie się do zmiany klimatu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu

	R.20. Poprawa jakości powietrza: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku.
Opis interwencji (5.1.5)	<p>Ograniczenie emisji amoniaku ze stosowanych na gruntach ornych płynnych nawozów naturalnych można osiągnąć poprzez doskonalenie metod aplikacji nawozów naturalnych np. poprzez orkę lub płytką uprawę. Niemniej jednak najskuteczniejszą metodą w tym zakresie jest aplikacja nawozów naturalnych bezpośrednio do gleby. Przykładowo badania dotyczące stosowania gnojowicy, wskazują, że wprowadzenie jej bezpośrednio do gleby przyczynia się do ograniczenia emisji amoniaku na poziomie do 90%.</p> <p>Aplikacja doglebowa przyczynia się do lepszego wykorzystania składników pokarmowych dostępnych w nawozach naturalnych przy jednoczesnym ograniczeniu emisji amoniaku.</p> <p>Celem ekoschematu jest zachęcenie rolników do stosowania metod doglebowych podczas aplikacji płynnych nawozów naturalnych, co przyczyni się do ograniczenia emisji amoniaku do atmosfery ze stosowanych nawozów.</p> <p>Komplementarność z przepisami krajowymi i innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Uchwała nr 34 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2019 r. w sprawie przyjęcia Krajowego programu ograniczania zanieczyszczenia powietrza (M.P. 2021, poz. 572) wskazuje, że w celu ograniczenia emisji amoniaku propagowane będą wśród rolników działania polegające na rozlewaniu gnojowicy innymi metodami niż rozbryzgowo. Ekoschemat poprzez zachętę finansową będzie realizował to zamierzenie, zachęcając jednocześnie do stosowania bardziej efektywnych metod – aplikacji doglebowej.</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.</p> <p>Interwencja jest komplementarna z interwencjami inwestycyjnymi II filaru ukierunkowanymi na ograniczenie emisji GHG i amoniaku.</p>
Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych ekoschematem (5.1.5)	<p>Wymagania w ramach interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stosowanie określonej ilości płynnych nawozów naturalnych na gruntach ornych innymi metodami niż rozbryzgowo, tj. w formie aplikacji doglebowej. <p>Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.

Normy GAEC/SMR	<p>Zobowiązania w ramach ekoschematu wykraczają poza wymogi SMR 2 wynikające z dyrektywy w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (<i>dyrektywa azotanowa</i>).</p> <p>W odniesieniu do terenów o dużym nachyleniu, SMR 2 nakłada wymóg przyorania lub wymieszania z glebą płynnych nawozów naturalnych nie później niż następnego dnia po ich zastosowaniu.</p> <p>W ramach ekoschematu promowane będzie stosowanie płynnych nawozów naturalnych w formie aplikacji dogłębowej, również na terenach nie posiadających spadków (wdrażanie na poziomie całego kraju).</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie, na których realizowany jest ekoschemat.</p> <p>Szacowana stawka: 291 zł/ha.</p> <p>W przypadku większego zainteresowania ekoschematem faktyczna wypłacona stawka może być niższa.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>Niemniej, ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.</p>
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>
Ocena WTO	<p>Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt - liczba hektarów
I.4.7	Ekoschemat - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbrzygowo, tj. w formie aplikacji dogłębowej	12,79	40 000

Kod interwencji	I 4.8
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Uproszczone systemy uprawy
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Mając na uwadze korzyści dla gleby i klimatu, wynikające ze stosowania uproszczonych systemów upraw, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 4. Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych.
Obszar realizowany (art. 31, ust. 4)	a) łagodzenie zmiany klimatu, w tym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzących z praktyk rolniczych, a także utrzymanie istniejących rezerwuarów dwutlenku węgla i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla; b) przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu; c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne; d) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby];
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa CS 4. P2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych CS 5. P 1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby CS 5. P2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

	<p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: wartość procentowa dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.12. Przystosowanie się do zmiany klimatu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu</p> <p>R.19. Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, płodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)</p>
<p>Opis interwencji (5.1.5)</p>	<p>W Polsce dominuje tradycyjny – płużny system uprawy roli. Jednak taki sposób przygotowania pola pod zasiew prowadzi do wielu negatywnych zmian w środowisku glebowym. Duża głębokość i intensywność spulchniania przy stosowaniu uprawy płużnej przyspiesza proces mineralizacji próchnicy. Ubytek glebowej materii organicznej wywiera negatywny wpływ na strukturę gleby, pojemność wodną i jej biologiczną aktywność.</p> <p>Celem ekoschematu jest wsparcie konserwującej uprawy roli, której głównym celem jest zachowanie naturalnych zasobów przyrody przy równoczesnym osiągnięciu zadowalających plonów. Uprawa ta bazuje na wspieraniu naturalnych procesów biologicznych w glebie a wszelkiego rodzaju zabiegi uprawowe są zredukowane do niezbędnego minimum. Środki produkcji pochodzenia organicznego lub syntetycznego są w tym systemie uprawy w ten sposób stosowane, aby nie naruszać procesów odtwarzających życie biologiczne i naturalnej struktury gleby.</p> <p>W ramach systemu uprawy konserwującej, wspieranej w ramach ekoschematu, wyróżnia się uprawę bezorkową - bezpłużną, gdzie pług zastępowany jest innymi narzędziami uprawowymi, np. przez bronę talerzową, kultywator ścierniskowy, spulchniacz obrotowy.</p> <p>Rozwiązaniem objętym ekoschematem jest również tzw. pasowa uprawa roli (strip-till), która polega na spulchnieniu pasa gleby wzdłuż rzędów rośliny uprawnej. Po pasowym spulchnieniu (nawet do 30 cm) wykonuje się nawożenie i siew nasion. Wszystkie te zabiegi można przeprowadzić w trakcie jednego przejazdu zestawem składającym się z maszyny spulchniającej glebę, siewnika i aplikatora umożliwiającego rzędowe (zlokalizowane) stosowanie nawozu.</p> <p>Prowadzenie upraw uproszczonych (bezpłużnych, pasowych) zapobiega erozji wodnej i wietrznej, poprawia strukturę i porowatość gleby, wpływa na lepsze zatrzymywanie wody w glebie i zwiększanie zawartości substancji organicznej w wierzchniej warstwie gleby, ogranicza parowanie wody z gleby oraz straty azotu w czasie zimy. Jednocześnie ograniczenie zabiegów uprawowych zmniejsza ilość spalin trafiających do atmosfery.</p> <p>Ekoschemat nie obejmuje tzw. uprawy zerowej z uwagi na zbyt duże negatywne konsekwencje stosowania herbicydów jako jedynej formy przygotowywania gruntu pod zasiew roślin w tym typie upraw.</p> <p>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</p>

	<p>Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.</p> <p>Interwencja jest komplementarna z interwencjami inwestycyjnymi II filaru ukierunkowanymi na ograniczenie emisji GHG.</p>
<p>Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych ekoschematem (5.1.5)</p>	<p>Wymagania w ramach interwencji:</p> <p>Na gruntach ornych uprawa roślin prowadzona jest w formie uprawy konserwującej bezorkowej lub uprawy pasowej (strip – till), przy czym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zabiegi uprawowe wykonywane są z odstępami od uprawy płużnej w zespole uprawek późniwnych i przedsiwnych, – po zbiorze uprawy pozostawia się na polu całość resztek późniwnych w formie mulczu. <p>Ekoschemat nie obejmuje uprawy zerowej.</p> <p>Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności (5.1.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik aktywny zawodowo.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Interwencja wykracza poza normy:</p> <p>DKR (GAEC) 5 dotyczącym wymagań w zakresie uprawy na gruntach ornych położonych na stokach o nachyleniu $\geq 20\%$</p> <p>DKR (GAEC) 6 w zakresie obowiązku posiadania okrywy ochronnej gleby w okresie jesienno-zimowym.</p> <p>Ekoschemat wykracza poza prawodawstwo krajowe i warunkowość w następujący sposób: wprowadza obowiązek uprawy roślin i wykonania zabiegów uprawowych bez stosowania pługa i odwracania gleby a także dodatkowo obliuguje do pozostawiania na polu całości resztek późniwnych.</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność roczna przyznawana do gruntów ornych w gospodarstwie, spełniających wymogi ekoschematu Uproszczone systemy uprawy.</p> <p>Szacowana stawka: 601 zł/ha.</p>

	W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu. Niemniej, ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.8	Ekoschemat - Uprozczone systemy uprawy	511,77	775 000

Kod interwencji	I 4.9
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Utrzymanie zadrzewień śródpolnych
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Zgodnie z zakresem przyjętym w interwencji „Tworzenie zadrzewień śródpolnych” z art. 73 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.
Powiązane cele szczegółowe	<p>Cel 6. Przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu</p> <p>Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii</p> <p>Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych</p>
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	<p>b) przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu;</p> <p>c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne;</p> <p>d) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby];</p> <p>e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych;</p>
Potrzeba(-y), na którą(e) odpowiada interwencja	<p>CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego</p> <p>CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów</p> <p>CS 5. P 2 Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich</p> <p>CS 4 P 2 Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych</p>
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

	<p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: wartość procentowa dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej</p> <p>R.12 Przystosowanie się do zmiany klimatu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu</p> <p>R.34 Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami</p>
<p>Opis interwencji</p>	<p>Założeniem interwencji jest utrzymanie i pielęgnacja zadrzewień śródpolnych, założonych w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – art. 22 rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 - dotyczy zadrzewień założonych w 2022 r. w ramach poddziałania 8.1 - Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych, PROW na lata 2014-2020 lub – interwencji „Tworzenie zadrzewień śródpolnych” z art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, <p>w celu zapewnienia przetrwania posadzonych w formie liniowej lub pasowej drzew i/lub krzewów.</p> <p>Celem interwencji jest zachęcenie rolników do utrzymania i pielęgnacji utworzonych na gruntach ornych zadrzewień śródpolnych.</p> <p>Utrzymywanie zadrzewień śródpolnych ma zasadnicze znaczenie dla różnorodności biologicznej. Są miejscem bytowania wielu organizmów i bazą pokarmową m.in. dla ptaków i owadów zapylających, wspomagając tym samym utrzymanie równowagi ekologicznej na obszarach wiejskich. Zadrzewienia stanowią będą ostoję i korytarze ekologiczne dla wielu gatunków zwierząt oraz wpłyną na zminimalizowanie erozji wodnej i wietrznej gleby, co będzie korzystnie wpływać na jej żyzność. Dodatkowo poprzez zdolności pochłaniania dwutlenku węgla przyczynią się do łagodzenia negatywnych skutków zmian klimatu.</p> <p>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości, w szczególności z DKR 8 dotyczącej przeznaczenia % gruntów ornych na objekty lub obszary nieprodukcyjne, oraz ekoschematami - Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne, Utrzymanie systemów rolno-leśnych, Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin. Natomiast w ramach drugiego filaru jest komplementarna do interwencji „Tworzenie zadrzewień śródpolnych”, „Zakładanie systemów rolno-leśnych”.</p>
<p>Opis wymagań ekoschematu</p>	<p>Powierzchnia deklarowana do wsparcia jest wynikiową powierzchnią zadrzewień śródpolnych</p>

	<p>utworzonych na gruntach ornych w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – art. 22 rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 - dotyczy zadrzewień założonych w 2022 r. w ramach poddziałania 8.1 - Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych, PROW na lata 2014-2020 lub – interwencji „Tworzenie zadrzewień śródpolnych” z art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	<p>Interwencja wykracza ponad:</p> <p>DKR 8 – możliwość zadeklarowania pasów zadrzewień, zadrzewień liniowych i pojedynczych drzew jako elementów nieprodukcyjnych umiejscowionych na gruntach ornych, wymaganych do spełnienia wymogu DKR 8.</p> <p>W ramach ekoschematu wsparcie ukierunkowane będzie na utrzymanie zadrzewień utworzonych na gruntach ornych w 2022 r. w ramach poddziałania 8.1 - Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych, PROW na lata 2014-2020 i w latach 2023-27, w ramach art. 73 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR, których nie będzie można wliczyć w pulę elementów nieprodukcyjnych wymaganych w DKR 8.</p> <p>Ponad to ekoschemat zakłada pielęgnację utworzonych zadrzewień, a tym samym wspiera zapewnienie długotrwałego efektu środowiskowego, wykraczając ponad przepisy Ustawy o ochronie przyrody, zgodnie z którą obowiązuje zakaz likwidacji istniejących zadrzewień bez uzyskania odpowiedniego zezwolenia.</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni utrzymywanych zadrzewień śródpolnych.</p> <p>Szacowana stawka: 2 494 zł/ha</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>W szacowaniu kwot jednostkowych wykorzystano dotychczasowe doświadczenia z wdrażania płatności na zalesianie gruntów rolnych PROW 2014-2020 w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni objętych wsparciem. W kalkulacji stawek przyjęto, że zadrzewiane będą grunty najgorszej jakości, najmniej przydatne do prowadzenia produkcji rolniczej. Następnie policzono kwotę utraconego dochodu wynikającą z ze zmniejszenia wytwarzanego w gospodarstwie dochodu na skutek wprowadzenia nasadzeń śródpolnych oraz dodano koszty pielęgnacji zadrzewień.</p>

Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.9	Ekoschemat - Utrzymanie zadrzewień śródpolnych	2,35	1 648

PROJEKT

Kod interwencji	I 4.10
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Utrzymanie systemów rolno-leśnych
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Zgodnie z zakresem przyjętym w interwencji „Zakładanie systemów rolno-leśnych” z art. 73 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.
Powiązane cele szczegółowe	<p>Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii</p> <p>Cel 6. Przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu</p> <p>Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych</p>
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	<p>a) przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu;</p> <p>b) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne;</p> <p>c) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby];</p> <p>d) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych;</p>
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów</p> <p>CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego</p> <p>CS 5. P 2 Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich</p> <p>CS 4 P 2 Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych</p>
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

	<p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.12. Przystosowanie się do zmiany klimatu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu</p> <p>R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej</p> <p>R.34. Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami</p>
<p>Opis interwencji</p>	<p>Założeniem interwencji jest utrzymanie systemów rolno-leśnych, założonych w ramach interwencji „Zakładanie systemów rolno-leśnych” na podstawie art. 73 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR, w celu zapewnienia przetrwania posadzonych drzew i krzewów pod względem ich ilości i jakości.</p> <p>Systemy rolno-leśne to praktyki rolnicze, gdzie drzewa i krzewy w sposób celowy są zintegrowane z uprawą rolniczą. Celem ekoschematu jest zachęcenie rolników do utrzymania i pielęgnacji systemów rolno - leśnych założonych w ramach interwencji „Zakładanie systemów rolno-leśnych” Systemy rolno – leśne korzystnie wpływają na produkcję rolną i hodowlę zwierząt. Dodatkowo pozytywnie oddziałują na różnorodność biologiczną, krajobrazową oraz spełniają szereg funkcji wodochronnych, glebochronnych i wiatrochronnych.</p> <p>W celu spełniania tych funkcji wsparciem zostanie objęty obszar, na którym drzewa lub krzewy są zintegrowane z uprawą rolną, tj. zarówno obszar z nasadzeniami drzew i krzewów, jak również grunt uprawiany pomiędzy nimi.</p> <p><u>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</u></p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości, w szczególności z DKR 8 dotyczącej przeznaczenia % gruntów ornych na objekty lub obszary nieprodukcyjne oraz ekoschematami - Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne, Utrzymanie zadrzewień śródpolnych, Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin. Natomiast w ramach drugiego filaru jest komplementarna do interwencji „Tworzenie zadrzewień śródpolnych”, „Zakładanie systemów rolno-leśnych”.</p>
<p>Opis wymagań ekoschematu</p>	<p>Powierzchnia deklarowana do wsparcia jest wynikową powierzchnią systemu rolno-leśnego, założonego w ramach interwencji „Zakładanie systemów rolno-leśnych” na podstawie art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.</p>

Opis warunków kwalifikowalności	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą 2. Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. 3. Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	<p>Interwencja wykracza ponad:</p> <p>DKR 8 – możliwość zadeklarowania pasów zadrzewień, zadrzewień liniowych i pojedynczych drzew jako elementów nieprodukcyjnych umiejscowionych na gruntach ornych, wymaganych do spełnienia wymogu DKR 8.</p> <p>W ramach ekoschematu będą utrzymywane pasy drzew i krzewów, które zostały utworzone jako systemy rolno-leśne na gruntach ornych lub TUZ w latach 2023-27, w ramach interwencji „Zakładanie systemów rolno-leśnych”, których nie będzie można wliczyć w pulę elementów nieprodukcyjnych wymaganych w DKR 8</p> <p>Ekoschemat zakłada pielęgnację założonych systemów rolno-leśnych, a tym samym wspiera zapewnienie długotrwałego efektu środowiskowego, wykraczając ponad przepisy Ustawy o ochronie przyrody, zgodnie z którą obowiązuje zakaz likwidacji istniejących zadrzewień (bez uzyskania odpowiedniego zezwolenia).</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni obszaru, gdzie będzie prowadzona działalność rolnicza w systemie rolno-leśnym, czyli zarówno powierzchni z drzewami i krzewami jak również obszaru między rzędami drzew i krzewów.</p> <p>Szacowana stawka: 300 zł/ha.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>W szacowaniu kwot jednostkowych wykorzystano dotychczasowe doświadczenia z wdrażania płatności na zalesianie gruntów rolnych PROW 2014-2020 w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni objętych wsparciem. Ponadto w kalkulacji stawek przyjęto, że systemy rolno-leśne będą zakładane na gruntach najgorszej jakości, najmniej przydatnych do prowadzenia produkcji rolniczej, a łączna powierzchnia nasadzeń drzew w rzędach, zajmie ok 2400 m² na ha. Następnie policzono kwotę utraconego dochodu wynikającą z ze zmniejszenia wytwarzanego w gospodarstwie dochodu spowodowanego wyłączeniem części gruntu z produkcji oraz dodano koszty pielęgnacji zadrzewień.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.10	Ekoschemat - Utrzymanie systemów rolnoleśnych	0,63	3 900

PROJEKT

Kod interwencji	I 4.11
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj, z zastrzeżeniem wymogów szczegółowych wskazanych w punkcie „Opis wymagań ekoschematu”.
Powiązane cele szczegółowe	<p>Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii</p> <p>Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych</p> <p>Cel 6. Przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu</p>
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	<p>b) przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu</p> <p>c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne</p> <p>e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych</p>
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>CS 4 P 2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych</p> <p>CS 5. P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich</p> <p>CS 6 P3. Zwiększenie różnorodności upraw</p>
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	<p>R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości</p> <p>R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p>

	<p>R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.23. Zrównoważone użytkowanie wody: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz poprawy bilansu wodnego</p>
<p>Opis interwencji</p>	<p>Celem interwencji jest promowanie retencjonowania wody, a w efekcie poprawa gospodarki wodnej oraz zachowanie siedlisk hydrogenicznnych.</p> <p>Płatność przyznawana będzie rolnikom udostępniającym swoje TUZ na cele związane z retencjonowaniem wody, położone na terenach, gdzie w okresie wegetacyjnym w danym roku faktycznie wystąpiły zalania – podtopienia. Wdrożenie ekoschematu opierać się będzie na monitoringu satelitarnym. Proponowany model wdrażania jest spójny z postulatem uproszczeń i stosowania rozwiązań opartych na cyfryzacji.</p> <p>Ograniczenie wsparcia do gruntów objętych zobowiązaniami w ramach wybranych wariantów pakietów przyrodniczych lub ekoschematu Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt jest podyktowane potrzebą ukierunkowania tego rodzaju wsparcia na siedliska hydrogeniczne, szczególnie predestynowane do funkcji retencyjnej, których kondycja przyrodnicza jest uzależniona od obecności wody, i na tereny o ekstensywnym systemie produkcji, gdzie potrzeby produkcyjne są stosunkowo łatwe do pogodzenia z wykorzystaniem terenu na cele usług ekosystemowych.</p> <p>Interwencja będzie stanowić kontynuację analogicznego działania wdrażanego w ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW w roku 2022.</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie. Ekoschemat jest komplementarny wobec: (i) wariantów pakietów przyrodniczych związanych z zachowaniem cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk zagrożonych gatunków ptaków w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020: Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (poza wariantem 4.3. Murawy) lub Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (poza wariantem 5.3. Murawy) oraz analogicznych zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 oraz (ii) ekoschematu Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt, ponieważ uzupełnia objęte nimi zobowiązania rolników o retencjonowanie wody.</p>
<p>Opis wymagań ekoschematu</p>	<p>Warunkiem uzyskania płatności w danym roku jest wystąpienie zalania lub podtopienia na trwałych użytkach zielonych, w okresie między 1 maja a 30 września, przez okres co najmniej 12 następujących po sobie dni.</p> <p>Wsparcie będzie dotyczyło gospodarstw realizujących równolegle na danym obszarze zobowiązania w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wybranych wariantów pakietów przyrodniczych związanych z zachowaniem cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk zagrożonych gatunków ptaków w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020: Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (poza wariantem 4.3. Murawy) lub Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura

	<p>2000 (poza wariantem 5.3. Murawy) oraz analogicznych zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego 2023-2027, lub</p> <ul style="list-style-type: none"> – ekoschematu Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt.
Opis warunków kwalifikowalności/s pecyficznych warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklарowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	<p>Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych w ramach ekoschematu wykracza ponad normy i wymogi podstawowe, którymi są:</p> <ul style="list-style-type: none"> – normy DKR w zakresie utrzymania TUZ: DKR 1 (utrzymanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych do użytków rolnych na poziomie krajowym), DKR 2 (zakaz zaorywania terenów podmokłych i torfowisk) i DKR 9 (zakaz przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000)), ponieważ ekoschemat dotyczy trwałych użytków zielonych, na których świadczona będzie usługa zatrzymywania (retencjonowania) wody, – wymogi wynikające z dyrektywy ptasiej i siedliskowej (SMR 3 (ochrona dzikiego ptactwa) i SMR 4 (ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory), ponieważ na TUZ objętych ekoschematem mają być realizowane jednocześnie wybrane warianty pakietów przyrodniczych w ramach zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych PROW.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni trwałych użytków zielonych objętych ekoschematem.</p> <p>Szacowana stawka: 280 zł/ha.</p> <p>W przypadku większego zainteresowania ekoschematem faktyczna wypłacona stawka może być niższa.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacowana wysokość wsparcia została określona na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją ekoschematu.</p> <p>Niemniej ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz wnioskowanej powierzchni do objęcia wsparciem w danym roku.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.11	Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	110,75	360 000

PROJEKT

Kod interwencji	I 4.12
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Mając na uwadze funkcje obszarów nieprodukcyjnych, ich wprowadzanie wskazane jest w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 6. Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych; f) działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 6. P1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego. CS 6 P2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów. CS 6 P3. Zwiększenie różnorodności upraw.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymanymi wsparciem szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

	R.34 Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami
Opis interwencji	<p>Celem interwencji jest zachęcenie rolników do utrzymywania w gospodarstwie obszarów nieprodukcyjnych, które korzystnie oddziałują na środowisko, w szczególności na ochronę i zwiększenie różnorodności biologicznej. Wsparciem zostaną objęte elementy krajobrazu występujące na gruntach ornych. W ten sposób interwencja ma zachęcić rolników do utrzymania w gospodarstwie obszarów nieprodukcyjnych na poziomie wyższym niż w ramach obowiązkowej normyDKR (GAEC) 8. Występując o wsparcie rolnicy będą mogli uwzględnić obszary nieprodukcyjne realizujące jednocześnie normę DKR (GAEC) 8 w zakresie obowiązkowego minimalnego odsetka gruntów ornych.</p> <p>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełnia się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym w szczególności innymi ekoschematami, m.in. Obszarami z roślinami miododajnymi i Ekstensywnym użytkowaniem TUZ w zakresie ochrony i zwiększenia różnorodności biologicznej, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym, cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.</p> <p>Wsparcie w ramach ekoschematu z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych jest komplementarne w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru.</p>
Opis wymagań ekoschematu	<p>Wymagania w ramach interwencji:</p> <p>Utrzymanie obszarów sprzyjających różnorodności biologicznej (obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych) na poziomie co najmniej 7% powierzchni gruntów ornych.</p> <p>Realizacja za pomocą następujących obszarów nieprodukcyjnych: grunty ugorowane, w tym ugory z roślinami miododajnymi, bez stosowania środków ochrony roślin, żywopłoty, pasy zadrzewione, zadrzewienia liniowe i pojedyncze drzewa, rowy, zagajniki śródpolne, oczka wodne, miedze śródpolne, strefy buforowe, pasy gruntów kwalifikujące się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (bez produkcji) bez stosowania środków ochrony roślin, „luk skowronkowych” utworzonych w uprawach, o określonych wymiarach;</p> <p>Do obliczania powierzchni ww. obszarów będą stosowane współczynniki konwersji i ważenia (analogiczne jak w ramach zazielenienia).</p> <p>Szczegółowe wymagania dotyczące tej interwencji zostaną doprecyzowane w przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Zobowiązania w ramach ekoschematu wykraczają poza następujące normy i wymogi: DKR 8: przeznaczenie co najmniej 4% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie na obszary lub obiekty nieprodukcyjne SMR 7: przestrzeganie wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, i podanych na etykietach. SMR 8: przestrzeganie wymagań w zakresie (i) postępowania, przechowywania, utylizacji pozostałości środków ochrony roślin, (ii) ograniczeń stosowania środków ochrony roślin na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i przepisów dotyczących sieci Natura 2000 Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin: (i) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097); (ii): § 1 ust. 1 pkt 1-4, 6 i 2 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097). Ekoschemat wykracza poza prawodawstwo krajowe i warunkowość, gdyż wprowadza obowiązek przeznaczenia wyższego odsetka użytków rolnych przeznaczanego na obszary i obiekty nieprodukcyjne niż w DKR 8. W zakresie stosowania środków ochrony roślin ekoschemat wykracza ponad SMR 7, SMR 8 oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania.
Forma i wysokość wsparcia	Płatności roczna przyznawana do wszystkich powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie. Typ płatności art. 31 ust. 7 lit. a Szacowana stawka: 85 zł/ha. W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.12	Ekoschemat - Przeznaczenie 7% powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne	28,65	300 000

Kod interwencji	I 4.13
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Produkcja roślin w certyfikowanym systemie jakości jest gwarancją wprowadzania na rynek żywności wyprodukowanej w sposób zrównoważony. Wskazane jest promowanie przyjaznych środowisku metod produkcji na terenie całego kraju.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 6. Przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych Cel 9. Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
Obszar realizowany (art. 31 ust. 4)	b) przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne d) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby] e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych f) działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska

<p>Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja</p>	<p>CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów</p> <p>CS 5. P 1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby</p> <p>CS 5. P.3 Poprawa jakości wód</p> <p>CS 9. P 2. Zrównoważone stosowanie przemysłowych środków produkcji w rolnictwie</p>
<p>Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu</p>	<p>R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości</p> <p>R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.19. Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, płodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)</p> <p>R.24. Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów</p>
<p>Opis interwencji</p>	<p>Założeniem interwencji jest udzielanie pomocy do prowadzenia w danym roku upraw zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin pod nadzorem podmiotów certyfikujących. Potwierdzeniem prowadzenia upraw zgodnie z określonymi metodami, będzie wydanie certyfikatu krajowego systemu jakości – Integrowana Produkcja Roślin (IP), który funkcjonuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2020 poz. 2097).</p> <p>Celem interwencji jest zachęcenie rolników do prowadzenia produkcji roślinnej w sposób zrównoważony, przy jednoczesnym zachowaniu wielkość plonów na odpowiednim poziomie.</p> <p>Rolnicy prowadząc uprawy zgodnie z metodyką integrowanej produkcji roślin będą pozytywnie oddziaływać na środowisko poprzez efektywne i przyjazne wykorzystanie zasobów takich jak np. woda, gleba, środki ochrony roślin, nawozy, nasiona, maszyny rolnicze.</p> <p>Określone w metodykach sposoby prowadzenia uprawy są połączeniem wielu ważnych praktyk rolniczych, które łączą ze sobą cele środowiskowe i ekonomiczne. Wśród nich możemy wyróżnić praktyki odnoszące się m.in. do :</p> <ul style="list-style-type: none"> – stosowania odpowiedniego płodozmiaru, – przestrzegania zasad integrowanej ochrony roślin, zastrzone o obowiązkowe stosowanie metod ochrony roślin alternatywnych dla metod chemicznych, w

- szczegółności metod biologicznych i zredukowanie palety środków ochrony roślin o te, które mają najbardziej negatywny wpływ na środowisko,
- zabiegów agrotechnicznych zastępujących stosowanie herbicydów przedwschodowo i doglebowo,
 - wskazania odmian odpornych na choroby, szkodniki, czy też niedobory wody,
 - stosowania kwalifikowanego materiału siewnego,
 - prowadzenia nawożenia według potrzeb pokarmowych roślin, przy wykorzystaniu aktualnych badań gleby na składniki pokarmowe i pH gleby,
 - dbałości o zwiększenie liczby organizmów pożytecznych w pobliżu uprawy poprzez zarośla śródpolne, pasy kwietne, ustawianie domków dla murarek, kopców dla trzmieli,
 - stworzenie odpowiednich warunków do obecności ptaków drapieżnych tj. ustawianie tyczek spoczynkowych,
 - czyszczenia maszyn i sprzętu wykorzystywanego w uprawie roślin m.in. w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się szkodliwych organizmów.

Metodyki zostały opracowane dla różnych rodzajów roślin uprawnych. W każdej zawarte są konkretne wymogi ściśle związane z technologią uprawy danej rośliny. Rolnik musi postępować zgodnie ze wskazanymi w metodyce praktykami. Metodyki zawierają listy wymagań obligatoryjnych, podstawowych, dodatkowych i zalecenia. Ich realizacja wymaga dużej świadomości rolnika, zastosowania bardziej pracochłonnych i kosztocłonnych metod produkcji. Uczestnik systemu ponosi także koszty certyfikacji oraz obowiązkowych badań.

Rolnik jest zobowiązany do prowadzenia ochrony roślin zgodnie z programami ochrony wskazującymi środki ochrony roślin wytypowane do stosowania w ramach systemu IP. W ramach systemu ograniczane jest stosowanie preparatów stwarzających największe potencjalne zagrożenie, nieselektywnych.

Stopień realizacji wymagań zawartych w metodykach, podlega ocenie dokonywanej przez podmiot certyfikujący. Ocenie zostaje poddawana również część plonów, która jest kierowana na badania weryfikujące poziom pozostałości środków ochrony roślin. Pozytywna ocena metod uprawy upoważnia podmiot certyfikujący do wydania certyfikatu na pochodzący z niej plon. Produkt jest rozpoznawalny na rynku dzięki oryginalnemu znakowi IP.

Metodyki integrowanej produkcji opracowywane zostały przy współudziale jednostek naukowych i stanowią dorobek ich wieloletnich prac badawczych i najlepszych praktyk rolniczych. Metodyki będą mogły być modyfikowane zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami i pracami badawczymi.

Wsparciem w ramach interwencji będą objęte powierzchnie, na których były uprawiane poszczególne rośliny uprawne z takich grup upraw jak: rolnicze, warzywne, sadownicze, jagodowe - dla których zostały opracowane metodyki IP.

Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w kwestii:

- ochrony wody w zakresie wymogów związanych z zachowaniem stref buforowych z zakazem stosowania środków ochrony roślin wzdłuż cieków wodnych, czy też poprzez racjonalne nawożenie z wymogami warunkowości dotyczącymi ochrony wód przed nadmierną eutrofizacją,

	<ul style="list-style-type: none"> – ochrony gleby, w zakresie normy związanej ze zmianowaniem upraw, – ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazu, w zakresie wymogów związanych z ochroną ptactwa, czy też norm związanych z zachowaniem elementów krajobrazu, – bezpieczeństwa żywności w zakresie wymogów dotyczących właściwego stosowania i postępowania ze środkami ochrony roślin, <p>Natomiast w ramach drugiego filaru jest komplementarna do interwencji „Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych”, „Tworzenie zadrzewień śródpolnych”, „Zakładanie systemów rolno-leśnych”, „Wieloletnie pasy kwietne”</p>
Opis wymagań ekoschematu	Posiadanie w danym roku certyfikatu krajowego systemu jakości - Integrowana Produkcja Roślin, poświadczającego uprawę roślin zgodnie z metodkami integrowanej produkcji roślin
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą, – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro, – Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	<p>Interwencja wykracza ponad:</p> <ul style="list-style-type: none"> – art. 35 ust 3 ustawy z dnia z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin - obowiązek stosowania integrowanej ochrony roślin – art. 105a ust. 1–3 oraz art. 105c ustawy Prawo wodne oraz rozdział 1.5 ust. 3 i 5–7 programu działań – wymogi dotyczące obowiązku wykonania planu nawożenia w zakresie stosowania nawozów zawierających azot – SMR 7: przestrzeganie wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i podanych na etykietach. – SMR 8 przestrzeganie wymagań w zakresie (i) postępowania przechowywania, utylizacji pozostałości środków ochrony roślin, (ii) ograniczeń stosowania środków ochrony roślin na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i przepisów dotyczących sieci Natura 2000 – SMR 2: przestrzeganie wymagań związanych ze stosowaniem nawozów zawierających azot. – DKR 7: Zmianowanie upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, takie jak dywersyfikacja upraw. Państwa członkowskie mogą wyłączyć z normy gospodarstwa: spełniające warunki określone w art. 44 ust. 3 lit. a i b rozporządzenia 1307/2013 lub o powierzchni do 10 ha gruntów ornych.

	<ul style="list-style-type: none"> - Praktyka wykracza ponad prawodawstwo krajowe i warunkowość w taki sposób, że IP jako system jakości wiąże ze sobą wiele praktyk rolniczych, które muszą być realizowane wedle ściśle określonych reguł wskazanych w metodyce. Reguły te w wielu obszarach daleko wybiegających poza obowiązki prawa krajowego. Na przykład w zakresie: - stosowania środków ochrony roślin - w ramach IP uczestnik systemu jest zobowiązany do ograniczenia w większym stopniu ilości zużywanych środków ochrony roślin, poprzez wykluczenie ze stosowania środków ochrony roślin, których użycie wiąże się z największym ryzykiem. Dozwolone środki znajdują się na specjalnie opracowanej liście. Dodatkowo każda metodyka zawiera obowiązek zastosowania niechemicznej metody ochrony roślin. W zależności od uprawy są to różne metody. Ponadto uczestnik systemu musi zapewnić warunki dla życia organizmów pożytecznych np. domki dla murarek, kopce dla trzmieli, zarośla śródpolne w pobliżu uprawy, - nawożenia - uczestnik systemu wykonuje więcej badań gleby na obecność mikro i makro składników zawartych w glebie, potrzebnych do określenia potrzeb nawozowych pod uprawiane uprawy. Ilość określanych pierwiastków zależy od metodyki, - w zakresie płodozmianu w zależności od metodyki, są wskazane konkretne uprawy które należy uwzględnić w płodozmianie.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni upraw, z których pochodzą produkty roślinne opatrzone w danym roku certyfikatem Integrowanej Produkcji Roślin.</p> <p>Szacowana stawka: 1300 zł/ha</p> <p>Dodatkowo płatność może być powiększona o koszty transakcyjne, stanowiące częściową rekompensatę z tytułu kosztów kontroli gospodarstwa przeprowadzanej przez podmiot certyfikujący w ramach systemu kontroli w Integrowanej Produkcji.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>W szacowaniu kwot jednostkowych wykorzystano dotychczasowe doświadczenia z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości - Integrowana Produkcja.</p>
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>
Ocena WTO	<p>Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.13	Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	38,51	28 260

Kod interwencji	I 4.14
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Biologiczna ochrona upraw
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj Z uwagi na to, że produkcja roślin z wykorzystaniem biologicznych metod ochrony wpływa na zachowanie równowagi biologicznej oraz zmniejsza depozycję środków ochrony roślin do środowiska, wskazane jest stosowanie tej interwencji na terenie całego kraju.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 6. Przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych Cel 9 Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
Obszar realizowany przez ekoschemat art. 31 ust. 4	c) ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych f) działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 6. P 2. - Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 5. P.3 Poprawa jakości wód CS 9. P 2. - Zrównoważone stosowanie przemysłowych środków produkcji w rolnictwie
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

	<p>R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.24. Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów</p>
Opis interwencji	<p>Interwencja polega na zastosowaniu na określonej uprawie zabiegu z wykorzystaniem biologicznej ochrony roślin przy użyciu preparatów mikrobiologicznych (tj. zawierających grzyby, bakterie, wirusy).</p> <p>Wsparciem będą objęte te uprawy, dla których zostały zarejestrowane środki ochrony roślin oparte na mikroorganizmach. Stosowanie tych środków musi być zgodne z ich etykietą.</p> <p>Celem interwencji jest ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin, co będzie miało pozytywny wpływ na ochronę różnorodności biologicznej i zmniejszy depozycję chemicznych środków ochrony roślin do środowiska.</p> <p>Wsparcie przyczyni się do złagodzenia trudności występujących przy produkcji roślinnej chronionej biologicznie.</p> <p><u>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</u></p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań warunkowości tj. w kwestii bezpieczeństwa żywności w zakresie wymogów dotyczących właściwego stosowania i postępowania ze środkami ochrony roślin oraz ekoschematu „Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin”.</p>
Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych ekoschematem	<p>Zastosowanie zabiegu ochrony roślin z wykorzystaniem biologicznej ochrony roślin przy użyciu preparatów mikrobiologicznych zgodnie z etykietą danego środka.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. – Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Interwencja wykracza ponad:

	<ol style="list-style-type: none"> art. 35 ust 3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin - obowiązek stosowania integrowanej ochrony roślin SMR 12: przestrzeganie wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i podanych na etykietach. SMR 13: przestrzeganie wymagań w zakresie (i) postępowania przechowywania, utylizacji pozostałości środków ochrony roślin, (ii) ograniczeń stosowania środków ochrony roślin na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i przepisów dotyczących sieci Natura 2000. <p>Praktyka wykracza poza przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ żadne przepisy nie nakładają obowiązku stosowania biologicznych metod ochrony. Rolnik przystępując do ekoschematu będzie zobligowany do zastosowania zabiegu ochrony roślin z wykorzystaniem biologicznej ochrony roślin przy użyciu preparatów mikrobiologicznych.</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów rolnych objętych ekoschematem.</p> <p>Szacowana stawka: 400 zł/ha</p> <p>W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Niemniej ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz wnioskowanej powierzchni do objęcia wsparciem w danym roku.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.14	Ekoschemat - Biologiczna ochrona upraw	2,20	5 000

Kod interwencji	I4.15
Nazwa interwencji	Ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoprogramami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Krajowy.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	<p>Cel 9 Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.</p> <p>Dodatkowo:</p> <p>Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych.</p> <p>Cel 6 Przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.</p> <p>Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii.</p>
Realizowany obszar	<p>d) zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby]</p> <p>f) działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska</p>
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>CS 9 P 2. Zrównoważone stosowanie przemysłowych środków produkcji w rolnictwie</p> <p>CS 5 P 1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby</p> <p>CS 5 P 3. Poprawa jakości wód</p> <p>CS 6 P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów</p> <p>CS 6 P 3. Zwiększenie różnorodności upraw</p> <p>CS 4 P 1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa</p>

<p>Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu</p>	<p>R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości</p> <p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymanymi wsparciem szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów</p> <p>R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymanie i konwersję</p>
<p>Opis interwencji</p>	<p>Rolnictwo ekologiczne to prowadzenie produkcji rolniczej w sposób łączący: najkorzystniejsze dla środowiska praktyki, ochronę zasobów naturalnych, wysoki stopień różnorodności biologicznej, stosowanie wysokich standardów dotyczących dobrostanu zwierząt. Oferuje ono konsumentom wyroby wytwarzane przy użyciu substancji naturalnych i naturalnych procesów.</p> <p>Celem interwencji jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w prawodawstwie unijnym i krajowym. Ekologiczne metody produkcji wpisują się w realizację celów szczegółowych tj. 9, 5, 6 i 4.</p> <p>Wsparciem w ramach interwencji objęte są powierzchnie w ramach następujących grup upraw: rolnicze, warzywne, zielarskie, sadownicze podstawowe, jagodowe, sadownicze ekstensywne, paszowe oraz TUZ, prowadzone zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego.</p> <p>Ponadto, małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi tzn. gospodarstwa o powierzchni UR nie większej niż 10 ha mogą otrzymać wsparcie w ramach interwencji na uproszczonych zasadach - płatność do hektara w jednakowej wysokości niezależnie od grupy upraw.</p> <p>W ramach interwencji rolnicy mogą również otrzymać do każdego hektara zgłoszonego do płatności ekologicznych dodatkową premię za prowadzenie zrównoważonej produkcji roślinno-zwierzęcej (zarówno w przypadku płatności ekologicznych do powierzchni ww. grup upraw, jak w przypadku małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi).</p> <p>Brak kryteriów wyboru operacji - wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.</p> <p>Powiązanie z odpowiednim prawodawstwem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania, zarządzania i monitorowania WPR i akty wykonawcze i delegowane

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych • Ustawa o rolnictwie ekologicznym i rozporządzenia wykonawcze do ustawy <p>Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:</p> <p>Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie. Dzięki zapewnieniu w ramach interwencji bazy paszowej dla zwierząt ekologicznych jest ona również komplementarna z ekoschematem – Dobrostan zwierząt, w ramach którego premiovane są zwierzęta utrzymywane w systemie rolnictwa ekologicznego. Ponadto, interwencja jest komplementarna z niektórymi interwencjami II filaru ukierunkowanymi na produkcję ekologiczną (np. interwencja dotycząca uczestnictwa w systemach jakości żywności) lub wprowadzającymi preferencje dla gospodarstw ekologicznych (np. inwestycje w gospodarstwach rolnych). Ponadto, z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych interwencja jest również komplementarna w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru.</p> <p>Interwencja stanowi jeden z elementów mających na celu rozwój rolnictwa ekologicznego poprzez wsparcie powierzchni upraw prowadzonych ekologicznymi metodami produkcji oraz premiovanie gospodarstw ekologicznych utrzymujących zwierzęta.</p> <p>Szacowany dla interwencji poziom wskaźnika produktu czyli liczba hektarów wspieranych w ramach WPR objętych zobowiązaniami w zakresie konwersji lub utrzymania ekologicznych metod produkcji uwzględnia dotychczasowe doświadczenia i trendy w zakresie wsparcia powierzchniowego dla rolnictwa ekologicznego tj. działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020. Uwzględnia on także planowany wzrost obecnie wspieranej w ramach tego działania powierzchni, co jest oczekiwanym rezultatem uproszczeń w realizacji zobowiązań ekologicznych i podwyższenia stawek względem PROW 2014-2020. Poziom wskaźnika produktu nie jest jednak tożsamy z % udziałem UR objętych systemem rolnictwa ekologicznego - w odniesieniu do części gruntów objętych ekologicznymi metodami produkcji rolnicy nie korzystają z takiego rodzaju wsparcia w ramach WPR.</p>
<p>Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych ekoschematem</p>	<p>Wymagania w ramach interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiednie przeznaczenie zbioru. – Uprawa gatunków roślin określonych na poziomie przepisów krajowych. – Posiadanie zwierząt – w przypadku płatności do upraw paszowych na gruntach ornych oraz do trwałych użytków zielonych. – Posiadanie zwierząt w obsadzie 0,5-1,5 DJP na każdy hektar UR – w przypadku premii za prowadzenie zrównoważonej produkcji roślinno-zwierzęcej. – Zachowanie trwałych użytków zielonych (nie dotyczy pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi w przypadku TUZ innych niż cenne przyrodniczo). – Ukończenie szkolenia z zakresu systemu rolnictwa ekologicznego i zasad realizacji interwencji – w przypadku rolnika, który nie realizował działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020.

	<p>W przypadku podstawowych upraw sadowniczych, ekstensywnych upraw sadowniczych oraz upraw jagodowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uprawa gatunków w okresie owocowania, a w przypadku upraw niebędących w okresie owocowania - potwierdzenie, że do założenia tych upraw wykorzystano materiał nasadzeniowy odpowiedniej jakości. • Utrzymanie minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%. • Coroczne wykonywanie na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych. <p>Szczegółowe wymagania dotyczące interwencji zostaną doprecyzowane w szczegółowych przepisach określających warunki przyznania pomocy.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności /specyficznych warunków kwalifikowalności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystapiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro – Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Prowadzenie ekologicznej produkcji rolnej zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 oraz ustawy o rolnictwie ekologicznym.
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik aktywny zawodowo, objęty nadzorem jednostki certyfikującej w ramach systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Wymagania produkcji ekologicznej określone na poziomie przepisów UE m.in. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 wykraczają ponad powszechnie obowiązujące prawodawstwo. Ponadto wymogi specyficzne dla interwencji nie są zawarte ani w powszechnie obowiązującym prawodawstwie ani w wymaganiach systemu rolnictwa ekologicznego, - tym samym zobowiązania w ramach interwencji wykraczają ponad wymagania obowiązujące rolników prowadzących konwencjonalne metody produkcji.</p> <p>1. <u>PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI - ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN</u></p> <p>Prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z przepisami określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848:</p> <p>(i) zał. II cz. I pkt 1.10.1; Zapobieganie szkodom wyrządzanym przez szkodniki i chwasty polega przede wszystkim na ochronie poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ich naturalnych wrogów, - wybór gatunków, odmian i heterogenicznego materiału, - płodozmian, - techniki uprawy, takie jak biofumigacja, metody mechaniczne i fizyczne, oraz - procesy termiczne, takie jak solaryzacja i, w przypadku upraw pod osłonami, płytka obróbka gleby parą (do maksymalnej głębokości 10 cm). <p>(ii) zał. II cz. I pkt 1.10.2;</p>

W przypadku gdy odpowiednia ochrona roślin przed szkodnikami nie jest możliwa z wykorzystaniem środków przewidzianych w pkt 1.10.1 (części I załącznika II do rozporządzenia (UE) 2018/848), lub w przypadku stwierdzonego zagrożenia dla uprawy, można stosować jedynie produkty i substancje dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 9 i 24 i tylko w zakresie, w jakim jest to niezbędne. Podmioty zachowują dokumentację dowodzącą konieczności stosowania takich produktów.

(iii) art. 6 lit. d.

Utrzymywanie zdrowia roślin poprzez stosowanie środków zapobiegawczych, w szczególności takich jak dobór odpowiednich gatunków, odmian lub materiału heterogenicznego odpornych na szkodniki i choroby, odpowiedni płodozmian, metody mechaniczne i fizyczne oraz ochrona naturalnych wrogów szkodników.

- **SMR 7:** Przestrzega się wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i podanych na etykietach.
- **SMR 8:** Dyrektywa 2009/128 / WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: [art. 5 ust. 2, art. 6 ust. 2, art. 9 ust. 2 i art. 8 ust. 1 do 5, art. 12 w odniesieniu do ograniczeń w zakresie stosowania pestycydów w obszarach chronionych określonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i prawodawstwa Natura 2000, oraz art. 13 ust. 1 i 3 dotyczący postępowania z pestycydami i ich przechowywania oraz usuwania pozostałości].
- **Odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin:** (i) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097); (ii): § 1 ust. 1 pkt 1-4, 6 i 2 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097).

2. PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI - NAWOŻENIE

Prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z przepisami określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848:

(i) zał. II cz. I pkt 1.9.1;

W ekologicznej produkcji roślinnej stosuje się praktyki uprawy, które przyczyniają się do utrzymania lub zwiększenia ilości substancji organicznych w glebie, zwiększają jej stabilność i różnorodność biologiczną oraz zapobiegają zagęszczaniu i erozji gleby.

(ii) zał. II cz. I pkt 1.9.2;

Żywność i aktywność biologiczna gleby jest utrzymywana i zwiększana:

a) z wyjątkiem łąk i upraw wieloletnich na paszę– poprzez stosowanie wieloletniego płodozmiaru, w tym obowiązkową uprawę roślin bobowatych jako uprawę podstawową lub okrywową w ramach płodozmiaru i innych roślin na nawóz zielony;

b) w przypadku szklarni lub upraw wieloletnich innych niż rośliny na paszę – poprzez stosowanie krótkoterminowej uprawy roślin na nawóz zielony i roślin strączkowych, a także stosowanie różnorodnych roślin; oraz

c) we wszystkich przypadkach – poprzez stosowanie obornika lub materii organicznej, w obu przypadkach najlepiej przekompostowanych, pochodzących z produkcji ekologicznej.

(iii) zał. II cz. I pkt 1.9.3;

W przypadku gdy potrzeby żywieniowe roślin nie mogą być zaspokojone przy pomocy środków przewidzianych w pkt 1.9.1 i 1.9.2 (części I załącznika II do rozporządzenia (UE) 2018/848), można używać – tylko w koniecznym zakresie – wyłącznie nawozów i środków poprawiających właściwości gleby dopuszczonych do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24. Podmioty zachowują dokumentację stosowania tych produktów.

(iv) zał. II cz. I pkt 1.9.4;

Całkowita masa odchodów zwierzęcych pochodzących od zwierząt gospodarskich, jak zdefiniowano w dyrektywie Rady 91/676/EWG, stosowanych w jednostkach produkcyjnych w okresie konwersji i ekologicznych jednostkach produkcyjnych jest taka, by ilość azotu nie przekraczała 170 kg rocznie na hektar użytków rolnych. Limit ten stosuje się wyłącznie do użycia obornika, suchego obornika i odwodnionego nawozu od drobiu, kompostowanych odchodów zwierzęcych, w tym nawozu od drobiu, kompostowanego obornika i płynnych odchodów zwierzęcych.

(v) zał. II cz. I pkt 1.9.8.

Nie stosuje się mineralnych nawozów azotowych.

- **DKR 3:** Zakaz wypalania gruntów rolnych.
- **DKR 6:** Minimalna pokrywa glebowa w celu uniknięcia niepokrytej gleby w najbardziej newralgicznych okresach. Na powierzchni stanowiącej co najmniej 30% gruntów ornych, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, utrzymuje się okrywę ochronną gleby w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego lub prowadzi się systemy uprawy bezorkowej lub pasowej.
- **DKR 7:** Zmianowanie upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, w tym dywersyfikacja upraw. Państwa członkowskie mogą wyłączyć z normy gospodarstwa:
 12. o powierzchni do 10 ha gruntów ornych;
 13. w których więcej niż 75% GO jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, uprawy roślin strączkowych lub ugorowanych lub stanowi sumę powyższych;
 14. w których więcej niż 75% UR stanowi TUZ lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych lub stanowi sumę powyższych.
- **SMR 2:** Roczna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo zawiera nie więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.
- **Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin:** art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.).
- **Inne:** art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.).

	<p>3. <u>PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI – ZAPOBIEGANIE ZANIECZYSZCZANIU ŚRODOWISKA</u></p> <p>Prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z przepisami określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848: zał. II cz. I pkt 1.6.</p> <p>Wszelkie stosowane techniki produkcji roślinnej zapobiegają zanieczyszczeniu środowiska lub ograniczają je do minimum.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin: (i) art. 75 pkt 3 lit. a, art. 84 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z póź. zm.); (ii) § 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. poz. 1311). <p>4. <u>WYMOGI DLA INTERWENCJI - ZACHOWANIE TUZ</u></p> <p>Nieprzekształcanie występujących w gospodarstwie rolnym trwałych użytków zielonych i pastwisk trwałych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – DKR 9: Zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000. – DKR 1: Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym, sub-regionalnym, grup gospodarstw lub gospodarstwa. Ten stosunek nie może spaść o więcej niż 5% w porównaniu z rokiem referencyjnym 2018. – DKR 2: Ochrona terenów podmokłych i torfowisk.
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność roczna przyznawana do hektara powierzchni upraw prowadzonych metodami ekologicznymi.</p> <p>Typ płatności - art. 31 ust. 7 lit. b - płatności stanowią rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi.</p> <p>Szacowane stawki płatności w przypadku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poszczególnych grup upraw: <ul style="list-style-type: none"> – Upraw rolniczych: 1 629 zł/ha - w okresie konwersji; 1 503 zł/ha - po okresie konwersji – Upraw warzywnych: 2 630 zł/ha - w okresie konwersji; 2 000 zł/ha - po okresie konwersji – Upraw zielarskich: 1 793 zł/ha - w okresie konwersji/po okresie konwersji – Podstawowych upraw sadowniczych: 3 056 zł/ha - w okresie konwersji; 1 912 zł/ha - po okresie konwersji – Upraw jagodowych: 2 430 zł/ha – w okresie konwersji; 2 148 zł/ha - po okresie konwersji – Ekstensywnych upraw sadowniczych: 1 274 zł/ha - w okresie konwersji/po okresie konwersji

	<ul style="list-style-type: none"> – Upraw paszowych na gruntach ornych: 1 607 zł/ha - w okresie konwersji; 1 473 zł/ha - po okresie konwersji – Trwałych użytków zielonych: 1 009 zł/ha - w okresie konwersji/po okresie konwersji • innych płatności niż do grup upraw: <ul style="list-style-type: none"> – Małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi - 1 577 zł/ha – Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą - 551 zł/ha <p>Stawki płatności zostały zróżnicowane ze względu na grupy upraw - różniące się od siebie kierunki produkcji charakteryzują się odmienną wysokością i rodzajem ponoszonych kosztów oraz utraconych korzyści. Stawki płatności do poszczególnych grup upraw zostały również zróżnicowane ze względu na status uprawy, tj. czy znajduje się ona w okresie konwersji, czy też jest już uprawą ekologiczną (po okresie konwersji). Przy przechodzeniu na produkcję ekologiczną spadek dochodów jest wyższy, co wynika przede wszystkim z wyższego ryzyka spadku plonów i jednoczesnego braku możliwości sprzedaży wytworzonych produktów jako produkty ekologiczne.</p> <p>Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi do 10 ha UR, zamiast płatności zróżnicowanych ze względu na grupę upraw i ich status mogą otrzymać płatność ekologiczną w jednakowej wysokości do każdego hektara UR (niezależnie od grupy upraw).</p> <p>Poza płatnością do danego hektara zróżnicowaną ze względu na grupę upraw lub nie zróżnicowaną jak w przypadku małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi, możliwe jest otrzymanie dodatkowej płatności do danego ha w przypadku posiadania w gospodarstwie obsady zwierząt od 0,5 DJP/ha do 1,5 DJP/ha (premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą).</p> <p>Dodatkowo ww. szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, stanowiące częściową rekompensatę z tytułu kosztów kontroli gospodarstwa przeprowadzanej przez jednostkę certyfikującą w ramach systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym.</p> <p>Jednostkowe kwoty wsparcia są inne niż szacowane stawki płatności dla gruntów z poszczególnymi grupami upraw. Jednostkowe kwoty wsparcia zostały wyliczone w oparciu o stawki płatności wyliczone przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB z uwzględnieniem jednak wysokości kosztów transakcyjnych. W szacowaniu kwot jednostkowych wykorzystano również dotychczasowe doświadczenia z wdrażania działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 m.in. w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni poszczególnych grup upraw objętych wsparciem, a także w zakresie poziomu obsady zwierząt w gospodarstwach realizujących to działanie.</p>
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Wysokości szacowanych stawek płatności stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy. Kalkulacje stawek płatności zostały opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB (IERiGŻ-PIB), co potwierdza odpowiedni certyfikat.</p> <p>Założenia przyjęte w kalkulacjach stawek płatności opracowanych przez IERiGŻ-PIB, odnośnie do wpływu ekologizacji produkcji na poniesione koszty i utracone dochody oparte są o ekspertyzy IERiGŻ-PIB oraz dane Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, polskiego FADN, GUS, ODR oraz konsultacje i szacunki eksperckie (Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach oraz Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich).</p>

	<p>Stawki płatności w ramach poszczególnych pakietów są wynikiem bilansu poszczególnych pozycji kosztów i korzyści związanych z rodzajem prowadzonej produkcji. W kalkulacjach stawek płatności wykorzystano dane z lat 2016-2018. W kalkulacjach stawek uwzględniono m.in. spadek wartości plonów, wzrost nakładów pracy oraz oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi w porównaniu do konwencjonalnych metod gospodarowania. W przypadku upraw paszowych na GO oraz TUZ - uwzględniono również koszty prowadzenia produkcji zwierzęcej.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box (zał. 2 ust. 12). Kwota płatności będzie ograniczona do dodatkowych kosztów lub utraconych dochodów wynikających z realizacji zobowiązań w ramach interwencji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.4.15	Ekoschemat - Rolnictwo ekologiczne	746,03	512 649

Kod interwencji	I 4.16
Nazwa interwencji	Ekoschemat – Dobrostan zwierząt
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (<i>art. 31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</i>).
Wskaźnik produktu	O.8 Liczba jednostek (hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza) objętych ekoschematami
Czy interwencja obejmuje wydatki przeniesione z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Krajowy
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 9 Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.
Realizowany obszar	g) działania na rzecz poprawy dobrostanu zwierząt lub zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe e) ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 9 P 3. Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6. Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7. Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.44. Poprawa dobrostanu zwierząt: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych wspieranymi działaniami służącymi poprawie dobrostanu zwierząt
Opis interwencji	Celem interwencji jest zachęcenie rolników do promowania podwyższonych (ponad obowiązujące standardy) warunków dobrostanu zwierząt. Rolnikom udzielane będzie wsparcie za realizację zobowiązań w zakresie dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa oraz powszechnie stosowane praktyki. Wsparcie to ma na celu zrekompensowanie dodatkowych poniesionych kosztów i utraconych

dochodów w wyniku wprowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem zwierząt. Utrzymywanie zwierząt w warunkach podwyższonego dobrostanu wpisuje się w realizację celu szczegółowego nr 9.

Istnieje wiele czynników, które mogą wpływać na dobrostan zwierząt np. rodzaj obiektów, w których zwierzęta są utrzymywane, strefy odpoczynku, dostępna przestrzeń oraz obsada zwierząt, a także dostęp do wybiegu/pastwiska. Poprzez wprowadzenie praktyk hodowlanych, które wykraczają poza odpowiednie obowiązkowe normy, zwierzętom zapewnia się możliwość realizowania potrzeb behawioralnych, a tym samym lepsze ich samopoczucie i zdrowie. Pozwala to również zapobiegać agresji między zwierzętami i wzajemnemu okaleczaniu się. Poprawa dobrostanu zwierząt wpłynie korzystnie na wyniki produkcji i jakość produktów pozyskiwanych od tych zwierząt a tym samym na zdrowie ludzi. Ponadto poprzez wymóg wypasu interwencja przyczynia się do ochrony otwartych terenów i ich różnorodności biologicznej. Wypas zwierząt jest bowiem istotny dla wzrostu biomasy, urozmaicenia i wzbogacenia składu gatunkowego oraz odtwarzania zbiorowisk roślinnych.

Interwencja obejmuje świnie (lochy i tuczniaki), bydło (krowy i opasy), owce, kury nioski, kurczęta brojlery, indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa, konie i kozy.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do otrzymania płatności.

Powiązanie z odpowiednim prawodawstwem:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania, zarządzania i monitorowania WPR i akty wykonawcze i delegowane
- Ustawa o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt i rozporządzenia wykonawcze do ustawy
- Ustawa o ochronie zwierząt i rozporządzenia wykonawcze do ustawy
- inne prawodawstwo UE:
 - dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony świń
 - dyrektywa Rady 2007/43/WE z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie ustanowienia minimalnych zasad dotyczących ochrony kurcząt utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa
 - dyrektywa Rady 1999/74/WE z dnia 19 lipca 1999 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony kur niosek
 - dyrektywa Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony cieląt

Komplementarność z innymi interwencjami z obu filarów

Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie. Poprzez wspieranie na uproszczonych zasadach również zwierząt objętych systemem rolnictwa ekologicznego interwencja jest komplementarna w stosunku do interwencji Rolnictwo ekologiczne, w ramach której zwierzętom zapewniana jest baza paszowa. Interwencja ma również uzupełniający charakter w stosunku do innych ekoschematów tj. np. Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Ponadto, interwencja jest komplementarna z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru - poprzez wymóg wypasu przyczynia się bowiem do utrzymania struktury krajobrazu rolniczego wraz z jego zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym. W każdym środowisku gdzie pasą się zwierzęta powstaje bowiem związek przyczynowo skutkowy: siedlisko – roślinność – zwierzęta. Ekoschemat - Dobrostan zwierząt ma

również uzupełniający charakter względem interwencji dotyczącej zachowania zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Ponadto, interwencja jest także komplementarna z interwencją Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), w ramach której realizowane mogą być operacje dotyczące produkcji zwierzęcej, w tym m.in. w zakresie zapewnienia wybiegów i pastwisk.

Szacowany dla interwencji poziom wskaźnika produktu czyli liczba DJP wspieranych w ramach WPR objętych zobowiązaniami w zakresie dobrostanu zwierząt uwzględnia w odniesieniu do gatunków/grup zwierząt objętych działaniem Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 dotychczasowe doświadczenia i trendy, jak również planowany wzrost obecnie wspieranej liczby zwierząt tych gatunków/grup wynikający m.in. ze wzrastającej świadomości wśród rolników o możliwości uzyskania tego rodzaju wsparcia oraz rosnącej świadomości potrzeby zapewnienia zwierzętom lepszych warunków bytowych. Natomiast w odniesieniu do gatunków/grup zwierząt nieobjętych dotychczas wsparciem w ramach dobrostanu zwierząt szacowany poziom wskaźnika produktu wynika z szacunków własnych opartych na analogii do doświadczeń z wdrażania działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 oraz zakładanego zainteresowania rolników takim rodzajem wsparcia w odniesieniu do całkowitej populacji danej grupy zwierząt.

Wymagania w ramach interwencji:

- Wymogi odnoszące się do danej grupy zwierząt dotyczą wszystkich zwierząt tej grupy utrzymywanych w gospodarstwie rolnym.
- Rolnik realizujący interwencję dotyczącą dobrostanu zwierząt po raz pierwszy w nowym okresie programowania zobowiązany jest do odbycia szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków.
- Rolnik posiada plan poprawy dobrostanu zwierząt (nie dotyczy wypasu krów mlecznych).

Ponadto, w odniesieniu do:

1. loch:

- lochy nie są utrzymywane w systemie jarzmowym; dopuszcza się jednak utrzymywanie loch w jarzmie w okresie okołoporodowym nie dłużej jednak niż przez 8 dni;
- lochom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w budynkach zgodnie z poniższą tabelą:

Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych ekoschematem

LOCHY			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia kojca, dla loch w okresie porodu i odchowu prosiąt ssących	co najmniej 3,5 m ²	co najmniej 4,2 m ²
	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania grupowo:		
2.	Loch	co najmniej 2,25 m ² , przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe	co najmniej 2,7 m ² , przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe
	Loszek po pokryciu	co najmniej 1,64 m ² , przy czym co najmniej 0,95 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe	co najmniej 2 m ² , przy czym co najmniej 0,95 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego

			podłoża - otwory odpływowe
3.	Loch	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%**	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%** tj. 3 m ² ; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%** tj. 2,4 m ²
	Loszek po pokryciu	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%**	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%** tj. 2,2 m ² ; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%** tj. 1,8 m ²
Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania pojedynczo :			
4.	Loch (***)	co najmniej: – długość - długość zwierzęcia powiększona o 0,3 m, nie mniej jednak niż 2 m; – szerokość 0,6 m.	co najmniej 2,7 m ²
<p>(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)</p> <p>(**) w stosunku do wartości wskazanych w pkt 2.</p> <p>(***) Dotyczy gospodarstw utrzymujących mniej niż 10 loch lub loszek od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem proszenia.</p>			
<p>2. tuczników:</p> <ul style="list-style-type: none"> tucznikom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w budynkach, zgodnie z poniższą tabelą: 			
TUCZNIKI			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania grupowego dla warchlaków i tuczników o masie ciała, co najmniej:		
	• do 10 kg	0,15 m ²	0,18 m ²
	• powyżej 10 do 20 kg	0,2 m ²	0,24 m ²
	• powyżej 20 do 30 kg	0,3 m ²	0,36 m ²
	• powyżej 30 do 50 kg	0,4 m ²	0,48 m ²
	• powyżej 50 do 85 kg	0,55 m ²	0,66 m ²
	• powyżej 85 do 110 kg	0,65 m ²	0,78 m ²
	• powyżej 110 kg	1 m ²	1,2 m ²

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

3. krów mlecznych:

a. wypas:

- krowom mlecznym zapewnia się co najmniej 120 dni wypasu w sezonie wegetacyjnym (przez min. 6 godz. dziennie);
- prowadzenie rejestru wypasu krów mlecznych.

b. zwiększona powierzchnia bytowa:

- krowom mlecznym utrzymywanym grupowo bez uwięzi wolnostanowiskowo zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w budynkach, zgodnie z poniższą tabelą:

KROWY MLECZNE			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	W systemie wolnostanowiskowym z wydzielonymi legowiskami: <ul style="list-style-type: none"> • wymiary wydzielonego legowiska • powierzchnia odpasowo - ruchowa 	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m;	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m; co najmniej 4 m ²
2.	Powierzchnia, w przeliczeniu na jedną sztukę w systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce	co najmniej 4,5 m ²	co najmniej 5,4 m ²

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

4. krów mamek:

krowom mamkom, cielętom, opasom o masie ciała do 300 kg i jałówkom użytkowanym w kierunku mięsnym zapewnia się:

- co najmniej 140 dni wypasu w sezonie wegetacyjnym;
- dostęp (poza sezonem wegetacyjnym) do środowiska zewnętrznego (np. pastwiska, wybiegi, okólniki) o powierzchni o co najmniej 20% większej niż powierzchnia wymagana w odniesieniu do systemu otwartego utrzymywania bydła, zgodnie z poniższą tabelą:

BYDŁO UŻYTKOWANE W KIERUNKU MIĘSNYM			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
Powierzchnia, na której jest utrzymywane bydło w przeliczeniu na 1 sztukę wynosi, co najmniej:			
1.	Cielęta	5 m ²	6 m ²
2.	Opasy do 300 kg	-	12 m ²
3.	Jałówki	10 m ²	12 m ²
4.	Krowy	15 m ²	18 m ²

(*) Przepisy prawa określają wyłącznie wielkość minimalną powierzchni dla bydła utrzymwanego w systemie otwartym, brak jest natomiast regulacji w odniesieniu do powierzchni wybiegów w przypadku chowu alkiezowo-wybiegowego, brak jest też regulacji dotyczącej powierzchni minimalnej dla opasów utrzymywanych poza budynkiem inwentarskim.

Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

5. owiec:

wszystkim grupom technologicznym zwierząt z gatunku owca domowa zapewnią się:

- wypas lub dostęp do wybiegu - przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym;
- zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach, zgodnie z poniższą tabelą:

OWCE			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec utrzymywanych pojedynczo powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	-	co najmniej 2,16 m²
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 2,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,7 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego	co najmniej 3 m² i dodatkowo co najmniej 0,84 m² dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m²
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy(**)	co najmniej 3 m ²	co najmniej 3,6 m²
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy(**)	co najmniej 2 m ²	co najmniej 2,4 m²
	samca gatunku owca domowa - skopka	co najmniej 0,8 m ²	co najmniej 0,96 m²
2.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec utrzymywanych grupowo, w przeliczeniu na jedną sztukę , powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	-	co najmniej 1,2 m²
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 1,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,5 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego	co najmniej 1,8 m² i dodatkowo co najmniej 0,6 m² dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 0,8 m ²	co najmniej 0,96 m²
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy(**)	co najmniej 2 m ²	co najmniej 2,4 m²
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy(**)	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m²
	samca gatunku owca domowa - skopka	co najmniej 0,6 m ²	co najmniej 0,72 m²
(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)			
(**) nie dotyczy skopków			
6. kur niosek:			
– zakaz przycinania dziobów;			
– zapewnienie utrzymania bez klatek na ściółce;			
– zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kurniku – obsada nie większa niż 7 szt./m ² powierzchni użytkowej podłogi;			
– zapewnienie zwiększonej dostępności gniazd: w przypadku stosowania gniazd pojedynczych – nie więcej niż 5 kur niosek/gniazdo, a w przypadku gniazd grupowych – nie więcej niż 96 kur niosek/m ² powierzchni gniazda;			
– zapewnienie grzędy o długości min. 0,2 m/kurę nioskę;			
– zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.			
KURY NIOSKI			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie

1.		utrzymanie klatkowe utrzymanie bez klatek	utrzymanie bez klatek
W przypadku utrzymywania kur niosek bez klatek			
2.	Obsada	max 9 szt./m ²	max 7 szt./m ²
3.	Gniazdo <ul style="list-style-type: none"> • pojedyncze lub • grupowe 	<ul style="list-style-type: none"> • max 7 kur niosek/gniazdo • max 120 kur niosek/m² 	<ul style="list-style-type: none"> • max 5 kur niosek/gniazdo • max 96 kur niosek/m²
4.	Grzęda	co najmniej 0,15 m x liczba kur niosek	co najmniej 0,2 m x liczba kur niosek
5.	Inne	w celu przeciwdziałania wydziobywaniu piór i kanibalizmowi możliwe jest przycinanie dziobów przed ukończeniem 10 dnia życia	zakaz przycinania dziobów
		-	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

7. kurcząt brojlerów:

- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kurniku - maksymalne zagęszczenie obsady nie większe niż 30 kg/m² i jednocześnie nie większe niż 20 szt./m²;
- zapewnienie minimum 6 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia;
- zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

KURCZĘTA BROJLERY

Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
Utrzymywanie kurcząt brojlerów			
1.	Obsada	max 33 kg/m ²	max 30 kg/m ² i nie więcej niż 20 szt./m ²
2.	Inne	w okresie 7 dni od dnia umieszczenia kurcząt brojlerów w kurniku, a także w okresie 3 dni przed przewidywanym dniem ich uboju oświetlenie dostosowuje się do 24-godzinnego rytmu, z okresami zaciemnienia trwającymi co najmniej 6 godzin ogółem i co najmniej z jednym okresem nieprzerwanego zaciemnienia trwającym przynajmniej 4 godziny, z wyłączeniem okresów przyciemniania	co najmniej 6 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia;
		-	stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

8. indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa:

- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniu – maksymalne zagęszczenie obsady nie większe niż 50 kg/m²;
- zapewnienie 8 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia;
- zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

INDYKI UTRZYMYWANE Z PRZEZNACZENIEM NA PRODUKCJĘ MIĘSA

Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
Utrzymywanie indyków bez klatek			
1.	Obsada	max 57 kg/m ²	max 50 kg/m ²

2.	Inne	-	zapewnienie co najmniej 8 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia
		-	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*)Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

9. opasów:

a. zwiększona powierzchnia bytowa:

- wymogami objęte jest bydło opasowe w wieku kwalifikującym się do płatności;
- utrzymywanie bez uwięzi;
- utrzymywanie na ściółce;
- zapewnienie zwiększonej o co najmniej 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach, zgodnie z tabelą określającą minimalne wielkości tych powierzchni.

b. zwiększona powierzchnia bytowa wraz z wybiegami:

- wymogami objęte jest bydło opasowe w wieku kwalifikującym się do płatności;
- utrzymywanie bez uwięzi;
- utrzymywanie na ściółce;
- zapewnienie dostępu do wybiegu przez co najmniej 4 godz. dziennie przez cały rok, z możliwością zastąpienia przebywania na wybiegu przez pastwiskowanie w sezonie wegetacyjnym;
- zapewnienie zwiększonej o co najmniej 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach, zgodnie z tabelą określającą minimalne wielkości tych powierzchni.

OPASY			
Lp.		Obowiązujące normy prawne	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
CIELETA (*)			
1.	Utrzymywane pojedynczo – wymiary kojca***	a) szerokość - co najmniej wysokość cielęcia w kłębie, b) długość - co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego;	a) szerokość - co najmniej wysokość cielęcia w kłębie +20%, b) długość - co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego + 20%;
	Utrzymywane grupowo – powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę	1) 1,5 m ² - dla cieląt o masie ciała do 150 kg; 2) 1,7 m ² - dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg; 3) 1,8 m ² - dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.	1) 1,8 m ² - dla cieląt o masie ciała do 150 kg; 2) 2 m ² - dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg; 3) 2,2 m ² - dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.
OPASY(**)			
2.	Utrzymywane bez uwięzi wolnostanowiskowo bez wydzielonych legowisk na ściółce – powierzchnia w przeliczeniu na jedną sztukę	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej 1,6 m ² ;	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej 1,9 m ² ;
		bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej 2,2 m ² ;	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej 2,6 m ² ;

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

(**) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

(***) pojedynczo można utrzymywać cielęta w wieku powyżej 8 tygodni tylko w gospodarstwach, które posiadają mniej niż 6 sztuk cieląt (w gospodarstwach utrzymujących co najmniej 6 cieląt – zabrania się utrzymania pojedynczo cieląt w wieku powyżej 8 tygodnia życia).

10. koni (dorosłe/młodzież/ klacz ze źrebięciem):

- utrzymywanie *bez uwięzi*
- zapewnienie:

a. zwiększona powierzchnia bytowa:

- w sezonie wegetacyjnym - wypasu lub dostępu do powierzchni zewnętrznych przez co najmniej 140 dni (przez min. 6 godz. dziennie);
- poza sezonem wegetacyjnym - dostępu do powierzchni zewnętrznych lub białalni przez min. 2 godz. dziennie o powierzchni w przypadku:
 - koni dorosłych/ młodzieży – 70m²/szt.;
 - klaczy ze źrebięciem – 85 m²/szt.
- boksów lub w przypadku utrzymywania wolnostanowiskowego w pomieszczeniach - powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%, zgodnie z poniższą tabelą:

KONIE			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia boksu	<ul style="list-style-type: none"> – <u>konie dorosłe</u>, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m - co najmniej 6 m²; – <u>konie dorosłe</u>, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m - co najmniej 9 m²; – <u>klacz ze źrebięciem</u> - co najmniej 12 m². 	<ul style="list-style-type: none"> – <u>konie dorosłe</u>, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m - co najmniej 7,2 m²; – <u>konie dorosłe</u>, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m - co najmniej 10,8 m²; – <u>klacz ze źrebięciem</u> - co najmniej 14,4 m².
2.	Powierzchnia w przypadku utrzymywania w systemie wolnostanowiskowym bez uwięzi	<ul style="list-style-type: none"> – <u>konie dorosłe lub młodzież po odsadzeniu od matki</u> - co najmniej 10 m²; – <u>klacz ze źrebięciem</u> - co najmniej 12 m². 	<ul style="list-style-type: none"> – <u>konie dorosłe lub młodzież po odsadzeniu od matki</u> - co najmniej 12 m²; – <u>klacz ze źrebięciem</u> - co najmniej 14,4 m².

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

b. system otwarty:

- zadaszenia o powierzchni pozwalającej na jednoczesne przebywanie wszystkich koni pod tym zadaszeniem;
- ściółki pod zadaszeniem;
- powierzchni zewnętrznej zwiększonej co najmniej o 20% względem powierzchni wymaganej dla systemu otwartego, zgodnie z poniższą tabelą:

KONIE			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia w systemie otwartym	koń dorosły – 0,1 ha	koń** – 0,12 ha

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966),

(**) niezależnie od wieku i płci

11. kóz:

wszystkim grupom technologicznym zwierząt z gatunku koza domowa zapewnia się:

- utrzymywanie bez uwięzi;
- dostęp do wybiegu przez cały rok - o powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%, zgodnie z poniższą tabelą;
- wypas przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym;
- zwiększoną co najmniej o 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach, zgodnie z poniższą tabelą:

KOZY			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia kojca w przypadku utrzymywania pojedynczego w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z koźlęciem ssącym	co najmniej 1,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,3 m ² dla każdego następnego koźlęcia ssącego	co najmniej 1,8 m ² i dodatkowo co najmniej 0,36 m ² dla każdego następnego koźlęcia ssącego
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 3 m ²	co najmniej 3,6 m ²
2.	Powierzchnia kojca w przypadku utrzymywania grupowego w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z koźlęciem ssącym	co najmniej 1,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,3 m ² dla każdego następnego koźlęcia ssącego	co najmniej 1,8 m ² i dodatkowo co najmniej 0,36 m ² dla każdego następnego koźlęcia ssącego
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 3 m ²	co najmniej 3,6 m ²
	samicy lub samca od odsadzenia do osiągnięcia dojrzałości płciowej tj. do ukończenia 12 miesięcy.	co najmniej 1 m ²	co najmniej 1,2 m ²
Powierzchnia wybiegu w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić w przypadku utrzymywania:			
3.	wszystkie grupy technologiczne z gatunku koza poza samcem w wieku powyżej 12 miesięcy, w tym również samcem w tym wieku przeznaczonym do rozrodu	co najmniej 4 m ²	co najmniej 4,8 m ²
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy, w tym również samca w tym wieku przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 6 m ²	co najmniej 7,2 m ²

(* Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)

Szczegółowe wymagania dotyczące interwencji, w tym zasady łączenia poszczególnych rodzajów płatności, zostaną doprecyzowane w szczegółowych przepisach krajowych określających warunki przyznania pomocy.

Opis warunków kwalifikowalności /specyficznych

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą.
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w

**warunków
kwalifikowalności**

przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.

- Posiadanie odpowiedniej siedziby stada zarejestrowanej zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy), a w przypadku drobiu – numer zakładu drobiu.
- Zwierzęta objęte wymogami są oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy).
- Wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt – w przypadku dobrostanu loch.
- Posiadanie nadanego numeru weterynaryjnego - w przypadku kur niosek.
- Podmioty utrzymujące kurczęta brojlery i indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa są zarejestrowane zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.
- Minimalna liczba posiadanych w gospodarstwie stanowisk zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami:
 - w przypadku kur niosek — 350,
 - w przypadku kurcząt brojlerów — 500,
 - w przypadku indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa — 100.
- Minimalna liczba posiadanych zwierząt w przypadku koni – 2 szt. koni w wieku co najmniej 24 miesiące lub klacz ze źrebięciem zgłoszonym do ARiMR.
- Do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach, pochodzące z obszarów parku narodowego albo parku krajobrazowego, wskazanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.
- W ramach dobrostanu tuczników - do płatności kwalifikują się jedynie tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w gospodarstwach realizujących interwencję dotyczącą dobrostanu loch.
- W ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe w wieku od ukończenia 4 miesiąca życia do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które nie pochodzą od krów mamek objętych interwencją.
- W ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie, w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które pochodzą od krów mamek objętych interwencją.

Zwierzęta gatunków/grup objętych interwencją, które są **utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego**, co zostało potwierdzone przez jednostki certyfikujące w rolnictwie ekologicznym, mogą kwalifikować się do płatności dobrostanowych na uproszczonych zasadach, jeżeli:

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą.
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.
- Odpowiednie siedziby stada rolnika są zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy) a w przypadku drobiu – numer zakładu drobiu.
- Zwierzęta objęte wymogami interwencji są oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy).

	<ul style="list-style-type: none"> – Wszystkie zwierzęta danej grupy zwierząt w gospodarstwie rolnym są utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego. – Zwierzęta utrzymywane są bez uwięzi (w przypadku wypasu krów mlecznych wymóg dotyczy wypasu). – W ramach dobrostanu loch - wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt. – W ramach dobrostanu kur niosek – nadany został numer weterynaryjny. – W ramach dobrostanu kurcząt brojlerów i indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa - podmioty je utrzymujące są zarejestrowane zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. – W ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe w wieku od ukończenia 4 miesiąca życia do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które nie pochodzą od krów mamek objętych interwencją. – W ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie, w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które pochodzą od krów mamek objętych interwencją. – Do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach, pochodzące z obszarów parku narodowego albo parku krajobrazowego, wskazanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	<p>Wymagania zaproponowane w odniesieniu do poszczególnych gatunków/grup zwierząt wykraczają ponad: odpowiednie SMR, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące dobrostanu zwierząt, inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione w prawie krajowym i unijnym, standardowe praktyki hodowlane ponieważ dotyczą co do zasady wymogu zapewnienia zwiększonej powierzchni bytowej ponad obowiązujące prawodawstwo lub zapewnienia dostępu do środowiska zewnętrznego, w przypadkach kiedy nie jest to wymagane przepisami prawa lub nie jest to standardowa praktyka utrzymania zwierząt.</p> <p><u>Lochy i tuczniki:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – SMR 10: rolnik jest obowiązany: (i) w przypadku grupowego utrzymywania knurów warchlaków, tuczników, knurków, loszek hodowlanych, loch i loszek po pokryciu, do zapewnienia im odpowiedniej powierzchni kojca, zgodnie z wymaganiami określonymi w § 24 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.), (ii) w stadach powyżej 9 sztuk loch, utrzymywać grupowo lochy i loszki od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem prośnienia, przy czym długość każdego z boków kojca powinna spełniać warunki, o których mowa w § 24 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (iii) utrzymywać świnię w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (iv) zapewnić, aby pomieszczenia dla świń były zbudowane w sposób umożliwiający utrzymanie świń w warunkach, o których mowa w § 4, z zastrzeżeniem ust. 3 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (v) zapewnić, aby powierzchnia kojca do prośnienia umożliwiała prośnienie naturalne lub zapewniała osobie obsługującej dostęp do zwierzęcia zgodnie z § 20 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; – SMR 11: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r. <p><u>Krowy mleczne – wypas</u></p>

- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r. (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1966);
- **Standardowa praktyka:** krowy mleczne utrzymywane są na uwięzi w zamkniętych pomieszczeniach, bez dostępu do wybiegów i pastwisk.

Krowy mleczne – zwiększona powierzchnia bytowa

- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;
- **Inne:** rolnik jest obowiązany zapewnić krowom powierzchnię określoną w § 11 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r.

Krowy mamki

- **SMR 9:** rolnik jest obowiązany utrzymywać cielęta w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; rolnikowi nie wolno utrzymywać cieląt na uwięzi, z wyjątkiem cieląt utrzymywanych grupowo w porze karmienia nie dłużej niż jedną godzinę zgodnie z art. 12 ust. 4a pkt 2 ustawy o ochronie zwierząt (Dz.U. z 2020 r. poz. 638);
- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany: (i) utrzymywać bydło (z wyjątkiem cieląt) w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r., (ii) zapewnić bydłu (z wyjątkiem cieląt) utrzymywanemu w systemie otwartym możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi, w szczególności przez zakrzewienie lub zadrzewienie miejsc ich utrzymywania albo przez budowę w tych miejscach niezwiązanych trwale z podłożem zadaszeń, wiat lub innych osłon chroniących przed wiatrem zgodnie z § 2 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r., a w przypadku cieląt - utrzymywanych w systemie otwartym – zapewnić możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.;
- **Inne:** rolnik jest obowiązany zapewnić utrzymywanym w systemie otwartym cielętom, powierzchnię określoną w § 15 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., a krowom – powierzchnię określoną w § 12 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Owce

- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;
- **Inne:** rolnik jest obowiązany zapewnić owcom powierzchnię określoną w § 16 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;
- **Standardowa praktyka:** owce w sezonie wegetacyjnym przebywają na pastwiskach lub wybiegach albo utrzymywane są tylko w systemie alkierzowym.

Kury nioski

- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.;
- **Inne:** (i) rolnik jest obowiązany utrzymywać kury nioski w kurniku bez klatek jednopoziomowo lub wielopoziomowo zgodnie z warunkami określonymi w § 29 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; (ii) w celu przeciwdziałania wydziobywaniu piór i kanibalizmowi u kur niosek można przycinać im, przed ukończeniem 10. dnia życia, dzioby zgodnie z § 33 tego rozporządzenia.

Kurczęta brojlery

- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.;
- **Inne:** (i) rolnik obowiązany jest utrzymywać kurczęta brojlery w kurniku, w którym zagęszczenie określone zostało w § 34 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (ii) w okresie 7 dni od dnia umieszczenia kurcząt brojlerów w kurniku, a także w okresie 3 dni przed przewidywanym dniem ich uboju oświetlenie dostosowuje się do 24-godzinnego rytmu, z okresami zaciemnienia trwającymi co najmniej 6 godzin ogółem i co najmniej z jednym okresem nieprzerwanego zaciemnienia trwającym przynajmniej 4 godziny, z wyłączeniem okresów przyciemniania, zgodnie z § 5 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

Indyki utrzymywane z przeznaczeniem na mięso

- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;
- **Inne:** rolnik obowiązany jest utrzymywać indyki w kurniku, w którym zagęszczenie określone zostało w § 19 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r.

Opasy

- **SMR 9:** (i) rolnikowi zabrania się utrzymywania cieląt powyżej 8. tygodnia życia w pojedynczych boksach, z wyjątkiem cieląt trzymany z ich matkami w okresie ssania oraz przypadków, o których mowa w art. 12 ust. 4b ustawy o ochronie zwierząt i § 14 ust. 1 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (ii) rolnikowi nie wolno utrzymywać cieląt na uwięzi, z wyjątkiem cieląt utrzymywanych grupowo w porze karmienia nie dłużej niż jedną godzinę zgodnie z art. 12 ust. 4a pkt 2 ustawy o ochronie zwierząt, (iii) rolnik jest obowiązany zapewnić, aby kojce, w których cielęta są utrzymywane pojedynczo, spełniały warunki, o których mowa w § 15 ust. 2 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; (iv) rolnik jest obowiązany zapewnić, aby kojce, w których cielęta są utrzymywane grupowo, spełniały warunki, o których mowa w § 15 ust. 3 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; (v) rolnik jest obowiązany utrzymywać cielęta w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.;
- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;
- **Inne:** rolnik jest obowiązany zapewnić cielętom utrzymywanym w pomieszczeniach, powierzchnię, o której mowa w § 15 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., a pozostałemu bydłu – warunki, o których mowa w § 11 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Konie

- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r., a koniom utrzymywanym w systemie otwartym zapewnić możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi, w szczególności przez zakrzewienie lub zadrzewienie miejsc ich utrzymywania albo przez budowę w tych miejscach niezwiązanych trwale z podłożem zadaszeń, wiat lub innych osłon chroniących przed wiatrem zgodnie z § 2 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.
- **Inne:** (i) rolnik utrzymuje konie w pomieszczeniach zgodnie z warunkami określonymi w § 13 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.; (ii) rolnik zapewnia koniom powierzchnię w pomieszczeniach określoną w § 14 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r., (iii) rolnik zapewnia koniom utrzymywanym w systemie otwartym powierzchnię, o której mowa w § 15 tego rozporządzenia.

Kozy

- **SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;
- **Inne:** rolnik jest obowiązany zapewnić kozom zarówno możliwość korzystania z wybiegów o określonej powierzchni, jak i powierzchnię określoną w § 18 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Płatność roczna przyznawana do sztuki zwierzęcia.

Typ płatności art. 31 ust. 7 lit. b – płatności stanowią rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją wymogów interwencji w zakresie stosowania w produkcji zwierzęcej – praktyk wykraczających ponad obowiązujące lub powszechnie stosowane standardy.

Szacowane stawki płatności w przypadku:

- dobrostanu loch: 335 zł/ lochę,
- dobrostanu tuczników: 30 zł/tucznika,
- dobrostanu krów mlecznych - wypas: 185 zł/krowę,
- dobrostanu krów mlecznych - zwiększona powierzchnia bytowa: 595 zł/krowę,
- dobrostanu krów mamek: 329 zł/krowę,
- dobrostanu owiec: 133 zł/samicę gatunku owca domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy,
- dobrostanu kur niosek: 12,2 zł/ kurę nioskę,
- dobrostanu kurcząt brojlerów: 0,17 zł/kurczę brojlera,
- dobrostanu indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa: 2,6 zł/indyka,
- dobrostanu opasów - zwiększona powierzchnia bytowa: 125 zł/opasa,
- dobrostanu opasów - zwiększona powierzchnia bytowa wraz z wybiegiem: 319 zł/opasa,
- dobrostanu koni – zwiększona powierzchnia bytowa: 373 zł/konia w wieku co najmniej 24 miesiące,
- dobrostanu koni - system otwarty: 169 zł/konia w wieku co najmniej 24 miesiące,
- dobrostanu kóz - 129 zł/samicę gatunku koza domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy.

**Forma i
wysokość
wsparcia**

Lp.	Dobrostan zwierząt	Wysokość stawki płatności dobrostanowej za sztukę zwierzęcia (PLN)	DJP *	PLN/D JP
1.	Dobrostan loch	335	0,5	670
2.	Dobrostan tuczników	30	0,3	100
3.	Dobrostan krów mlecznych – wypas	185	1	185
4.	Dobrostan krów mlecznych – zwiększona powierzchnia bytowa	595	1	595
5.	Dobrostan krów mamek	329	1	329
6.	Dobrostan owiec	133	0,1	1330
7.	Dobrostan kur niosek	12,2	0,014	871
8.	Dobrostan kurcząt brojlerów	0,17	0,007	24
9.	Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa	2,6	0,03	87
10.	Dobrostan opasów – zwiększona powierzchnia bytowa	125	0,7	179
11.	Dobrostan opasów – zwiększona powierzchnia bytowa wraz z wybiegami	319	0,7	456
12.	Dobrostan koni – zwiększona powierzchnia bytowa	373	0,8	466
13.	Dobrostan koni – system otwarty	169	0,8	211
14.	Dobrostan kóz	129	0,1	1290

(*) [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Livestock_unit_\(LSU\)_oraz_draft_Implementing_Act_for_the_calculation_of_common_indicators_related_to_outputs_and_results_\(version_1\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Livestock_unit_(LSU)_oraz_draft_Implementing_Act_for_the_calculation_of_common_indicators_related_to_outputs_and_results_(version_1))

W przypadku płatności dotyczących dobrostanu krów mlecznych oraz opasów (nie dotyczy płatności do zwierząt utrzymywanych w systemie rolnictwa ekologicznego, jeżeli rolnik ubiega się o te płatności na uproszczonych zasadach) będą one przyznawane z zastosowaniem poniższych progów degresywności:

- do 100 sztuki – 100%
- 101-150 sztuki – 75%
- powyżej 150 sztuki – 50%

Stawki płatności zostały zróżnicowane ze względu na gatunek/grupę zwierząt oraz zakres wymogów w obrębie danej grupy. Hodowla zwierząt w zależności gatunku/grupy zwierząt charakteryzuje się bowiem odmienną wysokością i rodzajem ponoszonych kosztów oraz utraconych korzyści.

Dodatkowo ww. szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, stanowiące częściową rekompensatę z tytułu sporządzenia planu poprawy dobrostanu zwierząt.

Szacowane stawki płatności są różne od wyliczonych jednostkowych kwot wsparcia. Jednostkowe kwoty wsparcia zostały wyliczone w oparciu o stawki płatności wyliczone przez Instytut Zootechniki – PIB z uwzględnieniem jednak wysokości kosztów transakcyjnych i zastosowanej degresywności płatności. W szacowaniu kwot jednostkowych wykorzystano również dotychczasowe doświadczenia

**Metoda
obliczania
planowanych
jednostkowych
kwot wsparcia**

z wdrażania działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 w zakresie liczby beneficjentów i liczby zwierząt objętych wsparciem.

Wysokości szacowanych stawek płatności stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją wymogów interwencji w zakresie stosowania w produkcji zwierzęcej – praktyk wykraczających ponad obowiązujące lub powszechnie stosowane standardy.

Kalkulacje zostały przygotowane z uwzględnieniem wymogów prawodawstwa UE oraz wytycznych KE w odniesieniu do wymogów wykraczających ponad odpowiednie SMR, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące dobrostanu zwierząt, inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione w prawie krajowym i unijnym, standardowe praktyki hodowlane.

Dla grup zwierząt objętych wsparciem przeprowadzono kalkulację nadwyżki bezpośredniej dla produkcji standardowej i produkcji w poprawionych warunkach dobrostanu zwierząt i na tej podstawie określono wysokość stawek płatności. W kalkulacjach stawek wykorzystane zostały dane statystyczne oraz materiały źródłowe pochodzące z badań w gospodarstwach rolnych utrzymujących zwierzęta, prowadzonych przez IZ-PIB. Stawki płatności wyliczono do jednej sztuki zwierzęcia utrzymywanego w gospodarstwie.

W odniesieniu do zwierząt utrzymywanych zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego, zgodnie z opinią Instytutu Zootechniki-PIB przyjęto, że pomimo pewnych różnic w poziomie wymogów w ramach interwencji dotyczącej dobrostanu zwierząt i w ramach systemu rolnictwa ekologicznego - system rolnictwa ekologicznego kompleksowo zapewnia zwierzętom wysoki poziom dobrostanu i tym samym wyliczone stawki płatności w ramach interwencji mają zastosowanie pomimo tych różnic również do zwierząt utrzymywanych w systemie rolnictwa ekologicznego.

Kalkulacje stawek płatności zostały opracowane przez Instytut Zootechniki – PIB, co potwierdza odpowiedni certyfikat.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu świń** w zależności od grupy zwierząt uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt pasz, koszt remontu stada (lochy), koszt leków i usług weterynaryjnych oraz inseminacji (lochy), koszt zakupu prosiąt (tuczniaki). Do pozostałych kosztów bezpośrednich produkcji wliczono: ubezpieczenie zwierząt, koszt zużytej wody do produkcji, koszty specjalistyczne (np. znakowanie zwierząt, koszt środków do konserwacji i magazynowania pasz, koszt dokumentacji hodowlanej).

- **Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia bytowa:**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu produkcji prosiąt, wynikający ze zmniejszenia o 20% obsady loch w budynkach inwentarskich oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan tuczniaków - zwiększona powierzchnia bytowa:**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu produkcji tuczniaków, wynikający ze zmniejszenia o 20% obsady tuczniaków w budynkach inwentarskich oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu krów** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt pasz, koszt remontu stada, koszt leków i usług weterynaryjnych oraz inseminacji, koszt oceny użyteczności mlecznej i pracy hodowlanej. Do pozostałych kosztów bezpośrednich produkcji wliczono także m. in.: ubezpieczenie zwierząt, środki czystości i dezynfekcyjne.

- **Dobrostan krów mlecznych - wypas:**

Wyliczenie płatności przeprowadzono w odniesieniu do chowu alkierzowego. W kalkulacji płatności uwzględniono spadek wydajności mlecznej krów korzystających z pastwisk w stosunku do krów utrzymywanych alkierzowo oraz dodatkowe koszty ponoszone w związku z codziennym przeprowadzaniem krów między pastwiskiem a oborą i nadzorowaniem właściwego wyposażenia pastwisk (np. stan ogrodzeń, dowóz wody). Po stronie korzyści ze stosowania wypasu uwzględniono obniżone koszty żywienia zwierząt.

- **Dobrostan krów mlecznych - zwiększona powierzchnia bytowa:**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej produkcji mleka, wynikający ze zmniejszenia o 20% obsady krów w budynkach inwentarskich oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan krów mamek:**

Płatność z tytułu dobrostanu krów mamek obejmuje wypas oraz zapewnienie (poza okresem pastwiskowym) stałego dostępu do środowiska zewnętrznego, na powierzchni powiększonej o co najmniej 20% w stosunku do powierzchni minimalnej, wymaganej w systemie otwartym chowu bydła. Uznając, że zwykłą praktyką w produkcji bydła użytkowanego w kierunku mięsnym jest wypas letni, kosztów z tym związanych nie uwzględniono w wyliczeniu stawki. Kalkulacja opiera się na stratach w produkcji wynikających z wymogu powiększenia dostępnej zwierzętom powierzchni zewnętrznej oraz uwzględnia spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan owiec**

W kalkulacji płatności dla **Dobrostanu owiec** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in. koszty pasz, koszty strzyży, koszty weterynaryjne (korekta racic, odrobaczanie, leki, usługi weterynaryjne) itp.

Wyliczenie płatności przeprowadzono w odniesieniu do chowu alkierzowo – pastwiskowego owiec o mleczno-mięsnym kierunku użytkowania. Uznając, że zwykłą praktyką w produkcji owiec jest wypas letni/dostęp do wybiegów w sezonie wegetacyjnym, kosztów z tym związanych nie uwzględniono w wyliczeniu stawki.

Kalkulacja płatności opiera się na stratach w produkcji wynikających ze zmniejszenia liczebności owiec w celu zapewnienia zwiększonej o 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach oraz na spadku kosztów wynikającym ze zmniejszenia liczby zwierząt.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu drobiu** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt zakupu zwierząt (kurek lub piskląt), koszt pasz, koszt leków i usług weterynaryjnych, koszt ściółki, koszt materiałów absorbujących uwagę, koszt wody zużytej na produkcję, koszt dezynfekcji, koszt najmu pracy dorywczej.

- **Dobrostan kur niosek**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej sprzedaży jaj i żywca nieśnego wynikający ze zmniejszenia obsady kur niosek w kurnikach z 9 szt./m² do 7 szt./m² oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan kurcząt brojlerów**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej sprzedaży żywca wynikający ze zmniejszenia obsady kurcząt brojlerów z 33 kg/m² do 30 kg/m² w kurnikach oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej sprzedaży żywca wynikający ze zmniejszenia obsady indyków z 57 kg/m² do 50 kg/m² oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. Stawka płatności dla indyków została określona jako średnia ważona stawek płatności dla indyków lekkich, średniociężkich i ciężkich.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu opasów - zwiększona powierzchnia bytowa** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt zakupu cielęcia do opasu, koszt pasz, koszt usług weterynaryjnych oraz leków i profilaktyki, koszt ściółki, koszt wody zużytej na produkcję, dodatkowy koszt pracy.

- **Dobrostan opasów – zwiększona powierzchnia bytowa**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej produkcji żywca wołowego, wynikający ze zmniejszenia o 20% obsady opasów w pomieszczeniach oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan opasów – zwiększona powierzchnia bytowa wraz z wybiegiem**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej produkcji żywca wołowego, wynikający ze zmniejszenia o 20% obsady opasów w pomieszczeniach oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt, jak również dodatkowe koszty pracy związane z obsługą zwierząt na okólniku/pastwisku.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu koni** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt zakupu konia, koszt pasz, koszt obsługi weterynaryjnej, koszt ubezpieczenia zwierzęcia, koszt usług kowalskich, koszt ściółki, koszty związane z dodatkowym nakładem pracy.

- **Dobrostan koni – zwiększona powierzchnia bytowa**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu pracy konia wynikający ze zmniejszenia obsady o 20% oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan koni – system otwarty**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu wynikający ze zmniejszenia obsady o 20% oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu kóz** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszty pasz, koszty weterynaryjne (w tym: leki i profilaktykę), zużycie wody, koszty słomy lub innych materiałów na ściółkę, zakupu kolczyków.

- **Dobrostan kóz**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu sprzedaży mleka, serów, żywca wynikający ze zmniejszenia obsady o 20% oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

Stawki płatności zostały wyliczone przez Instytut Zootechniki – PIB jako rekompensata utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją wymogów interwencji w zakresie stosowania w produkcji zwierzęcej – praktyk wykraczających ponad obowiązujące lub powszechnie stosowane standardy (dla każdego gatunku/grupy zwierząt). Natomiast *jednostkowe kwoty wsparcia* zostały wyliczone w oparciu o stawki płatności wyliczone przez Instytut Zootechniki – PIB z uwzględnieniem jednak wysokości kosztów transakcyjnych i zastosowanej degresywności płatności.

	W szacowaniu kwot jednostkowych wykorzystano dotychczasowe doświadczenia z wdrażania działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 w zakresie liczby beneficjentów i liczby zwierząt objętych wsparciem oraz długości okresu przebywania zwierząt w gospodarstwie i stwierdzonych zmniejszeń płatności wynikających z niespełnienia wymogów działania.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza zakres art. 42 TFUE i nie podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box (zał. 2 ust. 12). Kwota płatności będzie ograniczona do dodatkowych kosztów lub utraconych dochodów wynikających z realizacji zobowiązań w ramach interwencji.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt - liczba DJP
I.4.16	Ekoschemat - Dobrostan zwierząt	644,56	3 461 797

PROJEKT

Kod interwencji	I 5.1.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (<i>art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.11 Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych.</p> <p>CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych</p> <p>CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji.</p> <p>CS 1.P 5. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu.</p> <p>CS 1.P 8. Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej.</p>
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	<p>R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości</p> <p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: wartość procentowa dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości</p>
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny	Wsparcie ukierunkowane jest w szczególności na grupę gospodarstw z najmniejszymi stadami (płatność do 20 szt. krów), które osiągają zdecydowanie najniższe dochody (poniżej dochodu parytetowego na osobę w gospodarce narodowej) z działalności rolniczej. W najliczniejszej

wkład w realizację Celu Szczegółowego	<p>grupie gospodarstw w polu obserwacji Polskiego FADN ze względu na wielkość stada tj. do 25 krów osiągany dochód nie pozwalał na parytetową opłatę pracy. Dopłaty operacyjne (tj. płatności bezpośrednio i w ramach PROW) w tej grupie gospodarstw (włączając płatności dla krów) stanowiły 2/3 dochodu z gospodarstwa rolnego. Np. w roku 2019 dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w polu obserwacji FADN ze stadem do 25 szt. krów bez dopłat oraz kosztów pracy własnej wyniósł -50 458 zł.</p> <p>Wsparcie do krów ma na celu przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących krowy. Przyznawane jest do zwierząt kwalifikujących się do płatności, nie więcej jednak niż do 20 sztuk.</p> <p>Brak kryteriów wyboru operacji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednio, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.</p> <p>Do wsparcia kwalifikują się samice w wieku ponad 24 miesięcy; wiek zwierząt ustalany na dzień 15 maja roku złożenia wniosku.</p> <p>W przypadku województw, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest wyższa od średniej krajowej, tj. dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt.</p> <p>W pozostałych województwach do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają 1 szt. kwalifikujących się zwierząt. Struktura gospodarstw oraz warunki ekonomiczne i środowiskowe w tych województwach, powodują, że prowadzenie gospodarstw większych jest tam utrudnione. W województwach tych dominują jednostki dysponujące małym arealem użytków rolnych, a zatem słabsze ekonomicznie i dlatego mają one ograniczone możliwości inwestowania w rozwój.</p> <p>W związku z powyższym zasadne jest zastosowanie w regionach o większym rozdrobnieniu odmiennych narzędzi wsparcia niż w województwach, w których średnia powierzchnia gospodarstw jest większa. W przypadku większych gospodarstw rolnych, ze względu na większy potencjał ekonomiczny są one w stanie dokonywać zakupu kolejnych gruntów na powiększenie powierzchni gospodarstw. Małe gospodarstwa rolne nie są zdolne do odtwarzania majątku produkcyjnego i nie mogą także przejmować ziemi od sąsiadów rezygnujących z gospodarowania.</p> <p>Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku.</p> <p>Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.</p>
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do sztuki zwierzęcia, jednolita w całym kraju. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 96 EUR/szt.

<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Jednocześnie, ponieważ liczba krów zgłaszanych do wsparcia związanego z produkcją powoli, ale systematycznie spada (w 2021 r. o około 6,5% względem roku 2017), dążono do tego by stawka nie była niższa niż dotychczasowa (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi 84,83 EUR). W ocenie Polski taka wysokość pozwoli zmniejszyć dynamikę spadku pogłowia krów w grupie docelowej.</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby zwierząt).</p>
<p>Ocena pomocy państwa</p>	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>
<p>Uzasadnienie trudności</p>	<p>W przypadku gospodarstw utrzymujących krowy mleczne, wysoka pracochłonność i duże różnice w dochodowości produkcji mleka w zależności od skali produkcji skutkują relatywnie szybką koncentracją i restrukturyzacją produkcji mleka, która jest pożądana z punktu widzenia efektywności branży mleczarskiej. Może to jednak prowadzić do zbyt szybkiej rezygnacji z chowu bydła w mniejszych gospodarstwach, dysponujących dużymi zasobami trwałych użytków zielonych i siły roboczej, co może spowodować degradację TUZ i gwałtowny wzrost bezrobocia.</p> <p>Analiza poziomu dochodu z działalności bez dopłat na 1 godz. pracy własnej w porównaniu do parytetowej stawki opłaty za pracę za rok 2017 pokazuje, że gospodarstwa z najmniejszą skalą produkcji mleka uzyskują dochód na poziomie niższym niż dochód parytetowy. W gospodarstwach w polu obserwacji Polskiego FADN o stadzie do 25 krów, w latach 2014-2016, bez dopłat bezpośrednich, przy nakładach pracy własnej na poziomie 1,6 AWU na gospodarstwo, wynagrodzenie dla rodziny rolnika byłoby znacząco mniejsze od przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.</p> <p>W 2016 roku liczba gospodarstw posiadających krowy mleczne była o ¼ mniejsza niż w 2013 roku (odpowiednio: 266 175 i 355 774). Spadek ten był największy w gospodarstwach najmniejszych obszarowo. Największe zmniejszenie się liczby gospodarstw z krowami dotyczył podmiotów o najmniejszej liczbie tych zwierząt i dotyczył wszystkich grup obszarowych gospodarstw. W szczególności zmniejszała się liczba gospodarstw ze stadem o wielkości do 25 krów mlecznych – o blisko 30% w badanym okresie. Niemniej gospodarstwa w tej grupie wielkości stada zdecydowanie dominowały wśród gospodarstw z produkcją mleka i stanowiły około 90% wszystkich gospodarstw.</p> <p>W okresie 2013-2016 odnotowano spadek wielkości pogłowia krów mlecznych (z 2 500 154 szt. do 2 363 271 szt.) w gospodarstwach o wielkości poniżej 50 ha UR. W latach 2012-2018 w grupie bydła w wieku 2 i więcej lat zanotowano spadek pogłowia krów mlecznych o 6%.</p> <p>Spadek pogłowia krów ma również negatywne konsekwencje dla środowiska. Spadek pogłowia zwierząt żywionych zieloną i sianem powoduje, że duże obszary łąk i pastwisk stają się nieużytkami lub są przekształcane na inne kierunki produkcji roślinnej.</p> <p>W Polsce obserwuje się dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych. W okresie 2017-2021 nastąpił wzrost udziału powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych we wnioskach o przyznanie płatności przez osoby nieposiadające zwierząt w całkowitej powierzchni TUZ z około 41 do około 50%. Zjawisko to jest niekorzystne nie tylko ze</p>

	<p>względu na niepełne wykorzystanie krajowych zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego. Wypas zwierząt jest bardzo istotny dla wzrostu biomasy, urozmaicenia i wzbogacenia składu gatunkowego, odtwarzania się zbiorowisk roślinnych oraz dla zachowania ciągłości układów troficznych.</p> <p>Chów krów determinuje możliwość stosowania nawożenia organicznego. W Polsce przeważają słabe piaszczyste gleby, 73% powierzchni użytków rolnych stanowią gleby IV-VI klasy bonitacyjnej. Nawożenie organiczne zwiększa zasobność gleby w próchnicę (zwiększa zasoby węgla organicznego), poprawia pojemność wodną i tym samym jest ważnym elementem działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu.</p>
Cel interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności.
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	<p>Płatność związana z produkcją do krów ma na celu przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących krowy. Utrzymanie wsparcia związanego ma szczególne znaczenie dla gospodarstw z mniejszą liczbą krów i ma charakter łagodzący dysparytet dochodowy między rodziną rolnika a przeciętnym dochodem w gospodarce narodowej poprzez poprawę dochodów</p> <p>Utrzymanie tej płatności wpłynie na ograniczenie dalszego spadku populacji krów, co jest istotne m.in. dla utrzymania istniejących miejsc pracy, a także przyczynia się do zachowania trwałych użytków zielonych w dobrej kulturze rolnej.</p>
Sektor(y) dotknięte/ trudnościami	Mleko
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>Mleczarstwo jest jednym z najważniejszych działów polskiej gospodarki żywnościowej. Udział produkcji mleka w strukturze rolniczej produkcji towarowej w 2018 r. wyniósł ponad 18% (opracowanie IERiGŻ na podstawie danych GUS), co daje drugą pozycję po produkcji żywności zwierzęcej.</p> <p>Sektor determinuje możliwość produkcji nie tylko mleka, ale i wołowiny (cielęta), która to działalność w Polsce stanowi znaczący udział całkowitych przychodów/dochodów w rolnictwie.</p> <p>Spadek pogłowia bydła, w tym krów, zdecydowanie wpłynąłby na ograniczenie wielofunkcyjności gospodarstw ze względu na ograniczenie dywersyfikacji produkcji.</p> <p>Utrzymanie krów sprzyja ochronie przed degradacją TUZ poprzez wypas i koszenie, służy ich konserwacji i zrównoważonemu wykorzystaniu.</p> <p>Przeżuwacze mogą zagospodarować pasze gospodarskie niedostępne dla innych gatunków zwierząt.</p> <p>W polu obserwacji FADN gospodarstwa ze stadem o wielkości do 25 krów mlecznych w 2018 r. zdecydowanie dominowały wśród gospodarstw z produkcją mleka i stanowiły około 90% wszystkich gospodarstw.</p>
Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną	<p>Płatność związana do krów nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/EC.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolaternej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze</p>

dorzeczca. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. W tym kontekście istotna jest ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też wdrożone zostały wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również zasady opracowywania planu nawożenia azotem, czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności” i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093. Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną, tym samym próchnicę oraz węgiel organiczny.

Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną, tym samym próchnicę oraz węgiel organiczny.

Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyspiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą i glebą. Spadek zawartości materii organicznej w glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.

Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie.

W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 r. 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy), w związku z czym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie.

Ocena WTO

Amber Box

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba szt.
I.5.1	Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów	790,93	1 677 240

Kod interwencji	I 5.2.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (<i>art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.11 Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych. CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji. CS 1.P 5. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu. CS 1.P 8. Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: wartość procentowa dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny	Wsparcie ukierunkowane jest w szczególności na grupę gospodarstw z najmniejszymi stadami (płatność do 20 szt. młodego bydła), które osiągają zdecydowanie najniższe dochody (poniżej dochodu parytetowego na osobę w gospodarce narodowej) z działalności rolniczej.

wkład w realizację Celu Szczegółowego	<p>Brak kryteriów wyboru operacji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.</p> <p>Wsparcie do młodego bydła ma na celu przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta.</p> <p>Przyznawane jest do zwierząt kwalifikujących się do płatności, nie więcej jednak niż do 20 sztuk.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.</p> <p>Do wsparcia kwalifikują się samce i samice w wieku nie więcej niż 24 miesiące; wiek zwierząt ustalany jest na dzień 15 maja roku złożenia wniosku.</p> <p>W przypadku województw, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest wyższa od średniej krajowej, tj. dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt.</p> <p>W pozostałych województwach do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają 1 szt. kwalifikujących się zwierząt. Struktura gospodarstw oraz warunki ekonomiczne i środowiskowe w tych województwach, powodują, że prowadzenie gospodarstw większych jest tam utrudnione. W województwach tych dominują jednostki dysponujące małym arealem użytków rolnych, a zatem słabsze ekonomicznie i dlatego mają one ograniczone możliwości inwestowania w rozwój.</p> <p>W związku z powyższym zasadne jest zastosowanie w regionach o większym rozdrobnieniu odmiennych narzędzi wsparcia niż w województwach, w których średnia powierzchnia gospodarstw jest większa. W przypadku większych gospodarstw rolnych, ze względu na większy potencjał ekonomiczny są one w stanie dokonywać zakupu kolejnych gruntów na powiększenie powierzchni gospodarstw. Małe gospodarstwa rolne nie są zdolne do odtwarzania majątku produkcyjnego i nie mogą także przejmować ziemi od sąsiadów rezygnujących z gospodarowania.</p> <p>Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku.</p> <p>Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.</p>
Beneficjent	<p>Rolnik aktywny zawodowo.</p>
Normy GAEC/SMR	<p>Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna do sztuki zwierzęcia, jednolita w całym kraju. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 75 EUR/szt.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Jednocześnie, ponieważ liczba młodego bydła zgłaszanego do wsparcia związanego z produkcją powoli, ale systematycznie spada (w 2021 r. o około 7,3% względem roku 2017), dążono do tego by stawka nie była niższa niż dotychczasowa (średnia stawka za lata 2015-</p>

	<p>2021 wynosi 67,28 EUR). W ocenie Polski taka wysokość pozwoli zmniejszyć dynamikę spadku pogłowia młodego bydła.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie.</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby zwierząt).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	<p>Gospodarstwa w polu obserwacji FADN, specjalizujące się w produkcji zwierząt trawożernych (obejmujące produkcję żywca wołowego i cielęcego) na tle innych typów rolniczych gospodarstw rolnych charakteryzują się istotnie mniejszą dochodowością. W 2018 r. przeciętny dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w tych gospodarstwach wyniósł 18 880 zł, podczas gdy przeciętny dla wszystkich gospodarstw towarowych 27 300 zł. Dochód tych gospodarstw był uzależniony od wsparcia bezpośredniego z uwagi na przewagę wartości kosztów ogółem (<i>przeciętnie 64 917 zł</i>) nad wartością produkcji ogółem (<i>przeciętnie 63 195 zł</i>).</p> <p>Chów w gospodarstwach z młodym bydłem wiąże się z dodatkowymi nakładami finansowymi w związku z koniecznością m.in. zapewnienia odpowiednich urządzeń i dostosowań budynków, konieczności zapewnienia odpowiednich pasz i warunków żywienia, konieczności zapewnienia ochrony zdrowia i prawidłowego wzrostu. Utrzymywanie młodego bydła związane jest z właściwym zarządzaniem w gospodarstwie, tj. prawidłowym postępowaniem hodowcy w okresie pierwszych 15 miesięcy życia, zapewniającym optymalne warunki do wzrostu i rozwoju zwierząt. Dotyczy ono wszystkich elementów związanych z wychowem od momentu wycielenia aż do wieku pierwszego pokrycia, tzn. dojrzałości hodowlanej. Skuteczne zarządzanie powinno zapewniać prawidłowe, racjonalne żywienie, prawidłowe leczenie w wypadku występowania chorób, odpowiedni system wychowu (warunki mikroklimatyczne i zoohigieniczne, tj. odpowiednią powierzchnię dla 1 zwierzęcia, długość żłobu, optymalną wilgotność, wymianę powietrza, oświetlenie, higienę, itp.).</p> <p>Dane na temat kosztów i dochodów związanych z produkcją żywca wołowego wskazują na następujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w 2017 r. produkcja przynosiła straty, • w przypadku gospodarstw z najmniejszą skalą produkcji nawet uzyskiwane dopłaty nie prowadziły do dodatniego dochodu z prowadzonej działalności. <p>Również wskaźnik opłacalności pokazuje, iż w 2017 r. produkcja żywca wołowego była nieopłacalna. Przeciętnie wskaźnik ten wynosił 92%. Najniższy poziom tego wskaźnika dotyczył gospodarstw z najmniejszą skalą produkcji i wynosił jedynie 75,5%.</p> <p>Dane za rok 2018 i 2019 wskazują, że dochód bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej był ujemny we wszystkich wyróżnionych ze względu na skalę produkcji grupach gospodarstw (na podstawie danych FADN, opracowanych przez IERiGŻ).</p> <p>Gospodarstwa rolne z tym kierunkiem produkcji charakteryzują się mniejszymi dochodami w porównaniu do przeciętnego gospodarstwa towarowego mimo tendencji do zwiększania skali produkcji. Brak dopłat operacyjnych w tych gospodarstwach, bez względu na skalę produkcji skutkowałby obniżeniem dochodu do poziomu nie pozwalającego na parytetową opłatę pracy własnej rolnika.</p>

	<p>Zgodnie z danymi ARiMR (na podstawie wniosków o płatności bezpośrednie), liczba gospodarstw rolnych utrzymujących bydło spadła ogółem o około 20% w okresie 2015-2019, przy czym w grupie gospodarstw do 20 szt. spadek wyniósł około 25%.</p> <p>W okresie 2014-2018 najbardziej liczną grupę stanowiły gospodarstwa ze średniorocznym stanem od 4 do 24 sztuk - ponad 90% wszystkich gospodarstw z produkcją wołowiny i cielęciny. Liczba tych gospodarstw w latach 2014 – 2018 zwiększała się, niemniej udział gospodarstw rentownych zmniejszył się z około 90% do 85%. W przypadku gospodarstw o średniorocznym stanie zwierząt powyżej 96 sztuk udział gospodarstw rentownych był jeszcze mniejszy – poniżej 70% w roku 2018. Wskazuje to na wysoką niepewność wyniku gospodarstw z tymi kierunkami produkcji, także przy dużej jej skali.</p>
Cel interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	<p>Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących młode bydło.</p> <p>Utrzymanie wsparcia związanego ma charakter łagodzący dysparytet dochodowy między rodziną rolnika a przeciętnym dochodem w gospodarce narodowej.</p>
Sektor(y) dotknięty/e trudnościami	Wołowina i cielęcina
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>W polskich gospodarstwach rodzinnych przeważa wielofunkcyjny model produkcji ze zrównoważonym użytkowaniem łąk i pastwisk (z wykorzystaniem warunków naturalnych oraz w sposób ekstensywny pod względem nawożenia) – spadek pogłowia bydła stanowi zagrożenie dla tego modelu i tym samym dla funkcji społecznych i środowiskowych gospodarstw.</p> <p>Utrzymanie bydła sprzyja ochronie przed degradacją TUZ poprzez wypas i koszenie, służy ich konserwacji i zrównoważonemu wykorzystaniu. W Polsce obserwuje się dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych. W okresie 2017-2021 nastąpił wzrost udziału powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych we wnioskach o przyznanie płatności przez osoby nieposiadające zwierząt w całkowitej powierzchni TUZ z około 41 do około 50%. Zjawisko to jest niekorzystne nie tylko ze względu na niepełne wykorzystanie krajowych zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego. Wypas zwierząt jest bardzo istotny dla wzrostu biomasy, urozmaicenia i wzbogacenia składu gatunkowego, odtwarzania się zbiorowisk roślinnych oraz dla zachowania ciągłości układów troficznych.</p> <p>Produkcja wołowiny stanowi dobrą alternatywę dla produkcji np. wieprzowiny, która znacznie mocniej obciąża środowisko.</p> <p>Produkcja młodego bydła może być alternatywą lub uzupełnieniem produkcji mleka w związku ze zniesieniem kwot mlecznych.</p> <p>Polska ma tradycje utrzymywania bydła w Polsce w związku z warunkami klimatycznymi (<i>umiarkowane temperatury</i>) i naturalnymi (<i>dużo łąk i pastwisk</i>).</p> <p>Spadek pogłowia bydła zdecydowanie wpłynąłby na ograniczenie wielofunkcyjności gospodarstw ze względu na ograniczenie dywersyfikacji produkcji. Spadek pogłowia zwierząt żywionych zieloną i sianem powoduje, że duże obszary łąk i pastwisk stają się nieużytkami lub są przekształcane na inne kierunki produkcji roślinnej. W Polsce obserwuje się dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych. W okresie 2017-2021 nastąpił wzrost udziału powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych we wnioskach o przyznanie płatności przez osoby nieposiadające zwierząt w całkowitej powierzchni TUZ z około 41 do około 50%. Zjawisko to jest niekorzystne nie tylko ze względu na niepełne wykorzystanie krajowych</p>

	<p>zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego. Wypas zwierząt jest bardzo istotny dla wzrostu biomasy, urozmaicenia i wzbogacenia składu gatunkowego, odtwarzania się zbiorowisk roślinnych oraz dla zachowania ciągłości układów troficznych.</p> <p>Przeżuwacze mogą zagospodarować pasze gospodarskie niedostępne dla innych gatunków zwierząt.</p>
<p>Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną</p>	<p>Płatność związana do młodego bydła nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/EC.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolaternej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. W tym kontekście istotna jest ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też wdrożone zostały wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również zasady opracowywania planu nawożenia azotem, czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności” i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093. Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną, tym samym próchnicę oraz węgiel organiczny.</p> <p>Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyspiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą i glebą. Spadek zawartości materii organicznej w glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.</p> <p>Chów bydła determinuje możliwość stosowania nawożenia organicznego. W Polsce przeważają słabe piaszczyste gleby, 73% powierzchni użytków rolnych stanowią gleby IV-VI klasy bonitacyjnej. Nawożenie organiczne zwiększa zasobność gleby w próchnicę (zwiększa zasoby węgla organicznego), poprawia pojemność wodną i tym samym jest ważnym elementem działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu.</p> <p>Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie.</p> <p>W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 r. 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy), w związku z czym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba szt.
I.5.2	Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła	894,37	2 426 488

PROJEKT

Kod interwencji	I 5.3.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.11 Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych. CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji. CS 1.P 5. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu. CS 1.P 8. Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: wartość procentowa dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu Szczegółowego	Ukierunkowanie wsparcia na rolników posiadających owce ma zapobiegać nasileniu się, w sektorze owiec, trudności, które mogłyby spowodować zaniechanie produkcji i negatywnie wpłynąć na inne części łańcucha dostaw lub rynki powiązane.

	<p>Brak kryteriów wyboru operacji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.</p> <p>Wsparcie do owiec będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących owce.</p> <p>Wyplacane jest do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.</p> <p>Rolnik posiada minimum 10 maciorek owczych w wieku co najmniej 12 miesięcy; wiek zwierząt jest ustalany na dzień 15 maja roku złożenia wniosku.</p> <p>Osiągnięciu zakładanych celów sprzyja promowanie stad większych, dlatego proponuje się wykluczenie ze wsparcia rolników, którzy posiadają mniej niż 10 kwalifikujących się maciorek. Ponadto, w dotychczasowej praktyce hodowlanej przyjęło się, że minimalne stado, które ma możliwość normalnego funkcjonowania liczyć powinno 10 szt. maciorek – zwłaszcza, że w przypadku owiec stosuje się głównie rozród naturalny, więc stado powinno być zdolne do utrzymania tryka.</p> <p>Zwierzęta powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia 15 marca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tych płatności.</p> <p>Wymagany okres przetrzymywania: od 15 marca do 15 kwietnia roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tej płatności.</p>
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do sztuki zwierzęcia, jednolita w całym kraju. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 26 EUR/szt.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia. Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie.</p> <p>Do 2014 roku pogłowie owiec dynamicznie spadało, od przełomu lat 80. i 90. XX wieku ponad 23 krotnie. Wprowadzenie wsparcia związanego z produkcją pozwoliło wyhamować trend spadkowy i utrzymać pogłowie owiec na w miarę stabilnym poziomie (około 270 tys. szt.). W związku z powyższym, w celu utrzymania tego poziomu, stawka w kolejnych latach nie powinna być niższa niż obecnie.</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby zwierząt).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	W sektorze owczarskim od wielu lat występował regres. Na przełomie lat 80. i 90. XX w. pogłowie wynosiło około 4,7 mln szt., a w 2020 r. tylko około 278 tys. szt. Tym samym, w Polsce

	<p>w ciągu ostatnich 30 lat pogłowie owiec spadło 17 krotnie. Oznacza to, że sektor ten jest zagrożony całkowitym wyparciem z rynku. Przewiduje się, że taki stan rzeczy będzie się utrzymywał w najbliższych latach co stanowi zagrożenie dalszego spadku a nawet całkowitego zaniku produkcji owczarskiej w Polsce.</p> <p>Chów owiec charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem. W 2016 r. owczarstwem zajmowało się 9,5 tys. gospodarstw rolnych o następującej strukturze według skali chowu: 1-4 szt. - 42%, 5-49 szt. – 44%, a 50 sztuk i więcej szt. utrzymywało 14% podmiotów. W najmniejszych gospodarstwach rolnych utrzymywano 4% pogłowia, w grupach o średniej i dużej skali chowu odpowiednio 26 i 70% pogłowia.</p>
Cel interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	Płatność związana z produkcją do owiec przyczyni się do wzrostu dochodów w gospodarstwach utrzymujących owce i wzrostu opłacalności produkcji owczarskiej, a w efekcie do ograniczenia dalszego spadku populacji owiec i zachowania tego kierunku produkcji.
Sektor(y) dotknięte/ trudnościami	Mięso baranie
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>Chów i hodowla owiec przyczyniają się do utrzymania wielofunkcyjności gospodarstw, a także wspierają lokalną produkcję wyrobów regionalnych i tradycyjnych.</p> <p>Polska ma bardzo długie tradycje w hodowli i utrzymywaniu owiec, szczególnie w południowych regionach kraju chów owiec jest nie tylko kierunkiem produkcji rolnej, ale także stylem życia. Ponadto 15 ras owiec jest w Polsce objętych ochroną jako tradycyjne rasy zagrożone wyginięciem. Z produkcją owczarską powiązane są pozarolnicze działalności gospodarcze (np. rzemiosło).</p> <p>Chów owiec przyczynia się do kultywowania tożsamości kulturowej związanej z pasterstwem, krzewienia tradycji i kultury ludowej, rozwoju rzemiosła i przetwórstwa produktów pochodzenia owczego. Chów małych przeżuwaczy jest podstawą do odtworzenia produkcji żywności tradycyjnej, a czynnik ten stanowi także znaczne wsparcie dla rozwoju lokalnej turystyki czy też rzemiosła, który jest istotnym bodźcem stymulującym gospodarkę regionu.</p> <p>Owce są wykorzystywane do zagospodarowania użytków zielonych, odłogów, obwałowań, nieużytków, obrzeży pól i rowów, dodatkowo coraz częściej są doceniane w parkach narodowych i krajobrazowych. Wypas owiec prowadzi do szeregu pozytywnych następstw w glebie i runi oraz przyczynia się do zachowania, a często zwiększania różnorodności florystycznej cennych zbiorowisk roślinnych, co wynika z selektywnego pobierania runi pastwiskowej, udeptywania gleby i darni, pozostawiania odchodów. Wypas owiec przyczynia się do lepszego ukorzenia przygryzanych roślin i do rozkrzewienia się traw. Im więcej masy roślinnej zjadają owce, tym szybciej się ona odradza i regeneruje. W wymiarze ekologicznym chów małych zwierząt trawożernych przyczynia się do zachowania różnorodności biologicznej siedlisk półnaturalnych, w tym zasobów genetycznych w rolnictwie. Owce stanowią bardzo cenny element bioróżnorodności genetycznej i odgrywają ważną rolę w ekosystemie poprzez wykorzystanie ich do wypasu w celu zachowania walorów środowiska przyrodniczego.</p>
Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną	<p>Płatność związana do owiec nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/EC..</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady</p>

gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. W tym kontekście istotna jest ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też wdrożone zostały wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również zasady opracowywania planu nawożenia azotem, czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności” i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093.”

Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną, tym samym próchnicę oraz węgiel organiczny.

Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyspiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą a glebą. Spadek zawartości materii organicznej w glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.

Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie. W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 r. 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy), w związku z czym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie.

Chów owiec w niewielkim stopniu przyczynia się do emisji podtlenku azotu. Według danych Fundacji Instytut na rzecz Ekorozwoju, owce cechują się najniższymi wskaźnikami jednostkowymi zawartości azotu wydalanego w odchodach zwierzęcych (16 kg/zwierzę/rok). Chów owiec cechuje się również bardzo niską emisją amoniaku. Ze względu na bardzo małą populację owiec w kraju, gatunek ten nie wpływa na krajowe emisje amoniaku.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba szt.
I.5.3	Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec	24,24	192 539

Kod interwencji	I 5.4.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.11 Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych. CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji. CS 1.P 5. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu. CS 1.P 8. Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4. Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: wartość procentowa dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu Szczegółowego	Ukierunkowanie wsparcia na rolników posiadających kozy ma zapobiegać nasileniu się, w sektorze kóz, trudności, które mogłyby spowodować zaniechanie produkcji i negatywnie wpłynąć na inne części łańcucha dostaw lub rynki powiązane. Brak kryteriów wyboru operacji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

	<p>Wsparcie do kóz będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących kozy.</p> <p>Wypłacane jest do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.</p> <p>Rolnik posiada minimum 5 samic kozy w wieku co najmniej 12 miesięcy; wiek zwierząt ustalany jest na dzień 15 maja roku złożenia wniosku. Osiągnięciu zakładanych celów sprzyja promowanie stad większych. Ze względu na fakt, że stada kóz utrzymywane w Polsce są z reguły mniejsze niż stada owiec, ustanowiony w tym przypadku próg jest niższy.</p> <p>Zwierzęta powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku.</p> <p>Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.</p>
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do sztuki zwierzęcia, jednolita w całym kraju. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 11 EUR/szt.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Wprowadzenie płatności związanych z produkcją do kóz w 2015 r. pozwoliło wyhamować spadek produkcji, co wskazuje, że stawka powinna przynajmniej zostać utrzymana na dotychczasowym poziomie.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie.</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby zwierząt).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	<p>Chów kóz charakteryzuje się bardzo dużym rozdrobnieniem. W 2016 r. liczba gospodarstw rolnych prowadząca chów wynosiła 9,8 tys. Stada liczące 1-4 szt. kóz utrzymywało 85% gospodarstw rolnych, stada 5-9 szt. - 9% gospodarstw, a stada liczące 10 szt. i więcej - 6% podmiotów. W najmniejszych gospodarstwach rolnych utrzymywano 35% pogłowia, w średnich i dużych podmiotach odpowiednio 13 i 52% pogłowia.</p> <p>Liczba gospodarstw rolnych utrzymujących kozy w 2016 r. zmniejszyła się nieomal o połowę w porównaniu z rokiem 2013. Spadek ten dotyczył niemal wszystkich grup obszarowych.</p> <p>Pogłowie kóz w 2016 r. było mniejsze o ok. 45 % niż w 2013 r.</p>

Cel interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	Platność związana z produkcją do kóz ma na celu przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących kozy oraz utrzymanie populacji kóz.
Sektor(y) dotknięty/ trudnościami	Mięso kozie
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>Utrzymanie wielofunkcyjności gospodarstw.</p> <p>Chów i hodowla kóz ma długie tradycje w Polsce. W wyniku prowadzonych prac hodowlanych wykształcono typowe rasy polskie, takie jak: polska biała uszlachetniona i polska barwna uszlachetniona.</p> <p>Chów i hodowla kóz wspiera lokalną produkcję wyrobów regionalnych i tradycyjnych. (serów, mięsa), co stanowi także znaczne wsparcie dla rozwoju lokalnej turystyki czy też rzemiosła, który jest istotnym bodźcem stymulującym gospodarkę regionu.</p> <p>Mleko kozie i jego przetwory (np. sery) mogą stanowić uzupełnienie podaży na rynku mleczarskim.</p> <p>Chów i hodowla kóz są ściśle związane z użytkowaniem trwałych użytków zielonych, służą ich konserwacji i zrównoważonemu wykorzystaniu. Chów kóz odgrywa istotną rolę w ochronie środowiska naturalnego, między innymi poprzez utrzymywanie najmniej żyznych obszarów oraz zachowanie krajobrazów i ochronę wrażliwych ekosystemów.</p> <p>Wypasanie małych przeżuwaczy często odbywa się na terenach, na których wcześniej zaniechano takiego użytkowania. Spadek pogłowia kóz wpływa na pogorszenie warunków naturalnych na halach górskich i trudnodostępnych pastwiskach. Wyjadanie i przygryzanie runi przez zwierzęta trawożerne zapobiega ekspansji kosmopolitycznych chwastów, hamuje wzrost wysokich traw, jak również zapobiega zarastaniu pastwisk przez krzewy i drzewa. Ponadto jej zdeptywanie przez małe przeżuwacze poprawia stosunki wilgotnościowo-powietrzne gleby. Wypas łąk i pastwisk przyczynia się do ich naturalnego nawożenia, dzięki czemu następuje poprawa stanu runi pastwiskowej oraz utrzymana jest stabilność ekologiczna roślin i zwierząt.</p>
Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną	<p>Platność związana do kóz nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/EC.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. W tym kontekście istotna jest ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też wdrożone zostały wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również</p>

zasady opracowywania planu nawożenia azotem, czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności” i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093.”

Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną, tym samym próchnicę oraz węgiel organiczny.

Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyspiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą i glebą. Spadek zawartości materii organicznej w glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.

Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie.

W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 r. 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy), w związku z czym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie.

Chów kóz w niewielkim stopniu przyczynia się do emisji podtlenku azotu. Według danych Fundacji Instytut na rzecz Ekorozwoju dane, kozy cechują się jednymi z niższych wskaźników jednostkowych zawartości azotu wydalanego w odchodach zwierzęcych (25 kg/zwierzę/rok). Chów kóz cechuje się również bardzo niską emisją amoniaku. Ze względu na bardzo małą populację kóz w kraju, gatunek ten nie wpływa na krajowe emisje amoniaku.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba szt.
I.5.4	Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz	1,39	25 212

Kod interwencji	I 5.5.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu Szczegółowego	Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą buraków cukrowych przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji buraków cukrowych.

	<p>Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.</p> <p>Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających buraki cukrowe.</p> <p>Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy buraków cukrowych nie większej, niż powierzchnia uprawy buraków cukrowych określona w umowie.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystapiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Uprawa buraków cukrowych – Zawarcie umowy dostawy, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia odpowiedniemu podmiotowi określonej ilości buraków cukrowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te buraki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i przeznaczyć te buraki na produkcję cukru – Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy buraków cukrowych nie większej, niż powierzchnia uprawy buraków cukrowych określona w umowie
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy buraków cukrowych. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 300 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją zwiększa się (w 2021 r. o ok. 8% względem roku 2017), zaproponowana stawka jest niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 384 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).</p>
Ocena pomocy państwa	interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	Zgodnie z informacjami IERiGŻ w grupie gospodarstw zajmujących się uprawą buraków cukrowych w 2018 r. dochody bez dopłat i pomniejszone o szacunek kosztów pracy własnej były ujemne we wszystkich kategoriach wielkości upraw. W 2019 r. dodatni dochód odnotowano jedynie w grupie o wielkości upraw 10-25 ha. Zgodnie z danymi FADN dla roku

	<p>2019 dochód z rodz. gosp. rolnego (bez dopłat oraz szac. kosztów pracy wł.) wyniósł -1 032,62 zł/ha.</p> <p>Przed uprawą buraków cukrowych rysuje się wiele zagrożeń i sytuacji niepewnych, które mogą doprowadzić do znacznego ograniczenia ich produkcji lub całkowitego zaprzestania. Można te czynniki podzielić na wynikające z uwarunkowań ekonomicznych, prawnych i przyrodniczych.</p> <p>Liberalizacja handlu cukrem, w tym umożliwienie napływu cukru spoza UE prowadzi do coraz niższej opłacalności produkcji cukru wewnątrz UE, a w ślad za tym idzie presja na obniżanie cen surowca do produkcji, czyli korzeni buraków cukrowych. Stawia to plantatorów buraków cukrowych, będących biorcami cen na tym rynku, w sytuacji braku opłacalności uprawy.</p> <p>Poza kosztami nakładów ponoszonych na produkcję, na opłacalność uprawy buraków cukrowych coraz silniej wpływają trudne do wycenienia czynniki przyrodnicze i agrotechniczne, takie jak: coraz częstsze występowanie niedoboru opadów, a nawet suszy w okresie wegetacji, erozja wietrzna w części regionów uprawy, zagrożenie ze strony szkodników. Mimo prowadzenia prac hodowlanych nie udało się dotychczas uzyskać odmian buraków cukrowych o zwiększonej tolerancji na suszę.</p> <p>Niekorzystne skutki suszy można tylko do pewnego stopnia ograniczyć poprzez dbałość o odpowiednią agrotechnikę, a także wprowadzanie nowych, innowacyjnych rozwiązań technologicznych.</p> <p>W produkcji buraków cukrowych wsparcie związane jest istotnym elementem wpływającym na opłacalność tej produkcji. Wartość otrzymywanych dopłat w tych gospodarstwach przeciętnie przewyższa, bądź jest niewiele mniejsza od uzyskiwanego dochodu z gospodarstwa rolnego.</p>
Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności.
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	<p>Płatność będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.</p> <p>Poprzez wymóg dotyczący zawarcia umowy zapewnione będzie, aby wsparciem objęte były uprawy prowadzone w związku z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez przemysł przetwórczy.</p>
Sektor(y) dotknięty/e trudnościami	Buraki cukrowe.
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>Gospodarcze znaczenie sektora wynika przede wszystkim z zastosowania buraków cukrowych do produkcji cukru spożywczego. Buraki cukrowe są podstawowym źródłem surowca dla przemysłu cukrowniczego. Liście buraka cukrowego wykorzystuje się jako paszę dla zwierząt. Produkty uboczne powstające podczas produkcji cukru spożywczego (melasa i wysłodki) stanowią cenny materiał w żywieniu zwierząt i w gorzelnictwie. Melasa znajduje zastosowanie m. in. do produkcji drożdży i spirytusu, a ponadto jest bardzo dobrym dodatkiem do pasz. Wysłodki są wartościową paszą w hodowli bydła, koni i trzody chlewnej, a także wykorzystywane są w produkcji biogazu.</p> <p>Społeczne znaczenie sektora związane jest z jego zdolnością do tworzenia miejsc pracy, zwłaszcza w rolnictwie i cukrownictwie. Buraki cukrowe stanowią źródło dochodów dla wielu rodzin (ok. 27 tys. plantatorów) oraz są surowcem w przemyśle cukrowniczym, który jest zaliczany do podstawowych branż gospodarki żywnościowej. Branża cukrownicza jest</p>

	<p>bezpośrednio związana z wieloma innymi branżami obejmującymi m.in.: firmy nasienne, transportowe, środków ochrony roślin.</p> <p>Uprawa buraków cukrowych w Polsce jest bardzo rozdrobniona. Mimo intensywnego procesu restrukturyzacji, mimo utrwalania się wzrostowej tendencji plonowania buraków cukrowych, polscy plantatorzy buraków cukrowych są mniej konkurencyjni w ramach UE, ich warunki gospodarowania są gorsze, a dochodowość mniejsza względem wielu innych plantatorów buraków w UE.</p> <p>Natomiast znaczenie środowiskowe wynika z roli buraków cukrowych (roślina okopowa) w dywersyfikacji upraw i poprawie jakości gleb. Zmniejszenie udziału roślin okopowych w płodozmianie na rzecz zbóż negatywnie wpływa na żyzność gleby oraz utrudnia zwalczanie chorób grzybowych i szkodników. Bioróżnorodność jest ważnym elementem kształtowania krajobrazu obszarów wiejskich, a uprawa różnych roślin (w tym okopowych) odgrywa w tym zakresie kluczową rolę. Lepsze zmianowanie i większa dywersyfikacja upraw to cele, które są spójne z promowaniem praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska za pomocą płatności za zazielenienie.</p>
<p>Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną</p>	<p>Płatność związana do buraków cukrowych nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie. Jednocześnie płatności związane zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszt- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności.</p> <p>Produkty uboczne uprawy buraka cukrowego i produkcji cukru mogą być wykorzystywane w rolnictwie zarówno na cele paszowe, jak i nawozowe. Liście buraka cukrowego wzbogacają glebę nie tylko w materię organiczną, ale także dostarczają wielu składników pokarmowych, co pozwala ograniczyć dawki nawozów mineralnych stosowanych pod rośliny następcze.</p> <p>W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.5.5	Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych	362,50	245 316

Kod interwencji	I 5.6.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	<p>Pomoc będzie przyznawana w trzech rejonach:</p> <p>1) rejonie lubelskim obejmującym powiaty: biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, kielecki, kozienicki, krasnostawski, kraśnicki, lipski, lubaczowski, lubartowski, lubelski, łańcucki, łęczyński, łukowski, opolski z siedzibą władz w Opolu Lubelskim, puławski, radzyński, starachowicki, świdnicki z siedzibą władz w Świdniku, tomaszowski z siedzibą władz w Tomaszowie Lubelskim, włodawski, zamojski i zwoleński;</p> <p>2) rejonie wielkopolskim obejmującym powiaty: bydgoski, gorzowski, gostyński, grodziski z siedzibą władz w Grodzisku Wielkopolskim, kępiński, koszaliński, krotoszyński, nakielski, nowotomyski, poznański, rawicki, słupecki, wolsztyński, żagański, żarski i żniński oraz</p> <p>3) rejonie dolnośląskim obejmującym powiaty: kłodzki, nyski, oleśnicki, piotrkowski, wrocławski i zawięciański.</p> <p>Rejony uprawy chmielu zostały określone z uwzględnieniem podziału terytorialnego kraju, czynników przyrodniczych, a także tradycyjnie wyodrębnionych rejonów uprawy chmielu. Ustanowienie rejonizacji umożliwi skierowanie wsparcia do istniejących już, tradycyjnych gospodarstw chmielarskich, z których wiele poniosło w ostatnich latach znaczne koszty podczas restrukturyzacji odmianowej i modernizacji produkcji.</p>
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>Interwencja przyczynia się do realizacji potrzeb:</p> <p>CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych</p> <p>CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych</p> <p>CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji</p> <p>CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)</p>

Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	<p>R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości</p> <p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości</p>
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu Szczegółowego	<p>Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą chmielu przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji chmielu.</p> <p>Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.</p> <p>Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających chmiel.</p> <p>Wyplacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy chmielu (bez limitu).</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Uprawa chmielu w rejonie objętym wsparciem – Zachowanie minimalnej obsady: 1 300 szt./ ha – Płatność przysługuje do powierzchni, na których uprawiane są rośliny chmielu, zajętych przez konstrukcję nośną i ograniczonych linią jej zewnętrznych odciągów kotwicznych. Jeżeli na tej linii znajdują się sadzonki chmielu, to dodaje się pasy brzeżne o szerokości odpowiadającej średniej szerokości międzyrzędzia wewnątrz działki, pod warunkiem że nie stanowią one części drogi publicznej. Ponadto dodaje się pasy przeznaczone na manewry maszynami rolniczymi, znajdujące się na zakończeniach rzędów roślin, pod warunkiem że szerokość żadnego z nich nie przekracza 8 m i nie stanowią one części drogi publicznej
Beneficjent	<p>Rolnik aktywny zawodowo.</p>
Normy GAEC/SMR	<p>Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy chmielu. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 429 EUR/ha.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p>

	<p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednio. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją nieznacznie zwiększa się (w 2021 r. o ok. 4% względem roku 2019), zaproponowana stawka jest niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 495 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	<p>Zgodnie z informacjami IERiGŻ w grupie gospodarstw zajmujących się uprawą chmielu w 2019 r. dochody bez dopłat i pomniejszone o szacunek kosztów pracy własnej były ujemne i wynosiły -2 140,55 zł/ha.</p> <p>Długotrwała, mała efektywność produkcji oraz trudności ze zbyt wyprodukowanego surowca. Z przeprowadzonych analiz empirycznych dla okresów 2005-2019 i 1999-2019 wynika, że chmiel oraz zboża (m.in. owies i mieszanki zbożowe, żyto) charakteryzują się największym ryzykiem cenowym.</p> <p>Uprawa chmielu należy do najbardziej wyspecjalizowanych gałęzi produkcji rolnej, wymaga dużej wiedzy fachowej oraz specjalistycznego zaplecza technicznego, a także zaangażowania znaczących środków finansowych na infrastrukturę, która nie może być wykorzystana do innych gałęzi produkcji. Jest to uprawa pracochłonna i, w zależności od stopnia zaangażowania nowych rozwiązań technologicznych usprawniających produkcję, wymaga dużych nakładów robocizny.</p> <p>Niskie dochody z produkcji chmielu mogą szybko doprowadzić do całkowitego zaprzestania uprawy chmielu w Polsce.</p> <p>Założenie plantacji chmielu jest związane z wysokimi kosztami (ok. 40 tys. PLN/ha) i jest to inwestycja nawet na 20 lat. Dlatego brak dodatkowego, stabilnego wsparcia może doprowadzić do całkowitego zaniechania produkcji i do upadku sektora.</p> <p>Za możliwością pojawienia się takiego zagrożenia przemawia też to, że wśród gospodarstw rezygnujących z produkcji chmielu dużą część stanowią gospodarstwa o średnim areale uprawy chmielu, wyposażone w specjalistyczne maszyny i urządzenia. Trudna sytuacja dochodowa plantatorów negatywnie odbija się na procesie restrukturyzacji, który przebiega zbyt wolno i który wymaga specjalnego wsparcia, umożliwiającego dostosowanie się producentów do zmieniających się wymogów rynkowych.</p>
Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności.
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	Płatność będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.

Sektor(y) dotknięte/ trudnościami	Chmiel.
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>Mimo że powierzchnia uprawy jest stosunkowo niewielka, chmiel odgrywa dużą rolę jako wartościowa roślina towarowa i ważny surowiec przemysłowy. Poza wykorzystaniem w produkcji piwa, chmiel wykorzystywany jest również w innych branżach: w farmacji, medycynie, przemyśle kosmetycznym.</p> <p>Chmiel w Polsce ma duże znaczenie w ujęciu regionalnym, a nawet lokalnym. Przykładem jest Lubelszczyzna, gdzie produkcja chmielu ma długą tradycję i duże znaczenie gospodarcze.</p> <p>Chmiel jest uprawiany przede wszystkim w małych gospodarstwach rodzinnych, w których powierzchnia chmielników kształtuje się na poziomie 2 ha. Większość prac jest wykonywana samodzielnie (przez członków rodziny), tylko największe gospodarstwa korzystają z najmniejszej siły roboczej. Mimo niewielkiego arealu, gospodarstwa chmielarskie na Lubelszczyźnie posiadają specjalistyczne maszyny do uprawy i zbioru oraz indywidualne suszarnie chmielowe.</p> <p>Niska dochodowość upraw chmielu połączona ze spadkiem dochodowości innych upraw, które współwystępują w rejonach produkcji tej rośliny, mogą doprowadzić do ograniczenia aktywności rolniczej na tych terenach. Większość upraw jest zlokalizowana w regionach kraju, w których występuje duże bezrobocie, a gospodarstwa są rozdrobnione i trudno jest wprowadzić alternatywne rośliny mogące zastąpić uprawy chmielu (których uprawa zapewniałaby przychody na zbliżonym poziomie).</p> <p>Sektor chmielu należy do sektorów pracochłonnych, które mają szczególne znaczenie ze względu na generowanie miejsc pracy, zwłaszcza w rejonach o rozdrobnionej strukturze agrarnej, spełnia zatem również funkcję społeczną. Dla większości plantatorów chmiel jest podstawową rośliną uprawianą w gospodarstwie, a przez to głównym źródłem dochodu.</p> <p>Uprawa chmielu, wymagająca specjalistycznej wiedzy z zakresu biologii i ochrony roślin, nawożenia oraz technologii suszenia, stanowi istotny element w podnoszeniu kultury rolnej na wsi.</p> <p>Chmiel jest składnikiem preparatów o działaniu uspokajającym i ułatwiającym zasypianie, stosowany jest również do produkcji szamponów oraz kremów i mleczek opóźniających procesy starzenia, a także jako składnik kąpieli regenerujących.</p> <p>Dotychczasowe wyniki badań wskazują, że chmiel zawiera wiele związków o zróżnicowanych właściwościach biologicznych, które mogłyby w przyszłości znaleźć zastosowanie w zapobieganiu i leczeniu niektórych chorób, w tym tak groźnych jak nowotwory.</p>
Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną	<p>Płatność związana do chmielu nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych.</p>

Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie. Jednocześnie płatności związane zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszt- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności.

Chmiel jest gatunkiem o dość wysokich wymaganiach wodnych, przy czym nie są one rozłożone równomiernie w ciągu sezonu wegetacyjnego; największe zapotrzebowanie na wodę występuje w okresie kwitnienia i zawiązywania szyszek.

Chmiel wymaga gleb głębokich o poprawnych stosunkach wodnych, które pozwalają nie tylko na rozrastanie się systemu korzeniowego, ale również na wykonywanie zabiegów uprawowych przy użyciu ciężkiego sprzętu. Zalecane jest nawożenie obornikiem, co wskazuje na powiązanie tej uprawy z produkcją zwierzęcą.

W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.5.6	Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu	4,36	2 045

Kod interwencji	I 5.7.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą lnu przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji lnu.

Celu Szczegółowego	<p>Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.</p> <p>Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających lnu.</p> <p>Wyplacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy lnu (bez limitu).</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Uprawa lnu
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy lnu. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 100 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w latach 2018-2021 oscylowała między 4,4 tys. ha a 5,3 tys. ha, zaproponowana stawka jest nieco niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 103 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawionych produktów (liczby hektarów).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	<p>Sektor lnu charakteryzuje się wyjątkowo dużą pracochłonnością, związaną przede wszystkim ze zbiorem i rozeniem lnu, oraz stosunkowo niewielkim stopniem zmechanizowania prac związanych z uprawą tych roślin.</p> <p>Rosnąca konkurencja i spowodowane tym duże wahania koniunktury na światowym rynku włókien naturalnych prowadzą do przejściowych, gwałtownych zmian popytu oraz cen włókna lnianego. Wpływa to niekorzystnie na opłacalność tej uprawy w Polsce i jednocześnie znacznie utrudnia planowanie bądź kontraktację powierzchni upraw.</p> <p>Uprawa lnu wymaga dobrej jakości gleby, jest zatem uprawą konkurencyjną wobec uprawy</p>

	zboż czy rzepaku. W porównaniu do uprawy lnu, uprawy zboż i rzepaku charakteryzują się mniejszą pracochłonnością i wyższą dochodowością.
Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności.
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	Płatność będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.
Sektor(y) dotknięty/ trudnościami	Len.
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>W Polsce uprawia się odmiany dwóch form użytkowych lnu zwyczajnego (<i>Linum usitatissimum</i> L.), tj. włóknistego i oleistego. Wykorzystanie poszczególnych form w gospodarce może być wszechstronne. Szerokie wykorzystanie produktów głównych, jak i ubocznych z uprawy lnu kwalifikuje go do roślin mających znaczenie nie tylko gospodarcze, ale także środowiskowe i społeczne.</p> <p>Włókno lniane stanowi wysokowartościowy, ekologiczny surowiec dla przemysłu włókienniczego. Jest to surowiec tradycyjnie wykorzystywany do produkcji materiałów użytku domowego (obrusy, serwety itp.), obciowych, a w ostatnim okresie coraz większego znaczenia nabiera zagadnienie nietekstylnego wykorzystania włókna lnianego np. do produkcji wykładzin podłogowych i samochodowych a także geowłóknin. W procesie produkcji włókna, podczas trzepania słomy roszonej, uzyskuje się paździerz, które są surowcem do wytwarzania płyt lignocelulozowych będących materiałem stosowanym w budownictwie (okładziny ścian i sufitów) i przemyśle meblarskim. Poza włóknem i paździerzami len włóknisty jest surowcem dla szeregu innych produktów wytwarzanych przez przemysł spożywczy i farmaceutyczny.</p> <p>Duża różnorodność wytwarzanych z roślin lnu surowców i półproduktów stanowi „koło zamachowe” dla rozwoju wielu branż opierających swoją produkcję na wykorzystaniu bioproduktów.</p> <p>Wprowadzenie lnu do płodozmianu wpływa korzystnie na plenność innych roślin (poprzez poprawę właściwości gleby), uprawianych w następnym roku na tym samym obszarze, zwiększa także bioróżnorodność w gospodarstwie.</p> <p>Technologie lniane spełniają kryteria zrównoważonego rozwoju gdyż są: (i) bezodpadowe, (ii) przyjazne dla środowiska (redukcja dwutlenku węgla, biodegradacja, recykling), (iii) wykorzystują zasoby odnawialne.</p> <p>Wsparcie produkcji lnu przyczyni się do zachowania i tworzenia miejsc pracy przy zbiorach i uprawie lnu w tradycyjnych obszarach jego produkcji i przetwórstwa. Uprawy lnu oraz jego przetwórstwo są zlokalizowane głównie w rejonach wiejskich o wysokiej stopie bezrobocia i dużym udziale małych gospodarstw, dysponujących siłą roboczą, która może być wykorzystana poza sezonem wegetacyjnym do przerobu słomy roszonej i ewentualnego wytwarzania wyrobów rękodzielniczych.</p> <p>Zachowanie potencjału rodzimej produkcji roślin włóknistych, w obliczu rosnącej konkurencji cenowej włókien sztucznych względem naturalnych, pozwoli na częściowe uniezależnienie się od zmiennej koniunktury na światowym rynku włókienniczym.</p>

Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną

Płatność związana do lnu nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie. Jednocześnie płatności związane zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszt- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności.

Len oleisty jako roślina klimatu kontynentalnego jest bardziej niż len włóknisty odporny na wysokie temperatury i okresy suszy. Len oleisty ze względu na dobrze rozwinięty i głęboko wnikający w glebę system korzeniowy dobrze znosi okresowe niedobory wody.

W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.5.7	Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu	2,97	5 983

Kod interwencji	I 5.8.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą konopi włóknistych przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji konopi włóknistych.

Celu Szczegółowego	<p>Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.</p> <p>Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających konopie włókniste.</p> <p>Wyplacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy konopi.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklарowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. – Uprawa konopi odmian zawierających maksymalny poziom tetrahydrokanabinolu (THC) określony w odrębnych przepisach – Uprawa zgodnie z przepisami o przeciwdziałaniu narkomanii – Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy nie większej, niż powierzchnia określona na podstawie przepisów o przeciwdziałaniu narkomanii
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy konopi. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 29 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w latach 2016-2020 systematycznie wzrastała, zaproponowana stawka jest znacznie niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 70 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	<p>Rośnie konkurencja cenowa włókien sztucznych względem włókien naturalnych.</p> <p>Konopie włókniste (siewne, przemysłowe) były uprawiane w Polsce od dawna W latach 90. nastąpił jednak duży kryzys w uprawie spowodowany intensywnym rozwojem przemysłu produkującego sztuczne włókna. Od 2015 roku odnotowuje się wzrost zainteresowania uprawą konopi, chociaż nadal jest to uprawa niszowa.</p>

	<p>Słabą stroną tego sektora jest brak zainteresowania producentów maszyn z przyczyn ekonomicznych oraz wiele obostrzeń prawnych.</p>
Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	<p>Poprawa konkurencyjności.</p>
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	<p>Płatność będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.</p>
Sektor(y) dotknięty/ trudnościami	<p>Konopie.</p>
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>Konopie mają znaczenie gospodarcze jako roślina włóknista, oleista i rolnicza.</p> <p>Polska posiada wieloletnią tradycję uprawy i przerobu konopi. Oprócz tradycyjnego włókienniczego wykorzystania, konopie znajdują zastosowanie między innymi w przemyśle: papierniczym, budowlanym, motoryzacyjnym, kosmetycznym i chemicznym, z uwagi na szczególne właściwości włókna konopi – odporność na procesy gnilne w warunkach większego wilgotnienia (np. węże pożarnicze, sieci, nici chirurgiczne, papier filtracyjny).</p> <p>Uprawa konopi niezwykle korzystnie wpływa na poprawę struktury gleby oraz zmniejszenie zachwaszczenia na polu, ponadto wymaga minimalnego użycia pestycydów, głównie z uwagi na fakt, iż jako retardant konopie hamują rozwój niektórych chwastów i nicieni glebowych oraz odstraszaają szkodniki. Ich wprowadzenie do płodozmianu powoduje zwiększenie plenności następnych upraw. Dodatkowo, uprawa konopi umożliwia rekultywację gleb zdegradowanych przez przemysł metalurgiczny i wydobywczy.</p> <p>Duża różnorodność wytwarzanych z konopi surowców i półproduktów stanowi „koło zamachowe” dla rozwoju wielu branż opierających swoją produkcję na wykorzystaniu bioproduktów.</p> <p>Z tego względu wsparcie produkcji konopi przyczyni się do zachowania miejsc pracy w tradycyjnych obszarach ich uprawy. Przetwórstwo konopi jest zlokalizowane głównie w rejonach wiejskich, zatem ich uprawa i dalsze wykorzystanie wpływają korzystnie na poziom zatrudnienia i wielofunkcyjny rozwój tych rejonów.</p> <p>Zachowanie potencjału rodzimej produkcji roślin włóknistych, w obliczu rosnącej konkurencji cenowej włókien sztucznych względem naturalnych, pozwoli na częściowe uniezależnienie się od zmiennej koniunktury na światowym rynku włókienniczym.</p>
Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną	<p>Płatność związana do konopi włóknistych nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE. Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzeczca. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych.</p>

Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie. Jednocześnie płatności związane zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszt- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności.

Konopie w rolnictwie uznawane są za jedną z roślin najbardziej przyjaznych środowisku, gdyż w jej uprawie stosuje się niewielkie ilości pestycydów.

W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
1.5.8	Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych	0,48	3 357

PROJEKT

Kod interwencji	I 5.9.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w	Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą pomidorów przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji pomidorów.

realizację Celu Szczegółowego	<p>Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.</p> <p>Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających pomidory kierowane do przetwórstwa.</p> <p>Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy pomidorów nie większej, niż powierzchnia uprawy pomidorów określona w umowie.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystapiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Uprawa pomidorów założona z rozsady – Minimalna obsada 20 000 szt./ha – Zawarcie umowy na uprawę pomidorów, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, którego przedmiot działalności obejmuje przetwarzanie owoców i warzyw, określonej ilości pomidorów z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te pomidory odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i je przetworzyć – Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy pomidorów nie większej, niż powierzchnia uprawy pomidorów określona w umowie
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy pomidorów. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 550 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w latach 2015-2021 oscylowała między ok. 3,7 tys. ha a ok. 7,4 tys. ha, zaproponowana stawka jest znacznie niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 670 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Amber Box

Uzasadnienie trudności	Zgodnie z danymi FADN dla roku 2019 w grupie producentów pomidorów dochód bez dopłat i pomniejszony o szacunek kosztów pracy własnej był ujemny wyniósł -2 491,87 zł/ha.
Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności.
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	<p>Płatność będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.</p> <p>Poprzez wymóg dotyczący zawarcia umowy zapewnione będzie, aby wsparciem objęte były uprawy prowadzone w związku z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez przemysł przetwórczy.</p> <p>Określone dodatkowe wymogi (założenie uprawy z rozsady oraz minimalna gęstość 20 000 szt./ha) spowodują, że wsparciem nie będą objęte uprawy, których wyłącznym celem jest maksymalizacja płatności, a nie faktyczna produkcja pomidorów na rynek. W warunkach polskich uprawa pomidorów z siewu nasion bezpośrednio w grunt nie gwarantuje bowiem osiągnięcia plonu zapewniającego opłacalność produkcji, i z tego względu nie można jej uznać za właściwą praktykę agrotechniczną.</p>
Sektor(y) dotknięty/ trudnościami	Owoce i warzywa.
Uzasadnienie znaczenia sektora	Pomidor jest ważnym surowcem przemysłu spożywczego, głównie ze względu na jego walory smakowe i dietetyczne. Gospodarcze znaczenie sektora jako dostawcy surowca dla przemysłu przetwórczego wynika przede wszystkim z zastosowania pomidorów do produkcji soków, przecierów i koncentratów. Sektor pomidorów należy do sektorów relatywnie pracochłonnych, które mają szczególne znaczenie ze względu na generowanie miejsc pracy, zwłaszcza w rejonach o rozdrobnionej strukturze agrarnej, spełnia zatem również funkcję społeczną. Znaczenie sektora w tworzeniu miejsc pracy i źródła dochodów na wsi jest istotne w szczególności dla kilku podstawowych rejonów uprawy – lubelskiego, kujawskiego i wielkopolskiego. Środowiskowe znaczenie sektora wynika z roli pomidorów w dywersyfikacji upraw i poprawie jakości gleb. Lepsze zmianowanie i większa dywersyfikacja upraw to cele środowiskowe, które są spójne z promowaniem praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska.
Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną	<p>Płatność związana do pomidorów nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolatniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie. Jednocześnie płatności związane zapobiegają porzucaniu mniej popularnych,</p>

koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności.

Pomidor ze względu na dość silnie rozwinięty system korzeniowy zaliczany jest do roślin o średnich wymaganiach wodnych. Wymagania wodne pomidora są zróżnicowane w poszczególnych fazach wzrostu.

Pomidor jest objęty systemem integrowanej, jak i ekologicznej produkcji, co wskazuje na możliwość jego uprawy z troską o stan środowiska przyrodniczego, zapewniając odpowiednią jakość owoców.

Niewielu producentów pomidorów decyduje się na nawadnianie plantacji z uwagi na wysokie koszty instalacji nawadniającej, deszczowni szpulowych oraz uzdatniania wody (pozbycie się szkodliwych związków dla roślin, szczególnie żelaza).

W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.5.9	Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów	10,50	3 885

Kod interwencji	I 5.10.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania kłeszek żywiolowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagan interwencji, które zapewniają	Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą truskawek przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji truskawek.

efektywny wkład w realizację	Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.				
Celu Szczegółowego	Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających truskawki. Wyplacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy truskawek (bez limitu).				
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Uprawa truskawek 				
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.				
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.				
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy truskawek. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 267 EUR/ha.				
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w latach 2019-2021 zmniejsza się stopniowo. Zaproponowana stawka jest zbliżona do dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 263 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).</p>				
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.				
Ocena WTO	Amber Box				
Uzasadnienie trudności	<p>Zgodnie z danymi FADN dla roku 2019 dochód bez dopłat i pomniejszony o oszacowany koszt pracy własnej w grupie producentów truskawek był ujemny i wyniósł -4 179,38 zł/ha.</p> <p>Od 2019 r. stopniowo maleje powierzchnia uprawy truskawek zgłaszana do wsparcia.</p> <p>Tabela. Powierzchnia upraw truskawek w latach 2018-2021 na podstawie danych z wniosków o przyznanie płatności.</p>				
		2018	2019	2020	2021
	powierzchnia (ha)	40 356	38 306	37 539	34 966

	<p>Występuje duża zmienność dochodów gospodarstw wyspecjalizowanych i o wysokiej skali produkcji, w szczególności wyspecjalizowanych w produkcji ogrodniczej (np. truskawek) - wyniki FADN. Zmienność ta powiązana jest z czynnikami natury przyrodniczej oraz wysoką zmiennością cen tych produktów rolnych przy niedostatecznych możliwościach ograniczania ryzyka produkcyjnego i cenowego.</p> <p>Wśród zagrożeń dla realizacji Celu 1 szczególną wagę mają nasilające się negatywne zjawiska pogodowe związane ze zmianami klimatu. Zjawiska takie, jak z jednej strony postępujące niedobory wody dla rolnictwa, a z drugiej strony gwałtowne opady, skutkują zwiększeniem ryzyka produkcyjnego (zmienność plonów) i wzrostem kosztów produkcji w rolnictwie. Niewielu producentów truskawek, z uwagi na wysokie koszty instalacji nawadniającej, deszczowni szpulowych oraz uzdatniania wody (pozbycie się szkodliwych związków dla roślin, szczególnie żelaza), decyduje się na nawadnianie plantacji.</p> <p>Systematycznie wzrastają koszty produkcji truskawek.</p> <p>Z perspektywy tworzenia wartości produkcji rolnictwa ten kierunek produkcji ma ugruntowaną tradycję w Polsce, co powiązane jest z wartością odżywczą truskawek i korzystnymi warunkami glebowo-klimatycznymi dla jej uprawy. W ostatnich latach z uwagi na wrażliwość połowych upraw truskawek na brak wody oraz wysokie nakłady pracy zmniejsza się atrakcyjność prowadzenia tego kierunku produkcji. Wsparcie w tym sektorze zarówno bezpośrednio jak i pośrednio sprzyjało stabilizacji dochodów rolniczych. Rosnąca konkurencyjność cenowa produkcji truskawek, zwłaszcza krajów aspirujących o członkostwo w UE wskazuje na konieczność wspierania tego kierunku produkcji poprzez wsparcie związane celem utrzymania produkcji charakteryzującej się wysoką jakością, zwłaszcza do bezpośredniej konsumpcji.</p> <p>Uprawa truskawek w Polsce charakteryzuje się dużą pracochłonnością oraz wzrastającymi kosztami pracy, natomiast mała odporność owoców i roślin na warunki zewnętrzne ogranicza możliwości zastosowania maszyn do zbiorów (zbiór ręczny).</p>
Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności.
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	Płatność będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.
Sektor(y) dotknięte/ trudnościami	Owoce i warzywa.
Uzasadnienie znaczenia sektora	Truskawki są ważnym surowcem przemysłu spożywczego, głównie ze względu na ich walory smakowe i dietetyczne. Gospodarcze znaczenie sektora jako dostawcy surowca dla przemysłu przetwórczego wynika przede wszystkim z zastosowania truskawek do produkcji dżemów, soków i mrożonek. Sektor truskawek należy do sektorów relatywnie pracochłonnych, które mają szczególne znaczenie ze względu na generowanie miejsc pracy, zwłaszcza w rejonach o rozdrobnionej strukturze agrarnej, spełnia zatem również funkcję społeczną. Produkcja truskawek ma duży wpływ na poziom dochodów gospodarstw i gospodarkę regionalną, zwłaszcza gospodarkę rejonów wyspecjalizowanych w ich uprawie. Środowiskowe znaczenie sektora wynika z roli truskawek w dywersyfikacji upraw.

	<p>W ujęciu wartościowym truskawki stanowiły blisko 15% wartości produkcji owoców łącznie w 2018 roku. Relatywnie wyrównanemu poziomowi ilości produkcji truskawek towarzyszyły silne zmiany wartości tego sektora – poniżej 600 mln zł w roku 2015 do ponad 1 miliarda w roku 2017.</p> <p>W Polsce uprawa truskawki wpisuje się w długoletnią tradycję, co wynika m.in. z korzystnych warunków glebowo-klimatycznych dla jej uprawy. Truskawka jest objęta systemem integrowanej, jak i ekologicznej produkcji, co wskazuje na możliwość jej uprawy z troską o stan środowiska przyrodniczego, zapewniając odpowiednią jakość owoców.</p>
<p>Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną</p>	<p>Płatność związana do truskawek nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE. Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie. Jednocześnie płatności zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszt- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności.</p> <p>Truskawki najlepiej rosną na glebach obficie nawożonych obornikiem, co wskazuje na powiązanie tej działalności rolnej z produkcją zwierzęcą. Jednak alternatywą dla obornika są tzw. nawozy zielone, czyli rośliny przeznaczone na przyoranie.</p> <p>Wprawdzie truskawki są bardzo wrażliwe na brak wody, szczególnie od początku kwitnienia do końca zbioru owoców, a także w sierpniu (gdy ma miejsce rozrastanie się krzaków, zawiązywanie pąków kwiatowych), jednak dosyć powszechną praktyką jest ściółkowanie truskawek przy użyciu słomy. Jest to najtańszy sposób ściółkowania, który nie tylko zapobiega zanieczyszczeniu owoców glebą, ale ogranicza także parowanie wody z gleby w okresie suszy, a także przyspiesza nagrzewanie się gleby wiosną, dzięki czemu owoce dojrzewają nieco wcześniej. Ponadto dzięki temu utrudnione jest kiełkowanie i wzrost chwastów, co przekłada się na mniejsze zużycie herbicydów w trakcie uprawy.</p> <p>W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.5.10	Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek	51,28	38 618

Kod interwencji	I 5.11.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj
Powiązane szczegółowe i przekrojowe cele	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

<p>Opis interwencji, zapewniają wkład w realizację</p> <p>wymagan które efektywny</p> <p>Celu Szczegółowego</p>	<p>Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą ziemniaków skrobiowych przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji ziemniaków skrobiowych.</p> <p>Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.</p> <p>Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających ziemniaki skrobiowe.</p> <p>Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych nie większej, niż powierzchnia uprawy ziemniaków skrobiowych określona w umowie.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Uprawa ziemniaków skrobiowych – Zawarcie umowy na uprawę ziemniaków skrobiowych, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, którego przedmiot działalności obejmuje wytwarzanie skrobi lub wyrobów skrobiowych, określonej ilości ziemniaków skrobiowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te ziemniaki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i wyprodukować z nich skrobię lub wyroby skrobiowe – Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych nie większej, niż powierzchnia uprawy ziemniaków skrobiowych określona w umowie
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik aktywny zawodowo.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 245 EUR/ha.</p>
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w latach 2015-2020 zwiększała się stopniowo, zaproponowana stawka jest niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 273 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).</p>
<p>Ocena państwa pomocy</p>	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>

Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	W ostatnich latach obserwuje się silny trend do zmniejszania produkcji ziemniaków co wpływa negatywnie na stabilność rynku ziemniaków skrobiowych. W szczególności w okresach znacznie niższych zbiorów ziemniaki skrobiowe nie są kierowane do przemysłu co wpływa na jego destabilizację. W efekcie Polska jest importerem netto produktów skrobiowych.
Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności.
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	<p>Platność będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.</p> <p>Poprzez wymóg dotyczący zawarcia umowy zapewnione będzie, aby wsparciem objęte były uprawy prowadzone w związku z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez przemysł przetwórczy.</p>
Sektor(y) dotknięty/e trudnościami	Ziemniaki skrobiowe.
Uzasadnienie znaczenia sektora	Gospodarcze znaczenie sektora wynika z zastosowań skrobi ziemniaczanej i jej modyfikatów w produkcji żywności, leków i kosmetyków oraz w przemyśle, zwłaszcza papierniczym. Społeczne znaczenie sektora związane jest z jego zdolnością do tworzenia miejsc pracy, zwłaszcza w rolnictwie i przemyśle przetwórczym. Natomiast znaczenie środowiskowe wynika z roli ziemniaków skrobiowych (roślina okopowa) w dywersyfikacji upraw i poprawie jakości gleb. Zahamowanie spadku udziału ziemniaków w strukturze zasiewów i produkcji roślinnej ma istotne znaczenie z punktu widzenia zachowania bioróżnorodności i kształtowania krajobrazu obszarów wiejskich. Lepsze zmianowanie i większa dywersyfikacja upraw to cele środowiskowe, które są spójne z promowaniem praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska za pomocą płatności za zazielenienie.
Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną	<p>Platność związana do ziemniaków skrobiowych nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolatniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie. Jednocześnie płatności związane zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszt- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności.</p> <p>W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.5.11	Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych	45,11	37 003

PROJEKT

Kod interwencji	I 5.12.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane szczegółowe i przekrojowy	<p>cele Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii</p> <p>na</p> <p>odpowiada</p> <p>CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych</p> <p>CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych</p> <p>CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji</p> <p>CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)</p>
Potrzeba(-y), którą(-e) odpowiada interwencja	
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	<p>R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości</p> <p>R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)</p> <p>R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości</p>
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład	Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą roślin pastewnych przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji roślin pastewnych.

realizację Szczegółowego	Cel: Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności. Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających rośliny pastewne. Płatnością może być objęte nie więcej niż 75 ha upraw roślin pastewnych w gospodarstwie.
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Uprawa następujących roślin: esparceta siewna; koniczyna czerwona; koniczyna biała; koniczyna białoróżowa; koniczyna perska; koniczyna krwistoczerwona; komonica zwyczajna; lędźwian; lucerna siewna; lucerna mieszańcowa; lucerna chmielowa; nostrzyk biały; seradela uprawna; wyka kosmata; wyka siewna – Płatność przysługuje również w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek oraz w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek z roślinami strączkowymi na ziarno. W przypadku wyki siewnej i wyki kosmatej dopuszcza się ponadto uprawę z rośliną podporową spoza tej listy – Uprawa zgłoszona do wsparcia nie może zostać przeznaczona na zielony nawóz
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy roślin pastewnych. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 102 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją wykazywała niewielkie wahania, zaproponowana stawka jest zbliżona do dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2017-2021 wynosi ok. 100 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawianych produktów (liczby hektarów).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	Nie dotyczy (wyjątek przewidziany przepisami UE).

Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	Poprawa konkurencyjności. Poprawa zrównoważoności.
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane trudności (tj. wyjaśnienie celu)?	Nie dotyczy.
Sektor(y) dotknięte/ trudnościami	Rośliny wysokobiałkowe.
Uzasadnienie znaczenia sektora	<p>Uruchomienie instrumentu mającego na celu utrzymanie produkcji paszowych roślin wysokobiałkowych pozytywnie wpłynie na bilans białka oraz przyczyni się do poprawy stanu środowiska glebowego. Paszowe rośliny wysokobiałkowe zajmują zróżnicowaną powierzchnię w poszczególnych rejonach Polski. W Polsce wciąż dominują gospodarstwa rolne nastawione na tradycyjne sposoby gospodarowania, w tym gospodarstwa agroturystyczne, utrzymujące niewielkie stada zwierząt żywione w sposób ekstensywny z wykorzystaniem pasz gospodarskich. Potrzeby pokarmowe tych zwierząt wymagają uzupełnienia ich diet w pasze wysokobiałkowe w tym w postaci zielonek, kiszonek i suszu. Paszowe rośliny wysokobiałkowe wywierają bardzo korzystny wpływ na biologiczne i fizyko-chemiczne właściwości gleby i są ważnym elementem rolniczych działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu. W szczególności, w warunkach polskich: (i) dzięki symbiozie z bakteriami asymilującymi wolny azot atmosferyczny, wzbogacają glebę w ten składnik, co ma znaczenie zarówno ekologiczne, klimatyczne, jak i ekonomiczne, (ii) charakteryzuje je, jako jedną z nielicznych grup roślin uprawnych, dodatni bilans substancji organicznej w glebie, (iii) ich system korzeniowy jest głęboki i rozluźnia warstwę podpórą ułatwiając głębsze ukorzenie się roślin następczych, (iv) wydzieliny korzeniowe części z tych gatunków uruchamiają uwstecznione związki fosforu, dzięki czemu może on być wykorzystywany przez następne gatunki zmianowaniu, (v) zwarty porost masy nadziemnej tych roślin silnie ocienia glebę sprzyjając aktywności życia biologicznego gleby. W związku z powyższym są one doskonałym przedplonem dla roślin zbożowych, przemysłowych i okopowych, a jako element płodozmianu, zmniejszają zużycie paliwa przy pielęgnacji gleby, co przekłada się na obniżenie kosztów zabiegów pielęgnacyjnych i uprawowych. Szczególnie korzystny wpływ następczy roślin wysokobiałkowych obserwuje się w latach o nierównomiernym rozkładzie opadów lub ich niedoborach. Rośliny te przyczyniają się również do ograniczenia chorób przenoszonych za pośrednictwem gleby.</p>
Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną	<p>Płatność związana do roślin pastewnych nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.</p>

W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.5.12	Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych	86,63	171 210

PROJEKT

Kod interwencji	I 5.13.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Płatność bezpośrednia związana z produkcją (art. 32-34 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane szczegółowe i przekrojowy	cele i cel Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), którą(-e) odpowiada interwencja	na CS 1.P 1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych CS 1.P 3. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej) R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej) R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą roślin strączkowych na ziarno przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji roślin strączkowych na ziarno.

Celu Szczegółowego	Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności. Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających rośliny strączkowe na ziarno. Wyplacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy roślin strączkowych na ziarno (bez limitu).
Opis warunków kwalifikowalności	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami – Uprawa następujących roślin (również w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek): bobik; groch siewny, w tym peluszką, z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego; łubin biały; łubin wąskolistny; łubin żółty; soja zwyczajna – Dokonanie zbioru ziarna (nasion)
Beneficjent	Rolnik aktywny zawodowo.
Normy GAEC/SMR	Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.
Forma i wysokość wsparcia	Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy roślin strączkowych na ziarno. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 200 EUR/ha.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Szacunkowe wielkości stawek określono biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, społeczne lub środowiskowe sektora, trudności występujące w sektorze, a także wysokość dotychczasowego wsparcia.</p> <p>Przy obliczaniu wsparcia uwzględniono ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie. Jednocześnie, z uwagi na znaczenie tego sektora, zaproponowana stawka jest wyższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2017-2021 wynosi ok. 157 EUR/ha).</p> <p>Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Amber Box
Uzasadnienie trudności	Nie dotyczy (wyjątek przewidziany przepisami UE).
Cel(e) interwencji w odniesieniu do docelowego sektora	<p>Poprawa konkurencyjności.</p> <p>Poprawa zrównoważoności.</p>
W jaki sposób interwencja rozwiąże zidentyfikowane	Nie dotyczy.

<p>trudności (tj. wyjaśnienie celu)?</p>	
<p>Sektor(y) dotknięte/ trudnościami</p>	<p>Rośliny wysokobiałkowe.</p>
<p>Uzasadnienie znaczenia sektora</p>	<p>Uruchomienie instrumentu mającego na celu utrzymanie produkcji roślin białkowych pozytywnie wpłynie na bilans białka oraz przyczyni się do poprawy stanu środowiska glebowego.</p> <p>Rośliny strączkowe zajmują zróżnicowaną powierzchnię w poszczególnych rejonach Polski. Najwięcej tych roślin uprawia się w województwach kujawsko-pomorskim, wielkopolskim, mazowieckim i lubelskim. Najmniej roślin strączkowych uprawia się w województwach: małopolskim, opolskim, śląskim i podkarpackim.</p> <p>Rośliny strączkowe wywierają korzystny wpływ na biologiczne i fizyko-chemiczne właściwości gleby i są ważnym elementem rolniczych działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu. W szczególności, w warunkach polskich: (i) dzięki symbiozie z bakteriami asymilującymi wolny azot atmosferyczny, wzbogacają glebę w ten składnik, co ma znaczenie zarówno ekologiczne, klimatyczne, jak i ekonomiczne, (ii) charakteryzuje je, jako jedną z nielicznych grup roślin uprawnych, dodatni bilans substancji organicznej w glebie, (iii) ich system korzeniowy rozluźnia warstwę podporna ułatwiając głębsze ukorzenie się roślin następczych, (iv) wydzieliny korzeniowe łubinów uruchamiają uwstecznione związki fosforu, dzięki czemu może on być wykorzystywany przez następne gatunki w zmianowaniu, (v) zwarty porost masy nadziemnej tych roślin silnie ocienia glebę sprzyjając aktywności życia biologicznego gleby.</p> <p>W związku z powyższym są one doskonałym przedplonem dla roślin zbożowych, przemysłowych i okopowych, a jako element płodozmianu, zmniejszają zużycie paliwa przy pielęgnacji gleby, co przekłada się na obniżenie kosztów zabiegów pielęgnacyjnych i uprawowych. Szczególnie korzystny wpływ następczy roślin strączkowych obserwuje się w latach o nierównomiernym rozkładzie opadów lub ich niedoborach. Rośliny te przyczyniają się również do ograniczenia chorób przenoszonych za pośrednictwem gleby.</p>
<p>Uzasadnienie zgodności interwencji z ramową dyrektywą wodną</p>	<p>Płatność związana do roślin strączkowych na ziarno nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.</p> <p>Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześciolletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystających z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie. Jednocześnie płatności związane zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszt- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności.</p> <p>Rośliny strączkowe na ogół nie wymagają nawożenia azotem, co sprzyja równowadze środowiskowej.</p>

W przypadku Polski systemy nawadniające w uprawie polowej nie są powszechnie stosowane, zatem należy stwierdzić, że sektor ten nie powoduje dużego zużycia wody.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.5.13	Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno	324,25	324 970

PROJEKT

5.2. Opis interwencji sektorowych

Kod interwencji	I 6.1
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze pszczelarskim i pomoc finansowa Unii (art. 55 ust.1 a) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.37 Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P 8. Podnoszenie kwalifikacji, w szczególności cyfrowych, rynkowych i technologicznych przez rolników oraz łatwo dostępne i profesjonalne wsparcie doradcze
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Powyższa interwencja jest skierowana do pszczelarzy oraz osób mających zamiar założyć pasiekę. Jej realizacja przyczyni się do zwiększenia zorientowania pszczelarzy i przyszłych pszczelarzy na rynek i konkurencyjność, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację - cel 2.</p> <p>Realizacja interwencji pozytywnie wpłynie na teoretyczne przygotowanie pszczelarzy do pracy w pasiece zwiększając ich zorientowanie na rynek.</p> <p>Nie przewiduje się kryteriów wyboru, wszyscy ubiegający się o pomoc otrzymają wsparcie.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>O pomoc może podmiot mający co najmniej 3-letnie doświadczenie w organizowaniu szkoleń dla pszczelarzy.</p> <p>Uczestnikiem szkolenia może być:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pszczelarz (podmiot prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (<i>Apis mellifera</i>), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421); – osoba, która złoży oświadczenie, że planuje prowadzić działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (<i>Apis mellifera</i>), i wystąpić o wpis do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421). <p>Tematyka szkoleń dotyczy przede wszystkim:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) prowadzenia gospodarki pasiecznej; 2) chorób pszczół i ich zwalczania oraz zapobiegania; 3) biologii rodziny pszczoł; 4) pożytków i produktów pszczoł; 5) marketingu i pozycjonowania na rynku produktów;

	6) ekonomiki gospodarki pasiecznej; 7) wędrownej gospodarki pasiecznej. Tematy szkoleń pszczelarskich obejmujące inny niż wyżej wyszczególniony zakres, nie mogą przekroczyć 30% godzin szkoleniowych.
Beneficjent	I. Organizacje pszczelarskie działające w formie: <ol style="list-style-type: none"> 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; II. Jednostki Doradztwa Rolniczego
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego Refundacja do 100% określonych kosztów netto (bez VAT) szkoleń pszczelarzy i osób planujących założenie pasieki.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Wysokość planowanej kwoty jednostkowej jest planowaną sumą kosztów poniesionych na zapewnienie materiałów szkoleniowych i żywienia uczestników szkolenia, kosztów najmu pomieszczeń i wynagrodzenia wykładowców, oraz kosztów bezpośrednio związanych z organizacją szkolenia czy konferencji. Biorąc pod uwagę planowany budżet dla tego rodzaju interwencji w wysokości 220 000 euro, w okresie roku planuje się przeprowadzić co najmniej 50 szkoleń. Średni koszt szkolenia jest szacowany na kwotę 4 400 euro.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Środki publiczne w mln [EUR]	Produkt – liczba szkoleń i konferencji
I.6.1	Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc techniczna, wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej	0,55	1,1	50

Kod interwencji	I 6.2
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim – inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych.
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze pszczelarskim i pomoc finansowa Unii (art. 55 ust. 1 lit. b (iii) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR,)
Wskaźnik produktu	O.37 Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P1. Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Realizacja interwencji (wsparcie zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego) przyczyni się do poprawy efektywności funkcjonowania gospodarstwa pasiecznego i jakości produktów pszczelich kierowanych na rynek.</p> <p>Interwencja jest skierowana do pszczelarzy umieszczających na rynku produkty pszczele, posiadających minimalny potencjał (co najmniej 10 pni pszczelich) w oparciu o który możliwa jest realizacja celu. Powyższy wymóg wspiera działania tej grupy pszczelarzy w kierunku zorientowania na rynek i konkurencyjność.</p> <p>Nie przewiduje się kryteriów wyboru, wszyscy ubiegający się o pomoc otrzymają wsparcie.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Interwencją może być objęty pszczelarz będący producentem produktów pszczelich, spełniający następujące warunki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (<i>Apis mellifera</i>), i jest wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421); – umieszcza na rynku produkty pszczele, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (na przykład w ramach sprzedaży bezpośredniej czy rolniczego handlu detalicznego); – posiadający co najmniej 10 pni pszczelich. <p>Pomoc w pełnej wysokości i w pierwszej kolejności będzie udzielana dla młodych pszczelarzy tj. tych którzy nie ukończyli 40 roku życia.</p>
Beneficjent	<p>Pszczelarz, producent produktów pszczelich.</p> <p>Pszczelarz, producent produktów pszczelich może się ubiegać o pomoc również za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.

Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego.</p> <p>Refundacja do 60% kosztów netto zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej.</p> <p>Maksymalna wysokość pomocy przekazanej jednemu beneficjentowi w okresie jednego roku pszczelarskiego nie może przekroczyć 100 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli i nie więcej niż 15 000 zł.</p> <p>Organizacje pszczelarskie mogą ubiegać się o refundację udokumentowanych kosztów bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 7% kwoty wsparcia udzielonej pszczelarzom za ich pośrednictwem, jednak kwota ta nie może przekraczać 50 zł w przeliczeniu na tego pszczelarza.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia nie może przekroczyć iloczynu liczby pni pszczelich posiadanych przez pszczelarza i kwoty 100 zł.</p> <p>Biorąc pod uwagę planowany budżet dla tego rodzaju interwencji w wysokości 4 136 000 euro, w okresie roku planuje się wykonać 6200 działań i udzielić wsparcia pszczelarzom, średnio 667 euro na jedno działanie.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Środki ogółem publiczne w mln [EUR]	Produkt – Liczba osób otrzymujących refundację (pszczelarzy)
I.6.2	Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc techniczna, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych	10,34	20,68	6 200

Kod interwencji	I 6.3
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarstwie - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi.
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze pszczelarstwie i pomoc finansowa Unii (art. 55 ust. 1 lit. b) (i) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.37 Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P1. <i>Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony</i>
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Realizacja interwencji obejmie wszystkich pszczelarzy prowadzących działalność nadzorowaną. Powyższe przyczyni się do poprawy zdrowotności pszczół, a w konsekwencji do wzrostu produktywności gospodarstwa pasiecznego. Nie przewiduje się kryteriów wyboru, wszyscy ubiegający się o pomoc otrzymają wsparcie.
Opis warunków kwalifikowalności	Interwencją może być objęty pszczelarz producent produktów pszczelich - podmiot prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (<i>Apis mellifera</i>), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421). Pomoc jest przyznawana do: <ul style="list-style-type: none"> – zakupu produktów leczniczych weterynaryjnych warrozoobójczych; – nabycia produktów leczniczych do walki z warrozą, zawierających substancje czynne wymienione w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. Urz. UE L 150 z 14.6.2018, str. 1) – w przypadku pasiek, których właściciele posiadają certyfikat produkcji metodami ekologicznymi. <p>Ilość refundowanych produktów leczniczych weterynaryjnych dla pszczelarza producenta produktów pszczelich powinna być zgodna z zaleceniem lekarza weterynarii.</p> <p>Refundacja kosztów zakupu produktów leczniczych weterynaryjnych będzie wypłacana, jeżeli obrót lekami odbędzie się zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa</p>
Beneficjent	Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie:

	<p>1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.</p> <p>Pszczelarz, producent produktów pszczelich - podmiot prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (<i>Apis mellifera</i> o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2018 r. poz. 1967) ;</p>
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego. Refundacja do 90% kosztów netto zakupu środków leczniczych warzobójczych w ilości zgodnej z zaleceniem lekarza weterynarii.</p> <p>Organizacje pszczelarskie mogą ubiegać się o refundację udokumentowanych kosztów bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 7% kwoty wsparcia udzielonej pszczelarzom za ich pośrednictwem, jednak kwota ta nie może przekraczać 25 zł w przeliczeniu na tego pszczelarza.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia jest uzależniona od ilości refundowanych produktów leczniczych weterynaryjnych, zgodna z zaleceniem lekarza weterynarii.</p> <p>Biorąc pod uwagę planowany budżet dla tego rodzaju interwencji w wysokości 3 166 000 euro, w okresie roku planuje się wykonać 7 125 działań i udzielić wsparcia pszczelarzom, średnio 444 euro na jedno działanie.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba osób otrzymujących refundację
I.6.3	Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warzozą produktami leczniczymi	7,92	15,83	7 125

Kod interwencji	I 6.4
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarstwie - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrowniej
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaj interwencji w sektorze pszczelarstwie i pomoc finansowa Unii (<i>art. 55 ust.1 lit. b (iv) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.37 Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P1. Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Realizacja interwencji ułatwi przemieszczanie pni pszczelich na pożytki co w konsekwencji pozwoli pszczelarzowi prowadzić gospodarkę wędrowną, poprawiając efektywność funkcjonowania gospodarstwa pasiecznego. Nie przewiduje się kryteriów wyboru.
Opis warunków kwalifikowalności	Interwencją może być objęty pszczelarz, będący producentem produktów pszczelich, spełniający następujące warunki: <ul style="list-style-type: none"> – prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (<i>Apis mellifera</i>), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt)Dz. U. z 2020 r. poz. 1421); – umieszcza na rynku produkty pszczele zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (na przykład w ramach sprzedaży bezpośredniej czy rolniczego handlu detalicznego); – posiada co najmniej 25 pni pszczelich – warunek w przypadku ubiegania się o pomoc na zakup przyczep (lawet) do przewozu uli, urządzeń dźwigowych do załadunku i rozładunku uli, wag pasiecznych, elektryzatorów (pastuchów elektrycznych), lokalizatorów GPS uli; – posiadający co najmniej 150 pni pszczelich – warunek w przypadku ubiegania się o pomoc na zakup ładowarek, mini ładowarek oraz innych wózków samojezdnych do załadunku uli. Pomoc w pełnej wysokości i w pierwszej kolejności będzie udzielana dla młodych pszczelarzy tj. tych którzy nie ukończyli 40 roku życia.
Beneficjent	Pszczelarz, producent produktów pszczelich
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.

Forma i wysokość wsparcia	<p>Refundacji podlegają koszty zakupu:</p> <ul style="list-style-type: none"> -przyczep (lawet) -nowych maszyn i urządzeń służących do prowadzenia gospodarki wędrowniej. <p>Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego.</p> <p>Refundacja do 60% kosztów netto zakupu.</p> <p>Maksymalna wysokość pomocy przekazanej jednemu producentowi produktów pszczelich w okresie jednego sezonu pszczelarskiego nie może przekroczyć:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 150 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli w przypadku pszczelarza posiadającego 25-150 pni pszczelich; - 200 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli w przypadku pszczelarza posiadającego powyżej 150 pni pszczelich i nie więcej niż 40 000 zł.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia nie może przekroczyć iloczynu liczby pni pszczelich posiadanych przez pszczelarza i kwoty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 150 zł – w przypadku pszczelarza posiadającego 25-150 pni pszczelich; - 200 zł – w przypadku pszczelarza posiadającego więcej niż 150 pni pszczelich. <p>Biorąc pod uwagę planowany budżet dla tego rodzaju interwencji w wysokości 533 000 euro, w okresie roku planuje się realizację 300 działań i udzielić wsparcia pszczelarzom ,średnio 1777 euro na jedno działanie.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba osób otrzymujących refundację
I.6.4	Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrowniej	1,33	2,67	300

Kod interwencji	I 6.5
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim i pomoc finansowa Unii (art. 55 ust. 1 lit. d) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, - zasiedlanie uli w Unii)
Wskaźnik produktu	O.37 Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P1. Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Wsparcie jest skierowane do pszczelarzy będących pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej, a więc mogących umieszczać produkty pszczele na rynku. Powyższe wymaganie pozytywnie przyczyni się do osiągnięcia zakładanego celu. Realizacja interwencji przyczyni się do poprawy jakości i liczebności pogłowia pszczół, a w konsekwencji do wzrostu efektywności funkcjonowania gospodarstw pasiecznych. Nie przewiduje się kryteriów wyboru.
Opis warunków kwalifikowalności	Producent produktów pszczelich w danym sezonie może otrzymać wsparcie do zakupu matek, pakietów i odkładów pszczelich łącznie, nie więcej niż 50% liczby aktualnie posiadanych przez niego pni pszczelich, w tym nie więcej niż 20% pakietów i odkładów pszczelich. Interwencją może być objęty pszczelarz, spełniający następujący warunki: – prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (<i>Apis mellifera</i>), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421); – umieszcza na rynku produkty pszczele, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (na przykład w ramach sprzedaży bezpośredniej czy rolniczego handlu detalicznego) - warunek nie dotyczy pszczelarzy posiadających nie więcej niż 10 pni pszczelich. Refundacji podlegają koszty zakupu: a) matek pszczelich pochodzących z linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi i rejestry, z pasiek hodowlanych, w których prowadzona jest ocena przez podmiot upoważniony przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, b) odkładów lub pakietów pszczelich z matkami pszczelimi pochodzącymi z linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi i rejestry, z pasiek hodowlanych, w których prowadzona jest ocena przez podmiot upoważniony przez ministra właściwego do spraw rolnictwa,

	<p>Refundacji podlegają koszyki zakupu pszczoł, z pasiek:</p> <p>a) które przed rozpoczęciem sprzedaży pszczoł w danym roku pszczelarskim; przedstawia agencji płatniczej aktualne zaświadczenie weterynaryjne o zdrowotności rodzin pszczelich, wystawione przez lekarza weterynarii wolnej praktyki, a zainteresowanym pszczelarzom, kopię takiego zaświadczenia,</p> <p>b) w których nie stwierdzono objawów klinicznych chorób pszczoł, w szczególności warrozy, nosemozy, zgnilca amerykańskiego i europejskiego, chorób wirusowych oraz grzybicy wapiennej,</p> <p>c) w których na potrzeby związane z Interwencją wyprodukowano nie więcej łącznie niż 3 pakiety lub odkłady, w przeliczeniu na posiadany pień pszczeli.</p> <p>Lista producentów matek, pakietów i odkładów pszczelich z pasiek których zakup pszczoł podlega refundacji w danym sezonie, jest publikowana na stronie internetowej i aktualizowana przez agencję płatniczą.</p> <p>Kwota pomocy dla beneficjenta nie może przekroczyć 10 000 zł rocznie.</p>
Beneficjent	<p>Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczoł, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego. Refundacja do 70% kosztów netto zakupu pszczoł.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia jest ograniczona warunkami kwalifikowalności, a maksymalna stawka refundacji będzie określana na poszczególne lata w zależności od poziomu cen matek, pakietów i odkładów pszczelich na rynku.</p> <p>Biorąc pod uwagę planowany budżet dla tego rodzaju interwencji w wysokości 1 752 000 euro, w okresie roku planuje się realizację 3 940 działań i udzielić wsparcia pszczelarzom, średnio 445 euro na jedno działanie.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba osób otrzymujących refundację
I.6.5	Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczoł	4,38	8,76	3 940

Kod interwencji	I 6.6.
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim i pomoc finansowa Unii (art. 55 ust. 1 lit. e) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR,)
Wskaźnik produktu	O.37 Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P 2. Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Interwencja pozwoli na finansowanie wykonywania wdrożeń, badań stosowanych oraz innych analiz, które będą miały pozytywny wpływ na prowadzenie gospodarki pasiecznej i jakość produktów pszczelich. Wyniki tych analiz będą dostępne dla wszystkich pszczelarzy co powinno się przełożyć na lepsze decyzje gospodarcze i przyczynić do poprawy ogólnych warunków prowadzenia gospodarki pasiecznej. Wsparcie jest skierowane do jednostek naukowo-badawczych zajmujących się tematyką pszczelarską. Jednym z wymagań stawianych beneficjentom wsparcia będzie publikacja dotycząca realizacji projektu i osiągniętych wyników. Powyższe wymaganie pozwoli na realizację inicjatyw pozytywnie przyczyniających się do realizacji wdrożeń oraz nowych technologii w sektorze pszczelarskim. Nie przewiduje się kryteriów wyboru
Opis warunków kwalifikowalności	O wsparcie mogą ubiegać się jednostki naukowo-badawcze zajmujące się tematyką pszczelarską. W związku z szerokim spektrum możliwych badań i analiz, wnioski o wsparcie powinny zawierać szczegółowy ich opis, który pozwoli oszacować: - potencjalne korzyści dla pszczelarstwa, - wielkość nakładów do potencjalnych korzyści. W okresie roku wsparcie udzielone beneficjentowi na realizację danego projektu nie może przekroczyć 80 000 zł.
Beneficjent	Jednostki naukowo-badawcze zajmujące się tematyką pszczelarską.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego. Refundacja do 100% kosztów
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Wysokość wsparcia uzależniona od ilości złożonych wniosków w danym roku na ten typ interwencji. Ocena kwalifikacji wniosku w oparciu o potencjalne efekty do poniesionych kosztów.

	Biorąc pod uwagę planowany budżet dla tego rodzaju interwencji w wysokości 177 000 euro, w okresie roku planuje się udzielić wsparcia na realizację 10 projektów w maksymalnej wysokości 80 000 zł (t.j. 17 700 euro).
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba wykonanych analiz, wdrożeń, badań
I.6.6	Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze	0,44	0,89	50

PROJEKT

Kod interwencji	I 6.7.
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim i pomoc finansowa Unii (<i>art. 55 ust. 1 lit. g) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych,)</i>
Wskaźnik produktu	O.37 Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P1. Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Realizacja interwencji przyczyni się do lepszej identyfikacji miodów odmianowych i zwiększania asortymentu miodów. Pośrednio, do poprawy pozycji rynkowej pszczelarza i efektywności funkcjonowania gospodarstwa pasiecznego. Nie przewiduje się kryteriów wyboru.
Opis warunków kwalifikowalności	Interwencją może być objęty pszczelarz, będący producentem produktów pszczelich, spełniający następujące warunki: - prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (<i>Apis mellifera</i>), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421); - umieszcza na rynku produkty pszczele zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (na przykład w ramach sprzedaży bezpośredniej czy rolniczego handlu detalicznego); - posiada co najmniej 10 pni pszczelich. Badania mogą dotyczyć jedynie analiz fizyko-chemicznych oraz analizy pyłkowej miodu. W okresie roku beneficjent nie może otrzymać wsparcia wyższego niż 10 000 zł.
Beneficjent	Pszczelarz, producent produktów pszczelich
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	Refundacji podlegają koszty: -zakupu analiz fizyko-chemicznych -analizy pyłkowej miodu. Stawki analiz nie wyższe niż badań urzędowych Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego. Refundacja do 90% kosztów netto.

Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Wysokość wsparcia zgodnie z przedłożonymi dokumentami zakupu analiz przy wysokości stawek analiz nie wyższych niż badań urzędowych. Biorąc pod uwagę planowany budżet dla tego rodzaju interwencji w wysokości 65 936 euro, w okresie roku planuje się realizację 150 działań i udzielić wsparcia pszczelarzom, średnio 440 euro na jedno działanie.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Środki ogółem [EUR]	publiczne w mln	Produkt – liczba osób otrzymujących refundację
I.6.7	Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych	0,16	0,33		150

Kod interwencji	I 7.1
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Poprawa infrastruktury wykorzystywanej do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze owoców i warzyw, w sektorze chmielu, w sektorze oliwy z oliwek i oliwek stołowych oraz w innych sektorach, (art. 42 lit. f oraz art. 47 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.35 Liczba wspieranych programów operacyjnych
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw (art. 46 lit. a) planowanie i organizacja produkcji, dostosowanie produkcji do popytu, w szczególności pod względem jakości i ilości, optymalizacja kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji, stabilizacja cen producenta oraz negocjowanie umów na dostawy produktów rolnych; cele te odnoszą się do celów szczegółowych określonych w art. 6 ust. 1 lit. a), b), c) oraz i) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 1. Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji Interwencja będzie przyczyniała się do realizacji ww. potrzeby wyłącznie w odniesieniu do sektora owoców i warzyw. Powyższa potrzeba w zakresie sektora owoców i warzyw będzie ponadto realizowana w ramach interwencji o kodach: I.7.2., I.7.3. oraz I.7.4.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Celem interwencji jest poprawa wyposażenia technicznego organizacji producentów owoców i warzyw lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw wykorzystywanego do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw.
Celu(ów) Szczegółowego	Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.
Opis warunków kwalifikowalności	W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane na podstawie wniosku złożonego wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowane koszty. Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw, w przypadku gdy przedmiotem wsparcia ma być środek trwały, będą zobowiązane do

	<p>wykorzystywania danych środków trwałych zgodnie z ich przeznaczeniem opisanym w zatwierdzonym programie operacyjnym.</p> <p>Nabyte środki trwale pozostają własnością i pozostają w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów do końca okresu amortyzacji podatkowej lub przez 10 lat, w zależności od tego, który okres jest krótszy.</p> <p>Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów zapewnia również utrzymanie danego środka trwałego w ww. okresie.</p> <p>Jeżeli inwestycja będzie realizowana na gruncie dzierżawionym przez organizację producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw to wymóg własności może nie mieć zastosowania pod warunkiem, że inwestycje były w posiadaniu beneficjenta w ww. okresie.</p> <p>W przypadku inwestycji realizowanych w gospodarstwach członków organizacja producentów owoców i warzyw ma prawo dostępu do tego składnika aktywów podczas obowiązywania ww. okresu.</p> <p>W przypadku wybranych środków trwałych, jako alternatywa nabycia, możliwy będzie najem, dzierżawa lub leasing (do wartości netto) tych środków. Dzierżawa, najem lub leasing środków trwałych musi być ekonomicznie uzasadniona jako alternatywa zakupu.</p> <p>W przypadku realizacji inwestycji na gruntach/ w obiektach dzierżawionych umowa dzierżawy powinna zostać zawarta na okres nie krótszy niż okres podjętych zobowiązań.</p> <p>W ramach interwencji wspierane będą inwestycje w aktywa materialne i niematerialne dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymiany lub powiększenia upraw trwałych oraz wieloletnich; • kontroli warunków klimatycznych, fitopatologicznych oraz entomologicznych w produkcji owoców i warzyw; • systemów przekazywania informacji w zakresie planowania i organizacji produkcji owoców i warzyw; • systemów teleinformatycznych wspierających stosowanie nowoczesnych metod kontroli jakości na etapie produkcji owoców i warzyw; • ochrony drzew i krzewów owocowych oraz upraw warzywnych przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi (grad, nadmierny deszcz, przymrozki, wiatr, susza) lub zwierzyną łowną i ptakami; • zbioru oraz gromadzenia i transportu owoców i warzyw po zbiorze; • wdrażania krajowych i unijnych systemów jakości; • wdrażania systemów identyfikowalności i systemów certyfikacji oraz zarządzania jakością, w tym monitoringu jakości produktów oferowanych odbiorcom.
Beneficjent	Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.</p> <p>Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów</p>

	operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Stosownie do art. 48 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR w odniesieniu do interwencji w sektorze owoców i warzyw planowanie, raportowanie, rozliczenie wydajności odbywa się na poziomie programu operacyjnego a nie na poziomie interwencji. Kwota unit amount odpowiada wysokości najwyższej średniej wartości pomocy wypłaconej rocznie na 1 program operacyjny uzyskanej w latach 2014-2020 (najwyższa średnia wartość pomocy wypłaconej w odniesieniu do danego roku na 1 program operacyjny wystąpiła w roku 2014 i wyniosła 1 058 633,27 zł co wg kursu 4,45 PLN/EUR stanowi 237 895,12 EUR.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod interwencji	I 7.2
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze owoców i warzyw, w sektorze chmielu, w sektorze oliwy z oliwek i oliwek stołowych oraz w innych sektorach, (art. 42 lit. f oraz art. 47 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.35 Liczba wspieranych programów operacyjnych
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw (art. 46 lit. b) koncentracja podaży i wprowadzanie na rynek danych produktów, w tym poprzez marketing bezpośredni; cele te odnoszą się do celów szczegółowych określonych w art. 6 ust. 1 lit. a), b) i c) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 1. Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji Interwencja będzie przyczyniała się do realizacji ww. potrzeby wyłącznie w odniesieniu do sektora owoców i warzyw. Powyższa potrzeba w zakresie sektora owoców i warzyw będzie ponadto realizowana w ramach interwencji o kodach: I 7.1., I 7.3. oraz I 7.4.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Celem interwencji jest poprawa infrastruktury wykorzystywanej do koncentrowania dostaw pochodzących od członków organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw oraz umieszczania produktów na rynku. Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.
Opis warunków kwalifikowalności	W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane na podstawie wniosku złożonego wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowane koszty. Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw, w przypadku gdy przedmiotem wsparcia ma być środek trwały, będą zobowiązane do wykorzystywania danych środków trwałych zgodnie z ich przeznaczeniem opisanym w zatwierdzonym programie operacyjnym.

	<p>Nabyte środki trwale pozostają własnością i pozostają w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów do końca okresu amortyzacji podatkowej lub przez 10 lat, w zależności od tego, który okres jest krótszy.</p> <p>Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów zapewnia również utrzymanie danego środka trwałego w ww. okresie.</p> <p>Jeżeli inwestycja będzie realizowana na gruncie dzierżawionym przez organizację producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw to wymóg własności może nie mieć zastosowania pod warunkiem, że inwestycje były w posiadaniu beneficjenta w ww. okresie.</p> <p>W przypadku inwestycji realizowanych w gospodarstwach członków organizacja producentów owoców i warzyw ma prawo dostępu do tego składnika aktywów podczas obowiązywania ww. okresu.</p> <p>W przypadku wybranych środków trwałych, jako alternatywa nabycia, możliwy będzie najem, dzierżawa lub leasing (do wartości netto) tych środków. Dzierżawa, najem lub leasing środków trwałych musi być ekonomicznie uzasadniona jako alternatywa zakupu.</p> <p>W przypadku realizacji inwestycji na gruntach/ w obiektach dzierżawionych umowa dzierżawy powinna zostać zawarta na okres nie krótszy niż okres podjętych zobowiązań.</p> <p>W ramach interwencji wspierane będą inwestycje w aktywa materialne i niematerialne dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • infrastruktury służącej do przechowywania owoców i warzyw; • infrastruktury służącej do przygotowania owoców i warzyw do sprzedaży oraz do sprawnego i efektywnego realizowania dostaw; • systemów teleinformatycznych wspierających stosowanie nowoczesnych metod kontrolowania, planowania i realizacji dostaw; • systemów teleinformatycznych służących do wspierania internetowych platform handlowych; • dostępu do internetowych platform handlowych, giełd towarowych oraz baz danych handlowych, statystycznych i informacji rynkowej; • infrastruktury służącej do ważenia i etykietowania owoców i warzyw.
Beneficjent	Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.</p> <p>Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.</p>
Metoda obliczania planowanych	Stosownie do art. 48 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR w odniesieniu do interwencji w sektorze owoców i warzyw planowanie, raportowanie, rozliczenie

jednostkowych kwot wsparcia	wydajności odbywa się na poziomie programu operacyjnego a nie na poziomie interwencji. Kwota unit amount odpowiada wysokości najwyższej średniej wartości pomocy wypłaconej rocznie na 1 program operacyjny uzyskanej w latach 2014-2020 (najwyższa średnia wartość pomocy wypłaconej w odniesieniu do danego roku na 1 program operacyjny wystąpiła w roku 2014 i wyniosła 1 058 633,27 zł co wg kursu 4,45 PLN/EUR stanowi 237 895,12 EUR.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

PROJEKT

Kod interwencji	17.3
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze owoców i warzyw, w sektorze chmielu, w sektorze oliwy z oliwek i oliwek stołowych oraz w innych sektorach, (art. 42 lit. f oraz art. 47 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.35 Liczba wspieranych programów operacyjnych
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw (art. 46 lit. h) promocja i wprowadzanie do obrotu produktów; cele te odnoszą się do celów szczegółowych określonych w art. 6 ust. 1 lit. b), c) oraz i) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 1. Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji Interwencja będzie przyczyniała się do realizacji ww. potrzeby wyłącznie w odniesieniu do sektora owoców i warzyw. Powyższa potrzeba w zakresie sektora owoców i warzyw będzie ponadto realizowana w ramach interwencji o kodach: I 7.1., I 7.2. oraz I 7.4.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Celem interwencji jest zwiększenie rozpoznawalności marki lub znaku towarowego organizacji producentów lub zrzeczenia organizacji producentów owoców i warzyw, promocji produktów oferowanych przez organizację producentów lub zrzeczenia organizacji producentów owoców i warzyw jak też promocji znaków jakości. Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.
Opis warunków kwalifikowalności	W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeczenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane na podstawie wniosku złożonego wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowane koszty. W ramach interwencji wspierane będą inwestycje w aktywa materialne i niematerialne dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> • rejestracji znaków towarowych; • przeprowadzania badań marketingowych dotyczących marki lub znaku towarowego organizacji producentów lub zrzeczenia organizacji producentów;

	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzania badań marketingowych w zakresie promocji ogólnej produktów i promocji znaków jakości; realizacji działań informacyjnych, promocyjnych i marketingowych w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.
Beneficjent	Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji. Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Stosownie do art. 48 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR w odniesieniu do interwencji w sektorze owoców i warzyw planowanie, raportowanie, rozliczenie wydajności odbywa się na poziomie programu operacyjnego a nie na poziomie interwencji. Kwota unit amount odpowiada wysokości najwyższej średniej wartości pomocy wypłaconej rocznie na 1 program operacyjny uzyskanej w latach 2014-2020 (najwyższa średnia wartość pomocy wypłaconej w odniesieniu do danego roku na 1 program operacyjny wystąpiła w roku 2014 i wyniosła 1 058 633,27 zł co wg kursu 4,45 PLN/EUR stanowi 237 895,12 EUR.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod interwencji	I 7.4
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania mające na celu zapobieganie kryzysom oraz zarządzanie kryzysowe na rynku owoców i warzyw
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze owoców i warzyw, w sektorze chmielu, w sektorze oliwy z oliwek i oliwek stołowych oraz w innych sektorach, (art. 42 lit. f oraz art. 47 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.35 Liczba wspieranych programów operacyjnych
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw (art. 46 lit. j) polegający na zapobieganiu kryzysom i zarządzaniu ryzykiem, mającym na celu unikanie kryzysów i radzenie sobie z nimi na rynkach właściwego sektora; cele te odnoszą się do celów szczegółowych określonych w art. 6 ust. 1 lit. a), b) i c) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 1. Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji Interwencja będzie przyczyniała się do realizacji ww. potrzeby wyłącznie w odniesieniu do sektora owoców i warzyw. Powyższa potrzeba w zakresie sektora owoców i warzyw będzie ponadto realizowana w ramach interwencji o kodach: I 7.1., I 7.2. oraz I 7.3.
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Celem interwencji jest skuteczne zarządzanie ryzykiem na rynku w latach wystąpienia kryzysu. Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.
Opis warunków kwalifikowalności	W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane na podstawie wniosku złożonego wraz z załącznikami. Wsparcie będzie przyznawane organizacjom producentów i zrzeszeniom organizacji producentów owoców i warzyw za wycofywane z rynku produkty na tzw. bezpłatną dystrybucję lub inne przeznaczenia.

Beneficjent	Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.</p> <p>Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków (100% w przypadku wycofania z rynku na bezpłatną dystrybucję). Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,6% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 5,1% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.</p> <p>Wydatki na operacje wycofania z rynku nie mogą przekroczyć 1/3 łącznych wydatków poniesionych z tytułu realizacji programu operacyjnego.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Stosownie do art. 48 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR w odniesieniu do interwencji</p> <p>w sektorze owoców i warzyw planowanie, raportowanie, rozliczenie wydajności odbywa się na poziomie programu operacyjnego a nie na poziomie interwencji. Kwota <i>unit amount</i> odpowiada wysokości najwyższej średniej wartości pomocy wypłaconej rocznie na 1 program operacyjny uzyskanej w latach 2014-2020 (najwyższa średnia wartość pomocy wypłaconej w odniesieniu do danego roku na 1 program operacyjny wystąpiła w roku 2014 i wyniosła 1 058 633,27 zł co wg kursu 4,45 PLN/EUR stanowi 237 895,12 EUR.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod interwencji	I 7.5
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze owoców i warzyw, w sektorze chmielu, w sektorze oliwy z oliwek i oliwek stołowych oraz w innych sektorach, (art. 42 lit. f oraz art. 47 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.35 Liczba wspieranych programów operacyjnych
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	<p>Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii.</p> <p>Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych</p> <p>Cel 6 Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu) (art. 6 lit. f) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)</p> <p>Interwencja realizuje cele w odniesieniu do sektora owoców i warzyw polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (art. 46 lit. e) promocji, rozwoju i wdrażaniu: <ol style="list-style-type: none"> 1) metod i technik produkcji przyjaznych dla środowiska naturalnego; 2) praktyk produkcyjnych odpornych na agrofagi i choroby; 3) norm w zakresie zdrowia i dobrostanu zwierząt wykraczających poza minimalne wymogi ustanowione na mocy prawa unijnego i krajowego; 4) zmniejszania ilości odpadów i racjonalnego ekologicznie wykorzystania produktów ubocznych i gospodarowania nimi, w tym ich ponownego wykorzystania i odzysku; 5) ochrony i poprawy różnorodności biologicznej oraz zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych, w szczególności ochrony wody, gleby i powietrza. <p>Przy czym powyższe cele odnoszą się do celów szczegółowych określonych w art.6 ust. 1 lit. e), f) oraz i) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR;</p> <ul style="list-style-type: none"> • (art. 46 lit. f) przyczynianiu się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, jak określono w art. 6 ust. 1 lit. d) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>CS 4. P 1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa</p> <p>CS 4. P 2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych</p> <p>CS 4. P 4. Rozwój biogospodarki w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej</p>

	<p>CS 4. P 5. Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii</p> <p>CS 5. P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich</p> <p>CS 5. P 4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza</p> <p>CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów</p> <p>Interwencja będzie przyczyniała się do realizacji ww. potrzeb wyłącznie w odniesieniu do działalności organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw oraz producentów owoców i warzyw pozostających członkami tych podmiotów.</p>
<p>Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu</p>	<p>R.16 Inwestycje związane z klimatem: odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy</p> <p>R.26 Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne</p>
<p>Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Celem interwencji jest włączenie sektora owoców i warzyw w działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego oraz w działania na rzecz łagodzenia zmian klimatycznych.</p> <p>Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.</p> <p>Wsparcie będzie przyznawane na podstawie wniosku złożonego wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowane koszty.</p> <p>W ramach interwencji organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw będą zobowiązane do wykorzystywania danych środków trwałych zgodnie z ich przeznaczeniem opisanym w zatwierdzonym programie operacyjnym.</p> <p>Nabyte środki trwale pozostają własnością i są w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów do końca okresu amortyzacji podatkowej lub przez 10 lat, w zależności od tego, który okres jest krótszy.</p> <p>Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów zapewnia również utrzymanie danego środka trwałego w ww. okresie.</p> <p>Jeżeli inwestycja będzie realizowana na gruncie dzierżawionym przez organizację producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw to wymóg własności może nie mieć zastosowania pod warunkiem, że inwestycje były w posiadaniu beneficjenta w ww. okresie.</p> <p>W przypadku inwestycji realizowanych w gospodarstwach członków organizacja producentów owoców i warzyw ma prawo dostępu do tego składnika aktywów podczas obowiązywania ww. okresu.</p>

	<p>W przypadku wybranych środków trwałych, jako alternatywa nabycia, możliwy będzie najem, dzierżawa lub leasing (do wartości netto) tych środków. Dzierżawa, najem lub leasing środków trwałych musi być ekonomicznie uzasadniona jako alternatywa zakupu.</p> <p>W przypadku realizacji inwestycji na gruntach/ w obiektach dzierżawionych umowa dzierżawy powinna zostać zawarta na okres nie krótszy niż okres podjętych zobowiązań.</p> <p>Organizacje producentów zapewniają, że co najmniej 15% wydatków realizowanych w ramach zatwierdzonych programów operacyjnych będzie przeznaczanych na co najmniej 3 działania powiązane z celami, o których mowa w art. 46 lit. e i f projektu rozporządzenia.</p> <p>Jeżeli dana inwestycja będzie realizowana w gospodarstwach członków to w celu wzmocnienia jej oddziaływania na rzecz ochrony środowiska lub łagodzenia zmian klimatu to musi ona obejmować swoim zasięgiem co najmniej połowę gospodarstw członków organizacji producentów owoców i warzyw.</p> <p>Inwestycje dotyczące systemów wytwarzania energii, kwalifikują się do wsparcia, jeżeli ilość wytworzonej energii nie przekracza ilości, która może być stosowana corocznie w odniesieniu do działań związanych z owocami i warzywami przeprowadzanych przez organizację producentów lub zrzeszenie organizacji producentów, którzy odnoszą korzyści z inwestycji.</p> <p>W ramach interwencji wspierane będą inwestycje w aktywa materialne i niematerialne dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> – systemów przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery; – instalacji produkujących energię z odnawialnych źródeł energii wykorzystywaną dla potrzeb związanych z działalnością organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw; – infrastruktury przyczyniającej się do zmniejszenia ilości wody zużywanej przez istniejące systemy nawadniania; – instalacji do powtórnego obiegu wody, instalacji do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej. zbiorników retencyjnych gromadzących wody opadowe i roztopowe; – infrastruktury do kompostowania bioodpadów wraz z infrastrukturą zabezpieczającą przed przedostawaniem się odcieków do gleby i wód gruntowych; – stacji meteorologicznych, systemów wspomaganie decyzji w ochronie roślin, w tym sprzętu teleinformatycznego; – stanowisk do napełniania opryskiwaczy oraz konstrukcji do ich mycia; – systemu oczyszczania ścieków lub płynnych pozostałości po zabiegach ochrony roślin; urządzeń do niskoemisyjnej aplikacji nawozów, precyzyjnego stosowania środków ochrony roślin, uprawy bezorkowej, do mechanicznego niszczenia chwastów i szkodników.
Beneficjent	Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.</p> <p>Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.</p> <p>Limit 50%, o którym mowa powyżej podnosi się do 80% w przypadku wydatków związanych z celem, o którym mowa w art. 46 lit. e i f projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, pod warunkiem że wydatki te obejmują co najmniej 20% całkowitych wydatków w ramach programów operacyjnych.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Stosownie do art. 48 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR w odniesieniu do interwencji w sektorze owoców i warzyw planowanie, raportowanie, rozliczenie wydajności odbywa się na poziomie programu operacyjnego a nie na poziomie interwencji. Kwota <i>unit amount</i> odpowiada wysokości najwyższej średniej wartości pomocy wypłaconej rocznie na 1 program operacyjny uzyskanej w latach 2014-2020 (najwyższa średnia wartość pomocy wypłaconej w odniesieniu do danego roku na 1 program operacyjny wystąpiła w roku 2014 i wyniosła 1 058 633,27 zł co wg kursu 4,45 PLN/EUR stanowi 237 895,12 EUR.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod interwencji	I 7. 6
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze owoców i warzyw – Badania i rozwój
Fundusz	EFRG - Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
Rodzaj interwencji	Rodzaje interwencji w sektorze owoców i warzyw, w sektorze chmielu, w sektorze oliwy z oliwek i oliwek stołowych oraz w innych sektorach, (art. 42 lit. f oraz art. 47 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.35 Liczba wspieranych programów operacyjnych
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw (art. 46 lit. d) badania i rozwój zrównoważonych metod produkcji, w tym odporności na szkodniki, choroby zwierząt oraz odporności i łagodzenia zmiany klimatu, innowacyjnych praktyk i technik produkcji zwiększających konkurencyjność gospodarczą i wspierających rozwój rynku; cele te odnoszą się do celów szczegółowych określonych w art. 6 ust. 1 lit. a), b), c) oraz i) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 1. Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji CS 3. P 5. Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych. Interwencja będzie przyczyniała się do realizacji ww. potrzeby wyłącznie w odniesieniu do sektora owoców i warzyw
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Celem interwencji jest włączenie organizacji producentów owoców i warzyw do realizacji innowacyjnych operacji: <ul style="list-style-type: none"> – promujących zrównoważone metody produkcji, – odpowiadających na zapotrzebowanie rynkowe, – zmierzających do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności, – ukierunkowanych na badania naukowe, technologię i cyfryzację. Co najmniej 2% wydatków programu operacyjnego musi być powiązane z celem, o którym mowa w art. 46 lit. d projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR. Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.
Opis warunków kwalifikowalności	W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane na podstawie wniosku złożonego wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowane koszty. W ramach interwencji wspierane będą inwestycje w aktywa materialne i niematerialne dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzanie badań w zakresie wprowadzania do uprawy i na rynek nowych produktów sektora owoców i warzyw;

	<ul style="list-style-type: none"> • opracowywanie ulepszonych metod przechowywania i przygotowywania do sprzedaży owoców i warzyw; • prowadzenie produkcji eksperymentalnej owoców i warzyw. <p>Interwencja wdrażana jest we współpracy z ośrodkami naukowo-badawczymi. Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów powinny wraz z programem operacyjnym przedstawić projekt naukowo-badawczy przygotowany lub pozytywnie zaopiniowany przez ośrodek naukowo-badawczy lub uczelnię wyższą prowadzącą działalność w zakresie objętym planowanym działaniem oraz dysponującą kadrą naukową, która mogłaby kierować przebiegiem eksperymentu lub badań naukowych, a następnie sformułować wnioski z przeprowadzanych prac, oceniając przydatność nowych rozwiązań oraz ewentualnie współpracować z organizacją producentów na etapie ich wdrożenia produkcyjnego.</p>
Beneficjent	Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.</p> <p>Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.</p> <p>Limit 50%, o którym mowa powyżej podnosi się do 80% w przypadku wydatków związanych z celem, o którym mowa w art. 46 lit. d projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, pod warunkiem że wydatki te obejmują co najmniej 5% całkowitych wydatków w ramach programów operacyjnych.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Stosownie do art. 48 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR w odniesieniu do interwencji w sektorze owoców i warzyw planowanie, raportowanie, rozliczenie wydajności odbywa się na poziomie programu operacyjnego a nie na poziomie interwencji. Kwota <i>unit amount</i> odpowiada wysokości najwyższej średniej wartości pomocy wypłaconej rocznie na 1 program operacyjny uzyskanej w latach 2014-2020 (najwyższa średnia wartość pomocy wypłaconej w odniesieniu do danego roku na 1 program operacyjny wystąpiła w roku 2014 i wyniosła 1 058 633,27 zł co wg kursu 4,45 PLN/EUR stanowi 237 895,12 EUR.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]	Produkt – liczba organizacji
I.7.1 – I. 7.6	Interwencje w sektorze owoców i warzyw (I 7.1 do I 7.6)	41,6	25

5.3 Opis interwencji II filaru

Kod interwencji	I 8.1.
Nazwa interwencji	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (<i>art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.14 Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub -klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Obszary sieci Natura 2000 na terenie całego kraju. Mając na uwadze, że obszary Natura 2000 mają wysoką wartość przyrodniczą, wskazane jest wdrażanie interwencji na wszystkich obszarach Natura 2000 w Polsce.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6. P 5. Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony CS 6. P 8. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymanymi wsparciem szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

	<p>R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywróceniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej</p> <p>R.33 Poprawa zarządzania siecią Natura 2000: odsetek łącznego obszaru Natura 2000 objętego otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami</p>
<p>Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Celem tej interwencji jest utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony na obszarach Natura 2000:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cennych siedlisk przyrodniczych (tj. zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, murawy, półnaturalne łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, torfowiska), - siedlisk lęgowych ptaków (tj. rycyka, kszczyka, kwawodzioba, czajki, dubelta, kulika wielkiego, wodniczki, derkacza), <p>których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej.</p> <p>Wsparciem objęte są również siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolnej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich (np. murawy). Trwałość tych siedlisk jest zależna od wykonywania ekstensywnych zabiegów agrotechnicznych.</p> <p>Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based). W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosowanie odpowiedniej liczby pokosów, • ekstensywny wypas zwierząt, • dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody. <p>Zakres wymogów różni się w zależności od przedmiotu ochrony – dostosowany jest do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych.</p> <p>W wszystkich wariantach beneficjent jest zobowiązany do realizacji wymogów dotyczących ekstensywnego użytkowania rolniczego, odbiegających od standardowej/zwykłej praktyki rolniczej, co powoduje ponoszenie dodatkowych kosztów i utratę dochodów.</p> <p>Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.</p> <p>Interwencja wdrażana jest poprzez szereg wariantów dedykowanych odpowiednim siedliskom lub gatunkom:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe 2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla 3. Murawy 4. Półnaturalne łąki wilgotne 5. Półnaturalne łąki świeże 6. Torfowiska

	<p>7. Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyc, krwawodziób, czajkai)</p> <p>8. Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego</p> <p>9. Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki</p> <p>10. Ochrona siedlisk lęgowych derkacza</p> <p>We wdrażanie tej interwencji zaangażowani są eksperci przyrodniczy.</p> <p>Ich rolą jest stwierdzenie występowania danego siedliska lub gatunku ptaka.</p> <p>Nie dotyczy to sytuacji gdy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. informacja o zasięgu występowania wodniczki i dubelta wynika z warstw cyfrowych (mapy) opracowanych w ramach monitoringu prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, 2. plany ochrony (PO) lub plany zadań ochronnych (PZO) wskazuje na danej działce działania ochronne dla konkretnego siedliska objętego wsparciem w ramach ww. wariantów, <p>W każdym przypadku ekspert doprecyzowuje wymogi zgodnie ze stwierdzonym stanem siedliska i uwzględniając uwarunkowania lokalne (m.in. w celu zapewnienia braku sprzeczności z działaniami ochronnymi określonymi w szczególności w PO i PZO dla danego obszaru Natura 2000).</p> <p>Realizacja powyższej interwencji wpisuje się w założenia Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000.</p> <p>Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.</p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, odpowiedniej ochrony terenów podmokłych i torfowisk, czy też zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Beneficjent posiada użytki rolne lub obszary przyrodnicze (tj. obszary niebędące użytkami rolnymi, na których występują określone typy cennych siedlisk) o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha;</p> <p>Obszar kwalifikowany - grunt (użytek rolny - trwały użytek zielony lub obszar niebędący użytkiem rolnym), na którym występuje cenne siedlisko lub gatunek uprawniony do wsparcia w ramach interwencji.</p> <p>Pomoc przysługuje do działek rolnych o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik, w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR lub posiadacz użytku przyrodniczego.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Interwencja wykracza ponad:</p>

	<p>GAEC 1 – utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych,</p> <p>GAEC 2 – odpowiednia ochrona terenów podmokłych i torfowisk,</p> <p>GAEC 9 – zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000,</p> <p>SMR 1 i SMR 2 – dotyczące wody (w tym przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu);</p> <p>SMR 3 i SMR 4 – dotyczące bioróżnorodności i krajobrazu (ochrona i jakość),</p> <p>SMR 7 i SMR 8 – dotyczące środków ochrony roślin.</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem. Stawki płatności są zróżnicowane ze względu na rodzaj siedliska lub gatunek chroniony i wynikający z tego zakres zobowiązań.</p> <p>Stawka płatności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmiennewilgotne łąki trzęślicowe - 1568 zł/ha • Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla- 1452 zł/ha • Murawy- 1612 zł/ha • Półnaturalne łąki wilgotne – 1115 zł/ha • Półnaturalne łąki świeże- 1497 zł/ha • Torfowiska – 912 zł/ha (wymogi obowiązkowe), - 1536 (wymogi obowiązkowe i uzupełniające), • Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyc, krwawodziób, czajka, dubelt i kulik wielki) -1055 zł/ha • Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego – 1347 zł/ha • Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki – 1555 zł/ha • Ochrona siedlisk lęgowych derkacza – 1055 zł/ha * <p>W ramach zobowiązania płatność będzie jednorazowo powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych wynikających z konieczności posiadania dokumentacji przyrodniczej. Wysokość tej rekompensaty będzie zróżnicowana w zależności od konieczności przeprowadzenia przez eksperta przyrodniczego inwentaryzacji terenowej i będzie uzależniona od powierzchni siedliska, na które realizowane będzie zobowiązanie.</p> <p>Do wyliczeń kwoty jednostkowej (unit amount) przyjęto założenie, że koszty transakcyjne będą stanowiły ok. 10% budżetu przeznaczanego na warianty przyrodnicze (dla których wymagane jest posiadanie dokumentacji przyrodniczej). Kwota jednostkowa tym samym stanowi stawkę płatności dla danego wariantu zwiększoną o 2%. (koszty transakcyjne przyznawane raz na 5 lat zobowiązania)</p> <p>* Określona na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów stawka płatności w wysokości 1465 zł/ha została obniżona do poziomu stawki dla ptaków siewkowych tj. do 1055 zł/ha. Populacja tego gatunku jest dość liczna, zaś jej trend długoterminowy nie wykazuje znacznych spadków liczebności populacji.</p>
<p>Metoda obliczania planowanych</p>	<p>Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez beneficjenta wymogów, określonych dla tej</p>

jednostkowych kwot wsparcia	<p>interwencji (art. 70 ust. 6 projektu rozporządzenia, Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania projektem rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).</p> <p>W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty dodatkowe związane ze zbiorem biomasy.</p> <p>W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych i siedlisk lęgowych ptaków stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.</p>
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia (zgodnie z art. 76 o PS)	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	<p>Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based)</p> <p>Okres zobowiązań - 5 lat</p>
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.8.1	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	234,72	293,4	263 630

Kod interwencji	I 8.2.
Nazwa interwencji	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (<i>art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.14 Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub -klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj (poza obszarami Natura 2000). Mając na uwadze, że obszary mające wysoką wartość przyrodniczą znajdują się w również poza obszarami Natura 2000, wskazane jest wdrażanie interwencji poza tymi obszarami na terenie całego kraju.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6. P 5. Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony CS 6. P 8. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

	<p>R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywróceniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej</p>
<p>Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Celem tej interwencji jest utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony poza obszarami Natura 2000:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cennych siedlisk przyrodniczych (tj. zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, murawy, półnaturalne łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, torfowiska), - siedlisk lęgowych ptaków (tj. rycyka, kszyka, kwawodzioba, czajki, dubelta, kulika wielkiego, wodniczki, derkacza), <p>których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej.</p> <p>Wsparciem objęte są również siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolnej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich (np. murawy). Trwałość tych siedlisk jest zależna od wykonywania ekstensywnych zabiegów agrotechnicznych.</p> <p>Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based).</p> <p>W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosowanie odpowiedniej liczby pokosów, • ekstensywny wypas zwierząt, • dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody. <p>Zakres wymogów różni się w zależności od przedmiotu ochrony – dostosowany jest do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych.</p> <p>W wszystkich wariantach beneficjent jest zobowiązany do realizacji wymogów dotyczących ekstensywnego użytkowania rolniczego, odbiegających od standardowej/zwykłej praktyki rolniczej, co powoduje ponoszenie dodatkowych kosztów i utratę dochodów.</p> <p>Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.</p> <p>Interwencja wdrażana jest poprzez szereg wariantów dedykowanych odpowiednim siedliskom/gatunkom:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe 2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla 3. Murawy 4. Półnaturalne łąki wilgotne 5. Półnaturalne łąki świeże 6. Torfowiska 7. Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka, dubelt i kulik wielki) 8. Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego 9. Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki <p>Ochrona siedlisk lęgowych derkacza</p>

	<p>We wdrażanie tej interwencji zaangażowani są eksperci przyrodniczy.</p> <p>Ich rolą jest stwierdzenie występowania danego siedliska lub gatunku ptaka.</p> <p>Nie dotyczy to sytuacji gdy informacja o zasięgu występowania wodniczki i dubelta wynika z warstw cyfrowych (mapy) opracowanych w ramach monitoringu prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.</p> <p>W każdym przypadku ekspert doprecyzowuje wymogi zgodnie ze stwierdzonym stanem siedliska i uwzględniając uwarunkowania lokalne (w tym działania ochronne obowiązujące na danym obszarze)</p> <p>Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.</p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, odpowiedniej ochrony terenów podmokłych i torfowisk, czy też zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Beneficjent posiada użytki rolne lub obszary przyrodnicze (tj. obszary niebędące użytkami rolnymi, na których występują określone typy cennych siedlisk) o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha;</p> <p>Obszar kwalifikowany – grunt (użytek rolny- trwały użytek zielony lub obszar niebędący użytkiem rolnym), na którym występuje cenne siedlisko lub gatunek uprawniony do wsparcia w ramach interwencji.</p> <p>Pomoc przysługuje do działek rolnych o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.</p>
Beneficjent	<p>Rolnik, w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR lub posiadacz użytku przyrodniczego.</p>
Normy GAEC/SMR	<p>Interwencja wykracza ponad:</p> <p>GAEC 1 – utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych,</p> <p>GAEC 2 – odpowiednia ochrona terenów podmokłych i torfowisk,</p> <p>GAEC 9 – zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000,</p> <p>SMR 1 i SMR 2 – dotyczące wody (w tym przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu);</p> <p>SMR 3 – dotyczące bioróżnorodności i krajobrazu (ochrona i jakość),</p> <p>SMR 7 i SMR 8 – dotyczące środków ochrony roślin.</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego</p>

	<p>zobowiązaniem. Stawki płatności są zróżnicowane ze względu na rodzaj siedliska lub gatunek chroniony i wynikający z tego zakres zobowiązań.</p> <p>Stawka płatności</p> <p>Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe - 1568 zł/ha</p> <p>Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla- 1452 zł/ha</p> <p>Murawy- 1612 zł/ha</p> <p>Pólnaturalne łąki wilgotne – 1115 zł/ha</p> <p>Pólnaturalne łąki świeże- 1497 zł/ha</p> <p>Torfowiska – 912 zł/ha (wymogi obowiązkowe) - 1536 (wymogi obowiązkowe i uzupełniające),</p> <p>Ochrona siedlisk łągowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyc, krwawodziób, czajka, dubelt i kulik wielki) - 1055zł/ha</p> <p>Ochrona siedlisk łągowych dubelta i kulika wielkiego - 1347zł/ha</p> <p>Ochrona siedlisk łągowych wodniczki – 1555 zł/ha</p> <p>Ochrona siedlisk łągowych derkacza - 1055zł/ha*</p> <p>W ramach zobowiązania płatność będzie jednorazowo powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych wynikających z konieczności posiadania dokumentacji przyrodniczej. Wysokość tej rekompensaty będzie zróżnicowana w zależności od konieczności przeprowadzenia przez eksperta przyrodniczego inwentaryzacji terenowej i będzie uzależniona od powierzchni siedliska, na które realizowane będzie zobowiązanie.</p> <p>Do wyliczeń kwoty jednostkowej (unit amount) przyjęto założenie, że koszty transakcyjne będą stanowiły ok. 10% budżetu przeznaczanego na warianty przyrodnicze (dla których wymagane jest posiadanie dokumentacji przyrodniczej). Kwota jednostkowa tym samym stanowi stawkę płatności dla danego wariantu zwiększoną o 2%. (koszty transakcyjne przyznawane raz na 5 lat zobowiązania)</p> <p>* Określona na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów stawka płatności w wysokości 1465 zł/ha została obniżona do poziomu stawki dla ptaków siewkowych tj. do 1055 zł/ha. Populacja tego gatunku jest dość liczna, zaś jej trend długoterminowy nie wykazuje znacznych spadków liczebności populacji.</p>
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez beneficjenta wymogów, określonych dla tej interwencji. (art. 70 ust. 6 projektu rozporządzenia, Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania projektem rozporządzenia o Planach strategicznych WPR)</p> <p>W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty dodatkowe związane ze zbiorem biomasy. W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych i siedlisk łągowych ptaków stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.</p>

Certyfikacja wysokości stawek wsparcia (zgodnie z art. 76 o PS)	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based) Okres zobowiązań - 5 lat
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne w mln	Produkt – liczba hektarów
I.8.2	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	316,96	396,2	347 738

Kod interwencji	I 8.3.
Nazwa interwencji	Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (art.70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.14 Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub -klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Obszary sieci Natura 2000 na terenie całego kraju. Mając na uwadze, że obszary Natura 2000 stanowią z założenia obszary o wysokiej wartości przyrodniczej, wskazane jest wdrażanie interwencji ukierunkowanej na te obszary.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyniesienie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 4 Przyniesienie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6. P 5. Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony CS 6. P 8. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych
Wskaźnik rezultatu	R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Celem tej interwencji jest ekstensywne użytkowanie rolnicze na trwałych użytkach zielonych, aby zapobiec zanikaniu łąk i pastwisk bądź przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewnić dogodne warunki bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej.

<p>Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Pomoc jest przyznawana do powierzchni trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000, na których prowadzone jest ekstensywne użytkowanie rolnicze łąk i pastwisk.</p> <p>Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based). W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności: (i) stosowanie odpowiedniej liczby pokosów, (ii) ekstensywny wypas zwierząt, (ii) dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody.</p> <p>W przypadku tej interwencji nie jest wymagany udział eksperta przyrodniczego.</p> <p>Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.</p> <p>Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.</p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, odpowiedniej ochrony terenów podmokłych i torfowisk, czy też zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Beneficjent posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.</p> <p>Pomoc przysługuje do działek rolnych o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.</p> <p>Obszar kwalifikowany – użytki rolne (trwały użytek zielony).</p> <p>Interwencja Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 może być realizowana na obszarze Natura 2000. W przypadku istnienia PZO/PO, interwencja może być realizowana na działkach, dla których w ustanowionym PZO/PO nie wskazano dla danej działki działań ochronnych dla konkretnego siedliska objętego wsparciem w ramach wariantów interwencji: Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik, w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Interwencja wykracza ponad:</p> <p>GAEC 1 – utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych,</p> <p>GAEC 9 – zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000,</p> <p>SMR 1 i SMR 2 – dotyczące wody (w tym przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu);</p> <p>SMR 3 i SMR 4 – dotyczące bioróżnorodności i krajobrazu (ochrona i jakość),</p> <p>SMR 7 i SMR 8 – dotyczące środków ochrony roślin.</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.</p> <p>Stawka płatności - 836 zł/ha</p>

Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez beneficjenta wymogów, określonych dla tej interwencji. (art. 70 ust. 6 projektu rozporządzenia. Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania projektem rozporządzenia o Planach strategicznych WPR)</p> <p>W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty dodatkowe związane ze zbiorem biomasy. Stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.</p>
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	<p>Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based)</p> <p>Okres zobowiązań - 5 lat</p>
Ocena WTO	<p>Green Box -Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne w mln	Produkt – liczba hektarów
I.8.3	Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	17,7	22,13	30 994

Kod interwencji	I 8.4.
Nazwa interwencji	Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (<i>art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.14 Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub -klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. Biorąc pod uwagę potrzebę zachowania sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, wdrażanie interwencji wskazane jest w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6. P 3. Zwiększenie różnorodności upraw CS 6. P 6. Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej R.34 Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Interwencja polega na ochronie dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny. Sady złożone z tradycyjnych odmian drzew owocowych są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów.

<p>Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based).</p> <p>W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów obejmujących w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utrzymanie wielogatunkowych lub wieloodmianowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych jabłoni, gruszy, czereśni, wiśni lub śliw, • odpowiednie użytkowanie i pielęgnację tych sadów, • ograniczenie stosowania środków ochrony roślin. <p>Wsparcie dotyczy istniejących, starych sadów, jak i sadów nowoutworzonych, przy czym w przypadku sadów nowoutworzonych (wariant 2.) powierzchnia objęta wsparciem wynosi od 0,1 do 2 ha.</p> <p>Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.</p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. przede wszystkim w zakresie minimalnego odsetka gruntów ornych przeznaczonych na obszary nieprodukcyjne, zachowania charakterystycznych elementów krajobrazu, czy też norm i wymogów dotyczących przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu czy wymogów dotyczących środków ochrony roślin. Interwencja jest też komplementarna do interwencji I filaru tj. Ekoschematów takich jak: Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne. Wymienione powyżej wymogi w ramach warunkowości i interwencji, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz ograniczenie zużycia środków produkcji tj. nawozy i środki ochrony roślin.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Beneficjent posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.</p> <p>Obszar kwalifikowany – użytki rolne (sady).</p> <p>Pomoc przyznawana jest do wieloodmianowych lub wielogatunkowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych; lista odmian i szczegółowe parametry sadów uprawnionych do wsparcia określone będą w przepisach krajowych.</p> <p>Do płatności kwalifikują się działki rolne nie mniejsze niż 0,1 ha.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Beneficjent/rolnik (w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Interwencja wykracza ponad: SMR 7 i SMR 8 (dotyczące środków ochrony roślin).</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność przyznawana do ha objętego 5-letnim zobowiązaniem, według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji tego zobowiązania.</p> <p>Stawka płatności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wariant 1. Sady odmian tradycyjnych powyżej 15 lat - 2117 zł/ha • Wariant 2. Młode sady odmian tradycyjnych - 4901 zł/ha
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB.</p> <p>Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów, określonych dla tej interwencji. (art. 70 ust. 6 projektu rozporządzenia, Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne</p>

	<p>zobowiązania w dziedzinie zarządzania projektem rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).</p> <p>W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty m. in. z tytułu straty wartości plonów, koszty związane z ochroną roślin, utrzymaniem międzyrzędzi w stanie niezachwaszczonym oraz wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie. Dodatkowo w przypadku sadów liczących powyżej 15 lat uwzględniono korzyści wynikające z uzyskanych plonów.</p>
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	<p>Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based)</p> <p>Okres zobowiązań - 5 lat</p>
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.8.4	Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	1,11	1,39	608

Kod interwencji	I 8.5.
Nazwa interwencji	Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (<i>art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.19 Liczba operacji lub jednostek wspierających zasoby genetyczne
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. Biorąc pod uwagę potrzebę zachowania różnorodności biologicznej roślin uprawnych wskazane jest wdrażanie interwencji w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6. P 3. Zwiększenie różnorodności upraw CS 6. P 6. Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Interwencja polega na zachowaniu tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a także dawnych odmian oraz miejscowych populacji i ekotypów uprawianych na terenie Polski, skutkiem czego będzie dywersyfikacja upraw sprzyjająca zwiększaniu bioróżnorodności na terenach wiejskich.

<p>Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Wsparciem będą objęte:</p> <p>1) uprawa (wariant 1) lub wytwarzanie materiału siewnego roślin (wariant 2):</p> <p>(i) odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze,</p> <p>(ii) odmian marginalnych gatunków roślin rolniczych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze lub Wspólnym katalogu odmian roślin rolniczych, których powierzchnia plantacji nasiennych w Polsce w roku poprzedzającym rok podjęcia zobowiązania nie przekracza 50 ha, określonych w przepisach krajowych,</p> <p>(iii) obecnie rzadko uprawianych lub zagrożonych erozją genetyczną roślin rolniczych i warzywnych, określonych w przepisach krajowych oraz</p> <p>(iv) roślin zielarskich, które są rzadko uprawiane w Polsce lub występują w siedliskach naturalnych, dla których istnieje potrzeba wprowadzenia do uprawy celem zmniejszenia presji na naturalne zbiorowiska roślinne, określonych w przepisach krajowych (wariant 1),</p> <p>2) prowadzenie ogródków bioróżnorodności (wariant 3) zakładanych z gatunków lub odmian dopuszczonych dla wariantu 1, roślin zielarskich i roślin warzywnych określonych w przepisach krajowych oraz materiałów pochodzących z kolekcji banku genów.</p> <p>Powierzchnia uprawy danego gatunku lub odmiany w ramach wariantów 1 i 2 nie może być łącznie większa niż 5 ha.</p> <p>Powierzchnia ogródka bioróżnorodności (wariant 3) wynosi od 0,1 do 0,5 ha.</p> <p>Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (<i>management based</i>).</p> <p>Zobowiązanie w ramach interwencji podejmowane jest na 5 lat.</p> <p>Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.</p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter przede wszystkim do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Zróżnicowana struktura upraw. Wymienione interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na zwiększeniu dywersyfikacji upraw sprzyjając tym samym zwiększaniu bioróżnorodności na terenach wiejskich.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Beneficjent posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.</p> <p>Obszar kwalifikowany – użytki rolne (grunty orne).</p> <p>Do płatności kwalifikują się działki rolne nie mniejsze niż 0,1 ha.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Beneficjent/rolnik (w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Interwencja wykracza ponad:</p> <p>SMR 7 i SMR 8 (dotyczące środków ochrony roślin).</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność przyznawana do ha objętego 5-letnim zobowiązaniem, według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji tego zobowiązania.</p> <p>Stawka płatności:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wariant 1. Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin - 1411 zł/ha

	<ul style="list-style-type: none"> • Wariant 2. Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin - 1619 zł/ha • Wariant 3. Ogródki bioróżnorodności - 2342 zł/ha <p>Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszt wykonania oceny wytworzonego materiału siewnego/nasion w laboratoriach urzędowych lub akredytowanych.</p> <p>Stawka płatności w ramach wariantu 2 zostanie zwiększona o koszty transakcyjne (za wykonania oceny wytworzonego materiału siewnego/nasion w laboratoriach urzędowych lub akredytowanych) w wysokości 5% tej stawki.</p> <p>W ramach zobowiązania (wariant 2) płatność będzie powiększana o rekompensatę kosztów transakcyjnych wynikających z konieczności wykonania oceny wytworzonego materiału siewnego. Koszty transakcyjne będą uzależnione od liczby uprawianych gatunków/odmian roślin.</p> <p>Do wyliczeń kwoty jednostkowej (unit amount) przyjęto założenie, że koszty transakcyjne będą stanowiły ok. 5 % budżetu przeznaczanego na wariant 2. Kwota jednostkowa tym samym stanowi stawkę płatności dla tego wariantu zwiększoną o 5%.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB.</p> <p>Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów, określonych dla tej interwencji.</p> <p>W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu m. in.: utraconej nadwyżki bezpośredniej w stosunku do standardowej uprawy, materiału siewnego typ kwalifikowany. Po stronie korzyści uwzględniono wartość produkcji sprzedanej lub użytej na potrzeby własne gospodarstwa. Dodatkowo w przypadku wariantu dot. wytwarzania materiału siewnego uwzględniono koszty związane z prowadzeniem dokumentacji oraz z większym nakładem pracy.</p>
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia	<p>Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi.</p>
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>
Dodatkowe informacje	<p>Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based)</p> <p>Okres zobowiązań - 5 lat</p>
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne w mln	Produkt – liczba hektarów
I.8.5	Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	7,94	9,93	7 453

PROJEKT

Kod interwencji	I 8.6.
Nazwa interwencji	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.19 Liczba operacji lub jednostek wspierających zasoby genetyczne
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. Biorąc pod uwagę potrzebę zachowania zagrożonych ras zwierząt gospodarskich wskazane jest wdrażanie interwencji w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych CS 6. P 7. Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
Wskaźnik rezultatu	R.25 Realizacja celów środowiskowych w sektorze produkcji zwierzęcej: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, do których mają zastosowanie otrzymujące wsparcie zobowiązania na rzecz poprawy zrównoważenia środowiskowego
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Zachowanie i gospodarcze wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt, hodowla zwierząt gospodarskich ras zachowawczych: krów, koni, owiec, świń i kóz. Obecnie w produkcji zwierzęcej dominują rasy wyspecjalizowane, przeznaczone do chowu intensywnego, a więc charakteryzujące się wysoką produktywnością i wysokimi wymaganiami odnośnie do warunków utrzymania i żywienia. Dla przyszłości hodowli zwierząt i zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego niezbędne jest zachowanie różnorodności genetycznej zwierząt gospodarskich. Celem tej interwencji jest zachowanie i gospodarcze wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich poprzez wsparcie hodowli ras zachowawczych. Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based). Pomoc przyznawana będzie rolnikom realizującym programy ochrony zasobów genetycznych kierowane przez Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy. Płatność przyznawana jest do następujących ras: 1. bydło (wsparcie do samic i samców) - polskie czerwone, białogrzbiète, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe;

	<p>2. konie (wsparcie do samic i samców) - koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, zimnokrwiste (w typie sokólskim i sztumskim);</p> <p>3. owce (wsparcie do samic; stawka płatności uwzględnia utrzymanie samców) – wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górska odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhruska, wielkopolska, żelaźnieńska, korideil, kamieniecka, pomorska, cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, czarnogłówka, owca pogórza, polska owca górska i białogłowa owca mięsna;</p> <p>4. świnie (wsparcie do samic i samców) – puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra;</p> <p>5. kozy (wsparcie do samic; stawka płatności uwzględnia utrzymanie samców) - koza karpacka, koza kazimierzowska i koza sandomierska.</p> <p>Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat. Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Beneficjent posiada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha; • zwierzęta: krowy, konie, owce, świnie lub kozy: wpisane do odpowiedniej księgi hodowlanej, objęte programem ochrony zasobów genetycznych i realizuje wymogi tego programu. • minimalną liczbę zwierząt, określoną na poziomie przepisów krajowych lub w programie ochrony zasobów genetycznych.
<p>Beneficjent</p>	<p>Beneficjent/rolnik (w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Interwencja wykracza ponad:</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność przyznawana do sztuki objętej 5-letnim zobowiązaniem, według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji tego zobowiązania.</p> <p>Stawka płatności:</p> <p>Wariant 1.1. Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne – 2738 zł/szt</p> <p>Wariant 1.2. Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne – 1752 zł/szt</p> <p>W ramach wariantów 1.1. i 1.2. przewiduje się dodatkową płatność w wysokości 15131 zł/szt. rekompensującą koszty udostępnienia samców w celu pozyskania nasienia (płatność przyznawana jest jednorazowo do danej sztuki).</p> <p>Wariant 2.1.1..Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie i wielkopolskie) - 2669 zł/szt.</p> <p>Wariant 2.1.2..Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie i wielkopolskie) - 5925 zł/szt.</p> <p>Wariant 2.2.1 Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie) - 2461 zł/szt.</p> <p>Wariant 2.2.2. Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie) - 5275 zł/szt.</p> <p>Wariant 2.3.1. Zachowanie lokalnych ras koni – samice (koniki polskie i huculskie) - 2395 zł/szt.</p> <p>Wariant 2.3.2. Zachowanie lokalnych ras koni – samce (koniki polskie i huculskie) - 5130 zł/szt.</p> <p>Wariant 2.4.1. Zachowanie lokalnych ras koni – samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) - 2185 zł/szt.</p> <p>Wariant 2.4.2. Zachowanie lokalnych ras koni – samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) - 2513 zł/szt.</p> <p>Wariant 3. Zachowanie lokalnych ras owiec - 500 zł/szt</p>

	Wariant 4. Zachowanie lokalnych ras świń - 1335 zł/szt Wariant 5. Zachowanie lokalnych ras kóz - 953 zł/szt
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów, określonych dla tej interwencji. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu: utraconej nadwyżki bezpośrednio, prowadzenie dokumentacji hodowlanej, koszty związane z rozrodem (w przypadku bydła i koni) oraz inne koszty w zależności od gatunku, a po stronie korzyści uwzględniono w przypadku koni przychód ze sprzedaży żrebaka oraz z jazd rekreacyjnych. W przypadku wariantów dotyczących zachowania ras owiec i kóz stawka płatności uwzględnia koszty utrzymania samców. Przewidziana dodatkowa płatność rekompensującą koszty udostępnienia buhajów w celu pozyskania nasienia uwzględnia m.in.. koszty utrzymania w stacji hodowlanej przekazanie nasienia do banku genów oraz koszty badań weterynaryjnych.
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z Instytutem Zootechniki – PIB.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based) Okres zobowiązań - 5 lat
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania

Kod Interwencji	Interwencja	Środki (EFRROW) w mln [EUR]	UE w mln	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba sztuk (SD)
I.8.6	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	90,90		113,62	32 500

Kod interwencji	I 8.7.
Nazwa interwencji	Wieloletnie pasy kwietne
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (<i>art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.14 Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub -klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. Mając na uwadze funkcje przyrodnicze wieloletnich pasów kwietnych, wdrażanie interwencji jest wskazane w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6. P 3. Zwiększenie różnorodności upraw
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej R.34 Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Celem interwencji jest wzbogacenie bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających i ptaków krajobrazu rolniczego. Interwencja polegać będzie na zakładaniu na gruntach ornych i utrzymaniu śródpolnych, wieloletnich pasów kwietnych, stanowiących jednocześnie korytarze ekologiczne i ostoje dla wielu gatunków zwierząt.

	<p>Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based).</p> <p>W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów obejmujących w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysiew w terminie jesiennym lub wiosennym mieszanek wielogatunkowych (gatunki roczne i wieloletnie), a następnie utrzymanie na gruntach ornych pasów kwietnych o określonej szerokości; • Wykonanie odpowiednich zabiegów, np. koszenie; • Zakazy, w tym zakaz stosowania środków ochrony roślin. <p>Zobowiązanie w ramach interwencji podejmowane jest na 5 lat.</p> <p>Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.</p> <p>Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. Przede wszystkim w zakresie minimalnego odsetka gruntów ornych przeznaczonych na obszary nieprodukcyjne, zachowania charakterystycznych elementów krajobrazu . Interwencja jest też komplementarna do interwencji I filaru tj. Ekoschematów takich jak: Obszary z roślinami miododajnymi, Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne, Utrzymanie systemów rolno-leśnych, Utrzymanie zadrzewień śródpolnych i II filaru tj: Zalesienie gruntów rolnych i Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne, a także tworzenie zadrzewień śródpolnych. Wymienione powyżej wymogi w ramach warunkowości i interwencji, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapyłających różnorodności biologicznej.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Beneficjent posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.</p> <p>Obszar kwalifikowany – użytki rolne.</p> <p>W interwencji mogą uczestniczyć gospodarstwa o określonym procentowym udziale powierzchni gruntów ornych w powierzchni wszystkich użytków rolnych w gospodarstwie.</p> <p>Do płatności kwalifikują się pasy kwietne o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.</p>
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych
Normy GAEC/SMR	<p>Interwencja wykracza ponad:</p> <p>GAEC 9 - W zakresie minimalnego odsetka gruntów ornych przeznaczonych na obszary nieprodukcyjne, zachowania charakterystycznych elementów krajobrazu,</p> <p>SMR 1 i SMR 2 (dotyczące przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu)</p> <p>SMR 7 i SMR 8 (dotyczące środków ochrony roślin).</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem (tj. powierzchni pasa kwietnego)</p> <p>Stawka płatności - 4 207 zł/ha</p>
Metoda obliczania planowanych	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB. Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych

jednostkowych kwot wsparcia	<p>kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów określonych dla tej interwencji.</p> <p>W ramach poniesionych kosztów uwzględniono: utraconą nadwyżkę bezpośrednią ustaloną dla produkcji roślinnej, koszty zakupu nasion do mieszanki wykorzystywanej do założenia pasa kwietnego, koszty uprawowe związane z założeniem pasa kwietnego, koszty podsiewu oraz koszenia i usunięcia skoszonej biomasy. Po stronie korzyści uwzględniono wartość kompostu sporządzonego z zebranej biomasy.</p>
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	<p>Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based)</p> <p>Okres zobowiązań - 5 lat</p>
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.8.7	Wieloletnie pasy kwietne	1,91	2,39	700

Kod interwencji	18.8
Nazwa interwencji	Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (<i>art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.15 Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. Interwencja wdrażana na terenie całego kraju; we wszystkich regionach Polski występują gleby marginalne, które przeznaczone mogą być do zalesienia.
Powiązane szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii; Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych; Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 5. P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich CS 6. P 4. Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów
Wskaźnik rezultatu	R.30 Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej: odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i gospodarowania usługami ekosystemowymi

<p>Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Beneficjenci realizują zobowiązania dotyczące utrzymania i pielęgnacji zalesień:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wykonanych w ramach interwencji pt. <i>Zalesianie gruntów rolnych</i> wdrażanej w ramach art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR oraz 2. powstałych na gruntach innych niż rolne w wyniku sukcesji naturalnej i w związku z tym otrzymują: <ul style="list-style-type: none"> – przez 5 lat - premię pielęgnacyjną, która rekompensuje poniesione dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych w nowo założonych uprawach leśnych oraz na gruntach zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej; – przez 5 lat - premię zalesieniową do gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej, która rekompensuje utracony dochód wynikający z podjętego zobowiązania do utrzymania tego zalesienia; – przez 12 lat - premię zalesieniową do zalesionych gruntów rolnych, która rekompensuje utracony dochód z działalności rolniczej. Utrzymanie 12 letniego okresu wypłaty premii zalesieniowej (analogicznego jak w PROW 2014 - 2020) stanowić będzie zachętę do długotrwałego utrzymania lasu, a w konsekwencji realizacji celów klimatycznych i środowiskowych, w tym przede wszystkim sekwestracji dwutlenku węgla, zatrzymywania wody w profilu glebowym oraz zwiększenia różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich. <p>Dzięki tej pomocy realizowany będzie cel główny zalesień, czyli sekwestracja dwutlenku węgla, jak również funkcje towarzyszące, jakimi są ochrona gleb i wód. W szczególności utrzymanie zalesień na gruntach erozyjnych i na stokach przyczyni się do zatrzymywania wody w profilu glebowym oraz warstwie wodonośnej, co wpłynie na jakość wód podziemnych (poprzez filtrowanie zanieczyszczeń i ograniczanie ich rozprzestrzeniania się), jak również łagodzenie wezbrań na obszarach o dużych spadkach terenu, na których występują gleby mało przepuszczalne.</p> <p>Interwencja sprzyja zachowaniu ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych.</p> <p>Interwencja ma komplementarny (uzupełniający) charakter z interwencją Zalesianie gruntów rolnych ponieważ umożliwia utrzymanie i pielęgnację zalesień założonych na gruntach rolnych. Jednocześnie jest komplementarna z płatnościami bezpośrednimi w ramach I filaru WPR, ponieważ obszary objęte premią zalesieniową i pielęgnacyjną będą mogły zostać objęte jednolitą płatnością obszarową, o ile zapewniły rolnikowi prawo do płatności w 2008 r. w ramach systemu jednolitej płatności obszarowej.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Roczne premie przyznawane są na utrzymanie i pielęgnację:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zalesień wykonanych w ramach interwencji pt. <i>Zalesianie gruntów rolnych</i> zgodnie z art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, – terenów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej (pokrytych samosiewem), o ile zgodnie z planem zalesienia zalecana jest pielęgnacja tego drzewostanu, – zalesień i terenów pokrytych samosiewem o minimalnej powierzchni - 0,1 ha, – zalesień i terenów pokrytych samosiewem, dla których opracowany jest plan zalesienia przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik, (w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR) - będący właścicielem gruntu, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.</p>

Normy GAEC/SMR	Utrzymanie i pielęgnacja zalesień wykonanych w ramach art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR oraz gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej - jest interwencją wykraczającą poza normę SMR/GAEC.
Forma i wysokość wsparcia	Pomoc w formie ryczałtu obejmuje: <ul style="list-style-type: none"> – premię pielęgnacyjną – wypłacaną przez 5 lat, w wysokości od ok. 900 do 1 500 zł/ha rocznie - stawki zróżnicowane zostały w zależności od nachylenia terenu oraz wykorzystania sukcesji naturalnej, – premię zalesieniową – wypłacaną przez 5 lat dla gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej oraz 12 lat dla zalesionych gruntów rolnych, w wysokości 1 438 zł/ha rocznie.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Koszty utrzymania i pielęgnacji zalesienia ustalone zostały ryczałtowo, na hektar powierzchni zalesionej, w oparciu o dane i analizy Instytutu Badawczego Leśnictwa. Koszty te ustalono z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych. Kalkulacja wysokości wsparcia bazuje na uśrednionych kosztach związanych z pielęgnacją upraw leśnych młodych drzewostanów w różnych regionach kraju. Przy wyliczeniu wysokości stawki płatności brano pod uwagę m.in. koszty: wykaszania chwastów, cięć pielęgnacyjnych, przerzedzania przegęszczonych partii samosiewów. Stawki płatności w zakresie premii zalesieniowej zostały skalkulowane z uwzględnieniem faktu stosowania płatności bezpośrednich do gruntów zalesionych. Przy wyliczeniu wysokości stawki, brano pod uwagę wartość utraconych dochodów związanych z trwałym wyłączeniem gruntu z użytkowania rolnego. Kalkulację oparto na danych Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczących cen produktów rolnych, które decydują o sumarycznej wartości przychodów oraz kalkulacjach kosztów bezpośrednich produkcji rolnej, opracowanych przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego.
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Badawczy Leśnictwa
Ocena pomocy państwa	Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości. ABER Pomoc zgodna z art. 32 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.8.8	Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne	6,69	8,37	3 500

Kod interwencji	I.8.9.1.
Nazwa interwencji	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000
Fundusz	EFROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (art. 28 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. oraz art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.14 Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub -klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najłagodniejszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6. P 5. Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony CS 6. P 8. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

	<p>R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej</p> <p>R.33 Poprawa zarządzania siecią Natura 2000: odsetek łącznego obszaru Natura 2000 objętego otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami</p>
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Opis warunków kwalifikowalności	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Beneficjent	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020
Normy GAEC/SMR	<p>Interwencja wykracza ponad:</p> <p>GAEC 1 - utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych,</p> <p>GAEC 2 - odpowiednia ochrona terenów podmokłych i torfowisk,</p> <p>GAEC 9 - zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000,</p> <p>SMR 1 i SMR 2 - dotyczące wody (w tym przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu);</p> <p>SMR 3 - dotyczące bioróżnorodności i krajobrazu (ochrona i jakość),</p> <p>SMR 12 i SMR 13 - dotyczące środków ochrony roślin.</p>
Forma i wysokość wsparcia	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	<p>Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based)</p> <p>Okres zobowiązań - 5 lat</p>

Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.</p>
------------------	--

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.8.9.1	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000	12,68	15,85	65 000

PROJEKT

Kod interwencji	I.8.9.2.
Nazwa interwencji	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (art. 28 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. oraz art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.14 Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub -klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 6. P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów CS 6. P 5. Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony CS 6. P 8. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

	R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020
Opis warunków kwalifikowalności	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020
Beneficjent	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020
Normy GAEC/SMR	Interwencja wykracza ponad: GAEC 1 - utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, GAEC 2 - odpowiednia ochrona terenów podmokłych i torfowisk, GAEC 9 - zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000, SMR 1 i SMR 2 - dotyczące wody (w tym przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu); SMR 3 - dotyczące bioróżnorodności i krajobrazu (ochrona i jakość), SMR 12 i SMR 13 - dotyczące środków ochrony roślin.
Forma i wysokość wsparcia	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based) Okres zobowiązań - 5 lat
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a

pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

Kod Interwencji	Interwencja	Srodki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Srodki publiczne w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
1.8.9.2	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	10,85	13,56	57 000

PROJEKT

Kod interwencji	I.8.9.3.
Nazwa interwencji	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania (<i>art. 28 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. oraz art. 70 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.14 Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub -klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 5. P 1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby CS 5. P 3. Poprawa jakości wód
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.19 Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, płodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

Opis warunków kwalifikowalności	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Beneficjent	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Normy GAEC/SMR	Interwencja wykracza ponad: GAEC 1 - utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, GAEC 2 - odpowiednia ochrona terenów podmokłych i torfowisk, GAEC 9 - zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000, SMR 1 i SMR 2 - dotyczące wody (w tym przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu); SMR 3 - dotyczące bioróżnorodności i krajobrazu (ochrona i jakość), SMR 12 i SMR 13 - dotyczące środków ochrony roślin.
Forma i wysokość wsparcia	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia (zgodnie z art. 76 o PS)	Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	Rodzaj zobowiązań - zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based) Okres zobowiązań - 5 lat
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.8.9.3	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone	6,03	7,53	70 000

PROJEKT

Kod interwencji	I 8.10.
Nazwa interwencji	Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Zobowiązania zalesieniowe z art. 31 rozporządzenia (WE) nr 1257/1999, art. 43 i 45 rozporządzenia (WE) nr 1698/2005 oraz art. 22 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013
Wskaźnik produktu	O.15 Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Tak
Zakres terytorialny	Cały kraj. Interwencja wdrażana na terenie całego kraju; we wszystkich regionach Polski występowały gleby marginalne, które zostały zalesione.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii: Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i -wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i -powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych- Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i -krajobrazu-
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 5. P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich CS 6. P 4. Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.30 Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej: odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i gospodarowania usługami ekosystemowymi
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Beneficjenci realizują zobowiązania podjęte w ramach: <ul style="list-style-type: none"> - PROW 2004-2006 dotyczące utrzymania zalesienia przez co najmniej 20 lat od wypłaty środków - PROW 2007-2013 dotyczące utrzymania zalesienia przez co najmniej 15 lat od wypłaty środków

<p>Celu(ów) Szczegółowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – PROW 2014-2020 dotyczące utrzymania zalesienia przez co najmniej 12 lat od wypłaty środków oraz jego pielęgnacji przez 5 lat zgodnie z wymogami planu zalesienia <p>i w związku z tym otrzymują:</p> <ul style="list-style-type: none"> – premię pielęgnacyjną (beneficjenci PROW 2014-2020), która rekompensuje poniesione dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych w nowo założonych uprawach leśnych oraz na gruntach zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej; – premię zalesieniową (beneficjenci PROW 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020) do zalesionych gruntów, która rekompensuje utracony dochód z działalności rolniczej. <p>Dzięki tej pomocy realizowany jest cel główny zalesień, czyli sekwestracja dwutlenku węgla, jak również funkcje towarzyszące, jakimi są ochrona gleb i wód. Interwencja sprzyja zachowaniu ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych.</p> <p>Interwencja jest komplementarna z interwencją Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych, ponieważ w momencie, gdy skończy się wypłata 5-letniej premii pielęgnacyjnej i drzewostan osiągnie odpowiednią fazę rozwoju, możliwe jest wsparcie w zakresie inwestycji zwiększających odporność lasów prywatnych poprzez wykonanie cięć pielęgnacyjnych.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Zgodnie z warunkami określonymi w ramach PROW 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020 premie pielęgnacyjne i zalesieniowe przysługują beneficjentom kontynuującym podjęte zobowiązania zalesieniowe.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik, będący właścicielem gruntu, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Wymogi w zakresie premii pielęgnacyjnej i zalesieniowej różnią się i wykraczają poza wymogi podstawowe dotyczące warunkowości.</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Pomoc jest przyznawana w formie ryczałtu jako:</p> <p>Premia zalesieniowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • PROW 2004-2006 – 360 zł/ ha (w przypadku, gdy producent rolny uzyskuje mniej niż 20% dochodów z rolnictwa) lub 1 400 zł/ha (w przypadku, gdy producent rolny uzyskuje co najmniej 20% dochodów z rolnictwa). • PROW 2007-2013 – 1 190 zł/ha (dla gruntów kwalifikujących się do jpo) lub 1 580 zł/ha (dla gruntów niekwalifikujących się do jpo), • PROW 2014-2020 – 1 215 zł/ha. <p>Premia pielęgnacyjna (beneficjenci PROW 2014-2020)</p> <p>A. Na gruntach w warunkach korzystnych – 1 075 zł/ha</p> <p>B. Na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° - 1 237 zł/ha</p> <p>C. Na gruntach erozyjnych – 1 358 zł/ha</p> <p>D. Na gruntach erozyjnych o nachyleniu terenu powyżej 12° - 1 628 zł/ha</p> <p>E. Na gruntach z wykorzystaniem sukcesji naturalnej - 794 zł/ha</p>

	<p>F. Na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° z wykorzystaniem sukcesji naturalnej – 968 zł/ha</p> <p>G. Zabezpieczenie repelentami – 424 zł/ha.</p>
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Zgodnie z poszczególnymi PROW koszty utrzymania i pielęgnacji zalesienia ustalone zostały ryczałtowo, na hektar powierzchni zalesionej. Kalkulacja wysokości premii bazuje na uśrednionych kosztach związanych z pielęgnacją upraw leśnych młodych drzewostanów w różnych regionach kraju.</p> <p>Przy wyliczeniu wysokości stawki płatności brano pod uwagę m.in. koszty: wykaszania chwastów, cięć pielęgnacyjnych, przerzedzania przegęszczonych partii samosiewów.</p> <p>Przy wyliczeniu wysokości stawki premii zalesieniowej, brano pod uwagę wartość utraconych dochodów związanych z trwałym wyłączeniem gruntu z użytkowania rolnego. Odliczono wartość płatności bezpośrednich dla tych zalesień, które kwalifikują się do JPO.</p>
<p>Certyfikacja wysokości stawek wsparcia (zgodnie z art. 76 rozp. o PS)</p>	<p>Wysokość wsparcia została określona zgodnie z zapisami PROW 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020</p>
<p>Ocena pomocy państwa</p>	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.</p> <p>ABER</p> <p>Pomoc zgodna z art. 32 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.</p>
<p>Ocena WTO</p>	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
18.10.	Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020	22,83	28,53	66 000

Kod interwencji	I 9.
Nazwa interwencji	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 71 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.12 Liczba hektarów objętych wsparciem dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, w tym w podziale na rodzaje obszarów
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - TAK
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Do pomocy kwalifikują się grunty rolne zlokalizowane w gminach lub obrębach ewidencyjnych na terenie całego kraju, położone na obszarach wyznaczonych zgodnie z art. 32 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - tzw. obszarach ONW.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolnego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej stabilności produkcji rolnej w Unii Dodatkowo: Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych. CS 1.P 7. Utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa i przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej na obszarach peryferyjnych i o niekorzystnych warunkach gospodarowania CS 1.P 8. Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej CS 5. P 5. Zapobieganie porzucaniu gruntów
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.4 Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)

<p>Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Realizacja interwencji ma zrekompensować rolnikom wszystkie lub część dodatkowych kosztów oraz utraconych dochodów związanych z ograniczeniami dla produkcji rolnej na wyznaczonych obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (obszarach ONW), ułatwiając rolnikom kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi.</p> <p>Ponadto, wsparcie udzielane w ramach interwencji umożliwi zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymanie i promowanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej na tych terenach.</p> <p>Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Wszyscy wnioskujący, spełniający warunki kwalifikowalności, są uprawnieni do otrzymania płatności.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Wsparcie w ramach interwencji jest udzielane w zależności od rodzaju obszaru ONW, z podziałem na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski), wyznaczonych zgodnie z art. 32, ust 1, lit. a rozporządzenia nr 1305/2013. – płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (ONW z ograniczeniami naturalnymi), wyznaczonych zgodnie z art. 32, ust 1, lit. b rozporządzenia nr 1305/2013. – płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny), wyznaczonych zgodnie z art. 32, ust 1, lit. c rozporządzenia nr 1305/2013. <p>Lista obszarów ONW znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. (https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2019/pozycja/262).</p> <p><u>Warunki dostępu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą na obszarach ONW; – Działki rolne, których dotyczy pomoc, są użytkowane jako użytki rolne; – Powierzchnia użytków rolnych należących do danego gospodarstwa rolnego, położonych w granicach ONW i wykorzystywanych do produkcji rolniczej, wynosi co najmniej 1 ha.
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik aktywny zawodowo, prowadzący działalność rolniczą na wyznaczonych obszarach ONW.</p>
<p>Opis interwencji zakresu</p>	<p>Interwencja polega na wsparciu finansowym rolników, którzy prowadzą działalność rolniczą na obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (obszarach ONW).</p> <p>Wsparcie w ramach interwencji jest udzielane w zależności od rodzaju obszaru ONW, z podziałem na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – płatności dla obszarów, na których występują znaczące ograniczenia naturalne (ONW z ograniczeniami naturalnymi) w podziale na dwie strefy: <ul style="list-style-type: none"> • ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa I • ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa II <p>wyznaczone na podstawie wartości wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP),</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – płatności dla obszarów charakteryzujących się innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny) w podziale na dwie strefy: <ul style="list-style-type: none"> • ONW typ specyficzny strefa I (obszary o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru), • ONW typ specyficzny strefa II (obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. oraz z niekorzystnymi warunkami dla produkcji rolnej o wartości WWRPP poniżej 52 punktów), – płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski), tj. obszarów, w których zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) ponad połowa użytków rolnych położona jest powyżej wysokości 500 m n.p.m., – płatności dla gospodarstw rolnych posiadających minimalną obsadę zwierząt trawożernych, co najmniej 0,5 DJP/ha UR w całym gospodarstwie, położonych na obszarach ONW typ górski i tzw. podgórskich (tj. obszarów ONW typ specyficzny strefy II, które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”).
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, w odniesieniu do następujących obszarów, zgodnie z załącznikiem III do projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) klimat i środowisko; b) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin; c) dobrostan zwierząt
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Płatność ryczałtowa, jednoroczna, do hektara użytków rolnych położonych na obszarach ONW. Stawki płatności zostały ustalone oddzielnie dla różnych typów i stref obszarów ONW oraz w zależności od systemu rolniczego dla ONW typ górski i ONW typ specyficzny i tzw. podgórskich (które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”).</p> <p>Stawki płatności ONW:</p> <p>ONW z ograniczeniami naturalnymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – strefa I - 179 zł/ha/rok; – strefa II - 264 zł/ha/rok. <p>ONW typ specyficzny:</p> <ul style="list-style-type: none"> – strefa I - 179 zł/ha/rok; – strefa II - 264 zł/ha/rok; – strefa II tzw. podgórskie - 550 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,5 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie), które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”. <p>ONW typ górski:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 450 zł/ha/rok; – 750 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,5 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie). <p>Ponadto, płatności ONW podlegają degresywności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą. Płatność jest przyznawana w zależności od powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie, w wysokości:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – do 25 ha – 100% płatności; – 25,01 - 50 ha – 50% płatności; – 50,01 - 75 ha – 25% płatności.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Kwoty jednostkowe są zróżnicowane w zależności od typu obszaru ONW w celu właściwego uwzględnienia siły ograniczeń naturalnych dla produkcji rolnej na danym obszarze, co powinno zapewnić właściwą skuteczność pod względem przeciwdziałania porzucaniu gruntów.</p> <p>Kwoty jednostkowe są ustalone na podstawie bilansu kosztów i utraconych dochodów, wynikających z występowania ograniczeń naturalnych lub innych ograniczeń specyficznych występujących na danym obszarze, obliczone przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się takimi ograniczeniami.</p> <p>Obowiązujące wyliczenia zostały wykonane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Centralnym elementem obliczeń są wyniki polskiego FADN i IERiGŻ-PIB, które zawierają charakterystyki przychodów i kosztów bezpośrednich odnoszących się do polskich gospodarstw rolnych.</p> <p>Wsparcie przyznawane jest w formie rocznej płatności udzielanej na hektar użytków rolnych, stanowiącej iloczyn stawki ustalonej dla danego typu ONW oraz ilości hektarów zgłoszonych przez rolnika, z uwzględnieniem degresywności stawek.</p>
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia	Adekwatność i dokładność obliczeń stawek potwierdzona oświadczeniem IERiGŻ.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 1 oraz ust. 13 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 1 oraz ustępie 13 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi wsparcie poziomu dochodów niezależnie od działalności produkcyjnej oraz nie wywiera skutków zakłócających handel ani skutków dla produkcji.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Powierzchnia wspierana [ha]
1.9	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)	1 034,8	1 592	7 046 354

Kod interwencji	I 10.1.1
Nazwa interwencji	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)
Fundusz	EFROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.20 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2 P 1 Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony CS 2 P 2 Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej CS 2 P 3 Ułatwienie dostępu do kapitału szczególnie na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie CS 2 P 4 Zwiększanie dochodowości poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej) CS 2 P 5 Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej
Wskaźnik rezultatu	R.9 Modernizacja gospodarstw rolnych: odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Celem interwencji jest zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw poprzez: (i) racjonalizację technologii produkcji, (ii) wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji, (iii) zmianę profilu produkcji, (iv) poprawę jakości produkcji, (v) zwiększenie wartości dodanej produktu. Operacje mogą dotyczyć produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. W ukierunkowaniu pomocy na realizację ww. celu pomocne będą kryteria wyboru operacji, które mogą dotyczyć w szczególności inwestycji: a. dotyczących poprawy jakości produkcji b. realizowanych przez rolnika, który należy do grupy producentów rolnych, organizacji producentów, spółdzielni (jeśli nie jest grupą albo organizacją), klastra, jeżeli: operacja dotyczy tego samego produktu lub grupy produktów ze względu na który została utworzona grupa albo organizacja lub operacja dotyczy produktu lub grupy produktów będących przedmiotem współpracy rolnika ze spółdzielnią, klastrem, c. innowacyjnych lub cyfrowych, d. dotyczących produkcji prosiąt. Ponadto, w obszarach A, C i D kryterium wyboru może dotyczyć inwestycji dotyczących systemów jakości.

	<p>Dodatkowo w obszarze A kryterium wyboru może dotyczyć operacji zakładających wolnostanowiskowe utrzymanie zwierząt.</p> <p>W przypadku obszaru B kryterium wyboru może również dotyczyć bezpiecznego dla konsumenta i efektywnego przedłużania trwałości produktów, przechowalnictwa lub lepszego przygotowania do sprzedaży.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>W ramach interwencji możliwa będzie realizacja operacji w trzech obszarach:</p> <p>Obszar A</p> <p>Operacje dotyczące produkcji zwierzęcej polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji zwierzęcej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych obiektów) lub – stosowaniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego w budynkach lub budowlach służących do produkcji zwierzęcej lub – zapewnieniu wybiegów oraz pastwisk dla zwierząt z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań. <p>Obszar B</p> <p>Operacje dotyczące produkcji ekologicznej w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji ekologicznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych obiektów) lub – stosowaniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego, w tym w budynkach lub budowlach służących do produkcji ekologicznej, lub – zapewnieniu wybiegów oraz pastwisk dla zwierząt, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, lub – zwiększaniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej), w tym operacje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli lub zakupie sprzętu do: przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych lub – zakupie lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawa własności, nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia do ekologicznej produkcji rolnej lub – budowie albo zakupie elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej. <p>Obszar C</p> <p>Operacje dotyczące produkcji rolnej prowadzonej w gospodarstwie polegające na zwiększaniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej), w tym operacje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli lub zakupie nowego sprzętu do: przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych.</p> <p>Obszar D</p> <p>Operacje dotyczące produkcji roślinnej polegające na zakupie maszyn do zbioru.</p> <p>W ramach interwencji wspierane będą inwestycje materialne lub niematerialne związane z ww. operacjami, mające bezpośredni związek z działalnością rolniczą prowadzoną w gospodarstwie, w tym dotyczące przechowywania, suszenia, magazynowania oraz przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży a także zapewnienia pasz dla zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie.</p> <p>Pomoc w obszarze B dotyczy gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną na rynek, w przypadku których co najmniej 80% powierzchni/produkcji/zwierząt jest objęte tym system w dniu składania wniosku o przyznanie pomocy.</p>

Pomoc w obszarze C przyznawana jest na operacje dotyczące wyłącznie nieprzetworzonych produktów rolnych produkowanych w gospodarstwie.
Gospodarstwa spełniające warunki określone dla obszaru b nie mogą być wspierane w obszarze A, C lub D, jeżeli operacja dotyczy produkcji ekologicznej prowadzonej w tych gospodarstwach.

W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.

Do jednostek wykorzystywanych do działalności rolniczej i zarządzanych przez rolnika zalicza się w tej interwencji składniki materialne (w szczególności grunty rolne, budynki, urządzenia oraz inwentarz) oraz składniki niematerialne (prawa związane z prowadzeniem gospodarstwa), jeżeli stanowią zorganizowaną całość gospodarczą.

Inwestycja musi doprowadzić do wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) w gospodarstwie, w szczególności w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu, co najmniej o 10% w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.

Jeżeli operacja zostanie zrealizowana prawidłowo, w tym w zakresie zestawienia rzeczowego operacji, a warunek wzrostu GVA w gospodarstwie nie zostanie osiągnięty ze względu na czynniki zewnętrzne, których negatywnego wpływu na GVA gospodarstwa rolnik nie miał możliwości złagodzić, pomoc nie będzie podlegała zwrotowi.

W przypadku obszaru B należy wykazywać sprzedaż produktów ekologicznych z gospodarstwa.

W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy konkurencyjności gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek w wyniku jego restrukturyzacji. Przez restrukturyzację rozumie się zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności oraz dokonywane z uwzględnieniem zmian w otoczeniu oraz wewnętrznych potrzeb danego gospodarstwa. Restrukturyzacja powinna być oparta o orientację rynkową.

W przypadku możliwości racjonalnego zastosowania, obowiązkowe jest zastosowanie dostępnych na rynku technologii, które zapewniają ograniczenie szkodliwego wpływu rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych itp.

W przypadku inwestycji budowlanych projekt powinien zawierać rozwiązania ograniczające emisję GHG, presję produkcji rolnej na środowisko naturalne i klimat oraz uwzględniać rozwiązania związane z odnawialnymi źródłami energii. Uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii może stanowić element operacji.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy wynosi co najmniej 25 tys. euro i nie więcej niż 250 tys. euro.

W przypadku producentów rolnych będących członkami organizacji producentów, realizującej Program Operacyjny wspierany ze środków UE w ramach interwencji sektorowych, o których mowa w art. 39 projektu rozporządzenia dot. Planów Strategicznych, pomoc nie dotyczy działań/inwestycji realizowanych w ramach tego Programu Operacyjnego.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie:

- chowu drobiu, chyba że produkcja jest ekologiczna albo operacja będzie polegała na zmianie sposobu chowu z konwencjonalnego na ekologiczny,
- pszczelarstwa,
- zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego.

Beneficjent interwencji „Rozwój małych gospodarstw” w ramach Planu nie może wnioskować o wsparcie w ramach opisywanej interwencji przed zrealizowaniem biznesplanu.

Beneficjentowi ww. interwencji pomoc może być udzielona na inwestycje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli wraz z ich integralnym wyposażeniem albo na operację w obszarze D realizowaną wspólnie na rzecz więcej niż jednego gospodarstwa.

Ze wsparcia wyłączone są inwestycje, które mogą być realizowane w ramach innych interwencji albo innego Programu, chyba że stanowią integralny element inwestycji realizowanej w ramach omawianej interwencji.

	<p>Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów oraz zdarzeń o charakterze niefinansowym od dnia przyznania pomocy.</p> <p>Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji w okresie 5 lat od ostatniej płatności.</p> <p>Nie udziela się wsparcia na operację, która ma być realizowana wspólnie na rzecz więcej niż jednego gospodarstwa, z wyjątkiem operacji realizowanych w obszarze D.</p>
Beneficjent	<p>O pomoc może ubiegać się rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą, z której uzyskuje roczny przychód ze sprzedaży w wysokości co najmniej 75 tys. zł (w przypadku obszarów A, C i D) albo 45 tys. zł (w przypadku obszaru B).</p> <p>Grupę rolników stanowi co najmniej trzech rolników (osoby fizyczne), którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tej interwencji w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej.</p> <p>W przypadku obszaru B, przychód z tej sprzedaży musi pochodzić z działalności w zakresie produkcji ekologicznej.</p>
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę dotacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji. <p>Intensywność pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 65% kosztów operacji kwalifikujących się do wsparcia w przypadku rolników, którzy nie ukończyli 40 roku życia lub realizują operację w gospodarstwie prowadzącym działalność ekologiczną (obszar B) albo – 45% tych kosztów w przypadku pozostałych operacji. <p>Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu nie może przekroczyć:</p> <p>1 mln zł - w przypadku obszaru A oraz w obszarze B w przypadku operacji zbieżnych zakresem z operacjami możliwymi do realizacji w obszarze A oraz w obszarze C w przypadku przechowalni.</p> <p>300 tys. zł - w przypadku pozostałych operacji realizowanych w obszarach B, C i D.</p> <p>W przypadku ubiegania się o pomoc w więcej niż jednym obszarze limity nie łączą się.</p> <p>Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikujących się do wsparcia powyżej 50 tys. zł.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Ustala się kwoty jednostkowe dla trzech możliwych wariantów operacji: 1) dla operacji wspieranych w obszarze a, 2) dla operacji w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną, operacji dotyczących przedłużania trwałości produktów, przechowalnictwa i lepszego przygotowania do sprzedaży obejmujących inwestycje inne niż budowlane i operacji polegających na zakupie maszyn do zbioru oraz 3) dla operacji w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną i operacji dotyczących przedłużania trwałości produktów, przechowalnictwa i lepszego przygotowania do sprzedaży zawierających inwestycje budowlane i inne niż budowlane. Określone kwoty jednostkowe są kwotami średnimi, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu.</p> <p>Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy konkurencyjności gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek w wyniku jego restrukturyzacji. Pomoc inwestycyjna w dostosowaniach strukturalnych będzie przyznawana na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach Planu. Pomoc będzie wspierała restrukturyzację działalności producenta rolnego wobec obiektywnie wykazanych niedogodności strukturalnych w zakresie produkcji zwierzęcej i produkcji ekologicznej, w zakresie przechowalnictwa i przygotowania do sprzedaży oraz zbioru produktów rolnych. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji (w tym wielkości pogłowia), podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub</p>

międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakimkolwiek sposób określały takich produktów.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.1.1	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)	421,85	767	4 555

PROJEKT

Kod interwencji	I 10.1.2.
Nazwa interwencji	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.20 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P 3. Ułatwienie dostępu do kapitału szczególnie na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.9 Modernizacja gospodarstw: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia na inwestycje w restrukturyzację i modernizację, w tym w bardziej efektywne gospodarowanie zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Nie stosuje się kryteriów wyboru operacji
Opis warunków kwalifikowalności	<p>O pomoc może ubiegać się rolnik, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą.</p> <p>W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.</p> <p>Operacje mogą dotyczyć wytwarzania produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich.</p> <p>W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy funkcjonowania gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek.</p> <p>Instrumenty finansowe zapewniają wsparcie jedynie w przypadku nowych inwestycji, co do których oczekuje się, że będą finansowo opłacalne, takie jak generowanie dochodów lub oszczędności.</p>

	<p>Do wsparcia udzielanego w formie instrumentów finansowych w zakresie podstawowej produkcji rolnej kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne oraz kapitał obrotowy zgodnie z art. 80 ust.3 z projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.</p> <p>Celem interwencji jest zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) racjonalizację technologii produkcji; b) wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji; c) zmianę profilu produkcji; d) poprawę jakości produkcji; e) zakup gruntów (do 10% wartości kwoty kredytu, zaś w przypadku młodego rolnika – do 100% wartości kwoty kredytu) <p>W ramach interwencji możliwa będzie realizacja inwestycji:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) o charakterze innowacyjnym lub wpływającym na cyfryzację, automatyzację działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie, w tym w rolnictwo precyzyjne; b) innych niż objęte zakresem w pkt. a, ale dotyczące produkcji rolnej w zakresie racjonalizacji technologii produkcji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji; c) polegającej na rozwoju produkcji roślinnej lub zwierzęcej w gospodarstwie (głównie w przypadku gospodarstw poniżej 25 tys. euro wartości ekonomicznej i młodego rolnika); d) dotyczących przechowalnictwa, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży; e) dotyczących sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich. <p>Wsparcie w formie dotacji i instrumentów finansowych może, z zastrzeżeniem mających zastosowanie zasad unijnych przepisów dotyczących pomocy państwa, obejmować ten sam wydatek, pod warunkiem, że suma wszystkich połączonych form wsparcia nie przekracza całkowitej kwoty tego wydatku. Dotacje nie mogą być wykorzystywane na spłatę wsparcia otrzymanego z instrumentów finansowych, zaś instrumenty finansowe nie mogą być wykorzystywane w charakterze zaliczkowego finansowania dotacji.</p>
Beneficjent	<p>Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.</p> <p>W ramach interwencji wyróżnia się trzy grupy ostatecznych odbiorców:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarstwo rolne, którego wielkość ekonomiczna wynosi 25 tys. euro i więcej; • gospodarstwo rolne, którego wielkość ekonomiczna wynosi poniżej 25 tys. euro; • młody rolnik.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy

Forma i wysokość wsparcia	<p>Instrumenty finansowe – gwarancje wraz dotacjami na spłatę odsetek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. gospodarstwa rolne, którego wielkość ekonomiczna wynosi 25 tys. euro i więcej - gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacja na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu. 2. gospodarstwo rolne, którego wielkość ekonomiczna wynosi poniżej 25 tys. euro - gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacja na spłatę odsetek, a w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu - 100% dotacja na spłatę odsetek. 3. młody rolnik- gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 100% dotacji na spłatę odsetek. <p>Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia jest to procentowy udział gwarancji w kredycie, który nie może przekroczyć 80% kapitału kredytu. Dodatkowo wsparcie powiększone jest o wartość dotacji na spłatę odsetek.</p> <p>W ramach budżetu środków na instrument finansowy będą również ponoszone koszty zarządzania / opłat, które zostaną ustalone uwzględniając przepisy unijne w tym zakresie. Biorąc pod uwagę charakter wsparcia (interwencji), które jest w formie instrumentu zwrotnego – gwarancji (zabezpieczenia spłaty kredytu zaciągniętego w banku), przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora rolno - spożywczego w Polsce. Przy określaniu stawki wzięto m.in. pod uwagę dane dotyczące wartość udzielanych gwarancji w ramach poddziałania 4.1 „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” PROW 2014 - 2020.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 i 12 załącznika 2 Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.1.2	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność - Instrumenty finansowe)	33	60	1 330

Kod interwencji	I 10.2.
Nazwa interwencji	Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.20 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - TAK
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Powiązane cele szczegółowe i cel szczegółowy	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4. P 1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa CS 4. P 4. Rozwój biogospodarki w oparciu o niezwyżnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej CS 4. P 5. Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.16 Inwestycje związane z klimatem: odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Celem interwencji jest zmniejszenie presji działalności rolniczej na środowisko, poprzez wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, właściwe zagospodarowanie odpadów i produktów ubocznych z rolnictwa oraz poprawę efektywności energetycznej. Kryteria wyboru mogą w szczególności dotyczyć: Obszar A: Biogazownie rolnicze: 1. wielkość pogłowia w gospodarstwie w DJP, 2. stopień wykorzystania nawozów naturalnych pochodzących z gospodarstwa, 3. stopień eliminacji paliw kopalnych. Elektrownie wodne: 1. stopień zaspokojenia średniorocznego zapotrzebowania na energię elektryczną, 2. wykorzystanie istniejących budowli piętrzących. Obszar B: Systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej: 1. sprawność urządzeń, 2. stopień substytucji paliw kopalnych.
Opis warunków kwalifikowalności	Pomoc może zostać przyznana po skorzystaniu z usługi doradczej w zakresie OZE (obszar A). Pomoc może zostać przyznana po wykonaniu audytu energetycznego w przypadku inwestycji w poprawę efektywności energetycznej (obszar B). Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie w danym gospodarstwie, w tym pod względem kosztów oraz wytworzona energia (elektryczna, ciepła lub paliwa gazowe) zostanie wykorzystana na potrzeby własne gospodarstwa rolnego. Interwencja wspiera inwestycje materialne lub niematerialne wykorzystywane w działalności rolniczej w szczególności dotyczące budowy lub zakupu:

	<ul style="list-style-type: none"> – nowych urządzeń do produkcji energii z wody albo biogazu rolniczego (elektryczną lub ciepło lub paliwo gazowe) do 50 kW (obszar A) lub – systemów poprawiających efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej (obszar B). <p>Ze wsparcia wyłączone są inwestycje, które mogą być realizowane w ramach innych interwencji albo innego Programu. Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji w okresie 5 lat od ostatniej płatności.</p>
Beneficjent	1) Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą z wyłączeniem sektora owoców i warzyw.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji. W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi nie może przekroczyć:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1 500 000 zł – obszar A - 150 000 zł – obszar B <p>Intensywność pomocy do 65% kosztów kwalifikowalnych operacji. Beneficjent może skorzystać zarówno z obszaru A lub B. Maksymalna kwota pomocy łącznie na oba obszary nie może przekroczyć 1 600 000 zł.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Jednostkowe kwoty wsparcia w obszarze A w odniesieniu do pojedynczej operacji zostały określone na podstawie wyliczeń przygotowanych do wdrożenia programu Agroenergia finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, natomiast dla obszaru B na podstawie ekspertyzy naukowej z 2021 r. pn. "Określenie rodzajów inwestycji przyczyniających się do realizacji 4, 5 oraz 6 celu szczegółowego WPR 2021 - 2027".
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. W ramach tej interwencji mogą być realizowane inwestycje, które będą określone na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach programów rządowych mających na celu ochronę środowiska, włączając w to warunki metod produkcji i jej składników.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.2	Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	107,25	195	3 702

Kod interwencji	I 10.3.
Nazwa interwencji	Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.20 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolniczego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej zrównoważoności produkcji rolnej w Unii.
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 1.P 6. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)
Wskaźnik rezultatu	R.5 Zarządzanie ryzykiem: odsetek gospodarstw stosujących objęte wsparciem narzędzia zarządzania ryzykiem WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Pomoc jest udzielana na inwestycje ograniczające możliwość rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń. Preferencje w szczególności dotyczą wielkości stada i inwestycji chroniących świnię ras rodzimych objęte programami ochrony zasobów genetycznych lub czystych ras wpisanych do ksiąg hodowlanych i uczestniczących w realizacji programów hodowlanych zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Opis warunków kwalifikowalności	Pomoc przyznaje się rolnikowi, prowadzącemu chów lub hodowlę świń na poziomie co najmniej 50 sztuk lub świń ras rodzimych: puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra, objętych programami ochrony zasobów genetycznych lub świń czystych ras wpisanych do ksiąg hodowlanych i uczestniczących w realizacji programów hodowlanych zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zarejestrowanych na nieruchomości, na której będzie realizowana inwestycja. W przypadku chowu lub hodowli świń ras rodzimych i świń czystych ras nie obowiązuje warunek dotyczący liczby świń w stadzie. Wsparcie w ramach interwencji dotyczy inwestycji służących bioasekuracji. Pomoc może być przyznana w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona wielkością produkcji w gospodarstwie, adekwatna do panujących w nim warunków gospodarowania oraz racjonalna pod względem kosztów.
Beneficjent	Rolnik, w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę dotacji:</p> <p>a. refundacja części kosztów kwalifikowalnych operacji,</p> <p>b. standardowe stawki jednostkowe - w przypadku ogrodzenia chlewni wraz z terenem koniecznym do obsługi świń.</p> <p>W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi nie może przekroczyć 100 tys. zł.</p> <p>Intensywność pomocy: do 80 % kosztów kwalifikowalnych operacji lub do 80% ustalonych stawek.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Wysokość pomocy została ustalona na podstawie doświadczeń z realizacji inwestycji dotyczących bioasekuracji w PROW 2014 - 2020 oraz na podstawie przeciętnych kosztów realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. b załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Działania podejmowane w ramach interwencji mają charakter prewencyjny i polegają na wsparciu inwestycji, których celem jest ochrona zwierząt przed chorobą i zwalczanie wirusów.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.3	Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	38,5	70	5 190

Kod interwencji	I 10.4.
Nazwa interwencji	Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu
Fundusz	EFROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.20 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	<p>Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze (art. 6 lit. e) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).</p> <p>Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii, (art. 6 lit. d) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).</p> <p>Cel 6 Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu) (art. 6 lit. f) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).</p>
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>CS 4. P 1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa</p> <p>CS 4. P 2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych</p> <p>CS 5. P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich</p> <p>CS 5. P 4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza</p> <p>CS 6. P 2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów</p>
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.26 Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Ochrona zasobów naturalnych oraz klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne. Ułatwi to gospodarstwom rolnym spełnianie warunków technicznych pozwalających na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne.</p> <p>Adaptacja do zmian klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne gospodarstw pozwoli na dostosowanie prowadzonej przez gospodarstwa rolne produkcji do obserwowanych zmian klimatu w celu minimalizowania negatywnych skutków tych zmian.</p> <p>Kryteria wyboru mogą w szczególności obejmować:</p> <ul style="list-style-type: none"> - skalę lub rodzaj produkcji prowadzonej w gospodarstwie rolnym, - zastosowanie rozwiązań cyfrowych, - operacje realizowane przez grupę rolników, tj. wspólnego użytkowania zakupionych nowych maszyn i urządzeń (umowa zawarta pomiędzy co najmniej trzema rolnikami), - operacje, które mają na celu poprawę efektywności wykorzystania nawozów lub środków ochrony roślin, - operacje, które mają na celu poprawę efektywności retencjonowania lub wykorzystania wody.
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Pomoc może być przyznana na określone rodzaje inwestycji ograniczające presję produkcji rolnej na zasoby środowiska naturalnego i klimatu albo pozwalające przystosować się do zmian klimatu.</p> <p>Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona wielkością produkcji prowadzonej w gospodarstwie, adekwatna do panujących w nim warunków gospodarowania oraz racjonalna pod względem kosztów.</p> <p>W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.</p> <p>W przypadku producentów rolnych będących członkami Organizacji Producentów, realizującej Program Operacyjny wspierany ze środków UE w ramach interwencji sektorowych, o których mowa w art. 39 projektu rozporządzenia dot. Planów Strategicznych, pomoc nie dotyczy działań/inwestycji realizowanych w ramach tego Programu Operacyjnego.</p> <p>Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pszczelarstwa. <p>Inwestycje w zakresie gospodarowania wodą muszą być zgodne z przepisami ustawy Prawo wodne.</p> <p>Inwestycje nie mogą negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.</p>

	<p>Beneficjent zobowiązuje się do udziału w szkoleniu z zakresu zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, lub ograniczania ryzyka związanego ze zmianą klimatu w produkcji rolnej w gospodarstwie.</p> <p>Wsparcie na operację, która ma być realizowana wspólnie na rzecz więcej niż jednego gospodarstwa może zostać przyznane wyłącznie na inwestycje w ruchomości (nowe maszyny lub urządzenia).</p> <p>W ramach interwencji wspierane będą inwestycje materialne lub niematerialne związane z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przechowywaniem nawozów naturalnych, • pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej poprzez zakup lub budowę zamkniętych zbiorników retencyjnych, • stosowaniem nawozów lub środków ochrony roślin (np. niskoemisyjną aplikacją nawozów, precyzyjnym stosowaniem środków ochrony roślin, przygotowaniem miejsc do mycia opryskiwaczy lub utylizowania resztek cieczy użytkowej) • uprawą gleby, w tym uprawą bezorkową • instalacjami do powtórnego obiegu wody lub oszczędnego gospodarowania wodą, • infrastrukturą techniczną pod kątem adaptacji do niekorzystnych warunków pogodowych, w tym zbiorniki retencyjne gromadzące wody opadowe i roztopowe w gospodarstwie, wiaty dla zwierząt, wodopoje, instalacje związane z wentylacją budynków inwentarskich lub obniżające temperaturę, infrastruktura przeciwniebieska, rozwiązania przeciwmrozkowe, • filtry, biofiltry, • gospodarowaniem trwałymi użytkami zielonymi, w tym służące do uprawy, pielęgnacji lub zbioru z trwałych użytków zielonych, <ul style="list-style-type: none"> • niskoemisyjnym utrzymaniem zwierząt. <p>Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji w okresie 5 lat od ostatniej płatności.</p>
Beneficjent	<p>Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych lub grupa takich rolników którzy prowadzą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą .</p> <p>Grupę rolników stanowi co najmniej trzech rolników (osoby fizyczne), którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tej interwencji w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej.</p>
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji (np. maszyn, urządzeń), b. standardowych stawek jednostkowych (np. w przypadku budowli do przechowywania nawozów naturalnych). <p>W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne, w tym na realizację projektów zbiorowych, nie może przekroczyć 200 tys. zł.</p> <p>Beneficjent może realizować operacje indywidualnie lub zbiorowo z tym, że limit na drugą operację jest zawsze pomniejszony o kwotę pomocy udzielonej na pierwszą operację, niezależnie od tego, która operacja została zrealizowana jako pierwsza.</p> <p>Intensywność pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - do 80% kosztów kwalifikowalnych operacji (grupa rolników) - do 80% ustalonych stawek jednostkowych, - do 65% kosztów kwalifikowalnych operacji lub do 65% ustalonych stawek (rolnik). <p>Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikujących się do wsparcia powyżej 20 tys. zł.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia obliczona na podstawie doświadczeń z wdrażania działań inwestycyjnych w ramach PROW 2014-2020. Jednostkowa kwota wsparcia, w odniesieniu do pojedynczej operacji została ustalona na podstawie danych historycznych, tj. na podstawie średniej kwoty wsparcia udzielanej na inwestycje w ramach instrumentów Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 oraz Modernizacja gospodarstw rolnych (obszar d).</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza zakres art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Interwencja zgodna z zasadami WTO (ust. 11 załącznik 2). W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do ochrony środowiska i klimatu. Pomoc inwestycyjna będzie przyznawana na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach Planu. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji (w

tym wielkości pogłowia), podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.4	Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	174,82	317,86	7 053

PROJEKT

Kod interwencji	I 10.5.
Nazwa interwencji	Rozwój małych gospodarstw
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.20 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj - zwiększenie orientacji rynkowej małych gospodarstw jest niezbędne we wszystkich regionach, dlatego wsparcie należy skierować do małych gospodarstw w całym kraju.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2. P1. Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony CS 2. P3. Ułatwienie dostępu do kapitału szczególnie na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie CS 2. P5. Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej CS 2. P7. Pokonanie ograniczeń rozwoju, związanych z niewielką skalą produkcji gospodarstw rolnych i firm przetwórczych, utrudniającą przejmowanie najnowszych technologii i stosowanie nowych modeli organizacyjnych i biznesowych, w tym poprzez promocję współdziałania
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.9 Modernizacja gospodarstw: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia na inwestycje w restrukturyzację i modernizację, w tym w bardziej efektywne gospodarowanie zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Interwencja wspiera rozwój małych gospodarstw, to znaczy gospodarstw o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro, które w wyniku realizacji operacji osiągną wzrost wartości sprzedaży wyprodukowanych lub przetworzonych produktów rolnych (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex). Celem interwencji jest zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa (a w rezultacie konkurencyjności gospodarstwa). Operacje mogą dotyczyć produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, rolniczego handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej oraz dostaw bezpośrednich. W ramach interwencji wspierane będą inwestycje materialne i niematerialne związane z ww. operacjami, w tym budowa, modernizacja lub wyposażenie budynków lub budowli, zakup nowych maszyn i urządzeń. Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw np. w zakresie: – zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego, – roślin wieloletnich na cele energetyczne, – niektórych działów specjalnych produkcji rolnej m. in.: hodowla zwierząt laboratoryjnych, ryb akwariowych, psów rasowych i kotów rasowych,

	<ul style="list-style-type: none"> – zakupu sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej wspieranych w interwencjach w sektorze pszczelarskim <p>Kryteria wyboru operacji mogą dotyczyć w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> – produkcji w systemach jakości, – udziału w zorganizowanych formach współpracy, przy czym przedmiot operacji powinien mieć związek z zakresem działalności będącej przedmiotem współpracy, – gospodarstwa, w którym co najmniej 50% gruntów użytkowanych przez to gospodarstwo znajduje się na ONW typ górski lub ONW typ specyficzny strefa II (tylko obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.), – udziału w szkoleniach związanych z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie.
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Wnioskodawca przedkłada biznesplan dotyczący rozwoju swojego gospodarstwa, w którym przedstawia koncepcję zmian w gospodarstwie służących zwiększeniu orientacji rynkowej gospodarstwa, w tym zmiany w zakresie wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa/produkcji rolnej.</p> <p>W ramach tej interwencji mogą być wspierane wyłącznie takie operacje, które będą przyczyniały się do zwiększenia orientacji rynkowej gospodarstwa rolnego.</p> <p>Beneficjent zobowiązuje się w szczególności do:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) realizacji założeń biznesplanu; 2) osiągnięcia w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa/produkcji rolnej co najmniej o 30% (w stosunku do wartości bazowej), przy czym nie mniej niż do poziomu odpowiadającego równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono wniosek o przyznanie pomocy oraz utrzymania osiągniętego poziomu przychodu co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy; 3) utrzymania zrealizowanej operacji co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy; 4) prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności); 5) prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie oraz działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie) co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności); 6) prowadzenia w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy. <p>Jeżeli operacja zostanie zrealizowana prawidłowo, w tym w zakresie realizacji założeń biznesplanu, a warunek wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa/produkcji rolnej w gospodarstwie nie zostanie osiągnięty ze względu na czynniki zewnętrzne, których negatywnego wpływu na przychody gospodarstwa rolnik nie miał możliwości złagodzić, pomoc nie będzie podlegała zwrotowi.</p> <p>Beneficjent interwencji „Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność” nie może wnioskować o wsparcie w opisywanej interwencji.</p> <p>Pomoc może być przyznana albo w ramach interwencji „Rozwój małych gospodarstw” albo w ramach interwencji „Premie dla młodych rolników”.</p> <p>Pomoc przyznaje się tylko raz w okresie realizacji Planu na osobę i na gospodarstwo.</p> <p>W przypadku ubiegania się o wsparcie na rozpoczęcie działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie), biznesplan może przewidywać również inwestycje dotyczące rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie związanej z ww. formami działalności. Pomoc w wysokości co najmniej 50 tys. zł powinna być przeznaczona na inwestycje związane z rozpoczęciem działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie).</p>

Beneficjent	O pomoc może się ubiegać rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, będący posiadaczem gospodarstwa rolnego o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą, z której uzyskuje przychód ze sprzedaży na ustalonym poziomie minimalnym.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Płatność ryczałtowa wypłacana w dwóch ratach.</p> <p>Wysokość ryczałtu (maksymalnie 85 % kosztów operacji):</p> <p>150 tys. zł – gospodarstwa rozpoczynające działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie)</p> <p>100 tys. zł – pozostałe</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Art. 73 w powiązaniu z art. 83 ust. 1 lit. c projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.</p> <p>Wsparcie będzie przyznawane w formie ryczałtu, na realizację biznesplanu, w którym zostaną określone koszty operacji.</p> <p>Ustala się kwoty jednostkowe dla dwóch możliwych wariantów operacji: operacji realizowanych w gospodarstwach rozpoczynających działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw oraz dla pozostałych operacji. Określone kwoty jednostkowe są kwotami jednolitymi, ustalonymi na podstawie wysokości ryczałtu jaki jednorazowo można udzielić jednemu beneficjentowi w ramach interwencji w okresie realizacji planu.</p> <p>Ustalając wysokość kwoty jednostkowej dla gospodarstw rozpoczynających działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (rolniczy handel detaliczny, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie), uwzględniono średnią wartość operacji przyjmowanej do finansowania w poddziałaniu „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” PROW 2014-2020, wspierającym podmioty wykonujące lub podejmujące wykonywanie działalności w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz wzrost kosztów realizacji operacji.</p> <p>Ustalając wysokość kwoty jednostkowej dla pozostałych gospodarstw uwzględniono ceny sprzętu ruchomego, który stanowił dominujący wydatek w interwencji „Restrukturyzacja małych gospodarstw” PROW 2014-2020 oraz średnią wartość operacji udzielanej gospodarstwom o wielkości poniżej 25 tys. euro w ramach „Modernizacji gospodarstw rolnych” PROW 2014-2020.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy konkurencyjności gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek w wyniku jego restrukturyzacji. Pomoc inwestycyjna w dostosowaniach strukturalnych będzie przyznawana na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach Planu, wspierając restrukturyzację działalności producentów rolnych prowadzących małe gospodarstwa rolne. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji (w tym wielkości pogłowia), podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Liczba operacji
I.10.5	Rozwój małych gospodarstw	265,1	482	15 939

PROJEKT

Kod interwencji	I 10.6.1
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.20 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P2. Wspieranie alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości CS 3. P3. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych oraz poprawa jego konkurencyjności i innowacyjności
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Wsparcie jest nakierowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową rolników/mikroprzedsiębiorców, a także wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywnościowego. Pomoc udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) oraz wytwarzania produktów nierolnych (pomoc <i>de minimis</i>), z wyłączeniem produktów rybnych.</p> <p><u>W celu zapewnienia osiągnięcia celów szczegółowych określone zostały następujące kryteria wyboru</u></p> <ul style="list-style-type: none"> dla operacji przyczyniających się do realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” – obejmujących zrównoważone metody przetwarzania, znakowania, etykietowania, gospodarki obiegu zamkniętego, ograniczanie strat i marnowania żywności, wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów ekologicznych, przetwarzanie produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin, uczestnictwo w systemach jakości żywności, dla podmiotów przetwarzających produkty uboczne powstające w procesie wytwarzania żywności, odpady żywności oraz wytwarzających biogaz i inne biokomponenty, preferencja dla operacji posiadających komponent kosztów inwestycyjnych dotyczących ochrony środowiska, stanowiących co najmniej 20% kosztów kwalifikowalnych operacji,

	<ul style="list-style-type: none"> • preferencja dla projektów, w których co najmniej 50% kosztów kwalifikowalnych dotyczy inwestycji o charakterze innowacyjnym. <p>Dodatkowo dla rolników rozpoczynających działalność przetwórczą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • preferencja dla osób fizycznych, które są ubezpieczone w KRUS z mocy ustawy w pełnym zakresie, • preferencja dla rolników do 40 roku życia, • preferencja dla gospodarstwa, w którym co najmniej 50% gruntów użytkowanych przez to gospodarstwo znajduje się na ONW typ górski lub ONW typ specyficzny strefa II (tylko obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.).
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>W ramach interwencji wspierane są inwestycje związane z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zakładaniem lub prowadzeniem działalności w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) • zakładaniem lub prowadzeniem działalności gospodarczej, w tym MOL, w zakresie przetwarzania produktów rolnych i sprzedaży przetworzonych produktów rolnych i nierolnych, • przetwarzaniem odpadów żywności na biokomponenty dla sektora nieżywnościowego lub przetwarzaniem produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych. <p>O pomoc może się ubiegać:</p> <p><u>Rolnik, małżonek rolnika, który:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - deklaruje założenie i prowadzenie działalności w zakresie objętym operacją w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) – przez 5 lat od wypłaty pomocy, - w przypadku operacji realizowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD), wielkość ekonomiczna gospodarstwa powinna wynosić 25 tys. Euro i powyżej lub operacja realizowana jest w gospodarstwie beneficjenta interwencji „Premie dla młodych rolników”. - przetwarza produkty rolne i w wyniku tego procesu wytwarza oraz zbywa przetworzone produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) i nierolne (non-Annex - pomoc <i>de minimis</i>), z wyłączeniem produktów rybnych, <p><u>Rolnik, domownik, małżonek rolnika, który:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - deklaruje założenie i prowadzenie działalności gospodarczej/MOL w zakresie objętym operacją – przez 5 lat od wypłaty pomocy, - przetwarza produkty rolne i w wyniku tego procesu wytwarza oraz sprzedaje przetworzone produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) i nierolne (non-Annex - pomoc <i>de minimis</i>), z wyłączeniem rybnych, - przetwarza odpady żywnościowe i produkty uboczne przetwórstwa (rolne i nierolne) na biokomponenty, np. bioprodukty czy biogaz, lub produkty bardziej przetworzone dla sektora niespożywczego, - w przypadku wykorzystywania mocy przetwórczych dofinansowanych w ramach operacji do przetwarzania produktów rolnych spoza własnego gospodarstwa rolnego (powyżej 50% całości przetwarzanych produktów) – konieczność zawierania długoterminowych umów na dostawy z innymi rolnikami lub podmiotami posiadającymi status zorganizowanej formy współpracy rolników (j.w.) – co najmniej 3-letnich, przez okres co najmniej 5 lat po zakończeniu realizacji projektu, <p><u>Mikroprzedsiębiorca, który:</u></p>

	<p>- deklaruje prowadzenie działalności gospodarczej/MOL w zakresie objętym operacją – przez 5 lat od wypłaty pomocy,</p> <p>- jest właścicielem gospodarstwa rolnego samoistnie lub zależnie, oraz wykorzystuje do przetwarzania produkty rolne z własnego gospodarstwa (dla co najmniej 50% przetwarzanych produktów rolnych),</p> <p>- przetwarza produkty rolne i w wyniku tego procesu wytwarza oraz sprzedaje przetworzone produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) i nierolne (non-Annex - pomoc <i>de minimis</i>), z wyłączeniem produktów rybnych,</p> <p>- przetwarza odpady żywnościowe i produkty uboczne przetwórstwa na biokomponenty, np. bioprodukty czy biogaz, lub produkty bardziej przetworzone dla sektora niespożywczego.</p>
Beneficjent	<p>Rolnik (w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, Małżonek rolnika - który rozpoczyna lub kontynuuje prowadzenie rolniczego handlu detalicznego (RHD) i spełnia ww. warunki kwalifikowalności.</p> <p>Rolnik, domownik, małżonek rolnika - który rozpoczyna działalność gospodarczą (w tym MOL) i spełnia ww. warunki kwalifikowalności.</p> <p>Mikroprzedsiębiorca - który kontynuuje prowadzenie działalności gospodarczej (w tym MOL) i spełnia ww. warunki kwalifikowalności.</p>
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Forma pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - refundacja - płatność ryczałtowa. <p>PLATNOŚĆ RYCZAŁTOWA:</p> <p>Płatność ryczałtowa wypłacana w dwóch ratach.</p> <p>Wysokość ryczałtu (maksymalnie 65 % kosztów operacji):</p> <p>W odniesieniu do <u>zakładania i prowadzenia RHD</u> – ryczałt na jednego beneficjenta w okresie realizacji Programu wynosi w zależności od wielkości operacji – nie więcej niż::</p> <p>30 000 zł lub 60 000 zł lub 120 000 zł.</p> <p>W odniesieniu do <u>zakładania działalności gospodarczej/MOL</u> w zakresie przetwarzania produktów rolnych – ryczałt na jednego beneficjenta w okresie realizacji Programu wynosi w zależności od wielkości operacji - nie więcej niż:</p> <p>30 000 zł lub 60 000 zł lub 120 000 zł.</p> <p>REFUNDACJA</p> <p>– do 50% kosztów kwalifikowalnych operacji</p> <p>W odniesieniu do <u>kontynuacji prowadzenia działalności gospodarczej/MOL</u> przez mikroprzedsiębiorcę – refundacja na jednego beneficjenta w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie 500 000 zł.</p> <p>Minimalna kwota pomocy na realizację operacji wynosi 10 000 zł.</p>
Metoda obliczania planowanych	Wysokość wsparcia określona została na podstawie doświadczeń z wdrażania podobnych instrumentów wsparcia w ramach PROW 2014 - 2020 (z uwzględnieniem wartości operacji przyjmowanych do finansowania w poddziałaniu „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie

jednostkowych kwot wsparcia	<p>produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” PROW 2014 - 2020, w zakresie wsparcia wykonywania lub rozpoczynania działalności w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego) oraz aktualnych danych rynkowych w zakresie inwestycji materialnych dotyczących przetwarzania i wprowadzania produktów rolnych w skali mikro (RHD, MOL) – źródło danych ARiMR (Agencja Płatnicza).</p> <p>Przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w Polsce.</p>
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo.</p> <p>Notyfikacja;</p> <p>Pomoc spełnia wymogi określone w pkt 1.1.1.4 Wytycznych UE w sprawie pomocy państwa w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich w latach 2014-2020.</p> <p>Numer notyfikacji: w przygotowaniu</p> <p>Kwoty EFRROW (mln): 28,05</p> <p>Współfinansowanie krajowe (mln): 22,95</p>
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.6.1	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	28,05	51	1 548

Kod interwencji	I 10.6.2.
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.20 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P2. Wspieranie alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości CS 3. P3. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych oraz poprawa jego konkurencyjności i innowacyjności
Wskaźnik rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	W ramach Instrumentów Finansowych nie stosuje się kryteriów wyboru operacji.
Opis warunków kwalifikowalności	O pomoc może się ubiegać: <u>Rolnik, domownik, małżonek rolnika oraz mikroprzedsiębiorca, który:</u> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzi działalność gospodarczą/MOL/RHD, – przetwarza produkty rolne i w wyniku tego procesu wytwarza oraz sprzedaje/zbywa produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) i nierolne (non-Annex), z wyłączeniem produktów rybnych, lub – przetwarza odpady żywnościowe i produkty uboczne przetwórstwa (rolne i nierolne) na biokomponenty, np. bioprodukty czy biogaz, lub produkty bardziej przetworzone dla sektora nieżywnościowego – dotyczy działalności gospodarczej/MOL (w tym mikroprzedsiębiorcy).

	<p>Pomoc z wykorzystaniem instrumentów finansowych udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:</p> <p><u>a) w zakresie RHD</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i nierolnych (non-Annex) z wyłączeniem produktów rybnych, <p><u>b) w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej przez rolnika, domownika, małżonka (w tym MOL) oraz prowadzenia działalności gospodarczej (w tym MOL) przez mikroprzedsiębiorcę</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i nierolnych (non-Annex) z wyłączeniem produktów rybnych, - przetwarzania odpadów żywności i produktów ubocznych przetwórstwa (rolnych i nierolnych) na biokomponenty, np. bioprodukty czy biogaz, lub produkty bardziej przetworzone dla sektora nieżywnościowego, - inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”, <p>oraz kapitał obrotowy zgodnie z art. 80. ust.3 z projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.</p> <p>Wsparcie w formie dotacji i instrumentów finansowych może, z zastrzeżeniem mających zastosowanie zasad unijnych przepisów dotyczących pomocy państwa, obejmować ten sam wydatek, pod warunkiem, że suma wszystkich połączonych form wsparcia nie przekracza całkowitej kwoty tego wydatku. Dotacje nie mogą być wykorzystywane na spłatę wsparcia otrzymanego z instrumentów finansowych, zaś instrumenty finansowe nie mogą być wykorzystywane w charakterze zaliczkowego finansowania dotacji.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Ostateczny odbiorca:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rolnik, w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o planach Strategicznych WPR, małżonek rolnika, który: <ul style="list-style-type: none"> - prowadzi działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybnych. 2. Rolnik, domownik, małżonek rolnika, który prowadzi działalność gospodarczą (w tym w formie produkcji marginalnej, lokalnej i ograniczonej - MOL) w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> - przetwarzania produktów rolnych oraz wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych (objętych Załącznikiem nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej - Annex) i nierolnych (non-Annex), z wyłączeniem produktów rybnych i ich wprowadzania do obrotu, - przetwarzania odpadów żywnościowych z produkcji na biokomponenty dla sektora niespożywczego, - przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych, - inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”. 3. Mikroprzedsiębiorca (posiadający gospodarstwo rolne i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania), który prowadzi działalność gospodarczą (w tym MOL) w zakresie:

	<ul style="list-style-type: none"> – przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych (objętych Załącznikiem nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej - Annex) i nierolnych (non-Annex), z wyłączeniem produktów rybnych, – przetwarzania odpadów żywnościowych z produkcji na biokomponenty dla sektora niespożywczego, – przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych, – inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”, – wprowadzania do obrotu produktów rolnych – wyłącznie w przypadku mikroprzedsiębiorców posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	Instrumenty finansowe – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacja na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” (zielone inwestycje). Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Wysokość wsparcia jest to procentowy udział gwarancji w kredycie, który nie może przekroczyć 80% kapitału kredytu. Dodatkowo wsparcie powiększone jest o wartość procentową dotacji na spłatę odsetek. W ramach budżetu środków na instrument finansowy będą również ponoszone koszty zarządzania / opłat, które zostaną ustalone uwzględniając przepisy unijne w tym zakresie. Biorąc pod uwagę charakter wsparcia (interwencji), które jest w formie instrumentu zwrotnego – gwarancji (zabezpieczenia spłaty kredytu zaciągniętego w banku), przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora rolno- spożywczego w Polsce. Przy określaniu stawki wzięto m.in. pod uwagę dane dotyczące wartości udzielanych gwarancji w ramach poddziałania 4.2 “Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” PROW 2014-2020.
Ocena pomocy państwa	Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo. de minimis Pomoc zgodna z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy <i>de minimis</i> .
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 i 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.6.2	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - Instrumenty finansowe – w gospodarstwie	8,25	15	150

Kod interwencji	I 10.7.1
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.24 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P3. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych oraz poprawa jego konkurencyjności i innowacyjności CS 3. P6. Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, które powstały dzięki wsparciu w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Wsparcie jest kierowane do podmiotów posiadających status MŚP, tj. prowadzących działalność gospodarczą jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa rolno-spożywczego lub przetwarzających produkty uboczne powstające w procesie wytwarzania żywności, odpady żywnościowe oraz wytwarzających biogaz i inne biokomponenty.</p> <p>Wsparcie jest nakierowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową sektora MŚP na obszarach wiejskich (na rynkach lokalnych), wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywnościowego, a także promować współpracę w ramach łańcucha wartości poprzez obowiązek podpisywania umów na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym.</p> <p>W celu zapewnienia skutecznego wkładu w osiągnięcie celu szczegółowego określone zostały następujące rodzaje kryteriów wyboru:</p> <ul style="list-style-type: none"> dla operacji przyczyniających się do realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” – obejmujących zrównoważone metody przetwarzania, znakowania, etykietowania, gospodarki obiegu zamkniętego, ograniczanie strat i marnowania żywności, wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów ekologicznych, przetwarzanie produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin, uczestnictwo w systemach jakości żywności,

	<ul style="list-style-type: none"> • dla podmiotów przetwarzających produkty uboczne powstające w procesie wytwarzania żywności, odpady żywnościowe oraz wytwarzających biogaz i inne biokomponenty, • dla operacji posiadających komponent kosztów inwestycyjnych dotyczących ochrony środowiska, stanowiących co najmniej 20% kosztów kwalifikowalnych operacji, • dla projektów, w których co najmniej 50% kosztów kwalifikowalnych dotyczy inwestycji o charakterze innowacyjnym, • dla przedsięwzięć realizowanych przez zorganizowane formy współpracy rolników prowadzących działalność jako: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, uznane organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe. <p>Pomoc w formie refundacji udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej), z wyłączeniem produktów rybnych. - przetwarzania odpadów żywności i produktów ubocznych przetwórstwa (rolnych i nierolnych) na biokomponenty, np. bioprodukty czy biogaz, lub produkty bardziej przetworzone dla sektora niespożywczego. <p>W ramach interwencji wspierane są inwestycje materialne i niematerialne dotyczące</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowy budynków lub budowli, - zakupu technologii na cele przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych (w tym przechowywania, sortowania, pakowania, przygotowania do sprzedaży – zorganizowane formy współpracy rolników), - ochrony środowiska, - infrastruktury do przetwarzania odpadów żywności na biokomponenty lub przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych.
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>O pomoc może się ubiegać:</p> <p>MŚP, tj. podmiot prowadzący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo, który:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przetwarza produkty rolne i wytwarza w wyniku tego procesu produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex), z wyłączeniem produktów rybnych, lub – przetwarza odpady żywnościowe na biokomponenty dla sektora niespożywczego, lub – przetwarza produkty uboczne powstałe przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych lub realizuje inwestycję objętą dofinansowaniem na obszarach wiejskich, – wprowadza do obrotu produkty rolne – wyłącznie w przypadku zorganizowanych form współpracy rolników takich jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe, – zobowiązuje się do nabywania produktów rolnych w okresie 5-ciu lat po zakończeniu realizacji projektu (zobowiązanie weryfikowane po zakończeniu inwestycji i wypłacie pomocy) - bezpośrednio od producentów rolnych lub zorganizowanych form współpracy rolników (j.w.) - w co najmniej 50% całkowitej ilości surowców niezbędnych do produkcji, umowy na dostawy co najmniej 3 letnie przez okres co najmniej 5 lat) – warunek ten nie dotyczy zorganizowanych form współpracy rolników (j.w.), – realizuje inwestycje zakładające wzrost mocy produkcyjnych pod warunkiem udokumentowania bazy surowcowej i możliwości zbytu produkcji, – realizuje inwestycję objętą dofinansowaniem na obszarach wiejskich.

Beneficjent	<p>Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo (MŚP), które spełnia warunki kwalifikowalności, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizuje inwestycję objętą dofinansowaniem na obszarach wiejskich - prowadzi działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych, z wyłączeniem produktów rybnych lub - przetwarzania odpadów żywnościowych lub produktów ubocznych na biokomponenty dla sektora niespożywczego, <ul style="list-style-type: none"> – a wyłącznie w przypadku MŚP posiadających status zorganizowanych form współpracy rolników takich jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe - prowadzi działalność gospodarczą w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę dotacji w postaci refundacji części kosztów kwalifikowalnych.</p> <p>Intensywność pomocy:</p> <p>REFUNDACJA</p> <ul style="list-style-type: none"> – do 50% kosztów kwalifikowalnych operacji. – do 60% kosztów kwalifikowalnych operacji dla beneficjentów prowadzących działalność w formie zorganizowanych form współpracy rolników (j.w.) <p>REFUNDACJA</p> <p>W odniesieniu do inwestycji realizowanych przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) – <u>pomoc przyznana jednemu beneficjentowi w formie refundacji</u> w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie 10 000 000 zł.</p> <p>Minimalna kwota pomocy na realizację operacji wynosi 100 000 zł.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia określona została na podstawie doświadczeń z wdrażania podobnych instrumentów wsparcia w ramach PROW 2014-2020 (z uwzględnieniem wartości operacji przyjmowanych do finansowania w poddziałaniu „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” PROW 2014-2020, w zakresie wsparcia wykonywania działalności dot. przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych) oraz aktualnych danych rynkowych w zakresie inwestycji materialnych dotyczących przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych w większej skali (MŚP) – źródło danych ARiMR (Agencja Płatnicza).</p> <p>Przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w Polsce.</p>
Ocena państwa pomocy	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo.</p> <p>Notyfikacja;</p> <p>Pomoc spełnia wymogi określone w pkt 1.1.1.4 Wytycznych UE w sprawie pomocy państwa w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich w latach 2014-2020.</p> <p>Numer notyfikacji: w przygotowaniu</p> <p>Kwoty EFRROW (mln):112,20</p> <p>Współfinansowanie krajowe (mln): 91,8</p>
Ocena WTO	Instrument zgodny z zasadami WTO

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.7.1	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	112,2	204	92

PROJEKT

Kod interwencji	I 10.7.2.
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.24 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości (art. 6 lit. c) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P3. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych oraz poprawa jego konkurencyjności i innowacyjności CS 3. P6. Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, które powstały dzięki wsparciu w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	W ramach Instrumentów Finansowych nie stosuje się kryteriów wyboru operacji.
Opis warunków kwalifikowalności	O pomoc może się ubiegać: (MŚP) - podmiot prowadzący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo, który: - przetwarza produkty rolne i wytwarza w wyniku tego procesu produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) oraz nierolne (non- Annex), z wyłączeniem produktów rybnych, - przetwarza odpady żywnościowe na biokomponenty dla sektora niespożywczego, - przetwarza produkty uboczne powstałe przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych, - realizuje inwestycję przyczyniającą się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”.

	<p>Podmiot, który wprowadza do obrotu produkty rolne – wyłącznie w przypadku zorganizowanych form współpracy rolników takich jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe.</p> <p>Duży przedsiębiorca, który:</p> <p>przetwarza odpady żywnościowe na biokomponenty dla sektora niespożywczego,</p> <p>przetwarza produkty uboczne powstałe przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,</p> <p>realizuje inwestycję przyczyniającą się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”,</p> <p>realizuje inwestycję w zakresie wytwarzania gotowej paszy wolnej od organizmów genetycznie zmodyfikowanych (bez-GMO) w oparciu o rośliny białkowe.</p> <p>Pomoc z wykorzystaniem instrumentów finansowych udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i nierolnych - z wyłączeniem produktów rybnych, -- przetwarzania odpadów żywności i produktów ubocznych przetwórstwa (rolnych i nierolnych) na biokomponenty, np. bioprodukty czy biogaz, lub produkty bardziej przetworzone dla sektora nieżywnościowego, inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”, oraz kapitał obrotowy zgodnie z art. 80. ust.3 z projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR. <p>Wsparcie w formie dotacji i instrumentów finansowych może, z zastrzeżeniem mających zastosowanie zasad unijnych przepisów dotyczących pomocy państwa, obejmować ten sam wydatek, pod warunkiem, że suma wszystkich połączonych form wsparcia nie przekracza całkowitej kwoty tego wydatku. Dotacje nie mogą być wykorzystywane na spłatę wsparcia otrzymanego z instrumentów finansowych, zaś instrumenty finansowe nie mogą być wykorzystywane w charakterze zaliczkowego finansowania dotacji.</p>
Beneficjent	<p>Ostateczny odbiorca:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mikro, mały i średni przedsiębiorca (MŚP), który prowadzi działalność gospodarczą w zakresie objętym warunkami kwalifikowalności. 2. Duży przedsiębiorca – realizujący projekty inwestycyjne w zakresie objętym warunkami kwalifikowalności.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Instrumenty finansowe – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacja na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” (zielone inwestycje).</p> <p>Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją.</p> <p>Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.</p>
Metoda obliczania planowanych	<p>Wysokość wsparcia jest to procentowy udział gwarancji w kredycie, który nie może przekroczyć 80% kapitału kredytu. Dodatkowo wsparcie powiększone jest o wartość procentową dotacji na spłatę odsetek.</p>

jednostkowych kwot wsparcia	W ramach budżetu środków na instrument finansowy będą również ponoszone koszty zarządzania / opłat, które zostaną ustalone uwzględniając przepisy unijne w tym zakresie. Biorąc pod uwagę charakter wsparcia (interwencji), które jest w formie instrumentu zwrotnego – gwarancji (zabezpieczenia spłaty kredytu zaciągniętego w banku), przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora rolno- spożywczego w Polsce. Przy określaniu stawki wzięto m.in. pod uwagę dane dotyczące wartości udzielanych gwarancji w ramach poddziałania 4.2 "Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój" PROW 2014 - 2020.
Ocena pomocy państwa	Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo. notyfikacja Pomoc zgodna z zasadami określonymi w pkt 1.1.1.4 Wytycznych UE w sprawie pomocy państwa w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich w latach 2014-2020. Interwencja, która częściowo wykracza poza art. 42 dotyczy dużych przedsiębiorstw i dla tej części pomoc będzie udzielana poprzez notyfikację. Numer notyfikacji: <i>w przygotowaniu</i> . Kwoty EFRROW (mln euro): 11 Współfinansowanie krajowe (mln euro): 9
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 i 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt operacji	– liczba
I.10.7.2	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - Instrumenty finansowe - poza gospodarstwem	11	20		130

Kod interwencji	I 10.8
Nazwa interwencji	Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.24 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 2 Zwiększenie orientowanie na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 2 P 1. Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie w sposób zrównoważony
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.9 Modernizacja gospodarstw: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia na inwestycje w restrukturyzację i modernizację, w tym w bardziej efektywne gospodarowanie zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Interwencja przyczyni się do poprawy rozłogu gruntów, a w konsekwencji - do poprawy konkurencyjności polskiego rolnictwa poprzez realizację inwestycji polegających na budowie lub modernizacji dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz urządzeń wodnych zwiększających retencję.</p> <p>Kryteria wyboru mogą dotyczyć w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inwestycji przyczyniających się do zwiększenia retencji wodnej na gruntach rolnych (<i>mała retencja wodna w tym tworzenie lub odtworzenie śródpolnych oczek wodnych i mokradeł czy małych zbiorników wodnych</i>) 2. Inwestycji zawierających rozwiązania ukierunkowane na ochronę przyrody i ochronę środowiska (<i>zachowanie zadarnionych skarp oraz zachowanie lub wyznaczenie pasów ochronnych o charakterze zakrzewień lub zadrzewień śródpolnych, wyznaczenie granicy polno-leśnej czy strefy buforowej</i>).
Opis warunków kwalifikowalności	<p>W ramach interwencji wspierane będą prace związane z opracowaniem i realizacją projektu scalenia wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym.</p> <p>Realizowane na gruntach, z których co najmniej 50% powierzchni uprawnione jest do otrzymania podstawowego wsparcia dochodu (grunty utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska).</p>

	<p>Określono środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia.</p> <p>Opracowano założenia do projektu scalenia gruntów.</p> <p>Zgodne z ustawą z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. z 2018 r. poz. 908) w szczególności poparte wystąpieniem do starosty ponad 50% właścicieli gospodarstw rolnych z projektowanego obszaru scalenia lub na wnioski właścicieli gruntów, których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia.</p> <p>Pomocy nie przyznaje się na realizację scaleń infrastrukturalnych.</p> <p>Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji w okresie 5 lat od ostatniej płatności.</p>
Beneficjent	Starosta
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę dotacji w postaci refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.</p> <p>100% kosztów kwalifikowalnych.</p> <p>Wysokość pomocy na opracowanie projektu scalenia nie może przekroczyć kwoty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • równowartości 3 600 zł na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego; • równowartości 2 925 zł na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw. <p>Wysokość pomocy na wykonanie zagospodarowania poscaleniowego nie może przekroczyć kwoty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • równowartości 9 000 zł na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego; • równowartości 8 550 zł na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Zróżnicowania stawek na województwa górskie i nizinne, dokonano na podstawie analizy pt. „Szacunkowe koszty wykonania dokumentacji scaleniowej i zagospodarowania poscaleniowego w Polsce na przyszły okres programowania (2014-2020)”, wykonanej na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez niezależny podmiot tj. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu natomiast wysokość stawek określano na podstawie danych historycznych z projektów finansowanych z EFRROW w lata 2014-2020.</p> <p>Wysokość wsparcia obliczona na podstawie doświadczeń z realizacji scaleń gruntów. Przyjęto, że średnio obszar objęty projektem scalenia gruntów kształtuje się na poziomie około 1000 ha natomiast wartość wsparcia na opracowanie projektu scalenia oraz wykonanie zagospodarowania poscaleniowego na 1 ha gruntów objętych postępowaniem została ustalona na podstawie danych historycznych, tj. na podstawie średniej kwoty wsparcia udzielanej na inwestycje w ramach operacji typu “Scalenie gruntów” PROW 2014-2020.</p>

Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. g oraz ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Interwencja zgodna z zasadami WTO (ust. 2 lit g oraz ust. 11 załącznika nr 2).</p> <p>Pomoc ma na celu poprawę rozłogu gruntów tj. dostosowaniach strukturalnych poprzez wsparcie inwestycyjne, co przyczyni się do poprawy konkurencyjności polskiego rolnictwa.</p> <p>Ponadto pomoc nie będzie obejmowała bezpośrednich płatności na rzecz producentów lub przetwórców. Jednocześnie w ramach zagospodarowania poscaleniowego będą realizowane inwestycje o charakterze infrastrukturalnym w tym w zakresie dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz dojazdów do zabudowań poszczególnych uczestników scalenia tj. pomoc będzie dedykowana na cele inwestycji podstawowych nie w poszczególnych gospodarstwach rolnych. Jednocześnie uczestnicy postępowania scaleniowego nie będą ponosili kosztów związanych z użytkowaniem infrastruktury.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.8	Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym	74,8	136	48

Kod interwencji	I 10.9.1
Nazwa interwencji	Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.24 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - TAK
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych Cel 10 (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacja w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania.
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 5 P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich CS 5 P 4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza CS 10 P 6 Podniesienie innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich poprzez tworzenie i powszechne wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej.
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Celem interwencji jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi rolnicze dotyczące ochrony środowiska i klimatu z wykorzystaniem technologii rolnictwa precyzyjnego. Pozwoli to chronić zasoby naturalne oraz klimat z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych.</p> <p>Kryteria wyboru mogą w szczególności dotyczyć:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ świadczenia usług rolniczych na obszarach o wysokim rozdrobieniu agrarnym, ○ świadczenia usług rolniczych z wykorzystaniem technologii rolnictwa precyzyjnego w następujących obszarach tematycznych: <ul style="list-style-type: none"> ▪ ograniczenie zużycia środków ochrony roślin i nawozów, ▪ zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi, ▪ ograniczenie uciążliwości środowiskowej produkcją zwierzęcą, ○ jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy nie uzyskał pomocy finansowej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach działania Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych. <p>W ramach interwencji wspierane będą materialne i niematerialne inwestycje wykorzystujące technologie cyfrowe związane z:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ stosowaniem nawozów lub środków ochrony roślin (np. oprzyrządowanie do niskoemisyjnej aplikacji nawozów, oprzyrządowanie do precyzyjnego stosowania środków ochrony roślin), ○ zrównoważonym zarządzaniem wodą (np. tensjometry, sondy, czujniki, monitoring warunków klimatycznych i wilgotności gleby), ○ zarządzaniem stadem, w szczególności w zakresie żywienia, dobrostanu, zdrowotności (np. pedometry, akcelerometry, czujniki do pomiaru jakości powietrza),

	<ul style="list-style-type: none"> o wspieraniem procesu podejmowania decyzji w gospodarstwie (np. stacje bazowe służące do przesyłu danych, sensory, czujniki do pomiaru wilgotności gleby, zasolenia gleby, temperatury, jakości powietrza, stacje meteo, technologie umożliwiające zbieranie różnego rodzaju danych, bezpieczne ich przechowywanie, przetwarzanie i analizę na potrzeby zarządzania gospodarstwem rolnym). <p>W ramach operacji w ww. technologiami może być związany zakup sprzętu komputerowego, gotowych rozwiązań takich jak aplikacje, chmury obliczeniowe, przestrzenie dyskowe.</p> <p>Nie przewiduje się wsparcia np. w zakresie zakupu: ciągników rolniczych, kombajnów zbożowych, opryskiwaczy, rozsiewaczy, rozrzutników, wozów asenizacyjnych, sieczkarni polowych, ładowarek samobieżnych i przyczep rolniczych.</p>			
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Wnioskodawca przedłoży biznesplan dotyczący rozwoju działalności gospodarczej, zakładający prowadzenie rentownej działalności w zakresie świadczonych usług z wykorzystaniem technologii rolnictwa precyzyjnego. Usługi te powinny być świadczone na rzecz gospodarstw rolnych.</p> <p>Wnioskodawca będzie miał obowiązek dokumentowania świadczenia usług w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zapewniającej dochód. Związane jest z zabezpieczeniem przed ryzykiem tworzenia sztucznych warunków w celu uzyskania wsparcia, tj. wykorzystania technologii cyfrowych we własnym gospodarstwie rolnym wnioskodawcy.</p>			
Beneficjent	<p>Osoba fizyczna/prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych dotyczących ochrony środowiska i klimatu jako mikro- lub małe- przedsiębiorstwo z wykorzystaniem technologii cyfrowych. 			
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy			
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę dotacji w postaci refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.</p> <p>W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi nie może przekroczyć 500 tys. zł.</p> <p>Intensywność pomocy: do 65% kosztów inwestycji kwalifikującej się do wsparcia.</p>			
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia została określona na podstawie doświadczeń z wdrażania działań inwestycyjnych w ramach PROW 2014-2020.</p> <p>Jednostkowa kwota wsparcia, w odniesieniu do pojedynczej operacji została ustalona na podstawie danych historycznych, tj. na podstawie średniej kwoty wsparcia udzielanej na inwestycje w ramach instrumentu Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych w ramach PROW 2014-2020.</p>			
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.</p> <p>de minimis</p>			
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą wykorzystywały technologie cyfrowe na rzecz ochrony środowiska. Inwestycje, które będą określone na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach programów rządowych mających na celu ochronę środowiska, włączając w to warunki metod produkcji i jej składników.</p>			
Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.9.1	Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu	81,95	149	1 325

Kod interwencji	I 10.9.2.
Nazwa interwencji	Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.24 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu gospodarczego, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym, i zrównoważonego leśnictwa
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 8 P 9. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie sprzyjających warunków do dywersyfikacji gospodarki, w tym biogospodarki, oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy na obszarach wiejskich
Wskaźnik rezultatu	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, które powstały dzięki wsparciu w ramach WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	W ramach Instrumentów Finansowych nie stosuje się kryteriów wyboru operacji
Opis warunków kwalifikowalności	<p>O pomoc może ubiegać się podmiot będący mikro-, małym – lub średnim przedsiębiorstwem prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie usług rolniczych i leśnych.</p> <p>Do wsparcia udzielanego w formie instrumentów finansowych kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne oraz kapitał obrotowy zgodnie z art. 80 ust. 3 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą w zakresie usług rolniczych i leśnych.</p> <p>Celem interwencji jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych.</p> <p>Zakres interwencji: Inwestycje dotyczące działalności polegającej na świadczeniu usług rolniczych i leśnych.</p> <p>Wsparcie w formie dotacji i instrumentów finansowych może, z zastrzeżeniem mających zastosowanie zasad unijnych przepisów dotyczących pomocy państwa, obejmować ten sam</p>

	<p>wydatek, pod warunkiem, że suma wszystkich połączonych form wsparcia nie przekracza całkowitej kwoty tego wydatku. Dotacje nie mogą być wykorzystywane na spłatę wsparcia otrzymanego z instrumentów finansowych, zaś instrumenty finansowe nie mogą być wykorzystywane w charakterze zaliczkowego finansowania dotacji.</p> <p>Wsparcie w formie dotacji i instrumentów finansowych może, z zastrzeżeniem mających zastosowanie zasad unijnych przepisów dotyczących pomocy państwa, obejmować ten sam wydatek, pod warunkiem, że suma wszystkich połączonych form wsparcia nie przekracza całkowitej kwoty tego wydatku. Dotacje nie mogą być wykorzystywane na spłatę wsparcia otrzymanego z instrumentów finansowych, zaś instrumenty finansowe nie mogą być wykorzystywane w charakterze zaliczkowego finansowania dotacji.</p>
Beneficjent	<p>Ostateczny odbiorca: Osoba fizyczna/prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej/spółka wodna:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych jako mikro-, małe – lub średnie przedsiębiorstwo wspomagającą produkcję roślinną, lub wspomagającą chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następującą po zbiorach; – prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług leśnych jako mikro-, małe- lub średnie- przedsiębiorstwo; – prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych jako mikro-, małe- lub średnie- przedsiębiorstwo z wykorzystaniem technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) lub w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych lub związków spółek wodnych w rozumieniu ustawy prawo wodne; – prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych lub leśnych jako mikro-, małe- lub średnie- przedsiębiorstwo w ramach mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Instrumenty finansowe – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacja na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu.</p> <p>Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją.</p> <p>Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość wsparcia jest to procentowy udział gwarancji w kredycie, który nie może przekroczyć 80% kapitału kredytu. Dodatkowo wsparcie powiększone jest o wartość procentową dotacji na spłatę odsetek.</p> <p>W ramach budżetu środków na instrument finansowy będą również ponoszone koszty zarządzania / opłat, które zostaną ustalone uwzględniając przepisy unijne w tym zakresie.</p> <p>Biorąc pod uwagę charakter wsparcia (interwencji), które jest w formie instrumentu zwrotnego – gwarancji (zabezpieczenia spłaty kredytu zaciągniętego w banku), przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora rolno- spożywczego w Polsce. Przy określaniu stawki wzięto m.in. pod uwagę dane dotyczące średniej wartości umów podpisanych w ramach działania 6.4 „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej” PROW 2014-2020.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości. de minimis

	Pomoc zgodna z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 i 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba operacji
I.10.9.2	Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa - Instrumenty finansowe	27,5	50	500

PROJEKT

Kod interwencji	I 10.10.
Nazwa interwencji	Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi
Fundusz	EFROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.22 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji infrastrukturalnych
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Wsparcie będzie ograniczone do obszarów wiejskich.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 8. Promowanie zatrudnienia, wzrostu gospodarczego, równouprawnienia płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym, i zrównoważonego leśnictwa, (art. 6 ust. 1 lit. h) projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych).
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 8 P 3. Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: gospodarka wodno-ściekowa CS 8 P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej CS 8 P 8. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich oraz ich rozwój w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym CS 8 P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez zastosowanie rozwiązań innowacyjnych, w tym cyfrowych, oraz z wykorzystaniem potencjału endogenicznego
Wskaźnik rezultatu	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Interwencja wspiera rozwój infrastruktury wiejskiej, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia, a także będzie wspierała infrastrukturę ukierunkowaną na poszanowanie środowiska i klimatu.</p> <p>W ramach interwencji przewiduje się dwa schematy:</p> <p>Obszar A Inwestycje w zakresie systemów indywidualnego oczyszczania ścieków.</p> <p>Obszar B Inteligentna wieś</p> <p>W ramach tego obszaru przewiduje realizację wdrożenia wybranych elementów koncepcji inteligentnych wsi obejmujących inwestycje infrastrukturalne w zakresie adaptacji do zmian klimatu i środowiska w tym w szczególności budowy instalacji odnawialnych źródeł energii, budownictwa pasywnego, budowy zbiorników retencyjnych w celu gromadzenia wód opadowych i roztopowych.</p> <p>Kryteria wyboru będą w szczególności dotyczyć:</p> <p>Obszar A Inwestycje w zakresie systemów indywidualnego oczyszczania ścieków:</p> <ul style="list-style-type: none"> – operacji realizowanych na obszarach uboższych oraz charakteryzujących się wysokim wskaźnikiem bezrobocia, – wskaźnika zwodociągowania, – wskaźnik skanalizowania. <p>Obszar B Inteligentna wieś:</p> <ul style="list-style-type: none"> – oddziaływania zrealizowanego projektu na rozwój miejscowości, – zastosowania komponentów cyfrowych, – określenia dalszego funkcjonowania projektu.

	<ul style="list-style-type: none"> - kompleksowości i dojrzałości proponowanych rozwiązań, - stopnia innowacyjności, - wskazania wymiaru ekonomicznego przedsięwzięcia, - oszczędności, które powstaną po wdrożeniu projektu, - zastosowania rozwiązań z zakresu biogospodarki zrównoważonej, - operacja jest innowacyjna przynajmniej na poziomie kraju.
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Pomoc może być przyznana jeśli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w obszarze A: <ul style="list-style-type: none"> • operacja realizowana jest w miejscowościach położonych poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. - w obszarze B: <ul style="list-style-type: none"> • przygotowana koncepcja inteligentnej wsi jest spójne z koncepcją określoną w interwencji LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) • zawiera elementy dla którego inwestorem może być gmina lub związek międzygminny <p>Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji w okresie 5 lat od ostatniej płatności</p>
Beneficjent	Gmina lub związek międzygminny
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.</p> <p>Intensywność pomocy wynosi do 75% (i nie mniej niż 30%) kosztów kwalifikowalnych operacji, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosi maksymalnie 55% (a w regionie Warszawa - 43%) kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% (a w regionie Warszawa - 32%) kosztów kwalifikowalnych - ze środków budżetu państwa.</p> <p>W obszarze A wysokość pomocy nie może przekroczyć 1,5 mln zł na obszar gminy w okresie realizacji Programu.</p> <p>Wysokość pomocy udzielonej na realizację operacji w schemacie B nie może przekroczyć 10 mln zł a pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikujących się do wsparcia powyżej 1,5 mln zł.</p> <p>Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 45% (a w regionie Warszawa - 57%) kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowalnych projektu oraz ze środków budżetu państwa w wysokości maksymalnie 20% (a w regionie Warszawa - 32%) kosztów kwalifikowalnych projektu.</p> <p>Oprócz pomocy finansowej wypłacanej przez agencję płatniczą (maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych), wydatkami publicznymi w rozumieniu art. 3 lit. dla SPReg jest także wkład własny beneficjenta, będącego jednostką sektora finansów publicznych, w realizowaną operację, z tym, że ta część tego wkładu, która powoduje zaburzenie proporcji pomiędzy wkładem EFRROW, a wymaganym krajowym wkładem środków publicznych równej 55% do 45% (a w regionie Warszawa 43% do 57%) - nie stanowi kwalifikowalnych wydatków publicznych, w rozumieniu art. 91 <i>projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Jednostkowa kwota wsparcia, w odniesieniu do pojedynczej operacji została ustalona na podstawie danych historycznych, tj. na podstawie średniej kwoty wsparcia udzielanej na inwestycje w ramach działania Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich PROW 2014 - 2020. W przypadku realizacji elementów koncepcji inteligentnych wsi, która zakłada realizację kompleksowego podejścia do inwestycji z zakresu infrastruktury w danej miejscowości lub miejscowościach na podstawie sumy

	średnich kwot wsparcia udzielanej na inwestycje w ramach wybranych typów operacji działania Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich oraz LEADER w ramach PROW 2014-2020, jak również działania Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej w ramach PROW 2007 - 2013 z zakresu objętego przedmiotową interwencją.
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit g załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Pomoc ma na celu wsparcie rozwoju podstawowej infrastruktury wiejskiej oraz odnowę wsi, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia społeczności wiejskiej jednocześnie wsparcie ukierunkowane jest na poszanowanie środowiska i klimatu. Ponadto pomoc nie będzie obejmowała bezpośrednich płatności na rzecz producentów lub przetwórców. Nakłady będą dokonywane tylko na cele inwestycji podstawowych i nie będą one obejmowały subsydiów na nakłady i koszty eksploatacji a użytkownicy nie będą ponosili żadnych opłat.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt operacji	– liczba
I.10.10	Infrastruktura na obszarach wiejskich	184,25	335	655	

Kod interwencji	I 10.11.
Nazwa interwencji	Zalesianie gruntów rolnych
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.21 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. We wszystkich regionach Polski występują gleby marginalne, które przeznaczone mogą być do zalesienia.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4 P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 5 P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich CS 6 P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego
Wskaźnik rezultatu	R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	W ramach interwencji premiowane będą zalesienia wpływające na osiągnięcie celów w zakresie zapobiegania erozji oraz wzmacniania ekologicznej stabilności obszarów leśnych. Dodatkowo, w celu wzmocnienia wpływu zalesień na bioróżnorodność preferowane będą zalesienia przyczyniające się do tworzenia korytarzy ekologicznych. Interwencja ma na celu zwiększanie obszarów leśnych poprzez wsparcie zalesiania gruntów. Obszary zalesione przyczyniają się bezpośrednio do sekwestracji dwutlenku węgla oraz mają korzystny wpływ na gleby i warunki wodne poprzez m.in. zapobieganie erozji i

zwiększenie retencji na obszarach wiejskich. Pełnią również ważne funkcje w zakresie ochrony bioróżnorodności i wzbogacania krajobrazu.

Interwencja przyczyni się do realizacji ogólnokrajowego celu ujętego w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości, polegającego na zwiększeniu lesistości Polski do 33% po roku 2050.

Realizacja interwencji przyczynia się do realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, gdzie wskazuje się, że zalesianie, ponowne zalesianie i sadzenie drzew służące różnorodności biologicznej oraz odbudowie ekosystemów będą promowane m.in. za pośrednictwem planów strategicznych WPR. Jednocześnie przyczynia się do wypełniania planu działania, zawartego w Nowej strategii leśnej UE 2030 r., dotyczącego zasadzenia co najmniej 3 mld dodatkowych drzew w UE do 2030 r.

W ramach interwencji:

- przyznawane będzie wsparcie na wykonanie zalesienia oraz jego ochronę przed zniszczeniem;
- zalesienia wykonane będą rodzimymi gatunkami drzew lub krzewów, w tym m.in. biocenotycznymi lub miododajnymi;
- w składzie gatunkowym zalesień przeważać będą gatunki liściaste, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe;
- skład gatunkowy zalesień dostosowany będzie do warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru;
- premiowane będą zalesienia wpływające na osiąganie celów w zakresie zapobiegania erozji oraz wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych;
- w celu wypełnienia założeń Priorytetowych Ram Działań dla Sieci Natura 2000 (PAF) preferowane będą zalesienia tworzące korytarze ekologiczne w ramach Sieci Natura 2000, o ile tego typu obszary przewidziane będą do zalesienia w Planach Zadań Ochronnych lub Planach Ochrony dla obszarów Natura 2000;
- pomoc przyznawana będzie do gruntów, dla których opracowany jest plan zalesienia przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;
- wspierane będą zalesienia spójne z celami w zakresie klimatu i środowiska zgodnymi z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej, określonymi w ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących zalesiania i ponownego zalesiania;
- zalesienia wykonywane będą zgodnie z przepisami o ochronie przyrody i ocenach oddziaływania na środowisko - w wymaganych przepisami przypadkach, po wcześniejszych konsultacjach planowanego zalesienia - z właściwymi organami w zakresie obszarowych form ochrony przyrody, natomiast w przypadku obszarów wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG - zgodnie z celami zarządzania tych obszarów,

co zapewni realizację celów środowiskowych. Interwencja jest komplementarna z interwencją Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne, ponieważ ma na celu tworzenie terenów zalesionych możliwych do objęcia płatnościami w ramach zobowiązań z art. 70.

Opis warunków kwalifikowalności	<p>Pomoc przyznawana jest na zalesienie gruntów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rolnych - stanowiących grunty orne lub sady lub, ▪ innych niż rolne - wykazanych w ewidencji gruntów jako użytki rolne lub grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych, niewykorzystywane do produkcji rolniczej, ▪ o minimalnej powierzchni - 0,1 ha, ▪ przeznaczonych do zalesienia w dokumentach planistycznych gminy. <p>W jednym roku beneficjent może uzyskać pomoc maksymalnie do 40 ha gruntów.</p>
Beneficjent	<p>Rolnik, (w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR) - będący właścicielem gruntu, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.</p> <p>Jednostki samorządu terytorialnego - będące właścicielami gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne.</p>
Normy GAEC/SMR	<p>Nie dotyczy</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę ryczałtu.</p> <p>Wsparcie na zalesienie przyznawane jest jednorazowo za wykonanie zalesienia gruntów rolnych lub innych niż rolne lub dolesienie na terenach pokrytych częściowo samosiewem. Dodatkowo przyznawane jest wsparcie na ochronę nasadzeń przed zniszczeniami.</p> <p>Stawki na zalesienie i ich ochronę zostały określone ryczałtowo na 1 ha lub na metr bieżący. Odpowiadają 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych. Stawki zróżnicowane są w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniami i wynoszą od ok. 16 000 do 21 000 zł/ha.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Stawki ustalone zostały ryczałtowo, na hektar powierzchni zalesionej, w oparciu o dane i analizy Instytutu Badawczego Leśnictwa. Koszty założenia zalesienia i jego ochrony ustalono z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych.</p> <p>Kalkulacja wysokości wsparcia opiera się na kosztach związanych z zakładaniem i ochroną upraw leśnych w różnych regionach kraju. W kalkulacji stawek płatności korzystano z informacji uzyskanych z nadleśnictw produkujących materiał sadzeniowy, informacji o cenach sadzonek, danych dotyczących pracochłonności prac leśnych oraz dotyczących stawek wynagrodzeń, informacji uzyskanych od prywatnych firm leśnych świadczących usługi prywatnym właścicielom gruntów rolnych i lasów.</p> <p>Przy wyliczeniu wysokości stawek płatności wzięto pod uwagę m.in. koszty: przygotowania gruntu, zakupu sadzonek oraz materiałów użytych do zabezpieczenia nasadzeń przed zniszczeniem, przechowywania, transportu sadzonek i materiałów zabezpieczających sadzonki, sadzenia i ewentualnego wykonania poprawek w kolejnym roku po posadzeniu.</p>
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.</p> <p>ABER</p> <p>Pomoc zgodna z art. 32 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.</p>

Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
------------------	--

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.10.11	Zalesianie gruntów rolnych	9,30	11,62	2 500

PROJEKT

Kod interwencji	I 10.12.
Nazwa interwencji	Tworzenie zadrzewień śródpolnych
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.21 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. Interwencja wdrażana na terenie całego kraju ze względu na wielorakie funkcje środowiskowe zadrzewień śródpolnych.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4 P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 5 P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich CS 6 P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego
Wskaźnik rezultatu	R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Interwencja polegająca na założeniu zadrzewień śródpolnych, w celu zwiększenia pochłaniania dwutlenku węgla. W ramach interwencji preferowane będą nasadzenia w formie liniowej, tak aby jednocześnie spełniały funkcje przeciwwietrzne, wodochronne i przeciwoerozyjne. Interwencja wpływa też na ochronę zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze oraz wzrost różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich. Zadrzewienia przyczyniają się do zwiększania retencji wodnej oraz zmniejszają ilość zanieczyszczeń przedostających

	<p>się do wód. Stanowią istotny element przeciwdziałania skutkom suszy. Zapobiegają erozji wodnej i wietrznej.</p> <p>Nowozakładane zadrzewienia prowadzą do urozmaicenia krajobrazu rolniczego, wspomagają utrzymanie równowagi ekologicznej na obszarach wiejskich, stanowią miejsce bytowania wielu organizmów i bazę pokarmową m.in. dla ptaków i owadów zapylających, w szczególności pszczoł, dla których oferują nie tylko pokarm, ale również miejsce na założenie gniazda.</p> <p>Interwencja bezpośrednio realizuje cele Europejskiego Zielonego Ładu, w tym Strategii bioróżnorodności, dotyczące m.in.: ochrony i przywracania elementów krajobrazu charakteryzujących się bogatą różnorodnością biologiczną, powstrzymania i odwrócenia procesu spadku liczebności owadów zapylających, jak również przyczynia się do wypełniania planu działania, zawartego w Nowej strategii leśnej UE 2030 r., dotyczącego zasadzenia co najmniej 3 mld dodatkowych drzew w UE do 2030 r.</p> <p>W ramach interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przyznawane będzie wsparcie na tworzenie zadrzewień śródpolnych i ich ochronę przed zniszczeniem; - nasadzenia prowadzone będą rodzimymi gatunkami drzew lub krzewów, w tym m.in. biocenotycznymi lub miododajnymi; - w składzie gatunkowym nasadzeń przeważać będą gatunki liściaste, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe; - skład gatunkowy dostosowany będzie do warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru; - rolnik będzie miał możliwość skonsultowania planowanego zadrzewienia z wyspecjalizowanym w tym zakresie doradcą rolnym, co zapewni realizację celów środowiskowych. <p>Interwencja jest komplementarna z interwencją Zalesianie gruntów rolnych, ponieważ uzupełnia możliwość uzyskania pomocy do gruntów, które z uwagi na warunki powierzchniowe (szerokość) nie kwalifikują się do zalesienia. Interwencja ma również komplementarny (uzupełniający) charakter z Ekoschematem - Utrzymanie zadrzewień śródpolnych, ponieważ założone zadrzewienia będą pielęgnowane i utrzymywane dzięki wsparciu z I filara WPR, co zapewni długotrwały efekt środowiskowy.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	<p>Pomoc przyznawana jest na tworzenie zadrzewień śródpolnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na gruntach ornych, ▪ o powierzchni co najmniej 0,1 ha. <p>W jednym roku beneficjent może uzyskać pomoc maksymalnie do 40 ha.</p>
Beneficjent	<p>Rolnik,(w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR) - będący właścicielem gruntu z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.</p> <p>Jednostki samorządu terytorialnego - będące właścicielami gruntów rolnych.</p>
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	Pomoc na tworzenie zadrzewień śródpolnych ma formę ryczałtu wypłacanego jednorazowo za jego założenie.

	<p>Stawki płatności zostały określone ryczałtowo na 1 ha i odpowiadają 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych. Stawki zróżnicowane są w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniem i wynoszą od ok. 10 000 do 18 000 zł/ha.</p>
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Wysokość stawek ustalono w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB oraz Instytut Badawczy Leśnictwa.</p> <p>Przy wyliczeniu wysokości stawek płatności wzięto pod uwagę m.in. koszty: przygotowania gruntu, zakupu sadzonek oraz materiałów użytych do zabezpieczenia nasadzeń przed zniszczeniem, przechowywania, transportu sadzonek i materiałów zabezpieczających sadzonki, sadzenia i wykonania poprawek w kolejnym roku po posadzeniu.</p> <p>Koszty zostały ustalone z uwzględnieniem ukształtowania terenu, uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych. Kalkulacja wysokości wsparcia bazuje na rzeczywistych kosztach związanych z tworzeniem i ochroną zadrzewień śródpolnych w różnych regionach kraju.</p>
<p>Ocena pomocy państwa</p>	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>
<p>Ocena WTO</p>	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba wspartych hektarów
I.10.12	Tworzenie zadrzewień śródpolnych	4,8	6	1 935

Kod interwencji	I 10.13.
Nazwa interwencji	Zakładanie systemów rolno-leśnych
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.21 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. Systemy rolno-leśne, ze względu na ich wielorakie funkcje środowiskowe, będą zakładane w całej Polsce.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4 P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 5 P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich CS 6 P 1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego
Wskaźnik rezultatu	R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie

<p>Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego</p>	<p>Interwencja polegająca na założeniu systemu rolno-leśnego, pozwala na użytkowanie gruntu rolnego, na którym drzewa lub krzewy są zintegrowane z uprawą rolną na tym samym obszarze. Jest to wielofunkcyjne użytkowanie gruntu przynoszące korzyści środowiskowo-klimatyczne.</p> <p>Systemy rolno-leśne przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększania zawartości materii organicznej w glebie. Wpływają na poprawę zasobów wodnych poprzez zwiększenie infiltracji oraz ochronę wód powierzchniowych, zapobiegają erozji. Mają pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew lub krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających, w szczególności pszczoł, dla których oferują nie tylko pokarm, ale również miejsce na założenie gniazda.</p> <p>Systemy rolno-leśne, w których drzewa i krzewy stanowią część pastwiska dają zwierzętom schronienie przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi. Dzięki temu podnoszą dobrostan zwierząt, co przekłada się na poprawę ich produktywności i stanu zdrowia.</p> <p>W Europejskim Zielonym Ładzie systemy rolno-leśne zaliczono do zrównoważonych praktyk, które powinny być promowane w ramach krajowych Planów Strategicznych Wspólnej Polityki Rolnej. Interwencja bezpośrednio przyczynia się do wypełniania planu działania, zawartego w Nowej strategii leśnej UE 2030 r., dotyczącego zasadzenia co najmniej 3 mld dodatkowych drzew w UE do 2030 r.</p> <p>W ramach interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przyznawane będzie wsparcie na założenie systemów rolno-leśnych i ich ochronę przed zniszczeniem; - nasadzenia prowadzone będą rodzimymi gatunkami drzew lub krzewów, w tym m.in. biocenotycznymi lub miododajnymi; - w składzie gatunkowym nasadzeń przeważać będą gatunki liściaste, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe; - skład gatunkowy dostosowany będzie do warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru; - rolnik będzie miał możliwość skonsultowania planowanego systemu rolno-leśnego z wyspecjalizowanym w tym zakresie doradcą rolnym, <p>co zapewni realizację celów środowiskowych. Interwencja ma komplementarny (uzupełniający) charakter z Ekoschematem - Utrzymanie systemów rolno-leśnych, ponieważ założone systemy rolno-leśne będą pielęgnowane i utrzymywane dzięki wsparciu z I filara WPR, co zapewni długotrwały efekt środowiskowy.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Pomoc przyznawana jest na zakładanie systemów rolno-leśnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na gruntach ornych lub TUZ, z wyłączeniem TUZ na Naturze 2000, ▪ o powierzchni co najmniej 0,1 ha. <p>W jednym roku beneficjent może uzyskać pomoc maksymalnie do 40 ha.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Rolnik, (w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR) - będący właścicielem gruntu z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Nie dotyczy</p>

Forma i wysokość wsparcia	<p>Wsparcie na zakładanie systemów rolno-leśnych jest przyznawane w formie ryczałtu, jednorazowo za jego założenie.</p> <p>Stawki płatności zostały określone ryczałtowo na 1 ha i odpowiadają 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych. Stawki są zróżnicowane w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek i wynoszą od ok. 3 000 do 7 000 zł/ha.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość stawek ustalono w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB oraz Instytut Badawczy Leśnictwa.</p> <p>Przy wyliczeniu wysokości stawek płatności wzięto pod uwagę m.in. koszty: przygotowania gruntu, zakupu sadzonek oraz materiałów użytych do zabezpieczenia nasadzeń, przechowywania, transportu sadzonek i materiałów zabezpieczających sadzonki, sadzenia i wykonania poprawek w kolejnym roku po posadzeniu.</p> <p>Koszty zostały ustalone z uwzględnieniem ukształtowania terenu, uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych. Kalkulacja wysokości wsparcia bazuje na kosztach związanych z sadzeniem drzew i krzewów oraz ich ochroną w różnych regionach kraju.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.10.13	Zakładanie systemów rolno-leśnych	4,8	6	4 875

Kod interwencji	I 10.14.
Nazwa interwencji	Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Inwestycje (art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.21 Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład w realizację ringfencing	Środowisko - Tak
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	Nie
Zakres terytorialny	Cały kraj. Lasy prywatne wymagające wzmocnienia bioróżnorodności i poprawy zdrowotności ekosystemów leśnych występują na obszarze całego kraju.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla a także poprzez promowanie zrównoważonej produkcji energii Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 4 P 3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów CS 5 P 2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich CS 6 P 4. Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Pomoc w ramach interwencji jest przyznawana na wprowadzanie podsadzeń w istniejących lasach, przy uwzględnieniu lokalnych warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru. Pozwoli to na zwiększenie sekwestracji CO ₂ , przyczyniając się tym samym do łagodzenia zmian klimatu oraz wzbogacenia ekosystemów. Interwencja obejmuje nasadzenia zwiększające różnorodność biologiczną w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację struktury leśnej oraz składu gatunkowego drzewostanów. Wsparcie jest przyznawane również na inwestycje zwiększające odporność lasów prywatnych, poprzez wykonanie cięć pielęgnacyjnych, mających na celu: – usuwanie lub hamowanie wzrostu drzew wadliwych, inwazyjnych, chorych;

- przerzedzanie nadmiernie zagęszczonych partii drzewostanu;
- regulowanie składu gatunkowego oraz wytwarzanie i utrwalanie pożądanej formy zmieszania.

Zabiegi takie, prowadzone w drzewostanach młodszych klas wieku, będą stanowiły element zapobiegawczy przed ekstremalnymi warunkami pogodowymi i pożarami, gdyż pozwolą na zwiększenie odporności i zdrowotności ekosystemów, co jest szczególnie istotne z uwagi na potrzebę adaptacji do zmian klimatu.

Wspierane są m.in. inwestycje polegające na:

- przebudowie składu gatunkowego drzewostanu poprzez:
 - wprowadzenie drugiego piętra,
 - dolesienie luk lub odnowienia w drzewostanach uszkodzonych w szczególności w wyniku chorób, szkodników, zwierzyny lub ekstremalnych warunków pogodowych;
- zróżnicowaniu struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu;
- zakładaniu remiz leśnych;
- kształtowaniu ekotonów na obrzeżach lasu;
- prowadzeniu cięć pielęgnacyjnych.

Dodatkowo w zakresie inwestycji polegających na wprowadzaniu nowych nasadzeń wspierana jest ich ewentualna ochrona przed zniszczeniami.

Interwencja realizuje założenia Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii na rzecz bioróżnorodności oraz nowej strategii leśnej, której jednym z celów jest poprawa jakości i odporności lasów Unii Europejskiej.

W ramach interwencji:

- wszystkie rodzaje inwestycji będą dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych,
- nasadzenia prowadzone będą rodzimymi gatunkami drzew lub krzewów, w tym m.in. biocenotycznymi i miododajnymi;
- w składzie gatunkowym nasadzeń przeważać będą gatunki liściaste, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe;
- realizacja poszczególnych inwestycji dostosowana będzie do odpowiedniego wieku drzewostanu;
- wspierane będą nasadzenia w lasach spójne z celami w zakresie klimatu i środowiska zgodnymi z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej, określonymi w ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących zalesiania i ponownego zalesiania,
- inwestycje będą wykonywane zgodnie z przepisami o ochronie przyrody i ocenach oddziaływania na środowisko (w wymaganych przepisami przypadkach, po wcześniejszych konsultacjach planowanej inwestycji - z właściwymi organami w zakresie obszarowych form ochrony przyrody, natomiast w przypadku obszarów wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG - zgodnie z celami zarządzania tych obszarów),

co zapewni realizację celów środowiskowych.

Interwencja jest komplementarna z interwencją Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020, ponieważ uzupełnia możliwość uzyskania pomocy właścicielom lasów, którzy skorzystali z pomocy w ramach działań zalesieniowych w poprzednich okresach programowania.

Opis warunków kwalifikowalności	Warunki przyznania wsparcia: <ul style="list-style-type: none"> ▪ minimalna powierzchnia gruntu objętego pomocą - 0,1 ha; ▪ w jednym roku beneficjent może uzyskać pomoc maksymalnie do 40 ha; ▪ wymagane jest potwierdzenie, że realizacja inwestycji nie stoi w sprzeczności z zapisami Uproszczonego Planu Urządzenia Lasu lub dokumentu równoważnego. 			
Beneficjent	Właściciele lasów prywatnych lub ich stowarzyszenia, lub wspólnoty gruntowe			
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy			
Forma i wysokość wsparcia	Wsparcie na inwestycję jest przyznawane w formie ryczałtu, jednorazowo za jej wykonanie. Stawki zostały określone ryczałtowo na 1 ha lub na metr bieżący (w przypadku zabezpieczenia nasadzeń) i odpowiadają 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych. Stawki zróżnicowane są w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniami i wynoszą: <ul style="list-style-type: none"> ▪ od ok. 8 000 do 22 000 zł/ha - w przypadku inwestycji polegających na wprowadzaniu podsadzeń mających na celu zwiększenie różnorodności biologicznej istniejących lasów wraz z ochroną nasadzeń przed zniszczeniem, ▪ od ok. 1 500 do 2 300 zł/ha - w przypadku cięć pielęgnacyjnych zwiększających odporność i zdrowotność drzewostanów. 			
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Stawki płatności zostały ustalone ryczałtowo w oparciu o analizy opracowane przez Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL), z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych. Kalkulacja bazuje na danych zabranych przez IBL w zakresie kosztów związanych z wprowadzaniem podsadzeń, pielęgnacją i ochroną lasów, znajdujących się w różnych regionach kraju. Kalkulację stawek płatności przeprowadzono w oparciu m.in. o dane pracochłonności prac leśnych w zależności od warunków siedliskowych i innych utrudnień oraz danych dotyczących wynagrodzeń w roku 2019. Przy wyliczeniu wysokości stawek płatności wzięto pod uwagę m.in. koszty: przygotowania gruntu, zakupu sadzonek oraz materiałów użytych do zabezpieczenia nasadzeń przed zniszczeniem, przechowywania, transportu sadzonek i materiałów zabezpieczających sadzonki, sadzenia i wykonania cięć pielęgnacyjnych.			
Ocena pomocy państwa	Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości. ABER Pomoc zgodna z art. 32 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.			
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.			
Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba hektarów
I.10.14	Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych	9,6	12	11 350

Kod interwencji	I 11.
Nazwa interwencji	Premie dla młodych rolników
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Rozpoczęcie działalności przez młodych rolników, nowych rolników i zakładanie przedsiębiorstw na obszarach wiejskich (art. 75 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.25 Liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie na rozpoczęcie działalności
Wkład w realizację ringfencing	Wymiana pokoleniowa - TAK
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Wymiana pokoleniowa w rolnictwie poprzez przyciąganie młodych rolników jest niezbędna we wszystkich regionach, choć struktura wiekowa rolników różni się w poszczególnych województwach, wsparcie należy skierować do młodych rolników w całym kraju.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 7 Przyciąganie i utrzymanie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 7. P 2. Dostęp do kapitału CS 7. P 7. Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi
Wskaźnik rezultatu	R.36 Wymiana pokoleniowa: liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, w tym z podziałem na płeć

Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację

Celu(ów) Szczegółowego

Ta interwencja wspiera rozpoczynanie i rozwój działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym przez młodych rolników, zapewniając dostęp do kapitału niezbędnego w początkowej fazie prowadzenia gospodarstwa i przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 7 „Przyciąganie i utrzymanie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”.

Zakres wsparcia:

Wsparcie dotyczy rozpoczynania i rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym w zakresie wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży nieprzetworzonych produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie:

- zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego,
- plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne,
- niektórych działów specjalnych produkcji rolnej m.in.: hodowla zwierząt laboratoryjnych, ryb akwariowych, psów rasowych i kotów rasowych.

W ramach inwestycji związanych z rozpoczynaniem lub rozwojem działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym uwzględnia się przede wszystkim:

- inwestycje budowlane związane z budynkami lub budowlami wykorzystywanymi do wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania ich do sprzedaży,
- zakup nieruchomości rolnych,
- zakup zwierząt gospodarskich lub innych zwierząt niezbędnych do prowadzenia produkcji zwierzęcej,
- zakup nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia lub sprzętu, w tym sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania ich do sprzedaży.

Nie są wspierane inwestycje, które zostały zrealizowane lub rozpoczęte przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

Kryteria wyboru operacji mogą dotyczyć w szczególności:

- 1) posiadanych kwalifikacji zawodowych lub umiejętności;
- 2) różnicy wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo w całości i na własność a młodym rolnikiem;
- 3) powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie (tytuł prawny);
- 4) przejmowania przynajmniej jednego gospodarstwa w całości i na własność;
- 5) wielkości ekonomicznej gospodarstwa (tytuł prawny);
- 6) prowadzenia produkcji zwierzęcej;
- 7) udziału w systemach jakości;
- 8) dotychczasowej aktywności zawodowej wnioskodawcy.

Opis warunków kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli zostaną spełnione następujące warunki:

- 1) rozpoczęcie prowadzenia działalności rolniczej (w gospodarstwie rolnym) nie wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy;
- 2) rozpoczęcie, najpóźniej w terminie 12 miesięcy od dnia przyznania pomocy, prowadzenia, jako kierujący, działalności rolniczej w gospodarstwie o powierzchni użytków rolnych równej co najmniej średniej wojewódzkiej lub krajowej (tej niższej) lub o wielkości ekonomicznej równej co najmniej 15 000 euro; powierzchnia użytków rolnych tego gospodarstwa nie może przekraczać 300 ha, a jego wielkość ekonomiczna – 150 000 euro;
- 3) powierzchnia użytków rolnych stanowiących przedmiot własności beneficjenta, użytkowania wieczystego lub dzierżawy z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego stanowi co najmniej 50% odpowiedniej średniej (wojewódzkiej lub krajowej – tej niższej);
- 4) przedłożenie biznesplanu dotyczącego rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym w zakresie wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania do sprzedaży nieprzetworzonych produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie;
- 5) posiadanie odpowiednich kwalifikacji zawodowych lub umiejętności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym (staż pracy w rolnictwie) i uwzględniających wymogi określone w definicji młodego rolnika lub zadeklarowanie uzupełnienia kwalifikacji.

Warunek dotyczący posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych lub umiejętności uważa się za spełniony, jeżeli osoba fizyczna posiada wykształcenie rolnicze, a w przypadku posiadania wykształcenia nierolniczego ma odpowiedni staż pracy w rolnictwie.

Szczegółowy wykaz kierunków studiów, zawodów, tytułów kwalifikacyjnych oraz rodzaje dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji zawodowych i umiejętności zostanie określony w dokumentach krajowych.

Beneficjent jest zobowiązany do:

- 1) realizacji założeń biznesplanu, w tym realizacji inwestycji w środki trwałe związanych z rozpoczynaniem lub rozwojem działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym w zakresie wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania do sprzedaży nieprzetworzonych produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie o szacunkowej wartości wynoszącej co najmniej 70% kwoty pomocy;
- 2) uzupełnienia kwalifikacji zawodowych – jeśli beneficjent nie spełniał wymogu dotyczącego posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych lub umiejętności;
- 3) korzystania z doradztwa indywidualnego dla osób rozpoczynających po raz pierwszy prowadzenie gospodarstwa jako młody rolnik w ramach interwencji „Kompleksowe doradztwo rolnicze”;
- 4) osiągnięcia co najmniej 60-procentowego udziału przychodów uzyskiwanych w związku z prowadzoną w gospodarstwie działalnością rolniczą we wszystkich swoich przychodach;
- 5) osiągnięcia w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa co najmniej o:

	<ul style="list-style-type: none"> – 30% w stosunku do wielkości wyjściowej – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta miało wyjściową wielkość ekonomiczną co najmniej 15 tys. euro i mniej niż 25 tys. euro, – 20% w stosunku do wielkości wyjściowej – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta miało wyjściową wielkość ekonomiczną co najmniej 25 tys. euro i mniej niż 50 tys. euro, – 15% w stosunku do wielkości wyjściowej – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta miało wyjściową wielkość ekonomiczną co najmniej 50 tys. euro i mniej niż 100 tys. euro, – 10% w stosunku do wielkości wyjściowej – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta miało wyjściową wielkość ekonomiczną co najmniej 100 tys. euro i nie więcej niż 150 tys. euro; <p>6) osiągnięcia w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 19 500 euro – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta nie spełniało wymogu wyjściowej wielkości ekonomicznej;</p> <p>7) utrzymania osiągniętego wzrostu wielkości ekonomicznej i osiągniętego co najmniej 60-procentowego udziału przychodów uzyskiwanych w związku z prowadzoną w gospodarstwie rolnym działalnością rolniczą we wszystkich przychodach beneficjenta przynajmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;</p> <p>8) utrzymania nabytych w ramach operacji środków trwałych co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;</p> <p>9) prowadzenia rachunkowości rolniczej co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;</p> <p>10) prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.</p> <p>Gospodarstwo rolne młodego rolnika stanowi lub może stanowić zorganizowaną całość gospodarczą.</p> <p>Przysługuje jedna premia na osobę i gospodarstwo. Grunty, które wchodziły w skład gospodarstwa beneficjenta „Premii dla młodych rolników” PROW 2014 - 2020 w sytuacji wyjściowej – nie są uwzględniane na potrzeby wyboru operacji (kryterium dotyczące powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie, kryterium dotyczące wielkości ekonomicznej gospodarstwa oraz kryterium dotyczące przejmowania przynajmniej jednego gospodarstwa w całości i na własność).</p> <p>W przypadku małżonków premię może otrzymać tylko jedno z nich, niezależnie od tego, czy prowadzą wspólne gospodarstwo, czy odrębne gospodarstwa.</p> <p>Pomoc może być przyznana albo w ramach interwencji "Premie dla młodych rolników" albo w ramach interwencji "Rozwój małych gospodarstw".</p>
Beneficjent	<p>Młody rolnik będący pełnoletnią osobą fizyczną, po raz pierwszy rozpoczynającą prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym jako jedyny kierujący i który pracuje w tym gospodarstwie. Warunki dotyczące wieku są spełnione w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy.</p> <p>Prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym rozpoczyna się co do zasady z dniem, gdy osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy stała się właścicielem lub objęła w posiadanie gospodarstwo rolne o powierzchni co najmniej 1 ha użytków rolnych.</p>

	<p>Osoba, która otrzymała premię dla młodych rolników w ramach PROW 2014-2020 lub wsparcie na ułatwienie startu młodym rolnikom w ramach PROW 2007-2013 lub SPO 2004-2006 nie kwalifikuje się do wsparcia.</p> <p>Wsparcia nie przyznaje się również, jeżeli małżonek młodego rolnika:</p> <ul style="list-style-type: none"> - otrzymał premię dla młodych rolników w ramach PROW 2014-2020 lub wsparcie na ułatwienie startu młodym rolnikom w ramach PROW 2007-2013 lub SPO 2004-2006 lub - rozpoczął prowadzenie działalności rolniczej (w gospodarstwie rolnym) wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed dniem złożenia przez młodego rolnika wniosku o przyznanie pomocy.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy.
Forma i wysokość wsparcia	Ryczałt (premia) w wysokości 200 000 zł wypłacana w dwóch ratach.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Art. 75 w powiązaniu z art. 83 ust. 1 lit. c projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR</p> <p>Ustalając stawkę pomocy wzięto pod uwagę aktualną kwotę pomocy dla młodych rolników (typ operacji „Premie dla młodych rolników” PROW 2014-2020), jak również zasadę, że kwota premii dla młodych rolników w kolejnych programach jest dostosowywana średnio co 5 lat do wzrastających kosztów prowadzenia działalności rolniczej (wzrost cen wybranych czynników produkcji w rolnictwie), a także do wzrostu średnich cen użytków rolnych oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto.</p> <p>Określając kwotę premii dla młodych rolników wzięto również pod uwagę średnią wartość inwestycji zrealizowanych przez młodych rolników w ramach „Modernizacji gospodarstw rolnych” PROW 2014-2020 (około 187 000 zł).</p> <p>Kwota premii dla młodych rolników nie przekracza maksymalnej kwoty pomocy określonej w art. 75 ust. 4 projektu rozporządzenia ani relacji PKB na mieszkańca w Polsce i UE.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 1 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Pomoc ma na celu przyciągnięcie i utrzymanie młodych rolników i będzie ułatwiać młodym rolnikom proces rozpoczynania lub rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym. Pomoc będzie udzielana na podstawie Planu ze środków publicznych (premia) i nie obejmuje transferów od konsumentów ani nie spowoduje podtrzymywania cen producentów.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba młodych rolników
I.11	Premie dla młodych rolników	315,17	573,03	12 750

Kod interwencji	I 12.1.
Nazwa interwencji	Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich
Fundusz	EFROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Narzędzia zarządzania ryzykiem (art. 76 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.9 Liczba jednostek korzystających z objętych wsparciem narzędzi zarządzania ryzykiem WPR
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane szczegółowe i cel przekrojowy	<p>Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolniczego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej zrównoważoności produkcji rolnej w Unii</p> <p>Cel 7 Przyciąganie i utrzymanie młodych rolników oraz innych nowych rolników i ułatwianie zrównoważonego rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich</p> <p>Cel przekrojowy – Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystania (art. 5 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)</p>
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	<p>CS1.P6 Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin)</p> <p>CS1.P9 Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem</p>
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.5 Zarządzanie ryzykiem: odsetek gospodarstw stosujących objęte wsparciem narzędzia zarządzania ryzykiem WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Odpowiedzią na prowadzenie działalności w warunkach ciągle występujących zagrożeń takich jak narażenie zwierząt gospodarskich na choroby, a w konsekwencji przymusowy ubój lub zabicie, jest zastosowanie różnych instrumentów zarządzania ryzykiem, czyli zespołu czynności, które pozwalają prowadzić gospodarstwo rolne ze świadomością istniejących zagrożeń dla produkcji rolniczej. Jednym z tych działań jest ubezpieczenie przez producenta rolnego swojej produkcji, a tym samym zabezpieczenie swoich dochodów umożliwiającym dalsze prowadzenie i rozwijanie produkcji oraz uzyskiwanie dochodów z pracy.</p> <p>Interwencja dotyczy wszystkich chorób zwierzęcych i nie jest ukierunkowana na żaden sektor, jednak dostęp do ubezpieczenia będzie zależny od oferty zakładów ubezpieczeń, które w całości ponoszą konsekwencje objęcia ubezpieczeniem danego ryzyka, które zależą od możliwości uzyskania reasekuracji na rynku ubezpieczeniowym.</p> <p>W ramach interwencji w zależności od decyzji zakładu ubezpieczeń możliwa będzie sprzedaż ryzyk pojedynczych lub w pakiecie. Okres ubezpieczenia pokrywa się z okresem na który zostanie zawarta umowa ubezpieczeniowa.</p> <p>Celem interwencji jest dofinansowanie umów ubezpieczeń zwierząt gospodarskich od chorób. Ochroną ubezpieczeniową objęte zostaną straty, które przekroczą 20 % średniej rocznej produkcji z poprzednich trzech lat lub średniej z trzech lat opartej na okresie pięciu wcześniejszych lat, z wyłączeniem wartości najwyższej i najniższej. Do obliczenia średniej rocznej produkcji zwierzęcej</p>

	danego producenta, która uległa zniszczeniu będzie służyć ewidencja prowadzona do celów podatkowych i/lub ewidencja prowadzona przez Inspekcję Weterynaryjną oraz średnie ceny skupu. Nie przewiduje się kryteriów dostępu, pomoc przyznaje się do wysokości limitu wydatków w danym roku.
Opis warunków kwalifikowalności	Dołączenie do wniosku polisy ubezpieczenia wraz z dowodem opłacenia składki z tytułu zawarcia tej umowy.
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	Pomoc będzie miała formę dotacji w postaci refundacji maksymalnie 70% kosztów zawarcia umowy ubezpieczenia zwierząt o ryzyka wystąpienia choroby. Średnia wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne wynosi 7.650 zł.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Średnia wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne została określona na podstawie danych z realizacji dopłat do ubezpieczeń zwierząt gospodarczych od ryzyka szkód spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Do wyliczenia strat będą wykorzystywane dostępne bazy danych oraz opracowania ośrodków naukowych dotyczące ubezpieczeń rolnych ułatwiające zakładom ubezpieczeń właściwe oszacowanie strat produkcyjnych.
Ocena państwa pomocy	Pomoc dla gospodarstw rolnych nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie wymaga oceny zgodności z pomocą publiczną. Jednakże ze względu na włączenie do beneficjentów dużych gospodarstw rolnych (przedsiębiorstw) interwencja zostanie przekazana do notyfikacji KE.
Ocena WTO	Wsparcie ze środków EFFROW dotyczyć będzie wyłącznie dopłat do składek ubezpieczenia – i nie jest związane z wypłatą dotacji z tytułu powstałych szkód z tytułu wystąpienia chorób zwierząt. Odszkodowania będą wypłacane w całości ze środków zakładów ubezpieczeń. Zachodzi zgodność tytułarna założonej interwencji z pkt 7 i 8 załącznika nr 2 do Porozumienia ustanawiającego WTO, <u>jednakże wypłata odszkodowań nie będzie warunkowana przekroczeniem progu 30 % strat średniej produkcji rolnej.</u>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba zawartych umów ubezpieczenia
I.12.1	Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	109,45	199	117 058

Kod interwencji	I 12.2.
Nazwa interwencji	Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Narzędzia zarządzania ryzykiem (<i>art. 76 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.9 Liczba jednostek korzystających z objętych wsparciem narzędzi zarządzania ryzykiem WPR
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i odporności sektora rolniczego w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności rolnictwa, a także zapewnienia ekonomicznej zrównoważoności produkcji rolnej w Unii
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS1.P6 Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin) CS1.P9 Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.5 Zarządzanie ryzykiem: odsetek gospodarstw stosujących objęte wsparciem narzędzia zarządzania ryzykiem WPR
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Dofinansowanie funduszy wzajemnościowych umożliwia wspólne zabezpieczenie się przed negatywnymi skutkami zdarzeń losowych w rolnictwie producentów rolnych. Fundusze charakteryzują się niezarobkowym charakterem oraz swobodą członkostwa i demokracją w zarządzaniu funduszem, producent rolny jest jednocześnie członkiem funduszu i ma prawo udziału w jego władzach</p> <p>Forma funduszu ubezpieczeń wzajemnych pozwala na obniżenie kosztów ubezpieczenia w porównaniu do ubezpieczeń w zakładach komercyjnych.</p> <p>Wypłaty odszkodowań w ramach funduszu zapewniają producentom rolnym uzyskanie dochodu z produkcji rolniczej pomimo wystąpienia strat w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub straty spowodowane przez działanie podjęte zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczania lub powstrzymania choroby roślin lub szkodników lub skutku incydentu środowiskowego.</p> <p>Przy projektowaniu interwencji uwzględniono możliwość tworzenia funduszy w oparciu o funkcjonujące Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych.</p>

	<p>Celem interwencji jest dofinansowanie tworzenia funduszy wzajemnościowych przez pierwsze trzy lata ich działalności oraz częściowa refundacja wypłaconych odszkodowań z tytułu szkód w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub straty spowodowane przez działanie podjęte zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczania lub powstrzymania choroby roślin lub szkodników lub skutku incydentu środowiskowego. Ochroną ubezpieczeniową będą objęte straty, które przekroczą 20 % średniej rocznej produkcji z poprzednich trzech lat lub średniej z trzech lat opartej na okresie pięciu wcześniejszych lat, z wyłączeniem wartości najwyższej i najniższej. do obliczenia średniej rocznej podanego producenta, która uległa zniszczeniu będzie służyć ewidencja prowadzona do celów podatkowych i/lub ewidencja prowadzona przez Inspekcję Weterynaryjną oraz średnie ceny skupu,</p> <p>Zasady akredytacji i zarządzania funduszami zostaną określone w akcie wykonawczym do ustawy wdrażającej w Polsce SP WPR</p> <p>Nie przewiduje się kryteriów dostępu, pomoc przyznaje się do wysokości limitu wydatków w danym roku.</p>
Opis warunków kwalifikowalności	Warunkiem uzyskania wsparcia będzie przedstawienie dowodów utworzenia funduszu (m.in. akt założycielski), a w kolejnych latach kwota wypłaconych odszkodowań.
Beneficjent	Beneficjentem wsparcia będą fundusze wzajemnościowe. Rolnicy - członkowie funduszu wzajemnościowego będą ostatecznymi odbiorcami pomocy .
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc będzie miała formę dotacji w postaci refundacji maksymalnie 70% kosztów utworzenia funduszu i 70% kosztów wypłaconych odszkodowań z uwzględnieniem ograniczeń progowych określonych w projektowanych przepisach UE dotyczących narzędzi zarządzania ryzykiem.</p> <p>Średnia, roczna wysokość wsparcia dla jednego funduszu wzajemnościowego wynosi 10 259 200 zł.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Za podstawę do kalkulacji przyjęto 70% minimalnego wymogu kapitałowego z kwoty 2,5 mln Euro (art. 272 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej) oraz 70% rocznej kwoty wypłaconych odszkodowań szacowanych w pierwszym roku na 700 000 Euro.</p> <p>Koszty utworzenia funduszu będą mogły być finansowane przez 3 pierwsze lata. W kolejnych latach pomoc będzie dotyczyła wyłącznie refundacji do 70% kwot wypłaconych odszkodowań nie więcej niż 2.240.000 euro</p>
Ocena pomocy państwa	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.</p> <p>Notyfikacja; Numer notyfikacji: w przygotowaniu Kwoty EFRROW (mln euro): 30,8 Współfinansowanie krajowe (mln euro): 25,2</p>
Ocena WTO	Amber Box

* Liczba funduszy ubezpieczeń wzajemnych

Kod Interwencji	Interwencja		Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt funduszy inwestowania	- liczba wspólnego
I.12.2	Dofinansowanie Wzajemnościowych Funduszy		30,8	56	6	

PROJEKT

Kod interwencji	I 13.1.
Nazwa interwencji	LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Współpraca (art. 77 ust. 1 lit. b projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR). W ramach interwencji planuje się 2 komponenty: <ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju „Wdrażanie LSR”, o którym mowa art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia 2021/1060, • Zarządzanie lokalnymi strategiami rozwoju i animacja „Zarządzanie LSR”, o którym mowa art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia 2021/1060.
Wskaźnik produktu	O.31 Liczba objętych wsparciem strategii rozwoju lokalnego (LEADER) lub działań przygotowawczych.
Zakres terytorialny	Cały kraj. Wsparcie będzie ograniczone do obszarów wiejskich. W związku z konkurencyjnym trybem wyboru LSR stosowane będą kryteria wyboru ukierunkowujące wsparcie na obszary bardziej wymagające np. gminy obejmujące obszary po zlikwidowanych państwowych gospodarstwach rolnych (PGR)
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa (art. 6 lit. h projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 8. P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej CS 8. P 6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego CS 8. P 7. Poprawa dostępu do usług komercyjnych CS 8. P 8. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich oraz ich rozwój w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym CS 8. P 9. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie sprzyjających warunków do dywersyfikacji gospodarki, w tym biogospodarki, oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy na obszarach wiejskich CS 8. P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich CS 8. P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez zastosowanie rozwiązań innowacyjnych, w tym cyfrowych oraz z wykorzystaniem potencjału endogenicznego CS 8. P 12. Zaangażowanie osób młodych w życie lokalnych społeczności, w tym uczestnictwo w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności CS 8. P 13. Rozwój wiedzy i umiejętności w zakresie: wykorzystania rozwiązań cyfrowych, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, zrównoważonego gospodarowania zasobami (żywność, woda, energia itp.), wiedzy konsumenckiej (czytanie etykiet, świadome zakupy).
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.38 Zasięg inicjatywy LEADER: odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Interwencja LEADER ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Ważny jest lokalny i zintegrowany charakter instrumentu; zorientowanie na obszary wiejskie; umożliwienie LGD dostatecznej swobody w określaniu lokalnych interdyscyplinarnych priorytetów rozwojowych. Cele interwencji będą osiągnięte przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia:

1) kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, a także wzmocnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego;

2) poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej stanowiącej element przedsięwzięcia w LSR i mającej na celu wzmocnienie przewag danego obszaru oraz wyrównywanie szans rozwojowych wszystkich mieszkańców i dywersyfikację zatrudnienia;

3) stymulowanie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i innowacyjności poprzez tworzenie i rozwój przedsiębiorczości (także biogospodarki) oraz współpracę, w tym ekonomii społecznej oraz rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń, w tym rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych m.in. w ramach gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych, a także krótkich łańcuchów żywnościowych;

4) poszukiwanie sposobów dostarczania usług dla lokalnych społeczności, w tym rozwój usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego, z wyłączeniem inwestycji w publiczną infrastrukturę techniczną;

5) rozwój zielonej gospodarki i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, w tym przez zastosowanie odnawialnych źródeł energii.

Realizacja powyższych celów będzie możliwa przez zaangażowanie lokalnych społeczności w przygotowanie i wdrożenie LSR.

Przewiduje się większą niż dotychczas specjalizację i ukierunkowanie na osiągnięcie tylko najistotniejszych celów LSR. Dlatego LGD będą zobowiązane do wskazania 3 konkretnych priorytetowych celów/obszarów tematycznych, na których będzie koncertowała się dana strategia. Obszary te powinny być wskazane precyzyjnie w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy, najlepiej ze wskazaniem posiadanych specyficznych lokalnych zasobów, które można zaangażować w tym procesie.. W LSR powinny być wskazane przewidywane do wsparcia konkretne rodzaje działalności gospodarczej. Konieczne jest wskazanie także konkretnych zamierzeń składających się na dane przedsięwzięcie (przedsięwzięcie stanowi zbiór konkretnych działań (czasem nawet operacji), które pozwalają na osiągnięcie określonego dla przedsięwzięcia celu wyrażonego konkretnymi wskaźnikami).

Z pomocy wykluczone są operacje:

1. obejmujące budowę lub modernizację dróg, targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
2. dotyczące świadczenia usług dla rolnictwa

Kryteria wyboru:

1) Wdrażanie LSR.

W celu właściwego ukierunkowania pomocy rekomenduje się zastosowanie przez LGD kryteriów wyboru premiujących w szczególności operacje:

- objęte oddolnymi koncepcjami inteligentnej wsi – możliwość wyboru przez LGD najlepszych koncepcji, w ramach których projekty będą premiowane lub premiowanie projektów z każdej koncepcji, na utworzenie której LGD udzieliło wsparcia,
- w zakresie realizacji celów środowiskowo-klimatycznych, których efekty realizacji wykazują korzyść dla ogółu społeczności lokalnej,
- zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,
- w zakresie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i inwestycji dot. zachowania dziedzictwa kulturowego w miejscowościach o liczbie mieszkańców nie przekraczającej 5 tys.,

	<ul style="list-style-type: none"> • dedykowane dla rolników i domowników m.in. w zakresie agroturystyki, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych, e-skrzynek od rolnika oraz w zakresie ochrony i zachowania dziedzictwa, a także dla mieszkańców obszarów wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów po PGR, • realizowane w partnerstwie (np. współpraca różnych grup interesu, sektorów itp.), • zintegrowane (łącznie różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności). • innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru). <p>Kryteria wyboru operacji, w tym kryteria wyboru projektów współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej oraz grantobiorców w ramach projektów grantowych, zostaną określone przez LGD.</p> <p>2) Zarządzanie LSR</p> <p>Nie przewiduje się kryteriów wyboru, ponieważ pomoc przyznana będzie wszystkim LGD, których LSR w ramach Planu Strategicznego na lata 2023-2027 będą wybrane do realizacji.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Podstawowym warunkiem udzielenia wsparcia jest wybór nowych LSR, bowiem warunkiem kwalifikowalności jakichkolwiek kosztów jest objęcie danego obszaru LSR.</p> <p>Wybór LSR.</p> <p>Aby zniwelować ewentualne negatywne efekty opóźnienia w wydaniu rozporządzenia UE do WPR wybór LSR będzie przeprowadzony w okresie przejściowym, tzn. w trakcie wdrażania wydłużonego PROW 2014-2020 – jeszcze przed rozpoczęciem wdrażania planu strategicznego.</p> <p>Planuje się stosowanie ujednoczonych zasad oraz wspólny termin dla wszystkich zaangażowanych w RLKS funduszy poza EFMRA (nie uczestniczy w procesie) przy wyodrębnieniu warunków dostępu i kryteriów wyboru LSR. Wyboru LSR dokonają powołane do tego celu komisje.</p> <p>LSR składane do konkursu muszą spełniać wymagania ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności dotyczące tworzenia i funkcjonowania LGD oraz w zakresie spójności przestrzennej i liczby mieszkańców objętych LSR, a także te wynikające z art. 31 ust. 2 i art. 32 ust. 1 rozporządzenia CPR (tzw. warunki dostępu). Odpowiednie instytucje zarządzające określają kryteria wyboru LSR. Kryteria wyboru LSR, w celu zapewnienia jednolitości i obiektywności, zostaną określone w regulaminie konkursu. Wspólny katalog kryteriów wyboru może zawierać kryteria specyficzne dla danego funduszu, tzn. nie będą obowiązkowe dla LSR, które nie obejmują zakresu wspieranego z tego funduszu. Kryteria będą miały charakter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mierzalny np. odwołujących się do oficjalnych opublikowanych danych statystycznych, tj. np. wskaźniki dot. rolnictwa oraz środowiska i klimatu, demograficzne, społeczne czy gospodarcze, - niemierzalny (ekspertycki), tj. np.: zintegrowanie, partnerstwo we wdrażaniu LSR, innowacyjność, terytorialność. <p>LSR będzie realizowana na obszarze wiejskim, zamieszkanym przez minimum 30 tys. mieszkańców, obejmującym obszar co najmniej 2 gmin położonych na obszarze wiejskim (dane GUS wg stanu na dzień 31.12.2020 r.).</p> <p>Jeżeli LSR na danym obszarze została wybrana w okresie 2014-2020 natomiast liczba ludności spadła poniżej 30 tys. mieszkańców, to ww. warunek uważa się za spełniony.</p> <p>W województwach, w których w ramach regionalnych programów operacyjnych wspierany jest RLKS w formule bezpośredniej LSR musi zakładać współfinansowanie ze wszystkich funduszy UE, które przewidują wsparcie RLKS (EFRROW oraz EFS+ i/lub EFRR).</p> <p>Maksymalny udział środków przeznaczonych na finansowanie operacji realizowanych przez jednostki sektora finansów publicznych nie przekracza 20% środków planu strategicznego na daną LSR.</p> <p>Należy zapewniać oddolność tworzenia LSR (np. przez rzeczywisty partycypacyjny udział mieszkańców w procesie powstawania LSR).</p> <p>W związku z małą aktywnością osób młodych przekładającą się na brak silnego związku z obszarami wiejskimi niezbędne jest zwiększanie aktywności społecznej młodych poprzez kształcenie liderów</p>

młodzieżowych, działania na rzecz lokalnego środowiska, włączanie młodzieży w życie publiczne, z uwzględnieniem procesu podejmowania decyzji oraz kooperacja grup młodzieżowych, wspieranie aktywności młodzieży w obszarze ekonomii społecznej, budowanie sieci partnerstw Zakłada się aktywny udział ludzi młodych w przygotowaniu oraz zarządzaniu LSR, także przez udział w pracach organów LGD. Przez ludzi młodych rozumie się osoby, które nie ukończyły 25 roku życia.

Warunki kwalifikowalności operacji uzależnione są od:

- ukierunkowania interwencji (cele podejścia LEADER, cele interwencji oraz cele LSR),
- komponentu interwencji (Wdrażanie LSR albo Zarządzanie LSR),
- rodzaju operacji (klasyczna operacja, projekt współpracy, operacja własna albo projekt grantowy),
- zakresu wsparcia

1) Dla komponentu Wdrażanie LSR przewiduje się, w szczególności, następujące warunki kwalifikowalności:

- powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym LSR,
- zgodność operacji z LSR:
 - weryfikowana poprzez osiągnięcie zakładanych wskaźników (w przypadku projektów współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej - zgodność z LSR wszystkich LGD objętych projektem),
 - rozumiana jako bezpośredni wpływ na realizację konkretnego przedsięwzięcia,
- legalność – zgodność projektu operacji z przepisami prawa,
- w przypadku działalności gospodarczej - uzasadnienie ekonomiczne (uproszczony biznesplan), a w takiej, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo Przedsiębiorców – również utworzenie miejsca pracy,
- w przypadku operacji dotyczących obiektów zabytkowych – zapewnienie, iż obiekt jest zabytkiem (np. wpisany do Rejestru zabytków lub ewidencji zabytków),
- w przypadku operacji realizowanych w partnerstwie:
 - udział co najmniej 2 podmiotów,
 - realizacja wspólnego przedsięwzięcia,
 - dokument potwierdzający wolę współpracy co najmniej 2 podmiotów,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach gospodarstw agroturystycznych:
 - przynależność do organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich,
 - koncepcja wdrożenia systemów jakości wiejskiej bazy noclegowej oraz rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach zagród edukacyjnych:
 - przynależność do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków,
 - koncepcja rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń.

Dodatkowe warunki kwalifikowalności mogą zostać określone przez LGD na poziomie LSR.

Beneficjent realizujący operacje w zakresie inwestycji w infrastrukturę lub inwestycji produkcyjnych zobowiązuje się do zapewnienia trwałości inwestycji w terminie 5 lat od dnia wypłaty ostatniej płatności, za wyjątkiem beneficjenta będącego mikro lub małym przedsiębiorstwem, który zobowiązuje się do zapewnienia trwałości inwestycji w terminie 3 lat od dnia wypłaty ostatniej płatności

Aspekty wdrażania LSR:

W związku ze specjalizacją LSR zakłada się przeprowadzanie naborów wniosków o przyznanie pomocy obejmujących całe przedsięwzięcie, gdzie określone będą wzajemne powiązania i synergia pomiędzy operacjami skierowanymi do finansowania. Tylko operacje komplementarne i wprost realizujące dane przedsięwzięcie będą kwalifikować się do wsparcia.

Operacje homogeniczne w ramach jednego naboru konkurują między sobą, a nie z operacjami o odmiennym zakresie/charakterze.

LGD określi kryteria dostępu i wyboru operacji, których zastosowanie zapewni jak najefektywniejszy wybór operacji najlepiej pasujących do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć.

LSR może wspierać przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi lub wdrażanie jej elementów.

Jeżeli LGD wskaże w LSR inne cele, np. cel nr. 3. Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości, lub cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze lub inny, będzie musiała określić odpowiedni wskaźnik oraz oszacować jego wartość, a także w ramach kryteriów wyboru operacji, zastosować obligatoryjne kryterium wyboru w tym zakresie.

Opis wdrażania projektów grantowych:

W ramach projektu grantowego udziela się minimum 2 grantów na realizację zadań w ramach operacji w wysokości nie wyższej niż minimalna kwota pomocy na operację określoną w przepisach krajowych.

Projekt grantowy może składać się z zadań podobnych lub kilku zadań komplementarnych składających się na jedną spójną operację.

Kosztami kwalifikowanymi projektu grantowego są granty, tj. środki finansowe przeznaczone na realizację danego zadania powierzonego do realizacji grantobiorcy.

Grantobiorca jest osobą fizyczną albo prawną z obszaru objętego LSR.

Do wyboru grantobiorców do realizacji zadań w ramach projektu grantowego LGD stosuje określoną przez siebie procedurę.

Projekty grantowe w zakresie przygotowania koncepcji inteligentnych wsi:

W przypadku gdy LGD podejmie decyzję o wspieraniu przygotowania koncepcji inteligentnej wsi wsparcie to będzie udzielane w formie projektów grantowych. Procedura wyboru grantobiorców do przygotowania koncepcji inteligentnej wsi może się różnić od procedury wyboru grantobiorców w ramach innych projektów grantowych.

Wsparcie na projekt grantowy przysługuje pod warunkiem zapewnienia przez LGD odpowiedniej jakości finansowanych w ramach projektu grantowego koncepcji. Koncepcja zawiera w szczególności:

- a) opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia ze społecznością obszaru konsultacji wyników prac partnerstwa,
- b) uproszczoną analizę SWOT obszaru objętego tą koncepcją,
- c) plan włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację tej koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołectkiej w tym procesie,
- d) listę projektów, które składać się będą na realizację tej koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy lub środowiskowy lub klimatyczny;

Zakres wsparcia koncepcji inteligentnej wsi jest dostosowany do potrzeb zdiagnozowanych w LSR, obejmujący wsparcie operacji realizowanych przez beneficjentów w ramach oddolnych koncepcji inteligentnych wsi, obejmujących obszary wiejskie oraz mających na celu wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu; Rozwiązania te powinny:

- a) uwzględniać użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepsze wykorzystanie wiedzy,
- b) wykazywać korzyść dla lokalnej społeczności, m.in. w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu,

	<p>problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej ilości miejsc pracy, przepaści cyfrowej.</p> <p>Opis wdrażania operacji własnych:</p> <p>Operacje własne zawierają uzasadnienie realizacji operacji przez LGD oraz opisują znaczenie realizacji operacji dla LSR.</p> <p>Koszty operacji własnych nie mogą stanowić więcej niż 20 % budżetu komponentu Wdrażanie LSR.</p> <p>Wnioski o przyznanie pomocy na operacje własne i projekty grantowe składane są do właściwego podmiotu wdrażającego.</p> <p>Opis wdrażania projektów współpracy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Przygotowanie projektu współpracy: <p>Jeden wniosek o przyznanie pomocy składany do LGD przez jednego z partnerów projektu. Określenie kryteriów przez LGD.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Realizacja projektu współpracy: <p>Projekty współpracy na obszarze objętym jedną LSR - będą wybierane w ramach konkursów w ramach wdrażania LSR, a więc stosowane będą te same kryteria selekcji z dodatkową preferencją dla projektów współpracy.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Projekty współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej – dedykowane konkursy poza harmonogramem naborów przewidzianych w LSR. <p>W przypadku uzyskania wsparcia na przygotowanie projektu współpracy zobowiązanie beneficjenta do ubiegania się o wsparcie na jego realizację (spełnienie warunków kwalifikowalności).</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>1) Wdrażanie LSR:</p> <ul style="list-style-type: none"> – osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą, – osoby prawne, w tym organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, mikro- i małe przedsiębiorstwa lub LGD (w ramach projektów grantowych lub operacji własnych), – jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. <p>2) Zarządzanie LSR – LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Nie dotyczy</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>W przypadku <i>Wdrażania LSR</i> wsparcie udzielane jest w formie ryczałtu w zakresie.</p> <ul style="list-style-type: none"> – podejmowania działalności gospodarczej (do której stosuje się przepisy ustawy Prawo Przedsiębiorców) oraz rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (w tym w ramach gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych, do których nie stosuje się przepisów ustawy Prawo Przedsiębiorców) do wysokości 150 tys. zł, – tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych w wysokości: <ul style="list-style-type: none"> ○ 325 tys. zł – w przypadku operacji przewidującej zakup środka transportu oraz ○ 280 tys. zł – w przypadku pozostałych operacji, – projektów grantowych do wysokości 500 tys. zł, przy czym wysokość pojedynczego grantu, na sfinansowanie przygotowanie jednej oddolnej koncepcji inteligentnej wioski równa się 4 tys. zł, a w pozostałych zakresach wysokość pojedynczego grantu zostanie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem analizy – przygotowania projektów współpracy w wysokości do 50 tys. zł w przypadku współpracy międzyterytorialnej i do 150 tys. zł – w przypadku współpracy międzynarodowej <p>W pozostałych zakresach <i>Wdrażania LSR</i>, w tym operacji własne oraz projekty współpracy wraz z kosztami ich przygotowania wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. zł.</p>

	<p>W przypadku Wdrażania LSR intensywność wsparcia będzie wynosiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> – do 50% kosztów kwalifikowalnych - na operacje obejmujące inwestycje produkcyjne, – do 100% kosztów kwalifikowalnych inne operacje, w tym na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne (zgodnie z art. 73 ust. 4 lit. c (iv) rozporządzenia o Planach strategicznych WPR), – do 75% kosztów kwalifikowalnych - w przypadku podmiotów publicznych, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych - ze środków budżetu państwa. <p>Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 45% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowalnych projektu oraz ze środków budżetu państwa w wysokości maksymalnie 20% kosztów kwalifikowalnych projektu.</p> <p>Oprócz pomocy finansowej wypłacanej przez agencję płatniczą (maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych), wydatkami publicznymi w rozumieniu art. 3 lit. e <i>projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i> jest także wkład własny beneficjenta, będącego jednostką sektora finansów publicznych, w realizowaną operację, z tym, że ta część tego wkładu, która powoduje zaburzenie proporcji pomiędzy wkładem EFRROW, a wymaganym krajowym wkładem środków publicznych równej 55% do 45% - nie stanowi kwalifikowalnych wydatków publicznych, w rozumieniu art. 90 <i>projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>.</p> <p>W przypadku Zarządzania LSRi wsparcie udzielane będzie w formie % stawek ryczałtowych – pomoc jako określony % wsparcia udzielonego w ramach Wdrażania LSR dla danej LSR.</p>
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>W przypadku Wdrażania LSR wysokość wsparcia w ramach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) podejmowania działalności gospodarczej oraz rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalna kwota wsparcia została ustalona na podstawie kwoty przyjętej dla analogicznego zakresu wsparcia w poddziałaniu 19.2 PROW 2014 - 2020 w końcowym (<i>wydłużonym w związku z wprowadzeniem tzw. „okresu przejściowego”</i>) okresie wdrażania tego Programu, 2) tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych została ustalona na podstawie kwot przyjętych dla analogicznego zakresu wsparcia w działaniu „Współpraca” PROW 2014 - 2020 w zakresie tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. c), 3) projektów grantowych będzie iloczynem ilości udzielonych grantów i ich wysokości (stawek jednostkowych); 4) wysokość grantu (koszt jednostkowy) na przygotowanie oddolnych koncepcji inteligentnej wsi określona została na podstawie analizy kosztów przygotowania planów odnowy miejscowości, poniesionych przez beneficjentów działania 313 „Odnowa i rozwój wsi” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013, które zakresem pracy oraz poniesionych kosztów zbliżone są do zakresu oraz kosztów niezbędnych do stworzenia koncepcji SV (art. 83 ust. 1 lit. b oraz ust. 2 lit. a). Otrzymana w ten sposób kwota została dodatkowo zrewidowana o wskaźnik inflacji, 5) wysokość grantu w pozostałych przypadkach zostanie określona w przepisach krajowych w oparciu o dane historyczne; 6) przygotowania projektów współpracy ustalona będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b)- maksymalna kwota ustalona na podstawie danych historycznych – kosztów poniesionych przez LGD w ramach poddziałania 19.3 PROW 2014 - 2020 w zakresie operacji: przygotowanie projektu współpracy, <p>Kwota wsparcia w formie płatności ryczałtowej określonej na podstawie projektu budżetu ustalana jest z uwzględnieniem ww. stawek oraz obowiązującej intensywności wsparcia dla danego rodzaju operacji/beneficjenta.</p> <p>W przypadku Zarządzania LSR wysokość stawki ryczałtowej mającej zastosowanie w przypadku danej LGD ustalona zostanie jako iloraz kwoty wsparcia kosztów zarządzania LSR oraz kwoty wsparcia wdrażania operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, przysługujących w ramach LSR realizowanej przez tę LGD. Tak wyznaczona stawka zostanie zaokrąglona do pełnych procent. Metoda ustalania stawek i maksymalne wysokości wsparcia</p>

zaczepnięte z zasad wdrażania działania LEADER w ramach PROW 2014 - 2020 (art. 83 ust. 1 lit. d oraz ust. 2 lit. a).

Mając na uwadze zasady ustalania budżetu LSR i spodziewane wielkości poszczególnych LSR, stawka procentowa ustalona w powyższy sposób zawierać się będzie w przedziale 12-20. Wyższe stawki zastosowanie będą miały w przypadku LSR z niższymi budżetami, a niższe – z wyższymi.

Maksymalne kwoty wsparcia, w odniesieniu do pojedynczej LSR, na realizację LSR oraz na zarządzanie LSR ustalone zostały na podstawie danych historycznych, tj. na podstawie kwoty środków działania LEADER w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 przewidzianej na poddziałanie 19.2 i 19.4 w odniesieniu do pojedynczej LSR. W poddziałaniu 19.2 realizowanym w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 ustalonych zostało 12 kwot, które uzależnione są od liczby ludności zamieszkującej obszar objęty lokalną strategią rozwoju, natomiast w poddziałaniu 19.4 ustalonych zostało 8 kwot uzależnionych od wysokości środków przewidzianych na poddziałanie 19.2. W ramach interwencji LEADER w ramach Krajowego Planu Strategicznego WPR kwoty oraz przedziały pozostaną na niezmiennym poziomie:

Lp.	Liczba ludności wiejskiej objętej LSR	Wdrażanie LSR	Zarządzanie LSR
1	30 000 - 39 999	1 250 000 €	312 500 €
2	40 000 - 49 999	1 500 000 €	362 500 €
3	50 000 - 59 999	1 750 000 €	412 500 €
4	60 000 - 69 999	2 000 000 €	462 500 €
5	70 000 - 79 999	2 250 000 €	512 500 €
6	80 000 - 89 999	2 500 000 €	562 500 €
7	90 000 - 99 999	2 750 000 €	612 500 €
8	100 000 - 109 999	3 000 000 €	662 500 €
9	110 000 - 119 999	3 250 000 €	662 500 €
10	120 000 - 129 999	3 500 000 €	662 500 €
11	130 000 - 139 999	3 750 000 €	662 500 €
12	140 000 - 150 000	4 000 000 €	662 500 €

Powyższe kwoty mogą być zmniejszone w przypadku LSR współfinansowanych także ze środków EFS+ lub EFRR.

Ilość planowanych produktów opracowano na podstawie liczby LGD ubiegających się o wybór LSR na etapie konkursu o wybór LSR w ramach PROW 2014-2020. Liczbę tę zmniejszono proporcjonalnie z uwagi na ograniczoną ilość środków finansowych przeznaczonych na interwencję LEADER w ramach Krajowego Planu Strategicznego WPR w stosunku do środków finansowych przeznaczonych na poddziałania 19.2 i 19.4 w ramach PROW 2014 - 2020. Szacuje się wybór 273 LSR.

Ocena pomocy państwa

Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo.
GBER, art. 19a

Pomoc dotyczy kosztów kwalifikowalnych określonych w art. 19a ust. 2 rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014

Ocena WTO

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit g oraz ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Interwencja ze względu na szeroki zakres wsparcia częściowo mieści się w ust. 2 lit g (w zakresie infrastruktury), w częściowo w ust. 11 (w zakresie skracania łańcuchów dostaw, wsparcia m.in. rolników w zakresie rozwoju przedsiębiorczości). Operacje realizowane w ramach interwencji przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich zarówno w sposób

	<p>bezpośredni (np. poprawa sytuacji ekonomicznej beneficjenta) jak i pośredni (np. ogólnodostępna infrastruktura, do której dostęp wpływa na jakość życia).</p>
<p>Jaka jest wartość dodana metody LEADER w zakresie: wzmocnienia kapitału społecznego, poprawy zarządzania lokalnego i lepszej jakości projektów w porównaniu z klasycznymi systemami realizacji</p>	<p>W przypadku podejścia LEADER wszystkie pomysły opracowywane są oddolnie tzn. z inicjatywy społeczności lokalnej lub przynajmniej przy jej aktywnym udziale. Poza tym wszystkie decyzje podejmowane są kolegialnie przy udziale wszystkich zaangażowanych sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. Umożliwienie LGD samodzielnego określania kryteriów wyboru oraz wskaźników realizacji celów aktywizuje i wzmacnia potencjał społeczności lokalnej przez włączenie jej w proces zarządzania lokalnym rozwojem, a następnie przekłada się na wzrost poczucia wartości jednostki, zdolności do samostanowienia oraz rozwoju różnorodnych form współpracy. Wzrost potencjału społeczności lokalnych z kolei przyczynia się do bardziej efektywnego zarządzania nie tylko przez wzmocnienie kontroli społecznej, ale przede wszystkim przez wzrost efektywności zarządzania spowodowany włączeniem do procesu zarządzania wszystkich zainteresowanych stron. Wzrost potencjału ludności lokalnej przekłada się natomiast na chęć dalszego rozwoju, kształcenia, poszukiwania nowych rozwiązań, dobrych praktyk i kontaktów, nawiązywania współpracy na danym terytorium albo z podmiotami spoza niego. Wspieranie podmiotów lokalnych w zwiększaniu potencjału ich obszarów w ramach współpracy dotyczy szerokiego spektrum tematycznego i ma na celu m.in. przyciąganie nowych partnerów biznesowych, a także rozpowszechnianie innowacji, know-how czy nowych umiejętności. Oprócz potencjalnych korzyści płynących ze współpracy międzyterytorialnej (na obszarze państwa członkowskiego) możliwa jest międzynarodowa współpraca, która wnosi także dodatkową europejską wartość dodaną do rozwoju lokalnego. Współpraca może przebiegać na różnych płaszczyznach, począwszy od wymiany doświadczeń i przenoszenia obiecujących praktyk, a skończywszy na wspólnych działaniach. Zastosowanie metody LEADER pozwala na kompleksowe rozwiązywanie lokalnych problemów. Daje unikalną możliwość realizacji przedsięwzięć / projektów o zróżnicowanym charakterze, które wzajemnie się uzupełniają i dopełniają. LEADER pozwala na koordynację wdrażania operacji realizowanych przez różnorodnych inwestorów, co pozwala na osiągnięcie większej efektywności niż w przypadku, gdyby te działania nie były powiązane, m.in. przez możliwość ogłaszania naborów wniosków o przyznanie pomocy obejmujących zakresem całe przedsięwzięcia LSR. Ważnym aspektem wyboru operacji, jest ich dobór pod względem komplementarnego zaspokojenia potrzeb oraz pod kątem zapotrzebowania na nie (operacje konkurują z podobnymi operacjami, a pozostałe środki kieruje się na operacje je dopełniające).</p> <p>Na podstawie dotychczasowych doświadczeń można stwierdzić, iż niektóre rodzaje operacji są wdrażane bardziej efektywnie poprzez podejście LEADER niż przez pozostałe poddziałania w ramach PROW 2014-2020. Dobrym przykładem są operacje z zakresu podejmowania działalności gospodarczej (premie). W ramach poddziałania kwota wsparcia na operację (100 tys. zł), była niejednokrotnie obniżana przez LGD na podstawie lokalnych uwarunkowań, a mimo to powstało zdecydowanie więcej miejsc pracy niż w przypadku poddziałania 6.2. Oznacza to, że skoncentrowanie wsparcia dotyczącego wspierania przedsiębiorczości (co ma bezpośrednie przełożenie na tworzoną liczbę miejsc pracy) w ramach interwencji LEADER jest decyzją racjonalną, mającą na celu jak najlepsze wykorzystanie posiadanych zasobów finansowych. Tym samym zdecydowano o wspieraniu tego zakresu tematycznego tylko w Interwencji LEADER.</p> <p>Zakłada się także w ramach interwencji LEADER otwarcie wsparcia dla rolników w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, m.in. poprzez wspieranie krótkich łańcuchów dostaw (KŁŻ), gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych. Dotychczasowy brak wsparcia w tym zakresie wskazywały LGD oraz inne podmioty zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich, bowiem dźwignią rozwoju wielu obszarów jest rozwój turystyki, dla którego istotnym elementem jest oferta obejmująca lokalne produkty: tradycyjne, ekologiczne, i inne certyfikowane albo objęte lokalnymi markami.</p> <p>Ponadto wspieranie KŁŻ w ramach interwencji LEADER jest efektywniejsze, gdyż dotyczy operacji realizowanych w partnerstwie, im bardziej licznym tym lepiej. Skala oddziaływania takich projektów jest dużo bardziej zauważalna na rynku i daje gruntowne podstawy do budowy lokalnych marek sprzedażowych, daje większą rozpoznawalność na rynku i budowę zaufania konsumentów do producentów, co przekłada się na zwiększenie sprzedaży i zysków producentów, a jednocześnie odpowiada na potrzeby konsumentów. Ponadto lokalny charakter działań w zakresie KŁŻ bardzo dobrze koresponduje z założeniami maksymalnego skracania łańcuchów dostaw, tj. do eliminacji pośredników między producentem a konsumentem. W ramach podejścia LEADER możliwe jest budowanie atmosfery przedsiębiorczości za pomocą wspierania kształtowania świadomości obywatelskiej, aktywizacji, szerokiej oferty dla obecnych i przyszłych przedsiębiorców. Tworzone są narzędzia wpływające na rozwój przedsiębiorstw bezpośrednio albo na dynamikę rozwoju przedsiębiorczości pośrednio np. przez poprawę infrastruktury i kanałów sprzedażowych (także usług).</p>

	<p>W odniesieniu do możliwości wspierania dostępu do małej infrastruktury publicznej w ramach Interwencji LEADER trzeba zaznaczyć, iż ustanowienie takiego zakresu nie zakłada realizacji inwestycji w celu pełnego zaspokojenia potrzeb w tym zakresie (co jest domeną polityki spójności), lecz stanowi możliwość uzupełnienia operacji/przedsięwzięć o szerszym zakresie. Wspieranie dostępu do infrastruktury publicznej oznacza także realizację operacji nieinfrastrukturalnych, które umożliwią dotarcie zainteresowanych osób do pożądanej infrastruktury, np. w zakresie tworzenia odpowiedniego oprogramowania, tworzenia pakietu usług itp.</p> <p>Podejście LEADER jest także odpowiednim instrumentem do wdrażania nowych rozwiązań aktualnie rodzących się problemów. Bardzo dużym wyzwaniem dla obszarów wiejskich jest depopulacja oraz starzenie się społeczności lokalnych. W związku ze zmianą struktury zapotrzebowania na usługi lokalne proponuje się w ramach Interwencji LEADER wdrożenie nowych rozwiązań takich jak wsparcie gospodarstw opiekuńczych (pilotaż). Mając na uwadze niedostateczną dostępność usług publicznych np. w zakresie świadczenia usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, zdrowotnych itp. proponuje się wsparcie podmiotów gospodarczych oferujących takie usługi. Analogicznie podejście projektowane jest w odniesieniu do usług z dziedziny kultury tzn. niedostateczną dostępność usług kulturalnych może być niwelowana rozwijaniem usług niepublicznych w tym zakresie.</p> <p>Zakłada się, że z dość szerokiego katalogu obszarów w jakich potencjalnie może zostać zaoferowane wsparcie beneficjentom, LGD po dokonaniu szczegółowej diagnozy obszaru i priorytetyzacji potrzeb, wskaże w LSR kilka (maksymalnie 3) obszary w jakich koncentrować się będzie wsparcie. Należy także podkreślić, że wszystkie projekty, także o charakterze infrastrukturalnym stanowiąc będą integralną, wynikającą z LSR, część szerszego przedsięwzięcia i będą mieć charakter komplementarny w stosunku do pozostałych projektów realizowanych w ramach danego przedsięwzięcia. Mając na uwadze, iż do rozwiązania niektórych problemów lokalnych podejście LEADER jest podejściem jeszcze zbyt mało skoncentrowanym, w ramach interwencji LEADER przewiduje się wspieranie wdrażania koncepcji inteligentnej wsi, które koncentrują się na jeszcze mniejszych obszarach i problemach, będących niezmiernie trudnymi do zdiagnozowania nawet na poziomie terytorialnym. Jest to ważny instrument pod kątem budowania lokalnej odporności, przez dążenie do samowystarczalności (np. przez ukierunkowanie na gospodarkę w obiegu zamkniętym) i trwałości efektów.</p>
<p>Opisać, w jaki sposób podstawowe wymogi i zasady związane z podejściem LEADER zostaną zapewnione poprzez model realizacji.</p>	<p>Przede wszystkim chodzi o budowanie powiązań tj. kojarzenie lokalnych partnerów poprzez organizację spotkań, warsztatów, tak aby poznać i omówić potencjał oraz potrzeby terenu, a następnie budowanie wśród nich zdolności do generowania pomysłów na projekty, gromadzenia zasobów, zdobycia umiejętności kierowania projektem i rozliczenia go. Chodzi również o umiejętność zainteresowania różnych podmiotów podejściem LEADER i zaproszenie ich do budowania lokalnej strategii rozwoju. Tym samym podstawowe wymogi i zasady związane z podejściem LEADER zostaną zapewnione poprzez:</p> <p>Oddolność – zakłada, że strategia rozwoju wypracowywana zostanie przy udziale szerokiej reprezentacji partnerów lokalnych, reprezentujących różne grupy interesu. Powinni oni się zaangażować w analizę mocnych i słabych stron obszaru, decydować o priorytetach strategii i kryteriach selekcji przedsięwzięć. Ich mobilizacja powinna trwać również dalej, w trakcie wdrażania strategii. Powinni realizować projekty, inwentaryzować i analizować osiągnięcia, wyciągać wnioski na przyszłość. Bardzo ważna dla całego procesu będzie przejrzystość konsultacji i ucierania się kompromisu, co zapewni zaufanie pomiędzy partnerami i poczucie włączenia oraz odpowiedzialności za rozwój lokalny. Przyjęty model realizacji zakłada zatem, iż jednym z podstawowych warunków dostępu do wyboru LSR jest wykazanie oddolności procesu przygotowania strategii. Równie ważny jest sposób reprezentacji wszystkich sektorów w organie decyzyjnym LGD i zachowanie równowagi w prawach do głosowania. Natomiast zapewnienie udziału ludzi młodych we wdrażaniu i zarządzaniu strategią, poprzez ich członkostwo we wszystkich organach LGD stanowi jeden z warunków wyboru LSR.</p> <p>Podejście terytorialne – oznacza, że strategia i szerszej polityka rozwoju wdrażana będzie na stosunkowo niewielkim, jednolitym i społecznie spójnym terenie, posiadającym wspólne problemy i potrzeby, często połączonym wspólnymi tradycjami, kulturą i tożsamością. Podejście to zakłada równocześnie, że obszar ten będzie na tyle duży, by wytworzyła się odpowiednia masa krytyczna i zasoby do skutecznego prowadzenia polityki rozwoju. W związku z tym, mimo iż przepisy rozporządzenia CPR 1060/2021 nie wprowadzają ograniczenia obszarowego, przyjęto zasadę, iż strategia może obejmować obszar obejmujący od 30 tys. mieszkańców.</p> <p>Partnerstwo lokalne – unikalną cechą podejścia LEADER jest tworzenie Lokalnych Grup Działania, partnerów publiczno-prywatnych, których zadaniem jest opracowanie i wdrażanie strategii rozwoju i podejmowanie własnych inicjatyw na rzecz rozwoju lokalnego. LGD tworzą płaszczyznę do</p>

	<p>współdziałania partnerów, kojarząc i łącząc ich potencjały, dlatego bardzo ważne jest, by obejmowały reprezentację różnych grup interesu z danego terenu. Służyć temu będzie m.in. opracowanie niedyskryminujących i przejrzystych procedur i kryteriów wyboru operacji przez LGD, które pozwolą uniknąć konfliktu interesów i zapewnią, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała procesu decyzyjnego.</p> <p>Integracja sektorów: różnych dziedzin gospodarki oraz grup interesu – lokalna strategia rozwoju powinna integrować kilka branż działalności, zaś działania i projekty wdrażane w ramach strategii powinny być powiązane i koordynowane ze sobą. Integracja może dotyczyć działań w ramach jednego lub więcej sektorów lub inaczej wyodrębnionych grup działań. Powinna obejmować również przedstawicieli różnych grup interesu, działających wspólnie na rzecz wybranego celu. W związku z tym głównym celem interwencji jest budowanie lokalnej tożsamości na bazie aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Ważny jest lokalny i zintegrowany charakter instrumentu, a także zorientowanie na obszary wiejskie oraz umożliwienie LGD dostatecznej swobody w określaniu lokalnych interdyscyplinarnych priorytetów rozwojowych. Zapewnia to szeroki zakres celów szczegółowych w zakresie kształtowania świadomości obywatelskiej, dostępu do infrastruktury publicznej, stymulowania rozwoju gospodarczego i innowacyjności, w tym przedsiębiorczość i współpraca, a także z obszaru ekonomii społecznej oraz rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń, usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego, czy zielonej gospodarki i przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Ponadto przyjęty model nastawiony jest na kompleksowe rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów, co nie jest możliwe bez podejścia zintegrowanego. Najefektywniejszym modelem zintegrowania wydaje się być RLKS (podejście LEADER dostosowane do wdrażania programów finansowanych z innych funduszy UE), do którego wdrażania zachęcane są wszystkie regiony i wszystkie LGD.</p> <p>Sieciowanie i współpraca – LGD powinny współpracować ze sobą w ramach łączących je organizacji sieciowych lub po prostu realizując wspólne projekty, których celem powinna być wymiana doświadczeń i rozpowszechnianie dobrych praktyk. Powiązania mogą być też tworzone z innymi podmiotami działającymi na rzecz rozwoju lokalnego, nawet jeśli nie są one finansowane w ramach instrumentu LEADER/RLKS. W związku ze wzrostem potencjału społeczności lokalnych, rysuje się potrzeba umożliwienia finansowania projektów współpracy między podmiotami z obszarów objętych różnymi LSR innych niż LGD. Jest to znaczna zmiana podejścia do modelu wdrażania projektów współpracy między terytorialnej i międzynarodowej, gdyż dotąd taka możliwość ograniczona była tylko i wyłącznie dla LGD. Ważna jest też współpraca na wielu poziomach wdrażania LEADER tj. między LGD, podmiotami wdrażającymi oraz instytucjami zarządzającymi zapewniona przez kontakty robocze oraz cykliczne spotkania w ramach grupy tematycznej ds. LEADER (GTL), działając przy grupie roboczej ds. krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW). Powyższe rozwiązania okazały się bardzo efektywne w PROW 2014-2020/22 w związku z tym nieodzowne wydaje się ich kontynuowanie w planie strategicznym.</p> <p>Innowacyjność w ramach interwencji jest rozumiana bardzo wszechstronnie z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru. Instrumentem pozwalającym na indukowanie innowacyjności jest nie tylko zalecenie stosowania przez LGD kryteriów promujących tego rodzaju operacje, ale przede wszystkim wdrażanie koncepcji inteligentnej wsi, które ze swej natury są ukierunkowane zarówno na rozwiązania innowacyjne, także w zakresie cyfryzacji.</p>
<p>Czy planowana jest wielofunduszowość?</p>	<p>Przewiduje się możliwość wyboru i realizacji LSR wielofunduszowych. Ostateczna lista zaangażowanych funduszy (oprócz EFRROW także EFRR i/lub ESF+) oraz zasięg terytorialny wielofunduszowości (w których województwach), zostaną ukształtowane w efekcie równoległe prowadzonych prac nad regionalnymi programami operacyjnymi współfinansowanymi ze środków EFRR i ESF+, opracowywanymi przez zarządy poszczególnych województw.</p>
<p>Czy zostanie zastosowana opcja "leadfund" ?</p>	<p>Nie przewiduje się wyboru jednego funduszu w celu wspierania kosztów zarządzania LSR, w rozumieniu art. 31 ust. 3 rozporządzenia 2021/1060.</p> <p>Rozważany jest wybór funduszu wiodącego, w rozumieniu art. 31 ust. 4 rozporządzenia 2021/1060, w celu zastosowania przepisów tego funduszu do wdrażania LSR wielofunduszowych. Decyzja w tym zakresie wymaga uzgodnienia z instytucjami zarządzającymi pozostałymi programami, w ramach których przewidziane będzie wsparcie RLKS, a wcześniej podjęcia przez poszczególne zarządy województw decyzji czy w poszczególnych RPO będzie realizowany RLKS i w jakim zakresie. W przypadku podjęcia decyzji o korzystaniu z tej opcji przewiduje się stosowanie EFRROW ze względu na powszechność jego stosowania (w większości LGD, we wszystkich województwach kraju).</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba LSR
I.13.1	LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	375,1	682	273

PROJEKT

Kod interwencji	I 13.2.
Nazwa interwencji	Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Współpraca (art. 77 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.28 Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 1. Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji
Wskaźnik rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	<p>Wsparcie jest kierowane wyłącznie do form zorganizowanych, tj. przedsiębiorstw zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym, które następnie uzyskały status grupy producentów rolnych lub organizacji producentów.</p> <p>Powyższe dwa etapy, które potencjalny beneficjent przeszedł pozytywnie, aby móc złożyć wnioszek o przyznanie pomocy, dają szansę, że będzie to podmiot trwały, o określonej strukturze i planach rozwoju, które przedstawia w swoim planie biznesowym.</p> <p>Tak więc, wsparcie będzie kierowane do rolników, którzy podjęli trud zorganizowania się i podjęcia dalszych wspólnych działań, aby wzmacniać swoją pozycję na runku i stać się konkurencyjnym, także w relacjach z innymi podmiotami łańcucha żywnościowego.</p> <p>Wsparcie jest nacelowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wspomóc budowę wspólnych struktur rolników i jednocześnie zachować ich trwałość, w kierunku wzmacniania ich pozycji rynkowej, zarówno na poziomie lokalnym jak i dalszym, a także móc wpływać na dalsze etapy łańcucha.</p> <p>Celem interwencji jest zwiększanie działalności producentów rolnych we wspólnych strukturach, jakimi są organizacje producentów i grupy producentów rolnych oraz odpowiednio ich zrzeszenia i związki.</p> <p>Kryteria wyboru:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ podmiot posiada formę prawną spółdzielni; ➤ Członkowie podmiotu prowadzą produkcję w systemach jakości: <ul style="list-style-type: none"> – unijnych jak np. rolnictwo ekologiczne, chronione nazwy pochodzenia, chronione oznaczenia geograficzne i gwarantowane tradycyjne specjalności, lub

	<ul style="list-style-type: none"> – krajowych systemach jakości, jak np. Jakość Tradycja, Integrowana Produkcja (IP), Quality Meat Program (QMP), Quality Assurance For Food Products (QAFF), Pork Quality System (PQS), i inne; ➤ produkt lub grupa produktów, dla których podmiot został uznany odnoszą się do sektora: wieprzowiny, wołowiny i cielęciny, baraniny i koziny, chmielu, Inu i konopi, buraków cukrowych, tytoniu; ➤ w skład podmiotu wchodzi co najmniej 10 członków (w przypadku GPR) albo 15 członków (w przypadku OP, z wyłączeniem rynku mleka) albo 25 członków (w przypadku OP na rynku mleka), a za każdego kolejnego członka podmiotu przyznaje się dodatkową punktację; ➤ co najmniej 50% produkcji każdego z producentów wchodzących w skład podmiotu, w zakresie produktu, ze względu na który grupa została uznana, zostało objęte dobrowolnym ubezpieczeniem (tj. innym niż ubezpieczenie obowiązkowe, o którym mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. <i>o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich</i>), ważnym przez okres co najmniej 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy; ➤ podmiot zatrudnia co najmniej dwie osoby na pełne etaty na podstawie umowy o pracę albo jeżeli podmiot zatrudnia na podstawie umowy o pracę co najmniej jedną osobę niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. <i>o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych</i>; ➤ podmiot zamierza realizować działania innowacyjne - innowacje produktowe, procesowe, technologiczne w ramach podejmowanych inwestycji, a koszty tych działań dotyczą minimum 30% wartości planowanego wsparcia; ➤ podmiot zamierza realizować działania środowiskowe, a koszty tych działań dotyczą minimum 30% wartości planowanego wsparcia;
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Kryteria kwalifikowalności: Podmioty posiadające status: organizacji producentów oraz grup producentów rolnych (zarówno podmioty nowotworzone jak i już działające na rynku).</p> <p>Nie przewiduje się wsparcia w sektorach: - drobiu, - owoców i warzyw - pszczelarstwa</p> <p>Wymogi dla organizacji producentów i grupy producentów rolnych, w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ siedziba znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ➤ obowiązek realizacji planu biznesowego, ➤ prowadzenie działalności jako przedsiębiorca prowadzący mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1), <p>W skład podmiotów ubiegających się o wsparcie mogą wchodzić również osoby wcześniej będące członkami grupy producentów rolnych/ wstępnie uznanej grupy producentów/ uznanej organizacji producentów uznanej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów, której przyznano i wypłacono pomoc w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ działania „Grupy producentów rolnych” objętego PROW 2004 - 2006, ✓ działania 142 „Grupy producentów rolnych” w ramach PROW 2007 - 2013,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ działania 9 „Tworzenia grup producentów i organizacji producentów” objętego PROW 2014 – 2020, oraz ✓ instrumentów wsparcia sektora owoców i warzyw w ramach I filara WPR, <u>przy czym ich produkcja nie będzie stanowiła podstawy do wyliczenia kwoty przedmiotowej pomocy.</u> <p>Zobowiązania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ obowiązek przeznaczenia min. 30 % uzyskanego wsparcia na środki trwałe - dotyczy organizacji producentów; ➤ realizowanie planu biznesowego w każdym roku działalności i przedkładania sprawozdań; ➤ utrzymania uznania przez minimum trzy lata od otrzymania ostatniej płatności; ➤ prowadzenie oddzielnego systemu rachunkowości dot. otrzymanego wsparcia; ➤ wydatkowanie wsparcia uzyskanego w ramach tego mechanizmu nie później niż do końca trzeciego roku działalności beneficjenta, następującego po uzyskaniu ostatniej płatności.
Beneficjent	Podmiot posiadający status organizacji producentów albo grupy producentów rolnych .
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc w formie ryczałtu i obejmuje 5 lat funkcjonowania GPR/OP.</p> <p>Wysokość wsparcia w kolejnych latach 5-letniego okresu pomocy wynosi:</p> <p>10%- I rok wsparcia;</p> <p>9,5% - II wsparcia;</p> <p>9 % - III rok wsparcia;</p> <p>8,5 % - IV rok wsparcia;</p> <p>8% - V rok wsparcia</p> <p>Wysokość wsparcia oblicza się na podstawie wartości przychodów netto GPR/OP ze sprzedaży produktów lub grup produktów ze względu na które GPR/OP została uznana (lub produktów wytworzonych z tych produktów), wytworzonych i sprzedanych do GPR/OP przez jej członków, w danym roku jej działalności, i nie więcej niż wskazane poniżej kwoty maksymalne.</p> <p>Wsparcie będzie obliczane na podstawie wartości produkcji sprzedanej kupującym niebędącym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) członkami beneficjenta; 2) współmałżonkiem członka beneficjenta; 3) podmiotami powiązаныmi kapitałowo lub osobowo w sposób bezpośredni lub pośredni z członkiem beneficjenta lub jego współmałżonkiem. <p>Roczny maksymalny poziom wsparcia na beneficjenta, wynosi :</p> <ul style="list-style-type: none"> – 100 000 Euro/rok – w przypadku organizacji producentów ; – 60 000 Euro/rok – w przypadku grup producentów rolnych (lecz nie więcej niż 6 tys. euro w przeliczeniu na jednego członka GPR.
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Przyjęto rozwiązania zgodne z brzmieniem art. 77 projektu rozporządzenia SPR, wg którego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - maksymalna możliwa roczna płatność dla beneficjenta wynosi 100 tys. euro, - maksymalny okresu wsparcia wynosi 5 lat od dnia uznania OP lub GPR, - wsparcie ma być degresywne w kolejnych latach okresu pomocy.

	<p>Punkt wyjściowy do określenia stawek wsparcia stanowiła maksymalna stawka wsparcia dla GPR/OP wskazana w art. 77, tj. 100 tys. Euro rocznie dla jednego beneficjenta. Taka też stawka została określona jako maksymalna możliwa roczna do przyznania organizacji producentów.</p> <p>Założono, że organizacje producentów będą mogły otrzymać wyższe wsparcie względem grup producentów rolnych, w związku z tym, że organizacje producentów są docelowym modelem organizowania się rolników i to przez tego typu podmioty mogą być realizowane mechanizmy rynkowe UE. W związku z powyższym, dla grup producentów rolnych została zaproponowana niższa maksymalna stawka wsparcia, określona na poziomie 60 tys. euro. Jednocześnie założono, w celu promowania powstawania bardziej licznych podmiotów, że wsparcie w przypadku grup producentów rolnych będzie udzielane przy zastosowaniu dodatkowego warunku, tj. nie więcej niż 6 tys. euro w przeliczeniu na jednego członka GPR.</p> <p>Wypłata wsparcia może być kontynuowana także w sytuacji uzyskania przez grupę producentów rolnych statusu organizacji producentów w trakcie okresu wsparcia.</p>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba grup/organizacji
I.13.2	Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	91,45	166,28	444

Kod interwencji	I 13.3.
Nazwa interwencji	Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności
Fundusz	EFROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Współpraca (art. 77 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.32 Liczba operacji lub jednostek objętych wsparciem z tytułu innego rodzaju współpracy (oprócz europejskiego partnerstwa innowacyjnego zgłaszanego w O.1)
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Rynek wewnętrzny UE.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości Pośrednio Cel 9 Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 2. Wspieranie alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości CS 9.P4. Zapewnienie dostępności żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności - żywności ekologicznej, posiadającej oznaczenia geograficzne, wytwarzanej w ramach integrowanej produkcji roślin, a także w ramach krajowych systemów jakości żywności CS 9.P6. Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych pomiędzy producentami, grupami i otoczeniem CS 9.P9. Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów żywnościowych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	W celu zwiększenia rozpoznawalności wysokojakościowych produktów, wytwarzanych w ramach systemów jakości na rynku oraz poinformowania potencjalnych konsumentów o ich ponadstandardowych zaletach, konieczne jest poniesienie nakładów finansowych na przeprowadzenie działań informacyjnych, marketingowych i promocyjnych dotyczących tych produktów. Tego rodzaju działania sprzyjają rozpoznawalności produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności na rynku, a tym samym przekładają się na zwiększony popyt na te produkty, co z kolei zachęca innych producentów do jej rozpoczęcia. Jednocześnie, działania o charakterze informacyjnym, marketingowym i promocyjnym dotyczące produktów, wytwarzanych w ramach systemów jakości przekładają się na poziom aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi i mają wpływ na profil prowadzonej produkcji, przez

co mogą one wpływać na poziom dochodowości gospodarstw rolnych, które podejmą się prowadzenia produkcji żywności wysokiej jakości w swoim gospodarstwie. W związku z tym przedmiotowa interwencja realizuje cel szczegółowy 3 „Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości”.

Ponadto, przedmiotowa interwencja pozwoli im na dotarcie do szerokiego grona potencjalnych konsumentów, którzy będą lepiej poinformowani o właściwościach produktów wytwarzanych w ramach danych systemach jakości żywności dzięki czemu będą poszukiwać tego rodzaju produktów na rynku i będą skłonni zapłacić więcej za produkty, posiadające ponadstandardowe cechy. W związku z tym, przedmiotowa interwencja będzie realizować pośrednio cel szczegółowy 9 “Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe”.

Działania promocyjne, informacyjne i marketingowe muszą dotyczyć systemu jakości żywności lub produktów wytworzonych w systemach, w tym symboli, oznaczeń, skrótów oznaczających uczestnictwo w systemach jakości żywności. Tego rodzaju działania są zaprojektowane w szczególności w taki sposób, aby zachęcić konsumentów do zakupu produktów objętych systemem jakości żywności oraz koncentrują się na szczególnych cechach lub korzyściach danych produktów, w szczególności na ich jakości, szczególnych metodach produkcji, wysokich normach w zakresie dobrostanu zwierząt i poszanowania środowiska, związanych z danym systemem jakości.

Kryteria wyboru operacji:

1. Znaczenie proponowanych działań informacyjno-promocyjnych dla realizacji celów, o których mowa w art. 6 ust. 1 projektu rozporządzenia PEiR dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych WPR.
2. Jakość i istotność analizy rynkowej produktu wytwarzanego w ramach systemu jakości w odniesieniu do proponowanych działań informacyjno-promocyjnych.
3. Spójność zaproponowanych działań informacyjno-promocyjnych, celów, grup docelowych i ich przesłania.
4. Szczegółowy opis działań informacyjno-promocyjnych i ich przewidywanych rezultatów.

Dodatkowe kryteria wyboru operacji:

1. Wnioskodawca składa się wyłącznie z producentów produktów rolnych lub środków spożywczych wytwarzanych w ramach systemów jakości.
2. Preferowane będą operacje realizowane wspólnie przez więcej niż jeden podmiot działający w ramach jednego systemu jakości, których planowana operacja ma dotyczyć produktów wytworzonych w ramach tego systemu.

Opis warunków kwalifikowalności

Kryteria dostępu:

Pomoc jest przyznawana beneficjentowi, który:

- nie korzystał z analogicznego zakresu wsparcia realizowanego w ramach poprzednich okresów Programowania, tj. ze środków działania 133 „Działania informacyjne i promocyjne” PROW 2007–2013 oraz poddziałania 3.2 „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym” PROW 2014–2020, a w przypadku beneficjentów, którzy korzystali z ww. zakresu wsparcia, których planowane do realizacji operacje informacyjne, promocyjne i marketingowe nie były dotychczas realizowane w tym samym zakresie. Przy czym, przez ten sam zakres ww. operacji rozumie się operacje, o które dotychczas wnioskowano, a także te operacje na które już została przyznana pomoc,
- poprzez planowaną do realizacji operację informacyjno-promocyjno-marketingową przyczyni się do realizacji co najmniej jednego z celów, o których mowa w art. 6 ust. 1 projektu rozporządzenia PEiR dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych WPR.
- w zakresie realizowanej operacji nie otrzymuje pomocy udzielanej na podstawie rozporządzenia PEiR (UE) nr 1144/2014,
- nie otrzymuje dofinansowania na działania promocyjne i informacyjne w rolnictwie ekologicznym, o których mowa w przepisach o rolnictwie ekologicznym, na zadania objęte realizowaną operacją,
- w przypadku podmiotu zorganizowanego w formie organizacji producentów lub zrzeszenia producentów owoców i warzyw, uznanych na podstawie rozporządzenia PEiR (UE) nr 1308/2013, który nie ubiega się i który nie otrzymuje pomocy udzielanej na działania informacyjne, promocyjne i marketingowe ze środków interwencji I 7.3 „Interwencja w sektorze owoców i warzyw – Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw”,
- realizując operację dotyczącą owoców lub warzyw, poniósł koszty kwalifikowalne, które nie będą finansowane ze środków funduszu operacyjnego, o którym mowa w art. 32 rozporządzenia PEiR (UE) nr 1308/2013,
- w swoim składzie nie posiada członków będących członkami innej grupy producentów ubiegającej się o przyznanie pomocy ze środków przedmiotowej interwencji, której złożony wniosek o przyznanie pomocy dotyczy co najmniej jednego tego samego produktu rolnego lub środka spożywczego, wytwarzanego w ramach systemów jakości.

Nie przyznaje się wsparcia na realizację działań informacyjnych, promocyjnych i marketingowych dotyczących komercyjnych znaków towarowych lub marek handlowych produktów. . Poza sytuacjami, w których prezentacja komercyjnych znaków towarowych ma drugorzędne znaczenie, względem głównego przekazu informacyjno-promocyjno-marketingowego dotyczącego produktu wytwarzanego w ramach systemu jakości żywności, którego dotyczy dana operacja. Przy czym, powierzchnia prezentacji komercyjnych znaków towarowych nie może stanowić więcej niż 5% ogólnej powierzchni materiałów informacyjno-promocyjno-marketingowych realizowanych w ramach interwencji.

W ramach realizacji interwencji jednemu beneficjentowi pomoc może zostać przyznana nie więcej niż dwa razy.

Dodatkowo, w ramach jednego naboru wniosków o przyznanie pomocy jeden wnioskodawca może złożyć jeden wniosek o przyznanie pomocy.

	<p>Do zakresu kosztów kwalifikowalnych zalicza się m.in. następujące koszty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • reklamy w mediach, w szczególności w internecie, telewizji, radiu lub prasie, • promocji w punktach sprzedaży, • przygotowania stoisk, • przygotowania materiałów reklamowych, • udziału w pokazach, wystawach lub targach, • organizacji szkoleń lub konferencji, • przygotowania, administrowania stroną internetową, profesjonalnego prowadzenia profilu beneficjenta w mediach społecznościowych do celów związanych z realizacją operacji, lub innej profesjonalnie prowadzonej działalności internetowej dotyczącej realizowanej operacji, najmu powierzchni reklamowej, • publikacji, broszur, ulotek, plakatów, zaproszeń lub innych materiałów reklamowy <p>Szczegółowy zakres kosztów kwalifikowalnych zostanie określony w wytycznych dotyczących przedmiotowego zakresu wsparcia.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Beneficjentem interwencji jest grupa producentów o dowolnej formie organizacyjno-prawnej, która składa się co najmniej z dwóch członków, którzy wytwarzają na terytorium RP produkty rolne lub środki spożywcze, przeznaczone bezpośrednio lub po przetworzeniu do spożycia przez ludzi, w ramach unijnych lub krajowych systemów jakości o nazwach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chronione Nazwy Pochodzenia, Chronione Oznaczenia Geograficzne oraz Gwarantowane Tradycyjne Specjalności, w rozumieniu rozporządzenia PEiR (UE) nr 1151/2012, lub • rolnictwo ekologiczne, zgodnie z rozporządzeniem PEiR (UE) 2018/84 R, lub • chronione nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficzne wyrobów winiarskich, o których mowa w części II tytule II rozdziale I sekcji 2 rozporządzenia PEiR (UE) nr 1308/2013*, lub • oznaczenia geograficzne napojów spirytusowych, w rozumieniu rozporządzenia PEiR (UE) nr 2019/787*, lub • integrowana produkcja roślin (IP), w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony (Dz. U. z 2013 r. poz. 455, z późn. zm.), lub • „Jakość Tradycja**”, lub • „Quality Meat Program**”, lub • QAFP „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej**”, lub • QAFP „Kulinarne mięso wieprzowe**”, lub • QAFP „Wędliny **”. <p>*w odniesieniu do win i napojów spirytusowych operacje informacyjno-promocyjno-marketingowe muszą być zgodne z przepisami ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i skupiać się na informowaniu o systemie jakości i metodach produkcji wynikających z danego systemu jakości,</p> <p>**systemy jakości żywności uznane na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowe systemy jakości żywności i notyfikowane do KE zgodnie z Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 PEiR z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (zwana dalej: Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 PEiR z dnia 9 września 2015 r.). Przez grupę producentów należy rozumieć podmiot o dowolnej formie organizacyjno-prawnej, w tym np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spółdzielnię w rozumieniu przepisów prawa spółdzielczego – która wytwarza lub której członkowie wytwarzają produkty w ramach systemu jakości żywności,

	<ul style="list-style-type: none"> • grupę producentów rolnych, organizację producentów, organizację międzybranżową, organizację branżową, konsorcjum, stowarzyszenie, kółko rolnicze, rolnicze zrzeszenie branżowe, izbę gospodarczą których członkami są w przynajmniej 60 % producenci posiadający certyfikat lub świadectwo jakości, potwierdzające wytwarzanie produktów w danym systemie jakości żywności, • grupę wpisaną do wykazu grup, o którym mowa w ustawie o rejestracji i ochronie nazw oraz oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych, oznaczeń geograficznych win, napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych*, • podmioty posiadające ważną decyzję ministra rolnictwa i rozwoju wsi o uznaniu systemu jakości żywności za krajowy, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia PEiR (UE) nr 1305/2013 – w odniesieniu do danego krajowego systemu jakości żywności) i notyfikowane do KE zgodnie z Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 PEiR z dnia 9 września 2015 r. <p>*projekt ustawy podlega procedurze legislacyjnej.</p>
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	Pomoc ma formę dotacji w postaci refundacji do 70 % kosztów kwalifikowalnych, poniesionych bezpośrednio na przeprowadzenie operacji o charakterze informacyjnym, marketingowym i promocyjnym
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Planowana kwota jednostkowa została oszacowana na podstawie doświadczeń uzyskanych w trakcie realizacji dotychczasowych okresów programowania, w tym w szczególności PROW 2014–2020. Analogicznie jak ma to miejsce w odniesieniu do poddziałania 3.2 „Wsparcie na przeprowadzenie działań o charakterze informacyjnym i promocyjnym realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym” PROW 2014-2020, przyjęto maksymalną wysokość kosztów kwalifikowalnych podlegających refundacji, która tak samo jak obecnie, będzie wynosiła 561 780 euro. Biorąc pod uwagę intensywność pomocy, która analogicznie do poprzednich okresów Programowania będzie wynosiła do 70% kosztów kwalifikowalnych, planowana wysokość kwoty jednostkowej, wynosić będzie 393 258 euro na jedną operację. Powyższa kwota będzie maksymalną, możliwą do uzyskania wysokością wsparcia jaką jeden beneficjent będzie mógł otrzymać na realizację jednej operacji o charakterze promocyjnym, informacyjnym i marketingowym. Z tym że, analogicznie jak ma to miejsce w ramach PROW 2014–2020, w trakcie realizacji interwencji, jednemu beneficjentowi pomoc będzie mogła zostać przyznana nie więcej niż dwa razy. Przy czym, podobnie jak w poprzednich okresach Programowania, operacja będzie mogła być realizowana nie dłużej niż 2 lata.
Ocena pomocy państwa	Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo. ABER Pomoc zgodna z przepisami art. 20 i 24 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne w mln	Produkt – liczba operacji promocyjnych
I.13.3	Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności	20,33	36,97	94

PROJEKT

Kod interwencji	I 13.4.
Nazwa interwencji	Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Współpraca (art. 77 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.29 Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel szczegółowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości Pośrednio Cel 9 Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 2. Wspieranie alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości CS 9.P4. Zapewnienie dostępności żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności - żywności ekologicznej, posiadającej oznaczenia geograficzne, wytwarzanej w ramach integrowanej produkcji roślin, a także w ramach krajowych systemów jakości żywności CS 9.P6. Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych pomiędzy producentami, grupami i otoczeniem CS 9.P9. Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów żywnościowych
Wskaźnik rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	W związku z rosnącymi oczekiwaniami konsumentów, które realizują się poprzez podejmowanie świadomych decyzji zakupowych w odniesieniu do żywności wysokiej jakości, konieczne jest zagwarantowanie dostępności produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności na rynku. Rozwój tego rynku, który w przeciągu ostatnich lat rozwija się w Polsce stopniowo, stanowi szansę dla rozwoju gospodarstw rolnych poprzez możliwość poprawy pozycji rolników w łańcuchu wartości. Dodatkowo, rozwój tego rodzaju produkcji jest pożądanym również ze względu na fakt, iż wysokojakościowa produkcja prowadzona w ramach systemów jakości żywności przyczynia się do zachowania dobrostanu zwierząt, jest niskoemisyjna i przyjazna dla środowisku, w związku z czym wpisuje się w Strategię „Od pola do stołu”. W związku z tym, w celu usprawnienia łańcucha wartości i zapewnienia rolnikom silnej pozycji na rynku, kontynuowane będzie podejście mające na celu wsparcie producentów żywności wysokiej jakości, które ma przyczynić się do dalszych zmian w

kierunku skuteczniejszego konkurowania na rynku, które zakłada dostarczanie na rynek produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności. W związku z tym, iż tego rodzaju produkcja daje możliwość uzyskania wyższych cen, w porównaniu do standardowej produkcji, interwencja ta będzie realizowała cel szczegółowy 3 „Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości” oraz pośrednio cel szczegółowy 9 „Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe”. Przy czym, prowadzenie produkcji w ramach wybranego systemu jakości żywności wiąże się z koniecznością ponoszenia dodatkowych kosztów oraz potrzebą poddawania gospodarstwa obowiązkowym kontrolom urzędowym, po przeprowadzeniu których wydawany jest certyfikat potwierdzający wytwarzanie produktów zgodnie ze standardami określonego systemu. W celu podwyższenia wartości produktów rolnych i środków spożywczych, a także jakości tych produktów oraz zwiększenia zorientowania na rynek i konkurencyjności, niezbędne jest wspieranie rolników wytwarzających produkty rolne i środki spożywcze w ramach unijnych i krajowych systemów jakości żywności. W związku z tym, planowane jest uruchomienie interwencji, dzięki której rolnicy będący producentami produktów wytwarzanych w ramach wybranych systemów jakości, będą mieli możliwość odzyskiwania kosztów poniesionych z tytułu uczestnictwa w wybranym systemie jakości w okresie pięciu lat objęcia wsparciem. W związku z realizacją interwencji i możliwością pokrywania kosztów uczestnictwa w systemach jakości, przewiduje się, iż zrealizowany zostanie cel polegający na zwiększeniu liczby producentów rolnych wytwarzających produkty w ramach unijnych i krajowych systemów jakości żywności.

W porównaniu do dotychczasowych okresów programowania 2007-2013 oraz 2014-2020, w ramach których realizowane było wsparcie adresowane do uczestników systemów jakości, proponuje się, aby zakres przedmiotowej interwencji uwzględnił również tych rolników prowadzących produkcję ekologiczną, którzy są jednocześnie przetwórcami ekologicznych produktów rolnych. Powyższe wynika z faktu, iż zgodnie z zapisami Europejskiego Zielonego Ładu, w tym Strategii od Pola do Stołu oraz Strategii na rzecz Bioróżnorodności, jednym z celów jest „osiągnięcie co najmniej 25% gruntów rolnych UE w systemie rolnictwa ekologicznego oraz znaczny wzrost akwakultury ekologicznej” do 2030 roku. W związku z powyższym rozwój tego sektora produkcji powinien mieć charakter systemowy, w tym skupiać się na rozwoju i wspieraniu działań we wszystkich obszarach łańcucha żywności ekologicznej, począwszy od produkcji pierwotnej surowców do oddziaływania na popyt. Mając powyższe na uwadze, zakłada się ukierunkowanie przedmiotowego wsparcia również do rolników, będących przetwórcami produktów rolnych, wytwarzanych w ramach systemu rolnictwa ekologicznego.

Wsparcie będzie miało charakter motywacyjny i obejmować będzie swoim zakresem koszty uczestnictwa w danym systemie jakości, w tym koszty:

- kontroli i certyfikacji,
- niezbędnych badań i analiz wykonanych w związku z koniecznością utrzymania jakości w danym systemie, które nie są objęte kosztem certyfikatu,
- składek członkowskich (w przypadku uczestnictwa beneficjenta w grupie producentów),
- zakupu specjalistycznych publikacji dotyczących prowadzenia produkcji w ramach unijnych lub krajowych systemów jakości żywności,

	<ul style="list-style-type: none"> • szkoleń niezbędnych do wydania certyfikatu. <p>Kryteria wyboru:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. członkostwo w grupie producentów, działającej w jednej z form organizacyjnych wymienionych w załączniku do krajowych przepisów wykonawczych dla przedmiotowej interwencji, tj.: m.in. stowarzyszenia, kółka rolniczego i rolniczego zrzeszenia branżowego, spółdzielni, grupy producentów rolnych, wstępnie uznaną grupę producentów, organizację producentów owoców i warzyw oraz grupę producentów chmielu, izbę gospodarczą, 2. wytwarzanie produktu rolnego lub środka spożywczego w ramach więcej niż jednego systemu jakości, lub co najmniej dwóch produktów rolnych lub środków spożywczego w ramach jednego systemu jakości, 3. wnioskowanie o wsparcie przez rolników w wieku do 40 lat, 4. objęcie produkcji wnioskodawcy dobrowolnym ubezpieczeniem (tj. innym niż ubezpieczenie obowiązkowe, o którym mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich), ważnym przez okres co najmniej 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy, 5. jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który nie korzystał ze wsparcia ze środków działania 132 „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” PROW 2007-2013 oraz poddziałania 3.1 „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” PROW 2014-2020.
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Kryteria dostępu:</p> <p>Pomoc jest przyznawana beneficjentowi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • który będąc rolnikiem prowadzącym produkcję w systemie rolnictwa ekologicznego, który nie ubiega się o przyznanie kwoty przeznaczonej na refundację kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kontroli gospodarstwa w ramach interwencji „Ekoschematy - rolnictwo ekologiczne” objętego WPR 2023–2027 oraz któremu kwota ta nie została przyznana oraz którego produkcja przeznaczona do spożycia przez ludzi prowadzona jest na co najmniej 0,5 ha, • w przypadku, gdy o pomoc ubiegają się oboje małżonkowie i oboje spełniają warunki przyznania pomocy, pomoc przyznaje się tylko jednemu z nich, co do którego współmałżonek wyraził pisemną zgodę, niezależnie od tego, czy posiadają wspólne czy odrębne gospodarstwo rolne.
<p>Beneficjent</p>	<p>Beneficjentem interwencji jest rolnik, w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia o planach strategicznych WPR, który wytwarza produkty rolne lub środki spożywcze, przeznaczone bezpośrednio, lub po przetworzeniu do spożycia przez ludzi, w ramach co najmniej jednego unijnego lub krajowego systemu jakości (potwierdzone certyfikatem zgodności lub świadectwem jakości), spośród następujących systemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Unijne systemy jakości <ol style="list-style-type: none"> 1. Chronione Nazwy Pochodzenia, Chronione Oznaczenia Geograficzne oraz Gwarantowane Tradycyjne Specjalności, w rozumieniu rozporządzenia PEiR (UE) nr 1151/2012, lub 2. rolnictwo ekologiczne, zgodnie z rozporządzeniem PEiR (UE) 2018/848 , lub 3. chronione nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficzne wyrobów winiarskich, o których mowa w części II tytule II rozdziale I sekcji 2 rozporządzenia PEiR (UE) nr 1308/2013, lub 4. oznaczenia geograficzne napojów spirytusowych, w rozumieniu rozporządzenia PEiR (UE) nr 2019/787. ➤ Krajowe systemy jakości*:

	<ol style="list-style-type: none"> 1. integrowana produkcja roślin (IP), w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony (Dz. U. z 2013 r. poz. 455, z późn. zm.), lub 2. „Jakość Tradycja”, lub 3. „Quality Meat Program”, lub 4. QAFP „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej”, lub 5. QAFP „Kulinarne mięso wieprzowe”, lub 6. QAFP „Wędliny”. <p>*systemy jakości żywności uznane na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowe systemy jakości żywności i notyfikowane do KE zgodnie z Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 PEiR z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beneficjentami instrumentu będą mogli być również rolnicy korzystający z analogicznego zakresu wsparcia w ramach poprzednich okresów programowania, tj. ze środków działania 132 „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” PROW 2007-2013, lub poddziałania 3.1 „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” PROW 2014-2020. • Beneficjenci poddziałania 3.1 „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” PROW 2014-2020 wnioski o przyznanie pomocy mogą składać po zakończeniu okresu pomocy określonego w decyzji o przyznaniu pomocy w ramach ww. poddziałania.
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Pomoc ma formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych, poniesionych w związku z uczestnictwem w danym systemie jakości.</p> <p>Wsparcie będzie wypłacane na podstawie kopii dowodów księgowych, potwierdzających poniesienie kosztów kwalifikowalnych w danym okresie pomocy. Wsparcie będzie wypłacane corocznie w okresie 5 lat.</p> <p>Wysokość wsparcia - maksymalnie 5 000 zł na gospodarstwo rocznie. Roczna, maksymalna wysokość wsparcia w odniesieniu do poszczególnych systemów jakości, zostanie określona w przepisach krajowych.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Planowana kwota jednostkowa została oszacowana na podstawie doświadczeń uzyskanych w trakcie realizacji dotychczasowych okresów programowania, w tym w szczególności PROW 2014–2020. Dodatkowo, wysokość planowanej kwoty jednostkowej została określona na podstawie danych udostępnionych przez akredytowane i upoważnione przez MRiRW jednostki certyfikujące uprawnione do kontroli zgodności ze specyfikacją, przy współudziale podmiotów zaangażowanych w proces funkcjonowania poszczególnych systemów jakości żywności w Polsce, tj. GJHARS, PIORiN oraz podmiotami posiadającymi ważną decyzję ministra rolnictwa i rozwoju wsi o uznaniu systemu jakości żywności za krajowy.</p> <p>W obliczeniach bazowano na danych historycznych, które obowiązywały w poprzednich latach, przy uwzględnieniu wskaźnika inflacji oraz potencjału kraju w zakresie prognozowanej liczebności uczestnictw w poszczególnych systemach. W oparciu o zgromadzone dane, a także mając na uwadze średnie, roczne płatności, które obowiązywały w ramach perspektywy finansowej PROW 2014 - 2020, określono planowaną średnią kwotę jednostkową, wspólną dla wszystkich systemów jakości w wysokości 458,4 euro rocznie.</p> <p>Szczegółowe stawki pomocy, które zostaną określone w sposób indywidualny dla poszczególnych systemów jakości żywności, zostaną oszacowane na podstawie danych</p>

	udostępnionych przez akredytowane i upoważnione przez MRiRW jednostki certyfikujące uprawnione do kontroli zgodności ze specyfikacją na podstawie danych historycznych, które obowiązywały w poprzednich latach, przy uwzględnieniu wskaźnika inflacji oraz potencjału kraju w zakresie prognozowanej liczebności uczestnictw w poszczególnych systemach. Ponadto, indywidualne stawki wsparcia zostaną uzgodnione przy współudziale podmiotów zaangażowanych w proces funkcjonowania poszczególnych systematów jakości żywności w Polsce, tj. m.in. z GIJHARS, PIORiN oraz z podmiotami posiadającymi ważną decyzję ministra rolnictwa i rozwoju wsi o uznaniu systemu jakości żywności za krajowy. Przy czym, analogicznie jak miało to miejsce w poprzednich okresach programowania, stawki wsparcia będą zróżnicowane, gdyż każdy system jakości ma swoją specyfikę i powinien być traktowany odrębnie.
Ocena pomocy państwa	Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo. ABER
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
Zobowiązania zaciągnięte w ramach PROW 2014-2020	W ramach puli środków przewidzianych dla interwencji wydzielono kwotę w wysokości 1 mln euro na poczet zobowiązań zaciągniętych w ramach poddziałania 3.1 "Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości" PROW 2014-2020. Powyższe zobowiązania będą wypłacane zgodnie z zasadami obowiązującymi w ramach poddziałania 3.1, w formie rocznych płatności udzielanych jego beneficjentom.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba certyfikatów
I.13.4	Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	11,55	21	45 811

Kod interwencji	I 13.5.
Nazwa interwencji	Współpraca Grup Operacyjnych EPI
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Współpraca (art. 77 oraz art. 127 ust. 3 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.1 Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. (operacje EPI nie są powiązane z konkretnym obszarem, z uwagi na ich specyficzny charakter oraz wzorem doświadczeń z okresu programowania 2014 - 2020 będą wdrażane na obszarze całego kraju)
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 10 (przekrojowy) Modernizacja rolnictwa i obszarów wiejskich poprzez sprzyjanie rozwojowi wiedzy, innowacji i cyfryzacji oraz ich upowszechnianie w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie rolników do ich wykorzystywania, w drodze ułatwienia dostępu do badań, innowacji, wymiany wiedzy i szkoleń (art. 5 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 10. P 6. Podniesienie innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich poprzez tworzenie i powszechne wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań
Wskaźnik rezultatu	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Celem interwencji jest tworzenie Grup Operacyjnych EPI realizujących innowacyjne operacje: <ul style="list-style-type: none"> – odpowiadające na zapotrzebowanie rynkowe, – zmierzające do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności, – ukierunkowane na badania naukowe, technologię i cyfryzację, – mające pozytywny wpływ na kwestie środowiska i klimatu. Zakres interwencji: WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE - fakultatywne (na utworzenie EPI i opracowanie planu operacji dotyczącej realizacji projektu).

REALIZACJA OPERACJI - rozwiązania w zakresie nowych/udoskonalonych produktów lub technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym, w tym na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności. Operacje skoncentrowane będą w zakresie produkcji i przetwarzania produktów rolnych.

Mikrogranty na operacje (m.in. w zakresie rolnictwa precyzyjnego oraz w zakresie B+R+I)

Kryteria wyboru:

WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE:

- doświadczenie w tworzeniu partnerstw realizujących projekty,
- udział w EPI w ramach PROW 2014-2020/udział członków EPI w ramach PROW 2014 – 2020/udział w realizacji projektów horyzontalnych,
- udział partnerów z co najmniej 3 – letnim doświadczeniem adekwatnym do operacji, która będzie objęta planem operacji,
- udział partnerów – naukowców,
- udział powyżej 2 rolników,
- operacja, która będzie objęta planem operacji będzie dotyczyć projektu pilotażowego/prototypu/projektu eksperymentalnego.

REALIZACJA OPERACJI:

(dla EPI, które skorzystały ze wsparcia przygotowawczego nie stosuje się kryteriów dotyczących składu i doświadczenia):

- udział w EPI w ramach PROW 2014-2020/udział członków EPI w ramach PROW 2014 – 2020/ udział w realizacji projektów horyzontalnych,
- doświadczenie partnerów, w tym udział partnerów z co najmniej 3 – letnim doświadczeniem adekwatnym do operacji,
- adekwatność operacji do czasu, budżetu i rezultatów (efektów),
- udział partnerów – naukowców,
- udział powyżej 2 rolników,
- operacja dotyczy projektu pilotażowego/prototypu/projektu eksperymentalnego,
- adekwatność metodologii badawczej do rozwiązania problemu (o ile dotyczy),
- partnerstwo powstało z inicjatywy rolnika,
- przedmiot operacji związany jest z rozwiązaniem problemu rolników będących członkami EPI,
- realizacja celów Strategii „Od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego,
- możliwość wdrożenia na poziomie małych i średnich gospodarstw.

Minimalna liczba punktów warunkująca udzielenie wsparcia określona w przepisach krajowych (dotyczy Wsparcia przygotowawczego i Realizacji operacji).

	<p>Ocena merytoryczna operacji w uzasadnionych przypadkach wykonywana będzie przez ekspertów.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p> <p>-</p>	<p>Warunki dostępu:</p> <p>WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE:</p> <p>Wsparcie fakultatywne.</p> <p>Uzyskanie wsparcia zobowiązuje EPI do aplikowania o środki w ramach Realizacji operacji (innej niż mikrogrant), pod rygorem zwrotu pomocy.</p> <p>Utworzenie grup EPI w ramach Wsparcia przygotowawczego powinno nastąpić do końca 2026 r, aby możliwe było przystąpienie i rozliczenie operacji z obowiązkowego etapu Realizacji operacji.</p> <p>Utworzona grupa EPI, udział co najmniej 2 partnerów, obowiązkowy udział rolnika, w przypadku przedsiębiorcy udział tylko z kodem PKD adekwatnym do operacji (I transza).</p> <p>Opracowanie planu operacji dotyczącej realizacji projektu (II transza) spełniającego poniższe wymogi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - określenie problemów jakie EPI zamierza rozwiązać poprzez realizację innowacyjnych operacji, - określenie sposobu rozwiązania problemów w formie uproszczonego planu operacji, - partycypacyjny charakter przygotowania planu operacji, - określenie celów i efektów realizacji planu operacji, - innowacyjność operacji. <p>REALIZACJA OPERACJI:</p> <p>Operacje może realizować także EPI, która nie skorzystała ze Wsparcia przygotowawczego.</p> <p>Udział co najmniej 2 partnerów, obowiązkowy udział rolnika, w przypadku przedsiębiorcy udział tylko z kodem PKD adekwatnym do operacji (dotyczy każdej operacji).</p> <p>Udział jednostki naukowej w mikrograntach z zakresu B+R+I oraz w operacji, w której występują koszty badań (obowiązkowo).</p> <p>Udział podmiotów uczestniczących w krajowych lub unijnych systemach jakości w przypadku operacji na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności (obowiązkowo).</p> <p>Wsparcie przyznawane wyłącznie na innowacyjne operacje.</p> <p>Trwałość operacji inwestycyjnych wynosi 5 lat od dnia wypłaty płatności końcowej.</p> <p>Dodatkowe informacje:</p> <p>Zapewnienie środków (osobny budżet) na poszukiwanie innowacji w konkretnych zakresach operacji (nabory tematyczne). Nabory tematyczne z pulą środków na poziomie krajowym, <u>Minister RiRW określa tematy naborów</u>, np. gleba, woda, block chain, greening, wykorzystanie roślin białkowych, agroleśnictwo, sekwestracja węgla rozwijanie produkcji w systemach jakości żywności, rolnictwo precyzyjne w ramach mikrograntów (po uprzednim zasięgnięciu opinii rolników w zakresie pożądanej tematyki naborów).</p>

	<p>Rola brokerów innowacji - identyfikacja oddolnych innowacyjnych pomysłów rolników oraz powiązanie z partnerami zainteresowanymi współpracą w zakresie podobnej tematyki operacji. Interwencja wdrażana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.</p>
Beneficjent	<p>WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE: osoba fizyczna/osoba prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej ze zdolnością prawną (1 podmiot zdolny do zawarcia umowy w imieniu partnerstwa).</p> <p>REALIZACJA OPERACJI:</p> <p>Osoby fizyczne/osoby prawne/ jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej ze zdolnością prawną – partnerzy Grupy Operacyjnej EPI nieposiadającej zdolności prawnej</p> <p>1 podmiot zawiera umowę o przyznaniu pomocy (lider projektu) - fakultatywnie</p> <p>Grupa Operacyjna EPI posiadająca zdolność prawną.</p>
Normy GAEC/SMR	<p>Nie dotyczy</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE (ryczałt)</p> <p>Wsparcie przygotowawcze udzielane będzie w formie zryczałtowanej kwoty określonej indywidualnie dla operacji, tj. na podstawie planowanego budżetu projektu złożonego przez wnioskodawcę (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b) maksymalnie w kwocie 1 mln zł (w ramach limitu 6 mln zł na jedną operację w Realizacji operacji).</p> <p>Beneficjent może otrzymać pomoc tylko raz w okresie realizacji Planu Strategicznego WPR.</p> <p>REALIZACJA OPERACJI (refundacja/ryczałt)</p> <p>Wsparcie na realizację operacji (z wyjątkiem mikrograntów) udzielane będzie w wysokości do 6 mln zł na jedną operację, w formie dotacji, w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych, nie więcej niż:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 100% kosztów ogólnych, przy czym koszty te mogą stanowić maksymalnie 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych, – 100% kosztów badań, przy czym koszty te mogą stanowić maksymalnie 50% kwoty pomocy na daną operację, – 65% kosztów inwestycji materialnych i niematerialnych, zgodnie z art. 73 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR. <p>Natomiast koszty bieżące/administracyjne w ramach realizacji operacji, w tym koszty związane z działaniami na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności wypłacane będą w formie ryczału w wysokości – do 20% kosztów inwestycyjnych i badań (art. 83 ust. 1 lit. d oraz ust. 2 lit. c).</p> <p>Wsparcie na Mikrogranty udzielane będzie w formie zryczałtowanej kwoty określonej indywidualnie dla operacji, tj. na podstawie planowanego budżetu projektu złożonego przez wnioskodawcę (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b) maksymalnie w kwocie 1 mln zł, z uwzględnieniem intensywności pomocy kosztów w ramach Realizacji operacji. Beneficjent może otrzymać pomoc tylko raz w okresie realizacji Planu Strategicznego WPR.</p> <p>Całkowita maksymalna wartość wsparcia dla jednego beneficjenta w okresie realizacji Planu Strategicznego WPR to 12 mln zł (dotyczy łącznie wsparcia przygotowawczego i realizacji operacji, w tym mikrograntów).</p>

	<p>Wartość stawki ryczałtowej w przypadku kosztów bieżących będzie analogiczna do rozwiązania przyjętego w okresie programowania 2014 - 2020, na podstawie obliczonej poprzez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów - w wysokości do 20 % kosztów inwestycyjnych oraz badań, w ramach każdej z operacji.</p>
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Ustala się kwoty jednostkowe dla czterech możliwych wariantów operacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wsparcia przygotowawczego, – Realizacji operacji poprzedzonej Wsparciem przygotowawczym, – Mikrograntów, – Realizacji operacji (niepoprzedzonej Wsparciem przygotowawczym). <p>Określone kwoty jednostkowe są kwotami ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi w ramach interwencji w okresie realizacji planu.</p> <p>Wysokość wsparcia obliczona na podstawie doświadczeń z wdrażania działania Współpraca PROW 2014 - 2020, a w zakresie wsparcia przygotowawczego – także w zakresie poddziałania „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” PROW 2014 - 2020.</p>
<p>Ocena pomocy państwa</p>	<p>Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.</p>
<p>Ocena WTO</p>	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. a i ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p> <p>Operacje realizowane w ramach interwencji, niezależnie od tego czy będą zawierały komponent badawczy czy tylko inwestycyjny, będą służyły podniesieniu innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich poprzez tworzenie i powszechne wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań, a co za tym idzie nie będą miały wpływu na produkcję i handel.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt - liczba projektów grup EPI
I.13.5	Współpraca Grup Operacyjnych EPI	59,95	109	184

Kod interwencji	I 13.6.
Nazwa interwencji	Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych.
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Wsparcie tworzenia grup producentów i rozwój organizacji producentów (art. 27 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. oraz art. 71 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.28 Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	TAK
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 1. Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji
Wskaźnik rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Opis warunków kwalifikowalności	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Beneficjent	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Metoda obliczania planowanych	Wsparcie na zasadach określonych w art. 27 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

jednostkowych kwot wsparcia	
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	Okres zobowiązań - 5 lat
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba grup/organizacji
I.13.6	Działanie 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2.	12,5	22,72	227

PROJEKT

Kod interwencji	I 13.7.
Nazwa interwencji	Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (<i>art. 16 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. oraz art. 71 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.29 Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	TAK
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel szczegółowy	Cel 3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości Pośrednio Cel 9 Poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 3. P 2. Wspieranie alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości CS 9.P4. Zapewnienie dostępności żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności - żywności ekologicznej, posiadającej oznaczenia geograficzne, wytwarzanej w ramach integrowanej produkcji roślin, a także w ramach krajowych systemów jakości żywności CS 9.P6. Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych pomiędzy producentami, grupami i otoczeniem CS 9.P9. Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów żywnościowych
Wskaźnik rezultatu	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

Opis warunków kwalifikowalności	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Beneficjent	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	Kwoty wsparcia zostały określone na podstawie faktycznych, uśrednionych kosztów, ponoszonych przez rolników w związku z uczestnictwem w danym systemie jakości.
Certyfikacja wysokości stawek wsparcia (zgodnie z art. 76 o PS)	Wsparcie na zasadach określonych w art. 16 <i>Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.</i>
Ocena pomocy państwa	Interwencja nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.
Dodatkowe informacje	Okres zobowiązań - 5 lat
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba certyfikatów
I.13.7	Poddziałanie 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	0,07	0,13	294

Kod interwencji	I 14.1.
Nazwa interwencji	Doskonalenie zawodowe rolników
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Wymiana wiedzy i informacji (art. 78 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.33 Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Działania szkoleniowe oczekiwane są przez rolników z terenu całego kraju. Natomiast, z uwagi na różnice występujące w zakresie prowadzonej działalności rolniczej, a tym samym różne potrzeby szkoleniowe rolników z poszczególnych regionów, zakres usług szkoleniowych będzie mógł być dostosowany do potrzeb rolników z danego województwa, regionu lub reprezentujących daną branżę.
Powiązane cele szczegółowe i cel szczegółowy	Cel 10 (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie rolników do korzystania z nich poprzez lepszy dostęp do badań, innowacji, wymiany wiedzy i szkoleń
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 10. P 1.Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji oraz zapewnienie dostępności profesjonalnych usług doradczych i szkoleniowych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	(P) R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Interwencja dotyczy szkoleń dla rolników, obejmujących zagadnienia związane z celami WPR oraz realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego. Interwencja zapewni przepływ wiedzy i informacji w zakresie rozwoju gospodarstw rolnych poprzez doskonalenie zawodowe rolników.
Celu(ów) Szczegółowego	Zakres interwencji

W ramach interwencji zapewnia się organizację szkoleń podstawowych oraz profilowanych dla rolników.

Odbiorcami interwencji są rolnicy, w tym młodzi rolnicy, a także małżonkowie rolników, domownicy rolników oraz osoby zatrudnione w rolnictwie.

Moduł 1: Szkolenia podstawowe dla rolników

Wsparcie będzie udzielane na organizację i prowadzenie szkoleń dla rolników obejmujących tematy horyzontalne związane z działalnością gospodarstwa, w szczególności w kontekście obowiązujących przepisów prawnych oraz najważniejszych obszarów i wyzwań polityki rolnej, wynikających z dokumentów programowych i strategicznych.

W ramach tego modułu realizowane będą także szkolenia niezbędne dla wdrożenia innych interwencji PS WPR.

Moduł 2: Szkolenia profilowane dla rolników

Wsparcie będzie udzielane na organizację i prowadzenie szkoleń dla rolników obejmujących tematy o charakterze specjalistycznym (w tym np. technologiczno-ekonomicznym, marketingowym) z możliwością ich branżowego ukierunkowania.

Szkolenia będą również mogły obejmować upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań i dobrych praktyk, które zostały już przetestowane i są możliwe do stosowania w sektorach produkcji rolnej lub w przetwórstwie rolno-spożywczym.

Zakres tematyczny oraz zasięg terytorialny szkoleń ustalane będą przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Możliwe będzie stosowanie preferencji w dostępie do szkoleń dla beneficjentów instrumentów Planu Strategicznego dla WPR.

Odbiorcy szkoleń nie ponoszą kosztów związanych z udziałem w szkoleniach, z wyłączeniem kosztu dojazdu uczestników. Wyjątkiem od tej zasady jest koszt transportu grupy w ramach szkoleń wyjazdowych.

kryteria wyboru:

Moduł 1: - nie dotyczy

Moduł 2: - zasady konkursów ustalane będą w ogłoszeniach o naborze, z uwzględnieniem w szczególności tematyki szkoleń, zasięgu terytorialnego oraz grupy docelowej;

o wyborze beneficjenta decydować będą jakościowe kryteria wyboru, określone dla danego konkursu lub w przypadku operacji wdrażanych w formule projektu budżetu (art.83 ust. 1 lit b i ust. 2 lit b rozporządzenia o planach strategicznych WPR), również cena.

<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>W ramach modułu 1 i 2 pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzi działalność szkoleniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; • posiada doświadczenie w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla rolników lub doradców*; • dysponuje zasobami kadrowymi, posiadającymi odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenie działań szkoleniowych, objętych operacją; • dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia działań szkoleniowych, objętych operacją. <p>* Obowiązek dokumentowania doświadczenia w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla rolników lub doradców nie dotyczy jednostek doradztwa rolniczego ze względu na fakt, że prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego jest ich zadaniem ustawowym i działalność ta podlega nadzorowi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.</p> <p>Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów, narzędzi informatycznych i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, a także sprzedaż ubezpieczeń dla rolnictwa, z wyjątkiem jednostek doradztwa rolniczego - osób prawnych, działających na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej Lasy Państwowe, działającej na podstawie przepisów ustawy o lasach.</p>
<p>Beneficjent</p>	<p>Moduł 1</p> <p>Ze względu na doświadczenie w organizacji i prowadzeniu szkoleń dla rolników, posiadane zasoby kadrowe, rozbudowaną bazę dydaktyczno-szkoleniową, a także ustawowe umocowanie do realizacji takiej działalności, szkolenia podstawowe będą realizowane przez ośrodki doradztwa rolniczego na terenie danego województwa.</p> <p>Moduł 2</p> <p>Podmioty prowadzące działalność szkoleniową lub konsorcja tych podmiotów, wybrane w ramach konkursu.</p>
<p>Normy GAEC/SMR</p>	<p>Nie dotyczy</p>
<p>Forma i wysokość wsparcia</p>	<p>Moduł 1 i 2</p> <p>Szkolenia w tych modułach rozliczane będą na podstawie standardowych stawek jednostkowych (<i>art. 83 ust. 1 lit. b rozporządzenia o planach strategicznych WPR</i>), przy czym w przypadku potrzeby realizacji działań nietypowych, których koszty nie mogły być wzięte pod uwagę do wyliczenia standardowych stawek jednostkowych, możliwe będzie wykorzystanie metody projektów budżetu (<i>art.83 ust. 1 lit b i ust. 2 lit b rozporządzenia o planach strategicznych WPR</i>).</p>

	<p>Koszty szkoleń będą kalkulowane w oparciu o stawki za osobogodzinę szkoleń w wysokości od 110 PLN do 240 PLN (zróżnicowanie w ramach sześciu kategorii typologicznych) oraz z uwzględnieniem dodatkowych elementów szkoleń dotyczących:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czasu trwania szkolenia, - kosztów akomodacyjnych, - kosztów ekspertów zewnętrznych, - opracowania materiałów szkoleniowych, - egzaminu. <p>Zakłada się coroczną aktualizację (w ostatnim kwartale danego roku) stawek jednostkowych, pod warunkiem, że współczynnik indeksacji przekroczy 5%.</p> <p>Mechanizm indeksacji stawek oparty jest o dwa zakresy danych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poziom inflacji bazowej po wyłączeniu cen administrowanych (określany przez Narodowy Bank Polski) - poziom cen w gospodarce narodowej – wskaźnik cen w ramach właściwej kategorii produktów lub usług (określonego przez Główny Urząd Statystyczny).
<p>Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia</p>	<p>Kwota ta została ustalona o stawki jednostkowe wyliczone na podstawie danych historycznych.</p> <p>Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analizy przeprowadzonej przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.</p> <p>Jednostkowa kwota wsparcia została określona jako koszt jednego osobodnia szkolenia przy założeniu organizacji szkolenia mieszanego (stacjonarnego wraz z warsztatem, o łącznym czasie trwania 2 dni, dla grupy 15 osób). Kwota ta została ustalona w oparciu o stawki jednostkowe (dotyczące osobogodzin szkolenia oraz elementów dodatkowych szkoleń), wyliczone na podstawie danych historycznych.</p> <p>W analizie wykorzystano pozyskane przy pomocy badań ankietowych (CAWI) dane historyczne nt. wysokości kosztów szkoleń w publicznych jednostkach doradztwa rolniczego oraz podmiotach innego typu, prowadzących działalność szkoleniową (jednostkach doradztwa prywatnego, związkach i organizacjach branżowych rolników, podmiotach badań i edukacji oraz organizacjach trzeciego sektora/NGO). Przy szacowaniu wysokości stawek różnicowano koszty oraz wysokość wsparcia w zależności od przyjętej formy szkolenia (wykład, warsztat, wizyta w gospodarstwie pokazowym), czasu jego trwania, wielkości grup szkoleniowych, potrzeby zatrudnienia ekspertów zewnętrznych, nakładów związanych z przygotowaniem i udostępnieniem bazy dydaktycznej (obejmujących w przypadku praktycznych form szkoleń również koszt udostępnienia gospodarstwa i opieki nad szkolonymi oraz kosztów ich transportu do i z gospodarstwa).</p>
<p>Ocena pomocy państwa</p>	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.</p>

	ABER				
	Pomoc zgodna z przepisami art. 21 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.				
Ocena WTO	Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. c i d załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.				
Kod Interwencji	Interwencja	Srodki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Srodki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt osobodni szkoleniowych	liczba
I.14.1	Doskonalenie zawodowe rolników	18,54	33,71	125 000	

PROJEKT

Kod interwencji	I 14.2.
Nazwa interwencji	Kompleksowe doradztwo rolnicze
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Wymiana wiedzy i informacji (<i>art.78 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR</i>)
Wskaźnik produktu	O.33 Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Doradztwo rolnicze oczekiwane jest przez rolników z terenu całego kraju. Natomiast, z uwagi na różnice występujące w zakresie prowadzonej działalności rolniczej, a tym samym różne potrzeby doradcze rolników z poszczególnych regionów, zakres usług doradczych będzie dostosowany do potrzeb rolników z danego regionu.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 10 (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie rolników do korzystania z nich poprzez lepszy dostęp do badań, innowacji, wymiany wiedzy i szkoleń
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 10. P 1. Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji oraz zapewnienie dostępności profesjonalnych usług doradczych i szkoleniowych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	(P) R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Interwencja obejmuje działania doradczo-upowszechnieniowe, dostosowane do indywidualnych potrzeb rolników lub grup rolników, obejmujące zagadnienia związane z celami WPR oraz realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego. Interwencja zapewni przepływ wiedzy i informacji w zakresie rozwoju gospodarstw rolnych poprzez indywidualne i grupowe doradztwo rolnicze. <u>Zakres interwencji</u> W ramach interwencji zapewnia się wsparcie doradcze dla gospodarstw rolnych poprzez: 1. doradztwo indywidualne realizowane w formie kompleksowych programów doradczych; 2. doradztwo grupowe. Odbiorcami kompleksowych programów doradczych oraz uczestnikami doradztwa grupowego są rolnicy, w tym młodzi rolnicy. Moduł 1: Kompleksowe programy doradcze Wsparcie będzie udzielane na świadczenie usług doradczych dla rolników. Usługi będą realizowane w postaci kompleksowych programów doradczych odpowiadających na

	<p>potrzeby gospodarstwa, przy czym kompleksowy program doradczy będzie obejmować co najmniej 2 usługi doradcze oraz będzie realizowany co najmniej przez 1 rok. Rolnik może skorzystać z danej usługi doradczej jeden raz w okresie realizacji PS WPR. Tematyka usług doradczych zostanie określona przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zgodnie z art.15 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR. Usługi doradcze będą świadczone w oparciu o metodyki doradzania, opracowane i aktualizowane przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie</p> <p>Moduł 2: Doradztwo grupowe Wsparcie będzie udzielane na świadczenie usług doradczych dla grup rolników. Usługi będą realizowane w oparciu o wypracowany przez doradcę we współpracy z grupą program pracy, uwzględniający różne formy pracy (np. wizyty w gospodarstwach/obiektach pokazowych czy spotkania eksperckie). Program pracy grupy trwa 1 rok i może być kontynuowany maksymalnie przez kolejny rok.</p> <p>Obszary tematyczne doradztwa grupowego zostaną określone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zgodnie z art. 15 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.</p> <p><u>Kryteria wyboru:</u> Moduł 1 - nie dotyczy Moduł 2 - zasady konkursów ustalone będą w ogłoszeniach o naborze, z uwzględnieniem w szczególności zakresu doradztwa grupowego, zasięgu terytorialnego oraz grupy docelowej; o wyborze beneficjenta decydować będą jakościowe kryteria wyboru, określone dla danego konkursu.</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>W ramach modułu 1 i 2 pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzi działalność doradczą z zakresu doradztwa rolniczego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; • posiada doświadczenie w świadczeniu usług doradczych*; • dysponuje odpowiednią liczbą doradców, umożliwiającą realizację usług doradczych objętych operacją, przy czym doradcy ci są wpisani na listę doradców prowadzoną przez CDR i - w przypadku doradztwa grupowego - zostali przeszkoleni z zakresu metodyki pracy grupowej; • zapewni realizację kompleksowych programów doradczych/doradztwa grupowego przez bezstronnych doradców; • posiada odpowiednie warunki techniczne, pozwalające na wykonywanie zadań związanych ze świadczeniem usług doradczych objętych operacją; • zapewni bezpieczeństwo danych osobowych. <p>* Obowiązek dokumentowania doświadczenia w świadczeniu usług doradczych nie dotyczy wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego ze względu na fakt, że prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego jest ich zadaniem ustawowym i działalność ta podlega nadzorowi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.</p> <p>Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów, narzędzi informatycznych i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, a także sprzedaż ubezpieczeń dla rolnictwa, z wyjątkiem jednostek doradztwa rolniczego - osób prawnych, działających na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa</p>

	rolniczego, podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej Lasy Państwowe, działającej na podstawie przepisów ustawy o lasach.
Beneficjent	<p>Moduł 1</p> <p>Ze względu na doświadczenie w prowadzeniu działalności doradczej, posiadane zasoby kadrowe, strukturę organizacyjną zapewniającą dotarcie do indywidualnego rolnika, a także ustawowe umocowanie do realizacji takiej działalności, kompleksowe programy doradcze będą realizowane przez ośrodki doradztwa rolniczego na terenie danego województwa.</p> <p>Moduł 2</p> <p>Podmioty prowadzące działalność w zakresie doradztwa rolniczego lub konsorcja tych podmiotów, wybrane w ramach konkursu.</p>
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Moduł 1</p> <p>Koszty uproszczone – stawki jednostkowe za realizację poszczególnych usług doradczych (art. 83 ust. 1 lit b rozporządzenia o planach strategicznych WPR).</p> <p>Katalog usług doradczych wraz z wysokością stawek za poszczególne usługi zostanie określony przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i będzie aktualizowany w miarę potrzeb. Wysokość stawek będzie ustalana w oparciu o wyniki analiz prowadzonych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, uwzględniających zadania i czynności zawarte w opisach metodyk poszczególnych usług doradczych.</p> <p>Moduł 2</p> <p>Koszty uproszczone – ryczałt (art. 83 ust. 1 lit c rozporządzenia o planach strategicznych WPR).</p> <p>Ryczałt wynosi 76 000 PLN i dotyczy kosztów realizacji rocznego programu pracy grupy rolników.</p> <p>Ryczałt będzie w miarę potrzeb aktualizowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.</p> <p>Moduł 1</p> <p>Jednostkowa kwota wsparcia została określona w oparciu o zakres zadań i czynności zawartych w metodykach doradzania, obowiązujących w ramach PROW 2014-2020 oraz oszacowane czasy realizacji prac i ich koszty (w szczególności koszty wynagrodzeń), w połączeniu z ustaloną na podstawie danych historycznych intensywnością zastosowania poszczególnych usług doradczych.</p> <p>Ze względu na stosunkowo wysoki poziom zmienności wycen poszczególnych usług doradczych, jednostkowa kwota wsparcia obliczona została jako wypadkowa cen pojedynczych usług z wykluczeniem wartości skrajnych.</p> <p>Moduł 2</p> <p>Wysokość wsparcia (ryczałt) została określona w oparciu o wyniki prac panelu ekspertów, pozwalających na ustalenie „modelowego” zakresu występowania określonych charakterystyk grupy rolników objętych doradztwem grupowym w odniesieniu do jej liczebności, częstotliwości organizacji spotkań merytorycznych, intensywności wsparcia eksperckiego (zarówno w zakresie specjalistów wewnętrznych podmiotu jak i ekspertów</p>

	<p>zewnątrznych), poziomu kompetencji wymaganego do kierowania grupą oraz wykorzystania dodatkowych form pracy doradczej (np. sesji wyjazdowych).</p> <p>Ustalona wysokość wsparcia oparta została o dane rynkowe dotyczące cen wybranych usług (wynajmu i transportu) oraz wysokości wynagrodzeń, z uwzględnieniem wymaganych kompetencji profesjonalnych.</p> <p>Wysokość kwoty jednostkowej odpowiada wysokości ryczałtu w ramach Modułu 2 interwencji.</p>			
Ocena państwa	pomocy	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.</p> <p>ABER</p> <p>Pomoc zgodna z przepisami art. 21 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.</p>		
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. c i d załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p>			
Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba usług doradczych i programów doradztwa grupowego
I.14.2	Kompleksowe doradztwo rolnicze	75,09	136,53	90 050

Kod interwencji	I 14.3.
Nazwa interwencji	Doskonalenie zawodowe kadr doradczych
Fundusz	EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Wymiana wiedzy i informacji (art. 78 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.33 Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj. Zakłada się, że doradcy rolniczy, zatrudnieni w podmiotach (publicznych i prywatnych), świadczących usługi z zakresu doradztwa rolniczego, będą mieć równy dostęp do doskonalenia zawodowego.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 10 (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie rolników do korzystania z nich poprzez lepszy dostęp do badań, innowacji, wymiany wiedzy i szkoleń
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 10. P 1. Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji oraz zapewnienie dostępności profesjonalnych usług doradczych i szkoleniowych
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	(P) R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację	Interwencja dotyczy doskonalenia zawodowego kadr doradczych w celu zapewnienia wysokiej jakości doradztwa rolniczego, dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, obejmującego zagadnienia związane z celami WPR. Ponadto, interwencja może przyczyniać się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego. Zakres interwencji
Celu(ów) Szczegółowego	W ramach interwencji zapewnia się organizację i prowadzenie następujących działań z zakresu doskonalenia zawodowego: <ul style="list-style-type: none"> • szkoleń podstawowych i uzupełniających; • szkoleń profilowanych;

- studiów podyplomowych;
- mentoringu;
- praktyk.

Odbiorcami działań z zakresu doskonalenia zawodowego są osoby zajmujące się zawodowo doradzaniem rolnikom (zatrudnione zarówno w podmiotach publicznych, jak i prywatnych). Zakres tematyczny doskonalenia zawodowego będzie ukierunkowany w szczególności na przygotowanie doradców do świadczenia usług szkoleniowych i doradczych dla rolników w obszarach określonych w art. 15 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Moduł 1: Podstawowe i uzupełniające szkolenia dla doradców rolniczych

Wsparcie udzielane będzie na organizację i przeprowadzenie szkoleń podstawowych i uzupełniających dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listy doradców prowadzone przez CDR oraz na prowadzenie tych list.

Moduł 2: Szkolenia profilowane dla doradców rolniczych

Wsparcie udzielane będzie na organizację i przeprowadzenie innych szkoleń niż szkolenia określone w module 1, mających na celu doskonalenie zawodowe doradców rolniczych, w tym także w obszarze umiejętności metodycznych i kompetencji miękkich niezbędnych w pracy doradczej.

Moduł 3: Studia podyplomowe dla doradców rolniczych

Moduł 4: Mentoring dla młodych doradców rolniczych

Moduł 5: Praktyki zawodowe dla doradców rolniczych

Wsparcie udzielane będzie na udział w studiach podyplomowych, organizację i przeprowadzenie mentoringu oraz organizację i przeprowadzenie praktyk dla doradców rolniczych.

Odbiorcy studiów podyplomowych i mentoringu są zobowiązani do co najmniej 3 lat pracy na pełny etat w charakterze doradcy rolniczego, od zakończenia kształcenia, a w przypadku praktyk – przez co najmniej rok od ich zakończenia.

W okresie obowiązywania PS WPR dany doradca może zostać objęty:

- studiami podyplomowymi tylko raz;
- opieką mentorską tylko raz i nie dłużej niż przez 1 rok;
- praktykami nie krócej niż 10 dni kalendarzowych i nie dłużej niż przez 1 rok (365 dni) łącznie.

Odbiorcy działań z zakresu doskonalenia zawodowego nie ponoszą kosztów związanych z udziałem w tych działaniach, z wyłączeniem kosztu dojazdu uczestników. Wyjątkiem od tej zasady jest koszt transportu grupy w ramach szkoleń wyjazdowych.

Kryteria wyboru:

Moduł 1:

	<p>- nie dotyczy</p> <p>Moduł 2:</p> <p>- zasady konkursów ustalane będą w ogłoszeniach o naborze, z uwzględnieniem w szczególności tematyki działań szkoleniowych, zasięgu terytorialnego oraz grupy docelowej; o wyborze beneficjenta decydować będą jakościowe kryteria wyboru, określone dla danego konkursu lub w przypadku operacji wdrażanych w formule projektu budżetu, również cena.</p> <p>Moduł 3:</p> <p>- szczegółowe zasady naboru określone będą w ogłoszeniach o naborze</p> <p>Moduł 4:</p> <p>- szczegółowe zasady naboru określone będą w ogłoszeniach o naborze</p> <p>Moduł 5:</p> <p>- szczegółowe zasady naboru określone będą w ogłoszeniach o naborze</p>
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Moduł 1:</p> <p>Pomoc może być przyznana, jeżeli podmiot posiada ustawowe umocowanie do prowadzenia list doradców rolnych/ rolnośrodowiskowych/ ekspertów przyrodniczych i szkoleń uprawniających do wpisu na listę</p> <p>Moduł 2:</p> <p>Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzi działalność szkoleniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; • posiada doświadczenie w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla doradców*; • dysponuje zasobami kadrowymi, posiadającymi odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenie szkoleń, objętych operacją; • dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia szkoleń, objętych operacją. <p>* Obowiązek dokumentowania doświadczenia w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla doradców nie dotyczy Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie ze względu na fakt, że podnoszenie kompetencji zawodowych doradców w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego jest ich zadaniem ustawowym i działalność ta podlega nadzorowi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.</p> <p>Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów, narzędzi informatycznych i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, a także sprzedaż ubezpieczeń dla rolnictwa, z wyjątkiem jednostek doradztwa rolniczego - osób prawnych, działających na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym</p>

i nauce oraz państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej Lasy Państwowe, działającej na podstawie przepisów ustawy o lasach.

Moduł 3:

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:

- prowadzi udokumentowaną działalność z zakresu doradztwa rolniczego przez okres co najmniej 5 lat;
- zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradców rolniczych, z których co najmniej połowa znajduje się na listach doradców prowadzonych przez CDR;
- zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradcę rolniczego, który chce skorzystać ze studiów podyplomowych, przy czym doradca ten, nie krócej niż 1 rok zajmuje się zawodowo doradztwem rolniczym w podmiocie doradczym ubiegającym się o wsparcie;
- zobowiąże się do utrzymania zatrudnienia doradcy rolniczego objętego studiami podyplomowymi, przez okres 3 lat po ich zakończeniu, na podstawie umowy o pracę na pełny etat.

Moduł 4:

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:

- prowadzi udokumentowaną działalność z zakresu doradztwa rolniczego przez okres co najmniej 5 lat;
- zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradców rolniczych, z których co najmniej połowa znajduje się na listach doradców prowadzonych przez CDR;
- zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradcę rolniczego, który ma zostać objęty opieką mentora, przy czym doradca ten, nie krócej niż 1 rok i nie dłużej niż 3 lata, zajmuje się zawodowo doradztwem rolniczym w podmiocie doradczym ubiegającym się o wsparcie;
- zobowiąże się do utrzymania zatrudnienia doradcy rolniczego objętego opieką mentorską, przez okres 3 lat po jej zakończeniu, na podstawie umowy o pracę na pełny etat;
- zapewnia przebieg opieki mentorskiej zgodnie z wytycznymi opracowanymi przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie;
- zapewnia mentora, który posiada wykształcenie wyższe, co najmniej 10-letnie doświadczenie w świadczeniu usług z zakresu doradztwa rolniczego oraz ukończył szkolenie dla mentorów przeprowadzone przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Moduł 5:

Pomoc może być przyznana, jeżeli podmiot doradczy:

- prowadzi udokumentowaną działalność z zakresu doradztwa rolniczego przez okres co najmniej 5 lat;
- zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradców rolniczych, z których co najmniej połowa znajduje się na listach doradców prowadzonych przez CDR;

	<ul style="list-style-type: none"> • zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradcę rolniczego, który chce skorzystać z praktyk, przy czym doradca ten, nie krócej niż 1 rok zajmuje się zawodowo doradztwem rolniczym w podmiocie doradczym ubiegającym się o wsparcie; • zobowiąże się do utrzymania zatrudnienia doradcy rolniczego objętego praktykami, przez okres co najmniej roku od ich zakończenia, na podstawie umowy o pracę na pełny etat. <p>Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpisany jest na listę podmiotów oferujących praktyki dla doradców rolniczych prowadzoną przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie; • zobowiąże się do zapewnienia opiekuna praktyk; • zobowiąże się do realizacji programu praktyk zgodnego z wytycznymi opracowanymi przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.
Beneficjent	<p>Moduł 1: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie</p> <p>W przypadku szkoleń dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listy doradców prowadzone przez CDR beneficjentem pomocy będzie CDR. CDR, na podstawie przepisów ustawowych, jest jedynym podmiotem uprawnionym do realizacji ww. szkoleń, przeprowadzania egzaminów i prowadzenia list doradców. CDR realizuje te zadania od 2007 r.; zostało do nich wyznaczone ze względu na posiadane doświadczenie, zasoby kadrowe i odpowiednią bazę dydaktyczno-szkoleniową.</p> <p>Moduł 2: Podmioty prowadzące działalność szkoleniową lub konsorcja tych podmiotów, wybrane w ramach konkursu.</p> <p>Moduł 3: Podmioty prowadzące działalność z zakresu doradztwa rolniczego.</p> <p>Moduł 4: Podmioty prowadzące działalność z zakresu doradztwa rolniczego.</p> <p>Moduł 5: Podmioty wpisane na listę podmiotów oferujących praktyki dla doradców rolniczych, prowadzoną przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.</p>
Normy GAEC/SMR	<p>Nie dotyczy</p>
Forma i wysokość wsparcia	<p>Moduł 1 i 2</p> <p>Szkolenia w tych modułach rozliczane będą na podstawie standardowych stawek jednostkowych (art. 83 ust. 1 lit. b rozporządzenia o planach strategicznych WPR), przy czym w przypadku potrzeby realizacji działań nietypowych, których koszty nie mogły być wzięte pod uwagę do wyliczenia standardowych stawek jednostkowych, możliwe będzie</p>

	<p>wykorzystanie metody projektów budżetu (art. 83 ust. 2 lit. b rozporządzenia o planach strategicznych WPR).</p> <p>Koszty szkoleń będą kalkulowane w oparciu o stawki za osobogodzinę szkoleń w wysokości od 110 PLN do 240 PLN (zróżnicowanie w ramach sześciu kategorii typologicznych) oraz z uwzględnieniem dodatkowych elementów szkoleń dotyczących:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czasu trwania szkolenia, - kosztów akomodacyjnych, - kosztów ekspertów zewnętrznych, - opracowania materiałów szkoleniowych, - egzaminu <p>Zakłada się coroczną aktualizację (w ostatnim kwartale danego roku) stawek jednostkowych, pod warunkiem, że współczynnik indeksacji przekroczy 5%.</p> <p>Mechanizm indeksacji stawek oparty jest o dwa zakresy danych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poziom inflacji bazowej po wyłączeniu cen administrowanych (określany przez Narodowy Bank Polski) - poziom cen w gospodarce narodowej – wskaźnik cen w ramach właściwej kategorii produktów lub usług (określonego przez Główny Urząd Statystyczny). <p>Dodatkowo, koszty prowadzenia list doradców przez Centrum Doradztwa Rolniczego w ramach modułu 1, finansowane będą na podstawie stawki ryczałtowej (art. 83 ust. 1 lit. d rozporządzenia o planach strategicznych WPR), wynoszącej 15 % kosztów realizacji szkoleń w ramach tego modułu.</p> <p>Moduł 3</p> <p>Refundacja</p> <p>Maksymalna wysokość pomocy udzielona na udział w studiach podyplomowych dla jednego odbiorcy nie może przekroczyć 9 500 PLN.</p> <p>Moduł 4</p> <p>Koszty uproszczone – ryczałt (art. 83 ust. 1 lit c rozporządzenia o planach strategicznych WPR)</p> <p>Ryczałt wynosi 8500 PLN za roczne uczestnictwo jednej osoby w programie mentoringowym.</p> <p>Moduł 5</p> <p>Koszty uproszczone – stawka jednostkowa (art. 83 ust. 1 lit b rozporządzenia o planach strategicznych WPR).</p> <p>Stawka jednostkowa wynosi 570 PLN za 1 dzień praktyk 1 odbiorcy (osobodzień praktyk).</p>
Metoda obliczania planowanych	Wysokość stawek ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut

**jednostkowych
kwot wsparcia**

Badawczy, a w przypadku prowadzenia list doradców (w ramach modułu 1) stawka ryczałtowa została wyliczona na podstawie historycznych danych księgowych przekazanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego.

Moduł 1

Jednostkowa kwota wsparcia została określona jako koszt jednego osobodnia szkolenia przy założeniu organizacji szkolenia mieszanego (stacjonarnego wraz z warsztatem, o łącznym czasie trwania 2 dni, dla grupy 15 osób) powiększonego o stawkę ryczałtową na prowadzenie list doradców. Kwota ta została ustalona w oparciu o stawki jednostkowe (dotyczące osobogodzin szkolenia oraz elementów dodatkowych szkoleń) oraz stawkę ryczałtową, wyliczone na podstawie danych historycznych.

W analizie dotyczącej kosztów szkoleń wykorzystano pozyskane przy pomocy badań ankietowych (CAWI) dane historyczne nt. wysokości kosztów szkoleń w publicznych jednostkach doradztwa rolniczego oraz podmiotach innego typu, prowadzących działalność szkoleniową (jednostkach doradztwa prywatnego, związkach i organizacjach branżowych rolników, podmiotach badań i edukacji oraz organizacjach trzeciego sektora/NGO). Przy szacowaniu wysokości stawek różnicowano koszty oraz wysokość wsparcia

w zależności od przyjętej formy szkolenia (wykład, warsztat, wizyta w gospodarstwie pokazowym), czasu jego trwania, wielkości grup szkoleniowych, potrzeby zatrudnienia ekspertów zewnętrznych, nakładów związanych z przygotowaniem i udostępnieniem bazy dydaktycznej (obejmujących w przypadku praktycznych form szkoleń również koszt udostępnienia gospodarstwa i opieki nad szkolonymi oraz kosztów ich transportu do i z gospodarstwa).

Przy określaniu stawki ryczałtowej na prowadzenie list doradców wykorzystano dane księgowe dotyczące ponoszonych przez CDR kosztów, związanych z prowadzeniem listy doradców rolniczych, rolnośrodowiskowych i ekspertów przyrodniczych, zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW 2014-2020 (Dz. U. z 2001 poz. 182 i poz. 904), oraz przepisami wykonawczymi do tej ustawy.

Moduł 2

Jednostkowa kwota wsparcia została określona jako koszt jednego osobodnia szkolenia przy założeniu organizacji szkolenia mieszanego (stacjonarnego wraz z warsztatem, o łącznym czasie trwania 2 dni, dla grupy 15 osób). Kwota ta została ustalona w oparciu o stawki jednostkowe (dotyczące osobogodzin szkolenia oraz elementów dodatkowych szkoleń), wyliczone na podstawie danych historycznych.

W analizie wykorzystano pozyskane przy pomocy badań ankietowych (CAWI) dane historyczne nt. wysokości kosztów szkoleń w publicznych jednostkach doradztwa rolniczego oraz podmiotach innego typu, prowadzących działalność szkoleniową (jednostkach doradztwa prywatnego, związkach i organizacjach branżowych rolników, podmiotach badań i edukacji oraz organizacjach trzeciego sektora/NGO). Przy szacowaniu wysokości stawek różnicowano koszty oraz wysokość wsparcia w zależności od przyjętej formy szkolenia (wykład, warsztat, wizyta w gospodarstwie

	<p>pokazowym), czasu jego trwania, wielkości grup szkoleniowych, potrzeby zatrudnienia ekspertów zewnętrznych, nakładów związanych z przygotowaniem i udostępnieniem bazy dydaktycznej (obejmujących w przypadku praktycznych form szkoleń również koszt udostępnienia gospodarstwa i opieki nad szkolonymi oraz kosztów ich transportu do i z gospodarstwa).</p> <p>Moduł 3</p> <p>Maksymalny limit wsparcia został oparty o wyniki kwerendy kosztów studiów podyplomowych z zakresu rolnictwa (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie kwalifikacji rolniczych posiadanych przez osoby wykonujące działalność rolniczą obejmujących co najmniej jedno z następujących zagadnień: ekonomikę rolnictwa, organizację lub technologię produkcji rolniczej, marketing artykułów rolnych, rachunkowość rolniczą, agrobiznes) oraz specjalistycznej tematyki okołorolniczej (m.in. pszczelarstwa, bezpieczeństwa i jakości żywności, zarządzania ryzykiem produkcyjnym i cenowym w rolnictwie, rehabilitacji zwierząt) oferowanych w okresie ostatnich dwóch lat przez podmioty edukacyjne (uczelnie wyższe i instytuty badawcze) z obszaru całego kraju. Oszacowany limit jest maksymalną wartością rocznej opłaty za studia dla pojedynczego uczestnika.</p> <p>Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia odpowiada maksymalnemu limitowi wsparcia.</p> <p>Moduł 4</p> <p>Wysokość wsparcia (ryczałt) została określona w oparciu o wyniki prac panelu ekspertów, pozwalających na ustalenie „modelowego” kształtu formuły programu mentorskiego w zakresie doskonalenia kadr doradczych, w odniesieniu do liczby sesji mentoringowych, oraz wymiaru czasowego poszczególnych elementów w powiązaniu z wysokością kosztów, m.in. wynagrodzeń z uwzględnieniem wymaganego poziomu kompetencji profesjonalnych.</p> <p>Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia odpowiada wysokości ryczałtu.</p> <p>Moduł 5</p> <p>Wysokość stawki jednostkowej obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dodatek szkoleniowy dla opiekuna praktykanta, wyliczony na podstawie średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej wraz z pochodnymi wynagrodzeń; • koszty zakwaterowania praktykanta; • koszty żywienia praktykanta; • koszty stałe beneficjenta. <p>Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia odpowiada wysokości stawki jednostkowej.</p>
<p>Ocena pomocy państwa</p>	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.</p> <p>ABER</p> <p>Pomoc zgodna z przepisami art. 21 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.</p>
<p>Ocena WTO</p>	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. c i d załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt - liczba wspieranych jednostek
I.14.3	Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	4,84	8,79	23 558

PROJEKT

Kod interwencji	I 14.4.
Nazwa interwencji	Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych
Fundusz	EFRRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Rodzaj interwencji	Wymiana wiedzy i informacji (art.78 projektu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)
Wskaźnik produktu	O.33 Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
Wkład w realizację ringfencing	NIE
Czy interwencja zawiera płatności kontynuacyjne z PROW	NIE
Zakres terytorialny	Cały kraj.
Powiązane cele szczegółowe i cel przekrojowy	Cel 10 (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie rolników do korzystania z nich poprzez lepszy dostęp do badań, innowacji, wymiany wiedzy i szkoleń
Potrzeba(-y), na którą(-e) odpowiada interwencja	CS 10. P 1. Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji oraz zapewnienie dostępności profesjonalnych usług doradczych i szkoleniowych CS 10. P 3. Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS
Wskaźnik (wskaźniki) rezultatu	(P) R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami
Opis wymagań interwencji, które zapewniają efektywny wkład w realizację Celu(ów) Szczegółowego	Interwencja dotyczy transferu wiedzy w oparciu o demonstracje oraz wzmocnienia bazy gospodarstw demonstracyjnych i jest nakierowana na zagadnienia związane z celami WPR oraz realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego. Interwencja zapewni przepływ wiedzy i informacji w zakresie rozwoju gospodarstw rolnych poprzez wizyty w gospodarstwach demonstracyjnych oraz rozwój bazy gospodarstw demonstracyjnych. <u>Zakres interwencji</u> W ramach interwencji zapewnia się: <ul style="list-style-type: none">• transfer wiedzy w oparciu o demonstracje;• wzmocnienie bazy gospodarstw demonstracyjnych. Odbiorcami interwencji są rolnicy, w tym młodzi rolnicy, a także małżonkowie rolników, domownicy rolników, osoby zatrudnione w rolnictwie oraz posiadacze gospodarstw demonstracyjnych.

	<p>Pośrednio, z rezultatów interwencji będą mogli korzystać także inni mieszkańcy obszarów wiejskich, w tym kadra dydaktyczna i uczniowie szkół rolniczych.</p> <p>Moduł 1: Transfer wiedzy w oparciu o demonstracje</p> <p>Wsparcie będzie udzielane na zakładanie i prowadzenie demonstracji oraz organizację i realizację wizyt w gospodarstwach demonstracyjnych. W ramach operacji przewiduje się także możliwość prowadzenia wdrożeń, testowania innowacyjnych rozwiązań, doświadczalnictwa polowego, promowania dobrych praktyk oraz upowszechniania rezultatów operacji.</p> <p>Moduł 2: Wzmocnienie bazy gospodarstw demonstracyjnych</p> <p>Wsparcie będzie udzielane na doposażenie gospodarstwa związane z poprawą warunków do przyjmowania osób wizytujących gospodarstwo oraz ulepszeniem jego bazy dydaktycznej.</p> <p><u>Kryteria wyboru:</u></p> <p>Moduł 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - kryteria wyboru ustalone będą na etapie zamówienia, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych <p>Moduł 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - kryteria wyboru uwzględniają w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • udostępnianie gospodarstwa w celach edukacyjnych (wymiany wiedzy) dla rolników lub doradców rolniczych, w okresie poprzedzającym złożenie wniosku • doświadczenie w prowadzeniu wdrożeń, demonstracji lub pokazów • współpraca w zakresie transferu wiedzy i innowacji z ośrodkiem doradztwa rolniczego, szkołą rolniczą lub jednostką naukową
<p>Opis warunków kwalifikowalności</p>	<p>Moduł 1</p> <p>Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzi działalność szkoleniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; – posiada doświadczenie w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla rolników lub doradców rolniczych*; – dysponuje zasobami kadrowymi, posiadającymi odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenie operacji; – dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do zrealizowania operacji; – posiada prawo dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres trwania operacji. <p>Moduł 2</p> <p>Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jest posiadaczem gospodarstwa rolnego należącego do Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych – stosuje w gospodarstwie praktyki i rozwiązania wpisujące się w cele WPR oraz Europejskiego Zielonego Ładu; – zapewni promocję i udostępnianie gospodarstwa na potrzeby wizytujących przez okres 3 lat od daty otrzymania pomocy finansowej;

	<p>– zobowiąże się do przyjęcia określonej liczby osób lub grup, w celu zapoznania ich z rozwiązaniami stosowanymi w gospodarstwie demonstracyjnym, w okresie 3 lat od daty otrzymania pomocy finansowej.</p> <p>* Obowiązek dokumentowania doświadczenia w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla rolników lub doradców rolniczych nie dotyczy jednostek doradztwa rolniczego ze względu na fakt, że prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego jest ich zadaniem ustawowym i działalność ta podlega nadzorowi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.</p> <p>Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów, narzędzi informatycznych i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, a także sprzedaż ubezpieczeń dla rolnictwa z wyjątkiem jednostek doradztwa rolniczego - osób prawnych, działających na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej Lasy Państwowe, działającej na podstawie przepisów ustawy o lasach.</p>
Beneficjent	<p>Moduł 1</p> <p>Podmioty prowadzące działalność szkoleniową lub konsorcja tych podmiotów, wybrane w trybie zamówień publicznych</p> <p>Moduł 2</p> <p>Posiadacz gospodarstwa rolnego należącego do Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych</p>
Normy GAEC/SMR	Nie dotyczy
Forma i wysokość wsparcia	<p>Moduł 1</p> <p>Wysokość wsparcia nie może stanowić więcej niż wysokość wynagrodzenia zgodnego z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych.</p> <p>Moduł 2</p> <p>Koszty uproszczone – ryczałt. (art. 83 ust. 1 lit c rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).</p> <p>Ryczałt został ustalony na dwóch poziomach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 17 000 PLN w przypadku doposażenia gospodarstwa, nieobejmującego inwestycji o charakterze budowlanym; - 49 500 PLN w przypadku doposażenia gospodarstwa obejmującego inwestycje o charakterze budowlanym. <p>Ryczałt będzie w miarę potrzeb aktualizowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.</p>
Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia	<p>Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analizy przeprowadzonej przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.</p> <p>Moduł 1:</p>

	<p>Jednostkowa kwota wsparcia została określona jako koszt jednej wizyty grupy rolników w gospodarstwie demonstracyjnym. Kwota ta została oszacowana w oparciu o dostępne informacje dotyczące prowadzenia działań demonstracyjnych.</p> <p>Przy szacowaniu kosztów wizyt demonstracyjnych wykorzystano i zaadoptowano scenariusze przygotowania i przeprowadzenia wizyt opracowane w ramach projektu H2020-Agridemo i zamieszczone na stronie https://farmdemo.eu/, a także odwołano się do pozyskanych przy pomocy badań ankietowych (CAWI) danych historycznych nt. wysokości wydatków związanych z poszczególnymi elementami wizyt w gospodarstwach demonstracyjnych, ponoszonych przez podmioty zaangażowane w działalność tego typu m.in. podmioty doradztwa publicznego zaangażowane w rozwijanie sieci gospodarstw demonstracyjnych, podmioty badań i edukacji oraz podmioty innego typu, prowadzące działalność szkoleniową.</p> <p>Moduł 2:</p> <p>Wysokość wsparcia (ryczałt) została określona w oparciu o wyniki prac panelu ekspertów, pozwalających na określenie „modelowych” kosztów wsparcia w przypadku doposażenia gospodarstwa demonstracyjnego w dwóch wariantach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doposażenia gospodarstwa, nie obejmującego inwestycji o charakterze budowlanym; - doposażenia gospodarstwa obejmującego inwestycje o charakterze budowlanym. <p>Stawki rynkowe dla poszczególnych elementów kosztów ustalone zostały na podstawie zapytań ofertowych, w przypadku stawek jednostkowych na usługi budowlane wykorzystany został obowiązujący standard wykonywania kosztorysów - Polski Standard Kosztorysowania Robót Budowlanych. Kwoty ryczałtów dla obu wariantów zostały określone na poziomie 50% całkowitych „modelowych” kosztów wsparcia.</p> <p>Wysokość kwoty jednostkowej odpowiada wysokości ryczałtu dla wariantu doposażenia gospodarstwa obejmującego inwestycje o charakterze budowlanym.</p>
Ocena państwa	<p>Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.</p> <p>ABER</p> <p>Pomoc zgodna z przepisami art. 21 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.</p>
Ocena WTO	<p>Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. c i d załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.</p>

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Produkt – liczba wizyt i doposażonych gospodarstw
I.14.4	Wsparcie demonstracyjnych gospodarstw	12,08	21,97	5 608

ROZDZIAŁ 6. CELE I PLAN FINANSOWY

W związku z wprowadzeniem okresu przejściowego dla Wspólnej Polityki Rolnej po 2020 r. i przesunięciem części środków finansowych pierwotnie zaplanowanych do wykorzystania w ramach Planu Strategicznego WPR (środki na lata 2021 i 2022) do trwającej perspektywy finansowej, kolejny okres programowania zostanie skrócony, co znajduje odzwierciedlenie w wysokości alokacji Planu.

Na budżet Planu Strategicznego WPR składają się następujące środki unijne:

1. Środki EFRG (I filaru WPR) – 17 327 mln euro
2. Dodatkowe środki I filaru przeznaczone na interwencje z zakresu pszczelarstwa – 25 mln euro
3. Środki EFRROW (II filaru WPR) – 4 686 mln euro.

W odniesieniu do środków II filaru WPR, jak wspomniano wyżej, wysokość środków unijnych to **4 686** mln euro. Dodatkowo, w budżecie Planu przewidziane jest współfinansowanie krajowe w łącznej wysokości **3 112** mln euro. Tym samym, łączny budżet II filaru wyniesie **7 798** mln euro.

Poziom współfinansowania w ramach poszczególnych interwencji jest zróżnicowany i wynika z możliwości przewidzianych projektowanymi przepisami UE. Wynosi on:

- 80 % dla interwencji leśnych, zadrzewieniowych i rolnośrodowiskowych
- 65 % dla płatności dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania
- 55% dla pozostałych interwencji.

W przypadku interwencji leśnych, zadrzewieniowych, rolnośrodowiskowych oraz płatności dla obszarów ONW będzie on jednolity we wszystkich regionach. W przypadku pozostałych interwencji procent współfinansowania w wysokości 55% będzie miał zastosowanie dla interwencji jako całości, ale ze względu na występujące w Polsce różne kategorie regionów, dla których przepisy wspólnotowe ustanawiają różny maksymalny poziom współfinansowania EFRROW, poziom ten będzie wynosił:

- 55,32% w regionach słabiej rozwiniętych (13 województw oraz region mazowiecki regionalny) oraz regionach przejściowych (województwa dolnośląskie i wielkopolskie)
- 43% w regionach rozwiniętych – w przypadku Polski jest to region warszawski stołeczny obejmujący Warszawę wraz z sąsiednimi powiatami.

W związku z powyższym, w Planie Strategicznym niezbędne będzie wydzielenie w budżetach poszczególnych instrumentów budżetów na poszczególne kategorie regionów. Podział ten będzie miał charakter indykatywny, a do jego wyznaczenia przyjęty zostanie poziom absorpcji środków przez poszczególne regiony w ramach perspektywy finansowej 2014-2020.

6.1 Tabele Finansowe

Budżet interwencji I filara WPR

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRG) w mln [EUR]
I.1	Podstawowe wsparcie dochodów	8 206,63
I.2	Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów	2 004,10
I.3	Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników	185,31
I.4.1	Ekoschemat-Obszary z roślinami miododajnymi	3,95
I.4.2	Ekoschemat-Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt	535,88
I.4.3	Ekoschemat-Międzyplony / Wsiewki	207,14
I.4.4	Ekoschemat-Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia	714,02
I.4.5	Ekoschemat-Zróżnicowana struktura upraw	186,24
I.4.6	Ekoschemat-Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji	586,89
I.4.7	Ekoschemat-Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, tj. w formie aplikacji doglebowej	12,79
I.4.8	Ekoschemat-Uproszczone systemy uprawy	511,77
I.4.9	Ekoschemat-Utrzymanie zadrzewień śródpolnych	2,35
I.4.10	Ekoschemat-Utrzymanie systemów rolno-leśnych	0,63
I.4.11	Ekoschemat-Retencjonowanie wody na TUZ	110,75
I.4.12	Ekoschemat-Przeznaczenie 7 % powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne	28,02
I.4.13	Ekoschemat-Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	38,51
I.4.14	Ekoschemat-Biologiczna ochrona upraw	2,20
I.4.15	Ekoschemat-Rolnictwo ekologiczne	746,03
I.4.16	Ekoschemat-Dobrostan zwierząt	644,56
I.5.1	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do krów	790,93
I.5.2	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do młodego bydła	894,37
I.5.3	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do owiec	24,24
I.5.4	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do kóz	1,39
I.5.5	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do buraków cukrowych	362,50
I.5.6	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do chmielu	4,36
I.5.7	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do lnu	2,97
I.5.8	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do konopi	0,48
I.5.9	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do pomidorów	10,50
I.5.10	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do truskawek	51,28
I.5.11	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do ziemniaków skrobiowych	45,11
I.5.12	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do roślin pastewnych	86,63
I.5.13	Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do roślin strączkowych na ziarno	324,25
RAZEM		17 327

Interwencje sektorowe

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]
I.6.1	Wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej	0,55	1,1
I.6.2	Wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych	10,34	20,68
I.6.3	Wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi	7,92	15,83
I.6.4	Ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrowniej	1,33	2,67
I.6.5	Pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół	4,38	8,76
I.6.6	Wsparcie naukowo-badawcze	0,44	0,89
I.6.7	Wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacji miodów odmianowych	0,16	0,33
RAZEM		25	50

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE w mln [EUR]
I.7.1	Interwencja w sektorze owoców i warzyw- Poprawa infrastruktury wykorzystywanej do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw	Nie określa się
I.7.2	Interwencja w sektorze owoców i warzyw- Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw	
I.7.3	Interwencja w sektorze owoców i warzyw -Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw	
I.7.4	Interwencja w sektorze owoców i warzyw -Działania mające na celu zapobieganie kryzysom oraz zarządzanie kryzysowe na rynku owoców i warzyw	
I.7.5	Interwencja w sektorze owoców i warzyw -Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu	
I.7.6	Interwencja w sektorze owoców i warzyw - badania i rozwój	
RAZEM		

Budżet interwencji II filara WPR

Kod Interwencji	Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]
I.8.1	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	234,72	293,40
I.8.2	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	316,96	396,20
I.8.3	Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	17,70	22,13
I.8.4	Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	1,11	1,39
I.8.5	Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	7,94	9,93
I.8.6	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	90,90	113,62
I.8.7	Wieloletnie pasy kwietne	1,91	2,39
I.8.8	Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne	6,69	8,37
I.8.9.1	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). <i>Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000</i>	12,68	15,85
I.8.9.2	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). <i>Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000</i>	10,85	13,56
I.8.9.3	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). <i>Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone</i>	6,03	7,53
I.8.10	Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020)	22,83	28,53
I.9	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)	1 034,80	1 592,00
I.10.1.1	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacja)	421,85	767,00
I.10.1.2	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (IF)	33,00	60,00
I.10.2	Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	107,25	195,00

I.10.3	Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	38,50	70,00
I.10.4	Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	174,82	317,86
I.10.5	Rozwój małych gospodarstw	265,10	482,00
I.10.6.1	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	28,05	51,00
I.10.6.2	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - Instrumenty finansowe – w gospodarstwie	8,25	15,00
I.10.7.1	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	112,20	204,00
I.10.7.2	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - Instrumenty finansowe - poza gospodarstwem	11,00	20,00
I.10.8	Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym	74,8	136,00
I.10.9.1	Rozwój usług rolnictwa precyzyjnego na rzecz ochrony środowiska i klimatu	81,95	149,00
I.10.9.2	Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (IF)	27,50	50,00
I.10.10	Infrastruktura na obszarach wiejskich	184,25	335,00
I.10.11	Zalesianie gruntów rolnych	9,30	11,62
I.10.12	Tworzenie zadrzewień śródpolnych	4,80	6,00
I.10.13	Zakładanie systemów rolno-leśnych	4,80	6,00
I.10.14	Zwiększanie bioróżnorodności i odporności lasów prywatnych	9,60	12,00
I.11	Premie dla młodych rolników	315,17	573,03
I.12.1	Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	109,45	199,00
I.12.2	Dofinansowanie Funduszy Ubezpieczeń Wzajemnych	30,80	56,00
I.13.1	LEADER (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność)	375,10	682,00
I.13.2	Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów	91,45	166,28
I.13.3	Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności	20,33	36,97
I.13.4	Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	11,55	21,00
I.13.5	Współpraca Grup Operacyjnych EPI	59,95	109,00
I.13.6	Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych.	12,50	22,72
I.13.7	Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	0,07	0,13
I.14.1	Doskonalenie zawodowe rolników	18,54	33,71
I.14.2	Kompleksowe doradztwo rolnicze	75,09	136,53
I.14.3	Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	4,84	8,79
I.14.4	Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	12,08	21,97
	Pomoc techniczna	187,00	340,00
RAZEM		4 686	7 799

7.1 Wyznaczenie organów zarządzających oraz wyznaczenie i określenie roli podmiotów pośredniczących i wdrażających

Na obecnym etapie prac przewiduje się następujące funkcje dla podmiotów biorących udział w zarządzaniu i wdrażaniu Planu zgodnie z terminologią przyjętą w rozporządzeniu w sprawie Planów Strategicznych WPR.

Instytucja zarządzająca – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Agencja płatnicza – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Jednostka certyfikująca – Szef Krajowej Administracji Skarbowej

Właściwy organ – Minister Finansów

Instytucja pośrednicząca – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Podmioty wdrażające – samorzady województw

Funkcję instytucji zarządzającej będzie pełnił minister właściwy do spraw rozwoju wsi i minister właściwy do spraw rynków rolnych (Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi). Instytucja zarządzająca odpowiada za zarządzanie planem strategicznym WPR i za wdrożenie go w efektywny, skuteczny i prawidłowy sposób.

Funkcję agencji płatniczej będzie pełniła Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) na podstawie uzyskanej akredytacji. Agencja płatnicza jest odpowiedzialna za zarządzanie wydatkami oraz za ich kontrolę. Do zadań agencji płatniczej należy wdrażanie interwencji w ramach Planu (w zakresie w jakim nie jest to zarezerwowane dla lokalnych grup działania), m.in. przyjmowanie wniosków o przyznanie pomocy i pomocy technicznej oraz wniosków o płatność, przeprowadzanie kontroli administracyjnej tych wniosków, , przeprowadzanie kontroli na miejscu oraz kontroli ex-post, przyznawanie i wypłata płatności, odzyskiwanie środków.

Organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie kontroli w zakresie warunkowości będą: ARiMR - w zakresie spełniania norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska oraz wymogów dotyczących klimatu i środowiska, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego oraz Inspekcja Weterynaryjna (IW) - w zakresie bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego oraz dobrostanu zwierząt.

Funkcję właściwego organu będzie pełnił minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie przepisów o finansowaniu wspólnej polityki rolnej na lata 2023–2027. Właściwy organ odpowiada za wydawanie, przegląd i cofanie akredytacji agencji płatniczej. Właściwy organ wykonuje swoje zadania przy pomocy komórki organizacyjnej wyodrębnionej w strukturze urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

Funkcję jednostki certyfikującej będzie pełnił Szef Krajowej Administracji Skarbowej (Szef KAS), tj. sekretarz stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw finansów publicznych. Jednostka certyfikująca odpowiada za przedstawienie Komisji Europejskiej, sporządzonej zgodnie z przyjętymi w skali międzynarodowej standardami audytu, opinii na temat rzetelności i prawdziwości sprawozdań finansowych, prawidłowości funkcjonowania przyjętych systemów zarządzania, prawidłowości sprawozdawczości w zakresie wskaźników produktu oraz wskaźników rezultatu oraz zgodności z prawem i prawidłowości wydatków, w odniesieniu do których wystąpiono do Komisji o zwrot. Jednostka certyfikująca dysponuje niezbędną fachową wiedzą techniczną oraz wiedzą na temat WPR i jest operacyjnie niezależna od agencji płatniczej, i organu, który akredytuje agencję płatniczą i jednostek odpowiedzialnych za realizację i monitorowanie WPR.

W celu zapewnienia sprawnego wdrażania Planu, instytucja zarządzająca i agencja płatnicza (z wyjątkiem dokonywania płatności przez agencję płatniczą) mogą delegować przypisane im zadania.

Zadanie instytucji zarządzającej w zakresie zapewnienia bezpiecznego systemu rejestracji elektronicznej, służącego do przechowywania i zgłaszania informacji statystycznych na temat Planu i jego realizacji, niezbędnych do celów monitorowania i ewaluacji, wykonuje ARiMR jako instytucja pośrednicząca.

Wdrażanie interwencji może być realizowane przez agencję płatniczą albo delegowane samorządom województw.

Proponuje się, by agencja płatnicza wdrażała wszystkie rodzaje interwencji w ramach Planu z wyjątkiem interwencji LEADER (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność), która będzie wdrażana przez samorządy województw.

Proponuje się, aby agencja płatnicza delegowała wdrażanie interwencji z zakresu rozwoju terytorialnego samorządom województw, przy jednoczesnym delegowaniu samorządom województw zadań związanych z rozwojem lokalnym kierowanym przez społeczność (RLKS) przewidzianych dla instytucji zarządzającej. Takie rozwiązanie zapewni prawidłowe wdrożenie instrumentów terytorialnych, w tym wielofundusowego RLKS.

7.2 Opis systemu monitorowania i sprawozdawczości

Monitorowanie oraz ewaluację planów strategicznych WPR przeprowadza się w celu poprawy ich jakości, jak również by ocenić ich skuteczność, wydajność, przydatność, spójność, unijną wartość dodaną i ich wkład w realizację celów ogólnych i szczegółowych WPR.

Za koordynację działań związanych z monitorowaniem i ewaluacją Planu odpowiada instytucja zarządzająca. Podstawowe zadania instytucji zarządzającej związane z monitorowaniem i ewaluacją Planu to:

- 1) organizacja systemu zbierania i gromadzenia danych niezbędnych do monitorowania i ewaluacji;
- 2) zapewnienie środków finansowych na realizację ewaluacji;
- 3) koordynacja procesu ewaluacji poprzez:
 - a) przygotowanie Planu ewaluacji oraz jego ewentualnych modyfikacji;
 - b) upublicznianie i rozpowszechnianie wyników ewaluacji;
 - c) współpracę z KE przy przeprowadzaniu ewaluacji inicjowanych przez KE;
 - d) zlecenie ewaluacji funkcjonalnie niezależnym ekspertom.

Za gromadzenie i odpowiednią agregację danych niezbędnych do monitorowania i ewaluacji, tj. m.in.: danych pochodzących z wniosków o przyznanie pomocy i pomocy technicznej, umów, decyzji i wniosków o płatność, danych dotyczących wskaźników produktu i rezultatu, odpowiadać będzie agencja płatnicza.

Informacje służące monitorowaniu i ocenie programu gromadzone będą przez podmioty wdrażające oraz agencję płatniczą, na podstawie dokumentów przedłożonych przez wnioskodawców i beneficjentów oraz dokumentów własnych tych podmiotów. Informacje na temat udzielonego wsparcia, potrzebne do monitorowania i oceny, w tym o beneficjentach i realizowanych przedsięwzięciach, będą rejestrowane i przechowywane w formie elektronicznej. Odrębne zasady określą sposób i zakres przekazywania niezbędnych danych przez podmioty wdrażające do agencji płatniczej. Na podstawie informacji własnych oraz przekazanych przez podmioty wdrażające agencja płatnicza sporządzi roczne sprawozdania z realizacji celów.

Szczegółowe rozwiązania w zakresie pozyskiwania danych monitoringowych i raportowania zostaną opracowane na dalszym etapie prac nad Planem Strategicznym.

EFRG i EFRROW

W celu rocznego rozliczenia rachunków do 15 lutego następującego po danym roku budżetowym do Komisji Europejskiej przekazane będą następujące informacje:

- 1) roczne sprawozdanie finansowe (art. 9 rozporządzenia horyzontalnego),

- 2) roczne sprawozdanie z realizacji celów Planu Strategicznego WPR (art. 9 rozporządzenia horyzontalnego i art. 134 rozporządzenia w sprawie Planów Strategicznych WPR) – obejmujące rozliczenie finansowe w zakresie kwot jednostkowych wsparcia odnośnych produktów (performance clearance) oraz dane dotyczące osiągania na poziomie Planu strategicznego wskaźników rezultatu,
- 3) roczne podsumowanie końcowych sprawozdań z audytu i przeprowadzonych kontroli oraz analizę charakteru i zakresu błędów i uchybień stwierdzonych w systemach zarządzania, jak również podjętych lub planowanych działań naprawczych (art. 9 rozporządzenia horyzontalnego),
- 4) deklaracja zarządcza (art. 9 rozporządzenia horyzontalnego),
- 5) opinia jednostki certyfikującej (art. 12 rozporządzenia horyzontalnego),
- 6) sprawozdanie z czynności sprawdzających w zakresie audytu gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej w ramach EFRG oraz EFRROW w ARiMR za poprzedni rok budżetowy kończący się 15 października (art. 12 rozporządzenia horyzontalnego).

Informacje przekazywane będą za pośrednictwem aplikacji SFC (ang. System for Fund Management in the European Union) dedykowanej do wymiany danych między państwem członkowskim a Komisją Europejską.

Pozostałe sprawozdania i informacje

Do 15 lutego następującego po danym roku kalendarzowym do KE przekazywane będą sprawozdania z oceny jakości oraz w stosownych przypadkach, działania naprawcze i harmonogram ich wdrażania w odniesieniu do następujących elementów zintegrowanego systemu:

- 1) systemu identyfikacji działek rolnych,
- 2) systemu wniosków geoprzestrzennych,
- 3) systemu monitorowania obszarów.

7.3 Systemy kontroli oraz kar (art. 59-87 rozporządzenia horyzontalnego)

7.3.1. Zintegrowany system zarządzania i kontroli (art. 65-75 rozporządzenia horyzontalnego)

ARiMR jest odpowiedzialna za prowadzenie Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli (ZSZiK).

ZSZiK nie jest stosowany do zarządzania i kontroli w sektorze wina.

ZSZiK jest stosowany do zarządzania i kontroli warunkowości.

Działka rolna zdefiniowana została w pkt. 4.1 Definicje i wymagania minimalne.

Podstawowe elementy ZSZiK to: System Identyfikacji Działek Rolnych (ang. LPIS), wniosek geoprzestrzenny, ewidencja producentów i siedzib stad, system kontroli i kar, System Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (IRZ) oraz system monitorowania obszarów (ang. AMS).

Wszystkie elementy ZSZiK określone w rozporządzeniu horyzontalnym są ustanowione i działają od 1 stycznia 2023 r. Ponadto, spełnione są wymogi określone w art. 70 i 71 ww. rozporządzenia.

7.3.1.1. System Identyfikacji Działek Rolnych (ang. LPIS)

System Identyfikacji Działek Rolnych działa w technologii geograficznych systemów informacyjnych GIS - geograficzny system informacyjny. Umożliwia potwierdzenie, czy dana działka rolna zgłoszona do płatności istnieje, czy położona jest na terenach uprawnionych do płatności i czy jej powierzchnia nie przekracza powierzchni uprawnionej do dopłat. Jedną

z najważniejszych warstw referencyjnych LPIS jest cyfrowa ortofotomapa dla całego obszaru Polski, aktualizowana w cyklu 2-letnim.

7.3.1.2. Wniosek geoprzestrzenny i system wniosków z tytułu płatności do zwierząt

Wniosek geoprzestrzenny jest w pełni funkcjonalny. Uwzględnia system wniosków z tytułu płatności do zwierząt.

Wnioski o przyznanie płatności w ramach wniosku geoprzestrzennego składać się będzie, tak jak dotychczas za pośrednictwem aplikacji eWnioskiPlus dostępnej na stronie internetowej ARiMR.

Objęte nim zostaną podmioty wnioskujące o przyznanie płatności w ramach interwencji w formie płatności bezpośrednich oraz niektórych interwencji w ramach II filaru WPR: Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne, Zobowiązania zalesieniowe (z PROW 2004-2006, PROW 2007- 2013, PROW 2014-2020), zobowiązania w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych i dotyczących zachowania zagrożonych zasobów genetycznych roślin i zwierząt oraz zobowiązania kontynuacyjne w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020.

Ewidencja Producentów i Siedzib Stad to zbiór, który ewidencjonuje dane wszystkich podmiotów uczestniczących we współfinansowanych lub finansowanych ze środków UE mechanizmach oraz podmiotów objętych obowiązkiem identyfikacji i rejestracji zwierząt. Umożliwia ich rejestrację i identyfikację.

7.3.1.3. System wniosków automatycznych

W Polsce, system wniosków automatycznych będzie stosowany w odniesieniu do płatności związanych z produkcją do owiec i do kóz oraz do ekoschematu Dobrostan zwierząt.

7.3.1.4 System monitorowania obszarów (ang. AMS)

W Polsce, system monitorowania obszarów (działalności rolniczej) z wykorzystaniem obrazowań satelitarnych Sentinel, wdrażany będzie stopniowo aż do osiągnięcia pełnej funkcjonalności. Zgodnie z terminem przewidzianym przepisami UE pełna funkcjonalność zostanie osiągnięta do dnia 01.01.2024 r.

W przypadkach, gdy wyniki satelitarnego monitorowania nie będą jednoznaczne, system kontroli będzie uzupełniany poprzez wykorzystanie innych danych o co najmniej równoważnej wartości np. zdjęć z geolokalizacją oraz systemem tradycyjnych kontroli na miejscu.

7.3.1.5. Opis systemu kontroli i kar w ZSZiK

Wymagania dotyczące systemu kontroli i kar, o których mowa w art. 70 rozporządzenia horyzontalnego są spełnione.

Kontrole administracyjne, w tym kontrole krzyżowe przeprowadzane będą w odniesieniu do 100% wniosków o przyznanie płatności, objętych tym systemem, w celu weryfikacji kryteriów kwalifikowalności do otrzymania płatności.

W ramach kontroli administracyjnych nadal planowane jest wykorzystywanie informacji pochodzących z przeprowadzanych kontroli na miejscu, a także wdrażanego automatycznego systemu monitorowania obszarów (AMS). System ten, dzięki obrazowaniom satelitarnym i wykorzystaniu algorytmów uczenia maszynowego, wykorzystany zostanie do zdalnej weryfikacji struktury wybranych upraw i niektórych zobowiązań wnioskodawców/beneficjentów wsparcia obszarowego (prowadzenie działalności rolniczej, wykonywanie zabiegów agrotechnicznych). Wdrażany AMS zapewnia, iż w przypadku beneficjentów, których nie można monitorować przy pomocy danych pochodzących z satelitów Sentinel programu Copernicus lub innych o co najmniej równoważnym charakterze, będą przeprowadzane kontrole dotyczące kryteriów kwalifikowalności, zobowiązań i innych obowiązków uwzględniające prawidłowy dobór próby przy użyciu analizy ryzyka i wyboru losowego.

Kontrole wniosków będą rozpoczynać się na etapie wypełniania wniosku przez dany podmiot w ramach wniosku geoprzestrzennego. W ramach kontroli wstępnych sprawdzane będzie m.in. położenie deklarowanych upraw względem maksymalnego kwalifikowalnego obszaru (MKO) wyznaczonego w bazie LPIS, kompletność wniosku w zakresie wymaganych załączników.

Do wspomaganie realizacji czynności kontrolnych wykorzystywana będzie aplikacja do zdjęć geotagowanych, dzięki której możliwe jest pozyskanie od wnioskodawcy/beneficjenta zdjęcia ze znacznikami geotagowanymi (pozycja wynikająca z długości i szerokości geograficznej umożliwiająca lokalizację miejsca wykonania tego zdjęcia). Aplikacja umożliwi zwrócenie się do rolnika z prośbą o wykonanie i następnie przesłanie do ARiMR zdjęć upraw, obiektów terenowych, potwierdzających wykonanie zabiegów agrotechnicznych czy zdjęć, będących w posiadaniu rolnika, dokumentów potwierdzających realizację danej czynności/zobowiązania.

System AMS planowany jest do wykorzystania w ramach interwencji I filaru WPR, tam gdzie możliwe będzie jego wykorzystanie oraz interwencji II filaru WPR dotyczącej Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczegółowymi ograniczeniami (ONW). Zakres pozostałych interwencji II filaru WPR, z racji niewystarczającego zakresu danych dostarczanych przez AMS, objęty będzie kontrolami tradycyjnymi realizowanymi z wykorzystaniem inspekcji terenowej. System ten będzie pełnił rolę uzupełniającą, potwierdzając niektóre wymogi i zobowiązania beneficjentów.

Interwencje objęte IACS w ramach I filaru (IACS EAGF interventions)

Podstawowe wsparcie dochodów do celów zrównoważoności – system kontroli będzie obejmował systemowe sprawdzenie czy rolnik posiada grunty kwalifikujące się do płatności o powierzchni co najmniej 1 ha, albo czy rolnik otrzyma płatność do zwierząt, o ile łączna należna kwota płatności bezpośrednich za dany rok nie będzie mniejsza niż równowartość w złotych kwoty 200 euro. Działka deklarowana do wsparcia musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Minimalna powierzchnia działki rolnej w odniesieniu do której można składać wnioski, wynosi 0,1 ha.

Co do zasady interwencja będzie objęta kontrolami w ramach systemu monitorowania obszarów.

W przypadkach, gdy wyniki kontroli w ramach systemu monitorowania obszarów nie będą jednoznaczne, system kontroli będzie uzupełniany poprzez wykorzystanie innych danych o co najmniej równoważnej wartości np. zdjęć z geolokalizacją oraz systemem tradycyjnych kontroli na miejscu. Kontrole na miejscu będą realizowane dwoma metodami: inspekcji terenowej oraz "FOTO".³⁵

Kontrole będą obejmowały wszystkie działki rolne, odnośnie do których złożono wnioski o przyznanie tej pomocy (powierzchnia, uprawa, prowadzenie działalności rolniczej).

Dodatkowo weryfikowana będzie wysokość płatności pod kątem mechanizmu redukcji płatności. Równowartość kwoty w przedziale od 60 000 EUR do 100 000 EUR będzie redukowana o 85%, kwoty ponad 100 000 EUR nie będą wypłacane. Podstawa redukcji będzie mogła być obniżona o koszty pracy na podstawie złożonych przez beneficjenta dokumentów.

Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów do celów zrównoważoności – system kontroli będzie obejmował systemowe sprawdzenie czy rolnik posiada grunty, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodów do celów zrównoważoności. Rolnikowi posiadającemu powyżej 50 ha płatność zostanie odmówiona.

W ramach interwencji wykorzystywany będzie system monitorowania obszarów (AMS). Kontrole w ramach AMS będą uzupełniane kontrolami na miejscu (realizowanymi dwoma metodami: inspekcji terenowej oraz "FOTO").

Kontrole te będą obejmowały wszystkie działki rolne, odnośnie do których złożono wnioski o przyznanie tej pomocy (powierzchnia, uprawa, prowadzenie działalności rolniczej).

Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników – w systemie informatycznym będą sprawdzane warunki kwalifikowalności, tzn. czy rolnik posiada grunty, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodów do celów zrównoważoności oraz czy spełnione są warunki dotyczące młodego rolnika, tj. wiek rolnika, spełnianie warunku bycia kierującym gospodarstwem, ilość lat od rozpoczęcia działalności jako kierujący gospodarstwem oraz posiadanie umiejętności lub wykształcenia.

³⁵ Kontrola metodą FOTO jest przeprowadzana na podstawie ortofotomapy i wywiadu terenowego.

W ramach interwencji wykorzystywany będzie system monitorowania obszarów (AMS). Kontrole w ramach AMS będą uzupełniane kontrolami na miejscu (realizowanymi dwoma metodami: inspekcji terenowej oraz "FOTO").

Kontrole będą obejmowały wszystkie działki rolne, odnośnie do których złożono wnioski o przyznanie tej pomocy (powierzchnia, uprawa, prowadzenie działalności rolniczej).

Wsparcie dochodów związane z produkcją do zwierząt – w systemie informatycznym będą sprawdzane warunki kwalifikowalności zwierząt, tzn. wiek, płeć zwierzęcia, miejsce przetrzymywania zwierząt, okres przetrzymywania zwierząt oraz limity dotyczące liczby kwalifikujących się zwierząt, do których może być przyznana płatność.

Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji (w przypadku płatności do bydła, krów i kóz – najpóźniej od dnia złożenia wniosku, w przypadku płatności do owiec – najpóźniej od dnia 15 marca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tych płatności). Oznacza to, że płatnością mogą zostać objęte zwierzęta **zarejestrowane i poprawnie zidentyfikowane** w momencie składania wniosku (w przypadku bydła, krów i kóz) albo w dniu 15 marca roku składania wniosku (w przypadku owiec), bez względu na ewentualne braki występujące we wcześniejszym okresie.

Wsparcie dochodów związane z produkcją do powierzchni upraw wybranych roślin – w systemie informatycznym będą sprawdzane warunki kwalifikowalności, tzn. czy rolnik posiada grunty kwalifikujące się do danej płatności, czy prowadzi uprawę roślin, do których ubiega się o ww. wsparcie, czy spełnia warunki do danej płatności tj. czy np. zawarł umowę, czy uprawa konopi spełnia wszelkie warunki kwalifikowalności. Minimalna powierzchnia działki rolnej, w odniesieniu do której można składać wnioski wynosi 0,1 ha.

Ekoschematy – praktyki korzystne dla środowiska i klimatu – system kontroli będzie weryfikował czy rolnik posiada grunty kwalifikujące się do płatności o powierzchni co najmniej 1 ha, albo czy rolnik otrzyma płatność do zwierząt, o ile łączna należna kwota płatności bezpośrednich za dany rok nie będzie mniejsza niż równowartość w złotych, kwoty 200 euro (z wyłączeniem ekoschematu 16 - Dobrostan zwierząt) oraz posiadanie minimalnej powierzchni działki rolnej wnioskowanej do płatności – 0,1 ha. Kontrole będą obejmowały w szczególności weryfikację zobowiązań rolników wynikających z poszczególnych ekoschematów i ich powierzchnię.

Przejęciowe wsparcie krajowe do tytoniu – w systemie informatycznym będą sprawdzane warunki kwalifikowalności, tzn. czy rolnik posiada grunty kwalifikujące się do Podstawowego wsparcia dochodów do celów zrównoważoności o powierzchni co najmniej 1 ha oraz czy była prowadzona uprawa tytoniu w okresie referencyjnym.

Przejęciowe wsparcie krajowe do ważniejszych roślin uprawnych (uzupełniająca płatność podstawowa) – w systemie informatycznym będą sprawdzane warunki kwalifikowalności działek rolnych zgłoszonych do tej płatności.

W ramach interwencji wykorzystywane będą kontrole na miejscu realizowane dwoma metodami: inspekcji terenowej oraz "FOTO". Kontrole na miejscu będą obejmowały wszystkie działki rolne, odnośnie do których złożono wnioski o przyznanie tej pomocy (powierzchnia, uprawa, prowadzenie działalności rolniczej).

Interwencje objęte IACS w ramach II filaru

Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) – w systemie informatycznym będą sprawdzane warunki kwalifikowalności tzn. czy rolnik posiada grunty kwalifikujące się do płatności (tj. użytki rolne) o powierzchni co najmniej 1 ha położone na obszarach ONW. Strefy ONW zaimplementowane są w systemie informatycznym.

Dla płatności dla gospodarstw rolnych posiadających minimalną obsadę zwierząt, co najmniej 0,5 DJP/ha UR w całym gospodarstwie, położonych na obszarach ONW typ górski i tzw. podgórskich (tj. obszarów ONW typ specyficzny strefy II, które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”) w systemie informatycznym zaimplementowane są reguły sprawdzania ww. wymogów. Kontrole interwencji będą przeprowadzane w ramach AMS. Kontrole będą obejmowały wszystkie działki rolne, odnośnie do których złożono wnioski o przyznanie tej pomocy (powierzchnia, uprawa, prowadzenie działalności rolniczej).

W przypadkach, gdy wyniki kontroli w ramach systemu monitorowania obszarów nie będą jednoznaczne, system kontroli będzie uzupełniany poprzez wykorzystanie innych danych o co najmniej równoważnej wartości np. zdjęć z geolokalizacją

oraz systemem tradycyjnych kontroli na miejscu. Kontrole na miejscu będą realizowane dwoma metodami: inspekcji terenowej oraz "FOTO").

Zobowiązania w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych oraz **zobowiązania w ramach interwencji dotyczących zachowania zagrożonych zasobów genetycznych roślin i zwierząt** – w systemie informatycznym będą sprawdzane warunki kwalifikowalności działek rolnych zgłoszonych do tych płatności tj. posiadanie gruntów kwalifikujących się do przyznania płatności w ramach danego wariantu. oraz zwierząt zgłoszonych do tych płatności. Kontrole interwencji będą przeprowadzane w ramach kontroli na miejscu. Kontrole na miejscu realizowane będą dwoma metodami: inspekcji terenowej oraz "FOTO". Obejmą wszystkie działki rolne, odnośnie do których złożono wnioski o przyznanie tej pomocy (powierzchnia, uprawa/kontrola zwierząt objętych zobowiązaniem, prowadzenie działalności rolniczej, realizacja obowiązków wynikających ze zobowiązania).

Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne – w systemie informatycznym będą sprawdzane warunki kwalifikowalności tzn. czy wnioskodawca deklaruje stanowiące jego własność grunty zalesione w ramach PROW lub PS lub grunty z sukcesją naturalną.

Weryfikacji będzie podlegała realizacja zobowiązania do pielęgnacji i utrzymania zalesionego gruntu lub gruntu z sukcesją naturalną. Będzie sprawdzana także liczba lat otrzymywania danej premii.

Kontrole interwencji będą przeprowadzane w ramach kontroli na miejscu. Kontrole na miejscu realizowane będą dwoma metodami: inspekcji terenowej oraz "FOTO". Obejmą wszystkie działki rolne, odnośnie do których złożono wnioski o przyznanie tej pomocy (inwestycja, realizacja obowiązków wynikających ze zobowiązania, utrzymanie trwałości inwestycji).

7.3.1.6. System identyfikacji i rejestracji uprawnień do płatności

W Polsce system identyfikacji i rejestracji uprawnień do płatności nie jest stosowany.

7.3.2. System kontroli i kar (non-IACS)

System kontroli i kar jest ustanowiony przez państwo członkowskie zgodnie z prawodawstwem unijnym oraz prawodawstwem krajowym przyjętym w zakresie interwencji w celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów finansowych UE, w tym odzyskiwania nienależnych płatności.

System obejmuje kontrole administracyjne wniosków o przyznanie pomocy, pomocy technicznej i wniosków o płatność oraz odpowiedni poziom kontroli na miejscu i kontroli ex-post. ARiMR jako agencja płatnicza jest odpowiedzialna za zapewnienie przeprowadzenia kontroli operacji. Kontrole zapewniają zgodność operacji z mającymi zastosowanie warunkami ustanowionymi w przepisach unijnych, krajowych, w tym przepisach dotyczących udzielania zamówień publicznych, oraz innych obowiązkowych normach i wymogach. Kontrole administracyjne wniosków będą przeprowadzane w odniesieniu do wszystkich wniosków i będą obejmować w szczególności weryfikację: kwalifikowalności beneficjenta, zgodności z kryteriami wyboru, kwalifikowalności kosztów operacji, prawidłowości poniesionych wydatków i dokonanych płatności. W przypadku stwierdzenia niezgodności polegającej na poniesieniu kosztów kwalifikowalnych z naruszeniem przepisów o zamówieniach publicznych, pomoc zostanie wypłacona w zmniejszonej wysokości, a gdy nie jest możliwe dokładne ustalenie wysokości kosztów kwalifikowalnych poniesionych z naruszeniem przepisów o zamówieniach publicznych, wysokość zmniejszenia zostanie określona na podstawie wagi niezgodności i zgodnie z zasadą proporcjonalności.

Ustanowione w ramach systemu kary są skuteczne, odstraszające oraz proporcjonalne, przyjęty system kar uwzględnia dotkliwość, zasięg, trwałość, celowość oraz powtarzalność stwierdzonej niezgodności.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami Działu VIII Kodeksu postępowania administracyjnego, każdy ma prawo składania skarg do organów państwowych, organów jednostek samorządu terytorialnego, organów samorządowych jednostek organizacyjnych. Organy te rozpatrują skargi w ramach swojej właściwości.

Skargi składa się do organów właściwych do ich rozpatrzenia. Właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej zadań lub działalności Prezesa ARiMR jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a skargi dotyczącej zadań lub działalności samorządu województwa – sejmik województwa.

Organ właściwy do rozpatrzenia skargi może ją przekazać do załatwienia organowi niższego stopnia, o ile skarga nie zawiera zarzutów dotyczących działalności tego organu. Skargę na pracownika można przekazać do załatwienia również jego przełożonemu służbowemu, z obowiązkiem zawiadomienia organu właściwego do rozpatrzenia skargi o sposobie jej załatwienia. O przekazaniu skargi zawiadamia się równocześnie skarżącego.

Organ właściwy do załatwienia skargi powinien załatwić skargę bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca. O sposobie załatwienia skargi zawiadamia się skarżącego.

Ponadto w celu ochrony interesów finansowych UE oraz przeciwdziałaniu nadużyciom finansowym, w szczególności w zakresie stworzenia sztucznych warunków do uzyskania wsparcia, zostanie wdrożone narzędzie informatyczne Arachne.

Interwencje sektorowe:

- w sektorze pszczelarskim

Podmiotem odpowiedzialnym za kontrole jest ARiMR. W przypadku kontroli na miejscu będą kontrolowani beneficjenci oraz odbiorcy końcowi pomocy. Podczas kontroli na miejscu będzie potwierdzane czy:

- 1) interwencje w sektorze pszczelarskim, w szczególności dotyczące inwestycji i usług, są właściwie realizowane;
- 2) faktycznie poniesione koszty odpowiadają wnioskowanemu wsparciu finansowemu;
- 3) zadeklarowana liczba pni pszczelich odpowiada stwierdzonej liczbie pni utrzymywanych przez beneficjenta, przy uwzględnieniu dodatkowych danych przedstawionych przez pszczelarza w zakresie jego działalności w ciągu danego roku pszczelarskiego.

- w sektorze owoców i warzyw i w pozostałych sektorach

Podmiotem odpowiedzialnym za kontrole jest ARiMR. Każda organizacja producentów, która realizuje program operacyjny jest kontrolowana przynajmniej raz na trzy lata.

Kontrole na miejscu dotyczą w szczególności:

- 1) zgodności z kryteriami uznania na dany rok;
- 2) realizacji działań i zgodności z programem operacyjnym;
- 3) zgodności wydatków z prawem UE i przestrzegania terminów;
- 4) wykorzystania funduszu operacyjnego;
- 5) pełnego dostarczenia produktów przez danego członka, świadczenia usług i autentyczności wnioskowanych wydatków;
- 6) kontroli drugiego szczebla.

7.4. Opis systemu kontroli i kar w ramach warunkowości (art. 83-86 rozporządzenia horyzontalnego)

Małe gospodarstwa o powierzchni nieprzekraczającej 5 ha użytków rolnych zostaną objęte uproszczonym systemem kontroli warunkowości. W ramach tego systemu nie będą weryfikowane obowiązki warunkowości, w przypadkach gdy można wykazać, że przypadki niezgodności nie mają poważnych konsekwencji dla osiągnięcia celów warunkowości.

Beneficjenci interwencji w formie płatności bezpośrednich oraz niektórych interwencji II filaru (na podstawie art. 70, 71 i 72, m.in. rolno-środowiskowo-klimatycznych, ONW oraz premii pielęgnacyjnych i zalesieniowych) zobowiązani będą do przestrzegania obowiązków wynikających z warunkowości. Niewywiązywanie się z tego obowiązku będzie skutkowało nałożeniem kar administracyjnych na beneficjentów.

W ramach systemu kontroli warunkowości corocznie kontrolą na miejscu objętych będzie co najmniej 1% gospodarstw. Kary administracyjne będą stosowane w przypadku, gdy niezgodność jest wynikiem działania lub zaniechania, które można bezpośrednio przypisać danemu beneficjentowi oraz w przypadku, gdy niezgodność związana jest z działalnością rolniczą beneficjenta lub dotyczy gospodarstwa rolnego lub innego obszaru zarządzanego przez beneficjenta.

Stosowany system sankcji uwzględni zasięg, dotkliwość, trwałość, powtarzalność oraz celowość stwierdzonej niezgodności. Zmniejszenie będzie wynosić co do zasady 3%. W przypadku poważnych naruszeń (gdy stwierdzona niezgodność ma poważne konsekwencje dla osiągnięcia celu danej normy lub wymogu) lub naruszeń stanowiących bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia publicznego lub zdrowia zwierząt — zmniejszenie będzie wyższe. W przypadku powtarzającej się niezgodności — zmniejszenie będzie wynosić 10%, zaś w przypadku celowej niezgodności — co najmniej 15%. Natomiast w przypadku, gdy stwierdzona niezgodność nie ma lub ma tylko nieznaczne konsekwencje dla osiągnięcia celu danej normy lub wymogu, sankcje nie będą nakładane, a rolnik zostanie powiadomiony o stwierdzeniu takiej niezgodności i o obowiązku podjęcia działania naprawczego. W przypadku, gdy kwota zmniejszenia płatności jest równa lub mniejsza od 100 euro, sankcje nie będą nakładane, a rolnik będzie powiadamiany o stwierdzeniu niezgodności i obowiązku podjęcia działania naprawczego.

Organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie kontroli w zakresie warunkowości będą: ARiMR - w zakresie spełniania norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska oraz wymogów dotyczących klimatu i środowiska, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego oraz Inspekcja Weterynaryjna (IW) - w zakresie bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego oraz dobrostanu zwierząt.

Kontrola transakcji (art. 76-82 rozporządzenia horyzontalnego)

Za monitorowanie kontroli ex-post transakcji odpowiada Szef KAS. Inspektorzy Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych prowadzą, na zasadach określonych w przepisach unijnych, kontrole prawidłowości dokonanych transakcji. Kontrole refundacji eksportowych są prowadzone przez KAS. Okres kontroli trwa od 1 lipca do 30 czerwca roku następnego.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie transakcji finansowanych z EFRG, z wyłączeniem refundacji eksportowych, jest organem właściwym do:

- 1) przeprowadzenia analizy ryzyka w zakresie prawidłowości dokonanych transakcji,
- 2) opracowywania projektu rocznego Planu kontroli, o którym mowa w art. 80 rozporządzenia horyzontalnego,
- 3) opracowywania projektu sprawozdania rocznego, o którym mowa w art. 80 rozporządzenia horyzontalnego.

KAS przesyła ww. dokumenty do Komisji Europejskiej w terminach wskazanych w rozporządzeniu horyzontalnym.

7.5. Warunkowość społeczna

7.5.1 Opis systemu kontroli warunkowości społecznej

System kontroli warunkowości społecznej zostanie wprowadzony do dnia 01.01.2025 r. Kontrola warunkowości społecznej będzie przeprowadzana przez organy właściwe w zakresie egzekwowania przepisów prawa pracy i prawa socjalnego oraz obowiązujących norm pracy. Wyniki kontroli i postępowania egzekucyjnego będą przekazywane agencji płatniczej (ARiMR), co najmniej raz w roku wraz z oceną wagi naruszenia przepisów. Rolą ARiMR będzie wypłata płatności oraz stosowanie kar w ramach mechanizmu warunkowości społecznej.

ARiMR będzie powiadamiana wyłącznie w przypadku, gdy niezgodność będzie wynikiem działania lub zaniechania, które można bezpośrednio przypisać zainteresowanemu beneficjentowi oraz gdy spełniony będzie jeden lub oba z poniższych warunków:

- niezgodność jest związana z działalnością rolniczą beneficjenta;

- niezgodność dotyczy gospodarstwa w rozumieniu art. 3 lit. b) rozporządzenia w sprawie Planów Strategicznych WPR lub innych obszarów zarządzanych przez beneficjenta, znajdujących się na terytorium tego samego państwa członkowskiego.

7.5.2 Opis systemu kar w ramach warunkowości społecznej

Kary administracyjne będą stosowane w drodze zmniejszenia całkowitej kwoty płatności lub wykluczenia z płatności wymienionych w art. 84 ust. 1 rozporządzenia horyzontalnego wypłaconych beneficjentowi lub przewidzianych do wypłacenia beneficjentowi w odniesieniu do wniosków o przyznanie pomocy, które beneficjent złożył lub złoży w trakcie roku kalendarzowego w którym stwierdzono naruszenie przepisów.

Przy obliczaniu zmniejszenia kwoty płatności lub wykluczenia z płatności uwzględnia się zasięg, dotkliwość, trwałość, powtarzalność oraz celowość stwierdzonej niezgodności, zgodnie z oceną właściwych organów.

Kary administracyjne nie będą nakładane jeżeli: (i) niezgodność wynika z wystąpienia siły wyższej; (ii) niezgodność wynika z nakazu organu publicznego.

Stosowanie kar administracyjnych nie będzie miało wpływu na legalność i prawidłowość wydatków, do których ma ono zastosowanie.

PROJEKT

8.1 Modernizacja w zakresie AKIS

Zgodnie z wynikami przeprowadzonej analizy SWOT, istniejąca struktura polskiego AKIS spełnia kryteria podejścia zapewniającego uczestnictwo dużej liczby partnerów, jednakże poszczególni partnerzy realizują przede wszystkim swoje własne cele, w ograniczonym stopniu podejmując współpracę z innymi partnerami AKIS. Istniejące więzi współpracy mają najczęściej incydentalny charakter. Oczywiście dotyczy to w różnym stopniu poszczególnych partnerów AKIS, tj. uczelni i instytutów badawczych, szkół rolniczych, ośrodków doradztwa rolniczego, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i różnego typu organizacji, włączając w to także rolników i ich organizacje. W tej sytuacji można stwierdzić, że istnieje w Polsce duża przestrzeń do doskonalenia metod i sposobów współpracy oraz poprawy sprawności funkcjonowania AKIS, w tym możliwość silniejszego przekierowania działań na rzecz praktyki rolniczej. Przewidziano więc wsparcie mechanizmów zachęcających do wytworzenia silniejszych powiązań i zintensyfikowania współpracy między poszczególnymi partnerami AKIS, w szczególności w ramach KSOW+ oraz wsparcia grup operacyjnych EPI.

W związku z występującymi potrzebami w zakresie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji oraz zapewnienia dostępności profesjonalnych usług doradczych i szkoleniowych, przewidziano możliwości wsparcia usług doradczych i szkoleniowych dla rolników w zakresie związanym z prowadzeniem produkcji rolniczej i przetwórstwa w gospodarstwie. Realizacja wysokiej jakości usług szkoleniowych i doradczych wymaga zapewnienia możliwości podnoszenia kompetencji kadr doradczych zarówno z zakresu merytorycznym, jak i metodycznym.

W związku z potrzebą zapewnienia koordynacji działań na rzecz wzmocnienia AKIS na poziomie Instytucji Zarządzającej PS WPR, w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi zadania jednostki koordynującej będą wykonywane przez Departament Strategii i Rozwoju realizujący zadania związane z podległością jednostek doradztwa rolniczego, realizacją zadań Instytucji Zarządzającej dla działań w zakresie transferu wiedzy i informowania, jak również zadania wynikające z nadzoru Ministra RiRW nad dwunastoma instytutami badawczymi.

Kluczową rolę w procesie wymiany wiedzy i wzmocnienia współpracy pomiędzy interesariuszami AKIS odgrywają jednostki doradztwa rolniczego (Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie i 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego), podlegające Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które realizują zadania w zakresie działalności szkoleniowej, doradczej, upowszechnieniowej i informacyjnej dla rolników i mieszkańców wsi.

Działania w ramach PS WPR

Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, planowane jest rozszerzenie działalności Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie poprzez szersze zaangażowanie doradztwa publicznego w wymianę wiedzy i innowacji we współpracy z innymi partnerami oraz wspieranie nawiązywania współpracy pomiędzy partnerami AKIS, ułatwiającej tworzenie grup operacyjnych EPI. W celu ułatwienia dostępu do informacji i usług doradczych, niezbędne jest również zapewnienie wsparcia wykorzystania narzędzi ICT w doradztwie rolniczym.

Usprawnienie systemu AKIS musi również uwzględniać zwiększenie znaczenia tradycyjnych, podstawowych zadań i form doradczych, wzbogaconych o ściślejszą współpracę z uczelniami rolniczymi, instytutami badawczymi, szkołami rolniczymi i szkołami prowadzącymi kierunki rolnicze, a także przedsiębiorstwami.

Interwencje z zakresu współpracy, wymiany wiedzy i informowania (art. 77, 78)

W związku z wynikami analizy SWOT dla celu przekrojowego, wskazującymi na niedostateczną wiedzę, kompetencje i umiejętności producentów rolnych, oraz potrzebami w tym zakresie diagnozowanymi w ramach poszczególnych celów szczegółowych PS WPR, wspierane będzie prowadzenie szkoleń dla rolników, kompleksowego doradztwa rolniczego

i gospodarstw demonstracyjnych (obejmujących różne formy i tematykę, dostosowane do bieżących potrzeb). Interwencja „**Doskonalenie zawodowe rolników**” ma na celu wzmocnienie przepływu wiedzy i informacji w zakresie prowadzenia działalności rolniczej i rozwoju gospodarstw rolnych. Poprzez interwencję zostanie zapewniona dostępność działań szkoleniowych dla rolników związanych z produkcją rolniczą i przetwórstwem w gospodarstwie.

W ramach interwencji „**Kompleksowe doradztwo rolnicze**” zapewniony będzie dla rolników dostęp do doradztwa w zakresie obejmującym zagadnienia związane z realizacją celów PS WPR, wpisujący się w zakres zadań doradczych określonych w art. 15 rozporządzenia PE i Rady UE w sprawie planów strategicznych WPR. W ramach tej interwencji przewidziane jest wspieranie zarówno doradztwa indywidualnego odpowiadającego potrzebom rolników, jak i doradztwa grupowego, umożliwiającego również zacieśnianie współpracy członków grupy. W ramach realizacji programów doradczych wykorzystywane mogą być różne formy, w tym pokazy, demonstracje, czy spotkania z udziałem ekspertów zewnętrznych.

W ramach interwencji „**Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych**” planowane jest wzmocnienie i rozwój działalności gospodarstw demonstracyjnych, które będą mogły być wykorzystywane w szczególności na potrzeby realizacji praktycznych szkoleń dla rolników i kadr doradczych, jak również wykorzystywane w realizacji kompleksowych programów doradczych. Wspieranie rozwoju działalności demonstracyjnej przyczyni się również do zacieśniania współpracy pomiędzy nauką a praktyką.

Celem zapewnienia profesjonalnych i wysokiej jakości ww. szkoleń i usług, niezbędne jest stałe kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji. Tym samym, interwencja „**Doskonalenie zawodowe kadr doradczych**” będzie zapewniała dostęp dla doradców rolniczych do działań szkoleniowych, w szczególności do szkoleń, praktyk, mentoringu i studiów podyplomowych. W ramach tej interwencji planuje się również wsparcie aktualizacji wiedzy doradców wpisanych na listy prowadzone przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz szkoleń umożliwiających uzyskanie wpisu na te listy.

Rozwój systemu AKIS wymaga zwiększenia powiązań pomiędzy jego aktorami, co będzie możliwe dzięki realizacji projektów wielopodmiotowych w ramach interwencji: „**Współpraca Grup Operacyjnych EPI**” (art. 77 oraz art. 127 ust. 3). Poprzez wsparcie w tym zakresie, w systemie AKIS wzrośnie liczba grup operacyjnych EPI realizujących innowacyjne operacje odpowiadające na zapotrzebowanie rynkowe, zmierzające do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności, w tym ukierunkowane na badania naukowe, technologię i cyfryzację. Uzupełniająco, tworzenie grup operacyjnych oraz ułatwienie im nawiązywania współpracy będzie wspierane w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+.

Pozostałe interwencje wspierające wzmocnienie współpracy i wspieranie innowacji

Wzmocnianie współpracy oraz upowszechniania innowacji będzie również wspierane w zakresie interwencji II filaru, takich jak:

- Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów (art. 77),
- Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności (art. 77),
- Leader (art. 77),
- Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności (art. 73),
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (art. 73),
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (art. 73),
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej (art. 73),
- Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (art. 73).

Interwencja „**Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów**” odpowiada na potrzebę stymulowania wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji. Dzięki interwencji możliwe będzie zwiększenie działalności producentów rolnych we wspólnych strukturach, jakimi są organizacje producentów i grupy producentów rolnych oraz odpowiednio ich zrzeszenia i związki.

W ramach interwencji „**Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności**” zapewnione będzie grupom producentów, o dowolnej formie prawnej lub grupom producentów rolnych działających na rzecz rozwoju systemów jakości żywności, zwrot kosztów działań promocyjnych, informacyjnych, marketingowych dotyczących systemów jakości żywności.

Celem interwencji „**Leader**” jest budowanie lokalnej tożsamości poprzez m.in. wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Jednym z celów szczegółowych interwencji LEADER jest stymulowanie rozwoju gospodarczego i innowacyjności poprzez tworzenie i rozwój przedsiębiorczości oraz współpracę, w tym ekonomii społecznej oraz rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń, a także krótkich łańcuchów żywnościowych oraz biogospodarki. Nowym instrumentem realizowanym w ramach interwencji będą przedsięwzięcia z zakresu rozwoju inteligentnych wiosek (smart villages) mających na celu wykorzystanie wiedzy lub innowacji w poszukiwaniu rozwiązań m.in. w obszarach poprawy jakości życia, ograniczenia depopularyzacji, niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska lokalnego, niewystracającej liczby miejsc pracy czy wykluczenia cyfrowego. Przygotowanie i realizacja lokalnych strategii rozwoju w oparciu o współpracę różnych partnerów, w tym zaangażowanie społeczności lokalnej, jak również zakres możliwego wsparcia w ramach LSR, przyczyni się do umocnienia współpracy wielopodmiotowej na poziomie lokalnym.

Interwencja „**Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności**” ma przyczynić się do rozwoju współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych.

Realizacja interwencji „**Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność**” ma przyczynić się do zwiększenia zorientowania na rynek i konkurencyjność gospodarstw m.in. poprzez wprowadzanie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji. Wsparcie innowacyjnych rozwiązań w zakresie realizacji zielonych celów WPR będzie realizowane w ramach interwencji „**Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu**” oraz „**Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej**”. Wprowadzanie nowych, innowacyjnych rozwiązań w gospodarstwach umożliwi zwiększenie bazy gospodarstw, których rozwiązania będą mogły być upowszechniane w ramach realizowanych szkoleń czy świadczonego doradztwa.

Głównym celem interwencji „**Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa**” jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Działania w ramach polityki spójności

W ramach **polityki spójności**, wspierane będą m.in. działania w zakresie cyfryzacji, wzmocnienia szkolnictwa zawodowego, wzmocnienia działalności badawczo-wdrożeniowej (prowadzenia działalności B+R, wdrażania wyników prac B+R oraz realizacji projektów współpracy jednostek naukowych z przedsiębiorstwami).

W ramach polityki spójności przewidziane jest także wsparcie w zakresie rozwoju wiedzy w zakresie efektywności energetycznej i OZE (CP1), wyzwań energetycznych i oddziaływania na środowisko (CP2), zmian klimatu (CP2), ochrony środowiska (CP2), czy rozwoju umiejętności cyfrowych (CP1, CP4), umiejętności i kompetencji niezbędnych na pozarolniczym rynku pracy. Informacja na temat demarkacji została ujęta w odrębnym rozdziale.

Działania w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności

Wzrost zainteresowania przedsiębiorstw inwestowaniem w działalność B+R oraz współpracę z organizacjami badawczymi wymaga poprawy oferty oraz lepszych kompetencji w zakresie transferu technologii po stronie partnerów naukowych. W ramach budowania potencjału w sektorze żywnościowym, w KPO ujęto projekty dotyczące m.in. wzmocnienia infrastruktury badawczej/laboratoryjnej wybranych instytutów nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz GIJHARS, poprzez zapewnienie jej nowoczesności technologicznej oraz zdolności do prowadzenia badań, szczególnie w obszarach kluczowych dla sektora rolno-spożywczego.

Dodatkowo ze środków RRF wspierane będą inwestycje cyfrowe w gospodarstwach rolnych z zakresu rolnictwa 4.0., projekty cyfrowe związane z wdrożeniem rozwiązań geomatycznych i monitoringiem satelitarnym w rolnictwie oraz wdrożeniem systemu weryfikacji terenów rolnych. W ramach zwiększenia skali zastosowań rozwiązań cyfrowych w sferze publicznej, gospodarce i społeczeństwie oraz wzmocnienia procesu upowszechniania wiedzy, do Krajowego Planu Odbudowy został zgłoszony projekt utworzenia **Zintegrowanej Platformy Doradczej**. Nadrzędnym celem tej platformy jest poprawa efektywności procesu transferu wiedzy i innowacji pomiędzy nauką, rolnikami, doradztwem rolniczym i podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa i na obszarach wiejskich dla zrównoważonej produkcji wysokiej jakości żywności. Stworzenie nowoczesnego systemu teleinformatycznego usprawni proces wspierania transferu wiedzy i innowacji (AKIS) oraz świadczenia e-usług w rolnictwie i na obszarach wiejskich. System informatyczny zintegrowanej platformy doradczej będzie oparty od strony technologicznej o platformę doradczą dla rolnictwa eDWIN - Internetowa Platforma Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Integrowanej Ochronie Roślin. W celu realizacji projektu niezbędna będzie współpraca szeregu podmiotów zaangażowanych w system transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

8.2. Współpraca doradztwa, nauki i sieci obszarów wiejskich

Wsparcie AKIS w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (KSOW+)

KSOW+, poprzez realizację operacji przez jednostki wsparcia sieci (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jednostki doradztwa rolniczego, samorządy województw) z możliwością angażowania partnerów, będzie wspierać funkcjonowanie systemu AKIS poprzez:

- ułatwianie wymiany wiedzy i nawiązywanie kontaktów pomiędzy partnerami systemu AKIS (naukowcami, doradcami, przedsiębiorcami, rolnikami i innymi zainteresowanymi interesariuszami),
- zapewnienie forum do wymiany wiedzy i współpracy partnerów AKIS, w tym w ramach grup lub sieci tematycznych,
- wspieranie nawiązywania współpracy, przygotowania i realizacji projektów interaktywnych, w tym tworzenie grup operacyjnych EPI, wsparcie funkcjonujących grup operacyjnych i nawiązywania przez nie współpracy,
- promowanie dobrych praktyk w tworzeniu i wdrażaniu nowych lub innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie i na obszarach wiejskich,
- podnoszenie wiedzy i umiejętności partnerów, w szczególności niezbędnych w procesie wymiany wiedzy i współpracy,
- tworzenie lub utrzymanie platform/forów wymiany wiedzy i informacji pomiędzy interesariuszami,
- upowszechnianiu informacji o realizowanych działaniach, innowacyjnych rozwiązaniach.

Wykorzystane zostaną doświadczenia z funkcjonowania Sieci innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich w ramach PROW 2014-2020, której funkcjonowanie oparte jest o system doradztwa publicznego. Wzmocnienie roli jednostek doradztwa rolniczego we wsparciu innowacji i stymulowaniu współpracy wielopodmiotowej w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+, ułatwi tworzenie GO, przygotowanie planów operacji, a następnie realizację operacji przez grupy

operacyjne EPI. Podejmowane będą również inicjatywy umożliwiające wymianę doświadczeń i nawiązywanie współpracy przez funkcjonujące grupy operacyjne.

Dzięki swoim narzędziom KSOW+ będzie wspierać rozwój innowacyjności i powiązań między zaangażowanymi podmiotami AKIS poprzez finansowanie m.in.:

- organizacji spotkań, szkoleń i seminariów tematycznych, przygotowania i przeprowadzania pokazów wypracowanych rozwiązań, dobrych praktyk;
- udziału w spotkaniach sieciujących, targach, wystawach zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym (finansowanie delegacji zarówno jednostek wsparcia sieci jak i zaangażowanych partnerów);
- tworzenia i prowadzenia baz członkowskich i grup tematycznych w obrębie różnych zagadnień;
- zbierania danych i tworzenia lub rozwoju istniejących baz danych;
- tworzenia opracowań, studiów przypadków, dobrych praktyk i ich upowszechniania.

Istotne jest również wspieranie zaangażowania jednostek naukowych w wymianie wiedzy i innowacji (poprzez włączanie ich jako partnerów do operacji realizowanych przez jednostki wsparcia sieci), w szczególności opracowywania: materiałów niezbędnych w procesie upowszechniania wiedzy i innowacji (m.in. filmów, prezentacji, instrukcji wdrożeniowych, materiałów informacyjnych), a także udział przedstawicieli jednostek naukowych w procesie wymiany wiedzy, w tym poprzez wspieranie ich udziału w pracach sieci/grup tematycznych, spotkaniach z doradztwem czy innymi partnerami. Planuje się, że ściślejsza współpraca z wybranymi jednostkami naukowymi zostanie osiągnięta poprzez ich zaangażowanie w roli partnerów do czynnego udziału w realizowanych operacjach jednostek wsparcia sieci. Wsparcie udziału przedstawicieli jednostek naukowych w spotkaniach brokeringowych, spotkaniach sieciujących, targach, wystawach, spotkaniach na poziomie UE, w tym SCAR, grupach fokusowych Europejskiej Sieci Innowacji, pozytywnie wpłynie na nawiązywanie kontaktów i nawiązywanie współpracy w przygotowywaniu projektów w ramach Horyzont Europa.

Powiązanie z Programem Horyzont Europa

W ramach działań na rzecz zwiększenia udziału w programie Horyzont Europa należy wskazać, że kontynuowany będzie, w ramach programu ramowego na badania i innowacje, klaster 6 „Żywność, biogospodarka, zasoby naturalne, rolnictwo i środowisko”. Ponadto, program Europa Horyzont poprzez tematykę konkursową przyszłych projektów ma wspierać implementację założeń przyjętych w Strategii „Od pola do stołu” oraz Strategii bioróżnorodności.

Prowadzone są działania w zakresie zacieśniania współpracy jednostek doradztwa rolniczego z Krajowym Punktem Kontaktowym Programów Badawczych UE, który odpowiada za wdrażanie i upowszechnianie informacji o programach Horyzont 2020 oraz Horyzont Europa. Efektem wspólnych prac są prowadzone ogólnopolskie działania informacyjne wśród potencjalnych beneficjentów podczas konferencji i szkoleń prowadzonych przez CDR i KPK. Ponadto organizowane są cykliczne spotkania sieciujące z przedstawicielami KPK oraz rolnikami, przedsiębiorcami, naukowcami oraz doradcami biorącymi udział w Grupach Operacyjnych EIP-AGRI. Corocznie odbywają się wydarzenia dedykowane dla polskich grup operacyjnych EPI, w których biorą udział przedstawiciele KPK, przedstawiciele konsorcjów biorących udział w programie Horyzont 2020 w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk oraz zachęcenia do udziału w projektach grup operacyjnych EPI z Polski.

W efekcie dotychczasowych działań, kilka podmiotów z Polski, wśród których są grupy operacyjne EPI, z sukcesem wzięło udział w naborach wniosków w ramach programu Horyzont 2020 oraz Horyzont Europa. GO pozyskują również informacje o możliwości poszerzenia działań oraz współpracy międzynarodowej, która przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności sektora rolnego oraz wprowadzania innowacji wykorzystywanych w Europie.

Przewiduje się następujące działania na rzecz wzmocnienia powiązań z programem Horyzont Europa:

- zacieśnianie współpracy i wymiany informacji pomiędzy Krajowym Punktem Kontaktowym Programów Badawczych UE a interesariuszami KSOW+,

- wspieranie współpracy międzynarodowej w ramach Sieci WPR poprzez włączanie polskich ekspertów (w tym przedstawicieli jednostek naukowych, doradztwa, grup operacyjnych EPI) do udziału w spotkaniach międzynarodowych, w szczególności organizowanych w ramach Europejskiej Sieci Innowacji, spotkaniach brokerskich,
- upowszechnianie informacji na temat możliwości udziału w Programie Horyzont Europa przez grupy operacyjne EPI oraz wspieranie ich udziału w tym programie,
- upowszechnianie informacji na temat wyników projektów realizowanych programów Horyzont w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich.

Współpraca na poziomie krajowym

MRiRW stale współpracuje z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (agencją wykonawczą Ministerstwa Edukacji i Nauki), m.in. poprzez aktywność w Radzie NCBR. Rada NCBR pełni wiodącą rolę w ustanawianiu programów strategicznych dla poszczególnych sektorów gospodarki. Aktualnie w przygotowaniu pozostają dwa programy strategiczne: NUTRISTRATEG - program strategiczny związany z tematyką badań nad „żywnością funkcjonalną” oraz HYDROSTRATEG „Innowacje dla gospodarki wodnej i żeglugi śródlądowej”. Planowane jest także przygotowanie programu strategicznego obejmującego szeroko sektor rolno-spożywczy.

8.3. Zapewnienie doradztwa rolniczego zgodnie z wymogami art. 15

Usługi doradcze dla rolników zapewniane są przez podmioty doradcze, w szczególności przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego w ramach realizowanych przez nie zadań. Ośrodki doradztwa rolniczego prowadzą również szeroką działalność szkoleniową i informacyjną. Zakres tematyczny działań szkoleniowych, informacyjnych, doradczych, realizowanych przez ośrodki doradztwa rolniczego wynika przede wszystkim z zadań ustawowych, a także priorytetów określanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i potrzeb zgłaszanych przez rolników.

Uzupełniająco, na potrzeby realizacji celów szczegółowych PS WPR, przewidziane jest wsparcie realizacji kompleksowych programów doradczych obejmujących tematykę dostosowaną do bieżących potrzeb oraz przeprowadzania szkoleń dla rolników w celu przekazania rolnikom niezbędnej wiedzy. W związku z potrzebą dotarcia z informacją do szerokiego grona odbiorców, w PS WPR przewidziano możliwość zlecenia wojewódzkim ośrodkom doradztwa rolniczego prowadzenia szkoleń podstawowych dla rolników o tematyce określonej przez MRiRW.

Zakres tematyczny usług doradczych oraz szkoleń dla rolników wspieranych w ramach PS WPR będzie odpowiadał na potrzeby zdiagnozowane w ramach analizy SWOT dla poszczególnych celów szczegółowych. Usługi doradcze wspierane w ramach interwencji "Kompleksowe doradztwo rolnicze" będą zgodne z zakresem art. 15, z tym że usługi związane ze wsparciem tworzenia i realizacji projektów przez grupy operacyjne EPI będą wspierane poprzez Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) w ramach KSOW +.

Wsparcie doradcze w zakresie:

- wymogów, warunków i zobowiązań w zakresie zarządzania mające zastosowanie do rolników i ustanowione w planie strategicznym WPR,
- wymogów ustanowionych przez państwa członkowskie do celów wdrażania dyrektyw wskazanych w art. 15,
- praktyk rolniczych zapobiegających rozwojowi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe,
- zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem,
- wsparcia innowacji, w szczególności w zakresie przygotowania i realizacji projektów grup operacyjnych,
- wykorzystania technologii cyfrowych w rolnictwie,
- zrównoważonego gospodarowania składnikami odżywczymi,
- warunków zatrudnienia i obowiązków pracodawców, oraz bezpieczeństwo i higienę pracy,

zostanie zapewnione z wykorzystaniem środków alokowanych na realizację interwencji „Kompleksowe doradztwo rolnicze”, Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ oraz środków krajowych.

Na potrzeby realizacji PS WPR, przewiduje się kontynuację prowadzenia przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie list doradców: rolniczych, rolnośrodowiskowych i ekspertów przyrodniczych. Zakres prowadzonych list doradców oraz ich specjalizacji jest dostosowywany do bieżących potrzeb. Warunkiem wpisu na listę jest posiadanie odpowiedniego wykształcenia, niekaralność oraz przejście odpowiednich szkoleń prowadzonych przez CDR. Na listy doradców mogą być wpisani wszyscy doradcy spełniający kryteria. Doradcy wpisani na listę zobowiązani są również do udziału w szkoleniach uzupełniających prowadzonych przez CDR. Szkolenia obejmują wszystkich doradców, zarówno publicznych jak i prywatnych.

8.4. Zapewnienie wsparcia innowacji, współpracy pomiędzy doradztwem, nauką, KSOW+ w ramach Planu

Wsparcie innowacyjności, nawiązywania współpracy i tworzenia grup operacyjnych EPI zostanie zapewnione w ramach zadań realizowanych przez KSOW+, z wykorzystaniem struktury Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR). Zadania SIR realizowane będą przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego na terenie województwa oraz koordynowane będą przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

W każdej z jednostek doradztwa rolniczego dostępne będzie wsparcie ze strony brokerów innowacji oraz pracowników jednostki, prowadzących działania na rzecz wymiany informacji i aktywizacji współpracy interesariuszy. Brokerzy poprzez stały kontakt z rolnikami, przyczyniają się do identyfikacji oddolnych innowacyjnych pomysłów rolników oraz ułatwiają rolnikom nawiązanie współpracy w danym obszarze z zainteresowanymi partnerami. Aktywności wspierane będą ze środków sieci. Informacja na temat działań sieci, dobrych praktyk, innowacyjnych rozwiązań dostępna będzie m.in. na stronach internetowych prowadzonych przez jednostki. Działania sieci obejmować będą m.in. organizację spotkań i konferencji tematycznych, na których zarówno doradcy jak i przedstawiciele nauki będą dzielić się wiedzą i doświadczeniem; zapewnieniu kontaktu z innymi sieciami (w tym międzynarodowymi) i aktywnym przekazywaniu pozyskanych informacji np. poprzez publikacje na stronie internetowej/ w mediach społecznościowych, dystrybuowanie do jednostek wsparcia sieci itp.

W trybie ciągłym Sieć na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich (SIR) prowadzi działania upowszechniowo-informacyjne wśród rolników i producentów rolnych na temat efektów realizowanych projektów przez grupy operacyjne EPI oraz innych wielopodmiotowych struktur realizujących projekty badawczo-rozwojowe. Działania te obejmują informacje w formie newsletterów, opracowań publikacyjnych w formie elektronicznej i papierowej, przesyłanie informacji i sprawozdań poprzez media społecznościowe, telewizję, radio i gazety. W celu upowszechniania i wykorzystywania przez rolników efektów działań projektów realizowanych we współpracy wielopodmiotowej prowadzone są wydarzenia sieciujące, szkolenia, konferencje i spotkania konsultacyjne w całym kraju poświęcone upowszechnianiu działań rozwiązań w praktyce rolniczej. Ponadto w ramach SIR organizowane są w całym kraju i za granicą wyjazdy studyjne i demonstracje pokazujące w praktyce zastosowanie innowacyjnych rozwiązań wypracowanych m.in. przez grupy operacyjne na przykładzie konkretnych gospodarstw. Rolnicy bardzo chętnie korzystają z tego typu wydarzeń i czerpią dużo wiedzy praktycznej w trakcie uczestnictwa w wyjazdach i pokazach.

W ramach interwencji „Współpraca Grup Operacyjnych EPI”, zaproponowano rozwiązanie mające na celu wzmocnienie pozycji rolnika w grupach operacyjnych oraz zwiększenie jego wpływu na rozwiązywanie problemów związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą, poprzez zagwarantowanie udziału rolników w każdej operacji. Dodatkowo, w ramach kryteriów selekcji premiowany będzie udział powyżej 2 rolników w grupie operacyjnej. Dodatkowo proponuje się wprowadzenie dodatkowych kryteriów selekcji premiujących partnerstwa powstałe z inicjatywy rolnika oraz fakt, że przedmiot operacji związany jest z rozwiązaniem konkretnych problemów rolników będących członkami EPI. Takie rozwiązania pomogą w wychwytywaniu oddolnych innowacyjnych pomysłów i przekształcaniu ich w projekty innowacyjne realizowane w kompleksowym partnerstwie. Niezależnie od powyższego Minister RiRW może ogłaszać nabory

tematyczne, przy czym tematyka naborów może być określana po zasięgnięciu opinii rolników w zakresie pożądanej tematyki naborów i skali problemów.

8.5 Strategia cyfryzacji

Podstawowym elementem rozwoju cyfrowego w rolnictwie jest zapewnienie dostępu do internetu szerokopasmowego, który służy do rozpowszechnienia usług cyfrowych oraz wykorzystywanym do pracy zdalnej. Dodatkowo dostęp do internetu szerokopasmowego wspiera rozwój podaży i popytu na nowoczesne usługi łączności elektronicznej oraz wspiera rozwój kompetencji cyfrowych społeczeństwa.

Rozwój infrastruktury szerokopasmowej będzie realizowany przy pomocy europejskich i krajowych instrumentów wsparcia innych niż PS WPR. Jednym z instrumentów będzie Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania odporności (KPO), w którym zgłoszono inwestycję w zakresie rozbudowy internetu szerokopasmowego na obszarach wiejskich, którego głównym celem jest likwidacja tzw. „białych plam”.

Dodatkowe środki na ten cel planuje się przeznaczyć w ramach Polityki Spójności. Projekt Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 przewiduje, iż wspierane będą inwestycje umożliwiające gigabitowy dostęp do Internetu zarówno dla miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego jak i na obszarach gorzej rozwiniętych. Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) jako następcą Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa przewiduje dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s z możliwością jej modyfikacji do przepustowości mierzonej w gigabitach.

Kolejną formą wsparcia budowy sieci szerokopasmowych jest powołany Fundusz Szerokopasmowy, jako instrument wsparcia rozwoju dostępności usług szerokopasmowego dostępu do Internetu ze środków krajowych. Beneficjentami środków z Funduszu Szerokopasmowego mają być samorzady, które pomogą precyzyjniej wskazać punktu adresowe dla których istnieje zapotrzebowanie na takie łącza.

Dzięki różnym programom na rzecz rozwoju internetu szerokopasmowego zbliżamy się do osiągnięcia do końca 2025 r. celu Narodowego Planu Szerokopasmowego, który zakłada, że: Wszystkie gospodarstwa domowe, zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich, będą miały dostęp do internetu o przepustowości dla łącza „w dół” wynoszącej co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do przepustowości mierzonej w gigabitach.

Kolejnym elementem zwiększania cyfryzacji w rolnictwie jest budowa platform i usług cyfrowych dla rolników/mieszkańców obszarów wiejskich. Usługi cyfrowe ułatwią aplikowanie wniosków dzięki integracji różnych systemów i baz danych poszczególnych instytucji, która pozwoli na częściową automatyzację procesu podczas składania wniosku przez rolnika oraz ewentualną automatyzację rozpatrywania samego wniosku.

Budowa platform monitoringu oraz integracja różnych systemów i baz danych ułatwi rolnikowi dostęp do informacji, które go dotyczą.

Powyższe działania również będą finansowane z programów krajowych tj. KPO, Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 oraz FERC.

Rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców obszarów wiejskich, realizowany będzie ze środków poza WPR. Do realizacji celu posłużą europejska instrumenty wsparcia, do których należą:

- KPO, w którym zaplanowano podniesienie kompetencji cyfrowych m.in. obywateli wykluczonych cyfrowo w tym rolników, przy udziale sieci liderów rozwoju cyfrowego.
- FERC, którego celem jest kampania edukacyjno-informacyjna mająca na celu podniesienie świadomości publicznej na temat korzyści płynących ze stosowania technologii cyfrowych, w tym e-usług publicznych. Działanie ma budować i utrzymywać wśród obywateli motywację do korzystania z Technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), rozwój niezbędnych umiejętności oraz zmianę postaw negatywnych i przeciwnych wykorzystywaniu tych technologii, jak również likwidację stereotypów wpływających na brak zainteresowania TIK.

Obecnie w KPRM trwają prace nad Programem Rozwoju Kompetencji Cyfrowych do 2030 roku (PRKC), którego celem jest stały wzrost poziomu kompetencji cyfrowych przez zapewnienie każdemu w Polsce możliwości ich rozwoju stosownie do potrzeb. Program przewiduje rozwój powszechnych kompetencji cyfrowych wśród obywateli. Wsparcie w ramach Programu będzie kierowane do wszystkich, którzy będą chcieli podnosić swoje kompetencje cyfrowe, w tym do przedsiębiorców, pracowników wszystkich sektorów gospodarki oraz urzędników, jak również osób utalentowanych cyfrowo. Działania edukacyjne ludności w zakresie zwiększania świadomości dotyczącej korzyści, jakie niesie realizacja inwestycji szerokopasmowych oraz możliwości korzystania z elektronicznych usług, wpłynie na mniejszy opór ludności wiejskiej, która sprzeciwia się budowie stacji bazowych internetu bezprzewodowego (obawy przed promieniowaniem elektromagnetycznym), lub brakiem akceptacji mieszkańców dla stawiania słupów czy przeprowadzenia światłowodów przez ich prywatne posesje. Jednym z kluczowych przedsięwzięć zmierzających zwiększeniu cyfryzacji jest prowadzony od 2016 roku program otwierania danych publicznych, którego aktualizacja nastąpiła w 2021 r. poprzez przyjęcie uchwały nr 28 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2021 r. w sprawie Programu otwierania danych na lata 2021-2027 (M.P. poz. 290). Program ten sprzyja utworzeniu wystandaryzowanych dużych zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystanie w gospodarce. Strategia otwartych danych ma na celu rozwój ekosystemu, w którym duża liczba dobrej jakości danych pozwoli na rozwój innowacyjnych rozwiązań, zwiększy przejrzystość działań organów administracji oraz zwiększy jakość realizowanych badań, przyspieszając postęp naukowy.

8.6 Jakie jest podejście do unikania/łagodzenia podziałów cyfrowych między regionami, rodzajami przedsiębiorstw i grupami społecznymi?

Na obszarach wiejskich, forma wsparcia w zakresie cyfryzacji będzie realizowana przy pomocy instrumentów wsparcia innych niż WPR. Do instrumentów tych należą: Krajowy Plan Odbudowy i zwiększania odporności (KPO), Projekt Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC), Narodowy Plan Szerokopasmowy. Wspomniane instrumenty są kierowane m.in. do obywateli w tym rolników oraz do instytucji, które wspierają działalność rolniczą.